วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี
Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2569)

Vol 9 No.3 (May - June 2026)

P-ISSN : 2774-0455 (Print)

E-ISSN : 2774-0978 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม

เจ้าของ

111/1 วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000 โทร 06-10186156
e-mail: manichettharam@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพกิตติมุนี, ดร.
ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร.
เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระศรีวชิรโมลี
รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระสุธีวชิรคุณ
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

พระครูสุตรัตนาภรณ์
เจ้าอาวาสวัดจอมมณี

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

กองบรรณาธิการ

พระศรีญาณวงศ์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระครูภาวนาธรรมโฆษิต, ดร.
เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
พระครูปริยัติสุวรรณวัฒน์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พลตรี ดร.วัลลภ มณีเชษฐา
มหาวิทยาลัยเนชั่น
ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
ดร.ธีร์ดนัย กัปโก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ บัวช้อย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาสายัณ ติกขปญฺโญ
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พรเทพ เข็มเครือ
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
ณรงค์ฤทธิ์ ดีทองหลง
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ฝ่ายกฎหมาย

ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์
นิติกรกรชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ออกแบบปก

สมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

จัดรูปเล่ม

พระวินัย นาคา
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180
โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2569 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 70 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 65 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง และบทวิจารณ์หนังสือ 3 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่านบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูสุตรัตนาภรณ์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(ฉ)**

สารบัญ **(ช-ฌ)**

บทความวิจัย : Research Article

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี **1-13**

THE EFFECTS FLIPPED CLASSROOM LEARNING ACTIVITIES ON MATHEMATICS ACHIEVEMENT IN THE TOPIC REAL NUMBER SYSTEM AMONG GRADE 10 STUDENTS AT PAK KRET
IN NONTHABURI PROVINCE

เมธี ชราศรี, สุรีรัตน์ อารีรักษ์สกุล ก้องโลก และ ฉัตรชัย พุฒิรุ่งโรจน์

การพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษา **14-24**

DEVELOPMENT OF THAI CONSONANT READING AND MEMORIZATION SKILLS OF EARLY CHILDHOOD STUDENT IN KINDERGARTEN 3 USING EDUCATIONAL GAMES

วลัยลักษณ์ กุลสอนนาม, ปารีญา ราพา และ พิกุล พิกุลหอม

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 **25-36**

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ADMINISTRATIVE SKILLS OF ADMINISTRATORS AND TEACHER PERFORMANCE ACCORDING TO THE STANDARDS OF THE SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

รอฉีด๊ะ ปักสิน และ นวรัตน์ ไวชมภู

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS **5** Steps **เสริมด้วยสื่อประสมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** **37-44**

THE EFFECTS OF GPAS **5** STEPS LEARNING MANAGEMENT SUPPLEMENTED WITH MULTIMEDIA ON VISUAL ARTS ACHIEVEMENT OF GRADE 9 STUDENTS

สมชาย พาชอบ

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย 45-57
THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO ENHANCE CREATIVITY USING CREATIVE-BASED INSTRUCTION FOR STUDENT TEACHERS IN THE THAI LANGUAGE PROGRAM
ธิดารัตน์ ผมงาม, เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ และ กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 58-74
DEVELOPMENT GUIDELINES FOR SCHOOLS AS LEARNING COMMUNITY: A CASE STUDY OF EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2
รวิพร พรมไชย พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และ สุดารัตน์ สารสว่าง

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 75-89
THE DEVELOPMENT OF A CHINESE PRONUNCIATION READING ENHANCEMENT CURRICULUM USING BRAIN-BASED LEARNING INTEGRATED WITH TEXT-TO-SPEECH TECHNOLOGY FOR GRADE 6 STUDENTS
อพิชญา ขัติยะ, เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ และ ปณิสรา จันทร์ปาละ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (GAMIFICATION) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 90-102
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING PROBLEM-BASED LEARNING AND GAMIFICATION TO ENHANCE DIGITAL INTELLIGENCE SKILLS FOR GRADE EIGHT STUDENTS.
ภูวเดช อาภาภิวัฒน์ และ กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และปัจจัยการบริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิผลสู่ความสำเร็จของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ด้านการศึกษา) โรงเรียนหนองแต้ววิทย์ ปีการศึกษา 2566 103-115

DEVELOPING A TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP MODEL IN THE 21ST CENTURY AND SCHOOL MANAGEMENT FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS AND SUCCESS OF NONGTAEWRAWIT SCHOOL, A LEARNING CENTER BASED ON THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY (EDUCATION SECTOR), ACADEMIC YEAR 2023.
วิโรจน์ โทราช

การพัฒนารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) สู่คุณภาพการดำรงชีวิตอย่างมีสุขในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา ปีการศึกษา 2566 116-128
DEVELOPMENT OF A ROLE MODEL BASED ON GOOD GOVERNANCE TO SUPPORT ACADEMIC ADMINISTRATION THAT AFFECTS ACTIVE LEARNING FOR A HAPPY QUALITY OF LIFE IN THE 2 1 ST CENTURY, KURURAT WITTHAYA SCHOOL, ACADEMIC YEAR 2023.
ไพบูลย์ รินทะจักร

วิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา 129-142
THE PRINCIPLES OF RAJA-SANGAHAVATTHU FOR COMMUNITY DEVELOPMENT IN DAEN SA-NGUAN SUBDISTRICT, RANOT DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE
พระครูธีรปัญญาคุณ (ดิเรกฤทธิ์ ชัยฤทธิ์) และ พระครูบวรชัยวัฒน์

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำที่สนับสนุนแรงจูงใจเพื่อพัฒนา สมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) ปีการศึกษา 2566 143-154
DEVELOPMENT LEADERSHIP MODEL THAT SUPPORTS MOTIVATION TO DEVELOP TEACHER COMPETENCIES TOWARDS SUCCESS IN LEARNING SKILLS IN THE 2 1 ST CENTURY, BANPHO SCHOOL (KURURATPRASIT) ACADEMIC YEAR 2023
สนอง พิมพ์สิงห์

การประเมินโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถี มีสุขในวัยรุ่น โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราชสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช 155-167
EVALUATION OF THE TRAINING PROJECT ON PREVENTION AND SOLUTION OF BEHAVIORAL PROBLEMS SEXUALITY, HAPPINESS IN ADOLESCENTS, MUANGNAKHON SI THAMMARAT SCHOOL

NAKHON SI THAMMARAT SECONDARY EDUCATION AREA OFFICE
นิตยาภรณ์ จันทา, เบญจพร ชนะกุล และอโนทัย ประสาน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 168-178

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN PAK CHONG DISTRICT IN THE OPINION OF TEACHERS UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4
ณัฐพล เลือดขุนทด และ ชุติมา พรหมผุย

การศึกษาความสามารถในการเขียนภาษาไทยขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน 179-192

A STUDY OF BASIC THAI WRITING ABILITY FOR FIRST-YEAR VOCATIONAL STUDENTS IN THE BASIC THAI FOR CAREERS COURSE THROUGH DAVIES' PRACTICAL SKILLS MODEL AND GAMIFICATION
ชนินทร์ พงษ์สุวรรณ, อุษาพร กลิ่นเกษร

การพัฒนาทักษะในการอ่านออกเสียงวิชาภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าจรเข้ขบ (กุลางกูรอุปถัมภ์)* 193-204

THE DEVELOPMENT OF THAI ORAL READING SKILLS THROUGH COOPERATIVE LEARNING USING THE CIRC TECHNIQUE FOR GRADE 1 STUDENTS AT SURAO CHORAKHE KHOP SCHOOL (KULANGKOONUPATHAM)
รมิดา พรหมรักษ์ และอัจศรา ประเสริฐสิน

แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาตามหลักอปริหานิยธรรม 205-218

GUIDELINES FOR THE SANGHA ADMINISTRATION BASED ON THE PRINCIPLES OF APARIHANIYA DHAMMA IN PHANGNGA PROVINCE
พระมหาธวัชชัย อชิโต (ช้ายเกลี้ยง) และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) 219-231

THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND LEARNING HAPPINESS OF GRADE 6 STUDENTS AT WATRATNIYOMTHAM (PIBULSONGKRAM) SCHOOL
รชตวรรณ คุ้มกลาง และ อุษาพร กลิ่นเกษร

แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 232-247
GUIDELINES FOR DEVELOPING THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOLS UNDER THE LAMPANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ณัฏฐธิดา ชัติขาม1 และ อาภาพรรณ ประทุมไทย

การพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพและทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 STEPS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 248-259
DEVELOPMENT OF POETRY WRITING ABILITY IN KLONSUPHAP AND TEAMWORK SKILL BY USING THE GPAS 5 STEPS AND THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE FOR MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS
เบญญาภา แก้วอาณา และ น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์

แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น 260-271
GUIDELINES FOR SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS HIGH PERFORMANCE ORGANIZATIONS UNDER THE PRIMARYEDUCATION SERVICE AREA OFFICE OF KHON KAEN
ฐาปนี นวลลม, คณิศร จี้กระโทก และ นวัตกร หอมสิน

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี 272-284
CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT OF THE KAREN ETHNIC COMMUNITY, BAN BANG KLOI, PHETCHABURI PROVINCE
กิตติพงษ์ โคตรจันทึก และ มะลิ ทิพพ์ประจง

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 285-294
THE RELATIONSHIP BETWEEN PARTICIPATIVE MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEAMWORK OF TEACHERS IN SRI MAHOSOT EDUCATIONAL QUALITY AREA UNDER PRACHINBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ศุภฤกษ์ แก้วเมฆ, ปัทมา รูปสุวรรณกุล และ อุษาพร กลิ่นเกสร

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี 295-311

THE INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL UNDER PATHUMTHANI PROVINCE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS
จิราภรณ์ ปินะสา และ อัจศรา ประเสริฐสิน

การศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี 312-324
A STUDY OF PERSONAL CHARACTERISTICS, JOB CHARACTERISTICS, ADMINISTRATIVE SUPPORT, AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND COMPENSATION AFFECTING WORK HAPPINESS OF TEACHERS AT PROMMANUSORN PHETCHABURI SCHOOL
ธัญญลักษณ์ ชะริโต เกรียงไกร สัจจะหฤทัย และสุบิน ยุระรัช

การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 325-335
THE PERSONNEL MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION AFFECTING TEACHERS ' MOTIVATION FOR SCHOOL GROUP EDUCATIONAL EFFICIENCY PROMOTION NETWORK 4, UNDER THE OFFICE OF PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
พรรณีย์ น่วมสีนวน และ นันธวัช นุนารถ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 336-351
INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN PLAENG YAO DISTRICT UNDER THE CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2
กัญจน์ วิเศษลา และ อัจศรา ประเสริฐสิน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร 352-366
CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER BANGKHAE DISTRICT OFFICE BANGKOK METROPOLITAN
กานต์ วิเศษลา และ อัจศรา ประเสริฐสิน

การบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 367-382

GUIDANCE OF ADMINISTRATION BASED ON PDCA CYCLE FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN DONG KHAM DUEAN NETWORK SCHOOL, UNDER OFFICE AMNAT CHAROEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

วรรณวิมล เพ็งภา และ เมธาวี โชติชัยพงศ์

การพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 383-394

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE WRITING ABILITY AND COMMUNICATION SKILLS BY USING CREATIVITY-BASED LEARNING WITH SKILL EXERCISES FOR MATTHAYOM 5

นิตยา ทศพล และ น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร 395-404

RELATIONSHIP BETWEEN EXECUTIVE LEADERSHIP AND DIGITAL COMPETENCY OF CIVIL SERVANT TEACHERS, BANG KHEN DISTRICT OFFICE BANGKOK

มนัญญา ประสันแพงศรี และ ศิริรัตน์ ทองมีศรี

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร 405-416

THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC LEADERSHIP IN THE DIGITAL ERA OF ADMINISTRATORS AND THE TEACHING EFFECTIVENESS OF CHINESE LANGUAGE TEACHERS IN PRIVATE SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE SAMUT SAKHON PROVINCIAL EDUCATION AUTHORITY

ศุณิสา เฉลิมรัตนาพร และ เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร

การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 417-430

AN EVALUATION OF THE SUFFICIENCY ECONOMY PROJECT OF SCHOOLS IN THE PHAWOR- DANMAELAMAO SCHOOL GROUP UNDER THE TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พิจิตร พงษ์สิทธิศักดิ์ และ ประจบ ขวัญมั่น

ศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการสื่อสารภาษาอังกฤษและการบริการของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทย **431-442**

THE STUDY OF FOREIGN TOURISTS' PERSPECTIVES ON THE ENGLISH COMMUNICATION SKILLS AND SERVICE QUALITY OF THAI SERVICE STAFF

อรคนางค์ นวลเจริญ

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร **443-458**

THE COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFICIENCY OF SCHOOL MANAGEMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE OF SURAT THANI & CHUMPHON

อัญชนา ใจซื่อดี และ พระครูวุฒิชัยการโกศล

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน **459-469**

THE RELATIONSHIP BETWEEN **21**ST-CENTURY ADMINISTRATIVE SKILLS AND ACADEMIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LAMPANG LAMPHUN

รุ่งโรจน์ ยามมี1 และ ณัฐวุฒิ สัพโส

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ **470-479**

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN THE SUVARNABHUMI PRAKAN SCHOOL NETWORK UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKAN

จุรีพร เฉลยมณี และ สุวิทย์ สลามเต๊ะ

การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 **480-496**

THE USE OF BRAHMAVIHARA PRINCIPLES BY SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS' WORK PERFORMANCE UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
วรันทร วันพุฒ และ ทิพมาศ เศวตวรโชติ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 497-508
ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOLS EFFECTIVENESS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
ปนิตา หนูอินทร์แก้ว และ สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี

การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 509-520
SCHOOL ENVIRONMENTAL MANAGEMENT INFLUENCING THE 21ST CENTURY LEARNING SKILLS OF STUDENTS IN SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
พิมพ์ศิริพร แก้วเกลี้ยง และ บุญส่ง ทองเอียง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา 521-532
FACTORS AFFECTING THE INNOVATIVENESS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS
ชลธิชา ดีสังข์ และ เอื้อมพร หลินเจริญ

การใช้อำนาจแบบ SOFT POWER ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 533-545
THE USE OF SOFT POWER BY SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING LEARNING CITY DEVELOPMENT IN SCHOOLS UNDER THE CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ชานนท์ พรชัยเทพินทร์ และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ

การบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 546-560
THE ADMINISTRATION OF MEASUREMENT AND EVALUATION BASED ON THE GOOD GOVERNANCE OF EDUCATION OPPORTUNITY EXTENSION SCHOOLS UNDER THE UTHAITHANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

สิระ บุตรโท,วินัย ทองมั่น และ วรกฤต เถื่อนช้าง

แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ 561-573

GUIDELINES FOR BUILDING MORALE ACCORDING TO THE FOUR SANGHA VATTHU PRINCIPLES OF SCHOOL TEACHERS PARIYATTIDHAMMA, GENERAL EDUCATION DEPARTMENT, KALASIN PROVINCE

สามเณรกรวิทย์ สังรวมใจ, กชภัทร์ สงวนเครือ และ สมศักดิ์ บุญปู่

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 574-585

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS INFLUENCING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ปราณี จัตตุพงศ์ และ บุญส่ง ทองเอียง

แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 586-599

GUIDELIONES FOR PROMOTING LEARNING MANAGEMENT USING DIGITAL LEARNING PLATFORMS AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN SCHOOLS UNDER THE LAMPANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

อัมรา ตาจีน และ ณัฐวุฒิ สัพโส

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 600-611

DEVELOPMENT OF A SCHOOL AS LEARNING COMMUNITY THROUGH PARTICIPATION UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อภิลักษณ์ พิมศรี, พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว

แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 612-525

GUIDELINES FOR DEVELOPING EFFECTIVE INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN SCHOOLS OF GROUP 6 UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1

รัชฎาพร วิเศษแก้ว นันธวัช นุนารถ

แนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส 626-638
GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT OF SCHOOL SUPPLIES IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE SANKHABURI EDUCATIONAL COORDINATION CENTER 2 , CHAINAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA, IN ACCORDANCE WITH THE PRINCIPLES OF TRANSPARENCY
เพชรรุ่ง นาคสุข, พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ และ วรกฤต เถื่อนช้าง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 639-650
FACTORS AFFECTING THE LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ชมพูนุช ชูมลัยวงษ์ และ เอื้อมพร หลินเจริญ

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง 651-663
THE RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AND LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE PHATTHALUNG SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE
อารยา บุญส่ง และ นวรัตน์ ไวชมภู

แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู 664-677
GUIDELINES FOR DEVELOPING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT THROUGH TEACHER PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE OF LOEI AND NONG BUA LAMPHU
ศิริพงษ์ เรืองโพธิ์, พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว

หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู 678-693
MILESTONES OF SUCCESS IN SCHOOL ADMINISTRATION NONG BUA LAMPHU PROVINCE
วิชัย ประทุมไทย

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 694-707

AN EVALUATION OF THE MORAL SCHOOL PROJECT OF BANG PHLI SCHOOL GROUP 2 UNDER THE OFFICE OF SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2
ภมร แก้วดำ และ ประจบ ขวัญมั่น

รูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต 708-720
A DIGITAL PLATFORM-BASED ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL TO ENHANCE TEACHERS' PROACTIVE LEARNING CAPABILITIES AND ELEVATE STUDENTS' INNOVATIVE THINKING AT SUANKULARB WITTAYALAI RANGSIT SCHOOL
ชาลี วัฒนเขจร

ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 721-732
NEEDS AND GUIDELINES FOR DEVELOPING INTERNAL SUPERVISION IN SMALL PRIMARY SCHOOLS UNDER THE SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
อุไรวรรณ เส้งคุ่ย และ นวรัตน์ ไวชมภู

Art & Music: การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม 733-741
ART & MUSIC: ELEVATING THE SINGING OF ISAAN LUK THUNG SONGS TO A CONNECTION CULTURAL
พระครูสังฆรักษ์นิพิฐพนธ์ จิรวฑฺฒโน (วงศ์อนุ) และ พระครูปลัดหัตถพร ปิยธมฺโม (คำเพชรดี)

IMPROVING STUDENTS' CRITICAL THINKING ABILITY THROUGH FLIPPED CLASSROOM TEACHING METHOD: A CASE STUDY OF A MUSIC APPRECIATION COURSE IN A CHINESE VOCATIONAL COLLEGE 742-756
Chengjie Ma and Sunsern Laohasthit

THE DESIGN OF COLLEGE STUDENT'S CAREER PLANNING COURSE BASED ON PBL MODEL FOCUSING ON IMPROVING REPORT WRITING SKILLS 757-769
Mengxi Li and Sunsern Laohasthit

THE STUDY OF FACTORS AFFECTING ENGLISH LISTENING AND SPEAKING ABILITIES OF THE FIRST YEAR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS AT EAMLA-OR VOCATIONAL COLLEGE 770-782

Chulaluck Sukarat and Somlak Liangprayoon

A MODEL OF DEVELOPMENT AND INCENTIVE MECHANISM OF TEACHERS IN PRIVATE UNIVERSITIES IN GUIZHOU PROVINCE 783-793

Minmin Li, Sujin Butdisuwan and Piyapun Santaveesuk

การรับรู้สื่อพุทธธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร: ผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย 794-810

PERCEPTION OF BUDDHIST MEDIA IN THE INFORMATION AGE: IMPACTS ON PUBLIC FAITH IN THAI SOCIETY

พระอธิการสุดใจ อภิญาโณ และ สมเดช นามเกตุ

นโยบายการศึกษากับการบริหารงานภาครัฐ 811-823

EDUCATION POLICY AND PUBLIC ADMINISTRATION

กษิฎิฏฐ์ มีพรหม, ชนาพร ยอดทองเลิศ, เฉลิมพล ชูสวัสดิกุล, กัณฐมณี ปาคำ, ศิริพงษ์ ทะหล้า และ วันระวี สื่อกระแสร์

ธรรมชาติและวิธีการทางรัฐศาสตร์ 824-835

THE NATURE AND METHODS OF POLITICAL SCIENCE.

อำนาจ ทาปิน, พระครูโกวิทบุญเขต และ พิมพ์พร แสนคำหล้า

แนวทางการบูรณาการกิจกรรมชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต 836-851

GUIDELINES FOR INTEGRATING BUDDHADHAMKAMMATAN CLUB ACTIVITIES INTO UNIVERSITY TEACHING AND LEARNING TO CULTIVATE GRADUATES WITH AWARENESS IN CORRUPTION PREVENTION AND SUPPRESSION

อภิภัสร์ ปาสานะเก, ประดุจทิพย์ สายเมฆ, พุฒิพัฒน์ ศิลปศาสตร์, ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์ พระอดิศร สุทธิญาโณ, กันตพัฒน์ รัตนพืช, ธนโชติ น่าบัณฑิต และ ขวัญชัย มะโนศรี

การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเพื่อความยั่งยืนทางการศึกษาและสังคม 852-868

THE DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE STRUCTURES FOR PARIYATTI DHAMMA SCHOOLS (GENERAL EDUCATION DIVISION) TOWARD EDUCATIONAL AND SOCIAL SUSTAINABILITY SUSTAINABILITY

พระครูธีรภัทรจารี (พิชิต ธีรภทฺโท)

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤต 869-886

SCHOOL ADMINISTRATION BASED ON GOOD GOVERNANCE IN CRISIS SITUATIONS

ภารดี อนันต์นาวี และ สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง

ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น **887-896**

SEEING SUFFERING, LIVING IN HAPPINESS”

พระอุดมคุณาภรณ์ และ พระครูสุธีสารบัณฑิต

เรื่องเหนือสามัญวิสัยอิทธิปฏิหาริย์-เทวดา **897-908**

SUPERNATURAL PHENOMENA: MIRACLES AND DEITIES

พระมหาอินถนอม มหาวีโร (ศรีหาตา) และ พระครูสุธีสารบัณฑิต

พระอรหันต์อยู่ไหน **909-925**

Where Are the Arahants?

พระอธิการสุดใจ อภิญาโณ และ สมเดช นามเกตุ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน **926-945**

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*

THE EFFECTS FLIPPED CLASSROOM LEARNING ACTIVITIES ON MATHEMATICS ACHIEVEMENT IN THE TOPIC REAL NUMBER SYSTEM AMONG GRADE 10 STUDENTS AT PAK KRET IN NONTHABURI PROVINCE

เมธี ชราศรี[1], สุรีรัตน์ อารีรักษ์สกุล ก้องโลก[2] และ ฉัตรชัย พุฒิรุ่งโรจน์[3]

Mathee Charasri[1], Sureerat Areeraksakul Konglok[2] and Chatchai Puttirungroj[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

[1-3]Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding Author's Email: mathee2528@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริงของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่เรียนรู้แบบปกติ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน การวิจัยนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลองเปรียบเทียบสองกลุ่มหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วสุ่มด้วยการจับสลากเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 36 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านและกลุ่มควบคุมเรียนรู้แบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน แผนการเรียนรู้แบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียน

* Received 23 February 2026; Revised 12 March 2026; Accepted 12 March 2026

กลับด้านมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ห้องเรียนกลับด้าน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, คณิตศาสตร์, ความพึงพอใจ

Abstract

This research aimed to 1) compare mathematics learning achievement on the topic of the Real Number System between students who received instruction through flipped classroom learning activities and those taught using traditional teaching methods 2) compare the mathematics learning achievement of students who participated in flipped classroom learning activities with the 70 percent criterion and 3) examine students' satisfaction with the flipped classroom learning approach. A quasi-experimental research design employing a posttest-only comparison group design was used in this study. The sample consisted of Grade 10 students enrolled in the 2025 academic year from two classrooms. Participants were selected using cluster random sampling. The experimental group consisted of 36 students who received instruction through the flipped classroom approach, while the control group consisted of 40 students who were taught using traditional teaching methods. The research instruments included flipped classroom learning activity plans, conventional learning plans, a mathematics achievement test on the Real Number System, and a student satisfaction questionnaire regarding the flipped classroom learning approach. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results indicated that students who learned through the flipped classroom approach achieved significantly higher mathematics achievement scores than those taught using traditional teaching methods at the .05 level of significance. Additionally, the achievement scores of students in the flipped classroom group were significantly higher than the 70 percent criterion. Students also reported a high level of satisfaction with the flipped classroom learning approach.

Keywords : Flipped Classroom, Learning Achievement, Mathematics, Satisfaction

บทนำ

จากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของโรงเรียนปากเกร็ด (2567) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน และผลการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าว พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังเน้นวิธีสอนแบบบรรยาย เน้นสื่อการสอนเป็นหนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว นักเรียนยังไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามเวลาที่ต้องการ ครูยังไม่ค่อยเห็นความจำเป็นในการใช้สื่อช่วยจัดการเรียนรู้ ครูสอนเร็วเกินไปเพื่อให้ครบตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ยังไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าครูไม่มีเวลาเตรียมการจัดการเรียนรู้เท่าที่ควร เพราะมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนมากขึ้น (PLC กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนปากเกร็ด, 2567)

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวที่สอดรับกับการปฏิรูประบบการศึกษาตามแนวทางการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จริง (Mastery learning) โดยบทบาทครูต้องปรับเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) (ศศิธร มุกประดับ, 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษา 4.0 ที่มุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรมตอบสนองความต้องการของสังคม (พรชัย เจดามาน, 2560) การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) จึงเป็นนวัตกรรมที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนสัดส่วนเวลาเรียน คือ *“เรียนที่บ้านทำการบ้านที่โรงเรียน”* โดยมอบหมายการบ้านให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาผ่านสื่อดิจิทัลด้วยตนเองก่อนเข้าชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ “เรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา (Anywhere Anytime)” เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การกลับด้านห้องเรียนเป็นการเพิ่มเวลาในชั้นเรียนสำหรับการจัดกิจกรรมเชิงลึกได้มากขึ้นและสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้นได้ โดยมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านอย่างต่อเนื่อง (ศศิธร มุกประดับ, 2561; กาญจนา จันทร์ช่วง, 2560; อาลาวีย๊ะ สะอะ, 2559) นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านยังทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น เกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหาด้วยตัวเอง และเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (วริศรา โคตรมุงคุณ และธนดล ภูสีฤทธิ์, 2567) ผู้วิจัยจึงมุ่งนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มาทดลองใช้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากเกร็ด ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและสอดรับกับทักษะในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวน 184 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียน 76 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งด้วยการจับสลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองจำนวน 36 คน จะได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และกลุ่มควบคุมจำนวน 40 คน จะได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 **แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ เรื่อง ระบบจำนวนจริง** โดยเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านที่ใช้กับกลุ่มทดลอง 18 แผน 18 คาบ และแผนการ

จัดการเรียนรู้แบบปกติที่ใช้กับกลุ่มควบคุม 18 แผน 18 คาบ ผู้วิจัยได้สร้างและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ปรากฏว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีค่าเฉลี่ยรวมทุกแผน 4.94 อยู่ในระดับความเหมาะสมและสอดคล้องมากที่สุด และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าเฉลี่ยรวมทุกแผน 4.92 อยู่ในระดับความเหมาะสมและสอดคล้องมากที่สุดทั้ง 2 รูปแบบ สามารถนำไปใช้ได้

2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยได้สร้างและให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งพบว่าทุกข้อมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ไปทดลอง (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนปากเกร็ด จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่าทุกข้อคำถามมีค่าระดับความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.40-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40-0.87 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ KR – 20 เท่ากับ 0.88

2.3 แบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ 4 ข้อ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ข้อ ด้านครูผู้สอน 4 ข้อ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน 5 ข้อ ผู้วิจัยสร้างและนำแบบวัดความพึงพอใจให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งพบว่าทุกข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 แล้วนำไปทดลอง (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนปากเกร็ด จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่น พบว่ามีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.7-1.0 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .76 แปลความหมายของข้อมูลด้วยเกณฑ์การแปลผลระดับความพึงพอใจ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 4.50-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 2.50-3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง 1.50-2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย และ 1.00-1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.1 ปฐมนิเทศแจ้งให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และข้อปฏิบัติระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ พร้อมทั้งชี้แจงและขออนุญาตผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในวันประชุมผู้ปกครองก่อนดำเนินการทดลอง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มทดลองด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มควบคุมด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ กลุ่มละ 18 แผน 18 คาบ คาบละ 50 นาที

3.3 หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกแผนแล้วให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง จำนวน 30 ข้อ

3.4 หลังทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบวัดความพึงพอใจ จำนวน 18 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลคะแนนที่ได้มาคำนวณหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติด้วยการทดสอบค่าทีแบบ Independent Samples t-test

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการทดสอบค่าทีแบบ One-Sample t-test

4.3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย “ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ” สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเท่ากับ 23.00 คะแนน มีค่าสูงกว่ากลุ่มของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.25 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เท่ากับ 2.67 คะแนน ส่วนนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เท่ากับ 1.74 คะแนน ผลการทดสอบสมมติฐานเรื่องความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนด้วย Levene’s test พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านและนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าความแปรปรวนตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 7.347$; $p < 0.01$) จึง

ใช้การทดสอบเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยแบบที่มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า “ความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่เท่ากัน (Equal variances are not assumed)”

ผลการทดสอบสมมติฐานทางเดียวของตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานวิจัย คือ ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ พบว่า ปฏิเสธสมมติฐานหลักทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ($t = 9.280$; $df = 67.731$; $p < 0.01$) จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านและนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินค่าผลต่างค่าเฉลี่ย ได้ช่วงความเชื่อมั่นที่ระดับ 95% ของผลต่างค่าเฉลี่ยตัวแปรผลสัมฤทธิ์ เท่ากับ $3.729 < (\mu_1 - \mu_2) \leq 5.771$ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านและกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

ตัวแปร	วิธีสอน	สถิติบรรยาย			การทดสอบเลอวีน		การทดสอบค่าเฉลี่ย			95% Conf. interval	
		Mean	SD	n	F	Sig.	t	df	p	Lower	Upper
ผลสัมฤทธิ์	ห้องเรียนกลับด้าน	23.00	1.74	36	7.347	0.008	9.28	67.73	<0.01	3.729	5.771
	ปกติ	18.25	2.67	40							

หมายเหตุ: การทดสอบที (t-test) ใช้แบบความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มไม่เท่ากัน

2. ในการทดสอบสมมติฐานว่า “นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70” เป็นการทดสอบสมมติฐานทางเดียว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ผลสรุปว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 36 คน มีค่าเท่ากับ 23.000 คะแนน และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.740

ผลการทดสอบสมมติฐานแบบทางเดียวของตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ปฏิเสธสมมติฐานหลักทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ($t = 6.895$; $df = 35$; $p < 0.01$) จึงสรุปได้

ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (หรือ 21 คะแนน) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สำหรับผลการประเมินค่าเฉลี่ยของตัวแปรคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ได้ช่วงความเชื่อมั่นค่าเฉลี่ยที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เท่ากับ $1.41 < \mu \leq 2.59$ ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องระบบจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตัวแปร	Mean	SD	t	df	P(1-tailed)	95% Conf. interval
ผลสัมฤทธิ์	23.00	1.74	6.895	35	$p < 0.01$	$1.41 < \mu \leq 2.59$

หมายเหตุ: 1) n = 36 2) Test values = 21

3. ผลจากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก (Mean=4.01, SD=0.94) ซึ่งด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดคือด้านครูผู้สอน (Mean=4.15, SD=0.81) และรองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน (Mean=3.99, SD=0.97)

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะพบว่า ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือบรรยากาศในห้องเรียนส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัย (Mean=3.97, SD=0.94) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือนักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาเรื่องระบบจำนวนจริงซ้ำได้ตามความต้องการจากสื่อการเรียนรู้ที่ครูจัดให้ (Mean=4.14, SD=0.80) ด้านครูผู้สอน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือครูสามารถตอบข้อสงสัยของนักเรียนเรื่องระบบจำนวนจริงได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย (Mean=4.39, SD=0.87) และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Mean=4.19, SD=0.92) ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านในแต่ละรายการ

ลำดับ	ข้อคำถาม	Mean	SD	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	3.94	1.02	มาก
2	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (กิจกรรมนอกห้องเรียนและในห้องเรียน)	3.98	0.95	มาก
3	ด้านครูผู้สอน	4.15	0.81	มาก
4	ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน	3.99	0.97	มาก
ค่าเฉลี่ย		**4.01**	**0.94**	**มาก**

อภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือ และสนใจศึกษากิจกรรมนอกห้องเรียนรูปแบบคลิปวิดีโอด้วยตนเอง และได้บันทึกความรู้และข้อคำถามที่ตนเองสงสัยลงในแบบบันทึกความรู้ ส่วนหนึ่งมาจากความพร้อมในการศึกษาคลิปซึ่งนักเรียนทุกคนมีสมาร์ทโฟนและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่บ้าน ประกอบกับคลิปวิดีโอไม่ยาวมาก ศึกษาซ้ำได้หลายครั้งจนกว่าจะเข้าใจ ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีมากขึ้น นักเรียนบางคนเกิดการเรียนรู้จนสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ถูกต้องด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีเวลาทำกิจกรรมและแบบฝึกหัดในห้องเรียนมากขึ้น ครูเองก็มีเวลาชี้แนะโดยไม่เร่งรีบหากนักเรียนเกิดข้อสงสัย ซึ่งแตกต่างจากการสอนแบบปกติที่เวลาในชั้นเรียนส่วนใหญ่เน้นการบรรยายเนื้อหาของครู ทำให้เวลาในการทำกิจกรรมและแบบฝึกหัดมีน้อย จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bergmann และ Sams (2012) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อวิดีโอและนำเวลาในชั้นเรียนไปใช้ในการอภิปราย วิเคราะห์ และแก้ปัญหา ทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกมากขึ้น ผลนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2556) และ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2556) ที่เห็นว่าการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) มีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนร่วมชั้นมากขึ้น สามารถเรียนรู้ซ้ำได้ตามจังหวะของตนเอง และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ระหว่างนักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับกิจกรรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ยังพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งนี้เนื่องมาจาก การออกแบบกิจกรรมในห้องเรียนที่ช่วยลำดับการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งมีส่วนสำคัญ หลังจากที่นักเรียนศึกษาความรู้ด้วยตนเองจากคลิปวิดีโอที่บ้านแล้ว ในห้องเรียน ลำดับแรกครูจะช่วยชี้แนะคลายข้อสงสัยของนักเรียนทั้งหมดร่วมกัน โดยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่ครูได้รวบรวมจากแบบบันทึกความรู้เพื่อทำความเข้าใจพร้อมกันทั้งห้องเรียน ครูคอยให้คำแนะนำและชี้แนะประเด็นคำถามหรือข้อสงสัยจนนักเรียนทุกคนเข้าใจ ห้องเรียนเปลี่ยนจากที่นักเรียนรับถ่ายทอดความรู้มาเป็นห้องเรียนที่นักเรียนพูดคุยกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จากนั้นนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาทำแบบฝึกหัดที่สอดคล้องกับบทเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้มีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น นักเรียนได้สรุปองค์ความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มและนำเสนอหน้าชั้นเรียน ส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาลาวีย๊ะ สะอะ (2559) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น และมีทักษะการคิดวิเคราะห์ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับ กาญจนา จันทร์ช่วง (2560) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในวิชาสังคมศึกษา พบว่านักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งมากขึ้น จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

นอกจากนี้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ยังมีความพึงพอใจของต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับ “มาก” โดยด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านครูผู้สอน และมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทุกด้านใกล้เคียงกันอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น บรรยากาศในการเรียนเปลี่ยนไปจากเดิม มีเวลาในการทำกิจกรรมมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา เน้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมในห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนการสอนแบบทั่วไป นอกจากนี้นักเรียนยังได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครูใกล้ชิดขึ้น และที่สำคัญนักเรียนได้ใช้เครื่องมือที่ทุกคนชอบคือ สมาร์ทโฟน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ จึงทำให้นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างอัตโนมัติ นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน มีความสุขและสนุกกับการเรียน นักเรียนจึงมีความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งเห็นได้จากการสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียน เช่น *“ผมชอบการทำงานเป็นกลุ่มครับ ได้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนๆ*

และช่วยกันแสดงความคิดเห็น" "ชอบที่มีคลิปสอนให้ทบทวนได้ ดีเยี่ยมเลยค่ะ" "คุณครูมีการเอนเตอร์เทนนักเรียนอยู่ตลอดเวลา ทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อ.. ได้ความรู้ และบรรยากาศของห้องเรียนดูคึกคัก น่าเรียนมากค่ะ" และ *"นอกจากครูจะสอนคณิตศาสตร์แล้วครูยังสอนการนำเสนองานหน้าชั้นเรียน บุคลิก การยืน การพูดด้วย..."* สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sams et al. (2014) และสุพัตรา อุตมัง (2558) ที่ระบุว่านักเรียนรู้สึกสนุก มีส่วนร่วม และกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น นอกจากนี้ กรวรรณ สืบสม และนพรัตน์ หมีพลัด (2560) ยังรายงานตรงกันว่า การเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีออนไลน์ และยังมีเวลาร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจและแรงจูงใจภายในต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา คือขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพียงกรณีศึกษาในโรงเรียนเดียวที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสูง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 การนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนและนักเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมโดยครูจะต้องชี้แจงนักเรียนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจรูปแบบ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา สภาพแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์และสื่อต่างๆ และ 1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านที่มีการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต มีความเหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีเท่านั้น หากนักเรียนที่ไม่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี ครูผู้สอนควรเพิ่มช่องทางหรือรูปแบบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในรูปแบบที่หลากหลาย **2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อทักษะอื่นๆ เช่น การนำตนเองในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา เป็นต้น 2.2 ควรศึกษางานวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนที่มีความ

พร้อมด้านเทคโนโลยีสูง และ 2.3 สถานศึกษาควรมีมาตรการจัดตั้งห้องสมุดดิจิทัลหรือยืมคืนอุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อให้นักเรียนที่มีข้อจำกัดสามารถเข้าถึงวิดีโอการสอนล่วงหน้าได้

เอกสารอ้างอิง

กรวรรณ สืบสม, และ นพรัตน์ หมีพลัด. (2560). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ด้วยการบูรณาการการเรียนการสอนรายวิชาเทคโนโลยีมัลติมีเดียผ่าน Google Classroom. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 6(2), 118–127.

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. (2567). PLC กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์: โรงเรียนปากเกร็ด.

กาญจนา จันทร์ช่วง. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน.ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัญฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

งานประกันคุณภาพ. (2567). รายงานการประเมินตนเอง (SAR) โรงเรียนปากเกร็ด: โรงเรียนปากเกร็ด.

ชินภัทร ภูมิรัตน์. (2554). บันทึกการเดินทางอาเซียน. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พรชัย เจดามาน และคณะ. (2560). ศตรรษที่ 21 : การจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์

วริศรา โคตรมุงคุณ และธนดล ภูสีฤทธิ์. (2567). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแบบสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เรขาคณิตวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารวิชาการครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 18(1), 45-58.

วิจารณ์ พานิช. (2556). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ตถาตา พับลิเคชั่น.

ศศิธร มุกประดับ. (2561). ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางและคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำ ตนเองของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาการพยาบาลใหญ่และผู้สูงอายุ 1. สงขลา: คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุพัตรา อุตมัง. (2558). แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน: ภาพฝันที่เป็นจริงในวิชาภาษาไทย. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 16(1), 51-58.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). ห้องเรียนกลับทาง: ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21 เอกสารประกอบการประชุมในการประชุมผู้บริหารโรงเรียน จังหวัดแพร่. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อาลาวีย๊ะ สะอะ. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Bergmann, J., & Sams, A. (2012). Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. Washington,DC, USA: International Society for Technology in Education.

Sams A., & et al. (2014). Flipped Learning. https://www.scirp.org/journal/Paperinformation?paperid=84512. Retrieved 14 January 2025.

การพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษา*

DEVELOPMENT OF THAI CONSONANT READING AND MEMORIZATION SKILLS OF EARLY CHILDHOOD STUDENT IN KINDERGARTEN 3 USING EDUCATIONAL GAMES

วลัยลักษณ์ กุลสอนนาม[1], ปารีญา ราพา[2] และ พิกุล พิกุลหอม[3]

Walailak Kulsonnan[1], Pareeya Rapa[2] and Pikul Pikulhorm[3]

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย[1-3]

Faculty of education Loei Rajabhat University, Thailand[1-3]

Corresponding Author's Email: pareeyalru@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้เกมการศึกษา รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่าง ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยโดยใช้เกมการศึกษา แบบประเมินทักษะการอ่านพยัญชนะไทย และแบบประเมินทักษะการจดจำพยัญชนะไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.72 สูงกว่าก่อนที่มีการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการจำพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีคาเฉลี่ยเท่ากับ 20.11 สูงกว่าก่อนที่มีการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทักษะการอ่านพยัญชนะไทย, ทักษะการจำพยัญชนะไทย, เกมการศึกษา

---

* Received 18 February 2026; Revised 4 March 2026; Accepted 12 March 2026

Abstract

This research aimed to compare the development of Thai consonant reading and memorization skills of early childhood students in Kindergarten 3 before and after using educational games. This study a One-Group Pretest-Posttest Design.The target group used in this research consisted of early childhood students in Kindergarten 3 in the academic year 2024, from Thsaban 3 Srisawang School, selected through purposive sampling, totaling 17 students. The research instruments included: activity plans for developing Thai consonant reading and memorization skills using educational games, Thai consonant reading skills assessment forms, and Thai consonant memorization skills assessment forms. The statistics used for analysis included mean, standard deviation, and t-test statistics.

The research findings revealed that: 1) The comparison results of Thai consonant reading skills of early childhood students in Kindergarten 3 at Thsaban 3 Srisawang School using educational games showed that after learning management, the mean score was 20.72, which was significantly higher than before learning management, which had a mean score of 13.72, at the .05 statistical significance level, and 2) The comparison results of Thai consonant memorization skills of early childhood students in Kindergarten 3 at Thsaban 3 Srisawang School using educational games showed that after learning management, the mean score was 20.11, which was significantly higher than before learning management, which had a mean score of 13.78, at the .05 statistical significance level.

Keywords: Thai consonant reading skills, Thai consonant memorization skills, Educational games

บทนำ

ทักษะภาษาเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยเพราะภาษาเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในด้านอื่นๆและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทักษะภาษาประกอบไปด้วย การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งในระดับอนุบาลจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของทักษะภาษาในด้านต่างๆดังกล่าวอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

เพื่อให้สามารถนำไปต่อยอดการเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไป โดยเฉพาะช่วงเชื่อมต่อของการศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 กับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นี้มีการปรับเปลี่ยนในด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้เชิงวิชาการที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจทางด้านภาษาเป็นอย่างมาก ดังนั้น นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในสถานศึกษาปฐมวัยหลาย ๆ แห่งจึงมักถูกคาดหวังว่าจะต้องมีความพร้อมเพียงพอสำหรับการเรียนรู้วิชาการในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และได้เน้นให้เด็กปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจ ในด้านการรู้หนังสือมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้เด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมตามวัย บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสนใจต่อการจัดการศึกษาทั้งสองระดับ เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยเชื่อมต่อได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่น และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหลักสูตรที่กำหนดไว้ (พิมพ์ผกา พิภู และคณะ, 2565)

การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญของเด็กเพราะการอ่านช่วยพัฒนาความรู้สติปัญญาและความคิด นอกจากนี้การอ่านยังเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนก้าวหน้าประสบผลสำเร็จในการเรียน โดยนำความรู้จากการอ่านไปพัฒนาการฟัง การพูด และการเขียน (บันลือ พฤกษะวัน, 2557) ซึ่งการอ่านจะประสบผลดีได้นั้นต้องมีความสามารถในการจำแนกความแตกต่างด้วยสายตาเป็นการสังเกตเห็นความเหมือนความต่างกันของรูปทรง รูปภาพ และคำที่เขียนเป็นสัญลักษณ์ ความสามารถในการอ่านขึ้นอยู่กับความสามารถในการเห็นความแตกต่างระหว่างคำที่อ่านหรือสัญลักษณ์ได้ อีกทั้งการฝึกทักษะยังเป็นการโยงความหมายสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรเข้าด้วยกันเป็นการเชื่อมโยงความหมายของคำกับสัญลักษณ์หรือตัวอักษรเป็นทักษะเบื้องต้นในการอ่าน อีกทั้งจะทำให้นักเรียนปฐมวัยจำพยัญชนะไทยได้ (ศรีรัตน์ เจิงกลิ่นจันทร์, 2548) รวมทั้งการนำแนวคิดจิตวิทยาด้านการจำโดยเฉพาะการที่เด็กปฐมวัยที่จะจำภาพซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งมาใช้จัดการเรียนการสอนพยัญชนะไทย ซึ่งเด็กช่วงอายุ 2-6 ปี จะเริ่มเรียนรู้จากการกระทำที่ต้องอาศัยกระบวนการคิดรวมทั้งความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ นอกเหนือจากการกระทำที่ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวที่นำมาใช้ตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาความสามารถทางความจำจึงเป็นเป็นสำคัญในการเรียนรู้ (ศุภัชญา ศุภเมธากร, 2564)

จากการผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่าง พบว่า เด็กสับสนในการจำแนกตัวอักษรที่คล้ายกัน เช่น ก กับ ภ, ด กับ ค, พ กับ ผ, ฟ กับ ฝ เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ทำให้เด็กไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ประการแรก คือ ตัวเด็กเอง ซึ่งเด็กปฐมวัยขาดทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยจึงไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนเท่าที่ควร ประการที่สอง คือ ปัญหาที่ตัวครูผู้สอน รูปแบบการสอนของครูไม่กระตุ้นความสามารถของเด็กที่จะได้เรียนรู้

ทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทย เด็กจึงไม่ได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทย ประการที่สาม คือ การใช้สื่อการเรียนการสอนที่เกินความสามารถของพัฒนาการ และประสบการณ์เดิมของเด็ก สื่อการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสมกับวัยทำให้เด็กไม่ตื่นเต้นไม่สนใจสื่อการเรียนรู้ เนื่องจากยากเกินความสามารถของเด็ก จึงไม่ประสบผลสำเร็จการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเกมการศึกษา พัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 เพราะเป็นอีกหนึ่งวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง และเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม อีกทั้งเป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เป็นสิ่งที่ช่วยเป็นพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน โดยเมื่อเด็กได้ เล่นเกมการศึกษาเด็กได้รู้จักการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การเชื่อมโยงฝึกการรับรู้ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานในการคิด นอกจากนี้เกมการศึกษาสามารถนำมาพัฒนาทักษะด้านการอ่านพยัญชนะไทยได้และสามารถส่งเสริมทักษะการอ่านได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากสิ่งยั่วยุภายนอกและแรงจูงใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนเองด้วยที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ (ทิศนา แขมมณี, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โดยนำเกมการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่าง ผ่านการเรียนปนเล่น ที่คาดว่าเด็กจะรู้สึกสนุกสนานในการเรียน เรียนรู้ได้เร็วขึ้น และจดจำได้แม่นยำ สามารถพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยได้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่าง ก่อนและหลังใช้เกมการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการทดลองแบบ one group pre-test post-test design มีแบบแผนการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองแบบ One group pre-test post-test design

เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3	**Pre-test**	**Treatment**	**Post-test**
LM 01	T1	X	T2

T1 หมายถึง ทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)

T2 หมายถึง ทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)

X หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาพยัญชนะไทย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่าง จำนวน 17 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกที่ผู้วิจัยใช้เหตุผลในการเลือกเพื่อความเหมาะสม และตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 แผนการจัดกิจกรรมจำนวน 8 แผน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยโดยใช้เกมการศึกษา ดังนี้ 1.1) เกมจับคู่รูปภาพกับพยัญชนะไทย ก-ฆ 1.2) เกมวงล้อพยัญชนะไทย ง-ช 1.3) เกมจับคู่รูปภาพกับพยัญชนะไทย ฌ-ฐ 1.4) เกมวงล้อพยัญชนะไทย ฑ-ต 1.5) เกมจับคู่รูปภาพกับพยัญชนะไทย ถ-ป 1.6) เกมวงล้อพยัญชนะไทย ผ-ภ 1.7) เกมจับคู่รูปภาพกับพยัญชนะไทย ม-ศ และ 1.8) เกมวงล้อพยัญชนะไทย ษ-ฮ

2.2 แบบประเมินทักษะการอ่านพยัญชนะไทย

2.3 แบบประเมินทักษะการจดจำพยัญชนะไทย

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำดังนี้

3.1 การสร้างแผนในการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เกี่ยวกับความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย ความสามารถด้านการอ่านของเด็กปฐมวัย และ เกมการศึกษา 2) ศึกษาเนื้อหาสาระ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ ตัวชี้วัดและเวลาที่ใช้สอน 3) ศึกษาการเขียนแผนการจัดกิจกรรม 4) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โดยใช้เกมการศึกษา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ 5) กำหนดรูปแบบเพื่อเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีดังนี้ (1) ชื่อแผนการจัดประสบการณ์ (2) จุดประสงค์ (3) สาระการเรียนรู้ (4) วิธีการจัดกิจกรรม (5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (6) การประเมินผล (6) เขียนแผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะกอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โดยใช้เกมกาศึกษา (7) นำแผนการจัดกิจกรรม เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านปฐมวัย จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบด้วยโดยการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้ให้ +1 เมื่อแน่ใจว่า มีความสอดคล้อง ให้ 0 เมื่อไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องให้ -1 เมื่อแน่ใจว่า ไม่มีความสอดคล้อง จากนั้นนำผลการพิจารณาที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence) โดยการวัดค่าดัชนีความสอดคล้องกำหนดเกณฑ์ อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้อง

หากน้อยกว่า .50 ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดกกิจกรรมมีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.88 และ (8) นำแผนการจัดการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 ศรีบุญเรือง จำนวน 15 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อดูความเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3.2 แบบประเมินทักษะการอ่านพยัญชนะไทย มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอ่านพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย 2) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างแบบประเมินทักษะการอ่านพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย 3) สร้างแบบประเมินทักษะการอ่านพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย และให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของเครื่องมือ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.77 4) นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 15 คน โรงเรียนเทศบาล 2 ศรีบุญเรือง ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการ Cronbach’s Alpha ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

3.3 แบบประเมินทักษะการจดจำพยัญชนะไทย มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการจดจำพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย 2) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างแบบประเมินทักษะการจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย 3) สร้างแบบประเมินทักษะการจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย และให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของเครื่องมือ ได้ค่าดัชนี ความสอดคล้อง 0.88 และ 4) นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 15 คน โรงเรียนเทศบาล 2 ศรีบุญเรือง ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการ Cronbach’s Alpha ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 เก็บข้อมูลก่อนการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการประเมินโดยใช้แบบประเมินก่อนการจัดกิจกรรมโดยนำชุดประเมินทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัยไปประเมินกับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 17 คน เพื่อประเมินพัฒนาการด้านทักษะการอ่านและจดจำของเด็กปฐมวัย

4.2 ผู้วิจัยมีการกำหนดตารางเวลาการทดลอง สัปดาห์ละ 3 วัน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแผนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัย ใช้เวลาประมาณ 30 – 40 นาทีต่อแผน ซึ่งวิธีการเล่นจะเป็นรายบุคคล แผนการจัดกิจกรรม เกมการศึกษา ประกอบด้วย 1) เกมจับคู่รูปภาพกับพยัญชนะไทย ก-ฆ 1.2) เกมวงล้อพยัญชนะไทย ง-ซ 1.3) เกมจับคู่รูปภาพกับพยัญชนะไทย ฌ-ฐ 1.4) เกมวงล้อพยัญชนะไทย ฑ-ต 1.5) เกมจับคู่รูปภาพกับพยัญชนะไทย ถ-ป 1.6) เกมวงล้อพยัญชนะไทย ผ-ภ 1.7) เกมจับคู่รูปภาพกับ

พยัญชนะไทย ม-ศ และ 1.8) เกมวงล้อพยัญชนะไทย ษ-ฮ

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัยชุดเดิม นำไปประเมินกับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 17 คน เพื่อประเมินพัฒนาการด้านทักษะการอ่านและจดจำของเด็กปฐมวัย

4.4 ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินทั้งก่อนเรียน หลังเรียน มาสรุปผลและอภิปรายผล

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (Dependent Samples t-test)

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่างโดยใช้เกมการศึกษาระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่างโดยใช้เกมการศึกษาระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

กลุ่มเป้าหมาย	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig (*p*)
ก่อนเรียน	17	24	13.72	3.78	9.04*	0.00
หลังเรียน	17	24	20.72	1.52		

*p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียน เทศบาล 3 ศรีสว่าง โดยใช้เกมการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.72 สูงกว่าก่อนที่มีการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่างโดยใช้เกมการศึกษาระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 3

ดังตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการจดจำพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่างโดยใช้เกมการศึกษาระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

กลุ่มเป้าหมาย	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig (*p*)
ก่อนเรียน	17	24	13.78	3.62	9.21*	0.00
หลังเรียน	17	24	20.11	1.65		

*p < .05

จากตาราง 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการจดจำพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่าง โดยใช้เกมการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.11 สูงกว่าก่อนที่มี การจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่าง โดยใช้เกมการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านพยัญชนะไทยโดยใช้เกมการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.72 สูงกว่าก่อนที่มีการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบทักษะการจดจำพยัญชนะไทย โดยใช้เกมการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.11 สูงกว่าก่อนที่มีการจัดการเรียนรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะเกมการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจและชื่นชอบ เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมเกมการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นเกมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่อ่านและจดจำพยัญชนะไทย มีรูปแบบการเล่นที่ไม่ซับซ้อน สีสันสดใส มีภาพประกอบชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ระยะเวลาในการเล่นไม่นานเหมาะสมกับช่วงเวลาความสนใจของเด็ก และจัดห้องเรียนให้มีความสะอาดมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อิสระ อบอุ่นให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงจะพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยได้ดี สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Jerome S. Bruner, 1956) ที่อธิบายว่า การรับรู้ผ่านการสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Enactive Stage) ช่วยให้เด็กสร้างความเข้าใจจริง และพัฒนาความคิดรวบยอด (Symbolic Stage) ทำให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งการฝึกการรับรู้ทางตาและหู มีผลโดยตรงต่อสัมฤทธิผลในการอ่านและทักษะภาษาในอนาคต รวมทั้งยังสอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2560) ที่อธิบายว่า มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยครูใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ(non-directive) และ

ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการ (process learning) เป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการอ่านและการจดจำของเด็กปฐมวัยซึ่งการอ่านเป็นสิ่งที่มีคุณค่า จำเป็นต่อการศึกษาต่อชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบันการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาบุคคลและประเทศชาติ โดยการเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กด้วยการสร้างนิสัยรักการอ่าน เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจในการอ่านต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2557) ที่อธิบายว่า การอ่านหนังสือทำให้ได้เนื้อหา สาระความรู้มากกว่าการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ ผู้อ่านสามารถอ่านหนังสือได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ผู้อื่นสามารถฝึกการคิดและสร้างจินตนาการได้เองขณะอ่าน การอ่านส่งเสริมให้สมองดีมีสมาธินานกว่าอย่างอื่นจะเกิดความคิดเห็นได้ด้วยตัวของตนเองในขณะอ่านและมีความสุขในการอ่าน เช่นเดียวกันกับอุทัย ภิรมย์รื่น (2561) ที่อธิบายว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่จะช่วยให้เกิดความรู้ ความคิดเห็นเท่าทันความเป็นไปในสังคม และสามารถเลือกรับข่าวสารที่เป็นประโยชน์มากที่สุดในยุคปัจจุบัน อีกทั้งเกมการศึกษา เป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น เรียนรู้เรื่องขนาด น้ำหนัก สีรูปร่าง ความเหมือน ความต่าง เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และเป็นการตอบสนองพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กเป็นสิ่งที่ช่วยเป็นพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน โดยเมื่อเด็กได้เล่นเกมการศึกษา เด็กได้รู้จักการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การเชื่อมโยง ฝึกการรับรู้ ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานในการคิด รวมทั้งเกมการศึกษายังเป็นกิจกรรมการเล่นที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดเป็นการเตรียมความพร้อมให้เกิดการเรียนรู้เกิดทักษะการคิด เพื่อส่งเสริมพัฒนา การทางด้าน สติปัญญาและตอบสนองความต้องการตามวัยของผู้เรียน ทั้งนี้เกมการศึกษามีหลายประเภทในแต่ละประเภท จะมีจุดมุ่งหมายและรายละเอียดที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการนำไปใช้ เพื่อพัฒนาเด็กฝึกให้เด็กสังเกตและฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นการพัฒนาเด็กในด้านสติปัญญาช่วยพัฒนาเด็กและสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัย (พิชญ์สินี โชติชะวงศ์, 2557)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยทำให้เด็กเกิดความสนใจ และชื่นชอบ เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมเกมการศึกษาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้พยัญชนะไทย มีรูปแบบการเล่นที่ไม่ซับซ้อน สีสันสดใส มีภาพประกอบชัดเจนเข้าใจง่าย ใช้ระยะเวลาในการเล่นไม่นานเหมาะสมกับช่วงเวลาความสนใจของเด็ก และจัดห้องเรียนให้มีความสะอาดมีบรรยากาศที่อบอุ่นให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงส่งผลให้เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีสว่างมีการพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยได้ดีขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษา สรุป ได้ดังนี้

การพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ซึ่งการจัดกิจกรรมโดยใช้เกมการศึกษาทำให้เด็กเกิดความสนใจ และชื่นชอบเมื่อเด็กได้ลงมือทำกิจกรรม รวมทั้งเกมการศึกษามีรูปแบบการเล่นที่ไม่ซับซ้อน สีสันสดใส มีภาพประกอบชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ระยะเวลาในการเล่นไม่นานเหมาะสมกับช่วงเวลาความสนใจของเด็ก รวมทั้งและเป็นการตอบสนองพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กเป็นสิ่งที่ช่วยเป็นพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน โดยเมื่อเด็กได้เล่นเกมการศึกษา เด็กได้รู้จักการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ ฝึกการรับรู้ ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานในการคิดของเด็กได้ด้วย จึงส่งผลให้ทักษะการอ่านพยัญชนะไทยโดยใช้เกมการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.72 สูงกว่าก่อนที่มีการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการจดจำพยัญชนะไทย โดยใช้เกมการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีคาเฉลี่ยเท่ากับ 20.11 สูงกว่าก่อนที่มีการจัดการเรียนรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 เกมการศึกษาที่ใช้สื่อนวัตกรรมควรใช้วัสดุที่มีความทนทานและมีความแข็งแรงในการนำมาผลิตสื่อ เพื่อให้มีความคงทนสามารถใช้เรียนรู้ได้ยาวนาน 1.2 การพัฒนาทักษะการอ่านและจดจำพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมเกมการศึกษา ครูควรพิจารณาความยากง่ายเหมาะสมกับวัย และความสามารถของเด็กและควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องของ เวลาตามความเหมาะสม **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้กิจกรรมเกมการศึกษาที่มีต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น พัฒนาการด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษาอังกฤษ ด้านการคิด เป็นต้น เพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ทิศนา แขมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บันลือ พฤกษะวัน. (2557). แนวพัฒนาการอ่านเร็ว - คิดเป็น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชญ์สินี โชติชะวงศ์. (2554). การใช้เกมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิมพ์ผกา พิพู, สุพันธ์วดีไวยรูป และ ธนินท์ธร แดงทิม. (2565). การพัฒนาทักษะด้านการอ่านพยัญชนะของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่3 โดยใช้เกมการศึกษา. Journal of Roi Kaensarn Academi,7(7). 27-38.

ศรีรัตน์ เจิงกลิ่นจันทร์. (2548). การอ่านและการสร้างนิสัยรักการอ่าน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ศุภัชญา ศุภเมธากร. (2564). การพัฒนาความสามรถในการจำและความคงทนในการจำพยัญชนะไทย โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยจินตภาพกับการเล่าเรื่อง สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2557). การอ่าน.(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย ภิรมรื่น. (2561). ภาษาศาสตร์และการการอ่าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Bruner J. (1956). Toward a Theory of Instruction. Cambridg : Harvard University Press. Dick, Walter, Lou Carey, and James O.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ADMINISTRATIVE SKILLS OF ADMINISTRATORS AND TEACHER PERFORMANCE ACCORDING TO THE STANDARDS OF THE SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

รอฉีด๊ะ ปักสิน[1] และ นวรัตน์ ไวชมภู[2]
Rocheedah Paksin[1] and Navarat waichompu[2]
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่[1-2]
Hatyai University, Thailand[1-2]
Corresponding Author Email: rocheedah.pak081@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 115 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น .980 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.38, SD = 0.53) โดยทักษะด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านเทคนิค และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.65, SD = 0.36) โดยด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 3) ทักษะการบริหารของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .529) และ 4) แนว

* Received 3 March 2026; Revised 13 March 2026; Accepted 16 May 2026

ทางการพัฒนาควรมุ่งเสริมทักษะด้านเทคนิค มนุษยสัมพันธ์ ความคิดรวบยอด และการสื่อสาร เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาและการปฏิบัติงานครูอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร, การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of administrative skills of school administrators; 2) investigate the level of teachers' performance based on the professional standards for teachers; 3) analyze the relationship between administrators' administrative skills and teachers' performance according to professional standards; and 4) propose guidelines for developing administrative skills of school administrators under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2. A mixed-method research design was employed. The sample consisted of 115 teachers selected through stratified random sampling based on school size. The research instruments included a rating-scale questionnaire and a structured interview form. The questionnaire had a reliability coefficient of .980. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The results revealed that: 1) the overall administrative skills of school administrators were at a high level ($\overline{X}$ = 4.38, SD = 0.53), with communication skills showing the highest mean, followed by conceptual, technical, and human relations skills; 2) teachers' performance based on professional standards was at the highest level overall ($\overline{X}$= 4.65, SD = 0.36), with the teacher duties dimension showing the highest mean, followed by learning management and relationships with parents and the community; 3) administrative skills of administrators were positively correlated with teachers' performance at a moderate level, with statistical significance at the .01 level (r = .529); and 4) the guidelines for developing administrative skills should emphasize strengthening technical, human relations, conceptual, and communication skills in order to enhance the quality of school administration and teachers' performance effectively.

Keywords: managerial skills, standard-based teacher performance, school administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนามนุษย์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ การพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศและสังคม ส่งผลให้การศึกษาของไทยได้รับการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขมาตลอด รัฐบาลจึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเพื่อปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการ รวมไปถึงองค์การทางการศึกษาได้มีการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ยังได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจไปสู่หน่วยงานระดับปฏิบัติ ทั้งในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณและการเงิน การบริหารบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสถานศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักที่ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา คือ ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ ทักษะด้านเทคนิควิธี และทักษะด้านความคิดรวบยอด (จิตรจรูญ ทรงวิทยา, 2561) โดย Katz (1974) และ Drake and Roe (1986) ได้ระบุว่าทักษะเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ หากผู้บริหารขาดทักษะดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน และในทางกลับกัน ผู้บริหารที่มีทักษะการบริหารที่เหมาะสม จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาครูให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2562 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ได้อย่างครบถ้วน (Fullan, 2001; Leithwood et al., 2006)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เป็นองค์การทางการศึกษาภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักในการส่งเสริมและบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งเป็นองค์กรชั้นนำในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะและสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึงจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความสามารถและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมอย่างเหมาะสม (แผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2567) แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายบริบท แต่ยังขาดการศึกษาที่เชื่อมโยงทักษะ

การบริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2562 โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ซึ่งมีบริบทด้านพหุวัฒนธรรมและความหลากหลายทางสังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง และเกิดผลต่อองค์การทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนผ่านการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพ ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ครูผู้สอนปฏิบัติงานได้อย่างมีมาตรฐานและต่อเนื่อง จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านการศึกษา และนำพาประเทศเข้าสู่สังคมโลกในยุคปัจจุบันได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

2.เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 125 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,356 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power กำหนดค่าอิทธิพลขนาดกลาง (Effect size) = 0.3 ค่าความคลาดเคลื่อน (α) = .05 และค่า power = 0.95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 115 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา และสุ่มอย่างง่าย แบบไม่ใส่คืน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 23 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 76 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 115 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยมีคุณสมบัติ คือ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check-list) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียน 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหาร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะด้านการสื่อสาร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ครู การจัดการเรียนรู้ และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ .980

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการ

สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามประเด็นที่กำหนด พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกสังเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ที่	ทักษะการบริหารของผู้บริหาร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ทักษะทางด้านเทคนิค	4.38	0.56	มาก
2	ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์	4.31	0.64	มาก
3	ทักษะทางความคิดรวบยอด	4.39	0.57	มาก
4	ทักษะด้านการสื่อสาร	4.43	0.51	มาก
เฉลี่ยรวม		**4.38**	**0.53**	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.38, SD = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสาร ($\bar{X}$= 4.43, SD = 0.51) รองลงมา คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ($\bar{X}$= 4.39, SD = 0.57) ทักษะด้านเทคนิค ($\bar{X}$= 4.38, SD = 0.56) และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}$= 4.31, SD = 0.64) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ที่	การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	การปฏิบัติหน้าที่ครู	4.69	0.37	มากที่สุด
2	การจัดการเรียนรู้	4.63	0.39	มากที่สุด
3	ความสัมพันธกับผูปกครองและชุมชน	4.62	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		**4.65**	**0.36**	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X}$= 4.65, SD = 0.36) พิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ($\bar{X}$= 4.69, SD = 0.37) รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.63, SD = 0.39) และด้านความสัมพันธกับผูปกครองและชุมชน ($\bar{X}$= 4.62, SD = 0.43) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 จำแนกรายด้าน

ทักษะการบริหารของผู้บริหาร	การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน			
	การปฏิบัติหน้าที่ครู (y_1)	การจัดการเรียนรู้ (y_2)	ความสัมพันธกับผูปกครองและชุมชน (y_3)	รวม (y)
ทักษะทางด้านเทคนิค (x_1)	.401**	.429**	.458**	.453**
ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ (x_2)	.373**	.484**	.500**	.482**
ทักษะทางความคิดรวบยอด (x_3)	.405**	.491**	.502**	.497**
ทักษะด้านการสื่อสาร (x_4)	.429**	.524**	.547**	.531**
รวม (x)	**.430****	**.521****	**.541****	**.529****

** P ≤ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .529) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านการสื่อสารมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านเทคนิค ซึ่งทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ คู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ทักษะด้านการสื่อสารกับความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (r = .547) ขณะที่ความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ครู (r = .373)

4. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า 1) ทักษะด้านเทคนิค ควรมุ่งพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานทุกด้าน การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการบริหาร รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง 2) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ควรส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม การสร้างความเข้าใจอันดี การทำงานเป็นทีม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับครูและชุมชน เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจในองค์กร 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด ควรพัฒนาการคิดเชิงระบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ รวมทั้งการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และ 4) ทักษะด้านการสื่อสาร ควรมุ่งเน้นการสื่อสารที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารสองทาง และใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและความโปร่งใสในการบริหารงาน

อภิปรายผล

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทักษะทางความคิดรวบยอด ทักษะทางด้านเทคนิค และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ และความพร้อมในการนำทักษะการบริหารมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ทัดดาว สาระกูล (2561) ได้ศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สุนิสา สงัดศรี (2565, น 196) ได้ศึกษา ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานของครูต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2562 และในปัจจุบันครูผู้สอนในโรงเรียนมีการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ และมีการนิเทศภายในและการนิเทศติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัดอีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแรงกระตุ้นให้ครูมีการพัฒนาการทำงานของตนเองอยู่เสมอ นอกจากนี้การปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ครูเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทำให้ครูผู้สอนก็ต้องมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสุธิกานต์ บริเอก (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กมลชนก ศรีสุดา (2564) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกับประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษา ด้านคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู โดยผู้บริหารที่มีทักษะเหมาะสมสามารถส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานตามมาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระดับปานกลางสะท้อนว่ายังมีปัจจัยอื่นร่วมด้วย ดังนั้นควรพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของครู สอดคล้องกับนายวสิษฐ์พล รอบจังหวัด (2562, น. 106) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า การพัฒนาทักษะการบริหารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินการอย่างครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านการสื่อสาร ซึ่งแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ โดยด้านทักษะเทคนิค ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในภารกิจงานทุกฝ่าย สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีประกอบการบริหาร จัดการงานอย่างเป็นระบบ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สอดคล้องกับปณิดา ใจดี (2562, น 83) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลบ้านแพ้ว (วันครู 2500) ผลการวิจัยพบว่า ที่เสนอให้ผู้บริหารพัฒนาทักษะด้านการวางแผน การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสุนิสา สงัดศรี (2565, น 195) พบว่า การพัฒนาทักษะด้านเทคนิค ความคิดรวบยอด และมนุษยสัมพันธ์ ผ่านการอบรม การใช้เทคโนโลยี และการสร้างความร่วมมือในองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและส่งเสริมคุณภาพการปฏิบัติงาน

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อจำกัดบางประการที่ควรนำมาพิจารณาในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพียงเขตพื้นที่เดียว จึงอาจไม่สามารถนำผลการวิจัยไปอ้างอิงหรือสรุปเป็นภาพรวมของสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่นหรือในระดับประเทศได้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาว่าบริบทของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านขนาดโรงเรียน ทรัพยากร วัฒนธรรมองค์กร และความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อทักษะการบริหารและการปฏิบัติงานของครูในลักษณะที่แตกต่างกัน ประการที่สอง ข้อมูลที่ได้รับเป็นการประเมินตนเองและการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งอาจมีความลำเอียงเชิงอัตวิสัย (Subjective Bias) หรือผลกระทบจากการตอบสนองทางสังคม (Social Desirability Bias) กล่าวคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนอาจประเมินตนเองสูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากต้องการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของทักษะการบริหารและการปฏิบัติงานที่ปรากฏในผลการวิจัยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด อาจไม่สะท้อนสภาพการณ์ที่แท้จริงในเชิงปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยทักษะการบริหารที่หลากหลายและสอดคล้องกับพลวัตของสังคม เทคโนโลยี และความคาดหวังทางการศึกษาในปัจจุบัน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้ทักษะการบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งทักษะด้านการสื่อสารมี

ความโดดเด่นสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านเทคนิค และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ขณะที่การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของครูในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพ ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติหน้าที่ครู และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการบริหารที่มีประสิทธิภาพสามารถเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ

แนวทางสำคัญในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันควรมุ่งเน้นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) การเสริมสร้างสมรรถนะผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ วิสัยทัศน์ และความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง (2) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารและการพัฒนาการเรียนรู้ (3) การบูรณาการกระบวนการพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และ (4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ควรให้หน่วยงานต้นสังกัดส่งเสริมการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ควบคู่กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำ นวัตกรรมทางการบริหาร หรือวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมเสริมสร้างทักษะการบริหารที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืนในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการศึกษา โดยการบูรณาการทักษะการบริหาร เทคโนโลยี และความร่วมมือของทุกภาคส่วน จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำรงคุณภาพและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก ศรีสุดา. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกับประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษา ด้านคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

จิตรจรูญ ทรงวิทยา. (2561). ทักษะการบริหารของผู้บริหาร. วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร, 3(1), 41-57.

ทัดดาว สาระกูล และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

ปณิดา ใจดี. (2562). ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลบ้านแพ้ว (วันครู 2500). ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 2-7 (19 สิงหาคม 2542).

วสิษฐ์พล รอบจังหวัด. (2562). ทักษะการบริหารของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

สุธิกานต์ บริเอก. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

สุนิสา สงัดศรี. (2565). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. (2567). แผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประจำปีงบประมาณ 2568. เรียกใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.ska2.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

THE EFFECTS OF GPAS 5 STEPS LEARNING MANAGEMENT SUPPLEMENTED WITH MULTIMEDIA ON VISUAL ARTS ACHIEVEMENT OF GRADE 9 STUDENTS

สมชาย พาชอบ
Somchai Pachob
วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Pitchayabundit College, Thailand
Corresponding Author's Email: nn.pachob@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา จังหวัดอุดรธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 31 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับสื่อประสมสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

* Received 3 February 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 19 May 2026

คำสำคัญ: GPAS 5 Steps, สื่อประสม, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research were to: 1) compare the visual arts learning achievement of Grade 9 students before and after learning through GPAS 5 Steps learning management supplemented with multimedia; 2) compare the students' post-learning achievement with the 75 percent criterion; and 3) study the students' satisfaction with GPAS 5 Steps learning management supplemented with multimedia. The sample consisted of 31 Grade 9 students from Udonpichairakpittaya School, Udon Thani Province, during the first semester of the 2025 academic year, selected by cluster random sampling. The research instruments included lesson plans based on GPAS 5 Steps learning management supplemented with multimedia, a visual arts achievement test, and a satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, dependent t-test, and one-sample t-test.

The research findings revealed that: 1) the students' post-learning achievement was significantly higher than their pre-learning achievement at the .05 level of statistical significance; 2) the students' post-learning achievement was significantly higher than the 75 percent criterion at the .05 level of statistical significance; and 3) the students' satisfaction with GPAS 5 Steps learning management supplemented with multimedia was at a high level overall. These findings indicate that GPAS 5 Steps learning management integrated with multimedia effectively enhanced students' learning achievement and promoted effective learning.

Keywords: GPAS 5 Steps, Multimedia, Achievement

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจฐานความรู้ และการสื่อสารไร้พรมแดน ส่งผลให้การจัดการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (Partnership for 21st Century Skills [P21], 2019) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่

กำหนดให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยเฉพาะสาระทัศนศิลป์ เป็นสาระการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ สุนทรียภาพ และการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้เรียน ตลอดจนช่วยพัฒนาทักษะการคิด การสังเกต และการสื่อสารผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (Eisner, 2002) อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา จังหวัดอุดรธานี พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาวิชามีความซับซ้อน เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีจำกัด และการใช้สื่อการเรียนการสอนยังไม่หลากหลายเพียงพอ ส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนรู้ และไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Mayer (2009) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่ใช้สื่อเพียงรูปแบบเดียวอาจไม่สามารถกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น การใช้สื่อประสมร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กระบวนการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล (Gathering) การประมวลผลข้อมูล (Processing) การประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying) การนำเสนอและสื่อสาร (Sharing) และการกำกับตนเอง (Self-Regulating) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2560) นอกจากนี้ การเสริมด้วยสื่อประสมยังช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้เนื้อหามีความชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวาวรินทร์ พงษ์พัฒน์ (2561) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด GPAS 5 Steps ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก รวมถึงงานวิจัยของนิภาพร ทองประทับ และคณะ (2567) ที่พบว่า การใช้สื่อประสมร่วมกับเทคนิคการสอน GPAS 5 Steps สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของปัญหาและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2.เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75

3.เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา จังหวัดอุดรธานี จำนวน 15 ห้อง รวมทั้งหมด 543 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 ห้อง จำนวน 31 คน สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความตรงตามเนื้อหา เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.15 - 4.48

2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ ปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าความยากง่าย 0.42 - 0.76 ค่าอำนาจจำแนก 0.40 - 0.70 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) โดยใช้สูตร KR-20 มีค่าความเชื่อมั่น 0.87

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากนักเรียน

1. ปฐมนิเทศเพื่อตกลงและทำความเข้าใจกับนักเรียนก่อนทำการทดลอง

2. ทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ ก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ และดำเนินกิจกรรมครบตามแผนการจัดการเรียนรู้

3. ทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ หลังเรียน จำนวน 30 ข้อและตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียน ใช้สถิติทดสอบ t-test Dependent

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ใช้สถิติทดสอบ One Samples t-test

3.วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม โดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

สามารถนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	31	30	16.10	2.10	19.545*	.000
หลังเรียน	31	30	24.87	1.11		

*p ≤ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสมกับเกณฑ์ร้อยละ 75

คะแนน	n	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	t	p
คะแนนตามเกณฑ์	31	22.50	-	75.00	11.810*	.000
คะแนนหลังเรียน	31	24.87	1.11	82.90		

*p ≤ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

สามารถนำเสนออภิปราย ดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเสริมด้วยสื่อประสม ช่วยกระตุ้นและเชื่อมโยงความรู้ ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ เลไล ภาพันธ์และ แสงเดือน คงนาวัง (2565) พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด GPAS 5 Steps หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัย นิภาพร ทองประทับและคณะ(2567) พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมร่วมกับเทคนิคการสอน GPAS 5 STEPS หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งผลให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น กระบวนการดังกล่าวเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง ทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นสอดคล้องกับสัตตรัตน์ แซ่ย้างและณัฐนันท์ แสนเรือน (2565) พบว่า ผลการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับสื่อประสม มีนักเรียนร้อยละ 85 มีผลการเรียนหลังเรียนร้อยละ70 และธีรโชติ โลกธาตุและคณะ(2568) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด GPAS 5 Steps สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ช่วยกระตุ้นการคิดแก้ปัญหา การสื่อสาร และการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การใช้สื่อประสมที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มการจัดกิจกรรมและความน่าสนใจต่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้อย่างมีความหมายสอดคล้องกับ อภิสิทธิ์ สางรัมย์และสาคร อัฒจักร (2566) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง GPAS 5 Steps ร่วมกับบอร์ดเกม หลังการทดลองโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สรุปได้ว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับสื่อประสม อยู่ในระดับมาก ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

2.1 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เสริมด้วยสื่อประสม มาใช้กับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทัศนศิลป์ในระดับชั้นอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบเทคนิคในรูปแบบอื่น ๆ เช่น เทคนิค JIGSAW, STAD ,TGT, เป็นต้น เพื่อพัฒนาแนวทางการสอนให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
(ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

จำกัด.

ธีรโชติ โลกธาตุและคณะ.(2568).ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด GPAS 5 Steps ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา (JSSE), 8(1), 140–151.

นิภาพร ทองประทับ และคณะ. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมร่วมกับเทคนิคการสอน GPAS 5 STEPS ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการแยกตัวประกอบของพหุนามที่มีดีกรีสูงกว่าสองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏเลยวิชาการ ครั้งที่ 10. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ทิศนา แขมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

เลไล ภาพันธ์และ แสงเดือน คงนาวัง. (2565).การพัฒนาทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการตัดต่อและตกแต่งภาพกราฟิก โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นปีที่ 2 แผนกคอมพิวเตอร์ธุรกิจ.วารสารวิชาการและวิจัย, 12(3), 89–101.

วาวรินทร์ พงษ์พัฒน์. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น โดยการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีสุทธาราม จังหวัดสมุทรสาคร .ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สัตตรัตน์ แซ่ย้าง และ ณัฐนันท์ แสนเรือน. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องรอบรู้รูปสี่เหลี่ยม โดยใช้การเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร). วารสารครุศาสตร์ราชภัฏเชียงใหม่, 1(2), 75–84.

อภิสิทธิ์ สางรัมย์และสาคร อัฒจักร. (2566).การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง GPAS 5 Steps ร่วมกับบอร์ดเกม วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3.วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์,7(2), 644-657.

Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.

Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Partnership for 21st Century Skills. (2019). *Framework for 21st century learning*. Partnership for 21st Century Skills.

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย*

THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO ENHANCE CREATIVITY USING CREATIVE-BASED INSTRUCTION FOR STUDENT TEACHERS IN THE THAI LANGUAGE PROGRAM

ธิดารัตน์ ผมงาม[1], เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์[2] และ กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว[3]

Thidarat Phomngam[1], Kedthip Sirichaisin[2] and Kanitkan Pankaew [3]

[1-2]สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[3]สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[1-2]Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

[3]Department of Education Technology, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

Corresponding Author's Email: thidarat_phom@g.lpru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาคุณภาพหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลังเรียน (One-Shot Case Study) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน 2) เอกสารประกอบหลักสูตร และ 3) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร สื่อและแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร และการวัดและประเมินผลของหลักสูตร โดยผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.71, S.D. = 0.45) และเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

* Received 3 February 2026; Revised 20 March 2026; Accepted 20 March 2026

($\bar{x}$ = 4.74, S.D. = 0.44) 2) ผลการใช้หลักสูตรพบว่า นักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทยมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.58, S.D. = 0.50) แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์, การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน, ความคิดสร้างสรรค์, นักศึกษาครูภาษาไทย

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop and evaluate the quality of a curriculum designed to enhance creativity using Creativity-Based Learning (CBL) for student teachers in the Thai Language Program, and 2) investigate the outcomes of implementing the developed curriculum. The sample consisted of 26 third-year student teachers in the Thai Language Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, during the first semester of the 2025 academic year. The participants were selected through simple random sampling. The research employed a One-Shot Case Study design. The research instruments included: 1) a creativity-enhancing curriculum based on Creativity-Based Learning, 2) supplementary curriculum documents, and 3) a creativity assessment form. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The findings revealed that: 1) the developed curriculum consisted of seven components, namely curriculum background and significance, curriculum principles, curriculum objectives, curriculum content, instructional management, learning media and resources, and measurement and evaluation. The curriculum quality, as evaluated by experts, was rated at the highest level overall ($\bar{x}$ = 4.71, S.D. = 0.45). The supplementary curriculum documents were also rated at the highest level ($\bar{x}$ = 4.74, S.D. = 0.44). 2) The implementation of the curriculum indicated that the student teachers demonstrated creativity at the highest level overall ($\bar{x}$ = 3.58, S.D. = 0.50). The findings suggest that the developed curriculum effectively enhanced the creativity of student teachers in the Thai Language Program

Keywords: Creativity Enhancement Curriculum, Creativity-Based Learning, Creativity, Thai Language Student

บทนำ

ปัจจุบันระบบการศึกษามีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความรู้และทักษะที่ใช้ในการเรียนรู้และการทำงานในปัจจุบันอาจไม่เพียงพอต่อความท้าทายในอนาคต การจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ด้วยการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และส่งเสริมทักษะที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทักษะที่เอื้อต่อการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (ชฎารัตน์ เฮงษฎีกุล, 2566)

ความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ที่จำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพ (วิจารณ์ พาณิชย์, 2555) นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดประเทศไทย 4.0 และวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยการพัฒนาผู้เรียนควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ระดับปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลการประเมินระดับนานาชาติ พบว่านักเรียนไทยส่วนใหญ่ยังมีระดับความคิดสร้างสรรค์อยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยรายงานผลการสอบ PISA ปี 2567 ระบุว่านักเรียนไทยที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันที่ต้องอาศัยนวัตกรรมและการสร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567)

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย พบว่า แม้นักศึกษาจะมีความรู้เชิงวิชาการอยู่ในระดับดี แต่แต่จากการจัดการเรียนการสอนในวิชา คติชนร่วมสมัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ผู้วิจัยได้ประเมินชิ้นงานการสร้างศิลปหัตถกรรม ประเด็นของความคิดสร้างสรรค์ยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญต่อวิชาชีพครูภาษาไทย จากการสอบถามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว พบว่านักศึกษายังขาดทักษะด้านการออกแบบงานสร้างสรรค์และการประยุกต์ใช้ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในอนาคต

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากหลักสูตรเป็นกรอบกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ (มารุต พัฒผล, 2567) โดยเฉพาะการเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based Learning: CBL) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง และการทำงานร่วมกัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย (วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์, 2562; Craft, 2005) จากการศึกษางานวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีรภัทร นาหนองตูม และคณะ, 2566; กัลยาลักษณ์ ไชยศิริ และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้วิธีการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ การออกแบบงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้และวัฒนธรรมไทยอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมกับบริบทสังคมร่วมสมัย อันจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและความคิดสร้างสรรค์ โดยเลือกใช้ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba, 1962, pp. 456-459) ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตร ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ตามแนวคิดของวิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์ (2556, หน้า 27) ที่เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง แสดงความคิดอย่างอิสระ ทดลองแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมี 5 ขั้นตอน คือ การกระตุ้นความสนใจ การตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม การค้นคว้าและคิด การนำเสนอผลงาน และการ

ประเมินผล สำหรับความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guilford, 1950, pp. 444-445) ที่กำหนดองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคล่องแคล่วในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และความละเอียดลออในการคิด รวมทั้งศึกษาความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์จากแนวคิดของปัญจนาฏ วรวัฒนชัย (2565, หน้า 14-31) และลักษณะของผู้มีความคิดสร้างสรรค์จาก Weschler (1962 อ้างใน สิทธิชัย ลายเสมา, 2557, หน้า 98) ในด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับการประเมินความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยนำแนวทางของกรมวิชาการ (2534) และประจักษ์ ปฏิทัศน์ (2559, หน้า 3) มาใช้ โดยประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมและด้านคุณภาพของผลงาน โดยใช้รูบริคในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ดวงจันทร์ สุขวิชัย (2567, หน้า 183-191) ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับการใช้บทเรียนวิดีทัศน์ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมีค่าประสิทธิภาพ 82.50/81.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ วรรณนิภา สูบกระโทก, สุวรรณี ยหะกร และอภิรักษ์ อนะมาน (2567, หน้า 13-28) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับมาก จากงานวิจัยทั้งสามชิ้นสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติที่ดีต่อการเรียนของผู้เรียนในทุกระดับชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย เป็นการวิจัยเชิงการทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Designs) และแบบแผนการทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Designs) โดยมีแบบแผนการวิจัย แบบกลุ่มเดียว ทดสอบหลังเรียน (The One – Shot Case Study)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 3 ห้อง จำนวนนักศึกษา 80 คน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 26 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้วิธีการจับสลาก (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทยเป็นหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ รวมระยะเวลา 20 ชั่วโมง และจัดการเรียนการสอนนอกเหนือจากเวลาเรียนปกติ หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 พลิกมุมมองอย่างสร้างสรรค์: การตีความวัฒนธรรมวัตถุในบริบทร่วมสมัย จำนวน 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 ตอกสานสร้างคิด: ปั้นพลังชีวิตคิดสร้างสรรค์ จำนวน 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 3 จีบผ้าด้วยใจ: ใส่ไอเดียสร้างสรรค์ จำนวน 8 ชั่วโมง และหน่วยที่ 4 งานศิลปหัตถกรรม: สู่ศิลปะการตกแต่งสถานที่อย่างสร้างสรรค์ จำนวน 4 ชั่วโมง

2.2 แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย แบบประเมินรูบริคความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 2 ด้าน ดังนี้ 1) วัดจากความคิดสร้างสรรค์ด้านคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม และ 2) วัดจากคุณภาพของผลงาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ เริ่มจากการชี้แจงแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้กลุ่มตัวอย่างทราบ ต่อมาผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการใช้หลักสูตรเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง โดยจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียน หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรฯ สิ้นสุดลง ให้นักศึกษานำเสนอชิ้นงานและผู้วิจัยทำการประเมินความคิดสร้างสรรค์ผลงาน แบบกลุ่ม จำนวน 2 ด้านจากนั้นรวบรวมผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ตามชิ้นงานโครงงาน แบบกลุ่ม เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.2 รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนความคิดสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.71, S.D. = 0.45) และ เอกสารประกอบหลักสูตร มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.74, S.D. = 0.44) ซึ่งสะท้อนว่าหลักสูตรและเอกสารประกอบมีคุณภาพพร้อมต่อการนำไปใช้จริง ดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.90	0.32	มากที่สุด
2. หลักการของหลักสูตร	4.73	0.46	มากทีสุด
3. จุดประสงค์ของหลักสูตร	4.73	0.46	มากที่สุด
4. เนื้อหาสาระของหลักสูตร	4.65	0.49	มากที่สุด
5. การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร	4.70	0.47	มากที่สุด
6. สื่อและแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร	4.80	0.41	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผลของหลักสูตร	4.60	0.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.71	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าความเหมาะสมของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71 , S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.90 ,S.D. =0.32) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.60 , S.D. =0.51) โดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานสำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คำชี้แจงการใช้หลักสูตรฯ	4.87	0.35	มากที่สุด
2. คำแนะนำสำหรับผู้สอน	4.90	0.32	มากที่สุด
3. คำแนะนำสำหรับนักศึกษา	4.90	0.32	มากที่สุด
4. แผนการดำเนินการหลักสูตรฯ	4.70	0.48	มากที่สุด
5. หน่วยการเรียนรู้	4.50	0.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.74	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการพิจารณาความเหมาะสมเอกสารประกอบหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74 S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ คำแนะนำสำหรับผู้สอน และคำแนะนำสำหรับนักศึกษา ($\bar{X}$ = 4.90 ,S.D. =0.32) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.50 , S.D. =0.51) โดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาหลังการใช้หลักสูตรฯ

รายการประเมิน	ระดับความคิดสร้างสรรค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
1. ด้านความคิดสร้างสรรค์			
1.1 ความคิดริเริ่ม	3.67	0.58	มากที่สุด
1.2 ความคิดคล่อง	3.33	0.58	มาก
1.3 ความคิดยืดหยุ่น	3.67	0.58	มากที่สุด
1.4 ความคิดละเอียดลออ	3.67	0.58	มากที่สุด
รวมรายด้าน	3.58	0.52	มากที่สุด
2. ด้านคุณภาพของผลงาน			
2.1 คุณภาพของผลงานการจีบผ้า	3.67	0.58	มากที่สุด
2.2 คุณภาพของการสานตอก	3.33	0.58	มาก
2.3 การบูรณ่าการ	4.00	0.00	มากที่สุด
2.4 ความเหมาะสมกับสถานที่	3.67	0.58	มากที่สุด
รวมรายด้าน	3.67	0.49	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	3.58	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการประเมินผลงานความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}$= 3.58 S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$= 3.50 S.D. = 0.52) อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านคุณภาพของผลงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$= 3.67 S.D. = 0.49) อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้ ประการแรก การพัฒนาหลักสูตรฯ ที่ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร สื่อและแหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร และการวัดและประเมินผลของหลักสูตร ซึ่งได้มาจากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่าน โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ต้องมีความคิดเห็นสอดคล้องกันตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป จึงถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญ ผลจากการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า หลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของจีรภรณ์ กิจเจริญ (2566) ที่พัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาครู และงานวิจัยของวัชราภรณ์ ประภาสะโนบล, สุธิดา ทองคำ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2563) ที่พัฒนาหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการออกแบบการวิจัยในชั้นเรียน นอกจากนี้ เอกสารประกอบหลักสูตรฯ ที่ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้หลักสูตร คำแนะนำสำหรับผู้สอน คำแนะนำสำหรับนักศึกษา แผนการดำเนินการหลักสูตร และหน่วยการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล โนจิตร และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ (2566) ที่ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของทาบา (Taba, 1962, pp. 456-459) ที่ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกและจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ การคัดเลือกและจัดรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ และการกำหนดวิธีวัดและประเมินผล ประการที่สอง ผลการใช้หลักสูตรกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง 26 คน ที่เรียนรู้ผ่าน 4 หน่วยการเรียนรู้ เป็นเวลา 20 ชั่วโมง พบว่า นักศึกษามีร้อยละพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์เฉลี่ย 89.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การกระตุ้นความสนใจ การตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม การค้นคว้าและคิด การนำเสนอผลงาน และการประเมินผล ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของวิริยะ ฤชัยพาณิชย์ (2556, หน้า 27) ขั้นตอนดังกล่าวกระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดและเสนอมุมมองที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม ทำให้เกิดพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ในการทำชิ้นงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้อง

กับงานวิจัยของมณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และแจ่มจันทร์ เพชรศิริ (2568, หน้า 62-75) ที่พบว่า นิสิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานมีทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Violeta Xhomara & Ana Uka (2023, pp. 1) ที่ศึกษาการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนโดยใช้วิธีการสอนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยโดยรวมพบว่า หลักสูตรฯมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาหลังการใช้หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย ผลการประเมินผลงานความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้สอนควรพัฒนาความเข้าใจการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานอย่างลึกซึ้ง จัดหาสื่อที่น่าสนใจเพื่อกระตุ้นผู้เรียน คอยให้คำปรึกษาขั้นค้นคว้า และใช้การประเมินผลที่หลากหลาย

1.2 จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น รองรับการทำงานกลุ่ม มีสื่อทั้งดิจิทัลและวัสดุสร้างสรรค์ที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นจินตนาการและความกล้าแสดงออก

1.3 สถาบันทางการศึกษาที่นำผลการวิจัยไปใช้ควรมีการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับอาจารย์ เพื่อแลกเปลี่ยนเทคนิคการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน และเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในระดับหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไปยังสาขาวิชาอื่น

2.2 พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและ AI

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงทดลองที่เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หรือการเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน (Pre-test & Post-test Control Group Design) นอกเหนือจากการวิจัยเชิงทดลองที่เปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของหลักสูตรในเชิงสถิติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เลขที่รับรอง 2568/256 (17)

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2534). ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล.โรงพิมพ์คุรุสภา.

กัลยาลักษณ์ ไชยศิริ และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย .(2565). การออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสร้างสรรค์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาพยาบาล.The Journal of Boromarjonani College of Nursing, Suphanburi, 5(2), 5-18.

จีรภรณ์ กิจเจริญ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาครู. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชฎารัตน์ เฮงษฎีกุล. (2566). ความคิดสร้างสรรค์:เกิดขึ้นเองหรือพัฒนาได้.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. 13(2), 122-130.

ดวงจันทร์ สุขวิชัย. (2567). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับการใช้บทเรียนวิดีทัศน์บน Photoshop เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 21(1), 183–191.

ธีรภัทร นาหนองตูม, ประวิทย์ สิมมาทัน และทรงศักดิ์ สองสนิท. (2566). การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การเรียนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ภายใต้สภาพแวดล้อมเมตาเวิร์สสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 25(2), 25-37.

นพดล โนจิตร, และ เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์. (2566). การพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับชุมชนเป็นฐานสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. Journal of Modern Learning Development, 8(11), 44–66.

ประจักษ์ ปฏิทัศน์. (2562). การคิดเชิงระบบและความคิดสร้างสรรค์ (Systematic and Creative Thinking). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญจนาฏ วรวัฒนชัย.(2565). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์. Journal of Educational Studies, 16 (1), 14-31.

พัดชา ดอกไม้, สุรยศ ทรัพย์ประกอบ, เจนศึก โพธิศาสตร์, และ ประธาน ประจวบโชค. (2566). การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของนักศึกษาครู วิทยาศาสตร์ชั้นปีที่ 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 16(1), 176–198.

ณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ และ แจ่มจันทร์ เพชรศิริ. (2568). การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการพัฒนาโครงร่างการวิจัยของนิสิตโดยใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานบูรณาการกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบในรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางวิทยาศาสตร์ชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมดิจิทัล มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง. Education Journal, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, 8(2), 62–75.

มารุต พัฒผล. (2567). รูปแบบพัฒนาหลักสูตรร่วมสมัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วรรณนิภา สูบกระโทก, สุวรรณี ยหะกร, และอภิรักษ์ อนะมาน. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 9(2), 13–28.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 6). มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิริยะ ฤๅชัยพาณชย์. (2562). สอนสร้างสรรค์ เรียนสนุกยุค 4.0. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). ผลการประเมินด้านความคิดสร้างสรรค์ของ PISA 2022. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564.). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2568 http://nscr.nesdc.go.th.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2565.

สิทธิชัย ลายเสมา. (2557). ระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยทีมเสมือนจริงในสภาพแวดล้อมการเรียนแบบภควันตภาพโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการทำงานร่วมกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

อารี พันธ์มณี. (2566). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Guilford, J. P. (1950). Creativity. New York, NY: McGraw-Hill.

Taba, H. (1962). Curriculum development: Theory and practice. Harcourt, Brace & World.

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR SCHOOLS AS LEARNING COMMUNITY: A CASE STUDY OF EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

รวิพร พรมไชย[1] พร้อมพิไล บัวสุวรรณ[2] และ สุดารัตน์ สารสว่าง[3]

Rawiporn Promchai[1] Prompilai Buasuwan[2] and Sudarat Sarnswang[3]

[1-3]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: drprompilai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 109 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็นแบบตอบสนองคู่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ระยะที่ 2 การกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านระบบกิจกรรม ($PNI_{modified}$ = 0.1155) รองลงมาคือ ด้านวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.0978) และด้านปรัชญา ($PNI_{modified}$ = 0.0888) โดยประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การลดภาระงานครูเพื่อเปิดโอกาสให้ครูพัฒนาวิชาชีพผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ($PNI_{modified}$ = 0.2294) และ 2) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ด้าน รวม 17 แนวทาง และสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด “SLC เชิงบริบทสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ” ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1)

* Received 17 February 2026; Revised 20 March 2026; Accepted 17 May 2026

ภาวะผู้นำเชิงกัลยาณมิตร (2) อำนาจและความเป็นมืออาชีพของครู (3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างมีกรอบ (4) ชุมชนที่สนับสนุนการเรียนรู้ และ (5) การประเมินผลบนฐานการดำเนินงาน PLC องค์ความรู้ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับทั้งโครงสร้างการบริหารและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันขององค์กรอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งการเรียนรู้, ความต้องการจำเป็น, โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

Abstract

This mixed-methods research aimed to: 1) examine the priority needs for developing schools into School as a Learning Community (SLC), and 2) propose appropriate development guidelines for extra-large secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. The study was conducted in two phases. Phase 1 investigated priority needs using a dual-response needs assessment questionnaire administered to 109 teachers and educational personnel. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$). Phase 2 involved focus group discussions with five school administrators to formulate development guidelines, and the data were analyzed using thematic analysis.

The findings revealed that: 1) the activity system dimension showed the highest priority need ($PNI_{modified}$ = 0.1155), followed by vision ($PNI_{modified}$ = 0.0978) and philosophy ($PNI_{modified}$ = 0.0888). The highest individual priority need concerned reducing teachers' workload to provide more opportunities for professional development through Professional Learning Community (PLC) processes ($PNI_{modified}$ = 0.2294). 2) The proposed development guidelines consisted of three dimensions with 17 strategies, which were synthesized into a conceptual framework entitled "Contextual SLC for Extra-Large Secondary Schools." The framework comprised five key components: (1) collegial leadership, (2) teacher empowerment and professionalism, (3) structured parent and community participation, (4) supportive learning communities, and (5) PLC-based evaluation. The findings suggest that sustainable SLC development requires both organizational restructuring and the cultivation of collaborative learning cultures within schools.

Keywords: School as Learning Community, Priority Needs Assessment, Extra-Large Secondary School

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ซึ่งขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ส่งผลให้รูปแบบการดำรงชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาจึงต้องปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ และมีศักยภาพในการดำรงชีวิตและการทำงานในสังคมแห่งอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งเน้นย้ำถึงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ขณะเดียวกัน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ยังมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต ผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความยืดหยุ่น และเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม แนวคิดดังกล่าวสะท้อนทิศทางใหม่ของการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในบริบทของประเทศไทย โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่มีนักเรียนมากกว่า 1,680 คน และมีครูผู้สอนมากกว่า 100 คน โรงเรียนเหล่านี้มักมีความพร้อมด้านทรัพยากรทางกายภาพและเทคโนโลยี เช่น อาคารเรียน ห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงมาตรการด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพร้อมด้านทรัพยากรดังกล่าว แต่การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนจำนวนไม่น้อยยังคงยึดรูปแบบการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาเป็นหลัก ผู้เรียนมีบทบาทในการรับความรู้มากกว่าการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนยังไม่บรรลุผลอย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในเขตกรุงเทพมหานครยังคงเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของยุคสมัย

ดังนั้น แนวคิด “โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้” (School as Learning Community) จึงได้รับการนำเสนอเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษา แนวคิดดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นจากประเทศญี่ปุ่น โดยศาสตราจารย์มานาบุ ซาโตะ ซึ่งเสนอให้โรงเรียนปรับบทบาทจากการเป็นเพียงสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกันของครู นักเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหา และพัฒนาความเข้าใจผ่านปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ (ซาโต มานาบุ, 2559) แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทฤษฎีองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของ Senge (1990) ที่เสนอวินัย 5 ประการ ได้แก่ การคิดเชิงระบบ ความเชี่ยวชาญส่วนบุคคล แบบจำลองทางความคิด วิสัยทัศน์ร่วม และการเรียนรู้เป็นทีม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ แนวคิดชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Communities of Practice) ของ Wenger (1998) ยังชี้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อบุคคลมีส่วนร่วมในชุมชนที่มีเป้าหมายร่วมกัน ในขณะที่ Hord (1997) ได้เสนอแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ที่เน้นการแบ่งปันภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ร่วม และการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาโรงเรียน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเป็นมืออาชีพแบบร่วมมือ (Collaborative Professionalism) (Hargreaves และ O’Connor, 2018) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ใช่เพียงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารเท่านั้น หลักฐานเชิงประจักษ์จากงานวิจัยในระดับนานาชาติ เช่น ยิ่งไปกว่านั้น Sergiovanni (1994) ได้เสนอแนวคิดโรงเรียนในฐานะชุมชน (School as Community) ที่เน้นการสร้างความผูกพันและความรับผิดชอบร่วมกัน โดยชี้ว่าโรงเรียนที่มีลักษณะเป็นชุมชนจะสามารถสร้างแรงจูงใจภายในให้กับครูและนักเรียนได้อย่างยั่งยืน (Stoll et al. 2020) พบว่าโรงเรียนที่ดำเนินงานตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และส่งเสริมแรงจูงใจในการพัฒนาวิชาชีพของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับบริบทของประเทศไทย งานวิจัยหลายชิ้นได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เช่นเดียวกัน เช่น ชนะการ เลี้ยงอำนวย (2566) ที่ศึกษาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ของโรงเรียนศรีวิชัยวิทยา พบว่าการดำเนินงาน PLC อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครู การสร้างชุมชนกัลยาณมิตร และการทำงานร่วมกันเป็นทีม นอกจากนี้ อัญชลี ศรีกลชาญ (2565) ยังพบว่านักเรียนในโรงเรียนที่ใช้แนวคิด SLC มีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่าโรงเรียนทั่วไป ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของแนวคิด SLC ในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารและจำนวนบุคลากรที่ซับซ้อน ทั้งในด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร การส่งเสริมบทบาทของนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิชา ไชยศรี พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และสุชาดา นันทะไชย (2568)ที่พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีระดับการพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่ำกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง นอกจากนี้ พรรณทิภาภรณ์ อภิปริญญา และจุไรรัตน์ สุดรุ่ง (2562) ยังพบปัญหาเชิงระบบในการดำเนินงาน PLC ตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ และขั้นประเมินผล โดยเฉพาะปัญหาภาระงานครู การขาดการติดตามจากผู้บริหาร และการขาดการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าจะมีการศึกษาการดำเนินงาน PLC และ SLC ในบริบทของโรงเรียนไทยอยู่จำนวนหนึ่ง แต่การศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community) พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน ครู และชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ในระดับกรณีศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมจากการศึกษาระดับกรณีศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) (Creswell & Plano Clark, 2018) แบ่งเป็น

2 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางสู่การเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 109 คน

ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็น แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางสู่การเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 24 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์การเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) ด้านปรัชญาของการเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) ด้านระบบกิจกรรมการเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับและการตอบเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual Response) และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective : IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และผู้วิจัยได้ดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.95และสภาพที่ควรจะเป็นเท่ากับ 0.95 (จำนวน 24 ข้อ) เมื่อพิจารณารายด้านตามลำดับ สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น พบว่า ด้านวิสัยทัศน์การเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ (7 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.86 และ 0.91 ด้านปรัชญาของการเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ (9 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.97 และ 0.88 ด้านระบบกิจกรรมการเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ (8 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.87 และ 0.91 ตามลำดับ

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อกำหนดแนวทาง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ประสานขอเก็บข้อมูลผ่านโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยจัดส่งแบบประเมินในรูปแบบออนไลน์ ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่ง จำนวน 109 คน

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เชิญผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่ง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดแนวทาง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ด้วยค่าความถี่และร้อยละ เพื่อสรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์
ของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น จากนั้นจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และคัดเลือกประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดของแต่ละด้านเพื่อนำไปกำหนดแนวทางในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดแนวทาง ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปสรุปผลด้วยการวิเคราะห์
แก่นสาระ (Thematic Analysis) จากข้อมูลการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 109 คน ส่วนใหญ่สังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ร้อยละ 21.1) มีอายุต่ำกว่า 31 ปี (ร้อยละ 44.0) และมีประสบการณ์น้อยกว่า 6 ปี (ร้อยละ 53.2)

จากผลการวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) สูงที่สุด คือ ด้านระบบกิจกรรมการเป็นโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.1155) รองลงมาคือ ด้านวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.0978) และ ด้านปรัชญา ($PNI_{modified}$ = 0.0888) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนากระบวนการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันภายในโรงเรียนยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ รายการที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ผู้บริหารเข้าเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อติดตามการเรียนการสอนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูในลักษณะกัลยาณมิตร ($PNI_{modified}$ = 0.1408) สำหรับ ด้านปรัชญา รายการที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่มีความเป็นเลิศโดยเปิดโรงเรียนให้เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.1336) ขณะที่ ด้านระบบกิจกรรม รายการที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ผู้บริหารลดภาระงานนอกเหนือจากการสอนของครู เพื่อให้ครูมีเวลาในการพัฒนาความเชี่ยวชาญผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ($PNI_{modified}$ = 0.2294) ซึ่งเป็นรายการที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทุกข้อในทุกด้าน

ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญกับการปรับระบบการทำงานและกิจกรรมภายในโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารจัดการภาระงานของครูและการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่าน PLC ควบคู่กับการเสริมสร้างวิสัยทัศน์และบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกภาคส่วนในโรงเรียน ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามองค์ประกอบหลัก (n = 109)

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		$PNI_{modified}$	ลำดับ
	M	S.D.	M	S.D.		
ด้านระบบกิจกรรม	4.00	1.01	4.46	0.70	0.1155	1
ด้านวิสัยทัศน์	4.17	0.85	4.58	0.58	0.0978	2
ด้านปรัชญา	4.23	0.87	4.61	0.59	0.0888	3
ภาพรวม	**4.13**	**0.91**	**4.55**	**0.62**	**0.1007**	**-**

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาจากการสนทนากลุ่ม

จากการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้ทั้งหมด 3 ด้าน รวม 17 แนวทาง ดังนี้

ด้านที่ 1 การเข้าเยี่ยมชั้นเรียนและบทบาทผู้นำเชิงกัลยาณมิตร พบแนวทางการพัฒนาจำนวน 6 แนวทาง ได้แก่ 1) พัฒนาการเข้าเยี่ยมชั้นเรียนจากรูปแบบการนิเทศไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 2) ใช้ระบบ “เพื่อนร่วมพัฒนา (Peer Buddy)” เป็นกลไกสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) กำหนดบทบาทของผู้บริหารให้เป็นผู้นำเชิงกัลยาณมิตรและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 4) กำหนดวัตถุประสงค์และกรอบการเข้าเยี่ยมชั้นเรียนให้มีความชัดเจน 5) พัฒนาระบบติดตามและต่อยอดผลหลังการเข้าเยี่ยมชั้น

เรียน และ 6) ส่งเสริมการสังเกตการสอนระหว่างครู (Peer Observation) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งนี้ ผู้บริหารหลายท่านสะท้อนมุมมองตรงกันว่า การเข้าเยี่ยมชั้นเรียนควรเน้นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการตรวจสอบการสอน เช่น ผู้บริหารท่านหนึ่งกล่าวว่า “การเยี่ยมชั้นเรียนไม่ควรเป็นการจับผิด แต่ควรเป็นพื้นที่ที่ผู้บริหารและครูได้เรียนรู้ร่วมกันว่าอะไรทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น”(ผู้บริหาร A) อีกทั้งผู้บริหารอีกท่านหนึ่งกล่าวเพิ่มเติมว่า “ถ้าครูรู้สึกว่าการเยี่ยมชั้นเรียนคือการช่วยกันพัฒนา เขาจะเปิดห้องเรียนให้เพื่อนครูเข้ามาเรียนรู้มากขึ้น” (ผู้บริหาร C) คำกล่าวดังกล่าวสะท้อนแนวคิดของภาวะผู้นำเชิงกัลยาณมิตรที่เน้นการสนับสนุนและการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร

ด้านที่ 2 การสร้างบรรยากาศทางวิชาการและการเปิดโรงเรียนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน พบแนวทางการพัฒนาจำนวน 5 แนวทาง ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายการเปิดโรงเรียนให้มีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน 2) คุ้มครองและส่งเสริมบทบาททางวิชาชีพของครู 3) กำหนดโครงสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างเป็นระบบ 4) พัฒนาระบบคัดเลือกบุคคลภายนอกที่เข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนอย่างเป็นทางการ และ 5) จัดให้มีระบบประเมินผลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารได้สะท้อนว่าการเปิดโรงเรียนให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ควรมีขอบเขตที่ชัดเจน เช่น “การเปิดโรงเรียนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเรื่องดี แต่ต้องมีกรอบที่ชัดเจน ไม่เช่นนั้นครูจะรู้สึกว่าภาระงานเพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็น” (ผู้บริหาร B) นอกจากนี้ ผู้บริหารอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองควรสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ไม่ใช่เพิ่มภาระงานเอกสารให้ครู” (ผู้บริหาร D) โดยผู้บริหารได้เน้นย้ำว่า “การเปิดโรงเรียนให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันควรมีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้ครูต้องรับภาระงานเพิ่มโดยไม่จำเป็น”

ด้านที่ 3 การลดภาระงานครูและการสนับสนุน PLC พบแนวทางการพัฒนาจำนวน 6 แนวทาง ได้แก่ 1) พัฒนาระบบบริหารจัดการงานครูด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลแบบบูรณาการ 2) ปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บข้อมูลเพื่อลดความซ้ำซ้อนของงานเอกสาร 3) จัดระบบการมอบหมายงานให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของครู 4) จัดลำดับความสำคัญของภารกิจโดยยึดภารกิจหลักด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ 5) เชื่อมโยงการลดภาระงานครูกับการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างเป็นรูปธรรม และ 6) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของครู ผู้บริหารได้เน้นย้ำอย่างชัดเจนว่า การพัฒนา PLC จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูมีเวลาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น “ถ้าอยากให้ PLC เกิดจริง ครูต้องมีเวลา ถ้าครูยังต้องทำเอกสารจำนวนมาก PLC ก็จะกลายเป็นเพียงกิจกรรมตามนโยบายเท่านั้น” (ผู้บริหาร D) นอกจากนี้ ผู้บริหารอีกท่านหนึ่งได้เสริมว่า “การลดภาระงานไม่ใช่แค่ลดจำนวนเอกสาร แต่ต้องปรับระบบคิดของการบริหารทั้งหมด ให้ยึดการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นตัวตั้ง แล้วจัดลำดับความสำคัญของงาน

ใหม่” (ผู้บริหาร E) คำกล่าวดังกล่าวชี้ว่าการปรับระบบการทำงานต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการทั้งระบบ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสามารถสังเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด “SLC เชิงบริบทสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ” ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงกัลยาณมิตร 2) อำนาจและความเป็นมืออาชีพของครู 3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างมีกรอบ 4) ชุมชนที่สนับสนุนการเรียนรู้ 5) การประเมินผลบนฐานการดำเนินงาน PLC กรอบแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนว SLC ดั้งเดิมของ Sato (2012) ที่เน้นโครงสร้างสนับสนุน แต่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนในการบริหารจัดการ กรอบแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การนำแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารจัดการและบริบทการทำงานจริงของโรงเรียน เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ด้านระบบกิจกรรมมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) สูงที่สุด (0.1155) รองลงมาคือด้านวิสัยทัศน์ (0.0978) และด้านปรัชญา (0.0888) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษยังมีช่องว่างสำคัญในระดับการดำเนินงานเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะระบบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาชีพครู และ การจัดโครงสร้างการทำงานภายในโรงเรียน เมื่อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ซาโต มานาบุ (2559) ซึ่งอธิบายว่า “ระบบกิจกรรม” เป็นกลไกสำคัญในการแปลงปรัชญาและวิสัยทัศน์ของ SLC ไปสู่การปฏิบัติจริง โดยประกอบด้วยการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน การสร้างชุมชนวิชาชีพครู และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ในทำนองเดียวกัน DuFour และ Fullan (2013) ชี้ว่า การพัฒนาวัฒนธรรม PLC จะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนก็ต่อเมื่อโรงเรียนมีโครงสร้างการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของครู เช่น การจัดเวลาในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนจากผู้บริหาร และการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยในบริบทไทย เช่น การศึกษาของ ศศิชา ไชยศรี และคณะ (2568) ที่พบว่าด้านปรัชญาของโรงเรียนมีระดับการปฏิบัติสูงที่สุด ขณะที่ด้านระบบกิจกรรมมีระดับต่ำกว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จึงยืนยันในทิศทางเดียวกันว่าปัญหาหลักของการพัฒนา SLC ไม่ได้อยู่ที่ความเข้าใจเชิงแนวคิดของครูแต่เกิดจากความท้าทายในการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับองค์กร เมื่อวิเคราะห์ในเชิงบริบท โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมักมีลักษณะองค์กรที่มีความซับซ้อนสูง ทั้งในด้านจำนวนบุคลากร โครงสร้าง

การบริหาร และภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้การปรับเปลี่ยนระบบการทำงานขององค์กรเป็นไปได้ยากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดกลาง นอกจากนี้ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมักมีภารกิจด้านการบริหารจัดการและการประเมินผลจำนวนมาก ส่งผลให้ครูและผู้บริหารต้องใช้เวลาไปกับงานด้านธุรการมากกว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการบริหารการศึกษาไทย ซึ่งยังคงมีลักษณะรวมศูนย์และมีภาระงานเชิงเอกสารจำนวนมาก แม้จะมีนโยบายส่งเสริม PLC หรือ SLC ในระดับนโยบาย แต่หากไม่ได้มีการปรับโครงสร้างการทำงานของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน แนวคิดดังกล่าวอาจคงอยู่เพียงในระดับนโยบายหรือวาทกรรมทางการศึกษาเท่านั้น

ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) โดยภาพรวมมีค่าค่อนข้างต่ำ (0.1007) ซึ่งอาจตีความได้ว่าโรงเรียนกรณีศึกษาอาจมีการดำเนินงานตามแนวคิด SLC เป็นกิจวัตร อยู่แล้วในระดับหนึ่ง แต่การปฏิบัติดังกล่าวอาจยังไม่ชัดเจนหรือไม่เป็นระบบเพียงพอ กล่าวคือ ครูอาจมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือกันอยู่บ้างในการปฏิบัติงานประจำวัน แต่กิจกรรมเหล่านั้นยังไม่ได้ถูกจัดการอย่างเป็นระบบภายใต้กรอบแนวคิด SLC อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามักเกิดขึ้นในระดับพื้นผิว (surface level) ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงลึก (deep change) ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรอย่างแท้จริง ดังนั้น ค่า PNI ที่ต่ำจึงอาจไม่ได้หมายความว่าไม่มีปัญหา แต่สะท้อนว่าโรงเรียนอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านที่ยังต้องการการพัฒนาเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยยังพบว่าข้อที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือ “การลดภาระงานครูเพื่อให้มีเวลาพัฒนาวิชาชีพผ่าน PLC” ($PNI_{modified}$ = 0.2294) ซึ่งสะท้อนว่าครูรับรู้ว่าภาระงานนอกเหนือจากการสอนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพ ประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ จณิสตา กองคำ (2565) ที่พบว่าปริมาณงานเอกสารและภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูไม่สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ เมื่อวิเคราะห์เชิงบริบทเพิ่มเติม พบว่าครูส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างเป็นครูรุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์การทำงานไม่มาก จึงอาจรับรู้ภาระงานเอกสารและงานด้านธุรการเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าครูที่มีประสบการณ์สูงกว่า นอกจากนี้ ครูรุ่นใหม่มักมีความคาดหวังต่อสภาพการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง จึงรับรู้ช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่พึงประสงค์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าครูรุ่นใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด (ร้อยละ 44.0) มีความพร้อมและความตระหนักในการพัฒนาตนเองสูง แต่ต้องการการสนับสนุนเชิงโครงสร้างจากองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) ที่เน้นว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องสร้างเงื่อนไขที่เอื้อให้บุคลากรสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ครูรุ่นใหม่เหล่านี้เติบโตในยุคดิจิทัลจึงมีความพร้อมในการเข้าร่วมกระบวนการ PLC หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ดังที่ผู้บริหารสะท้อนว่า “ครูรุ่นใหม่มีไฟ

มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนา แต่ถ้าระบบไม่เอื้อ ไฟก็จะมอดลง” (ผู้บริหาร A) ในเชิงวิพากษ์ ผลการวิจัยนี้สะท้อนว่าปัญหาภาระงานครูอาจไม่ได้เป็นเพียงปัญหาในระดับโรงเรียน แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการบริหารการศึกษา ซึ่งกำหนดตัวชี้วัดและภารกิจจำนวนมากให้กับโรงเรียน จนทำให้เวลาที่ควรใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ถูกเบียดบังไปโดยภารกิจด้านการบริหารและการรายงานผล

นอกจากนี้ ประเด็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ รายการที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุดในทุกด้านล้วนมุ่งเน้นไปที่บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเยี่ยมชั้นเรียน การสร้างบรรยากาศทางวิชาการ หรือการลดภาระงานครู ผลดังกล่าวสะท้อนโครงสร้างอำนาจแบบรวมศูนย์ในระบบการศึกษาไทยที่ผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทางและตัดสินใจสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Sergiovanni (1994) ที่เน้นว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยชี้ขาดในการเปลี่ยนแปลงโรงเรียน และ Hallinger (2004) ที่พบว่าในบริบทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลสูงต่อวัฒนธรรมองค์กรและทิศทางการพัฒนาของโรงเรียน ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนา SLC ในบริบทไทยจำเป็นต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของผู้บริหารเป็นลำดับแรก เนื่องจากครูรับรู้ว่าผู้บริหารคือผู้ที่มีอำนาจและศักยภาพในการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กรมากที่สุด ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งสะท้อนว่า “ทุกอย่างเริ่มจากผู้บริหาร ถ้าผู้บริหารเปิดใจและพร้อมเปลี่ยน ครูก็พร้อมเดินตาม” (ผู้บริหาร C)

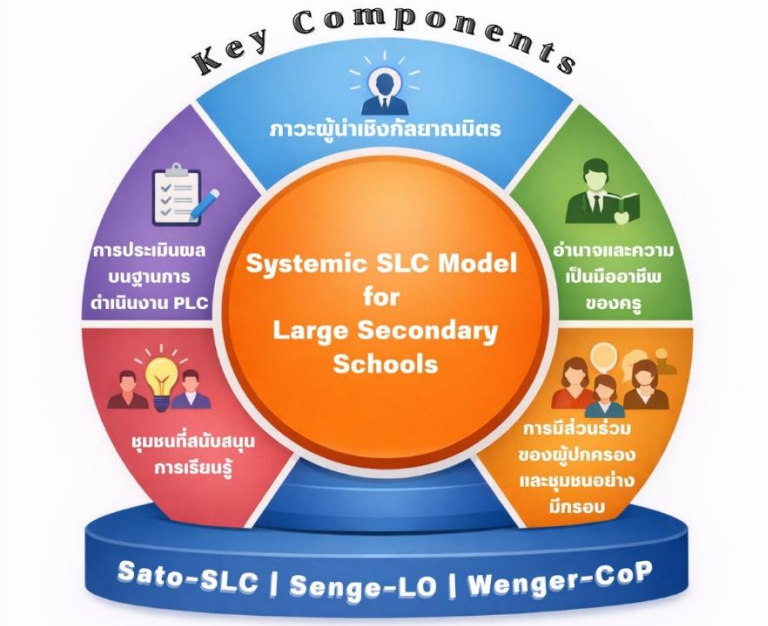
สำหรับผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นร่วมกันว่าการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ควรเริ่มจากการปรับเปลี่ยนบทบาทการนิเทศการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเสนอให้ใช้ระบบ “เพื่อนร่วมพัฒนา (Peer Buddy)” และการสังเกตการสอนระหว่างครู (Peer Observation) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ซาโต มานาบุ (2559) ที่เน้นการเปิดชั้นเรียน (Open Class) และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่ครู นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hargreaves และ O'Connor (2018) ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนอย่างยั่งยืนต้องอาศัยวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันอย่างมืออาชีพ (Collaborative Professionalism) ซึ่งผู้บริหารต้องมีบทบาทในการสร้างความไว้วางใจและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของครู

ในประเด็นการเปิดโรงเรียนให้เป็นพื้นที่สาธารณะ ผู้บริหารในการสนทนากลุ่มเน้นว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนควรดำเนินการ “อย่างมีกรอบ” เพื่อคุ้มครองบทบาทวิชาชีพของครูและป้องกันการเพิ่มภาระงานโดยไม่จำเป็น ประเด็นนี้สะท้อนความแตกต่างทางบริบทระหว่างแนวคิด SLC ที่พัฒนาขึ้นในประเทศญี่ปุ่นกับบริบทของโรงเรียนไทย ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่การสังเคราะห์กรอบแนวคิด “SLC เชิงบริบท” สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงกัลยาณมิตร 2) อำนาจและความเป็นมืออาชีพของครู 3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างมีกรอบ 4) ชุมชนที่สนับสนุนการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผลบนฐานการดำเนินงาน PLC ในเชิงทฤษฎี กรอบแนวคิดดังกล่าวเป็นการต่อยอดจากแนวคิด SLC ของ ซาโต มานาบุ ที่ประกอบด้วยมิติด้านปรัชญา วิสัยทัศน์ และระบบกิจกรรม แต่ได้เพิ่มมิติด้านการคุ้มครองอำนาจวิชาชีพของครูและการมีส่วนร่วมอย่างมีกรอบ ซึ่งสะท้อนบริบทเฉพาะของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในประเทศไทยที่มีความซับซ้อนในการบริหารจัดการและมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมาก และผสานแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990) ที่เน้นการคิดเชิงระบบและวิสัยทัศน์ร่วม รวมถึงแนวคิดชุมชนแห่งการปฏิบัติของ Wenger (1998) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการทำงานขององค์กรควบคู่กับการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครู มิใช่เพียงการส่งเสริมแนวคิดหรือกำหนดนโยบายในระดับเชิงนามธรรมเท่านั้น

ภาพที่ 1 โมเดล SLC เชิงระบบสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

จากภาพที่ 1 โมเดล SLC เชิงระบบสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เป็นกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากผลการวิจัยเชิงประจักษ์ร่วมกับการทบทวนแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โมเดลดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำเชิงกัลยาณมิตร ซึ่งเน้นบทบาทของผู้บริหารในการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ การสนับสนุน และการทำงานร่วมกัน (2) อำนาจและความเป็นมืออาชีพของครู ที่ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจทางวิชาการและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างมีกรอบ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (4) ชุมชนที่สนับสนุนการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน และ (5) การประเมินผลบนฐานการดำเนินงาน PLC ซึ่งใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกลไกในการสะท้อนผลและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

ทั้งนี้ องค์ประกอบทั้ง 5 ประการมีความสัมพันธ์และทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน โดยมีฐานแนวคิดสำคัญจากแนวคิด School as Learning Community ของ Sato ที่มุ่งเน้นการสร้างโรงเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน แนวคิด Learning Organization ของ Senge ที่เน้นการคิดเชิงระบบและการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมขององค์กร และแนวคิด Community of Practice ของ Wenger ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในชุมชนวิชาชีพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ยังมีช่องว่างสำคัญในด้านระบบกิจกรรม โดยมีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด โดยเฉพาะประเด็นการลดภาระงานครูเพื่อเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการ PLC ในขณะที่ด้านปรัชญามีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด สะท้อนว่าครูส่วนใหญ่มีฐานความเชื่อและค่านิยมที่สอดคล้องกับแนวคิด SLC อยู่แล้ว แต่ยังมีข้อจำกัดในการแปลงแนวคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในระดับองค์กร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับผลการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเป็น กรอบแนวคิด “SLC เชิงบริบทสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ” ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงกัลยาณมิตร 2) อำนาจและความเป็นมืออาชีพของครู 3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างมีกรอบ 4) ชุมชนที่สนับสนุนการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผลบนฐานการดำเนินงาน PLC

กรอบแนวคิดดังกล่าวสะท้อนว่า การนำแนวคิด SLC ไปใช้ในบริบทโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจำเป็นต้องมี โครงสร้างการสนับสนุนที่ชัดเจน (structured support) เพื่อคุ้มครองบทบาทวิชาชีพของครู ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของครูอย่างแท้จริง

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ระดับโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำกรอบแนวคิด SLC แบบมีกรอบ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการทำงานขององค์กรควบคู่กับการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครู ทั้งนี้ควรดำเนินการในประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ลดภาระงานเอกสารและงานธุรการที่ซ้ำซ้อน โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางและระบบดิจิทัลแบบบูรณาการ เพื่อเพิ่มเวลาให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้และเข้าร่วม PLC ได้อย่างต่อเนื่อง 2) ปรับบทบาทการเข้าเยี่ยมชั้นเรียนจากการนิเทศแบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะกัลยาณมิตร เช่น การใช้ระบบเพื่อนร่วมพัฒนา (Peer Buddy) และการสังเกตการสอนระหว่างครู 3) ส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเวลาและพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู และ 4) กำหนดนโยบายการเปิดโรงเรียนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันของผู้ปกครองและชุมชนอย่างมีกรอบที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยไม่เพิ่มภาระงานให้กับครูโดยไม่จำเป็น

1.2 ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็น SLC โดยการปรับระบบการบริหารจัดการและนโยบายที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพครูและการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียน ดังนี้ 1) ทบทวนและปรับปรุงระบบการรายงานข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงานครู 2) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงกัลยาณมิตรที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของครู 3) ส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน SLC
ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยใช้กรอบแนวคิด SLC เชิงบริบทเป็นแนวทางในการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อนำแนวทางการพัฒนาโรงเรียนตามกรอบ SLC เชิงบริบทไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนา SLC ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจผลของโครงสร้างองค์กรต่อการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.3 ควรศึกษามุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เห็น

ภาพการพัฒนา SLC ในมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2.4 ควรดำเนินการวิจัยเชิงระยะยาว (longitudinal study) เพื่อประเมินผลกระทบของการนำกรอบ SLC เชิงบริบทไปใช้ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนและการพัฒนาวิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

จณิสตา กองคำ. (2565). แนวทางการพัฒนาความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก: การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนะการ เลี้ยงอำนวย. (2566). แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนศรีวิชัยวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 15(1), 17–30.

ซาโต มานาบุ. (2559). โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

พรรณทิภาภรณ์ อภิปริญญา และจุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2562). สภาพและปัญหาของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 กรุงเทพมหานคร. An Online Journal of Education, 14(2), OJED1402047 (12 หน้า).

ศศิชา ไชยศรี, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, และสุชาดา นันทะไชย. (2568). การเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดซาโต มานาบุของโรงเรียนมัธยมศึกษา. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5(5), 645–662.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อัญชลี สุขในสิทธิ์. (2565). การศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดสระแก้ว. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 25(2), 125–143.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research (3rd ed.). Sage.

DuFour, R., & Fullan, M. (2013). Cultures built to last: Systemic PLCs at work. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Fullan, M. (2007). The new meaning of educational change (4th ed.). Teachers College Press.

Hallinger, P. (2004). Meeting the challenges of cultural leadership: The changing role of principals in Thailand. Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education, 25(1), 61–73.

Hargreaves, A., & O'Connor, M. T. (2018). Collaborative professionalism: When teaching together means learning for all. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Hord, S. M. (1997). Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement. Southwest Educational Development Laboratory.

Sato, M. (2012). Learning revolution: Starting from the classroom reform. Taipei: Tian-Xia Magazine.

Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. Doubleday.

Sergiovanni, T. J. (1994). Building community in schools. Jossey-Bass.

Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. Journal of Educational Change, 7(4), 221–258.

Wenger, E. (1998). Communities of practice: Learning, meaning, and identity. Cambridge University Press.

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE DEVELOPMENT OF A CHINESE PRONUNCIATION READING ENHANCEMENT CURRICULUM USING BRAIN-BASED LEARNING INTEGRATED WITH TEXT-TO-SPEECH TECHNOLOGY FOR GRADE 6 STUDENTS

อพิชญา ขัติยะ[1], เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์[2] และ ปณิสรา จันทร์ปาละ[3]

Apichaya Kadthiya[1], Kedthip Sirichaisin[2] and Panisara Chanpala[3]

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง[1-3]

Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand[1-3]

Corresponding Author's Email: iammiriah@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอนุบาลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จำนวนนักเรียน 25 คน จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1.หลักสูตร 2.เอกสารประกอบหลักสูตรฯ 3.แบบประเมินการอ่านออกเสียงภาษาจีน จำนวน 25 ข้อ โดยแบ่งเป็นการอ่านคำศัพท์ 20 ข้อ และการอ่านประโยคสั้นๆ 5 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t – test dependent samples

ผลการศึกษาพบว่า 1) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D.= 0.47) และเอกสารประกอบหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89, S.D.= 0.25) และ 2) การศึกษาผลการใช้หลักสูตรฯ พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ พบว่าผลก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 9.00, S.D. = 1.63) และผลหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่

* Received 23 February 2026; Revised 20 March 2026; Accepted 17 May 2026

($\bar{X}$ = 18.64**,** S.D. = 1.22 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนของเด็กนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 48.44, p < .05)

คำสำคัญ: การอ่านออกเสียงภาษาจีน, สมองเป็นฐาน, เทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียง

Abstract

This research article aimed to: (1) develop and evaluate the quality of a Chinese pronunciation curriculum based on Brain-Based Learning integrated with Text-to-Speech technology, and (2) examine the effects of implementing the developed curriculum. The sample group consisted of 25 Grade 6 students enrolled in the first semester of the 2025 academic year at Anuban Sopprab School, Sopprab District, Lampang Province. The participants were selected using cluster random sampling. The research instruments included: (1) the developed curriculum, (2) supporting curriculum documents, and (3) a Chinese pronunciation assessment comprising 25 items, divided into 20 vocabulary reading items and 5 short-sentence reading items. The data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

The research findings were as follows: 1) The development and validation of the curriculum revealed that its overall suitability was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.47). Similarly, the supporting curriculum documents were also rated at the highest level of suitability ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.25). and 2) The results of the curriculum implementation indicated that Grade 6 students who participated in the program achieved a pre-test score $\bar{X}$ = 9.00, S.D. = 1.63, while the mean post-test score increased to $\bar{X}$ = 18.64 with a S.D. = 1.22, respectively. Furthermore, a comparison between pre-test and post-test scores demonstrated that the students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level of statistical significance. (t = 48.44, p < .05)

Keywords: Chinese pronunciation, brain-based learning, speech synthesis technology.

บทนำ

โลกยุคโลกาภิวัตน์ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและการสื่อสารระหว่างประเทศ ภาษาต่างประเทศจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะภาษาจีน ที่เป็นภาษาสากลที่มีความสำคัญและถูกใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก ถือเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านธุรกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา และการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ อีกทั้งยังเป็นภาษาที่ถูกกำหนดให้ใช้ในการประชุมขององค์การสหประชาชาติ และเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ในปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาจีนระดับชั้นประถมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นระดับชั้นที่ผู้เรียนสามารถเริ่มต้นสร้างพื้นฐานทางภาษาได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะทักษะการอ่านออกเสียง ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างมีประสิทธิภาพ ที่เชื่อมโยงไปยังทักษะอื่น ๆ เช่น การฟัง การพูด และการเข้าใจข้อความ การอ่านออกเสียงอย่างถูกต้องส่งผลต่อการสื่อสารที่ชัดเจนและเข้าใจได้ตรงกัน อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาหลายคนยังคงมีปัญหาในการอ่านออกเสียงภาษาจีนอย่างถูกต้อง อันเนื่องมาจากความซับซ้อนของเสียงวรรณยุกต์ ระบบพินอิน และความไม่คุ้นเคยกับโครงสร้างของภาษาจีน จึงเป็นความท้าทายสำคัญของครูผู้สอนที่จะออกแบบการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะนี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำหลักการเรียนรู้และเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเสริมการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเครือข่ายภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 และจากประสบการณ์การสอนรายวิชาภาษาจีนของผู้วิจัยและผู้สอนท่านอื่นที่เป็นผู้สอนวิชาภาษาจีน พบว่านักเรียนจำนวนมากประสบปัญหาในการอ่านออกเสียงภาษาจีนอย่างชัดเจนและถูกต้อง ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่นักเรียนไม่มีพื้นฐานทางภาษาจีนมาก่อน ส่งผลให้นักเรียนไม่รู้จักระบบพินอิน (Pinyin) ซึ่งเป็นระบบถอดเสียงภาษาจีนที่ใช้เป็นแนวทางในการอ่านออกเสียง อีกทั้งยังไม่เข้าใจหลักการออกเสียงของพยางค์ วรรณยุกต์ และโทนเสียงในภาษาจีน นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าอ่านออกเสียง เพราะกลัวว่าจะอ่านผิด อายเพื่อน และขาดความมั่นใจในการแสดงออกทางภาษา บางครั้งยังกลัวว่าจะถูกตำหนิหรือล้อเลียนจากเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความกล้าแสดงออกและแรงจูงใจในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนไม่สามารถอ่านออกเสียงได้อย่างถูกต้องและไม่กล้าแสดงออกทางภาษา จึงส่งผลต่อการเรียนรู้ภาษาจีนโดยรวม โดยเฉพาะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ที่ล้วนเชื่อมโยงกับทักษะการอ่านออกเสียง หากผู้เรียนอ่านออกเสียงไม่ได้หรือไม่ถูกต้อง จะทำให้การจดจำคำศัพท์ผิดพลาด การออกเสียงคำไม่ตรงตามความหมาย และเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน จนนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองไม่สามารถเรียนรู้ภาษาจีนได้ดี ย่อม

ส่งผลต่อทัศนคติในการเรียนรู้ อาจนำไปสู่ความรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่เห็นความสำคัญของวิชาภาษาจีน และเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การหลีกเลี่ยงกิจกรรมในชั้นเรียน ไม่ทำการบ้าน ขาดแรงจูงใจ และไม่ให้ความร่วมมือกับครูผู้สอน ซึ่งหากปล่อยไว้โดยไม่จัดการอย่างเป็นระบบ ย่อมกระทบต่อการเรียนรู้ระยะยาวของนักเรียน และอาจส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนโดยรวมของโรงเรียนในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเฉพาะแนวทางที่ช่วยลดความกังวลและเพิ่มความมั่นใจในการอ่านออกเสียงอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งจะสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน และสร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป (จริญญา สอนสุด, 2550; Kang, M., Kashiwagi, H., Treviranus, J., & Kaburagi, M. 2008)

หลักสูตรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางของการจัดการเรียนรู้ โดยทำหน้าที่เป็นกรอบแนวทางในการวางเป้าหมาย เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (Ornstein & Hunkins, 2009) ดังนั้นหลักสูตรจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางของการจัดการเรียนรู้ให้เป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ตามแนวคิดของ Jensen (2000, หน้า 6–7, 47–49) เน้นย้ำว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นการทำงานของสมองอย่างรอบด้าน ทั้งด้านอารมณ์ ความจำ การรับรู้ และการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ประสาทสัมผัสหลายช่องทางควบคู่กัน เช่น การฟัง การมองเห็น การพูด และการเคลื่อนไหว จะช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งและยั่งยืนยิ่งขึ้น

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาเทคนิค วิธีการ และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำแนวคิดทางการเรียนรู้ที่อิงจากพัฒนาการทางสมองของผู้เรียนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ งานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) เข้ากับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ (Text-to-Speech: TTS) เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนอย่างเป็นระบบ โดยหลักสูตรทำหน้าที่เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลที่ชัดเจน ส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีลำดับขั้นตอน มีความเชื่อมโยง และสามารถประเมินพัฒนาการได้อย่างเป็นรูปธรรม แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงธรรมชาติของสมองและการทำงานของระบบประสาทผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การใช้

เสียง ภาพ และความรู้สึก ซึ่งหลักสูตรในงานวิจัยนี้ได้นำหลักการดังกล่าวมาสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นสมองของผู้เรียน ลดความกังวล และเพิ่มแรงจูงใจในการอ่านออกเสียงอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ เทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งต้นแบบเสียงภาษาจีนที่ถูกต้อง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถฟังเสียงที่ชัดเจนและฝึกฝนตามได้ทันที ลดภาระของครูผู้สอน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างอิสระ หลักสูตรที่ดีจะไม่เพียงแต่จัดลำดับความรู้จากง่ายไปยากเท่านั้น แต่ยังสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย เป็นมิตร และส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ลดความอายหรือความกลัวว่าจะอ่านออกเสียงผิด อันเป็นปัญหาสำคัญที่พบในผู้เรียนชั้นประถมศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่เคยเรียนภาษาจีนมาก่อน กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักสูตรที่ผสมผสานแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ ในการฝึกอ่านออกเสียงภาษาจีนจึงเป็นกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์ทั้งในด้านวิชาการและจิตวิทยาการเรียนรู้ สามารถช่วยยกระดับทักษะการอ่านออกเสียงของผู้เรียนให้มีความมั่นใจ ถูกต้อง และกล้าใช้ภาษาจีนในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตร แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่กำหนดทิศทางการจัดการศึกษา ซึ่งต้องประกอบด้วยจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม (Taba, 1962)

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมุ่งออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกลไกการทำงานของสมอง โดยเน้นการใช้สื่อหลากหลายประสาทสัมผัส การมีส่วนร่วม และบรรยากาศเชิงบวก ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและจดจำได้ยาวนาน (Caine & Caine, 1991) ทั้งนี้ Jensen (2000) เสนอขั้นตอนการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน 5 ขั้น ได้แก่ การเตรียมสมอง การให้ความรู้ใหม่ การทำความเข้าใจ การสร้างความจำ และการนำไปใช้ นอกจากนี้ เทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ (Text-to-Speech: TTS) เป็นสื่อดิจิทัลที่สามารถ

แปลงข้อความเป็นเสียงพูดที่ถูกต้องและปรับได้หลากหลาย ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านหลายช่องทางพร้อมกัน และส่งเสริมการพัฒนาทักษะการฟังและการออกเสียงในภาษาที่สองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Jensen, 2000; Caine & Caine, 1991)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดว่า การบูรณาการองค์ประกอบหลักสูตรร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาจีนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยของ Mulyanto และคณะ (2024) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอาหรับสำหรับผู้เรียนที่ไม่ได้ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษาแม่ โดยบูรณาการเทคโนโลยีการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (NLP) ร่วมกับการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ (TTS) เพื่อแก้ปัญหาความซับซ้อนด้านระบบเสียงและท่วงทำนองประโยค (Prosody) ผลการศึกษาพบว่า ระบบ AI-TTS ที่ใช้ NLP สามารถวิเคราะห์บริบทของประโยคและเลือกการออกเสียงได้อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ทำให้ผู้เรียนได้รับแบบจำลองภาษาที่แม่นยำ ลดความสับสน และช่วยวางรากฐานการอ่านออกเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ความสม่ำเสมอของเสียงจาก AI ยังช่วยให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบการเน้นพยางค์และระดับเสียงได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้ง เทคโนโลยี Neural TTS ที่มีความใกล้เคียงเสียงมนุษย์ ยังช่วยให้ผู้เรียนซึมซับสำเนียงที่เป็นธรรมชาติ และสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) โดยช่วยลดภาระทางปัญญา (Cognitive Load) ทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งเน้นไปที่ความหมายและการสื่อสารได้มากขึ้น พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ลดความวิตกกังวล และส่งเสริมความมั่นใจในการใช้ภาษา

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ (Text-to-Speech: TTS) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษา ได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถช่วยพัฒนาทักษะการออกเสียงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ Amin (2024) ศึกษาการรับรู้ของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศต่อการใช้แอปพลิเคชัน AI TTS โดยพบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวก และมองว่าเทคโนโลยีดังกล่าวช่วยให้การฝึกออกเสียงถูกต้องทั้งในระดับเสียงและจังหวะภาษา อีกทั้งยังสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ผู้เรียนยังเห็นว่า TTS ใช้งานง่ายและเข้าถึงได้สะดวก ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบอิสระและสามารถฝึกฝนได้อย่างต่อเนื่องแม้นอกเวลาเรียน ซึ่งช่วยเพิ่มแรงจูงใจและทำให้การฝึกออกเสียงมีความน่าสนใจมากขึ้น จนเกิดเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยสรุป เทคโนโลยี AI TTS เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการออกเสียงภาษา ทั้งในด้านความถูกต้อง ความต่อเนื่องในการฝึกฝน และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ภาษาดิจิทัลในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการวิจัยแบบการทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Designs) แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ One-Group Pretest-Posttest Design

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนอนุบาลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยสุ่มเลือกโรงเรียนเป็นกลุ่ม (Cluster) จากนั้นสุ่มเลือกห้องเรียนระดับ ป.6/2 ภายในโรงเรียนมาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 หลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้นำหลักสูตรฯให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยหลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.68, S.D.= 0.47)

2.2 เอกสารประกอบการใช้หลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้นำเอกสารประกอบหลักสูตรฯให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยเอกสารประกอบหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.89, S.D.= 0.25)

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาจีนได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ และคัดเลือกข้อที่มีคุณภาพไว้ใช้จำนวน 20 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการชี้แจงรายละเอียดการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจ จากนั้นให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่องสัทอักษรภาษาจีน เพื่อวัดความสามารถพื้นฐานในการอ่านออกเสียงภาษาจีน ก่อนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ รวม 16 ชั่วโมง เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งประกอบด้วยการอ่านออกเสียงคำศัพท์และประโยคภาษาจีน เพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์และสรุปพัฒนาการด้านความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นรวบรวมคะแนนและคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แล้วจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระ

(Dependent Samples t-test) พร้อมทั้งรายงานค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่า t, ค่า df และระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) ที่ระดับ .05 เพื่อสรุปผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียนตามหลักสูตรที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรได้รับการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผลการประเมินแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.47) และเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.25)

ตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตร

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.33	0.77	มาก
2. หลักการของหลักสูตร	4.93	0.15	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.53	0.48	มากที่สุด
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.75	0.47	มากที่สุด
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.75	0.47	มากที่สุด
6 สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
7.การวัดและประเมินผล	4.65	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.68	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าความเหมาะสมของหลักสูตรฯ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรฯอยู่ในระดับมากที่สุด (□ = 4.68 S.D.= 0.47) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการของหลักสูตร (□ = 4.93 S.D. = 0.15) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ (□ = 4.80 S.D.= 0.45) ด้านโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร (□ = 4.75 S.D.= 0.47) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (□ = 4.75 S.D.= 0.47) การวัดและประเมินผล (□ = 4.65 S.D.= 0.50) และด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (□ = 4.53 S.D.= 0.48) ตามลำดับ หลักสูตรอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร (□ = 4.33 S.D.= 0.77)

ตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.คำชี้แจงการใช้หลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
2.คำแนะนำสำหรับครู	4.87	0.30	มากที่สุด
3.คำแนะนำสำหรับเด็ก	4.80	0.45	มากที่สุด
4.แผนการดำเนินการตามหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
5.หน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
6.โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
7.แผนการจัดการเรียนรู้	4.93	0.13	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.89	0.25	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.89 S.D.= 0.25) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เอกสารประกอบหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านแผนการดำเนินการตามหลักสูตร ($\overline{X}$ = 5.00 S.D.= 0.00) ด้านโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ($\overline{X}$ = 5.00 S.D.= 0.00) ด้านแผนการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.93 S.D.= 0.13) ด้านคำแนะนำสำหรับครู ($\overline{X}$ = 4.87 S.D.= 0.30) ด้านคำชี้แจงการใช้หลักสูตร ($\overline{X}$ = 4.80 S.D.= 0.45) ด้านคำแนะนำสำหรับเด็ก ($\overline{X}$ = 4.80 S.D.= 0.45) และด้านหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตร ($\overline{X}$ = 4.80 S.D.= 0.45) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	ร้อยละ	S.D.	$\bar{D}$	$S.D._D$	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	25	20	9.00	45.00	1.63	9.64	0.99	48.44*	0.0000
หลังเรียน	25	20	18.64	93.20	1.22				

จากตารางที่ 3 นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.63 และผลหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.22 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนของเด็กนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า หลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในส่วนของตัวหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Taba (1962) ที่เน้นการวิเคราะห์สภาพปัญหา กำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกและจัดเนื้อหา รวมถึงการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผลอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผลการทดลองใช้หลักสูตรยังพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออกเสียงภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (18.64) สูงกว่าก่อนเรียน (9.00) อย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ จริญญา สอนสุด (2550) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ด้านภาษา โดยเฉพาะทักษะการอ่านออกเสียง ควรเริ่มจากการสร้างพื้นฐานทางเสียงอย่างเป็นระบบ มีการฝึกซ้ำ (Repetition) และใช้สื่อหรือกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับเสียงภาษา จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถออกเสียงได้ถูกต้องและมีความมั่นใจมากขึ้น ซึ่งหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐาน ได้แก่ ระบบพินอิน หลักการออกเสียง ไปจนถึงการอ่านคำศัพท์ ประโยค และบทสนทนา พร้อมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Brain-Based Learning ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การมีส่วนร่วม และการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงได้ดีขึ้นตามลำดับ

ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kang, M., Kashiwagi, H., Treviranus, J., & Kaburagi, M. (2008) ที่พบว่า การนำเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ (Text-to-Speech: TTS) มาใช้ในการเรียนรู้ภาษา สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ยิน

รูปแบบการออกเสียงที่ถูกต้องอย่างชัดเจน สามารถฝึกฟังและเลียนแบบเสียงได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการออกเสียงและการเรียนรู้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางภาษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยี TTS เป็นเครื่องมือในการฝึกฟังและฝึกออกเสียงซ้ำได้ตามจังหวะการเรียนรู้ของตนเอง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและลดความคลาดเคลื่อนในการออกเสียง ยิ่งไปกว่านั้น การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Brain-Based Learning (Jensen, 2000) ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ยังช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย ลดความกังวล และเพิ่มความมั่นใจในการแสดงออกทางภาษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนมีความมั่นใจและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ จึงสามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงได้ดีขึ้น และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวม

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเท่านั้น แต่ยังยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการแนวคิดด้านการเรียนรู้ (Brain-Based Learning) ร่วมกับเทคโนโลยี (Text-to-Speech) ในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาจีน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ (Text-to-Speech: TTS) ภายใต้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Taba (1962) ซึ่งสามารถออกแบบเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นชัดเจน และสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา

กระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตร

ภาพที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความมีคุณภาพและความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และสามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนของ BBL อย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความถูกต้องในการออกเสียง

1.2 ควรคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนและคุณภาพของสื่อ TTS พร้อมทั้งส่งเสริมการฝึกอ่านซ้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความคล่องแคล่วและความมั่นใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายหรือระดับชั้นอื่น เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย

2.2 ควรศึกษาการบูรณาการ TTS กับรูปแบบการเรียนรู้อื่น เช่น Game-based Learning หรือ Blended Learning เพื่อพัฒนาทักษะภาษาด้านอื่นเพิ่มเติม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เลขที่รับรอง 2568/260 (17)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2560).

จริญญา สอนสุด. (2550). ผลการสอนโดยใช้เกมที่มีต่อการเรียนรู้ศัพท์ ความคงทนในการเรียนรู้ และเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ณีรนุช เบ้าวันดี. (2552). การอ่านและการเขียนคำยากสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ แบบฝึกทักษะตามแนวคิดสมองเป็นฐาน.ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นพวรรณ แก้วหนองแดง, & เกษกนก วรรณวัลย์. (2567). การพัฒนาทักษะการออกเสียงในระบบสัทอักษรพินอินโดยใช้สื่อมัลติมีเดียร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 11(1), 120–132.

ประกาย ว่องวิการณ์. (2559). ผลการสอนตามแนวการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ผกาพรรณ งันทะ. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวสมองเป็นฐานร่วมกับสื่อเกมกระดาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พรพิไล เลิศวิชา. (2558). การพลิกโฉมโรงเรียน ป.1 อ่านออกเขียนได้ใน 1 ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Dedi M., Muhammad W., Arsyad M., Muhammad Z., (2024). Utilization of Artificial Intelligence with Text-To-Speech Technology Based on Natural Language Processing to Enhance Arabic Listening Skills for Non-Native Speakers. Journal of Arabic Linguistics and Education, 10(1), December 2024, 44-58.

Eman Abdel-Reheem Amin (2024). EFL Students' Perception of Using AI Text-to-Speech Apps in Learning Pronunciation. Migration Letters, 21(3), 887–903.

Jensen, E. (2000). Brain-based learning. San Diego, CA: The Brain Store.

Kang, M., Kashiwagi, H., Treviranus, J., & Kaburagi, M. (2008). Synthetic speech in foreign language learning. International Journal of Speech Technology, 11(2), 97–106.

Leong, C. K., & Lee, S. H. (2018). The role of text-to-speech technology in language learning. Journal of Educational Technology, 15(2), 45–60.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING PROBLEM-BASED LEARNING AND GAMIFICATION TO ENHANCE DIGITAL INTELLIGENCE SKILLS FOR GRADE EIGHT STUDENTS.

ภูวเดช อาภาภิวัฒน์[1] และ กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์[2]

Phuwadech Arpapiwat[1] and Krittayakan Topithak[2]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[1-2]Faculty of Education Naresuan University

Corresponding Author's Email: phuwadecha67@nu.ac.th[1], krittayakant@nu.ac.th[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 2) เปรียบเทียบทักษะความฉลาดทางดิจิทัลระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเขาดิน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 14 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1.แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน ใช้เวลา 8 ชั่วโมง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.75 S.D. =0.31) 2) แบบวัดทักษะความฉลาดทางดิจิทัลชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความยากระหว่าง 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 3 ด้าน จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบการกระจายของข้อมูล และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test (Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 มีค่าเท่ากับ 78.52/77.41 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 2) ทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

* Received 3 February 2026; Revised 21 March 2026; Accepted 21 March 2026

ที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, เกมมิฟิเคชัน, ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล

Abstract

The purposes of this research were: (1) to develop learning activities and determine their efficiency based on the 75/75 efficiency criterion; (2) to compare students' digital intelligence skills before and after learning through the learning activities; and (3) to investigate the satisfaction of Grade 8 students toward the learning activities. The sample group consisted of 14 Grade 8 students from Bankhaodin School in the second semester of the 2025 academic year, selected by cluster random sampling. The research instruments included 1) three learning activity plans with a total duration of 8 hours, which were rated at the highest level of appropriateness ($\overline{X}$ = 4.75, S.D. = 0.31) 2) a digital intelligence skills test comprising 30 four-option multiple-choice items, with item-objective congruence (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00, difficulty indices between 0.20 and 0.80, discrimination indices between 0.20 and 1.00, and a reliability coefficient of 0.95 and 3) a student satisfaction questionnaire consisting of 15 items across three components, using a five-point rating scale. The data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, tests of data distribution, and a dependent samples t-test.

The research results found that: (1) the efficiency of the developed learning activities was 78.52/77.41, which met the 75/75 efficiency criterion; (2) students' digital intelligence skills after learning were significantly higher than before learning at the .05 level; and (3) the overall student satisfaction toward the learning activities was at the highest level.

Keywords: Problem-based learning, Gamification, Digital Intelligence skills.

บทนำ

ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งในการเป็นพลเมืองดิจิทัลของโลกในยุคปัจจุบัน เป็นทักษะสำคัญที่จะทำให้สามารถเผชิญกับความท้าทายและปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัล ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของเยาวชนไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนไทยสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง สามารถใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งมีเกราะป้องกันตนเองในโลกออนไลน์ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (National Innovation Agency, 2020) ระบบการศึกษาในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางสติปัญญา (Intelligent Quotient: IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ให้แก่เด็กในยุคที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างไร้รอยต่อ ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การรู้ไม่เท่าทันโลกดิจิทัล ความเสี่ยงจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกบิดเบือนและไม่น่าเชื่อถือ เช่น ข่าวปลอม (Fake News) รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) หรือการก่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ ดังนั้น การส่งเสริมความฉลาดทางดิจิทัล จึงเปรียบเสมือนเกราะป้องกันให้แก่เด็กยุคปัจจุบันที่กำลังก้าวเข้าสู่โลกดิจิทัล (Lertsutiwong, 2019) เด็กในยุคดิจิทัลนอกจากต้องมีทั้งอัจฉริยภาพทางสมอง (Intelligent Quotient: IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) แล้วยังต้องมีความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient: DQ) สูงอีกด้วย (Orsuwan, 2018) โดยการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องนำนวัตกรรมทางการเรียนการสอนเข้ามามีบทบาทสำคัญ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ผู้สอนยังต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ ผู้ให้คำแนะนำ และผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561 – 2580 ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนและภาคสังคมใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้และการศึกษา อันจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ การเข้าถึงสื่อการสอนที่หลากหลาย และการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับสังคมยุคใหม่ ทั้งในด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ และการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (National Digital Economy and Society Development Plan and Policy, 2017) จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2567 พบว่ามาตรฐาน ว 4.2 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศจากการสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน พบว่า ผู้เรียนยังประสบปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนา

ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล เห็นได้จากภาระงานที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้เรียนจำนวนหนึ่งได้รับผลกระทบจากการถูกหลอกลวงในโลกออนไลน์ เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเทคโนโลยียังไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้อาจเกิดจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรยากาศในห้องเรียนที่ยังคงเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม เช่น การท่องจำหรือการบรรยายเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงมุ่งแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์จริง และฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวทางที่ผู้วิจัยเลือกใช้ คือการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับกลไกเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของผู้เรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจผ่านองค์ประกอบของเกม เช่น การตั้งเป้าหมาย การให้คะแนน การเลื่อนขั้นของตัวละคร และระบบรางวัล ซึ่งช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ฝึกการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันอย่างมีเหตุผล เมื่อบูรณาการร่วมกับเกมมิฟิเคชันจะช่วยเสริมแรงจูงใจจากภายในและเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญญารินทร์ อ่อนนุ่ม (2560) พบว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของผู้เรียนได้ในระดับสูง จึงสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันมีศักยภาพในการส่งเสริมทักษะสำคัญของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ปลอดภัย รู้เท่าทัน และสร้างสรรค์ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันอย่างมีเหตุผล ขณะที่การประยุกต์ใช้เกมมิฟิเคชันช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ผ่านกลไกการให้รางวัล การปลดล็อกภารกิจ และระบบสะสมความก้าวหน้า ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน มีส่วนร่วม และมีความมุ่งมั่นต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น การบูรณาการทั้งสองแนวทางนี้จึงถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีศักยภาพในการส่งเสริมทักษะความฉลาดรู้ทางดิจิทัลอย่างรอบด้าน และสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล

สมมติฐานการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) มีทักษะความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนวิจัย

เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (One-group pretest-posttest design)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเนินมะปราง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 14 โรงเรียน โดยมีโรงเรียนละ 1 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 403 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเขาดิน อำเภอเนินมะปราง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 14 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยสุ่มเลือกโรงเรียน 1 แห่ง และใช้ห้องเรียนทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือและขั้นตอนที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยผู้วิจัยได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) โดยแบ่งออกเป็น 3 แผน กิจกรรมการเรียนรู้จำนวนทั้งหมด 8 ชั่วโมง โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความรู้ในด้านวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนเทคโนโลยี เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์การประเมินมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.75 S.D. =0.31)

3.2 แบบวัดทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดทักษะ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบและสร้างข้อสอบจำนวน 40 ข้อเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านที่มีความรู้ในด้านวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนเทคโนโลยี เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ข้อคำถามผ่านเกณฑ์จำนวน 39 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนจำนวน 14 คน ซึ่งคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความยาก (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) พบว่าแบบวัดทักษะความฉลาดทางดิจิทัล มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20-0.82 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-1.00 โดยมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 30 ข้อ นำข้อคำถามที่จะใช้ทดสอบจริงจำนวน 30 ข้อ แล้วหาความเชื่อมั่นด้วย KR-20 เท่ากับ 0.95

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นแบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) เกมมิฟิเคชัน และ 3) การส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความรู้ในด้านวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนเทคโนโลยี มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และผ่านเกณฑ์จำนวน 29 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนจำนวน 14 คน ซึ่งคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธี Item–Total Correlation พบว่ามีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 15 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.551–0.838 และ

เมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.957

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนนใช้เวลาในการทำแบบวัดทักษะจำนวน 1 ชั่วโมง

4.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล จำนวน 3 แผน รวม 8 ชั่วโมง

4.3 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนนใช้เวลาในการทำแบบวัดทักษะจำนวน 1 ชั่วโมง

4.4 นักเรียนประเมินความพึงพอใจของหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.5 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 75/75

5.2 วิเคราะห์การแจกแจงปกติของข้อมูล

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะความฉลาดทางดิจิทัลระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล

5.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาด

ทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 75/75 กับนักเรียนจำนวน 9 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน	คะแนนระหว่างเรียน (E_1)	คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	คะแนนหลังเรียน (E_2)
แบบกลุ่ม	9	78.52	78.52	77.41	77.41

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผ่านการทดลองแบบกลุ่มนักเรียนจำนวน 9 คน มีคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนเท่ากับ 78.52 คิดเป็นประสิทธิภาพระหว่างเรียน (E_1) เท่ากับ 78.52 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 77.41 คิดเป็นประสิทธิภาพหลังเรียน (E_2) เท่ากับ 77.41 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะความฉลาดทางดิจิทัลระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การวิเคราะห์การแจกแจงปกติของข้อมูลด้วย Shapiro-Wilk ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์การแจกแจงปกติของข้อมูล

	W	p
หลังเรียน - ก่อนเรียน	.926	.266

จากตารางที่ 2 การทดสอบด้วย Shapiro-Wilk มีค่าเท่ากับ 0.266 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเป็นการแจกแจงแบบปกติ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะความฉลาดทางดิจิทัลระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การทดสอบ	n	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{D}$	$S.D._D$	t	Sig.
ก่อนเรียน	14	14.29	2.67	11.00	2.11	19.49*	.000
หลังเรียน	14	25.29	1.73				

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะความฉลาดทางดิจิทัลระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนทักษะความฉลาดทางดิจิทัลก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.67 คะแนนหลังเรียนทักษะความฉลาดทางดิจิทัล มีค่าเฉลี่ย 25.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.73 ซึ่ง คะแนนเฉลี่ยทักษะความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .001$)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล แสดงตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับ
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	4.58	0.51	มากที่สุด	3
2. เกมมิฟิเคชัน	4.88	0.30	มากที่สุด	1
3. การส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล	4.77	0.37	มากที่สุด	2
รวม	**4.74**	**0.04**	**มากที่สุด**	**-**

จากตาราง 5 ผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 14 คน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.04 โดยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านที่ 2 เกมมิฟิเคชัน (Gamification) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.30 รองลงมาด้านที่ 3 ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.37 และด้านที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล มีประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 78.52/77.41 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะมาตรฐาน ว 4.2 ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ และมีจริยธรรม รวมถึงการใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้การออกแบบกิจกรรมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียน อีกทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ยังผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนเทคโนโลยี ซึ่งผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ ได้แก่ ความสอดคล้องกับหลักสูตร ความเหมาะสมของกิจกรรม การประยุกต์ใช้เกมมิฟิเคชัน การส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล และการวัดและประเมินผล สะท้อนถึงคุณภาพของการออกแบบกิจกรรมที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทดลองใช้กิจกรรมก่อนนำไปใช้จริงยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถปรับปรุงเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม และความน่าสนใจให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสมบูรณ์และบรรลุเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญารินทร์ อ่อนนุ่ม (2560) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังช่วยสร้างความสนุกสนาน ความท้าทาย และความสุขในการเรียนรู้ เกษกานดา สุรรัตน์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชันแบบออนไลน์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และแรงจูงใจในการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.60/76.04 และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ศุภนันต์ จันทร์เสน (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการแก้ปัญหา และความใฝ่เรียนรู้ เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 89.07/83.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) มีทักษะความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงกับบริบทจริง ฝึกการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ ภายใต้กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม อีกทั้งกลไกของเกมมิฟิเคชัน เช่น ภารกิจ คะแนน และแรงเสริมเชิงบวก ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนส่งผลการเรียนรู้มีความตื่นเต้นและความน่าสนใจในการเรียนรู้ โดยมีความตระหนักด้านความปลอดภัยดิจิทัล ความรับผิดชอบ และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรทิพย์ ยมศรีเคน (2565) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนทางการเรียนรายวิชาเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ วริศรา ดีนาน (2566) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พบว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้านพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน โดยด้านที่มีคะแนนความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านที่ 2 เกมมิฟิเคชัน (Gamification) รองลงมาด้านที่ 3 ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) และด้านที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างมีความหมายและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง อีกทั้งการนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ผ่านการกำหนดคะแนน ระดับความก้าวหน้า และความท้าทาย ช่วยเสริมแรงจูงใจและความกระตือรือร้น ลดความเบื่อหน่ายจากการเรียนรูปแบบเดิม และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชาภรณ์ สาโรจน์ (2565) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี พบว่าความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ มัญชสุ เลานอก (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลวิจัยที่สอดคล้องสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันสามารถสร้างความพึงพอใจต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมทักษะความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า 1) ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 มีค่าเท่ากับ 78.52/77.41 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 2) ทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการไปใช้เพิ่มเติม ดังนี้ 1) ครูผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมพื้นฐานด้านทักษะดิจิทัลและอธิบายกติกาเกมอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และ 2) ควรมีการตรวจสอบและเตรียมทรัพยากรให้พร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมในทุกครั้งรวมทั้งจัดให้มีแผนสำรองในกรณีที่อุปกรณ์หรือระบบขัดข้อง เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระยะยาว เพื่อสะท้อนให้เห็นความต่อเนื่องของการนำทักษะความฉลาดทางดิจิทัลไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนอย่างชัดเจน และ 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่นร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและเกมมิฟิเคชัน เพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนด้านระดับความสามารถและรูปแบบการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่ข้อค้นพบที่ชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

เกษกานดา สุรรัตน์. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชันแบบออนไลน์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และแรงจูงใจในการเรียน

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณัชชาภรณ์ สาโรจน์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุญญารินทร์ อ่อนนุ่ม. (2560). การใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

มัญชสุ เลานอก. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานวิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วริศรา ดีนาน. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศุภนันต์ จันทร์เสน. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการแก้ปัญหา และความใฝ่เรียนรู้ เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). ทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของผู้เรียนทุกช่วงวัย. เรียกใช้เมื่อ 21 กรกฎาคม 2568 จาก https://backoffice.onec.go.th /uploads/Book/2097-file.pdf

สุพรทิพย์ ยมศรีเคน. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และปัจจัยการบริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิผลสู่ความสำเร็จของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ด้านการศึกษา) โรงเรียนหนองแต้วรวิทย์ ปีการศึกษา 2566*

DEVELOPING A TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP MODEL IN THE 21ST CENTURY AND SCHOOL MANAGEMENT FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS AND SUCCESS OF NONGTAEWRAWIT SCHOOL, A LEARNING CENTER BASED ON THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY (EDUCATION SECTOR), ACADEMIC YEAR 2023.

วิโรจน์ โทราช

Wirot Thorach

โรงเรียนหนองแต้วรวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

Nongtae Worrawit School, under the jurisdiction of Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2

Corresponding Author's Email: action2554@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พัฒนาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียง, ศึกษาระดับการปฏิบัติงานของครูที่มีผลต่อประสิทธิผลของครู, เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลของครูสู่ความสำเร็จของโรงเรียน และศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) ในเบื้องต้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน, ครู 5 คน, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 27 คน และผู้ปกครองนักเรียน 27 คน รวม 68 คน จากโรงเรียนหนองแต้วรวิทย์ จังหวัดชัยภูมิ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC), สัมประสิทธิ์แอลฟ่า ของครอนบาค, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67,

* Received 16 March 2026; Revised 21 March 2026; Accepted 17 May 2026

S.D. = 0.47) โดยด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40) 2) ระดับการปฏิบัติงานของครูด้านการบริหารสถานศึกษาพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.50) โดยด้านการบริหารงานทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.49) 3) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.50) และหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.48) และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต่อความสำเร็จของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.49)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, เศรษฐกิจพอเพียง, ประสิทธิผลของครู, โรงเรียนศูนย์การเรียนรู้

Abstract

Development of transformational leadership model in the 21st century developing sufficiency school administration factors affecting teacher effectiveness for the success of learning center schools based on the sufficiency economy philosophy (education), Nongtae Worrawit School, academic year 2023. This research aims, to study the development of transformational leadership model in the 21st century, sufficiency school administration factors; to study the level of teacher performance developing sufficient school administration factors that affect teacher effectiveness; to compare the level of effective performance of teachers towards success of the sufficiency economy philosophy learning center school; and to study the satisfaction of students, teachers, basic education school committees, and parents towards the success of the sufficiency economy philosophy learning center school, Nongtae Worrawit School, academic year 2023[29]. The population used in this research included 9 basic education school committee members, 5 teachers, 27 primary 4-6 students, and 27 parents of primary 4-6 students, Nongtae Worrawit School, total population of 68 people[30]. The research instruments consisted of 4 questionnaires. Statistics used included IOC, Cronbach's Alpha Coefficient, Percentage, Mean, Standard Deviation (S.D.) and T-test dependent.

The findings indicated that: 1) the overall level of transformational leadership and SEP-based school administrative factors was at the highest

level ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.47), with environmental analysis receiving the highest mean score ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40); 2) teachers' performance regarding SEP-based school administration was overall at the highest level ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.50); 3) teacher effectiveness after implementation was significantly higher than before implementation at the .05 level, increasing from a moderate level ($\bar{X}$ = 3.46,S.D.=0.50) to the highest level ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.48); and 4) stakeholders' satisfaction toward school success was overall at the highest level ($\bar{X}$ = 4.59,S.D. = 0.49).

Keywords: Transformational Leadership, Sufficiency Economy, Teacher ffectiveness, Learning Center School

บทนำ

สภาวการณ์โลกในศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2001 - 2100) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องเร่งปรับตัวเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีทักษะสอดคล้องกับยุคสมัย (3Rs8Cs) ท่ามกลางกระแสความผันผวนนี้ ประเทศไทยได้กำหนดให้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาขนาดเล็กมักเผชิญกับอุปสรรคด้านการบริหารจัดการที่ยังขาดความชัดเจนและไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

การวิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างในการพัฒนา (Gap Analysis) จากการศึกษารายงานการประเมินตนเอง (SAR) และข้อมูลจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบที่ 4 ในปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนหนองแต้วรวิทย์ พบประเด็นวิกฤตที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะ การขาดประสิทธิภาพในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนัก และการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสังเกตของ สุภาภรณ์ สุขศรี (2556) ที่ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารที่ขาดการมีส่วนร่วม (Participatory Management) เป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดทอนประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในภาพรวม หากผู้นำสถานศึกษาไม่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบภาวะผู้นำให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ได้ ย่อมส่งผลให้การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการขาดความยั่งยืน

ความสำคัญของภาวะผู้นำและประสิทธิผลของครู การแก้ไขปัญหาเพื่อยกระดับโรงเรียนสู่ความสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ฯ จำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

(Transformational Leadership) เพื่อขับเคลื่อนงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป ซึ่ง สุพรรษา ทองเปลว (2554) ได้ระบุว่า ปัจจัยสนับสนุนจากการบริหารมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับความพึงพอใจและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครู เมื่อครูได้รับปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการทำงานตามหลักความพอประมาณและมีเหตุผล จะส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นทุ่มเทในการพัฒนาการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อรัญญา โคเซนติโน และเทียน เลรามัญ (2560) ยังย้ำว่า การบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ต้องมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าที่รองรับความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้ดำเนินวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พัฒนาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลต่อประสิทธิผลของครูสู่ความสำเร็จโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ด้านการศึกษา) โรงเรียนหนองแต้ววรวิทย์" ในปีการศึกษา 2566 เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการบริหารที่ช่วยยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้แก่สถานศึกษาตามแนวทางของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่มุ่งเน้นว่า การยกระดับคุณภาพการศึกษาต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาประสิทธิผลของครูเป็นอันดับแรก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พัฒนาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียง
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานของครูพัฒนาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลต่อประสิทธิผลของครู
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลของครู สู่ความสำเร็จโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ด้านการศึกษา)
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองที่มีต่อความสำเร็จโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนหนองแต้ววรวิทย์ ปีการศึกษา 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มุ่งพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ร่วมกับปัจจัยการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อยกระดับประสิทธิผลของครูและความสำเร็จของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนหนองแต้ววรวิทย์ ปีการศึกษา 2566 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์บริบท สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาออกแบบและพัฒนารูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 68 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 5 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 จำนวน 27 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 27 คน ของโรงเรียนหนองแต้ววรวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2 ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การสร้างเป้าหมายระยะสั้น 3) การสร้างความตระหนัก 4) การสื่อสาร 5) การสร้างทีม 6) การสร้างแรงจูงใจ และ 7) การคงอยู่ของวัฒนธรรมใหม่ ตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) ระดับการปฏิบัติงานของครูด้านการบริหารสถานศึกษาพอเพียง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป 2) ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูสู่ความสำเร็จของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความสามารถในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การพัฒนาทัศนคติเชิงบวกของผู้เรียน การพัฒนาและปรับเปลี่ยนสถานศึกษา และการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา และ 3) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และตัวแปรของการวิจัย โดยมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.2 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 และ 0.954 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

4.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนหนองแต้วรวิทย์ เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 และผู้ปกครอง โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้ว

4.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ระดับการปฏิบัติงานของครู และระดับความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูก่อนและหลังการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (Dependent t-test) และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็นหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับคุณภาพ
1	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	4.80	0.40	มากที่สุด
2	การสร้างความตระหนัก	4.73	0.45	มากที่สุด
3	การสื่อสาร	4.69	0.47	มากที่สุด
4	การสร้างเป้าหมายระยะสั้น	4.70	0.41	มากที่สุด
5	การสร้างทีม	4.71	0.44	มากที่สุด
6	การคงอยู่ของวัฒนธรรมใหม่	4.77	0.41	มากที่สุด
7	การสร้างแรงจูงใจ	4.75	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.67	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พัฒนาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียงภาพรวม ผลการประเมินอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ ด้านการสร้างความตระหนัก ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.45) และ ด้านการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของครูเพื่อพัฒนาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลต่อประสิทธิผลของครู

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับคุณภาพ
1	ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.56	0.50	มากที่สุด
2	ด้านการบริหารงานบุคคล	4.56	0.50	มากที่สุด
3	ด้านการบริหารงบประมาณ	4.60	0.49	มากที่สุด
4	ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.62	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.59	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่ามาตรฐานการปฏิบัติงานของครูภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.50) ผลวิเคราะห์รายด้านพบว่าด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.49) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.49) ส่วนด้านการบริหารงานวิชาการ และ ด้านการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.50)

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลของครู สู่ความสำเร็จโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนการวิจัยระดับการปฏิบัติงานใน

ภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.50) หลังการวิจัยระดับการปฏิบัติงานในภาพรวมเพิ่มขึ้นเป็น ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.48) ผลการเปรียบเทียบ ระดับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลของครู หลังการวิจัยสูงกว่าก่อนการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าความสามารถของครูในด้านต่างๆ (เช่น การผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์สูง, การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติเชิงบวก, การแก้ปัญหา ฯลฯ) นำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้อย่างแท้จริง

4. จากผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครอง (ซึ่งประเมินร่วมกับกลุ่มผู้เรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน) ที่มีต่อความสำเร็จของโรงเรียนหนองแต้ววิทย์ในการเป็นโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมอยู่ใน ระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.59 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.49

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนหนองแต้ววิทย์ พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทการบริหารยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายและความผันผวน ผู้นำจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและสามารถสื่อสารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การที่รูปแบบนี้เน้นการกระตุ้นทางปัญญาและการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ช่วยให้ครูและบุคลากรเกิดความตระหนักและพร้อมที่จะพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดของ Brandit และ Sommer (2013) ที่ได้เสนอทฤษฎี "The 4-by-10 ruler of change" ซึ่งระบุว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพต้องมีมาตรวัดและทิศทางที่ชัดเจน เพื่อให้คนในองค์กรก้าวไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังสอดรับกับข้อเสนอแนะของสุภาภรณ์ สุขศรี (2556) ที่ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการมีส่วนร่วม (Participatory Management) เป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรวมและการศึกษาในภาพรวม การที่ผู้นำสถานศึกษาสามารถบูรณาการหลักความพอเพียงเข้ากับทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างลงตัวนั้น ไม่เพียงแต่ช่วยให้การบริหารจัดการราบรื่น แต่ยังเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ส่งผลให้โรงเรียนสามารถยืนหยัดและพัฒนาท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืน โดยมีรูปแบบภาวะผู้นำเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนองคาพยพทั้งหมดของสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

2. ผลระดับการปฏิบัติงานของครูต่อปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ในด้านระดับการปฏิบัติงานของครูต่อปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าครูมีการตอบสนองและปฏิบัติหน้าที่ตามปัจจัยสนับสนุนการบริหารในระดับที่น่าพึงพอใจยิ่ง ปัจจัยด้านโครงสร้างนโยบาย การบริหารทรัพยากร และบรรยากาศในโรงเรียนที่ยึดโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ครูสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของครูภายใต้ปัจจัยเหล่านี้แสดงถึงความเข้าใจในหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรษา ทองเปลว (2554) ที่ระบุว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนจากการบริหารและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูมีความเชื่อมโยงกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อครูได้รับปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการทำงาน ย่อมส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นทุ่มเทในการพัฒนาการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ปัจจัยการบริหารที่ชัดเจนยังช่วยลดความซ้ำซ้อนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่ห้องเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจภายใต้ปัจจัยการบริหารที่เอื้ออำนวย ทำให้ครูรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในสถานศึกษาพอเพียง อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลดีต่อคุณภาพของผู้เรียนในระยะยาว

3. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของครูสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา จากการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลของครูสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา พบว่าประสิทธิผลในการสอนของครูมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสำเร็จในการเป็นโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูที่มีประสิทธิผลสูงจะสามารถบูรณาการเนื้อหาสาระเข้ากับวิถีชีวิตจริงและปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวทางใน ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2551-2555 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่มุ่งเน้นว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษาต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาประสิทธิผลของครูเป็นอันดับแรก เพราะครูคือตัวแปรหลักที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของผู้เรียน ความสำเร็จของโรงเรียนหนองแต้ววิทย์ในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าประสิทธิผลของครูไม่ได้วัดเพียงแค่คะแนนสอบ แต่รวมถึงความสามารถในการสร้างเสริมทักษะชีวิตตามหลักความพอเพียงให้แก่ศิษย์ การเปรียบเทียบยังแสดงให้เห็นว่าครูที่มีการใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนและการใช้สื่อนวัตกรรมที่เหมาะสม จะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน ประสิทธิผลที่เกิดขึ้นนี้จึงมิใช่เพียงความสำเร็จในระดับบุคคลของครูแต่ละท่าน แต่เป็นพลังรวมที่ขับเคลื่อนให้สถานศึกษาได้รับความเชื่อถือและได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่สามารถ

บ่มเพาะเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างแท้จริง อันเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

4. ผลความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จของโรงเรียน สำหรับผลการศึกษาความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในระดับสูงต่อความสำเร็จของโรงเรียนในฐานะศูนย์การเรียนรู้ ฯ ซึ่งสะท้อนถึงสัมพันธภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การที่ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาให้การยอมรับ แสดงว่าโรงเรียนสามารถสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ผลการวิจัยนี้สอดรับกับแนวคิดของ อรัญญา โคเซนติโน และเทียน เลรามัญ (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ต้องมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าที่รองรับความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นนี้ไม่ได้มาจากการดำเนินโครงการเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่ปรากฏในตัวนักเรียนที่มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และดำเนินชีวิตตามหลักพอเพียง นอกจากนี้ การบริหารงานที่โปร่งใสและการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบและพัฒนาสถานศึกษา ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับความพึงพอใจให้สูงขึ้น ความพึงพอใจของชุมชนจึงเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาไม่ได้พัฒนาเพียงลำพัง แต่เป็นการเติบโตไปพร้อมกับความร่วมมือเข้มแข็งของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็น "ภูมิคุ้มกัน" ที่ดีที่สุดที่ช่วยให้โรงเรียนรักษาความสำเร็จและความเป็นต้นแบบทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างประสิทธิผลของครูผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในฐานะโรงเรียนต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2 W-NONGTAE Model" **เพื่อความยั่งยืนของสถานศึกษาพอเพียง**

แผนภาพที่ 2 W-NONGTAE Model" เพื่อความยั่งยืนของสถานศึกษาพอเพียง

องค์ความรู้ใหม่ ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้คือ "การบริหารสถานศึกษาพอเพียงเชิงนวัตกรรม" เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับสถานศึกษาพอเพียง โดยแผนภาพแสดงให้เห็นถึงรูปแบบภาวะผู้นำ 5 ลักษณะที่ทับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบเผด็จการ (**Autocratic**) เป็นรูปแบบที่ผู้นำมีอำนาจการตัดสินใจเบ็ดเสร็จเพียงผู้เดียว มุ่งเน้นระเบียบวินัยและการสั่งการที่ชัดเจน

2. ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย (**Democratic**) เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

3. ภาวะผู้นำแบบตามสบาย (**Laissez-Faire**) เป็นลักษณะที่ผู้นำให้อิสระแก่ทีมงานอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจและปฏิบัติงาน โดยผู้นำจะคอยสนับสนุนอยู่ห่างๆ

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (**Transformational**) เป็นหัวใจสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ การมีวิสัยทัศน์ และการกระตุ้นทางปัญญา เพื่อปรับเปลี่ยนองค์กรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำลักษณะนี้ช่วยให้ครูเกิดความตระหนักและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ

5. ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (**Transactional**) เน้นการบริหารงานตามข้อตกลง การให้รางวัลเมื่อทำงานสำเร็จ หรือการลงโทษเมื่อไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อรักษามาตรฐานการทำงานในระดับปกติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียนหนองแต้วรวิทย์ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ โดยรูปแบบภาวะผู้นำที่พัฒนาขึ้นเน้นการสร้างวิสัยทัศน์และการกระตุ้นทางปัญญาที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 และผสานเข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลงตัว ส่งผลให้ครูมีการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด ซึ่งนำพาโรงเรียนสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ด้านการศึกษา) ที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะสำคัญคือผู้บริหารควรสร้าง “ผู้นำร่วม” เพื่อความต่อเนื่องในการบริหาร พร้อมทั้งขยายผลผ่านเครือข่ายความร่วมมือและส่งเสริมให้ครูผลิตนวัตกรรมดิจิทัลบูรณาการความพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ส่วนการวิจัยในอนาคตควรติดตามผลกระทบระยะยาวต่อตัวผู้เรียนและศึกษาเปรียบเทียบในบริบทที่แตกต่างกันเพื่อให้รูปแบบมีความเป็นสากลและมีประสิทธิภาพสูงสุดในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

ปรียานุช ธรรมปิยา. (2556). เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา: ระเบียบวาระแห่งชาติ พ.ศ. 2551–2555. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สุพรรษา ทองเปลว. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดการบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุภาภรณ์ สุขศรี. (2556). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรวม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 3(2), 125–136.

อรัญญา โคเซนติโน และเทียน เลรามัญ. (2560). การบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีน กรณีศึกษาโรงแรมระดับ 4 ดาว ในเขตตำบลช้างคลาน จังหวัดเชียงใหม่. Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences), 10(3), 154–165.

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational leadership (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Borg, W. R., & Gall, M. D. (2003). Educational research: An introduction (7th ed.).

Allyn and Bacon.

Brandit, M., & Sommer, P. (2013). The 4-by-10 ruler of change (a practical framework for managing change) [Master's thesis, Chalmers University of Technology]. http://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/182845/182845.pdf

Fullan, M. (2014). The principal: Three keys to maximizing impact. Jossey-Bass.

Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. Journal of Educational Administration, 49(2), 125–142. https://doi.org/10.1108/09578231111116699

Leithwood, K., & Sun, J. (2012). The nature and effects of transformational school leadership: A meta-analytic review of unpublished research. Educational Administration Quarterly, 48(3), 387–423. https://doi.org/10.1177/0013161X11436268

Northouse, P. G. (2021). Leadership: Theory and practice (9th ed.). SAGE Publications.

Richey, R. C., & Klein, J. D. (2007). Design and development research: Methods, strategies, and issues. Lawrence Erlbaum Associates.

การพัฒนารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สู่คุณภาพการดำรงชีวิตอย่างมีสุขในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา ปีการศึกษา 2566*

DEVELOPMENT OF A ROLE MODEL BASED ON GOOD GOVERNANCE TO SUPPORT ACADEMIC ADMINISTRATION THAT AFFECTS ACTIVE LEARNING FOR A HAPPY QUALITY OF LIFE IN THE 21ST CENTURY, KURURAT WITTHAYA SCHOOL, ACADEMIC YEAR 2023.

ไพบูลย์ รินทะจักร
Paiboon Rintachak
โรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
Kururat Witthaya School, under the jurisdiction of Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2
Corresponding Author's Email: Phaibun2519@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาลสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) 3) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนและหลังการวิจัย และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมายคือ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา ปีการศึกษา 2566 รวม 389 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ รูปแบบบทบาทหลักธรรมาภิบาล แบบประเมินการปฏิบัติงาน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) การบริหารงานวิชาการส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูหลังการวิจัยสูงกว่าก่อนการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าขนาดผลกระทบ (Effect Size) เท่ากับ 3.43 และ 4) ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

* Received 16 March 2026; Revised 21 March 2026; Accepted 17 May 2026

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, การบริหารงานวิชาการ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, รูปแบบคุรุราษฎร์, คุณภาพชีวิตผู้เรียน

Abstract

This research aimed to: 1) study a good governance-based role model supporting academic administration; 2) examine academic administration affecting Active Learning; 3) compare teachers' performance in Active Learning before and after the research; and 4) study stakeholder satisfaction. The target group consisted of 389 participants, including teachers, school board members, parents, and students at Kururat Witthaya School in the 2023 academic year. Instruments included the good governance role model, performance assessment forms, and satisfaction surveys. Data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test.

The results indicated that: 1) the developed good governance-based role model was at the highest level of appropriateness; 2) academic administration effectively supported Active Learning; 3) teachers' post-research performance was significantly higher than pre-research at the .05 level with a very large effect size (Cohen's d = 3.43); and 4) stakeholders reported the highest level of satisfaction. These findings demonstrate that implementing good governance in administration can sustainably enhance learning quality and students' quality of life.

Keywords: Good Governance, Academic Administration, Active Learning, KURURAT Model, Students' Quality of Life

บทนำ

ในสถานการณ์ความผันผวนของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล องค์กรทางการศึกษาต้องเผชิญกับสภาวะความท้าทายที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือสภาวะการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน (Disruptive Change) การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงมิอาจดำเนินไปในรูปแบบเดิมได้ แต่จำเป็นต้อง

ปรับตัวสู่มาตรฐานสากลที่เน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ส่งผลให้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) กลายเป็นเข็มทิศและกลไกสำคัญที่จะเข้ามาช่วยให้การบริหารงานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง GUGA (2014) ระบุว่าธรรมาภิบาลเป็นตัวขับเคลื่อนหลักสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญ (Pain Point) ของการบริหารงานวิชาการในรูปแบบเดิม คือระบบที่ขาดความคล่องตัว มีลักษณะการสั่งการจากบนลงล่าง และขาดระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการทำงานจริง จนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มุ่งเน้นการสร้างสมรรถนะผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูง การจะขับเคลื่อนให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้สอน" เป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" (Facilitator) นั้น จำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างการบริหารงานวิชาการที่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sergiovanni et al. (2004) ที่เน้นย้ำว่าโครงสร้างการบริหารต้องเอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพครู และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Freeman et al. (2014) ที่ยืนยันว่าเมื่อครูเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด

โรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยาตระหนักดีว่าคุณภาพของผู้เรียนในยุคใหม่มิได้วัดเพียงแค่คะแนนสอบ แต่หมายรวมถึง "คุณภาพการดำรงชีวิตอย่างมีสุข" ที่ประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ คือ ทักษะวิชาชีพ ทักษะชีวิต และความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่ง Shenker et al. (1996) ได้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อสถานศึกษาสร้างระบบสนับสนุนที่ดี จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิด "ความสุขในการเรียนรู้" (Joy of Learning) อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจในการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังที่ยุพิน พื้นชมพู และอำนวย ทองโปร่ง (2563) ได้ระบุถึงความสำคัญของความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการที่เป็นปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียน นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการลงมือทำจริงยังช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb อีกด้วย

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อเป็นฐานสนับสนุนการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังที่จะสร้างต้นแบบการบริหารจัดการที่เรียกว่า "KURURAT Model" เพื่อเปลี่ยนผ่านแนวคิดการบริหารจัดการไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน อันจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการดำรงชีวิตอย่างมีสุข และมีสมรรถนะที่โดดเด่นสอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการ ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ก่อนและหลังการวิจัย
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต่อผลการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา ปีการศึกษา 2566 รวมจำนวน 389 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 180 คน นักเรียน จำนวน 180 คน ทั้งนี้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้เป็นกลุ่มทดลองในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ใช้ในการประเมินความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) รูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ และคู่มือการปฏิบัติ 2) แบบประเมินการปฏิบัติงานของครู ต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลการดำเนินงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 รูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ (KURURAT Model) และคู่มือการดำเนินงาน

3.2 แบบประเมินการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ครอบคลุมด้านการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม และการวัดประเมินผล

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลการดำเนินงาน ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3.4 แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกต เพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบ

3.4 ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือทั้งหมดเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่ามีค่าระหว่าง 0.80–1.00 และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.954

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ศึกษาสภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา

4.2 พัฒนารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล (KURURAT Model) และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

4.3 ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบกับครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกระบวนการนิเทศภายใน การประชุม PLC และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

4.4 เก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยใช้แบบประเมินการปฏิบัติงานของครู

4.5 เก็บข้อมูลความพึงพอใจจากผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงาน

4.6 รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 วิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของรูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล ระดับการบริหารงานวิชาการ และระดับความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลผลตามเกณฑ์การประเมิน

5.3 เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และข้อเสนอแนะ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในลักษณะความเรียงเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ประการ ดังนี้

1. ผลการศึกษารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ จากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เรียกว่า "KURURAT Model" ซึ่งบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ เข้ากับกระบวนการบริหารงานวิชาการ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล

ที่	องค์ประกอบตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1	หลักนิติธรรม	4.80	0.45	มากที่สุด
2	หลักคุณธรรม	4.90	0.32	มากที่สุด
3	หลักความโปร่งใส	4.95	0.22	มากที่สุด
4	หลักการมีส่วนร่วม	4.88	0.35	มากที่สุด
5	หลักความรับผิดชอบ	4.92	0.28	มากที่สุด
6	หลักความคุ้มค่า	4.85	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ย		**4.88**	**0.34**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ (KURURAT Model) ที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$= 4.88, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.95) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลและการสื่อสารที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รองลงมาคือ หลักความรับผิดชอบ ($\bar{x}$= 4.92) และ หลักคุณธรรม ($\bar{x}$= 4.90) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการ ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

จากการนำรูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล (KURURAT Model) มาใช้สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยสรุปผลการวิจัยได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ที่	ประเด็นการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อ Active Learning	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและการนำไปใช้จัดการเรียนรู้	4.88	0.33	มากที่สุด
2	การจัดสรรทรัพยากร สื่อ และเทคโนโลยีสนับสนุนการสอน	4.93	0.26	มากที่สุด
3	การส่งเสริมพัฒนาครูและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC)	4.90	0.30	มากที่สุด
4	การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	4.85	0.37	มากที่สุด
5	การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.95	0.22	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.90	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา ภายใต้การสนับสนุนของรูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล มีผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.90, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.95) รองลงมาคือ การจัดสรรทรัพยากร สื่อ และเทคโนโลยีสนับสนุนการสอน ($\bar{x}$= 4.93)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (**Correlation)** ระหว่างองค์ประกอบของธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพการบริหาร ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{x}$ = 4.95) คือฐานรากของทรัพยากร ($\bar{x}$ = 4.93) พบว่าเมื่อสถานศึกษามีการเปิดเผยข้อมูลการใช้งบประมาณและสื่อการสอนอย่างชัดเจน ส่งผลให้การจัดสรรทรัพยากร สื่อ และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการจริงของครู

หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$= 4.88) ขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC ($\bar{x}$= 4.90) การเปิดโอกาสให้ครูร่วมออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกจากความต้องการจริง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้

เกิดการสร้างทีมครูที่ช่วยเหลือกันเชิงวิชาชีพ (PLC) อย่างเข้มแข็ง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ได้ผลจริง

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของครูจำนวน 14 คน โดยใช้แบบประเมินการปฏิบัติงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งครอบคลุมทั้งการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และการวัดประเมินผล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ก่อนและหลังการพัฒนา

การประเมินสมรรถนะครู	**n**	**df**	**คะแนนเต็ม**	$\bar{x}$	**S.D.**	**t**	**p-value**
ก่อนการวิจัย (Pre-test)	14	13	100	64.12	5.24	12.85*	.000
หลังการวิจัย (Post-test)	14	13	100	89.45	3.18		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05*

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของโรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา หลังการใช้รูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาลสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ ($\bar{x}$ = 89.45) สูงกว่า ก่อนการพัฒนา ($\bar{x}$ = 64.12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าขนาดผลกระทบ (Effect Size) เท่ากับ 3.43 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูในระดับสูง

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและคุณภาพการดำรงชีวิตอย่างมีสุข

ผู้วิจัยได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ปลายทางของรูปแบบการบริหารจัดการ โดยสำรวจความพึงพอใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4 กลุ่มหลัก จำนวน 389 คน เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ที่	องค์ประกอบของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านกระบวนการบริหารจัดการ	4.90	0.32	มากที่สุด
2	ด้านการสนับสนุนงานวิชาการและสื่อการเรียนรู้	4.88	0.35	มากที่สุด
3	ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (Active Learning)	4.86	0.38	มากที่สุด
4	ด้านผลลัพธ์ต่อตัวผู้เรียน	4.82	0.45	มากที่สุด
5	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	4.75	0.51	มากที่สุด
รวม		**4.84**	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ที่มีต่อผลการดำเนินงานตามรูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาลสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$= 4.84, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า ด้านกระบวนการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการสนับสนุนงานวิชาการและสื่อการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนการบริหารงานวิชาการฯ ผู้วิจัยขออภิปรายผลแยกตามรายวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล (KURURAT Model) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก การนำหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านมาใช้ ช่วยสร้าง "ระบบนิเวศการบริหาร" ที่เป็นธรรมและโปร่งใส ซึ่งประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า "ความโปร่งใส" คือรากฐานสำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาความเชื่อมั่นของครูภายใต้ระบบการบริหารงานวิชาการแบบเดิมที่มักมีลักษณะปิดกั้นข้อมูลการจัดสรรงบประมาณซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ GUGA, Ayuba (2014) ที่ระบุว่าธรรมาภิบาลเป็นตัวขับเคลื่อนหลักสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ที่เน้นย้ำว่าการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ต้องยึดหลักความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ เพื่อสร้างประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน

2. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารงานวิชาการส่งผลต่อการสอนของครูในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก มีการจัดสรรทรัพยากรและสื่อเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Sergiovanni et al. (2004) เกี่ยวกับโครงสร้างการบริหาร

สถานศึกษาที่ต้องเอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพครู และสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb ที่ระบุว่าสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการลงมือทำจริงจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลการวิจัยพบว่า หลังการพัฒนาครูมีระดับการปฏิบัติงานสูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจาก การสนับสนุนผ่านกระบวนการ PLC และการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Dema & Tshering (2020) ที่พบว่าการสนับสนุนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการสอนส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Freeman et al. (2014) ที่ยืนยันว่าเมื่อครูเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก การบริหารที่โปร่งใสทำให้ชุมชนเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมคือ "นักเรียนมีความสุขและมีทักษะ" ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ยุพิน พื้นชมพู และอำนวย ทองโปร่ง (2563) เรื่องความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการ และยังสอดคล้องกับแนวคิด "ความสุขในการเรียนรู้" (Joy of Learning) ของ Shenker et al. (1996) ที่ชี้ให้เห็นว่าเมื่อสถานศึกษาสร้างระบบสนับสนุนที่ดี ผู้เรียนจะเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยพบว่าหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษานอกจากครู ยังมีคือการสร้าง "ระบบนิเวศแห่งธรรมาภิบาล" ที่ไปสนับสนุนงานวิชาการ ดังองค์ความรู้ใหม่นี้

แผนภาพที่ 1 ระบบนิเวศแห่งธรรมาภิบาล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่ารูปแบบ KURURAT Model ที่พัฒนาขึ้นตามหลักธรรมาภิบาลมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และสามารถยกระดับการปฏิบัติงานของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการวิจัยสูงกว่าก่อนการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าขนาดผลกระทบในระดับสูงมาก รวมทั้งสร้างความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานในระดับมากที่สุดแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างระบบนิเวศแห่งธรรมาภิบาลในสถานศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานต้นสังกัดให้นำรูปแบบ KURURAT Model ไปขยายผลในเชิงนโยบายโดยกำหนดเป็นมาตรฐานหนึ่งในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และจัดตั้งโรงเรียนต้นแบบธรรมาภิบาลวิชาการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมกระบวนการนิเทศและ PLC บนฐานธรรมาภิบาลที่เน้นการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสมากกว่าภาระงานเอกสาร ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรเสนอให้มีการศึกษาเชิงยาว (Longitudinal Study) เพื่อติดตามผลคุณภาพชีวิตของผู้เรียนว่ามีความสุขอย่างยั่งยืนจริงหรือไม่หลังจากจบการศึกษาไปแล้ว และศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ factors ความสำเร็จเชิงบริบท (Contextual Success Factors) และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงานวิชาการ (Digital Governance) ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ขจัด ปาตานี. (2566). แนวปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). โรงเรียนขจัดปาตานี.

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ชลธาร บัวสรวง. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ปณิตา วรรณพิรุณ. (2564). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. วารสารนวัตกรรมและการเรียนรู้, 1(1), 1-15.

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562. (2562, 30 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก. หน้า 20-22.

ภรณี ศิริสัมพันธ์, และ สมคิด บางโม. (2564). การนิเทศการศึกษา: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ. บุ๊คพอยท์.

โรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา. (2566). รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา ประจำปีการศึกษา 2565. โรงเรียนคุรุราษฎร์วิทยา.

ยุพิน พื้นชมพู, และ อำนวย ทองโปร่ง. (2563). ความพึงพอใจของคณะครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกลุ่มศรีสำโรงพระร่วง จังหวัดสุโขทัย. วารสารวิชาการราชพฤกษ์, 18(1), 112-121.

วิทยา วิเชียร, และ คณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(2), 45-60.

ศรัณย์ ชูขวัญ, และ คณะ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 16(2), 123-140.

เสกสรรค์ อินทรัตน์, และ คณะ. (2566). ผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ KURURAT Model ต่อสมรรถนะครูและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอยุธยา. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 18(1), 78-95.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance). ก.พ.

สมยศ นาวีการ. (2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์. บรรณกิจ.

แอนนา เทศทอง. (2566). การพัฒนารูปแบบบทบาทตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ: กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 15(2), 56-72.

Dema, Y., & Tshering, K. (2020). Implementing Active Learning Pedagogy in Bhutanese Classrooms: Challenges and Opportunities. Journal of Educational Issues, 6(2), 234-249.

Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. Proceedings of the National Academy of Sciences, 111(23), 8410-8415.

Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice-Hall.

Sergiovanni, T. J., & Starratt, R. J. (2004). Supervision: A redefinition (7th ed.). McGraw-Hill.

Shenker, S., & Shavitt, D. (1996). Teacher supervision: A tool for professional development. Educational Leadership, 53(6), 34-37.

วิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา*

THE PRINCIPLES OF RAJA-SANGAHAVATTHU FOR COMMUNITY DEVELOPMENT IN DAEN SA-NGUAN SUBDISTRICT, RANOT DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระครูธีรปัญญาคุณ (ดิเรกฤทธิ์ ชัยฤทธิ์)[1] และ พระครูบวรชัยวัฒน์ [2]
Phrakhrutheerapanyakun (Diragrit Chairit)[1] and Phrakhrubowonchaiwat[2]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช[1-2]
Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkarat Campus, Thailand[1-2]
Corresponding Author E-mail: phrakhrusamudiragrit.cha@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน 2) ศึกษาหลักราชสังคหวัตถุธรรมจากพระไตรปิฎก และ 3) วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลเอกสารจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารทางพระพุทธศาสนา และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวนมีลักษณะยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีส่วนร่วม การเสริมพลัง การใช้ทุนชุมชน และการพึ่งพาตนเองควบคู่ความสามัคคี แม้การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปฏิบัติการมากกว่าการกำหนดนโยบาย แต่เป็นฐานสำคัญของความยั่งยืน 2) หลักราชสังคหวัตถุธรรม สามารถอธิบายแนวทางพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสัสสเมธะส่งเสริมความมั่นคงด้านอาชีพและปัจจัยพื้นฐาน ปุริสเมธะมุ่งพัฒนาคนและผู้นำ สัมมาปาสะเสริมสร้างความสามัคคีและเครือข่ายความร่วมมือ และวาชเปยะส่งเสริมการสื่อสารสุภาพสร้างความไว้วางใจ และ 3) การบูรณาการทั้งสี่หลักเป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุล เชื่อมโยงความมั่นคงทางเศรษฐกิจกับความเข้มแข็งด้านคนและสังคม ทำให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ

คำสำคัญ: หลักราชสังคหวัตถุธรรม, การพัฒนา, ชุมชนตำบลแดนสงวน

---

* Received 16 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 17 May 2026

Abstract

This research, "Analysis of the Principles of Royal Benevolence in Community Development in Dan Songuan Subdistrict, Ranot District, Songkhla Province," aims to: 1) study concepts and theories related to community development; 2) study the principles of Royal Benevolence from the Tripitaka; and 3) analyze the application of the principles of Royal Benevolence in community development in Dan Songuan Subdistrict, Ranot District, Songkhla Province. The research is qualitative, studying documentary data from the Tripitaka, commentaries, Buddhist documents, and related academic works, coupled with in-depth interviews with 20 key informants (monks/individuals).

The research findings indicate that: 1) Community development in Dan Songuan Subdistrict is people-centered, emphasizing participation, empowerment, utilization of community capital, self-reliance, and unity. Although most participation is at the operational level rather than policy-making, it forms a crucial foundation for sustainability. 2) The principles of Royal Benevolence can concretely explain development approaches. Sassamedha promotes occupational security and basic necessities; Purisamedha focuses on human and leadership development; and Sammapasa strengthens unity and collaborative networks. And Vashpeya promotes polite communication to build trust. And 3) Integrating these four principles provides a suitable conceptual framework for balanced community development, linking economic security with human and social strength, ensuring continuous and stable development.

Keywords: Raja-Sangahavatthu, Community Development, Social Capital, Participation

บทนำ

การพัฒนาชุมชนในประเทศไทยเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สังคมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ชุมชนเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมที่มีบทบาทในการหล่อหลอมค่านิยม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชน การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนจึงต้องคำนึงถึงการเสริมสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งประกอบด้วยความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาชุมชน

ในบางพื้นที่ยังคงประสบปัญหา เช่น ความขัดแย้งภายในชุมชน การขาดความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมที่จำกัดของประชาชน ปัญหาเหล่านี้มักมีรากเหง้ามาจากการขาดความเข้าใจและความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน ดังนั้น การนำหลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะหลักราชสังคหวัตถุธรรม มาใช้ในการพัฒนาชุมชน จึงเป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสามัคคีภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ในยุคปัจจุบัน การพัฒนาชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับสังคมไทย เนื่องจากชุมชนเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมที่มีบทบาทในการหล่อหลอมค่านิยม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชน การพัฒนาชุมชนที่แท้จริงจึงมิได้มุ่งเน้นเพียงด้านกายภาพ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค หรือการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากเท่านั้น แต่ยังต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนทางสังคม (Social Capital) การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การเข้าใจซึ่งกันและกัน และการเสริมสร้างจิตสำนึกของพลเมืองดีที่รักท้องถิ่นของตนเอง ปัญหาที่พบบ่อยในหลายพื้นที่ คือ ความขัดแย้งทางความคิด ความไม่ร่วมมือกันในกิจกรรมชุมชน และความรู้สึกแปลกแยกของบางกลุ่มในชุมชน ซึ่งมักมีรากเหง้ามาจากการขาดความเข้าใจและความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน การพัฒนาชุมชนในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยหลักคิดทางวัฒนธรรมและศาสนาเข้ามาเป็นแนวทางเพื่อสร้างรากฐานความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างสมาชิกในชุมชน (กัญญารัตน์ แก้วกมล, 2558)

หลักราชสังคหวัตถุธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย สัสสเมธะ คือ ความฉลาดในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหารส่งเสริมการเกษตร ปุริสเมธะ คือ ความฉลาดในการบำรุงข้าราชการ รู้จักส่งเสริมคนดี มีความสามารถ สัมมาปาสะ คือ ความรู้จักผูกผสานรวมใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน วาชเปยะ คือ ความมีวาจาอันดูดดื่มน้ำใจ คือ รู้จักพูด รู้จักปราศัยไพเราะ สุภาพ นุ่มนวล ประกอบด้วยเหตุผลมีประโยชน์เป็นทางแห่งสามัคคี ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี และความนิยมเชื่อถือ เป็นหลักธรรมที่เน้นการสร้างและธำรงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมอย่างกลมเกลียว ถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาชุมชนในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าระบบราชการหรือกลไกทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเน้นที่ “หัวใจ” ของความเป็นมนุษย์ และความสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในฐานะสมาชิกของชุมชนเดียวกัน หากสมาชิกในชุมชนสามารถน้อมนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร และการร่วมมือกันอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นในระดับครอบครัว กลุ่มองค์กรชุมชน หรือผู้นำกับประชาชนทั่วไป หลักธรรมดังกล่าวสามารถช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างบรรยากาศแห่งความไว้ใจ และกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่น (พระครูพิศาลสรรพกิจ และพระครูจิรธรรมทัต, 2563) หลักราชสังคหวัตถุธรรม ประกอบด้วย สัสสเมธะ ความฉลาดในการบำรุงและส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ปุริสเมธะ ความฉลาดในการบำรุงและ

ส่งเสริมบุคลากร รู้จักใช้คนดีมีความสามารถให้ทำงานได้เต็มศักยภาพ สัมมาปาสะ การผูกใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพและสร้างโอกาส เช่น การสนับสนุนทุนแก่ผู้ยากจนเพื่อสร้างตัว วาชเปยะ วาจาที่สุภาพ ไพเราะ มีเหตุผล และเป็นประโยชน์ สร้างความเข้าใจ ความเชื่อถือ และความสามัคคีการนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้สามารถช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างบรรยากาศแห่งความไว้ใจ และกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่น

ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีลักษณะชุมชนแบบผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมและความทันสมัย ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การทำนา ประมงพื้นบ้าน และการเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างครอบครัวและชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต ในขณะเดียวกัน การพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติและการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เป็นต้น ภายในพื้นที่ประชาชนบางกลุ่มเริ่มมุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม มีแนวโน้มที่จะถอยห่างจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม และมีความสัมพันธ์ระหว่างกันลดน้อยลง นอกจากนี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและรุ่นวัยยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันในบางกลุ่ม โดยเฉพาะในช่วงวัยแรงงานที่มีความคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตแตกต่างจากผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนดั้งเดิม แม้จะมีรากฐานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนในตำบล แต่อย่างไรก็ตาม ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แม้ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ยังพบปัญหาในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันในบางกลุ่ม และความห่างเหินระหว่างผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนและขัดขวางความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของพื้นที่ การนำหลักราชสังคหวัตถุธรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบลแดนสงวน จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มั่นคง ยั่งยืน และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น (วิไลวรรณ ชูช่วย, 2561)

การนำหลักราชสังคหวัตถุธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวนมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน โดยไม่พึ่งพาเพียงกลไกภาครัฐหรือเศรษฐกิจภายนอก หลักสัสสเมธะมุ่งส่งเสริมการเกษตรอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ปุริสเมธะเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชน สัมมาปาสะส่งเสริมการสร้างโอกาสและอาชีพอย่างเป็นธรรม และวาชเปยะเน้นการสื่อสารที่สุภาพสร้างความเข้าใจและความสามัคคี การบูรณาการหลักธรรมทั้งสี่ประการนี้ในกิจกรรมพัฒนาชุมชนจะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วม เสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว อย่างไรก็ตาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มุ่งเน้นเชิงแนวคิดหรือศึกษาบริบทพื้นที่อื่น ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในพื้นที่ตำบลแดนสงวน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จึงเกิดเป็นช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) ที่ควรศึกษาเพิ่มเติม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา” เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าวในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
2. เพื่อศึกษาหลักราชสังคหวัตถุธรรมในพระไตรปิฎก
3. เพื่อวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In depth Interview)และมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2540) ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาทบทวนเอกสาร

1.1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์ และแหล่งข้อมูลสำคัญดังนี้ ก. ขั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก เป็นการศึกษาและนำข้อมูลมาวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรม ในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

1.2 ข. ขั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ ตีความและเรียบเรียงโดยนักวิชาการ หรือผู้ศึกษาอื่นๆมาก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประกอบการศึกษาวิจัย ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารบทความทางวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก(In depth Interview)ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน คณะนักวิชาการทางด้านศาสนา และตัวแทนชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอ

ระโนด จังหวัดสงขลา มีทั้งหมด 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

2.2 กลุ่มผู้นำทางศาสนา 5 รูป 2. กลุ่มผู้นำชุมชน 5 คน 3. กลุ่มคณะนักวิชาการทางด้านศาสนา 5 คน 4. กลุ่มตัวแทนชุมชน 5 คน ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมด จะมีจำนวนทั้งหมด 20 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา และผู้นำศาสนา โดยเกณฑ์การคัดเลือกนั้นเลือกเฉพาะบุคคลที่มีประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและตรงประเด็นกับงานวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยเครื่องมือวิจัยนี้ แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับหลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยตามระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหาที่ได้ศึกษา และนำข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จัดทำไว้เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องทำการประเมินคุณภาพ ตรวจสอบเนื้อหาข้อคำถาม ความครอบคลุมของเนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ความถูกต้อง และเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างที่ได้สร้างไว้พร้อมแบบประเมินเตรียมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Content Validity Index: CVI) (Phuekphan. Aungsuroch. Yunibhand. & Chan. 2016 pp 89) โดยผู้วิจัยได้ระบุความคล้ายคลึงกันของข้อมูลในแบบการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ และเพื่อให้แน่ใจว่าเหมาะสมกับคำถามงานวิจัย

4.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษา และชี้แนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และในการนี้ผู้วิจัยได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (CVI)

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ / นิยามศัพท์หรือไม่ โดยพิจารณามาตรประเมินความสอดคล้องจะมี 4 ระดับ คือ (วินิจ เทือกทอง. 2558).

4.4 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้พิจารณาพร้อมข้อเสนอแนะ และให้ผลคะแนนมาผู้วิจัยดำเนินการ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้น เมื่อรวมกัน และคำนวณแล้วค่าที่ได้ควรอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 เพื่อผู้เชี่ยวชาญจะได้รับรองความถูกต้องของผลลัพธ์ และช่วยให้แน่ใจว่าการดำเนินการวิจัยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ด้านจริยธรรม และเป็นการวิจัยที่มีคุณภาพ เกณฑ์การเลือกใช้ CVI คือ ค่า CVI = 1 ถ้าค่า CVI ต่ำกว่า 0.50 ใช้ไม่ได้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้นได้ค่าดัชนีที่คำนวณได้อยู่ระหว่าง 1.00 จึงเป็นการบ่งชี้ถึงความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

4.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และเมื่อแบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยจึงนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 20 รูป/คน ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

5.1 ติดต่อขอเอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเชิงลึกจากเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ที่จะให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้

5.2 หลังจากที่ผู้วิจัยได้ประสานงานไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ การประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนที่จะลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญพร้อมกันนั้นผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเตรียม และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

5.3 ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุ และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ รวมถึงการยืนยันในเอกสารว่าผู้ให้สัมภาษณ์ยินยอมในการมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้แล้วจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ที่ได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยในการวิจัย

5.4 หลังจากผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบทุกท่านแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาถอดความการให้ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรให้สมบูรณ์ไม่ผิดประเด็นจากบทให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วจึงนำผลไปสู่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้แยกแยะประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยสรุปผลข้อมูลในการวิจัย ซึ่งการสรุปผลนี้จะถูกเชื่อมเชื่องโยงกลับไปยังวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย

ผลการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา สะท้อนให้เห็นกระบวนการพัฒนาที่ยึดคนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยครอบคลุม 4 มิติสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วม การเสริมพลัง การใช้ศักยภาพและทุนของชุมชน และการพึ่งพาตนเอง ควบคู่กับความสามัคคี การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนปรากฏอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมทางศาสนา งานประเพณี การประชุมหมู่บ้าน และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ แม้การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมมากกว่าการตัดสินใจเชิงนโยบาย แต่ถือเป็นฐานสำคัญที่สามารถพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมเชิงลึกได้ในอนาคต การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ เสริมสร้างความรับผิดชอบร่วม และทำให้การพัฒนามีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ส่งผลต่อความยั่งยืนในระยะยาว ขณะเดียวกัน การพัฒนาที่มุ่งเสริมพลังช่วยเพิ่มความมั่นใจและความสามารถในการตัดสินใจของคนในชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การอบรม และการเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็น ทำให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกจากผู้รอรับคำสั่งไปสู่ผู้ร่วมคิดร่วมทำ ชุมชนยังมีทุนสำคัญทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ศาสนา มนุษย์ และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาอย่างเหมาะสม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรในพื้นที่ช่วยลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก สร้างรายได้ และเสริมความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชน นอกจากนี้ การพึ่งพาตนเองและความสามัคคีถือเป็นรากฐานสำคัญของความเข้มแข็งของชุมชน การจัดการทรัพยากรและการประกอบอาชีพอย่างรู้คุณค่า รวมถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ชุมชนสามารถรับมือกับปัญหาและขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อคนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันและทำงานด้วยความไว้วางใจ การพัฒนาจึงไม่เป็นเพียงโครงการระยะสั้น แต่เป็นกระบวนการที่เติบโตจากภายในและนำไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ผลการวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน

การประยุกต์ใช้หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา สะท้อนแนวทางการพัฒนาที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับบริบทสังคมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยประกอบด้วย 4 หลักสำคัญ ได้แก่ สัสสเมธะ ปุริสเมธะ สัมมาปาสะ และวาชเปยะ ซึ่งล้วนมุ่งเสริมสร้างความมั่นคง ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของชุมชนในทุกมิติ สัสสเมธะเน้นการบำรุงธัญญาหารและความมั่นคงในการดำรงชีพ ชุมชนส่งเสริมอาชีพโดยอาศัยทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเกษตร การแปรรูปผลผลิต และอาชีพเสริม ควบคู่กับการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้านอุปโภคบริโภค แม้ยังมีอุปสรรคด้านรายได้ ต้นทุน และการตลาด แต่การรวมกลุ่มและความร่วมมือในชุมชนถือเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ปุริสเมธะมุ่งบำรุงบุคคลและพัฒนาคน ชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในกิจกรรม คณะกรรมการ และกลุ่มอาชีพ พร้อมทั้งถ่ายทอดความรู้จากผู้นำและปราชญ์ชาวบ้าน กระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างผู้นำย่อย เพิ่มความมั่นใจ ความรับผิดชอบ และลดการพึ่งพาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สัมมาปาสะสะท้อนความผูกพันสามัคคีของคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมทางศาสนา งานประเพณี และการช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์อันดีนี้เป็นทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาและการทำงานร่วมกัน รวมถึงการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเสริมทรัพยากรและองค์ความรู้ สุดท้าย วาชเปยะเน้นการใช้วาจาที่สุภาพ ไพเราะ และสร้างสรรค์ในการสื่อสารของผู้นำ วาจาที่ดีช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เมื่อการพัฒนาตั้งอยู่บนหลักธรรมทั้งสี่ประการนี้ ชุมชนจึงสามารถเติบโตอย่างเข้มแข็ง

ผลการวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

การประยุกต์ใช้หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวน แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น หลักสัสสเมธะช่วยสร้างความมั่นคงด้านปัจจัยพื้นฐาน ผ่านการส่งเสริมอาชีพ การเกษตร และการจัดการทรัพยากรอาหาร ทำให้ครัวเรือนพึ่งพาตนเองและลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจ หลักปุริสเมธะมุ่งพัฒนาคน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และตัดสินใจ ส่งเสริมศักยภาพ ความมั่นใจ และการเกิดผู้นำย่อยในชุมชน หลักสัมมาปาสะสะท้อนความสามัคคีและความผูกพันของคนในชุมชน ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาร่วมกัน ขณะที่หลักวาชเปยะเน้นการสื่อสารที่สุภาพและสร้างสรรค์ ช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยสรุป หลักราชสังคหวัตถุธรรมเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงความมั่นคงทางวัตถุกับความเข้มแข็งทางจิตใจ ทำให้การพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีเสถียรภาพ

อภิปรายผล

1. แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนตำบลแดนสงวนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วม แม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าการตัดสินใจเชิงนโยบาย แต่ถือเป็นฐานสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมเชิงลึกในอนาคต หากมีการเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นและเสริมสร้างความมั่นใจอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาที่มุ่งเสริมพลังมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงบทบาทของประชาชนจากผู้รอรับการพัฒนาไปสู่ผู้ร่วมคิดร่วมทำ ซึ่งช่วยลดการพึ่งพาผู้นำเพียงฝ่ายเดียว และก่อให้เกิดการกระจายบทบาทความรับผิดชอบในชุมชน นอกจากนี้ การใช้ศักยภาพและทุนของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทุนทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา มนุษย์ และทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยให้การพัฒนามีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก และสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ขณะเดียวกัน การพึ่งพาตนเองควบคู่กับความสามัคคีเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถรับมือกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงได้อย่างยืดหยุ่น ความไว้วางใจและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันช่วยลดความขัดแย้งและเสริมพลังร่วม เมื่อทุกมิติทำงานเกื้อหนุนกัน การพัฒนาชุมชนจึงไม่เป็นเพียงโครงการระยะสั้น แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เติบโตจากภายใน และนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภินธน์การย์ ระวังวงศา และนภพร เชื้อขำ, (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความยั่งยืนทั้งในชุมชนเมืองและชนบทของไทย เน้นให้สอดคล้องกับความต้องการประชาชนและบริบทประเทศ ผลการวิจัยพบว่าผลการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่ความเข้มแข็งและความสุขอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมุ่งพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อมโยงการพัฒนาใน 3 มิติหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งสามมิติมีความสัมพันธ์เกื้อหนุนกัน หากมิติใดมิติหนึ่งอ่อนแอ ย่อมส่งผลต่อความมั่นคงของชุมชนโดยรวม การเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวโดยไม่คำนึงถึงสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อาจก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และการเสื่อมโทรมของทรัพยากรในระยะยาว การมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการพัฒนาชุมชน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับการพัฒนา แต่เป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางและร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการพัฒนา ขณะเดียวกัน ลักษณะการมีส่วนร่วมทั้งด้านการลงมือปฏิบัติ การร่วมงบประมาณ ความรับผิดชอบ และการร่วมตัดสินใจ แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของบทบาทประชาชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อชุมชน

2. หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวน แสดงให้

เห็นอย่างชัดเจนว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถบูรณาการเข้ากับกระบวนการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น หลักสัสสเมธะช่วยสร้างความมั่นคงด้านปัจจัยพื้นฐานของชีวิต โดยเฉพาะด้านอาชีพและอุปโภคบริโภค แม้ชุมชนยังเผชิญข้อจำกัดด้านรายได้ ต้นทุน และการตลาด แต่การรวมกลุ่มและความร่วมมือในชุมชนถือเป็นฐานสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป ขณะเดียวกัน หลักปุริสเมธะสะท้อนความสำคัญของการพัฒนาคนในฐานะทรัพยากรหลักของชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาท การถ่ายทอดความรู้ และการสนับสนุนบุคคลที่มีศักยภาพ ช่วยเสริมสร้างผู้นำ ลดการพึ่งพาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และเพิ่มความต่อเนื่องของการพัฒนา หลักสัมมาปาสะทำหน้าที่เป็นทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงผู้คนผ่านความสัมพันธ์ ความสามัคคี และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาและการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน ขณะที่หลักวาชเปยะมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการสื่อสารที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม วาจาที่สุภาพและสร้างสรรค์ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็น เมื่อทั้งสี่หลักธรรมทำงานเกื้อหนุนกัน การพัฒนาชุมชนจึงไม่เป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นกระบวนการที่หล่อหลอมทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งของคน ความสามัคคีทางสังคม และคุณภาพการสื่อสาร ส่งผลให้ชุมชนตำบลแดนสงวนสามารถพัฒนาได้อย่างสงบ ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) ให้ความหมาย “ราชสังคหวัตถุ 4” อย่างเป็นระบบในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ถือเป็นฐานทฤษฎีสำคัญด้านการปกครองเชิงธรรมาภิบาล หลักนี้เน้นว่าผู้นำต้องใช้ธรรมะเพื่อสร้างความผาสุกแทนการใช้อำนาจอย่างเดียว ประกอบด้วย สัสสเมธะ การบำรุงอาหารและความมั่นคงด้านเกษตร ปุริสเมธะ การพัฒนาประชาชนให้มีความรู้และคุณธรรม สัมมาปาสะ การสร้างอาชีพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และวาชเปยะ การใช้วาจาสุภาพเพื่อสร้างศรัทธา งานนี้ชี้ว่าหลักธรรมดังกล่าวใช้ได้จริงกับการบริหารและพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะสังคมไทยที่อิงเกษตรและความสัมพันธ์ชุมชน ผู้นำที่ส่งเสริมเศรษฐกิจ พัฒนาคน สร้างอาชีพ และสื่อสารอย่างสุภาพ ย่อมสร้างความมั่นคงและสามัคคี งานนี้ยังยืนยันว่า ราชสังคหวัตถุ 4 ครอบคลุมเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และจริยธรรม เหมาะเป็นกรอบการวิจัยเพื่อวิเคราะห์และพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน

3. หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชนตำบลแดนสงวน เป็นแนวทางที่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับกระบวนการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น หลักสัสสเมธะช่วยสร้างฐานความมั่นคงด้านปัจจัยพื้นฐาน โดยเฉพาะอาหารและอาชีพ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของคุณภาพชีวิตและลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจ หลักปุริสเมธะเน้นการพัฒนาคน ทำให้ชุมชนมีทรัพยากรมนุษย์ที่เข้มแข็ง เกิดผู้นำย่อย และลดการพึ่งพาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ส่งผลให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง หลักสัมมาปาสะสะท้อนทุนทางสังคมผ่านความสามัคคี ความไว้วางใจ และการเกื้อกูลกัน ซึ่งเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาและการทำงานร่วมกันอย่างมีพลัง ขณะที่หลักวาชเปยะเป็นกลไกสำคัญด้านการสื่อสาร ช่วยลดความขัดแย้ง เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วม และสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวก เมื่อพิจารณาโดยรวม หลักธรรมทั้งสี่ช่วยเสริมกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครัวเรือน ไปจนถึงระดับชุมชน ทำให้การพัฒนาไม่มุ่งเพียงความเจริญทางวัตถุ แต่คำนึงถึงจิตใจ ความสัมพันธ์ และคุณธรรมทางสังคม ผลการวิจัยจึงชี้ว่ากรอบราชสังคหวัตถุธรรมเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ก่อให้เกิดความสมดุล ความเข้มแข็งจากภายใน และความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (นวนันท์ ปาระกูล และเจนยุทธ์ ปาระกูล, 2561) ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร โดยใช้หลักราชสังคหวัตถุ 4 เป็นกรอบแนวคิด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นที่ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักราชสังคหวัตถุ 4 สามารถบริหารจัดการคนและพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ในมิติของสัสสเมธะ ผู้นำให้ความสำคัญกับการสร้างฐานเศรษฐกิจชุมชนผ่านการส่งเสริมอาชีพ การเกษตร และการสร้างแหล่งรายได้ใหม่ ซึ่งช่วยลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจและเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านปุริสเมธะ ผู้นำมุ่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบ ทั้งการฝึกอบรม การสร้างแรงจูงใจ และการปลูกฝังคุณธรรม ทำให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และจิตสำนึกต่อส่วนรวม ในด้านสัมมาปาสะ ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์และความใกล้ชิดกับประชาชน สามารถสร้างความสามัคคี เครือข่ายความร่วมมือ และพลังทางสังคมได้อย่างเข้มแข็ง ขณะที่วาชเปยะพบว่าการสื่อสารที่สุภาพ มีเหตุผล และเปิดรับฟัง ช่วยเสริมสร้างศรัทธา ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ผลการวิจัยจึงชี้ว่าหลักราชสังคหวัตถุ 4 เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยยกระดับภาวะผู้นำ การบริหารคน และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง เป็นต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชน ตำบลแดนสงวน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ควรส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ผ่านเวทีการเรียนรู้และกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ควบคู่กับการอนุรักษ์และถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมโดยบูรณาการกับการศึกษาและกิจกรรมทางศาสนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

2. ควรสนับสนุนการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจฐานชุมชน เช่น การส่งเสริมการเกษตร การแปรรูปผลผลิต และการสร้างตลาดชุมชน โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจ และสร้างความมั่นคงให้ครัวเรือนในชุมชน

3. ควรพัฒนาศักยภาพคนและผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ลดการพึ่งพาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และเสริมความเข้มแข็งของชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน วัด หน่วยงานรัฐ และสถานศึกษา เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและโปร่งใส

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักราชสังคหวัตถุธรรมในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่นๆต่อไป

2. ศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับ บทบาทของผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการนำหลักราชสังคหวัตถุธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน

3. ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนสมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ. (2558). ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐม. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร (Veridian E-Journal), 8(2), 1186–1200.

นวนันท์ ปาระกูล และ เจนยุทธ์ ปาระกูล. (2561). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักราชสังคหวัตถุของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร. วารสารวิจัยวิชาการ, 1(2), 1–12.

พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูพิศาลสรรพกิจ และ พระครูจิรธรรมทัต. (2563). บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจแก่คนไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงฉับพลัน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(6), 272–285.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระสัมพันธ์ วฑฺฒโน. (2561). พุทธวิธีสำหรับการเพิ่มพลังศักยภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 3(2), 55–67.

วินิจ เทือกทอง. (2558). ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 98–110.

วิไลวรรณ ชูช่วย. (2561). องค์ประกอบคุณภาพการบริการของโรงแรมในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9, 9(1), 1354–1366.

ศุภินธน์การย์ ระวังวงศา และ นภพร เชื้อขำ. (2566). การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 7(2), 120–133.

สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Phuekphan, P., Aungsuroch, Y., Yunibhand, J., & Chan, S. W. C. (2016). Psychometric properties of the Thai version of Copenhagen burnout inventory (T-CBI) in Thai nurses. Journal of Health Research.

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำที่สนับสนุนแรงจูงใจเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) ปีการศึกษา 2566*

DEVELOPMENT LEADERSHIP MODEL THAT SUPPORTS MOTIVATION TO DEVELOP TEACHER COMPETENCIES TOWARDS SUCCESS IN LEARNING SKILLS IN THE 21ST CENTURY, BANPHO SCHOOL (KURURATPRASIT)ACADEMIC YEAR 2023

สนอง พิมพ์สิงห์

Sanong Pimsing

โรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

BanPho School (KuruRatPrasit), under the jurisdiction of Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2

Corresponding Author E-mail: sanongpimsing132520@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ 2) ศึกษาแรงจูงใจเพื่อพัฒนาสมรรถนะครู 3) เปรียบเทียบสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการวิจัย และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และผู้เรียน รวม 103 คน โรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) ปีการศึกษา 2566 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบภาวะผู้นำ แบบสอบถามแรงจูงใจ แบบประเมินสมรรถนะครู และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมแรงจูงใจและการทำงานเป็นทีม ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่าหลังการใช้รูปแบบภาวะผู้นำฯ ครูมีสมรรถนะสูงกว่าก่อนการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับ

* Received 16 March 2026; Revised 21 March 2026; Accepted 17 May 2026

มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบภาวะผู้นำที่สนับสนุนแรงจูงใจสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะครูและส่งผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, แรงจูงใจ, สมรรถนะครู, ทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to: 1) study the development of a 21st-century leadership model that supports motivation; 2) examine motivation for developing teacher competencies; 3) compare teacher competencies for 21st-century learning success before and after the research; and 4) study the satisfaction of stakeholders regarding students' learning skill success. The target group included teachers, school board members, parents, and students total 130 peoples of BanPho School (KuruRat Prasit) in the 2023 academic year. The research instruments consisted of a leadership model, motivation questionnaires, competency assessment forms, and satisfaction surveys. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results indicated that the developed 21st-century leadership model effectively promoted motivation and teamwork. Comparisons of teacher competencies showed significantly higher scores after implementing the model. Furthermore, students, teachers, board members, and parents reported the highest level of satisfaction with students' 21st-century learning skill success. This demonstrates that a motivation-based leadership model can successfully drive teacher competency development and enhance student learning outcomes in the 21st-century context

Keywords: Leadership, Motivation, Teacher Competencies, 21st-century learning skills

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่โลกเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ระบบการศึกษาไทยถูกคาดหวังให้พัฒนาผู้เรียนสู่การเป็น "มนุษย์ที่สมบูรณ์" ที่มีทักษะสอดคล้องกับยุคสมัย (3Rs8Cs) ประเทศไทยจึงได้กำหนดให้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-

2570) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การจะขับเคลื่อนนโยบายเหล่านี้ให้สัมฤทธิผลในระดับสถานศึกษา จำเป็นต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการที่มีความทันสมัยและเท่าทันต่อสถานการณ์

ข้อมูลเชิงประจักษ์จากรายงานประเมินตนเอง (SAR) และผลการประเมินจาก สมศ. รอบที่ 4 (พ.ศ. 2565) ของโรงเรียนหนองแต้วรวิทย์ สะท้อนให้เห็นถึง "จุดวิกฤตทางการบริหาร" ที่สำคัญ คือความอ่อนแอในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนัก และการสร้างเป้าหมายร่วมกัน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน (วิชาการ, งบประมาณ, บุคคล, ทั่วไป) ขาดความเชื่อมโยงกับหลักพอเพียงอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับข้อโต้แย้งของ สุภาภรณ์ สุขศรี (2556) ที่ชี้ว่าการบริหารที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Management) คืออุปสรรคสำคัญที่ลดทอนประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

การก้าวข้ามปัญหาดังกล่าวไม่สามารถใช้วิธีการบริหารแบบดั้งเดิมได้ แต่จำเป็นต้องอาศัย "ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง" (Transformational Leadership) ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการกระตุ้นทางปัญญาและสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรพร้อมรับนวัตกรรม ทฤษฎี "The 4-by-10 ruler of change" ของ Brandit และ Sommer (2013) ยืนยันว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่สัมฤทธิผลต้องมีมาตรวัดและทิศทางที่ชัดเจน เพื่อให้คนในองค์กรก้าวไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ สุพรรษา ทองเปลว (2554) ยังระบุว่าปัจจัยสนับสนุนจากการบริหารที่ยึดโยงกับนโยบายที่ชัดเจน มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความพึงพอใจและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครู

หากสถานศึกษาขาดรูปแบบภาวะผู้นำที่ทันสมัย ย่อมส่งผลให้การพัฒนาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียงล้มเหลวและไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้าง "รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21" สำหรับโรงเรียนหนองแต้วรวิทย์ โดยมุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการยกระดับประสิทธิผลของครู และนำพาโรงเรียนสู่ความสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ด้านการศึกษา) ที่ยั่งยืนและได้รับการยอมรับจากชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจเพื่อพัฒนาสมรรถนะครู
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการวิจัย
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองที่มีผลต่อความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องของโรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 8 คน, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 7 คน, ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 44 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 44 คน รวมทั้งสิ้น 103 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขั้นตอนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำฯ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อยกร่างรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ จากนั้นนำร่างรูปแบบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแรงจูงใจเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูผู้วิจัยนำรูปแบบภาวะผู้นำที่พัฒนาขึ้นไปใช้ปฏิบัติจริงในสถานศึกษา โดยเน้นกระบวนการสร้างแรงจูงใจผ่านกิจกรรมการบริหารจัดการ และเก็บข้อมูลสภาพการสร้างแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการทำงานของครู

ขั้นตอนที่ 3 การเปรียบเทียบสมรรถนะครูดำเนินการประเมินสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งก่อนการพัฒนา (Pre-test) และหลังการพัฒนา (Post-test) เพื่อดูพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง หลังจากสิ้นสุดกระบวนการพัฒนา เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบในภาพรวม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ และคู่มือการใช้รูปแบบ

3.2 แบบสอบถามแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.3 แบบประเมินสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลการดำเนินงาน

4. การหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ความเที่ยงตรง (Validity) นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งในงานวิจัยนี้มีค่า IOC เท่ากับ 0.80-1.00

4.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยต้องมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป งานวิจัยนี้มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.921

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

5.1 สถิติพื้นฐาน ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ระดับแรงจูงใจ สมรรถนะครู และความพึงพอใจ

5.2 สถิติเปรียบเทียบ ใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent Samples) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะครูก่อนและหลังการพัฒนา

5.3 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis): ใช้สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เรียกว่า "BANPHO Model" ซึ่งเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่เน้นการขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจ โดยมีโครงสร้างหลัก 7 ขั้นตอน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบภาวะผู้นำ "BANPHO Model"

ที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (B: Background Analysis)	4.80	0.45	มากที่สุด
2	การสร้างความตระหนัก (A: Awareness Building)	4.92	0.28	มากที่สุด
3	การสื่อสาร (N: Networking & Communication)	4.88	0.33	มากที่สุด
4	การสร้างเป้าหมายระยะสั้น(P: Project-based Goals)	4.75	0.43	มากที่สุด
5	การสร้างทีม (H: Harmony Teamwork)	4.95	0.22	มากที่สุด
6	การสร้างแรงจูงใจ (O: On-going Motivation)	5.00	0.00	มากที่สุด
7	การคงอยู่ของวัฒนธรรมใหม่ (S: Sustainable Culture)	4.85	0.37	มากที่สุด
เฉลี่ย		**4.88**	**0.30**	**มากที่สด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ "BANPHO Model" ในภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{x}$= 5.00) รองลงมาคือ การสร้างทีม ($\bar{x}$= 4.95) และ การสร้างความตระหนัก ($\bar{x}$ = 4.92) ตามลำดับ

นอกจากนี้ ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่าองค์ประกอบของรูปแบบ "BANPHO Model" มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะครู ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) หลังจากการนำรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 (BANPHO Model) มาใช้ในการบริหารจัดการ พบว่าในภาพรวมครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะตนเองอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีรายละเอียดจำแนกตามองค์ประกอบของแรงจูงใจ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะครู

ที่	องค์ประกอบของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**
1	ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.93	0.26	มากที่สุด
2	ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.86	0.35	มากที่สุด
3	ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.79	0.41	มากที่สุด
4	ด้านความรับผิดชอบ	4.90	0.30	มากที่สุด
5	ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.71	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.84	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของครูโรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) หลังได้รับแรงเสริมจากรูปแบบภาวะผู้นำฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.84) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายองค์ประกอบ พบประเด็นสำคัญคือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.93) แสดงให้เห็นว่าครูมีความภาคภูมิใจเมื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เห็นผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนอย่างชัดเจน รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x}$= 4.90) ซึ่งบ่งชี้ว่าครูมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่วิชาชีพ และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะครูโรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) ก่อนและหลังการใช้รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ (BANPHO Model) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบสมรรถนะครูในด้านการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาวิชาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการวิจัย

การประเมินสมรรถนะครู	n	**คะแนนเต็ม**	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
ก่อนการวิจัย (Pre-test)	8	100	62.45	4.12	15.68*	.000
หลังการวิจัย (Post-test)	8	100	88.75	3.50		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) หลังการวิจัย ($\bar{x}$ = 88.75) สูงกว่าก่อนการวิจัย ($\bar{x}$ = 62.45) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า หลังจากการได้รับแรงเสริมผ่านกระบวนการสนับสนุนแรงจูงใจตามรูปแบบภาวะผู้นำฯ ครูมีพัฒนาการด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และทักษะการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ (3Rs 8Cs) ได้อย่างมีประสิทธิผล แสดงให้เห็นว่ารูปแบบภาวะผู้นำที่สนับสนุนแรงจูงใจเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงสมรรถนะวิชาชีพครูให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองที่มีผลต่อความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หลังจากที่ได้นำรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ (BANPHO Model) ไปใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะครู จนส่งผลถึงการพัฒนาทักษะของผู้เรียน ผู้วิจัยได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ผ่านความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 4 กลุ่มหลัก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ผู้เรียน

ที่	องค์ประกอบของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	n	$\bar{x}$	S.D.	**ระดับความคิดเห็น**
1	ผู้เรียน (นักเรียน)	44	4.82	0.45	มากที่สุด
2	ครูและบุคลากรทางการศึกษา	8	4.90	0.32	มากที่สุด

3	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	7	4.75	0.51	มากที่สุด
4	ผู้ปกครองนักเรียน	44	4.85	0.48	มากที่สุด
รวม		103	4.83	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของผู้เรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองที่มีต่อความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83) เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความพึงพอใจสูงที่สุด ($\bar{x}$= 4.90) เนื่องจากได้รับแรงจูงใจและเห็นผลสำเร็จจากการที่สมรรถนะของตนเพิ่มขึ้นจนส่งผลต่อเด็กได้จริง รองลงมาคือ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน ($\bar{x}$= 4.85) ที่มีความพึงพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของบุตรหลาน ทั้งในด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีและความตื่นตัวในการเรียนรู้ และ กลุ่มผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.82) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ **21** ที่สนับสนุนแรงจูงใจฯ ผู้วิจัยขออภิปรายผลแยกตามรายวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ (BANPHO Model) พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการพัฒนาเริ่มต้นจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทที่แท้จริงของโรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) ทำให้ได้องค์ประกอบที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะการเน้นขั้นตอน "การสร้างแรงจูงใจ" และ "การสร้างทีม" ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารคนในยุคใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ วินัย โพธิ์หมุด (2562) ที่ระบุว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมและสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรอย่างเป็นระบบ

2. ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะครู พบว่า ครูมีแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบภาวะผู้นำที่นำมาใช้มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Achievement) และการให้การยอมรับนับถือ (Recognition) ทำให้ครูรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนสำคัญขององค์กรและมองเห็นคุณค่าในวิชาชีพเมื่อสามารถพัฒนาผู้เรียนได้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (Motivation-Hygiene Theory) ที่อธิบายว่าปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จและการได้รับการยอมรับเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงศักยภาพในการทำงานออกมาอย่างเต็มที่

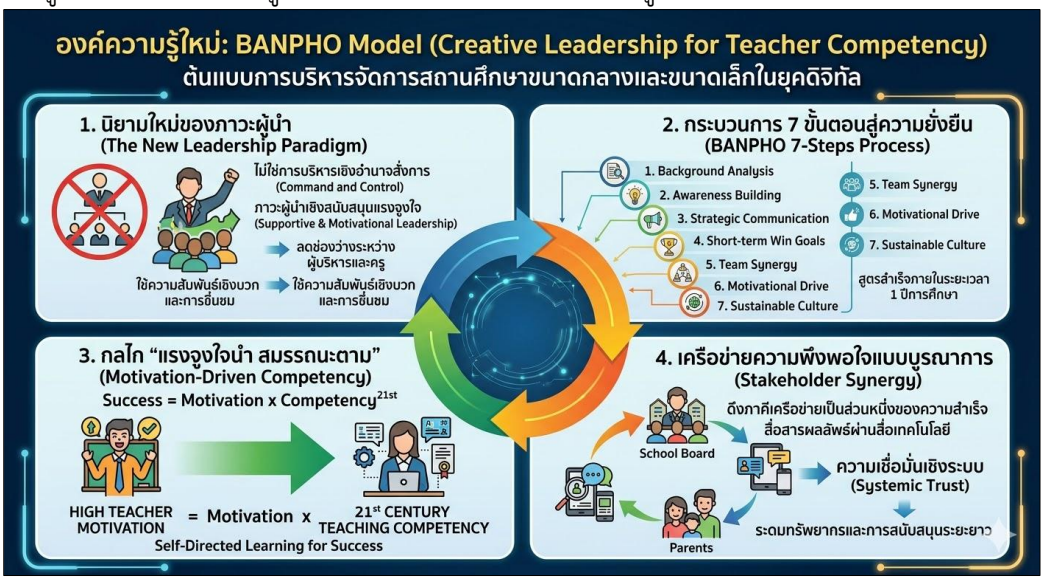
3. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า หลังการพัฒนาครูมีสมรรถนะสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจาก การสนับสนุนแรงจูงใจตามรูปแบบ BANPHO Model ช่วยลดความวิตกกังวลในการ

ใช้เทคโนโลยีและกระตุ้นให้ครูเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา (Lifelong Learning) ครูจึงมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้จากแบบตั้งรับมาเป็นแบบเชิงรุก (Active Learning) มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พิมพ์ลักษณ์ เอี่ยมเอิบ (2561) ที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับสมรรถนะและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อความสำเร็จทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ผลลัพธ์ของการพัฒนาสมรรถนะครูได้สะท้อนออกมาที่ตัวผู้เรียนอย่างชัดเจน นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ ยุพิน พื้นชมพู และอำนวย ทองโปร่ง (2563) ที่กล่าวว่าความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการและการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา จะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นต้นแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กในยุคดิจิทัล ซึ่งเรียกว่า "BANPHO Model" (ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แรงจูงใจเพื่อสมรรถนะครู) โดยมีรายละเอียดขององค์ความรู้ดังนี้:

รูปภาพที่ 1 "BANPHO Model" (ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แรงจูงใจเพื่อสมรรถนะครู)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัยการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สนับสนุนแรงจูงใจ (BANPHO Model) โรงเรียนบ้านโพธิ์ (คุรุราษฎร์ประสิทธิ์) ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ สรุปได้ว่ารูปแบบการบริหารที่เน้นกระบวนการ 7 ขั้นตอน โดยมี "การสร้างแรงจูงใจ" และ "การสร้างทีม" เป็นกลไกหลัก สามารถยกระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้สมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนำไปสู่ความสำเร็จในทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในระดับมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำรูปแบบ BANPHO Model ไปประยุกต์ใช้โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารเชิงบวกและการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรเน้นเพียงการสั่งการ แต่ควรเน้นการเป็นผู้นำเชิงสนับสนุน เพื่อให้ครูรู้สึกปลอดภัยและกล้าที่จะทดลองใช้นวัตกรรมการสอนใหม่ๆ 2.2 สำหรับครูผู้สอน ควรต่อยอดสมรรถนะด้านดิจิทัลที่ได้รับจากการวิจัย ไปใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างหลากหลาย และร่วมกันรักษาวัฒนธรรมการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างยั่งยืน 3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงติดตามผลเกี่ยวกับการคงอยู่ของสมรรถนะครูและทักษะของผู้เรียนในระยะยาว หลังจากสิ้นสุดโครงการพัฒนาไปแล้วอย่างน้อย 1-2 ปี เพื่อประเมินความยั่งยืนของรูปแบบ 3.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีภายในโรงเรียน หรือปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเชิงลึก 3.3 ควรขยายผลการวิจัยโดยนำรูปแบบ BANPHO Model ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาในเครือข่ายที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา: ระเบียบวาระแห่งชาติ พ.ศ. 2551-2555. พริกหวานกราฟฟิค.

สุพรรษา ทองเปลว. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดการบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุภาภรณ์ สุขศรี. (2556). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการมีส่วนร่วมของ

ผู้เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรวม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 3(2), 125–136.

อรัญญา โคเซนติโน และเทียน เลรามัญ. (2560). การบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีน กรณีศึกษาโรงแรมระดับ 4 ดาว ในเขตตำบลช้างคลาน จังหวัดเชียงใหม่. Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences), 10(3), 154–165.

Anderson, M. (2017). Transformational leadership in education: A review of existing literature. International Social Science Review, 93(1), 1–15.

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational leadership (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Borg, W. R., & Gall, M. D. (1989). Educational research: An introduction (5th ed.). Longman.

Brandit, M., & Sommer, P. (2013). The 4-by-10 ruler of change (a practical framework for managing change) [Master's thesis]. Chalmers University of Technology.

Bush, T., & Glover, D. (2014). School leadership models: What do we know?. School Leadership & Management, 34(5), 553–571.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.). SAGE Publications.

Fullan, M. (2014). The principal: Three keys to maximizing impact. Jossey-Bass.

Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. Journal of Educational Administration, 49(2), 125–142.

Kotter, J. P. (2012). Leading change. Harvard Business Review Press.

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2017). The leadership challenge: How to make extraordinary things happen in organizations (6th ed.). Wiley.

Leithwood, K., & Sun, J. (2012). The nature and effects of transformational school leadership: A meta-analytic review of unpublished research. Educational Administration Quarterly, 48(3), 387–423.

Northouse, P. G. (2021). Leadership: Theory and practice (9th ed.). SAGE Publications.

Richey, R. C., & Klein, J. D. (2007). Design and development research: Methods, strategies, and issues. Lawrence Erlbaum Associates.

Stronge, J. H. (2018). Qualities of effective teachers (3rd ed.). Association for

Supervision and Curriculum Development.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. Jossey-Bass.

Wagner, T. (2008). The global achievement gap. Basic Books.

การประเมินโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถี มีสุข ในวัยรุ่น โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช*

EVALUATION OF THE TRAINING PROJECT ON PREVENTION AND SOLUTION OF BEHAVIORAL PROBLEMS SEXUALITY, HAPPINESS IN ADOLESCENTS, MUANGNAKHON SI THAMMARAT SCHOOL NAKHON SI THAMMARAT SECONDARY EDUCATION AREA OFFICE

นิตยาภรณ์ จันทา[1] , เบญจพร ชนะกุล*[2] และอโนทัย ประสาน[3]
Nittayaporn Janta[1], Benchaporn Chanakul*[2] and Anotai Prasan[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช[1-3]
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University Thailand [1-3]
Corresponding Author's Email: Benchaporn_cha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปฏิกิริยา 2) ด้านการเรียนรู้ 3) ด้านพฤติกรรม และ 4) ด้านผลลัพธ์ ตามกรอบการประเมินของเคิร์กแพทริก การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 197 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านปฏิกิริยา อยู่ในระดับมากที่สุด เนื้อหาในการบรรยายตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ด้านการเรียนรู้ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 3) ด้านพฤติกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งนักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม 4) ด้านผลลัพธ์ อยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีบรรยากาศความปลอดภัยมากขึ้น และปัจจัยเสี่ยงของการตั้งครรภ์ภายในโรงเรียนลดลง โดยข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่มีคุณภาพและส่งผลกระทบเชิงบวกต่อตัวนักเรียนและสถานศึกษา จึงควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษามาตรฐานการป้องกันและสร้างค่านิยมเรื่องเพศวิถีที่ถูกต้องอย่างยั่งยืน

* Received 8 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 24 March 2026

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การประเมินโครงการตามกรอบการประเมิน 4 ด้านของเคิร์กแพทริกสามารถสะท้อนผลลัพธ์การสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการติดตามและพัฒนาโครงการในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, เพศวิถี, รูปแบบของโดนัลด์ แอล เคิร์กแพทริค, การสื่อสารเรื่องเพศ

Abstract

This research aimed to evaluate the implementation of a project across four key dimensions: 1) Reaction, 2) Learning, 3) Behavior, and 4) Results, based on the Kirkpatrick Evaluation Model. A mixed-methods research design was employed. The target population consisted of 197 participants, including school administrators, teachers, and Grade 8 students (Grade 7 equivalent) during the 2025 academic year. The research instruments included questionnaires, tests, and interview schedules. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, and content analysis.

The findings revealed that: 1) Reaction was at the highest level, with the lecture content being well-aligned with the project's objectives. 2) Regarding Learning, post-test scores were significantly higher than pre-test scores at the .05 level, exceeding the 70% threshold. 3) Behavior was at the highest level, demonstrating that students could apply the knowledge and experiences gained to their daily lives and ethical decision-making. 4) Results were at a high level; the school environment became safer, and the risk factors associated with teenage pregnancy significantly decreased. Qualitative data further supported that the project was of high quality, yielding a positive impact on both students and the institution. Therefore, the project should be continued to maintain safety standards and foster sustainable, healthy sexual health values.

The results suggest that the Kirkpatrick four-level evaluation model systematically reflects the outcomes of learners' knowledge construction and can serve as a guideline for the ongoing monitoring and sustainable development of school-based projects.

Keywords: Project Evaluation, Sexuality, Kirkpatrick Evaluation Model, Sexual Communication

บทนำ

พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ระบุว่า ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบในหลายมิติ ทั้งต่อสุขภาพกายและจิตของมารดาและทารก ตลอดจนต่อครอบครัว ชุมชน และเศรษฐกิจ จากการรายงานสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ (2568) ชี้ให้เห็นว่าอัตราการคลอดบุตรในกลุ่มอายุ 10–14 ปี อยู่ที่ 0.93 ต่อประชากรพันคน ซึ่งเกินเกณฑ์เป้าหมายขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดไว้ไม่เกิน 0.7 ต่อพันคน ขณะเดียวกันจำนวนผู้ขอรับคำปรึกษาภาวะตั้งครรภ์ไม่พร้อมในกลุ่มอายุดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็น 46,893 รายต่อปี หรือเฉลี่ย 128 รายต่อวัน นอกจากนี้ยังพบผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ 8,865 ราย โดยเกือบร้อยละ 50 เป็นเด็กและเยาวชน สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

จังหวัดนครศรีธรรมราช (ที่มา : รง.506 กองระบาดวิทยา,กรมควบคุมโรค) ระบุว่า อัตราป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนอายุ 15–24 ปี เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยอัตราการป่วยซิฟิลิสเพิ่มขึ้น 1.9 เท่า และอัตราป่วยหนองในเพิ่มขึ้น 2.6 เท่า เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2565 ส่งผลให้จังหวัดมีจำนวนเยาวชนติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์สูงที่สุดในภาคใต้ถึง 160 ราย และร้อยละ 23.10 ของหญิงตั้งครรภ์มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และร้อยละ 15.30 เป็นการตั้งครรภ์ซ้ำ สถิติเหล่านี้บ่งชี้ว่าปัจจัยเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของพื้นที่ยังคงอยู่ในระดับสูง (ศูนย์อนามัยที่ 11 ข้อมูลจากปี 2565)

สำหรับโรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดและมีการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของตำบลนาทราย ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมอยากรู้อยากลอง รวมถึงการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน สถานศึกษาจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถีมีสุขในวัยรุ่น โดยมุ่งเน้นให้ความรู้ด้านเพศศึกษา พัฒนาการทางเพศ และแนวทางปฏิบัติตนที่เหมาะสม ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม แม้ว่าจะมีการดำเนินโครงการการอบรมและการป้องกันเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แต่จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การประเมินผลโครงการส่วนใหญ่มุ่งเน้นเพียงระดับความพึงพอใจหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะสั้น ส่งผลให้ข้อมูลที่ได้ยังไม่เพียงพอสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาโครงการในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ตามกรอบการประเมิน 4 ด้านของเคิร์กแพทริก ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ด้านปฏิกิริยา ด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านผลลัพธ์ เพื่อ

สะท้อนผลการดำเนินงานที่เป็นระบบ และเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบว่าผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ รวมถึงเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงโครงการในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถีมีสุข ในวัยรุ่น โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

2. เพื่อประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถีมีสุข ในวัยรุ่น โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

3. เพื่อประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถีมีสุข ในวัยรุ่น โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

4. เพื่อประเมินผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถีมีสุข ในวัยรุ่น โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้กรอบการประเมินโครงการตามรูปแบบ Krkpatrick ของ Donald L. Krkpatrick

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร

1.1 ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้องเรียน 9 ห้อง ห้องละ 20 คน จำนวน 180 คน โดยใช้วิธีการแบ่งชั้นแบบสัดส่วนตามตารางของเครซี่มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) รวมทั้งสิ้น 197 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน จำนวน 2 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการดำเนินโครงการ สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวน 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามด้านปฏิกิริยา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตัวเลือกของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 โดยวิธี Cronbach's alpha สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

ฉบับที่ 2 แบบทดสอบก่อน-หลังการอบรม เป็นแบบทดสอบเลือกตอบถูก-ผิด จำนวน 20 ข้อ เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก่อนและหลังอบรม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 โดยวิธี Cronbach's alpha สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามด้านพฤติกรรม เพื่อสอบถามความคิดเห็นผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตัวเลือกของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 โดยวิธี Cronbach's alpha สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามด้านผลลัพธ์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตัวเลือกของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 โดยวิธี Cronbach's alpha สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบมีโครงสร้าง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในด้านปฏิกิริยา ด้านพฤติกรรม และด้านผลลัพธ์ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

3. เก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการตอบแบบสอบถาม และการทดสอบ และข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม 2568

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามประสานต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูและ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามวันและเวลาที่กำหนด ทั้งก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน และตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่2 ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เองตามวันและเวลาที่กำหนด โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา นำข้อมูลมาจัดเรียบเรียง และจัดหมวดหมู่เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการประเมินด้านปฏิกิริยา ด้านพฤติกรรม และด้านผลลัพธ์ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแปลผลตามเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนด้านการเรียนรู้วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่า t-test และพิจารณาการผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อใช้ในการแปลความหมายรายด้านและรายข้อ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาเนื้อหา (Content Description)

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถีมีสุข ในวัยรุ่น โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ดังนี้ ตารางที่ 1 ผลสรุปการประเมินโครงการ

ผลสรุปการประเมินโครงการ	ความคิดเห็น $\bar{X}$	ระดับความเหมาะสม
เนื้อหาในการบรรยายตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.46	มากที่สุด
ความรู้ความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรม	14.41	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	4.90	มากที่สุด
โรงเรียนมีบรรยากาศความปลอดภัยมากขึ้นและปัจจัยเสี่ยงของการตั้งครรภ์ภายในโรงเรียนลดลง	4.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินในด้านปฏิกิริยา ด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านผลลัพธ์ อยู่ในระดับมากที่สุดและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนเรียน ค่าเฉลี่ย 14.41 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งผลการประเมินสรุปโครงการสะท้อนให้เห็นว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่มีคุณภาพและส่งผลกระทบเชิงบวกต่อตัวนักเรียนและสถานศึกษา จึงควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษามาตรฐานการป้องกันและสร้างค่านิยมเรื่องเพศวิถีที่ถูกต้องอย่างยั่งยืน

1. ผลการประเมินด้านปฏิกิริยา (Reaction) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปฏิกิริยา

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S. D	
มีการประสานงานที่ชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ	4.46	0.54	มาก
สถานที่ในการจัดอบรมมีความสะอาดเรียบร้อย	4.73	0.47	มากที่สุด
มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน	4.24	0.69	มาก
ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดอบรมมีความเหมาะสม	4.67	0.50	มากที่สุด
วิทยากรมีความรู้ความสามารถในเรื่องที่จัดอบรมเป็นอย่างดี	4.62	0.49	มากที่สุด
วิทยากรมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.66	0.51	มากที่สุด
วิทยากรสอดแทรกสถานการณ์หรือกรณีตัวอย่างให้เกิดความตะหนักและความเข้าใจมากยิ่งขึ้น	4.72	0.49	มากที่สุด
เนื้อหาในการบรรยายตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.85	0.36	มากที่สุด
มีการใช้ภาพประกอบการบรรยายที่มีความน่าสนใจ	4.76	0.43	มากที่สุด
นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการเข้าร่วมโครงการอบรม	4.72	0.45	มากที่สุด
โดยรวม	**4.64**	**0.52**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านปฏิกิริยา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เนื้อหาในการบรรยายตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ($\bar{X}$ = 4.85) รองลงมา มีการใช้ภาพประกอบการบรรยายที่มีความน่าสนใจ ($\bar{X}$ = 4.76) และสถานที่ในการจัดอบรมมีความสะอาดเรียบร้อย ($\bar{X}$ = 4.73) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน

($\bar{X}$ = 4.24) และการประสานงานที่ชัดเจนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าร่วมอบรม โครงการ ($\bar{X}$ = 4.46) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรในการจัดอบรมมีความเหมาะสมในระดับสูง โดยเฉพาะวัสดุอุปกรณ์และสื่อการนำเสนอที่มีความทันสมัยและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ในขณะที่ด้านวิทยากรได้รับคำชื่นชมในเรื่องความเชี่ยวชาญและทักษะการถ่ายทอดที่สนุกสนาน ไม่เครียด ซึ่งส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้เรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการประเมินด้านการเรียนรู้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการเรียนรู้

แบบทดสอบวัดความรู้	**n**	$\bar{X}$	**S.D.**	**t**	**Sig**
ก่อนเรียน (Per-test)	180	10.18	2.92	22.23	.000*
หลังเรียน (Post-test)	180	14.41	1.83		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความรู้ความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 10.18 และ 14.41 ตามลำดับ และพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการประเมินด้านพฤติกรรม ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรม

รายการ	**ความคิดเห็น**		**ระดับ**
	$\bar{X}$	S. D	**ความเหมาะสม**
นักเรียนสามารถให้ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไป	4.56	0.56	มากที่สุด
แนะนำให้กับผู้อื่นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร	4.68	0.56	มากที่สุด
นักเรียนจะตักเตือนผู้อื่นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร	4.88	0.33	มากที่สุด

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	**ความคิดเห็น**		**ระดับ**
	$\bar{X}$	S. D	**ความเหมาะสม**
นักเรียนกล้าที่จะปฏิเสธต่อสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร	4.48	0.65	มาก

นักเรียนคิดว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	4.66	0.57	มากที่สุด
นักเรียนคิดว่าการพกถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันตนเองเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ	4.68	0.55	มากที่สุด
นักเรียนคิดว่าควรใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งขณะมีเพศสัมพันธ์	4.86	0.35	มากที่สุด
นักเรียนควรมีสติในการยับยั้งชั่งใจในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	4.89	0.31	มากที่สุด
นักเรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเรื่องพฤติกรรมทางเพศให้กับรุ่นน้องและคนในครอบครัวได้	4.86	0.35	มากที่สุด
นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	4.90	0.30	มากที่สุด
โดยรวม	**4.75**	**0.49**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินด้านพฤติกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อกระทำในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.90) รองลงมา คือ นักเรียนมีสติในการยับยั้งชั่งใจเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ($\bar{X}$ = 4.89) และนักเรียนสามารถปฏิเสธพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้ ($\bar{X}$ = 4.88) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการกอดหรือจูบกับคู่รักเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.48)

ผลการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทิศทางเชิงบวกอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้ในการป้องกันตนเองและการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง นักเรียนมีความระมัดระวังในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ ตระหนักถึงผลกระทบของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตในการวางตัวอย่างเหมาะสม กล้าปฏิเสธสิ่งยั่วยุหรือแรงกดดันจากสังคม และสามารถให้คำแนะนำแก่เพื่อนในวัยเดียวกันได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนถึงพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติ อันนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพในอนาคต

4. ผลการประเมินด้านผลลัพธ์ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลลัพธ์

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S. D	
นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม	4.47	0.51	มาก
นักเรียนมีความสนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น	4.35	0.70	มาก
นักเรียนกล้าที่จะขอคำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับครูประจำชั้นมากขึ้น	4.35	0.61	มาก
นักเรียนและครูมีความเชื่อใจหรือไว้วางใจกันมากขึ้น	4.47	0.51	มาก
นักเรียนได้รับการพัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ	4.41	0.51	มาก
นักเรียนสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข	4.47	0.62	มาก
โรงเรียนมีบรรยากาศความปลอดภัยมากขึ้น	4.59	0.51	มากที่สุด
ปัจจัยเสี่ยงของการตั้งครรภ์ภายในโรงเรียนลดลง	4.59	0.51	มากที่สุด
ความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ของโครงการ	4.47	0.51	มาก
ควรมีการจัดกิจกรรมโครงการนี้ขึ้นทุกปี	4.53	0.51	มากที่สุด
โดยรวม	**4.47**	**0.55**	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินด้านผลลัพธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$= 4.47) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ โรงเรียนมีบรรยากาศความปลอดภัยมากขึ้น และปัจจัยเสี่ยงของการตั้งครรภ์ในสถานศึกษาลดลง ($\bar{X}$= 4.59) รองลงมา คือ ควรมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการนี้อย่างต่อเนื่องทุกปี ($\bar{X}$= 4.53) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนมีความสนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และนักเรียนกล้าที่จะขอคำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับครูประจำชั้นมากขึ้น ($\bar{X}$ = 4.35) รองลงมา คือ นักเรียนได้รับการพัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ ($\bar{X}$ = 4.41) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินโครงการส่งผลเชิงบวกต่อทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ โดยในระดับบุคคล นักเรียนมีความรู้และทักษะชีวิตที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากขึ้น ขณะที่ในระดับสถานศึกษา โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ลดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ควรมีการสนับสนุนเชิงนโยบายให้ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนและการพัฒนาสถานศึกษาในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านปฏิกิริยา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความสำเร็จในการออกแบบโครงการที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและพัฒนาการของวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่จำเป็นต้องสร้าง

ภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยมีปัจจัยสนับสนุนหลัก ด้านกระบวนการเรียนรู้และพื้นที่ปลอดภัย การใช้ความเชี่ยวชาญของวิทยากรควบคู่กับสื่อการสอนที่น่าสนใจและสถานการณ์จำลอง ช่วยลดความประหม่าในเรื่องเพศวิถี เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเหตุผล สอดคล้องกับแนวคิดของ พิสณุ ฟองศรี (2553) และ Sutriyatna et al. (2026) ที่ระบุว่าปฏิกิริยาเชิงบวกต่อสื่อที่ทันสมัยและวิทยากรที่เชี่ยวชาญเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้สื่อมัลติมีเดียและสอดคล้องกับแนวคิดของ เบ็ญจมาศ โอฬารรัตน์มณี (2561) และพจณา โชโชล (2567) ที่ระบุว่าสื่อการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับช่วงวัย มีผลโดยตรงต่อการลดความเขินอาย เพิ่มความตระหนักรู้ และสร้างความพึงพอใจสูงสุดในการเรียนรู้เรื่องเพศวิถี

2. ด้านการเรียนรู้ พบว่า ความรู้ความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ70 ตามที่กำหนดไว้ สะท้อนถึงประสิทธิผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถสร้างความเข้าใจเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ปฏิกาญจน์ สีชาลี และรุจิรา ดวงสงค์ (2565) ที่พบว่า โปรแกรมป้องกันการตั้งครรภ์ช่วยเพิ่มพูนความรู้ในนักเรียนกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ข้อมูลยังชี้ให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นวัยรุ่นตอนต้น (13-15 ปี) เป็นช่วงวัยที่มีความพร้อมในการเปิดรับข้อมูลและเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของตนเอง การจัดกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจจึงส่งผลให้เกิดสัมฤทธิผลทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน

3. ด้านพฤติกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงประจักษ์ โดยนักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ทักษะชีวิต การยับยั้งชั่งใจ และการวางตัวที่เหมาะสมในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2555) และภัสราภรณ์ อินทรีย์ (2566) ในด้านการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและการเป็นแบบอย่างที่ดี อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบข้อสังเกตเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดของ สิตานันท์ ศรีใจวงศ์ และคณะ (2564) คือ ทัศนคติของวัยรุ่นต่อการแสดงออกทางการกายที่มองว่าความสัมพันธ์บางระดับไม่ใช่เรื่องเสียหายรุนแรง สถานศึกษาจึงควรสร้างความตระหนักเกี่ยวกับลำดับขั้นของพฤติกรรมเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการล่วงล้ำขอบเขตที่อาจนำไปสู่ปัญหาสุขภาวะทางเพศอย่างยั่งยืน

4. ด้านผลลัพธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความสำเร็จในการลดปัจจัยเสี่ยงของการตั้งครรภ์และเสริมสร้างบรรยากาศความปลอดภัยในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Goldfarb & Lieberman (2024) ที่ยืนยันว่าหลักสูตรเพศวิถีศึกษาที่เข้มข้นในสถานศึกษาเป็นกลไกหลักในการลดดัชนีทางระบาดวิทยาและอัตราการตั้งครรภ์ไม่พร้อมได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ภัสราภรณ์ อินทรีย์ (2566) โดยโครงการส่งผลเชิงบวกต่อภาพลักษณ์สถานศึกษาและสร้างความตื่นตัวในการทำกิจกรรมของนักเรียน อย่างไรก็

ตามการที่นักเรียนเริ่มกล้าปรึกษาครูมากขึ้นบ่งชี้ถึงการทลายกำแพงความไม่สะดวกใจในเรื่องเพศวิถี ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ สิตานันท์ ศรีใจวงศ์ และคณะ (2564) ที่ว่าวัยรุ่นมักเลือกปรึกษาเพื่อนมากกว่าผู้ใหญ่ ดังนั้น การพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงบวกเรื่องเพศวิถีให้แก่ครูประจำชั้น จึงเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์สำคัญที่จะเปลี่ยนความท้าทายด้านความไว้วางใจให้เป็นผลลัพธ์ที่ยั่งยืนของสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการประเมินโครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเพศวิถี มีสุข ในวัยรุ่น โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** สถานศึกษาควรเร่งสร้างความตระหนักด้านความสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและการเคารพในสิทธิเหนือร่างกาย โดยเฉพาะในประเด็นการแสดงออกทางกายที่ผลการวิจัยพบค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผ่านการเสริมสร้างความภูมิใจในตนเอง และทักษะการปฏิเสธในสถานการณ์เสี่ยง เพื่อเปลี่ยนค่านิยมที่เหมาะสมให้เป็นเกราะป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศอย่างเป็นรูปธรรม **2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** สถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและทันสมัย โดยการบูรณาการสื่อมัลติมีเดียร่วมกับส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เชิงลึก นอกจากนี้ควรมีนโยบายเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจเพื่อลดช่องว่างในการสื่อสารเรื่องเพศวิถีระหว่างครูและนักเรียนอันจะนำไปสู่การสร้างค่านิยมและทักษะการวางตัวที่เหมาะสมตามกาลเทศะอย่างยั่งยืน **3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** การวิจัยในอนาคตควรศึกษาแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางเพศเชิงบวกที่ครอบคลุมกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรพัฒนาโมเดลเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนนโยบายเพศวิถีศึกษาที่สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิสังคม และควรพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเพศวิถีในศตวรรษที่ 21 และการสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค. (2568). รายงานเฝ้าระวังโรคทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ (รง. 506). กระทรวงสาธารณสุข.

กองอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย. (2568). รายงานสถิติการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประเทศไทย ปี 2567. กระทรวงสาธารณสุข.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

เบ็ญจมาศ โอฬารรัตน์มณี. (2561). เพศวิถีศึกษาสำหรับวัยรุ่นตอนต้น. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปฏิกาญจน์ สีชาลี และรุจิรา ดวงสงค์. (2565). ผลของโปรแกรมป้องกันการตั้งครรภ์โดยการประยุกต์แนวคิดความรอบรู้ด้านสุขภาพในนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุดรธานี. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 15(1), 45-56.

พจณา โชโชล. (2567). การพัฒนาสื่อแอปพลิเคชันในการสร้างความรอบรู้ด้านการป้องกันการตั้งครรภ์ของหญิงวัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559. (2559, 31 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนที่ 30 ก. หน้า 1-10.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2555). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 8). เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มีส.

พิสณุ ฟองศรี. (2553). เทคนิควิธีประเมินโครงการ. พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์.

ภัสราภรณ์ อินทรีย์. (2566). การประเมินโครงการอบรมวัยรุ่นวัยใส ใส่ใจป้องกันยาเสพติดและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 .ใน การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สิตานันท์ ศรีใจวงศ์, สรญา แก้วประเสริฐ, และทิพวรรณ เอี่ยมเจริญ. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในเขตสุขภาพที่ 2. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 13(1), 154-168.

Donald L. Kirkpatrick. (1975). Evaluating Training Program. Wiscounsin : Amarican Society for Training and Development, Inc.

Goldfarb, E. S., & Lieberman, L. D. (2024). Three decades of comprehensive sexuality education. Journal of Adolescent Health, 74(1), 3-12.

Sutriyatna, A., et al. (2026). Evaluating reproductive and sexual health training: The Kirkpatrick model. Journal of Health Education, 12(2), 88-102.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4*

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN PAK CHONG DISTRICT IN THE OPINION OF TEACHERS UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

ณัฐพล เลือดขุนทด[1] และ ชุติมา พรหมผุย[2]

Natthapon Luedkhuntod[1] , Chutima Prompouri[2]

การศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล[1]

Master of Education Program in Educational Administration, Vongchavalitkul University, Thailand[1]

อาจารย์ที่ปรึกษา, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล[2]

Advisor, Vongchavalitkul University, Thailand[2]

Corresponding author's Email: natt.natthapon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง จำนวน 265 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC = 1.00 และค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha = 0.99 สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ F (One-Way ANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (4.27) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.28) ส่วนด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 4.24) 2) ผลการเปรียบเทียบตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* Received 16 March 2026; Revised 22 March 2026; Accepted 23 March 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ขนาดสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4

Abstract

This research aimed to 1) investigate the level of innovative leadership of school administrators in Pak Chong District in the opinion of teachers under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 4, and 2) compare the innovative leadership of school administrators classified by school size. The sample consisted of 265 teachers working in schools in Pak Chong District, selected through stratified random sampling by school size. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with an IOC value of 1.00 and a reliability coefficient (Cronbach's Alpha) of 0.99. Statistics employed included percentage, mean, standard deviation, One-Way ANOVA, and Scheffe's post-hoc test.

The research findings revealed that 1) the overall innovative leadership of school administrators in Pak Chong District was at a high level ($\bar{x}$ = 4.27). When considering each dimension, innovative personality had the highest mean (4.28), while teamwork and innovative participation had the lowest ($\bar{x}$ = 4.24). 2) The comparison by school size showed statistically significant differences at the .05 level in all dimensions, both overall and in each individual dimension.

Keywords: Innovative Leadership, School Administrators, School Size, Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 4

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาไทยกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำงาน การดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ของผู้คน (UNESCO, 2024) ผู้เรียนในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะและสมรรถนะใหม่เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การตระหนักถึงความท้าทายดังกล่าวทำให้รัฐบาล

กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาผ่านยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่เน้นการพัฒนานวัตกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาผ่านยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่เน้นการพัฒนานวัตกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยถ่ายทอดสู่การปฏิบัติผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้กระจายอำนาจทางการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในภาคปฏิบัติยังพบความท้าทายสำคัญ ทั้งในด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารที่กลัวความล้มเหลวและไม่กล้าเสี่ยง รวมถึงการขาดวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล ทำให้ทิศทางการบริหารโรงเรียนไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคใหม่

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นสมรรถนะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยผู้บริหารต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการมาเป็น "ผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมร่วม" (Co-Innovator) ที่มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากร ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในทีมงาน และนำพาองค์กรไปสู่การพัฒนาหรือประยุกต์ใช้แนวทางใหม่อย่างเป็นระบบ (สุกัญญา แช่มช้อย, 2561, น. 36) ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้เสนอองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไว้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม3) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 4) การแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม และ 5) การมีบุคลิกภาพ เชิงนวัตกรรม

แม้จะมีนโยบายที่ชัดเจนและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม แต่ยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนว่าผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่อำเภอปากช่อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ซึ่งรับผิดชอบดูแลสถานศึกษารวม 73 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก 33 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 37 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ 3 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4, 2568, น. 7) นั้นมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในระดับใด และครูรับรู้ภาวะผู้นำดังกล่าวอย่างไร โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของบริบทโรงเรียนที่มีขนาดหลากหลาย ช่องว่างทางการวิจัยดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาครั้งนี้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอปากช่อง เพื่อเป็นสารสนเทศสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร และเป็นประโยชน์ต่อต้นสังกัด ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำแนกตามขนาดสถานศึกษามีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ในปีการศึกษา 2567 จากสถานศึกษาทั้งหมด 73 โรงเรียน มีครูจำนวน 845 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึงใน ไพศาล หวังพานิช, 2567)

1.2 ได้กลุ่มตัวอย่าง 265 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ขนาดสถานศึกษา	จำนวนโรงเรียน	จำนวนครู (คน)	โรงเรียนที่สุ่ม	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ร้อยละ
ขนาดเล็ก (1–119 คน)	33	192	7	63	23.77
ขนาดกลาง (120–719 คน)	37	558	7	167	63.02
ขนาดใหญ่ (720–1,679 คน)	3	95	1	35	13.21
รวม	73	845	15	265	100.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม

2) ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม

4) ด้านการแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม 5) ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale) (Likert,1961, อ้างถึงใน ไพศาล หวังพานิช, 2567, น.61) โดยเกณฑ์การใช้ค่านำหนักคะแนน 5 ระดับ ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน

การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตรวจสอบสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ IOC (IOC : Index of item objective congruence) และให้คะแนน (สมบูรณ์ ตันยะ, 2560, น. 45) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) = 1.00 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha = 0.99 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ Google Forms ส่งคืนครบทั้งหมด 265 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

2. ทดลองใช้เครื่องมือและหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูอำเภออื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)(บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น.116) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.99

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีลำดับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ผู้วิจัยประสานงานขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสถานศึกษา อำเภอปากช่อง เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา อำเภอปากช่อง โดยส่งเป็นหนังสือราชการพร้อมทั้งคิวอาร์โค้ดเป็นแบบสอบถามออนไลน์และคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์นำมาวิเคราะห์จำนวน 265 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลครบตามที่กำหนดไว้มาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า F (One-Way ANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ
เชฟเฟ่

4.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามทุกขั้นตอน

4.2 วิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ขนาดของโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method) เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามแบบของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 4.51-5.00 = มากที่สุด, 3.51-4.50 = มาก, 2.51-3.50 = ปานกลาง, 1.51-2.50 = น้อย และ 1.00-1.50 = น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 แสดงดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	4.26	0.75	มาก
2. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม	4.24	0.74	มาก
3. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.27	0.72	มาก

4. ด้านการแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม	**4.27**	**0.72**	**มาก**
5. ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม	**4.28**	**0.72**	**มาก**
โดยภาพรวม	**4.27**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.27 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม 4.28 รองลงมาคือด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และด้านการแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม 4.27 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 4.24

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยใช้ One-Way ANOVA แสดงดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจำแนกตามขนาดสถานศึกษา (One-Way ANOVA)

ด้าน	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	F	ผล
1. วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	**3.88**	**4.29**	**4.82**	**22.54***	**แตกต่าง**
2. ทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	**3.84**	**4.27**	**4.84**	**24.12***	**แตกต่าง**
3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์	**3.89**	**4.30**	**4.84**	**23.11***	**แตกต่าง**
4. แสดงบทบาทหน้าที่	**3.90**	**4.29**	**4.85**	**23.87***	**แตกต่าง**
5. บุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม	**3.92**	**4.30**	**4.81**	**21.42***	**แตกต่าง**
โดยภาพรวม	**3.89**	**4.29**	**4.83**	**23.79***	**แตกต่าง**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 df ระหว่างกลุ่ม 2, df ภายในกลุ่ม 262

จากตาราง 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่พบว่า ทุกคู่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ขนาดเล็กต่ำกว่าขนาดกลาง ความต่าง -0.41 ขนาดเล็ก

ต่ำกว่าขนาดใหญ่ ความต่าง -0.95 และขนาดกลางต่ำกว่าขนาดใหญ่ ความต่าง -0.54 โดยผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสูงที่สุด รองลงมาคือขนาดกลางและขนาดเล็กตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีพลอยไพริน พิศจะโปะ และ ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ (2567) ที่ศึกษาสังกัด สพป.นครราชสีมา เขต 3 วริษฐา แก้วนวน (2567) สังกัด สพป.ชลบุรี เขต 2 และศักดิ์ชัย ภู่บุตร (2566) สังกัด สพป.เลย เขต 2 ที่ต่างพบระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากนโยบาย "I AM KORAT 4" และจุดเน้น "3ดี" ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารปรับบทบาทจาก "ผู้สั่งการ" มาเป็น "ผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมร่วม" สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แช่มช้อย (2561)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม โดยประเด็นที่โดดเด่นสูงสุดคือ "ผู้บริหารสถานศึกษามีความไว้วางใจบุคลากรและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการระดมสมองและการสร้างสรรค์นวัตกรรม"
(4.35) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพกับครู สอดคล้องกับแนวคิดของ Kouzes and Posner (2017) ที่กล่าวว่าความเป็นผู้นำไม่ใช่เรื่องของอำนาจ แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้ทีมงานรู้สึกถึงความสามารถและกล้าเผชิญความท้าทาย

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม โดยเฉพาะในประเด็น "การส่งเสริมให้สมาชิกกล้าเสนอแนวคิดที่แตกต่างและแปลกใหม่โดยไม่กลัวถูกตำหนิ" (4.21) ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหา "ความกลัวความล้มเหลว" (Fear of Failure) ในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Edmondson (2019)
ที่ระบุว่า "ความปลอดภัยทางจิตใจ" (Psychological Safety) คือเงื่อนไขสำคัญของนวัตกรรม หากสมาชิกในทีมรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะเสี่ยง นวัตกรรมย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัชร สิทธิชาติบูรณะ (2566) ที่พบว่า "การทำงานเป็นทีม" มักเป็นมิติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในบริบทสถานศึกษา เนื่องจากระบบราชการมีโครงสร้างที่ซับซ้อนและมีการรวมอำนาจ

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามขนาดสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดใหญ่ได้รับการรับรู้สูงสุดจากครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) มณีพลอยไพริน พิศจะโปะ และ ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ (2567) ศิริรัตน์ จำปา (2566) และ ศักดิ์ชัย ภู่บุตร (2566) ที่ต่างพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามขนาดสถานศึกษา ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่ในพื้นที่มักเป็นโรงเรียนศูนย์กลางหรือโรงเรียนคุณภาพตามนโยบาย ทำให้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และเทคโนโลยีที่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถแสดงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้โดดเด่นกว่า ขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กเผชิญกับข้อจำกัดด้านบุคลากรและภาระงานที่ซ้ำซ้อน ผลการวิจัยนี้มีความขัดแย้งกับแนวคิดของ Sari and Ismail (2021) ที่ระบุว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีความคล่องตัวสูงกว่าและสามารถส่งเสริมนวัตกรรมได้ง่ายกว่า แต่อธิบายได้ด้วยบริบทการศึกษาไทยที่ความพร้อมของทรัพยากรมีผลสำคัญต่อการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.27 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม 4.28 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 4.24 2) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสถานศึกษาขนาดใหญ่มีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือขนาดกลาง และขนาดเล็กตามลำดับ **ข้อเสนอแนะ** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมจุดแข็งด้านบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และอบรมพัฒนาผู้บริหารให้กล้าตัดสินใจในสภาวะที่ไม่แน่นอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้าง "พื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ" (Psychological Safety) โดยจัดให้มีเวทีระดมสมองที่เปิดกว้าง พัฒนาวัฒนธรรมการยอมรับความเสี่ยง และนำเทคนิค Design Thinking หรือ Innovation Workshop มาใช้อย่างสม่ำเสมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายสนับสนุนสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นการเฉพาะ พัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีผลการปฏิบัติดีเป็นพี่เลี้ยงแก่สถานศึกษาขนาดเล็ก และส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาทุกขนาด **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปากช่อง ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างขนาดสถานศึกษา ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิง

นวัตกรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จีราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธนวัชร สิทธิชาติบูรณะ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(2), 423–437.

ไพศาล หวังพานิช. (2567). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. นครราชสีมา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

มณีพลอยไพริน พิศจะโปะ และ ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏวไลยอลงกรณ์, 6(7), 22–33.

วริษฐา แก้วนวน. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

ศักดิ์ชัย ภู่บุตร. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ศิริรัตน์ จำปา. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมบูรณ์ ตันยะ. (2560). การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. (2568). ข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษา ปีการศึกษา2567. นครราชสีมา: กลุ่มส่งเสริมการศึกษา ทางไกลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

Edmondson, A. C. (2019). The fearless organization: Creating psychological safety in the workplace for learning, innovation, and growth. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2017). The leadership challenge: How to make extraordinary things happen in organizations (6th ed.). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.

Sari, H., & Ismail, M. (2021). School size as a moderator on the relationship between principals' instructional leadership and teachers' innovative behavior. International Journal of Leadership in Education, 24(5), 654–670.

UNESCO. (2024). *Education and the future of work: Technology and skills in the 21st century*. Paris: UNESCO Publishing.

การศึกษาความสามารถในการเขียนภาษาไทยขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน*

A STUDY OF BASIC THAI WRITING ABILITY FOR FIRST-YEAR VOCATIONAL STUDENTS IN THE BASIC THAI FOR CAREERS COURSE THROUGH DAVIES' PRACTICAL SKILLS MODEL AND GAMIFICATION

ชนินทร์ พงษ์สุวรรณ[1], อุษาพร กลิ่นเกษร[2]
Chanin Pongsuwan[1], Usaporn Klinkasorn[2]
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
[1-2]North Bangkok University
Corresponding Author's Email: Chanin.pong@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน 2) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนก่อน และหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษา ปวช.1 สาขาพณิชยกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 45 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน (8 ชั่วโมง) มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกแผน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนภาษาไทย 30 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00, ค่า p ระหว่าง 0.40–0.76, ค่า r ระหว่าง 0.27–0.60 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ 15 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า1) แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนมีความสามารถในการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3)นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวัด และประเมินผล

คำสำคัญ: รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์, เกมมิฟิเคชัน, การเขียนภาษาไทยขั้นพื้นฐาน

---

* Received 12 March 2026; Revised 23 March 2026; Accepted 23 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate basic writing abilities; 2) to compare students' writing abilities before and after the intervention; and 3) to examine student satisfaction toward the integration of Davies' Psychomotor Skill Model and Gamification. The sample consisted of 45 first-year vocational certificate students in the Commerce Department at Tangtrongchit Technological College, enrolled in the first semester of the 2023 academic year. The participants were selected using cluster random sampling.

The research instruments included: 1) four lesson plans (8 hours total) with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00 for all plans; 2) a 30-item Thai writing ability test with IOC values ranging from 0.67 to 1.00, difficulty indices (p) between 0.40 and 0.76, discrimination indices (r) between 0.27 and 0.60, and a reliability coefficient of 0.82; and 3) a 15-item satisfaction questionnaire with IOC values between 0.67 and 1.00. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test for dependent samples. The research findings revealed that 1) The lesson plans demonstrated efficiency levels higher than the established criteria. 2) Students' writing abilities after the intervention were significantly higher than before the intervention at a .05 level of statistical significance. 3) Overall student satisfaction with the learning management was at the highest level. The highest satisfaction was observed in the area of learning activities, followed by measurement and evaluation.

Keywords: Davies' Psychomotor Skill Model, Gamification, Basic Thai Writing

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กล่าวถึงการจัดการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมุ่งเน้นการผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะวิชาชีพ และทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบในผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ คือการขาดทักษะภาษาไทยด้านการเขียนขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยการเขียนสะกดคำ การเขียนบรรยาย การเขียนอธิบาย และการเขียนสรุปความ

จากการสำรวจบันทึกหลังการสอน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหา "เขียนไม่ออก" สะกดคำผิด และไม่สามารถเรียบเรียงประโยคเพื่อสื่อสารได้อย่างชัดเจน อีกทั้งคะแนนสอบปลายภาคส่วนอัตนัยแบบอธิบายคำตอบ พบว่านักศึกษาเขียนคำตอบน้อย เพราะไม่สามารถเขียนอธิบายองค์ความรู้ของตัวเองได้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานเมื่อต้องออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ เช่น การสื่อสารในองค์กรคลาดเคลื่อน ข้อความขาดความน่าเชื่อถือ และก่อให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานที่ต้องการบุคลากรที่มีทักษะการสื่อสารในระดับมืออาชีพ

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการเขียน โดยนำ "รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์" มาใช้เป็นแนวทางหลัก เนื่องจาก Davies (1993) ได้อธิบายทฤษฎีโดยเน้นการฝึกทักษะย่อยอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจนเกิดความชำนาญก่อนเชื่อมโยงเป็นทักษะใหญ่ ผสมผสานกับ "แนวคิดเกมมิฟิเคชัน" ซึ่งเป็นการนำองค์ประกอบของเกม และภารกิจที่ท้าทายมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นความสนใจ สร้างความสนุกสนาน และลดทัศนคติเชิงลบต่อการเรียนภาษาไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติมา นวลแก้ว (2566) และ อาทิตย์ ศุภมงคลสถาพร (2567) ที่ศึกษาการนำรูปแบบทักษะปฏิบัติเดวีส์ไปใช้ในการสอนแล้ว คะแนนหลังใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติเดวีส์สูงขึ้นกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาผลของการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อยกระดับความสามารถในการเขียนภาษาไทยขั้นพื้นฐานของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดประสงค์รายวิชา และสมรรถนะแกนกลาง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่การเป็นมืออาชีพในสถานประกอบการ และสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานของนักศึกษา ระดับชั้นประกาศนียบัตร วิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการโดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานของนักศึกษา ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ ระหว่างก่อน และหลังการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ ต่อรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทยพื้นฐานของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นปีที่ 1 ภายหลังการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขอนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 ประเภทวิชาพาณิชยกรรม หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง
2. รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์
3. รูปแบบเกมมิฟิเคชัน
4. การเขียนขั้นพื้นฐาน
5. ทฤษฎีความพึงพอใจ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 สาขาพณิชยกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร จำนวน 7 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 330 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปี ที่ 1 ปีการศึกษา 2566 สาขาพณิชยกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม แบบคละความสามารถ ได้ห้องเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ห้อง 6 มีจำนวน 45 คน

2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ วิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ
2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนขั้นพื้นฐาน วิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

ขั้นตอนการสร้าง และหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

1.1 ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาพณิชยกรรม เพื่อประมวลเนื้อหา และกำหนดขอบเขตของ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ และรูปแบบเกมมิฟิเคชัน แบบวัด และเกณฑ์การประเมินทักษะการเขียน และทฤษฎีความพึงพอใจ

1.2 กำหนดการสอนจากเนื้อหา และแนวคิดจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาพณิชยกรรม จำนวน 4 หน่วยการเรียน

1.3 เขียนโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะรายวิชา สาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	จุดประสงค์การเรียนรู้	คาบเรียน
1	การเขียนสะกดคำ	เขียนขั้นพื้นฐานตามหลักการวิชาการ	เขียนสะกดคำได้ถูกต้อง	4
2	การเขียนบรรยาย		เขียนอธิบายได้	6
3	การเขียนอธิบาย		เขียนบรรยายได้	6
4	การเขียนสรุปความ		เขียนสรุปความได้	4

ดำเนินการสร้างแผนการเรียนรู้ ตามโครงสร้างที่กำหนดให้ในข้อ 1.3 เน้นที่กระบวนการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ประกอบด้วย 6 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 สาธิตทักษะ ขั้นที่ 2 สาธิตการปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 3 ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 4 ให้เทคนิค ขั้นที่ 5 เชื่อมโยงทักษะ ขั้นที่ 6 ขั้นสะท้อนผล

1.4 นำร่างแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจประเมินความถูกต้องและเหมาะสม

1.5 นำร่างแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย จำนวน 2 คน และด้านวิชาการ จำนวน 1 คน เพื่อทำการตรวจ และประเมินความถูกต้องเหมาะสมตามแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ

น้อยที่สุด จากนั้นนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาหาค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนใน การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

3 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

1 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน กำหนดไว้ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ต่ำกว่า 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

แผนการจัดการเรียนรู้ วิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันผ่านการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน (IOC) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ทุกแผน สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

1.6 แก้ไข ปรับปรุง แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.7 ปรับปรุงตามคำแนะนำ และจัดทำแผนแผนการจัดการเรียนรู้วิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ขั้นตอนการสร้าง และหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนขั้นพื้นฐานวิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 ประเภทพาณิชยกรรม หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง คำอธิบายรายวิชา ภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การสร้างแบบทดสอบความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน หลักการสร้าง และการหาคุณภาพของเครื่องมือ เกณฑ์การทดสอบ และประเภทการทดสอบ

2.2 กำหนดโครงสร้างแบบทดสอบความสามารถด้านการเขียนขั้นพื้นฐานวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อสอบปรนัย ชนิด

เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน ข้อละ 1 คะแนน และตอนที่ 2 เป็นข้อสอบอัตนัย ชนิดไม่จำกัดคำตอบ จำนวน 6 ข้อ 30 คะแนน ข้อละ 5 คะแนน รวมทั้งหมด 26 ข้อ รวม 50 คะแนน รายละเอียดโครงสร้างของแบบทดสอบแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างแบบทดสอบความสามารถในการเขียน

ตอนที่	ความสามารถในการเขียน	น้ำหนัก (ร้อยละ)	ข้อ	จำนวนข้อ	คะแนน
1	1. เขียนสะกดคำ	70	1-85	5	5
	2. เขียนอธิบาย		6-10	5	5
	3. เขียนบรรยาย		11-15	5	5
	4. เขียนสรุปความ		16-20	5	5
2.	5. เขียนอธิบาย	30	21-22	2	10
	6. เขียนบรรยาย		23-24	2	10
	7. เขียนสรุปความ		25-26	2	10
	รวม	100	26	26	50

2.3 ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนขั้นพื้นฐานวิชาภาษาไทยพื้นฐานเรื่องการเขียนสะกดคำ

2.4 นำร่างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทยพื้นฐาน อาชีพไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบเพื่อประเมินความถูกต้อง

2.5 นำร่างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานวิชาภาษาไทยขั้นพื้นฐานไปเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านทำการตรวจสอบเพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่าง จุดประสงค์ และข้อคำถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

+1 หมายถึงแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึงไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 หมายถึงแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

โดยผลการประเมินค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 โดยมี เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ค่า IOC เท่ากับ 1.00 หมายถึง เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ค่า IOC เท่ากับ 0.50 - 0.99 หมายถึง พิจารณาปรับปรุง

ค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 หมายถึง ไม่สอดคล้องไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

แบบวัดความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทยพื้นฐาน ที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

2.6 ทำการปรับปรุงแบบวัดความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทยพื้นฐาน อาชีพตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำว่าควรเพิ่มเติมเกณฑ์การประเมินแบบทดสอบอัตนัยให้ชัดเจน และระบุวิธีการตรวจนับคะแนนอย่างละเอียด

2.7 นำแบบวัดความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1/4 ที่ผ่านการเรียนเนื้อหาแล้วจำนวน 45 คน ตรวจแบบทดสอบแล้วคำนวณหาค่าความยากง่ายได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.5-0.8 และค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.5-0.9 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดย ใช้วิธีการของ Kuder-Richardson โดยใช้สูตร KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างได้

2.8 ทำการปรับปรุงแบบวัดความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้าง และหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ ต่อการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารทฤษฎีความพึงพอใจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาพณิชยกรรม ต่อรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

3.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อรวบรวมเป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถาม และครอบคลุมกับความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ประกอบด้วย 4 ด้านคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้

3.3 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพต่อการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

3.4 ร่างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ จากการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันโดยจำแนกเป็น 4 ด้านคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ทำการตรวจสอบเพื่อประเมินความถูกต้องแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะแบบ เลือกตอบ (Check list) ได้สอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ สาขาวิชา และระดับชั้นปี

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนวิชาการภาษาไทยขั้นพื้นฐานอาชีพ จากการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน โดยผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ประกอบไปด้วย 4 ด้านคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาสาระ

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้จำนวนทั้งหมด 15 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนด เกณฑ์การให้คะแนนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจมาก
3 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจน้อย
1 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการแปลความหมายของ 5 คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้สอบแบบสอบถามกำหนด ไว้ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50 หมายถึง มีความพอใจอยู่ในระดับน้อย
ต่ำากว่า 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.5 นำร่างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ จากรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งแสดงว่าแบบประเมินความพึงพอใจที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ที่จะนำไปใช้ทดลองในงานวิจัยได้

3.6 ทำการปรับปรุงแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ จากรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันโดยจำแนกเป็น 4 ด้านคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ จำนวนทั้งหมด 15 ข้อ

3.7 ทำการปรับปรุงแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนวิชาภาษาไทยขั้นพื้นฐานจากรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และ จัดทำฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบแผนการวิจัย ใช้แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียน และหลังเรียน (One group Pre-Test Post-Test Design)

ตารางที่ 3 แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน

Pre-test	Treatment	Post-test
T_1	x	T_2

เมื่อ T_1 แทน การทดสอบก่อนเรียน เมื่อ T_2 แทน การทดสอบหลังเรียน
เมื่อ x แทน การจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.2.1 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน Pre-test กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนขั้นพื้นฐานวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพที่สร้างขึ้น และผ่านการทดสอบคุณภาพแล้ว

3.2.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 12 ชั่วโมง

3.2.3 ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยแบบทดสอบ วัดความสามารถด้านการเขียนขั้นพื้นฐาน วิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ ที่สร้างขึ้นและผ่านการทดสอบคุณภาพแล้ว

4. การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการจัดกระทำ และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การศึกษาความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานของนักศึกษาระดับชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ ระหว่างก่อน และหลังการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันโดยใช้สูตร (t-test for dependent Samples)

4.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ ต่อรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ร่วมกับเกมมิฟิเคชันโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า จากการทดสอบก่อนเรียนพบว่านักศึกษามีทักษะการเขียนอย่างเป็นลำดับผ่านขั้นตอนที่ไม่ชัดเจนไม่สามารถสามารถเรียบเรียงประโยค และใจความสำคัญได้ต่อเนื่อง และเป็นข้อความในการอธิบายในการเขียนตามรูปแบบต่าง ๆ ยังไม่ระบบ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าการฝึกเขียนเป็นเรื่องน่าเบื่อ ส่งผลให้คะแนนความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานลดลง

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน ระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน

การทดสอบ	ผลการศึกษาความสามารถในการเขียนของกลุ่มทดลอง			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ก่อนเรียน	4.56	.78	5.27	.67
หลังเรียน	4.29	.94	4.69	.83

จากตารางที่ 4 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการเขียนภาษาไทยขั้นพื้นฐานหลังเรียน (M = 24.50, SD = 2.48) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 14.19, SD = 3.09) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 18.05) ซึ่งหมายความว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันสามารถพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนได้จริง

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.57, SD = 0.54)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 4.58, SD = 0.61) โดยข้อที่นักเรียนพึงพอใจสูงสุดคือ "กิจกรรมการเรียนรู้มีความแปลกใหม่ และน่าสนใจ" (M = 4.62, SD = 0.64) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาสาระ (M = 4.57, SD = 0.66) โดยข้อที่พึงพอใจสูงสุดคือ "สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา" (M = 4.70, SD = 0.62)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ตามประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผลการศึกษาความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการเขียนอย่างเป็นลำดับผ่านขั้นตอนที่ชัดเจนขั้นสาธิต นักศึกษาสังเกตการเขียนที่ถูกต้อง **ขั้นฝึกตามแบบ** การฝึกเขียนตามตัวอย่างเพื่อสร้างพื้นฐาน**ขั้นฝึกโดยไม่มีแบบ** ทดสอบความจำและความเข้าใจ**ขั้นฝึกอย่างต่อเนื่อง** การทำซ้ำเพื่อลดข้อผิดพลาด**ขั้นฝึกจนเป็นธรรมชาติ** สามารถเขียนสะกดคำและบรรยายได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว **และพบว่า** คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนของนักศึกษาอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจมาก **ด้านการเขียนสะกดคำ** ลดอัตราการเขียนผิดในคำพื้นฐานที่มักใช้ผิดบ่อยในสายอาชีพ **ด้านการเขียนบรรยาย** นักศึกษาสามารถเรียบเรียงประโยคและใจความสำคัญได้ต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น องค์ประกอบของเกม (แต้ม, เลเวล, และการจัดลำดับ) ทำให้นักศึกษาไม่รู้สึก

ว่าการฝึกเขียนเป็นเรื่องน่าเบื่อ แต่กลับเป็น "ภารกิจ" ที่ต้องทำให้สำเร็จเพื่อสะสมคะแนน ส่งผลให้คะแนนความสามารถในการเขียนเพิ่มสูงขึ้นในทุกกิจกรรม

2. ด้านความสามารถในการเขียนขั้นพื้นฐานที่สูงขึ้น ผลการวิจัยที่พบว่าความสามารถในการเขียนของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และสามารถอธิบายได้ด้วยการผสานกันของสองแนวคิดหลัก

อิทธิพลของรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ การเขียนถือเป็น "ทักษะปฏิบัติ" รูปแบบการสอนของเดวีส์ ซึ่งเน้นกระบวนการที่เป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การให้ความรู้, การสาธิต, การฝึกปฏิบัติ และการให้ข้อมูลป้อนกลับ จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง การจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ได้ออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกฝนการเขียนจากง่ายไปยาก (ดังผลประเมินความพึงพอใจด้านเนื้อหา M = 4.62) และมีการฝึกฝนทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม (M = 4.52) ทำให้เกิดความชำนาญตามลำดับขั้น ช่วยให้นักเรียนที่อาจมีพื้นฐานการเขียนไม่แน่น สามารถปะติดปะต่อความรู้ และสร้างทักษะขึ้นมาใหม่ได้อย่างเป็นระบบ ในขณะที่รูปแบบของเดวีส์ให้ "โครงสร้าง" ที่ดีในการฝึกทักษะ แต่ "เกมมิฟิเคชัน" ได้เข้ามาทำหน้าที่เป็น "แรงขับเคลื่อน" ที่สำคัญ การที่นักเรียนระบุว่ากิจกรรมมีความ "แปลกใหม่ และน่าสนใจ" (M = 4.62) แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของเกม เช่น การสะสมแต้ม การแข่งขัน ภารกิจ หรือการจัดอันดับ (Leaderboards) สามารถเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนวิชาภาษาไทยที่อาจถูกมองว่าน่าเบื่อ ให้กลายเป็นความท้าทายที่สนุกสนาน (Werbach & Hunter, 2012) เมื่อนักเรียนมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม พวกเขาก็พร้อมที่จะฝึกฝนตามกระบวนการของเดวีส์ซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นทักษะที่เชี่ยวชาญขึ้น

ผลลัพธ์นี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cai Shenglan, Yang Zongxiong และคณะ (2024) ที่แม้จะศึกษาในบริบททักษะภาษาจีน แต่ก็ยืนยันเช่นเดียวกันว่ารูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยจำนวนมากที่ยืนยันว่าเกมมิฟิเคชันช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

3. ด้านความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ผลความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.57) เป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยยืนยันความสำเร็จของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีสาเหตุหลักมาจากความรู้สึกถึงความสำเร็จ และการพัฒนา จากผลการประเมิน นักเรียนพึงพอใจในระดับมากที่สุดต่อข้อที่ว่า "กิจกรรม...ทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการเขียนขั้นพื้นฐานได้ดีขึ้น" (M = 4.54) และ "ได้ฝึกกระบวนการเขียนจนเกิดความชำนาญ" (M = 4.52) ชี้ให้เห็นว่านักเรียนไม่เพียงแต่สนุกกับเกม แต่พวกเขายัง "รับรู้" ได้ถึงพัฒนาการของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความพึงพอใจตามทฤษฎีความพึงพอใจ อีกทั้งนักเรียนพึงพอใจอย่างยิ่งต่อ "ความเหมาะสมของสื่อกับเนื้อหา" (M = 4.70) และ "การเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก" (M = 4.62) แสดงว่าการออกแบบบทเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นบนพื้นฐานของทฤษฎีทั้งสอง

สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในระดับ ปวช. ได้อย่างตรงจุด ทำให้นักเรียนไม่รู้สึกว่าบทเรียนยากหรือง่ายจนเกินไป

กล่าวโดยสรุป การผสมผสานระหว่าง "โครงสร้างการฝึกฝนที่เป็นระบบ" และ "แรงจูงใจที่ท้าทาย" ได้สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการเขียนไปพร้อม ๆ กับมีความสุขในการเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่ารูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน สามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาไทยขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการได้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย**1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ และวิชาทักษะปฏิบัติอื่น ๆ นำรูปแบบการสอนของเดวีส์ (Davies' Practical Skills Model) มาใช้เป็นมาตรฐานการสอน โดยเน้นกระบวนการที่เป็นลำดับขั้น (การอธิบาย, การสาธิต, การฝึกปฏิบัติ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญอย่างเป็นระบบ 1.2 ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานอาชีพ หรือวิชาทักษะอื่น ๆ ในสายอาชีวศึกษา ควรพิจารณานำรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันไปประยุกต์ใช้ เนื่องจากสามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกได้พร้อมกัน 1.3 ในการออกแบบเกมมิฟิเคชัน ควรเน้นการออกแบบที่ส่งเสริม "การเรียนรู้" และ "การฝึกฝน" เป็นหลัก ไม่ใช่เน้นเพียง "การแข่งขัน" เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคน (ทั้งเก่งและอ่อน) จะได้รับประโยชน์ และรู้สึกท้าทายอย่างเหมาะสม **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบนี้กับกลุ่มควบคุม ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2.2 ควรศึกษาวิจัยในระยะยาว เพื่อติดตามความคงทน ของทักษะการเขียนขั้นพื้นฐานที่นักเรียนได้รับหลังจากจบหลักสูตรไปแล้ว 2.3 ควรขยายผลการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างนักเรียนอาชีวศึกษาในสาขาอื่น ๆ หรือในวิทยาลัยอื่น เพื่อเพิ่มความสามารถในการสรุปอ้างอิงผล ของการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กฤติมา นวลแก้ว. (2566). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ที่มีต่อทักษะกีฬามวยไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 6(2). 15-25.

จุฑามาศ ทองอินทร์. (2563). ศิลปะการใช้ภาษาในการเขียนบรรยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐวุฒิ อ่อนน้อม. (2560). ภาษา และการเขียนบรรยายอย่างสร้างสรรค์. ขอนแก่น: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2555). หลักการวัด และประเมินผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพ กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์

พิสณุ ฟองศรี. (2550). การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: พรอพเพอร์ตี้พริ้นต์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ

อาทิตย์ ศุภมงคลสถาพร. (2567). ผลการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies) เพื่อพัฒนาทักษะการใช้เครื่องวัดไฟฟ้า และพฤติกรรมความปลอดภัยในงานไฟฟ้า ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาช่างไฟฟ้า วิทยาลัยการอาชีพบางสะพาน เรื่อง การใช้เครื่องวัดไฟฟ้า. ใน การค้นคว้าอิสระ. วิทยาลัยการอาชีพบางสะพาน

Cai Shenglan, Yang Zongxiong. (2024). A Study of the Achievement of Chinese Language Majors at Phetchaburi Rajabhat University Utilizing Davies' Practical Skills Teaching Methodology for the Course on the Chinese Sound System. Phetchaburi Rajaphat University, Phetchaburi.

Davies, I. K. (1993). Instructional techniques. McGraw-Hill.

]Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2002). Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), Handbook of positive psychology. Oxford University.

Kapp, K. M. (2012). The gamification of learning and instruction: Game-based methods and strategies for training and education. Pfeiffer.

การพัฒนาทักษะในการอ่านออกเสียงวิชาภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าจรเข้ขบ (กุลางกูรอุปถัมภ์)*

THE DEVELOPMENT OF THAI ORAL READING SKILLS THROUGH COOPERATIVE LEARNING USING THE CIRC TECHNIQUE FOR GRADE 1 STUDENTS AT SURAO CHORAKHE KHOP SCHOOL (KULANGKOONUPATHAM)

รมิดา พรหมรักษ์[1] และอัจศรา ประเสริฐสิน[2]

Ramida Promrak[1] and Ujsara Prasertsin[2]

สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[1-2]

Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, North Bangkok University[1-2]

Corresponding Author's Email: Ramida17774@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) และ 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว โดยภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ และการพัฒนาความคิดของผู้เรียน ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มวัดก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest–Posttest Design) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค CIRC จำนวน 5 แผน ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1 2) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1 ค่าความยากง่ายเท่ากับ 0.45–0.63 อำนาจจำแนกเท่ากับ 0.33–0.44 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t

* Received 16 March 2026; Revised 22 March 2026; Accepted 23 March 2026

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การจัดกิจกรรมแบบกลุ่มและการแข่งขันอ่านช่วยส่งเสริมความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

คำสำคัญ: การอ่านออกเสียงภาษาไทย, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิค CIRC

Abstract

This study aimed to (1) compare Thai students' oral reading skills before and after the implementation of cooperative learning using the Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) technique, and (2) examine students' satisfaction with the instructional approach. The Thai language plays a crucial role as a tool for communication, knowledge acquisition, and cognitive development, and is essential for learners' ability to function in a rapidly changing society.

This study employed an experimental design, specifically a one-group pretest–posttest design. The sample consisted of 21 Grade 1 students selected through cluster random sampling, with the classroom as the sampling unit.

The research instruments included the following: (1) five lesson plans based on the CIRC technique, with item–objective congruence (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00; (2) a Thai oral reading skills test, with IOC values ranging from 0.67 to 1.00, item difficulty indices between 0.45 and 0.63, discrimination indices between 0.33 and 0.44, and a reliability coefficient of 0.82; and (3) a student satisfaction questionnaire regarding the instructional approach, with IOC values ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.89. The statistical methods used for data analysis were the mean, standard deviation, and t-test.

The findings revealed that (1) students' Thai oral reading skills after the intervention were significantly higher than before at the .05 level of statistical significance and (2) students' overall satisfaction with the instructional approach was at a high level. Group activities and reading competitions enhanced students' interest and motivation in learning.

Keywords: Thai Oral Reading, Cooperative Learning, CIRC Technique

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจากแนวคิดนี้ สถานศึกษาจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2554) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม โดยเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ หากได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร การถ่ายทอดความคิด และการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การเรียนรู้ภาษาไทยจึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะทักษะการอ่านซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาความคิด จินตนาการ และความสามารถในการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษร เสียง และความหมายได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว เมื่อผู้เรียนมีทักษะการอ่านที่ดีจะช่วยให้เข้าใจเนื้อหา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้ ซึ่งนอกจากจะส่งเสริมทักษะทางวิชาการแล้ว ยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย (ทิศนา แขมณี, 2556; สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545) หนึ่งในเทคนิคหรือกระบวนการที่ได้รับการยอมรับในการพัฒนาทักษะการอ่านคือ Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผสานการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันสามารถช่วยเหลือและเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาและพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับกระบวนการ CIRC มีขั้นตอนที่สำคัญประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การนำเสนอเนื้อหา การทำกิจกรรมกลุ่ม การตรวจสอบความเข้าใจ และการสรุปบทเรียน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้าง

บรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างเต็มที่ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2554) โดยสภาพแวดล้อมเช่นนี้สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านภาษาและความเข้าใจในเนื้อหาอย่างเป็นระบบ

จากการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสุเหร่าจรเข้ขบ (กุลางกูรอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาบางส่วนยังมีข้อจำกัดด้านทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย โดยเฉพาะความถูกต้องของการออกเสียงและความคล่องแคล่วในการอ่าน ซึ่งอาจส่งผลต่อความเข้าใจเนื้อหาและการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการ CIRC สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าจรเข้ขบ (กุลางกูรอุปถัมภ์) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และมีความมั่นใจในการอ่านมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการ CIRC
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการ CIRC

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนมีคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการ CIRC สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาวดี คุณแก่ (2562) ได้ดำเนินการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กระบวนการ CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) เพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนสื่อความหมายในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อสำรวจผลกระทบของการใช้กระบวนการ CIRC ต่อความสามารถด้านภาษาไทยของนักเรียน รวมทั้งศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว จากผลการวิจัย พบว่านักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ CIRC สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือดังกล่าวมีผลอย่างชัดเจนในการเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้

นักเรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงความสนใจและความสุขในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการนี้ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการนำกระบวนการ CIRC มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับประถมศึกษาสามารถเป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลในการส่งเสริมทักษะด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ความพึงพอใจของนักเรียนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านภาษาของนักเรียนในระยะยาว

บุญปารถนา มาลาทอง (2562) ได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านกระบวนการ CIRC ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนสามารถทำคะแนนด้านการอ่านและการเขียนได้สูงกว่าร้อยละ 75 ของเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงเจตคติต่อการเรียนในด้านบวก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการนำวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือและแบบฝึกทักษะมาประยุกต์ใช้สามารถส่งเสริมทั้งด้านความสามารถทางวิชาการและทัศนคติของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

จีรนุช ภูทองเงิน (2563) ได้ดำเนินการศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านกระบวนการ CIRC ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงถึง 82.45/85.87 ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกินกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 80/80 นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ในระดับที่มาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จและความน่าพึงพอใจของกระบวนการเรียนการสอนในครั้งนี้

วณัฐพล สินภิบาล (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยนำกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ CIRC ร่วมกับการใช้แผนภาพความคิดมาประยุกต์ใช้ ผลจากการวิจัยพบว่านักเรียนแสดงความสามารถในการเขียนเรื่องเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการเรียน นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงทักษะด้านการทำงานร่วมกันในระดับที่สูงมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวในการเสริมสร้างความสามารถด้านต่าง ๆ ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิผล

Patty (2023) ศึกษาการใช้กลยุทธ์ CIRC เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเพิ่มขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว

Aini (2025) ศึกษาผลของการใช้ CIRC ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วย CIRC มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านการทำงานเป็นกลุ่มสามารถบูรณาการทักษะทางภาษา โดยเฉพาะการอ่านและการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนและเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ กระตุ้นแรงจูงใจ และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าจรเข้ขบ (กุลางกูรอุปถัมภ์)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าจรเข้ขบ (กุลางกูรอุปถัมภ์) ปีการศึกษา 2568 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 69 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/3 โรงเรียนสุเหร่าจรเข้ขบ (กุลางกูรอุปถัมภ์) 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 21 คนได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับการทดลอง จำนวน 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน รวมระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การอ่านคำในมาตรา ก กา ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การอ่านคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตรา ใช้เวลา 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การอ่านคำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ใช้เวลา 4 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เรารักเมืองไทย ใช้เวลา 4 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ตั้งเอ๋ยตั้งไข่ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนชนิดปรนัย จำนวน 3 ตัวเลือก จำนวนทั้งสิ้น 20 ข้อ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

3.1 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ CIRC

3.1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.1.3 ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

3.1.4 กำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการทดลอง

3.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์พิจารณา

3.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

3.2 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการอ่าน

3.2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.2.2 ศึกษาแนวคิด หลักการ และวิธีการสร้างแบบทดสอบจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลทางการศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบแบบทดสอบใช้ในการวัดวัดทักษะการอ่าน

3.2.3 วิเคราะห์เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้

3.2.4 นำแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบ

3.2.5 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ

3.2.6 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้ฉบับทดลองไปหาคุณภาพรายข้อ ด้านความยากง่าย อำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

3.3 ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

3.3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ รวมทั้งรูปแบบการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

3.3.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

3.3.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบ

3.3.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของข้อคำถาม จากนั้นนำผล

การประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 1.00 แสดงว่าแบบประเมินมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัด

3.3.5 นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองใช้แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design)

4.2 ผู้วิจัยปฐมนิเทศผู้เรียนก่อนการทดลอง และทำการทดสอบก่อนเรียน จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที

4.3 ดำเนินการทดลองโดยสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน รวม 15 ชั่วโมง

4.4 ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที

4.5 ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 5 ข้อ

4.6 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t เพื่อทดสอบสมมติฐาน

5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยก่อนเรียน และหลังเรียน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการทดสอบค่า t

5.2 การศึกษาระดับความพึงพอใจ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 1

การทดสอบ	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	2	15	8.67	4.18	-17.53	.001*
หลังเรียน	14	20	17.01	2.25		

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ CIRC มีคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 8.67 (S.D. = 4.19) และค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 17.01 (S.D. = 2.26) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนได้

2. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ CIRC ดังตารางที่ 2

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	Ranking
1	**บรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันในชั้นเรียน**	4.762	.436	**มากที่สุด**	2
2	**ขั้นตอนและกิจกรรมของเทคนิค** CIRC **มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย**	4.810	.402	**มากที่สุด**	1
3	**นักเรียนในกลุ่มให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเหมาะสม**	4.095	.301	**มาก**	5
4	**ครูให้คำชี้แนะและสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างเหมาะสม**	4.762	.436	**มากที่สุด**	2
5	**กิจกรรมด้วยเทคนิค** CIRC **ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาและพัฒนาทักษะการอ่านดีขึ้น**	4.762	.436	**มากที่สุด**	2
	ภาพรวม	4.800	.210	**มากที่สุด**	

พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกัน และช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

1. ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ CIRC มีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ความกระตือรือร้น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการเรียนรู้ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Riebe et al. (2016) ที่กล่าวว่าการทำงานร่วมกันเป็นทีมช่วยส่งเสริมความร่วมมือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการแบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวณัฐพล สินภิบาล (2564) ค้นพบว่านักเรียนมีความสามารถในการเขียนหลังเรียนด้วยกระบวนการ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Patty (2023) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Aini (2025) ซึ่งพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ CIRC สามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. นักเรียนมีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม มีกิจกรรมที่หลากหลาย และส่งเสริมการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ Johnson และ Johnson (1999) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรู้จักการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และช่วยกันแก้ปัญหา ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับกุสาวดี คุณแก่ (2562) ค้นพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ CIRC ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรนุช ภูทองเงิน (2563) ซึ่งพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวในระดับมาก ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ CIRC เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสนุกสนาน ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยจัดกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือกัน การรับผิดชอบงาน และการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ครูควรเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัย เช่น บัตรคำ ภาพประกอบ เกมการอ่าน หรือแบบฝึกที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในต่อไป

2.1 ควรศึกษาการใช้กระบวนการ CIRC ในการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยด้านอื่น เช่น การเขียน การฟัง การพูด หรือการอ่านจับใจความ

2.2 ควรพัฒนาสื่อหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจและความพึงพอใจของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

กุสาวดี คุณแก้ว. (2567). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านและการเขียนอย่างเข้าใจด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคซี.ไอ.อาร์.ซี. (CIRC) ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและการเขียนสื่อความภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จีรนุช ภูทองเงิน. (2563). การพัฒนาการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 14(3), 45–53.

ทิศนา แขมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญปารถนา มาลาทอง. (2562). ความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกการอ่านและการเขียนภาษาไทย. e-Journal of Education Studies, Burapha University, 1(1), 25–38.

วณัฐพล สินภิบาล. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการและทักษะการร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

Aini, N. (2025). The effect of using cooperative integrated reading and composition (CIRC) technique on secondary school students' readingcomprehension. ETLING: Journal of English Teaching and Learning, 3(2).

Johnson, D. W., & Johnson, F. P. (1999). Joining together: Group theory and group skills. (7th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Patty, J. (2023). Enhancing reading comprehension through the Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) strategy. Universitas Pattimura.

Riebe, D., et al. (2016). Updating ACSM's recommendations for exercise preparticipation health screening. Medicine & Science in Sports & Exercise, 47(11), 2473–2479.

แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา ตามหลักอปริหานิยธรรม*

GUIDELINES FOR THE SANGHA ADMINISTRATION BASED ON THE PRINCIPLES OF APARIHANIYA DHAMMA IN PHANGNGA PROVINCE

พระมหาธวัชชัย อชิโต (ซ้ายเกลี้ยง)[1] และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี[2]
PhramahaThawatchai Achito (Saiklieng)[1] and Punnapong Wongnasri[2]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช[1-2]
Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkarat Campus[1-2]
Corresponding Author's thawatchaj.sai@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาหลักอปริหานิยธรรม 3) เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาตามหลักอปริหานิยธรรมการศึกษานี้ได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาเป็นกลไกสำคัญในการธำรงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัย ครอบคลุมการดำเนินงาน 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งไม่เพียงเป็นการจัดระเบียบภายในองค์กรสงฆ์ แต่ยังเชื่อมโยงพระศาสนากับชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

2. หลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบธรรมาภิบาลทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ช่วยเสริมสร้างเอกภาพ ระเบียบวินัย ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือขององค์กรสงฆ์ ผ่านการประชุมอย่างสม่ำเสมอ การตัดสินใจร่วมกันตามมติสงฆ์ การยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก การเคารพพระเถระผู้ใหญ่ และการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายเกื้อกูลกัน

3. การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาตามหลักอปริหานิยธรรมส่งผลให้การดำเนินงานทั้ง 6 ด้านมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และเสริมสร้างศรัทธาของสังคม โดยหลักอปริหานิยธรรมทำหน้าที่บูรณาการธรรม วินัย และการบริหารเข้าด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญ อันเป็นองค์ความรู้สำคัญที่สามารถใช้เป็นฐานเชิงนโยบายในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีมาตรฐาน โปร่งใส

---

* Received 21 March 2026; Revised 23 March 2026; Accepted 17 May 2026

คำสำคัญ: การบริหาร, กิจการคณะสงฆ์, หลักอปริหานิยธรรม,

Abstract

This thesis aims to: 1) study the administration of monastic affairs; 2) study the principles of Aparihaniyadhamma; and 3) analyze the administration of monastic affairs in Phang Nga Province according to the principles of Aparihaniyadhamma. This study was conducted using qualitative research methods, combining document analysis with in-depth interviews with 20 qualified individuals.The research findings revealed that

1. The administration of the Sangha affairs in Phang Nga Province is an important mechanism for maintaining the stability of Buddhism in contemporary society. It covers six areas of administration: governance, religious education, welfare education, propagation of Buddhism, public utilities, and public welfare. This administration not only serves to organize the internal structure of the Sangha, but also concretely connects Buddhism with the community and local culture.

2. Aparihaniyadhamma serves as an important framework of Buddhist good governance, helping to strengthen unity, discipline, transparency, and the credibility of the Sangha organization through regular meetings, collective decision-making based on Sangha resolutions, adherence to the Dhamma-Vinaya as the principal guideline, respect for senior monks, and a simple, mutually supportive way of life.

3. The administration of the Sangha affairs in Phang Nga Province in accordance with Aparihaniyadhamma results in effective performance across all six areas, aligns with the local context, and enhances public faith. Aparihaniyadhamma significantly integrates Dhamma, Vinaya, and administration into a unified framework, constituting an important body of knowledge that can serve as a policy foundation for promoting Sangha administration with standards and transparency.

Keywords: Administration, Sangha, Aparihaniya Dhamma

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยทั้งในด้านจิตใจ วัฒนธรรม การศึกษา และการพัฒนาชุมชน วัดและคณะสงฆ์มิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นศูนย์กลางประกอบศาสนกิจเท่านั้น หากยังเป็นองค์กรทางสังคมที่มีบทบาทในการอบรมคุณธรรม จริยธรรม การสงเคราะห์ และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยรอบ ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยทั้งหลักพระธรรมวินัย หลักการบริหาร และภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ เพื่อให้การดำเนินงานของคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อย โปร่งใส และเกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมโดยรวม ทั้งนี้ชี้ให้เห็นชัดว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ครอบคลุมหลายด้าน และแต่ละด้านล้วนสัมพันธ์กับความมั่นคงและความเจริญของพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัย ในบริบทสังคมปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และค่านิยมของประชาชน ได้ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ และต่อระบบการบริหารคณะสงฆ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมิใช่เพียงการคงไว้ซึ่งแบบแผนเดิมเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพัฒนาแนวทางให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ โดยไม่ละทิ้งแก่นของพระธรรมวินัยสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การประสานงาน และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จึงจะสามารถธำรงเอกภาพของคณะสงฆ์และสร้างศรัทธาแก่สังคมได้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ โดยจะเน้นไปที่วิธีการและแนวทางที่พระสังฆาธิการใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมถึงการสร้างเสริมความเป็นปึกแผ่นและความสามัคคีในหมู่สงฆ์ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ หลายท่านจะช่วยให้เราเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรม มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยหลักการหลายประการ เช่น ความสามัคคีในหมู่คณะ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด และการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา การศึกษาหลักอปริหานิยธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จะช่วยให้เราเข้าใจแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการรักษาความเป็นปึกแผ่นของคณะสงฆ์ไทย พระสังฆาธิการ เป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในคณะสงฆ์ โดยมีหน้าที่หลักในการปกครองดูแลและส่งเสริมพระธรรมวินัยให้กับพระภิกษุสงฆ์ในสังกัด การศึกษาหลักอปริหานิยธรรมเพื่อนำมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น ต้องอาศัยความเข้าใจลึกซึ้งในธรรมะและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์พระสังฆาธิการหลายท่าน พบว่า การใช้หลักอปริหานิยธรรมในเป็นแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและลดความขัดแย้งในหมู่คณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นไปที่การสำรวจและวิเคราะห์ แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม

หลักอปริหานิยธรรม และพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำหลักการนี้มาใช้ในชีวิตจริง พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2553)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันเผชิญความท้าทายหลายประการ ทั้งปัญหาความไม่เป็นเอกภาพในการทำงาน การประสานงานที่ไม่ต่อเนื่อง ความเห็นที่แตกต่างกันในการบริหารจัดการวัด การกำกับดูแลพระภิกษุสามเณรที่ไม่ทั่วถึง ตลอดจนการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่อาจไม่เคร่งครัดในบางพื้นที่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความน่าเชื่อถือของคณะสงฆ์ และความศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนาโดยรวม ทั้งนี้ ข้อมูลจากเอกสารวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์จะเกิดประสิทธิภาพได้จำเป็นต้องอาศัยกรอบการบริหารที่ยึดพระธรรมวินัย ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความสมดุลของการดำเนินงานทั้ง 6 ด้านร่วมกัน ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังพบอย่างชัดเจนว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบสำคัญที่ช่วยเสริมความมั่นคง เอกภาพ ระเบียบวินัย และความน่าเชื่อถือขององค์กรสงฆ์ โดยเฉพาะการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การพร้อมเพรียงกันประชุมและทำกิจที่สงฆ์พึงทำ การยึดมติร่วม การไม่ละเมิดพระธรรมวินัย การเคารพพระเถระผู้ใหญ่ การสำรวมตนไม่ตกอยู่ใต้อำนาจความอยาก การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย และการเอื้อเฟื้อต่อภิกษุสามเณรผู้มีศีล ซึ่งล้วนเป็นหลักธรรมที่ช่วยลดความขัดแย้ง เสริมความสามัคคี และทำให้การบริหารดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์จึงสะท้อนว่า ปัญหาหลักมิได้อยู่เพียงการ “มีปัญหาในการบริหาร” เท่านั้น แต่ตัวปัญหาที่แท้จริงคือ การขาดกลไกหรือหลักยึดที่สามารถหลอมรวม “ธรรม วินัย และการจัดการ” ให้เป็นระบบเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การนำหลักอปริหานิยธรรมมาเป็นกรอบในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงมิใช่เพียงทางเลือกเชิงคุณธรรม หากแต่เป็นความจำเป็นเชิงโครงสร้างที่จะช่วยให้การบริหารคณะสงฆ์เกิดความมั่นคง โปร่งใส มีเอกภาพ ลดความเสื่อมขององค์กร และสร้างศรัทธาแก่สังคมได้ (พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล), 2564)

จากประเด็นดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง พระสังฆาธิการหรือผู้ปกครองที่ดีนั้นจะต้องมีแนวทางหรือรูปแบบและวิธีการจัดการแบ่งงาน มอบอำนาจ กระจายงานตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยยึดเอาการบริหารตามหลักอปริหานิยธรรมควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้งานบริหารกิจการของคณะสงฆ์ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และนำมาซึ่งความศรัทธาปสาทะเลื่อมใสของพุทธบริษัท

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์
2. เพื่อศึกษาหลักอปริหานิยธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาตามหลักอปริหานิยธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาทบทวนเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) โดยแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ซึ่งใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาหลักอปริหานิยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ส่วนแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์และหลักอปริหานิยธรรม ในการคัดเลือกเอกสารเพื่อนำมาใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยยึดหลักเกณฑ์การพิจารณาเอกสารตามแนวคิดของ Scott (1990, pp. 95–98) ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ความแท้จริง หมายถึง การพิจารณาว่าเอกสารนั้นเป็นเอกสารที่แท้จริง สามารถตรวจสอบที่มา ผู้เขียน หรือหน่วยงานเจ้าของเอกสารได้อย่างชัดเจน และเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือวิชาการจากสถาบันการศึกษาที่ได้รับการยอมรับ หรือบทความวิจัยจากวารสารวิชาการ

2. ความน่าเชื่อถือ หมายถึง การพิจารณาว่าเนื้อหาของเอกสารมีความถูกต้อง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง และมีหลักฐานหรือกรอบวิชาการรองรับอย่างเพียงพอ

3. ความเป็นตัวแทน หมายถึง การพิจารณาว่าเอกสารที่นำมาใช้สามารถสะท้อนสาระสำคัญของประเด็นที่ต้องการศึกษาได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสม

4. ความหมายของเนื้อหา หมายถึง การพิจารณาว่าเนื้อหาของเอกสารมีความชัดเจน สามารถตีความได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสอดคล้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์

หลักเกณฑ์ดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกเอกสารและข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษามีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเหมาะสมต่อการนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาตามหลักอปริหานิยธรรม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้ การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความ

เข้าใจ ประสบการณ์ และบทบาทที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา เช่น พระสังฆาธิการหรือผู้ปกครองคณะสงฆ์ พระภิกษุผู้มีบทบาทด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านหลักธรรมและการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีตำแหน่ง หน้าที่ หรือประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา

2. เป็นผู้ที่มีความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรมและสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้

3. เป็นผู้ที่ยินยอมให้ข้อมูลและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วนตามประเด็นการวิจัย

4. เป็นผู้ที่มีความพร้อมด้านเวลาและสามารถเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึกได้

การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในลักษณะดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและมีความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การตีความและวิเคราะห์ผลการวิจัยได้อย่างรอบด้าน

เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม

ตอนที่ 3 ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาตามหลักอปริหานิยธรรม

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมืออย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนาแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์และหลักอปริหานิยธรรม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และพัฒนาเป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ภายหลังจากจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและด้านการวิจัย จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา โครงสร้างของคำถาม และความชัดเจนของภาษา จากนั้นจึงนำผลการประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) เพื่อประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เกณฑ์การประเมินใช้ระดับคะแนน 4 ระดับ ตามแนวคิดของ Lynn (1986) ได้แก่

4 คะแนน หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์อย่างมาก
3 คะแนน หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
2 คะแนน หมายถึง ข้อคำถามควรได้รับการปรับปรุง
1 คะแนน หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3. การปรับปรุงเครื่องมือ ผลการประเมินพบว่าแบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำ ลำดับคำถาม และความชัดเจนของประเด็น เพื่อให้เครื่องมือมีความเหมาะสมและสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

4. การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และภายหลังจากได้รับการรับรองแล้ว จึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 20 รูป/คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคำถามที่ได้พัฒนาและผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช เพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2. หลังจากได้รับอนุญาต ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

3. ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอน ประโยชน์ และสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งขอความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยและขออนุญาตบันทึกเสียง

4. ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่กำหนดไว้เป็นกรอบในการสนทนา พร้อมทั้งจดบันทึกและบันทึกเสียงเพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วน

ภายหลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ถอดเทปข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อความ และจัดระเบียบข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. การจัดเตรียมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นดำเนินการถอดเทป บันทึกข้อความ และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลทั้งหมด

2. การอ่านและทำความเข้าใจข้อมูล ผู้วิจัยอ่านข้อมูลจากเอกสารและบทสัมภาษณ์ซ้ำหลายครั้ง เพื่อทำความเข้าใจสาระสำคัญ แนวคิดหลัก และประเด็นที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การจัดหมวดหมู่ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่

(1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

(2) แนวคิดเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม

(3) การวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาตามหลักอปริหานิยธรรม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มข้อมูลย่อยตามประเด็นที่สอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเชิงเอกสารกับข้อมูลภาคสนามอย่างชัดเจน

4. การตีความและสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสารกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง ความแตกต่าง และนัยสำคัญของข้อมูล จากนั้นจึงตีความข้อมูลตามกรอบหลักอปริหานิยธรรม และสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบเชิงวิชาการที่สะท้อนลักษณะการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาในบริบทจริง

5. การสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาสรุปเรียบเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

(1) การศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์

(2) การศึกษาหลักอปริหานิยธรรม

(3) การวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาตามหลักอปริหานิยธรรม พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารทางวิชาการ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความสอดคล้องของข้อมูล

2. การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล ภายหลังการสัมภาษณ์และการถอดเทป ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของสาระสำคัญจากข้อมูลสัมภาษณ์ เพื่อให้ข้อมูลสะท้อนความหมายตามเจตนาของผู้ให้ข้อมูลอย่างถูกต้อง

3. การพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์บางส่วนและประเด็นการตีความไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิหรืออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อช่วยตรวจสอบความสมเหตุสมผลของการตีความข้อมูลและลดอคติของผู้วิจัย

4. การบันทึกร่องรอยการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บรักษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอย่างเป็นระบบ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ บันทึกภาคสนาม ไฟล์บันทึกเสียง การถอดเทป และเอกสารประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

5. การนำเสนอข้อมูลอย่างสอดคล้องกับบริบท ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยยึดข้อมูลตามบริบทจริงของการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา และตีความข้อมูลอย่างระมัดระวัง เพื่อให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับข้อเท็จจริง และมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ

ผลการวิจัย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นกลไกสำคัญในการธำรงความมั่นคงและความเจริญของพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมร่วมสมัย โดยจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การบริหารด้านการปกครองมีความสำคัญในฐานะโครงสร้างหลักที่กำกับให้การดำเนินงานด้านอื่นเป็นไปอย่างมีระเบียบ ซึ่งจะเกิดประสิทธิผลได้เมื่อยึดพระธรรมวินัยเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในคณะสงฆ์ อันสะท้อนว่าความโปร่งใสและความสามัคคีเป็นเงื่อนไขสำคัญของการบริหารที่ดี ด้านการศาสนศึกษาพบว่า การพัฒนาการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงทั้งพระปริยัติธรรมและความรู้ร่วมสมัย ช่วยเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้คู่คุณธรรม และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ขณะที่ด้านการศึกษาสงเคราะห์สะท้อนบทบาทของวัดในฐานะแหล่งส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่ชุมชน โดยเฉพาะการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสและการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ด้านการ

เผยแผ่พบว่า การสื่อสารธรรมะที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันและการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม ทำให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงประชาชนได้กว้างขึ้น ด้านสาธารณูปการแสดงให้เห็นว่าวัดยังคงมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของชุมชนเมื่อมีการบริหารศาสนสถานอย่างเป็นระบบและเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่วนด้านสาธารณสงเคราะห์สะท้อนชัดถึงบทบาทเชิงสังคมของคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นเชิงประจักษ์ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านมิได้เป็นเพียงภารกิจเชิงโครงสร้าง แต่เป็นกระบวนการเชื่อมโยงพระศาสนากับชุมชน สังคม และการธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

หลักอปริหานิยธรรม

หลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยอธิบายว่า เหตุใดการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาจึงสามารถดำรงความเป็นระเบียบ เอกภาพ และความน่าเชื่อถือไว้ได้อย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกสะท้อนตรงกันว่า การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์และการประชุมพร้อมเพรียงกันมิได้มีความหมายเพียงการประชุมตามระเบียบเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม เปิดพื้นที่ให้รับฟังความคิดเห็น และนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันตามมติสงฆ์ ส่งผลให้การบริหารลดความขัดแย้งและเกิดความไว้วางใจภายในองค์กร ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลบางรูป/คนสะท้อนในทำนองว่า “เมื่อมีการประชุมสม่ำเสมอ การทำงานจะไปในทิศทางเดียวกัน”ขณะเดียวกัน หลักการไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติ และไม่ล้มเลิกสิ่งที่ทรงบัญญัติไว้ ชี้ให้เห็นว่าพระธรรมวินัยทำหน้าที่เป็นมาตรฐานกลางของการบริหาร มิให้การปกครองขึ้นอยู่กับดุลยพินิจเฉพาะบุคคล ส่วนการเคารพพระเถระผู้ใหญ่และการไม่ปล่อยให้ความกำหนัดยินดีครอบงำ สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างวินัยส่วนบุคคลกับวินัยองค์กรอย่างชัดเจน เพราะเมื่อผู้นำสงฆ์สำรวมตนได้ การบริหารย่อมดำเนินไปอย่างรอบคอบและน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ข้อมูลภาคสนามยังชี้ว่าการส่งเสริมความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและการดูแลภิกษุผู้มาเยือนด้วยเมตตา ช่วยสร้างบรรยากาศของความสามัคคีและภาพลักษณ์ที่ดีของคณะสงฆ์ต่อสังคม จึงกล่าวได้ว่า หลักอปริหานิยธรรมทั้ง 7 ประการมิใช่เพียงหลักธรรมเชิงนามธรรม หากเป็นกรอบบริหารที่ปรากฏผลเชิงประจักษ์ต่อความสงบ โปร่งใส และความมั่นคงของคณะสงฆ์ในทางปฏิบัติ

สรุปผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นระบบงานที่ต้องยึด “พระธรรมวินัย” เป็นหลักกลาง และขับเคลื่อนด้วยกระบวนการทำงานแบบหมู่คณะ เพื่อค้ำจุนเอกภาพ ความสงบเรียบร้อย และความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยสาระสำคัญคือการบริหารให้เกิด “ความสามัคคี ความโปร่งใส ประสิทธิภาพ” ผ่านการสื่อสารที่ชัดเจน การตัดสินใจร่วมกัน และการปฏิบัติตามกติกาเดียวกัน ทั้งนี้ เมื่อประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมจะช่วยให้การบริหาร ลดความขัดแย้ง และสร้างความชอบธรรมต่อสังคม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสะท้อนว่า แก่นสำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์มิได้อยู่เพียงที่การดำเนินงานให้ครบทั้งหกด้านเท่านั้น แต่อยู่ที่การมี “หลักยึดร่วม” ทางการปกครอง ซึ่งในบริบทคณะสงฆ์จังหวัดพังงา หลักยึดดังกล่าวคือพระธรรมวินัยและหลักอปริหานิยธรรม อันทำหน้าที่เป็นฐานความชอบธรรมในการตัดสินใจและกำกับทิศทางขององค์กรสงฆ์ให้เป็นเอกภาพมากกว่าการพึ่งพาอำนาจเฉพาะบุคคล ดังนั้น ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และการเคารพมติสงฆ์จึงมิใช่เพียงวิธีบริหารที่ดี หากเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การปกครองคณะสงฆ์ดำรงความน่าเชื่อถือได้จริง ในมิติของการศึกษา ผลการศึกษาชี้ว่า การพัฒนาความรู้โดยไม่แยกออกจากคุณธรรม เป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงจากภายใน เพราะช่วยหล่อหลอมบรรพชิตให้มีทั้งความรู้ ความประพฤติ และความรับผิดชอบต่อบทบาทของตน ส่วนการเผยแผ่ที่ปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัยสะท้อนให้เห็นว่า ความคงอยู่ของพระพุทธศาสนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการรักษารูปแบบเดิมเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสื่อสารหลักธรรมให้สัมพันธ์กับชีวิตของผู้คนร่วมสมัย ขณะที่บทบาทของวัดในงานสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์ยังคงมีความหมายในฐานะสถาบันสาธารณะที่เชื่อมโยงศาสนากับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยสรุป การบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารร่วมสมัยมิใช่เพียงการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงระบบ แต่เป็นการรักษาอัตลักษณ์และความชอบธรรมของคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูใบฎีกาสมพนธ์ รุจาคม (ขนฺติโก) และเกษฎา ผาทอง (2567) เรื่อง กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรม พบว่า การหมั่นประชุมของคณะสงฆ์เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกันและกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การประชุมอย่างสม่ำเสมอช่วยเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก้ไขปัญหา และตัดสินใจโดยยึดหลักเหตุผลและพระธรรมวินัยเป็นกรอบกลาง เมื่อการบริหารตั้งอยู่บนพระธรรมวินัย ย่อมก่อให้เกิดความชอบธรรมและความศรัทธาในระบบการปกครองสงฆ์ ความโปร่งใสในกระบวนการบริหารช่วยลดความคลางแคลงใจและป้องกันความขัดแย้งภายในหมู่คณะ การเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม ยังเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันและความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร การบริหารที่ดำเนินไปด้วยความพร้อมเพรียงและสามัคคีจึงมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างยั่งยืนทั้งต่อคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาโดยรวม และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระสุรชัย สุรชโย (2565) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการเป็นกรอบธรรมที่เอื้อต่อการดำรงอยู่และความเจริญของคณะสงฆ์ โดยมุ่งเสริมสร้างระเบียบวินัย ความสามัคคี และความต่อเนื่องในการดำเนินงานของหมู่คณะ การนำหลักธรรมดังกล่าวมาผสานกับกระบวนการบริหารจัดการ ช่วยให้การปกครองคณะสงฆ์ตั้งอยู่บนความถูกต้องและความชอบธรรม การหมั่นประชุมอย่างสม่ำเสมอเปิดโอกาสให้เกิดการปรึกษาหารือและการตัดสินใจร่วมกัน ภายใต้กรอบพระธรรม

วินัยซึ่งทำหน้าที่เป็นหลักกลางในการกำกับการใช้อำนาจ การบริหารที่ยึดหลักดังกล่าวช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจร่วมในหมู่พระสงฆ์ ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการปกครองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างเอกภาพและความไว้วางใจภายในองค์กรสงฆ์ ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมั่นคงในระยะยาว

2. หลักอปริหานิยธรรมทั้ง 7 ประการสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มั่นคงมิได้เกิดจากโครงสร้างการปกครองเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการมีหลักธรรมเป็นฐานกำกับความสัมพันธ์ภายในองค์กรสงฆ์อย่างเป็นระบบ โดยหลักการหมั่นประชุมและการพร้อมเพรียงกันทำหน้าที่มากกว่ากลไกทางระเบียบ หากเป็นเครื่องมือสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งและทำให้การตัดสินใจมีความชอบธรรมร่วมกัน ขณะเดียวกัน การยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักกลางย่อมทำให้การบริหารไม่ผูกติดกับอำนาจเฉพาะบุคคล แต่ตั้งอยู่บนมาตรฐานที่ตรวจสอบได้ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของความน่าเชื่อถือในองค์กรสงฆ์ ส่วนการเคารพพระเถระผู้ใหญ่และการรักษาจารีตสงฆ์มิได้มีความหมายเพียงเชิงประเพณี แต่เป็นกลไกค้ำจุนความต่อเนื่องของระเบียบแบบแผนและความมั่นคงของการปกครองในระยะยาว นอกจากนี้ การสำรวมตนและการดำรงชีวิตอย่างสมถะยังสะท้อนว่า วินัยส่วนบุคคลมีผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรโดยรวม จึงกล่าวได้ว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบที่บูรณาการคุณธรรม วินัย และการบริหารเข้าด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาสมพนธ์ รุจาคม (ขนฺติโก) และเกษฎา ผาทอง (2567) ที่ชี้ว่าการประชุมอย่างสม่ำเสมอและการมีส่วนร่วมช่วยสร้างความเข้าใจร่วม ลดความขัดแย้ง และเสริมความไว้วางใจภายในคณะสงฆ์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับพระสุรชัย สุรชโย (2565) ที่เสนอว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นฐานสำคัญของความเป็นเอกภาพ ความชอบธรรม และความมั่นคงในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับพื้นที่ ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงชี้ชัดว่า การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมมิใช่เพียงการรักษาหลักธรรมดั้งเดิม แต่เป็นการธำรงความชอบธรรมและประสิทธิภาพของการบริหารคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน

3. จากผลการวิเคราะห์สะท้อนว่า หลักอปริหานิยธรรมมิได้เป็นเพียงหลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันของคณะสงฆ์เท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็นกรอบบูรณาการที่เชื่อมคุณธรรมทางพระพุทธศาสนากับกระบวนการบริหารอย่างมีระบบ โดยการหมั่นประชุมและความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติตามมติสงฆ์มีนัยสำคัญในฐานะกลไกสร้างฉันทามติ ทำให้การบริหารตั้งอยู่บนความเข้าใจร่วมมากกว่าการใช้อำนาจเฉพาะบุคคล ขณะเดียวกัน การยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักกลางสะท้อนว่า ความชอบธรรมของการบริหารคณะสงฆ์เกิดจากการมีมาตรฐานร่วมที่ตรวจสอบได้ ไม่ใช่จากอำนาจของผู้บริหารเพียงลำพัง ส่วนการเคารพพระเถระผู้ใหญ่ การสำรวมตน และการดำรงชีวิตอย่างมีวินัย แสดงให้เห็นว่าความมั่นคงขององค์กรสงฆ์ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างวินัยส่วนบุคคลกับระเบียบขององค์กรโดยตรง ในอีกมิติหนึ่ง หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยให้การดำเนินงานด้านการสงเคราะห์มีทิศทางที่คำนึงถึงส่วนรวม

เป็นธรรม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น จึงกล่าวได้ว่า หลักธรรมดังกล่าวช่วยธำรงทั้งเอกภาพภายในและความน่าเชื่อถือภายนอกของคณะสงฆ์ไปพร้อมกัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระณัฐวุฒิ ธมฺมวีโร (แดงรอด) พระครูสิริธรรมาภิรัต และคณะ (2565) ที่ชี้ว่าการประชุมอย่างสม่ำเสมอและการยึดพระธรรมวินัยร่วมกันช่วยให้การปกครองคณะสงฆ์มีความเป็นระบบและลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับพนม คงกลิ่น (2567) ที่เสนอว่า อปริหานิยธรรม 7 ประการเป็นฐานสำคัญของความสามัคคี ความรับผิดชอบร่วม และการทำงานเป็นทีม ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงยืนยันว่า การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมมิใช่เพียงการรักษาหลักธรรมดั้งเดิม แต่เป็นการค้ำจุนความชอบธรรมและความยั่งยืนของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในบริบทปัจจุบัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.บรรจุหลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบนโยบายและตัวชี้วัดกลาง โดยกำหนดให้เป็นแนวทางและตัวชี้วัด (KPIs) ในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารคณะสงฆ์ทุกระดับ เพื่อเสริมสร้างเอกภาพและความโปร่งใสขององค์กรสงฆ์

2.จัดตั้งระบบการประชุมและกระบวนการมีส่วนร่วมตามมติสงฆ์ โดยกำหนดการประชุมอย่างสม่ำสมอ มีระบบรับฟังความคิดเห็น บันทึกข้อเสนอ และสรุปมติเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อส่งเสริมความพร้อมเพรียงและลดความขัดแย้ง

3.พัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดหลักสูตรอบรมด้านพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ ธรรมาภิบาล และการบริหารสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับการบริหารคณะสงฆ์ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลาย

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการตามหลักอปริหานิยธรรม เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำ ธรรมาภิบาล และความน่าเชื่อถือในการบริหารองค์กรสงฆ์

3.ควรศึกษาการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้านในยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาการบริหารให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

พนม คงกลิ่น. (2567). อปริหานิยธรรม 7 หลักความสามัคคี. วารสารนวังคสัตถุสาสน์ปริทรรศน์, 2(2), 1–15.

พระครูใบฎีกาสมพนธ์ รุจาคม (ขนฺติโก), และเกษฎา ผาทอง. (2567). กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมตามทัศนคติของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(3), 25–40.

พระณัฐวุฒิ ธมฺมวีโร (แดงรอด), พระครูสิริธรรมาภิรัต, และคณะ. (2567). การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักอปริหานิยธรรมของคณะสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 7(2), 55–70.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2553). นิติศาสตร์แนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พระศตวรรษ กิตฺติปาโล (บุญกมล). (2564). ศึกษาวิเคราะห์การปกครองตามหลักอปริหานิยธรรมกับการสร้างความสามัคคีปรองดอง. วารสารพุทธมัคค์, 6(2), 41–56.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). รายงานประจำปี 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Lynn, M. R. (1986). Determination and quantification of content validity. Nursing Research, 35(6), 382–385.

Scott, J. (1990). A matter of record: Documentary sources in social research. Cambridge: Polity Press.

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม)*

THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND LEARNING HAPPINESS OF GRADE 6 STUDENTS AT WATRATNIYOMTHAM (PIBULSONGKRAM) SCHOOL

รชตวรรณ คุ้มกลาง[1] อุษาพร กลิ่นเกษร[2]
Rachatawan Kumklang[1] Usaporn Klinkasorn[2]
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Graduate School North Bangkok University Thailand
Corresponding Author's Email: rachatawan.kumk@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) (2) ศึกษาระดับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 110 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 47 ข้อ และแบบวัดความสุขในการเรียนรู้ จำนวน 25 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 และ .87 ตามลำดับ และมีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.45) (2) นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.47) และ (3) ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ในระดับสูง (r = .72) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, ความสุขในการเรียนรู้, นักเรียนประถมศึกษา, ความสัมพันธ์

* Received 18 March 2026; Revised 26 March 2026; Accepted 26 March 2026

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of emotional intelligence among Grade 6 students at Watratniyomtham (Pibulsongkram) School; (2) investigate the level of learning happiness; and (3) explore the relationship between emotional intelligence and learning happiness. The sample consisted of 110 Grade 6 students in the second semester of the 2025 academic year, selected through simple random sampling.

The research instruments included an emotional intelligence scale with 47 items and a learning happiness scale with 25 items. The reliability coefficients were .94 and .87, respectively, and the content validity index (IOC) ranged from 0.67 to 1.00. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product–moment correlation coefficient.

The results revealed that: (1) the overall level of emotional intelligence was high ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.45); (2) the overall level of learning happiness was high ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.47); and (3) emotional intelligence was positively correlated with learning happiness at a high level (r = .72), with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Emotional Intelligence, Learning Happiness, Primary School Students, Correlation

บทนำ

ในบริบทของการพัฒนาประเทศตามกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลาง” ของการพัฒนา การยกระดับคุณภาพประชากรจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565; กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ภายใต้บริบทดังกล่าว การพัฒนาผู้เรียนจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงด้านสติปัญญา แต่ควรครอบคลุมถึงการพัฒนาด้านอารมณ์และสังคมควบคู่กัน ซึ่งเรียกว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” (Emotional Intelligence: EI) หรือ “เชาวน์ทางอารมณ์ (EQ)” โดยหมายถึงความสามารถ

ของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ ควบคุม และใช้ประโยชน์จากอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งสามารถเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และสร้างสัมพันธภาพที่ดีในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Goleman, 1995; Mayer, Salovey, & Caruso, 2004) ความสามารถดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการปรับตัว การดำรงชีวิต และความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการใช้ชีวิต

ในมิติทางการศึกษา งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ “ความสุขในการเรียนรู้” (Learning Happiness) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ความผูกพันต่อการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยนักเรียนที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงมักมีแนวโน้มที่จะมีความสุขในการเรียนรู้มากกว่านักเรียนที่มีระดับต่ำ (Goleman, 1995; Mayer et al., 2004) นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยในบริบทของประเทศไทยที่สนับสนุนข้อค้นพบดังกล่าว โดยพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นงนุช วิเศษศรี, 2566) ขณะเดียวกัน การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในระบบการศึกษายังสามารถช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน และลดปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชัยวัฒน์ กาญจนะวณิชย์, 2565) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และความสุขในการเรียนรู้ในหลายบริบท แต่ยังพบว่าการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาเฉพาะพื้นที่ยังมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์และคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม)
2. เพื่อศึกษาระดับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม)
3. เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม)

สมมติฐานการวิจัย

ความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียน จำเป็นต้องพิจารณาทั้งในมิติของแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยสามารถจำแนกประเด็นการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์และตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และ (2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน โดย รัตนวดี ศรีสุข (**2563**) ได้ศึกษาผลของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อความสุขและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีผลโดยตรงต่อความสุขในการเรียนรู้ และยังส่งผลต่อพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ความตั้งใจเรียนและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

ในบริบทต่างประเทศ **Salavera et al. (2016)** ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศสเปน พบว่า แม้จะมีความแตกต่างของความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเพศ แต่ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนไม่แตกต่างกัน และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความคิดสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์อาจมีบทบาทแตกต่างกันไปตามบริบทของตัวแปรที่ศึกษา

ขณะเดียวกัน **Hernández-Jorge et al. (2020)** ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาในหมู่เกาะคานารี ประเทศสเปน พบว่า องค์ประกอบด้านการตระหนักรู้ทางอารมณ์และความรับผิดชอบต่ออารมณ์ตนเองมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทขององค์ประกอบย่อยของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อพัฒนาการด้านอื่นของผู้เรียน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการเรียนรู้และความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์

งานวิจัยในประเทศพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดย ฐิตาวตี ดีจรัส (**2568**) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคมกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ทั้ง

ความฉลาดทางสังคมและความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางถึงสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .**01** ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของทักษะทางอารมณ์และสังคมที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ความสามารถในการเข้าใจและจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นเป็นพื้นฐานสำคัญของการปรับตัวในบริบทการเรียนรู้ และส่งผลต่อประสบการณ์เชิงบวกในการเรียน (**Goleman, 1995; Mayer et al., 2004)**

3. สังเคราะห์แนวคิดและกรอบการศึกษา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์ได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถที่พัฒนาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ชีวิต โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ได้แก่ พันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมทางสังคม และบริบททางวัฒนธรรม (Goleman, 1995) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคล

นอกจากนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการเรียนรู้ โดยเฉพาะในมิติของการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมอารมณ์ และทักษะทางสังคม ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวในสถานการณ์การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีแรงจูงใจ และเกิดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบวก อันนำไปสู่ความสุขในการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านวิชาการ อารมณ์ และสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 144 คน จาก 4 ห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะพื้นฐานใกล้เคียงกันทั้งด้านจำนวนและระดับความสามารถทางการเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 110 คน ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยอ้างอิงตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก เพื่อให้ทุกหน่วยมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

2.1 แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ (2) แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1932) จำนวน 47 ข้อ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและพัฒนาเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของตัวแปร ก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.67–1.00 และคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try-Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

2.2 แบบวัดความสุขในการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม(2) แบบวัดความสุขในการเรียนรู้ ลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อการพัฒนาเครื่องมือดำเนินการในลักษณะเดียวกับแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธี Cronbach’s Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ขอหนังสืออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 คน โดยใช้แบบสอบถาม

3.3 ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน ซึ่งได้กลับคืนครบ 110 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ระดับความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 วิเคราะห์ระดับความสุขในการเรียนรู้ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient)

กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(n = 110)

ความฉลาดทางอารมณ์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การตระหนักรู้ในตนเอง	4.02	0.59	**มาก**
2. ความสามารถในการควบคุมตัวเอง	4.03	0.57	**มาก**
3. การสร้างแรงจูงใจ	4.04	0.58	**มาก**
4. ความเข้าใจผู้อื่น	3.97	0.56	**มาก**
5. ทักษะทางสังคม	4.04	0.59	**มาก**
รวม	4.02	0.58	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.02, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายพฤติกรรม พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีระดับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) ปรากฏผล ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(n = 110)

ความสุขในการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความรู้สึกต่อตนเองในการเรียน	4.12	0.59	**มาก**
2. ความรู้สึกต่อวิชาที่เรียน	4.19	0.61	**มาก**
3. ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น	4.21	0.61	**มาก**
รวม	4.17	0.60	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความสุขในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายพฤติกรรม พบว่า ระดับความสุขในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ (X) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (X1) ด้านความสามารถในการควบคุมตัวเอง (X2) ด้านทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (X3) ด้านความเข้าใจผู้อื่น (X4) ด้านการสร้างแรงจูงใจ (X5) กับความสุขในการเรียนรู้ (Y) ด้านความรู้สึกต่อตนเองในการเรียน (Y1) ด้านความรู้สึกต่อวิชาที่เรียน(Y2) ด้านความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น(Y3) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(n = 110)

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X	Y
X_1	1.000	.799**	.725**	.751**	.742**	.896**	.600**
X_2		1.000	.794**	.743**	.732**	.904**	.612**
X_3			1.000	.777**	.764**	.902**	.655**
X_4				1.000	.783**	.903**	.655**
X_5					1.000	.891**	.715**
X						1.000	.718**
Y							1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม(พิบูลสงคราม) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูง (r_{xy} = .718) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน พบว่า

1. การตระหนักรู้ในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ (r_{xy} = .600) อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ (r_{xy} = .612) อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การสร้างแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ (r_{X_3y} = .655) อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความเข้าใจผู้อื่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ (r_{X_4y} = .655) อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ทักษะทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ (r_{X_5y} = .715) อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (X_1) ด้านความสามารถในการควบคุมตัวเอง (X_2) ด้านทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (X_3) ด้านความเข้าใจผู้อื่น (X_4) และด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_5) อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าระดับความสัมพันธ์ (r_{X_5y}) เท่ากับ .896, .904, 902, 903 และ .891 ตามลำดับ

7. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (X_1) ด้านความสามารถในการควบคุมตัวเอง (X_2) ด้านทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (X_3) ด้านความเข้าใจผู้อื่น (X_4) และด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าระดับความสัมพันธ์ (r_{X_5y}) ระหว่าง .725 ถึง .799

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม(พิบูลสงคราม) มีความคิดเห็นต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) มีความคิดเห็นต่อความฉลาดทางอารมณ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์ (2556: 214) ที่กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์ คือความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และการจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการควบคุมอารมณ์ให้เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Liang, L.,& Zheng,X. (2021) ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขทางจิตใจของนักเรียน และช่วยเพิ่มความมุ่งมั่นและความพึงพอใจในการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนักเรียนสามารถจัดการกับความเครียดในห้องเรียนได้ดี

2. ระดับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์-นิยมธรรม(พิบูลสงคราม) มีความคิดเห็นต่อความสุขในการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม(พิบูลสงคราม) มีความคิดเห็นต่อความสุขในการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล่องกับ

นิโลบล สัตบุตร (2564: 15) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของนักเรียนที่มีความสุขในการเรียนรู้จะแสดงออกถึงความสนุกสนาน มีแรงจูงใจในตนเอง และสามารถปรับตัวได้ดีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียน และคัทรียา รัตนวิมล (2558) กล่าวว่านักเรียนที่มีความสุขจะมุ่งมั่น มีความเพลิดเพลินในการเรียน และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างเต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของคู่บุญ ศกุนตนาค (2552) เรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีผลโดยตรงต่อความสุขในการเรียนรู้ นักเรียนที่มีทักษะทางอารมณ์ดีจะสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาในสถานการณ์การเรียนได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขในการเรียน สอดคล้องกับ Sánchez-Álvarez et al. (2020) ที่กล่าวว่าความสามารถในการควบคุมอารมณ์และสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขในระหว่างการเรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม(พิบูลสงคราม) พบว่าความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Park, S., & Kim, J. (2024) พบว่านักเรียนที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงมักมีความสุขในการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม(พิบูลสงคราม) ดังนี้

3.1 การตระหนักรู้ในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนเข้าใจในอารมณ์ความรู้สึกของตนเองที่สามารถรู้เท่าทันอารมณ์ รู้ถึงสาเหตุที่เกิดอารมณ์ความรู้สึกเหล่านั้น และรู้ถึงผลที่ตามมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กติกา หล่อวัฒนวงศ์ (2547) ที่กล่าวว่าความสามารถในการตระหนักรู้จะแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นเพื่อสร้างแรงจูงใจในตนเอง และบริหารจัดการอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเองได้ดี และสอดคล้องกับแนวคิดของ Goleman (1995) ที่กล่าวว่าการตระหนักรู้ในตนเองเป็นความสามารถในการรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง เข้าใจว่าอารมณ์ของตนเองมีผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจอย่างไร รวมถึงการมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

3.2 ความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนสามารถจัดการและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถระมัดระวังคำพูดและปฏิบัติตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ มีความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โกลแมน (Goleman.1998) ที่กล่าวว่าผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นผู้ที่รู้จักควบคุมตนเอง มีสติ

สามารถแสดงอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม รู้ว่าในขณะนี้ตนเองกำลังมีพฤติกรรมแบบใด และมีความรู้สึกอย่างไร มีความคิดริสร้างสรรค์และมองโลกในแง่ดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Liang, L., & Zheng, X. (2021) พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขทางจิตใจของนักเรียน และช่วยเพิ่มความมุ่งมั่นและความพึงพอใจในการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนักเรียนสามารถจัดการกับความเครียดในห้องเรียนได้ดี

3.3 การสร้างแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนสามารถกระตุ้นและ โน้มน้าวตนเอง มีความมุ่งมั่นเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ มีแรงใจในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ให้ดี สามารถสร้างกำลังใจให้ตัวเองได้ มองโลกในแง่ดีและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของ แพรวพรรณ์ พิเศษ (2548) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะมีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากสามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้ดี มีทัศนคติที่ดี และมีแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสุข สนุกสนาน และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น

3.4 ความเข้าใจผู้อื่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนเข้าใจความ รู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น ใส่ใจและเข้าใจในความคิดของผู้อื่น สามารถยอมรับและแสดงออกมาอย่างหมาะสม ทำอะไรไรโดยที่คำนึงถึงถึงผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์ (2556: 214) ที่ได้กล่าวว่า ผู้นำที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะเป็นบุคคลที่มีความเพียรพยายาม มีความสามารถสร้างแรงจูงใจให้ตนเองทำให้รู้จักควบคุมตนเองและสามารถบริหารจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

3.5 ทักษะทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนรู้อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนเข้าใจความคิดและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2544) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยให้บุคคลมีทักษะทางสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมกับกาลเทศะ ส่งผลให้สามารถสร้างความ สัมพันธ์ที่ดี มีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Park, S., & Kim, J. (2024) พบว่า นักเรียนที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูง มักมีความสุขในการเรียนรู้มากกว่านักเรียนที่มีระดับ EI ต่ำ เนื่องจากสามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่าทุกพฤติกรรมของความฉลาดทางอารมณ์เป็นพื้นฐานช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความสุข รวมทั้งเข้าใจและมีปฏิสัมพันธ์กับอารมณ์ของผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นที่การนำความ

สามารถทางอารมณ์มาใช้ในการบริหารจัดการชีวิต ความสัมพันธ์ การทำงาน และการเรียนรู้ (Daniel Goleman.1995) สอดคล้องกับแนวคิดของ Pekrun (2006) ที่กล่าวว่าว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และความสุขในการเรียนรู้ นักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง มักรายงานว่ามีความสุขและความพึงพอใจในการเรียนรู้มากกว่านักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยแม้ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม(พิบูลสงคราม) มีความคิดเห็นต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นรายด้านพบว่าด้านความเข้าใจผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ จำเป็นต้องหาแนวทางในการส่งเสริม พัฒนาด้านดังกล่าวของนักเรียนต่อไป

1.2 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง โดยบูรณาการผ่านกิจกรรม โครงการหรือกระบวนการการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาเหตุผลเพราะเมื่อนักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์และมีความสุขในการเรียนรู้ นักเรียนจะมีพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นคนดี คนเก่งที่สังคมต้องการในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ควรมีการเพิ่มเติมวิธีการที่จะศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ และความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนโดยวิธีอื่น ๆ เช่น ประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ และความสุขในการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์หรือการสังเกตนอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร จึงควรมีการศึกษาเชิงพัฒนาในการศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในรายวิชาอื่นที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนเช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.

ชัยวัฒน์ กาญจนะวณิชย์. (2565). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในระบบการศึกษา.

ฐิตาวตี ดีจรัส. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคมกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.

นงนุช วิเศษศรี. (2566). ความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร.

รัตนวดี ศรีสุข. (2563). ความฉลาดทางอารมณ์กับความสุขและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 30(2), 177–189.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). Harper Collins.

Datu, J. A. D., & King, R. B. (2022). The link between emotional intelligence and student engagement. Learning and Individual Differences, 92, 102086. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2021.102086

Goleman, D. (1995). Emotional intelligence. Bantam Books.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 140, 1–55.

MacCann, C., Jiang, Y., Brown, L. E. R., Double, K. S., Bucich, M., & Minbashian, A. (2020). Emotional intelligence predicts academic performance: A meta-analysis. Psychological Bulletin, 146(2), 150–186.

Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2004). Emotional intelligence: Theory, findings, and implications. Psychological Inquiry, 15(3), 197–215.

Pekrun, R. (2006). The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications. Educational Psychology Review, 18(4), 315–341.

Sánchez-Álvarez, N., Extremera, N., & Fernández-Berrocal, P. (2020). Emotional intelligence and subjective well-being: A meta-analysis. The Journal of Positive Psychology, 15(4), 461–473.

แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1*

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOLS UNDER THE LAMPANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ณัฏฐธิดา ขัติขาม[1] และ อาภาพรรณ ประทุมไทย[2]

Nuttatida Khattikham[1] and Arpapun Prathumthai[2]

มหาวิทยาลัยพะเยา[1-2]

University of Phayao[1-2]

Corresponding Author's Email: tomtam.nttd@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 298 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953 และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการศึกษาแนวทางการพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลคือผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 0.54) และ 2) แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่า ควรมีการวิเคราะห์ความต้องการของครูและผู้เรียน ใช้ระบบดิจิทัลเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้เทคโนโลยีในการวัดและวิเคราะห์ข้อมูล และพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูควบคู่กับการนิเทศการสอน ดังนั้นผลการวิจัยสามารถ

* Received 12 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 27 March 2026

นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ, การบริหารงานวิชาการ, แนวทางการพัฒนา

Abstract

The purposes of this research were: 1) study the current state of information technology use in academic administration at educational institutions, and 2) examine guidelines for developing the use of information technology in academic administration at educational institutions. A mixed-methods research approach was used, with a sample group of 298 administrators and teachers from schools under the Lampang Primary Educational Service Area Office 1 during the 2025 academic year. The sample was obtained using stratified random sampling. The research instruments used were: 1) a questionnaire with a 5-point Likert scale, a validity coefficient of 1, and a reliability coefficient of 0.953, and 2) a semi-structured interview. The data were provided by five experts in the use of information technology in academic administration. Data was analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall use of information technology in academic administration of educational institutions across all six aspects had a high mean score ($\bar{x} = 4.17, S.D. = 0.54$).; and 2) Guidelines for developing the use of information technology in academic administration of educational institutions included analyzing the needs of teachers and students, utilizing digital systems as a central focus, promoting student-centered learning, using technology for data measurement and analysis, and developing teachers' digital competencies alongside instructional supervision. Therefore, the research findings can be used as guidelines for developing effective academic administration in educational institutions that aligns with education in the digital age.

Keywords: information technology, academic administration, development guidelines

บทนำ

การศึกษาไทยในปัจจุบันอยู่ในยุคแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและมีความหลากหลาย ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้จากหลายช่องทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 (UNESCO, 2021) ส่งผลให้สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผน การติดตาม และการประเมินผลการศึกษา การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการปรับตัวของระบบการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

การบริหารงานของสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยการบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักที่สะท้อนถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล ตลอดจนการประกันคุณภาพการศึกษา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้มีความทันสมัย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีความรู้และส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานและพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ปิยะนุช บัวชุมการ, 2561) และผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่า กนกพร สุขวัลลิ (2567) ที่ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการในโรงเรียนเครือข่ายที่ 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ได้แก่ การนำอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูง มีโปรแกรมและแพลตฟอร์มที่ทันสมัยมาใช้ใน การบริหารงานวิชาการส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมอบรมการใช้เทคโนโลยี การสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ได้ส่งเสริมและกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการพัฒนาฐานข้อมูลผู้เรียน การเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม จากสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัดยังพบปัญหา ความไม่พร้อมของสถานศึกษา การขาดแคลนครูหรือครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก การขาดสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน รวมถึงครูและบุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาบางแห่งยังใช้ระบบบริหารงานแบบดั้งเดิม ทำให้การจัดเก็บข้อมูลไม่เป็นระบบ ข้อมูลกระจัดกระจาย การสื่อสารประสานงานระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรเป็นไปอย่างล่าช้า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาและ พัฒนาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1, 2568)

จากบริบทการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในยุคดิจิทัลและนโยบายการพัฒนาการศึกษาของประเทศ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสนับสนุนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานวิชาการจึงไม่เพียงเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่สังคมดิจิทัลในอนาคต ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้พัฒนาการบริหารงานวิชาการและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 82 แห่ง แบ่งเป็นผู้บริหารจำนวน 104 คน ครูจำนวน 1,217 คน รวมทั้งสิ้น 1,321 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งกลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้ 1) การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 ผู้บริหารจำนวน 23 คน ครูจำนวน 275 คน รวมทั้งสิ้น 298 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา (Stratified Random Sampling) 2) การเก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ที่มีเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ จำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ 1) ศึกษานิเทศก์ผู้ดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 1 ท่าน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูหัวหน้างานบริหารวิชาการ ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา จำนวน 4 ท่าน

2. เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 6) การพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลในด้านแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จาก ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูหัวหน้างานบริหาร

วิชาการ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเองโดยข้อคำถามครอบคลุมใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 6) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert)

2. นำตัวแปรที่ศึกษาและสังเคราะห์ มาตั้งข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามนิยามศัพท์แล้วคัดเลือกนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องด้าน เนื้อหา โครงสร้างและภาษา ให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

4. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

5. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย พิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มทดลองใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953 พร้อมจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยยึดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

2. สัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วย 6

ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 6) การพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

3. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ให้คลอบคลุมทั้ง 6 ด้าน และนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อพิจารณาแก้ไข เนื้อหาและสำนวนที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ว่าถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่

4. ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยพิจารณาอีกครั้ง และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับความสมบูรณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ โดยได้ขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล (Informed Consent) ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และสิทธิในการเข้าร่วมหรือปฏิเสธการวิจัย ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ และนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เปิดเผยชื่อ ทั้งนี้ใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น และได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 298 ชุด

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกระทำโดย 2 วิธี ดังนี้ 1) แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง 2) แจกแบบสอบถามทางอีเมล์ของแต่ละสถานศึกษาเพื่อให้ธุรการโรงเรียนกระจายข่าวในการทำการตอบแบบสอบถามออนไลน์ โดยกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 15-20 วัน

3. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามมาได้ทั้งหมด จำนวน 298 ฉบับ มีความสมบูรณ์ จำนวน 298 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และนัดหมายวันเวลาในการขอสัมภาษณ์และดำเนินการสัมภาษณ์โดยการเสนอแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สรุปและบันทึกผลการสัมภาษณ์โดยการ

วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแยกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวมทุกด้าน จากนั้นทำการแปลผลโดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยได้กำหนดขอบเขตของค่าเฉลี่ย และการแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ทำการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

การวิเคราะห์สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ทั้ง 6 ด้าน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในภาพรวม

ด้าน	สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ		
		$\bar{x}$	*S.D.*	การแปลผล
1	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.14	0.58	มาก
2	ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.11	0.62	มาก
3	ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.07	0.62	มาก
4	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.10	0.59	มาก
5	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.20	0.59	มาก
6	ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง	4.41	0.54	มาก
รวม		4.17	0.54	มาก

จากตาราง 1 พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.59) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.58) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.11, S.D. = 0.62) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.59) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{x}$ = 4.07, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยภาพรวม

ด้าน	แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	1. การวิเคราะห์ความต้องการและศักยภาพของครูและผู้เรียน 2. การใช้ระบบบริหารจัดการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน 3. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการเรียนรู้เชิงรุก 4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวัด ประเมินผล และวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา 5. การพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูและการนิเทศการสอนด้วยเทคโนโลยี
ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	1. การใช้ระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการหลักสูตร 2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร 3. การนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจเชิงนโยบายด้านหลักสูตร 4. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและนวัตกรรมดิจิทัลในการพัฒนาหลักสูตร 5. การติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ
ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	1. การพัฒนาระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลกลางด้านการวัดและประเมินผล 2. การส่งเสริมการใช้เครื่องมือประเมินผลดิจิทัลที่หลากหลาย 3. การนำข้อมูลผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ 4. การพัฒนาระบบการเทียบโอนผลการเรียนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	1. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวิจัยอย่างเป็นระบบ 2. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย 3. การพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยด้วยเครื่องมือดิจิทัล 4. การจัดให้มีแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการจัดเก็บ แลกเปลี่ยน และเผยแพร่ผลงานวิจัย 5. การบูรณาการผลการวิจัยสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	1. การส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลที่หลากหลาย 2. การส่งเสริมศักยภาพครูในการผลิตและคัดเลือกสื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม 3. การจัดให้มีแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือคลังสื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา 4. การสนับสนุนการใช้ระบบจัดการเรียนรู้ (LMS) และแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา 5. นำข้อมูลจากการใช้สื่อมาพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง	1. การพัฒนาระบบการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 2. การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองอย่างยืดหยุ่นผ่านสื่อดิจิทัล 3. การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 4. การใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ

จากตารางที่ 2 สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน รวม 28 แนวทาง ได้ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มี 5 แนวทาง 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษามี 5 แนวทาง 3) ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มี 4 แนวทาง 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษามี 5 แนวทาง 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามี 5 แนวทาง และ6) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่องมี 4 แนวทาง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในภาพรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยมีการวางแผน ส่งเสริม และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นส่งผลให้การดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษามีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ จึงทำให้สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังนี้

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมฑาวี วันดีรัตน์ (2568) ที่พบว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกรวมทั้งการใช้สื่อและแพลตฟอร์มดิจิทัล และปรับบทบาทของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21.

1.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนำระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวางแผน วิเคราะห์บริบทผู้เรียน ชุมชน และออกแบบโครงสร้างหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกฤตา ทองพงษ์ (2564) ที่พบว่าการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และการประเมินผล จะทำให้หลักสูตรมีความทันสมัยและนำไปใช้บริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล

1.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการทำให้กระบวนการประเมินผลเป็นระบบโปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยมีการใช้เทคโนโลยีในการสร้างเครื่องมือ วัดผล จัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น เนื่องจากเป็นภารกิจที่มีขั้นตอนและระเบียบปฏิบัติที่ซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้านและระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นมาตรฐาน จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาฏิหาริย์ สมตน (2567) ที่พบว่าสถานศึกษาควรมีระบบจัดเก็บข้อมูลและใช้สารสนเทศประกอบการตัดสินผลการเรียนอย่างเป็นระบบ

1.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ ครูและบุคลากรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลวิจัยออนไลน์ และใช้เทคโนโลยีในการวางแผน จัดเก็บ วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลได้สะดวก ส่งผลให้การวิจัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัลลังก์ จารย์คุณ (2563) ที่พบว่าการใช้ระบบสารสนเทศในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ การติดตามผล และการพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนำสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้มาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อดิจิทัลที่หลากหลายและสอดคล้องกับผู้เรียน รวมทั้งสนับสนุนการใช้ระบบจัดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศากร เมืองทอง (2567) ที่พบว่าการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาช่วยส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ และการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบสถานศึกษามีการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์เพื่อพัฒนาศักยภาพครูอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ รัตนาวดี เที่ยงตรง (2564) ที่พบว่าการอบรม การ Reskill และ Upskill ของครูช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 6 ด้าน จำนวน 28 แนวทาง สามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้ 5 แนวทาง สะท้อนว่าสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวิเคราะห์บริบท การจัดการเรียนรู้ การประเมินผล และการพัฒนาครู เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลเทคโนโลยีจึงมีบทบาทจากเครื่องมือสนับสนุนการสอน ไปสู่กลไกสำคัญในการบริหารจัดการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและใช้ข้อมูลจากการประเมินผลมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล่ำ (2563) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีในการออกแบบกิจกรรม สื่อ นวัตกรรม และเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้ 5 แนวทาง สะท้อนว่าสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานในการบริหารจัดการตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูล การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศยังช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรมีความแม่นยำ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา คำเทศ (2566) ที่พบว่าการใช้ระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลดิจิทัลช่วยยกระดับประสิทธิภาพการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่

2.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้ 4 แนวทาง สะท้อนว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาการวัดและประเมินผลจากรูปแบบดั้งเดิมสู่การบริหารจัดการเชิงระบบที่ใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการตัดสินใจทางวิชาการ นำเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มความถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ของการวัดผล รวมทั้งนำข้อมูลประเมินผลมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร สุขวัลลิ (2567) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีในการวัดผล จัดเก็บ และรายงานผลการเรียน ช่วยให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

2.4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้ 5 แนวทาง สะท้อนว่าสถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการวิจัยทางการศึกษาอย่าง

เป็นระบบ ตั้งแต่การจัดการข้อมูล การพัฒนาศักยภาพครู และการนำผลวิจัยไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการเทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยเชื่อมโยงข้อมูล งานวิจัย และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทำให้การวิจัยเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันขององค์กรและสามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดาภรณ์ ณรงค์กูล (2564) ที่พบว่าการส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยและเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการสอน ช่วยพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการศึกษาของสถานศึกษา

2.5 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้ 5 แนวทาง สะท้อนว่าสถานศึกษาควรใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งพัฒนาสื่อที่หลากหลายและสร้างระบบสนับสนุนการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งพัฒนาศักยภาพครูและใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหรือระบบ LMS ในการจัดเก็บ เผยแพร่ และวิเคราะห์ข้อมูลการใช้สื่อเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร จงเพลินนภาพร (2567) ที่พบว่าการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.6. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้ 4 แนวทาง สะท้อนว่าสถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จากรูปแบบการอบรมเดิมสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพรวมทั้งใช้ระบบสารสนเทศในการจัดเก็บ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาบุคลากร เพื่อวางแผนพัฒนาครูให้สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระพงษ์ แก้วฝ่าย (2563) และ เพ็ญสุดา หิรัญเกิด (2566) ที่พบว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัล การสร้าง PLC และการสนับสนุนจากผู้บริหาร ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พร้อมส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูและการนิเทศด้วยเทคโนโลยี 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตร เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาควรพัฒนาระบบสารสนเทศและเครื่องมือประเมินดิจิทัลที่หลากหลาย พร้อมนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีในทุกขั้นตอนของการวิจัย เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและสร้างวัฒนธรรมการวิจัยใน

สถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมการผลิตและใช้สื่อดิจิทัล จัดให้มีคลังสื่อกลาง และใช้ข้อมูลจากการใช้งานมาปรับปรุงการเรียนการสอน 6) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร สถานศึกษาควรใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการพัฒนาวิชาชีพ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาอย่างเป็นระบบ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลเชิงนโยบายในการกำหนดแนวทางพัฒนาสถานศึกษา 2) ควรศึกษาการเปรียบเทียบระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กนกพร สุขวัลลิ. (2567). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 . ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ณัฐกฤตา ทองพงษ์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 9(2), 115–130.

ทิศากร เมืองทอง. (2567). การส่งเสริมการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนโรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมือง เทศบาลนครนครศรีธรรมราช. วารสารครุศาสตร์ปัญญา.

ธีระพงษ์ แก้วฝ่าย. (2563). การพัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านนาฮี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 . ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บัลลังก์ จารย์คุณ. (2563). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 . ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปาฏิหาริย์ สมตน. (2567). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี.

ปิยะนุช บัวชุมการ. (2561). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 . ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล่ำ. (2563). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 . ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

เมฑาวี วันดีรัตน์. (2568). สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูยุคดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 10(1), 1–15.

รัชดาภรณ์ ณรงค์กูล. (2564). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

รัตนาวดี เที่ยงตรง. (2564). การศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 . ใน การค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รุ่งนภา คำเทศ. (2566). แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง . ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิริพร จงเพลินนภาพร. (2567). แนวทางการยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 . ใน การค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). การจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายในสถานศึกษา. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553). พริกหวานกราฟฟิค.

การพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ และทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

DEVELOPMENT OF POETRY WRITING ABILITY IN KLONSUPHAP AND TEAMWORK SKILL BY USING THE GPAS 5 STEPS AND THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE FOR MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS

เบญญาภา แก้วอาณา[1] และ น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์[2]
Benyapha Kaewarna[1] and Namthip Ongardwanich[2]
[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1-2]Faculty of Education, Naresuan University, Thailand
Corresponding Author's Email: benyaphaka67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านแก่งวิทยา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ และ 3) แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัด

* Received 16 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 28 March 2026

การเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีทักษะการทำงานเป็นทีม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: GPAS 5 Steps, เทคนิคเพื่อนคู่คิด, ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ, ทักษะการทำงานเป็นทีม

Abstract

This research aims to 1) to compare poetry writing ability in Klonsuphap for mathayomsuksa 2 students before and after learning by using the GPAS 5 Steps and Think-Pair-Share technique. 2) to compare poetry writing ability in Klonsuphap for mathayomsuksa 2 students after learning by using the GPAS 5 Steps and Think-Pair-Share technique with 80% criterion. And 3) to compare Teamwork skill for mathayomsuksa 2 students before and after learning by using the GPAS 5 Steps and Think-Pair-Share technique. The sample group consisted of 30 mathayomsuksa 2/1 students from Bankaengwittaya School. Which was selected using cluster sampling. The research instruments included 1) lesson plan 2) achievement test and 3) teamwork skill assessment. Statistics that used for data analysis included mean, standard deviation and t-test.

The research finding revealed that 1) poetry writing ability in Klonsuphap for mathayomsuksa 2 students after learning by using the GPAS 5 Steps and Think-Pair-Share technique was significantly higher than before at the .05 level. 2) poetry writing ability in Klonsuphap for mathayomsuksa 2 students after learning by using the GPAS 5 Steps and Think-Pair-Share technique was significantly higher than 80% criterion at the .05 level. And 3) teamwork skill for mathayomsuksa 2 students after learning by using the GPAS 5 Steps and Think-Pair-Share technique was significantly higher than before at the .05 level.

Keywords: GPAS 5 Steps, Think-Pair-Share, Poetry writing ability in Klonsuphap, Teamwork skill.

บทนำ

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาติ เอกลักษณ์ของภาษาไทยอันทรงคุณค่าประการหนึ่งคือการแต่งคำประพันธ์ ต้องอาศัยศิลปะการเลือกสรรเรียงร้อยถ้อยคำ ซึ่งผู้ประพันธ์ต้องคำนึงถึงคำและความ การศึกษาการแต่งคำประพันธ์มีความสำคัญ

ต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาไทย จึงควรค่าแก่การเรียนรู้ให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 37)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้ให้ความสำคัญกับการแต่งคำประพันธ์ โดยกำหนดไว้ในสาระที่ 4 แม้จะมีการเรียนการสอนแต่ก็ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ดังที่ ปริยารัตน์ วรรณกาญจน์ และรุ่งทิพย์ ปราโมทย์พันธุ์ (2565, น. 1966) ได้กล่าวถึงปัญหาที่ทำให้การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ นักเรียนไม่มีพื้นฐานเรื่องคำคล้องจอง ไม่เข้าใจฉันทลักษณ์ มีคลังคำศัพท์น้อย และมีทัศนคติว่าเป็นเรื่องที่ยากเกินความสามารถ

จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ปีการศึกษา 2567 มาตรฐานการเรียนรู้ ท 4.1 หลักการใช้ภาษาไทย ของโรงเรียนบ้านแก่งวิทยา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 51.78 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2568) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดคือ ร้อยละ 80 ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถด้านหลักการใช้ภาษาไทย โดยเฉพาะการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ ที่นักเรียนจะต้องใช้ทักษะทางภาษาและจินตนาการ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเป็นการปูพื้นฐานการแต่งคำประพันธ์ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

นอกจากปัญหาการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียน ผู้วิจัยพบปัญหาการทำงานร่วมกันของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนชอบการทำงานคนเดียว จึงทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมชั้น และเมื่อให้ทำงานกลุ่มมักเกิดปัญหาบ่อยครั้ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 จึงสมควรได้รับการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนใช้ความคิดอย่างเป็นระบบ มีความคงทนในการเรียนรู้ระดับสูง ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีความรู้ที่คงทนอันเป็นผลจากการฝึกคิดวิเคราะห์ (เตมีย์ อวะภาค และคณะ, 2567, น. 69) ผู้วิจัยยังไม่พบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ในการพัฒนาความสามารถการแต่งคำประพันธ์ จึงขออ้างอิงงานวิจัยของ ศนันธฉัตร วัชรพัฒนกุล (2567) ที่ได้นำกระบวนการเรียนรู้ตามแนว GPAS 5 Steps ร่วมกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ พบว่าทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการศึกษาพบว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิดช่วยส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นทีม นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทนจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการอภิปรายกับเพื่อนร่วมชั้น (Franklin Nnanna Ibe, 2025, p. 66) สอดคล้องกับ นวกานต์ วิภาสชีวิน (2564, น. 26) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด ส่งเสริม ให้นักเรียนเกิดความร่วมมือกันทำงาน นักเรียนสื่อสาร รับฟัง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ และทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ส่งผลให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

2. ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

3. ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านแก่งวิทยา จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 53 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านแก่งวิทยา มีนักเรียนทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ และทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จำนวน 6 แผน รวม 12 ชั่วโมง ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำคล้องจอง จำนวน 2 ชั่วโมง 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำสัมผัส จำนวน 2 ชั่วโมง 3) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลักษณะบังคับของกลอนสุภาพ จำนวน 2 ชั่วโมง 4) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเลือกใช้คำ จำนวน 2 ชั่วโมง 5) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ฝึกแต่งกลอนสุภาพ จำนวน 2 ชั่วโมง และ 6) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แต่งกลอนสุภาพ จำนวน 2 ชั่วโมง โดยแต่ละแผนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสังเกตรวบรวมข้อมูล (Gathering) 2) ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing) โดยใช้ขั้นการคิด (Think) ของเทคนิคเพื่อนคู่คิด 3) ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the knowledge) โดยใช้ขั้นการจับคู่คิด (Pair) ของเทคนิคเพื่อนคู่คิด 4) ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Appyling the Communication Skill) โดยใช้ขั้นการแลกเปลี่ยนความคิด (Share) ของเทคนิคเพื่อนคู่คิด และ 5) ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating) จากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม พบว่ามีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.61) จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try out) เพื่อปรับปรุงและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 แบบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ สร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ โดยจะคัดเลือกใช้เป็นข้อสอบจริงจำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน และแบบอัตนัย จำนวน 1 ข้อ มีประเด็นการประเมิน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านฉันทลักษณ์ และ 3) ด้านอักขรวิธี ให้คะแนนแบบรูบิค 15 คะแนน รวม 21 ข้อ 35 คะแนน จากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยแบบทดสอบแบบปรนัยพบว่ามีดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 นำไปทดลองใช้ (try out) จากนั้นนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ พบว่ามีข้อสอบผ่านเกณฑ์จำนวน 20 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ KR-20 ได้ผลเท่ากับ 0.80 ค่าความยาก (p) ได้ผลระหว่าง 0.30-0.65 ค่าอำนาจจำแนก (r) ได้ผลระหว่าง 0.25-0.58 และแบบทดสอบแบบอัตนัยพบว่ามีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 และนำไปทดลองใช้ (try out) โดยค่าความยาก (p) เท่ากับ 0.70 ค่าอำนาจจำแนก (r) ได้ผลเท่ากับ 0.24 จากนั้นนำแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ และแบบอัตนัย จำนวน 1 ข้อ นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3 แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม มีประเด็นการประเมิน ดังนี้ 1) ความร่วมมือ 2) การจัดการทีม 3) ความรับผิดชอบ และ 4) สัมพันธภาพ ให้คะแนนแบบรูบิค 12 คะแนน จากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่ามีดัชนี ความสอดคล้องระหว่าง 0.60–0.80 จากนั้นนำไปปรับปรุงและทดลองใช้ (try out) เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ปฐมนิเทศนักเรียนเพื่อชี้แจงจุดประสงค์ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม วิธีการวัดและประเมินผล

3.2 ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ จำนวน 21 ข้อ รวม 35 คะแนน ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง

3.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง

3.4 ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ จำนวน 21 ข้อ รวม 35 คะแนน ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันกับข้อสอบก่อนเรียน

3.5 เปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังเรียน เปรียบเทียบผลการทดสอบหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังเรียน

3.6 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อสรุปและอภิปรายผล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจากการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ จึงเลือกใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

4.2 วิเคราะห์ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และจากการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ พบว่า ข้อมูล มีการแจกแจงแบบปกติ จึงเลือกใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว (t-test one sample)

4.3 วิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจากการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ พบว่า

ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ จึงเลือกใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	t	df	Sig (1-tailed)
ก่อนเรียน	30	35	19.30	2.69	25.29*	29	.000
หลังเรียน	30	35	29.30	1.72			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนสอบก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 19.30 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.69 และคะแนนสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 29.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.72 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

การทดสอบ	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	t	Sig (1-tailed)
หลังเรียน	30	35	28	29.30	1.72	4.08*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 29.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.72 และเกณฑ์ร้อยละ 80 เทียบเท่ากับ 28 คะแนน โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

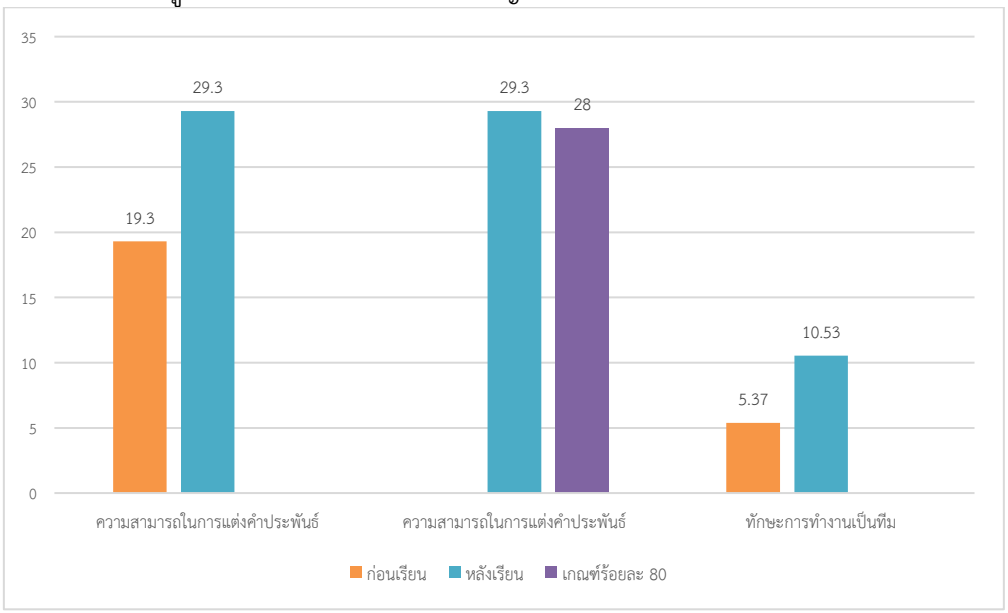
3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีม ก่อนและหลังเรียน

ทักษะการทำงานเป็นทีม	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	t	df	Sig (1-tailed)
ก่อนเรียน	30	12	5.37	1.20	25.34*	29	.000
หลังเรียน	30	12	10.53	1.48			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 5.37 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.20 และทักษะการทำงานเป็นทีมหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 10.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.48 โดยทักษะการทำงานเป็นทีมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงผลการวิจัย

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน โดย เตมีย์ อวะภาค และคณะ (2567, น. 69) กล่าวว่า GPAS 5 Steps มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ที่คงทนอันเป็นผลจากการฝึกคิด ทั้งนี้ได้บูรณาการร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด Franklin Nnanna Ibe (2025, p. 64) กล่าวว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิดช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจ และผลจากการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนนั้น ช่วยให้ซึมซับเนื้อหาได้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของศนันธฉัตร วัชรพัฒนกุล (2567) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนว GPAS 5 Steps ร่วมกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ทักษะ การเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของจารวีย์ คีรีนิล (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ช่วยส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา และมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 สอดคล้องกับงานวิจัยของธันยพร อุดคำมี (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ร่วมกับแนวคิดการใช้คำถามสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ซึ่งเป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม นักเรียนลงมือคิดด้วยตนเอง จากนั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นคู่ และอภิปรายในกลุ่มใหญ่ โดย Akhmad Nuris Hidayat (2023, p. 7) กล่าวว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิดช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนวกานต์

วิภาสชีวิน (2564) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง สถิติ ที่มีต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ และทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ เมื่อนำมาบูรณาการร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด นอกจากจะช่วยเสริมสร้างกระบวนการทางปัญญาแล้ว ยังส่งเสริมทักษะทางสังคมและการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงนับว่าเป็นวิธีการสอนที่น่าสนใจ สามารถพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ และทักษะการทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการ แต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ดังนี้ ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างนักเรียน และต้องปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเคร่งครัด เอาใจใส่นักเรียนตลอดการจัดการเรียนรู้ และให้คำแนะนำนักเรียนอย่างใกล้ชิด และ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ดังนี้ ควรมีการศึกษาและวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด เพื่อพัฒนาความสามารถในสาระอื่น ๆ

ของรายวิชาภาษาไทย และควรมีการศึกษาและวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จารวีย์ คีรีนิล. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เตมีย์ อวะภาค, นพรัฐ เสน่ห์ และอภิชัย จันทร์เกษ. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคหมวก 6 ใบ และแอปพลิเคชันมายมีสเตอร์ที่มีต่อความสามารถการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. Journal of Information and Learning (JIL), 35(2), 68-78.

ธันยพร อุดคำมี. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ร่วมกับแนวคิดการใช้คำถามสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นวกานต์ วิภาสชีวิน. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่อง สถิติ ที่มีต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปริยารัตน์ วรรณกาญจน์ และรุ่งทิพย์ ปราโมทย์พันธุ์. (2565). การพัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ โดยใช้บทเรียนออนไลน์ “เรียงถ้อย ร้อยคำประพันธ์กลอน” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีนครมูลนิธิ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา [เอกสารนำเสนอ]. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ศนันธฉัตร วัชรพัฒนกุล. (2567). การพัฒนาทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนว GPAS 5 Steps ร่วมกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2568). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567.

Ibe, F. N. (2025). Impact of Think-Pair-Share Instructional Strategy on Secondary School Students' Academic Retention in Chemistry. Journal of Eduaction, Teaching and Learning Research, 1(3), 56-66.

Nuris, A. N. H. (2023). The Effect of Think-Pair-Share Strategy on Student Learning Achievement: English. JOEY: Journal of English Ibrahimy, 2(2), 7–12.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น*

GUIDELINES FOR SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS HIGH PERFORMANCE ORGANIZATIONS UNDER THE PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE OF KHON KAEN

ฐาปนี นวลลม[1], คณิศร จี้กระโทก[2] และ นวัตกร หอมสิน[3]

Thapanee Nuanlom[1], Kanisorn Jeekratok[2], And Nawattakorn Homsin[3]

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี[1-3]

Udon Thani Rajabhat University, Thailand[1-3]

Corresponding Author's Email: Thapaneekie@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง 2) ศึกษาแนวทางการบริหาร และ 3) ประเมินแนวทางดังกล่าว โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 367 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางโดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูล 9 คน เลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และระยะที่ 3 ประเมินแนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ตามเกณฑ์ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.99) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.35) ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลการดำเนินงาน (PNI = 0.622) รองลงมาคือด้านการจัดการความรู้และนวัตกรรม และด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร 2) ได้แนวทางจำนวน 36 แนวทาง ครอบคลุม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลการดำเนินงาน ด้านการจัดการความรู้และนวัตกรรม ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการปรับตัวและความยืดหยุ่นขององค์การ ด้านการกำหนดทิศทางองค์การ และด้านการมุ่งเน้น

* Received 4 March 2026; Revised 30 March 2026; Accepted 30 March 2026

ผู้รับบริการ และ 3) ผลการประเมินแนวทางพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, การบริหารสถานศึกษา, องค์การสมรรถนะสูง

Abstract

This research aimed to: 1) examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs of school administration toward becoming high-performance organizations; 2) develop administrative guidelines; and 3) evaluate the proposed guidelines. A mixed-methods design was employed and conducted in three phases. In Phase 1, data were collected from 367 school administrators and teachers selected through stratified random sampling based on school size. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.96. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI modified). In Phase 2, the guidelines were developed through semi-structured interviews with nine purposively selected key informants and analyzed using content analysis. In Phase 3, the proposed guidelines were evaluated by nine experts in terms of appropriateness, feasibility, and utility.

The findings revealed that: 1) the overall current conditions were at a moderate level ($\bar{x}$ = 2.99), while the desirable conditions were at a high level ($\bar{x}$ = 4.35). The highest priority need was results focus and performance measurement (PNI = 0.622), followed by knowledge management and innovation, and personnel capacity development, respectively. 2) A total of 36 guidelines were developed, covering seven dimensions: results focus and performance measurement; knowledge management and innovation; personnel capacity development; stakeholder participation; organizational adaptability and flexibility; organizational direction setting; and customer focus. 3) The evaluation results indicated that the proposed guidelines were at a high level overall in terms of appropriateness, feasibility, and utility.

Keywords: Guidelines for School Administration, School Administration, High-Performance Organization

บทนำ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาในฐานะองค์กรหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องยกระดับการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้สถานศึกษาบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารทั่วไป และการบริหารงานบุคลากร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562: 2) ประกอบกับแนวคิดการพัฒนาองค์กรตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งมุ่งเน้นการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ (จันทรานี สงวนนาม, 2545: 201) และแนวคิดองค์การสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) ที่ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรมเพื่อความเป็นเลิศ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2565: 45-47) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาสะท้อนปัญหาที่ต้องเร่งพัฒนา โดยผลการประเมิน PISA ปี 2022 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ในทุกด้าน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565: 12-15) และผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ในหลายกลุ่มสาระ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2565: 23-25) สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และทักษะดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ซึ่งรับผิดชอบสถานศึกษาใน 5 เขตพื้นที่ พบข้อจำกัดด้านบทบาทผู้บริหารและการพัฒนาด้านวิชาการในบางเขตพื้นที่ (ศิริเพ็ญ พิทักษ์ และคณะ, 2567: 45-48) รวมถึงปัญหาด้านสมรรถนะเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของชุมชน (สุธิดา สอนสืบ และคณะ, 2567: 87-92) และการขาดแคลนครูเฉพาะสาขาในบางพื้นที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4, 2568: 67-70) ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง นอกจากนี้ จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศ พบว่ามีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดย Mustamin (2012) พบว่าสมรรถนะของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ครอบคลุมด้านวิสัยทัศน์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขณะที่ Randu Roselyn Sidi (2018) ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมโรงเรียนที่เข้มแข็ง วินัยของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญของสถานศึกษาที่มีสมรรถนะสูง สอดคล้องกับ André de Waal (2020) ที่พบว่าองค์กรในเอเชียส่วนใหญ่ยังไม่ถึงระดับองค์การสมรรถนะสูง และควรพัฒนาในด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การใช้ศักยภาพของบุคลากร และการพัฒนาผู้บริหาร รวมถึง Simin Ghavifekr และ Mohammad Ismath Ramzy (2020) ที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยเฉพาะการ

พัฒนาครู การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการนิเทศการสอน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการแนวคิดการบริหารเชิงระบบตามวงจร PDCA ร่วมกับแนวคิดองค์การสมรรถนะสูง (HPO) ในบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในการนำเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษาในระดับพื้นที่

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูงโดยบูรณาการแนวคิด PDCA และ HPO จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี PNImodified เพื่อเปรียบเทียบช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับกำหนดแนวทางพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท และยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง (2) หาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง และ (3) ประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น จำนวน 8,401 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 43 คน และครู 324 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970: 607–610 อ้างถึงใน บุญชม

ศรีสะอาด, 2560: 47) และสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามขนาดโรงเรียน ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป เป็นผู้ที่ได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น หรือสถานศึกษามีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ หรือรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 และ ระยะที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60–1.00 ค่าอำนาจจำแนกด้านสภาพปัจจุบัน 0.37–0.88 ด้านสภาพที่พึงประสงค์ 0.75–0.97 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 ระยะที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พัฒนาจากประเด็นที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงกว่าค่าเฉลี่ย และระยะที่ 3 ใช้แบบประเมินแนวทางมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

3. การเก็บรวบรวมข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 1 ใช้แบบสอบถามออนไลน์ ได้รับกลับคืนร้อยละ 100 ระยะที่ 2 สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและบันทึกข้อมูล และระยะที่ 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินแนวทาง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี $PNI_{modified}$ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์ (I)		แปลผล	ความต้องการจำเป็น (PNI)	
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.		(I-D)/D	ลำดับ
1. ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ	3.13	0.71	ปานกลาง	4.16	0.53	มาก	0.329	6
2. ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ	3.12	0.68	ปานกลาง	4.12	0.53	มาก	0.322	7
3. ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร	3.06	0.75	ปานกลาง	4.66	0.45	มากที่สุด	0.521	3
4. ด้านการจัดการความรู้และนวัตกรรม	3.04	0.78	ปานกลาง	4.64	0.49	มากที่สุด	0.525	2
5. ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลการดำเนินงาน	2.76	0.68	ปานกลาง	4.48	0.47	มาก	0.622	1
6. ด้านการปรับตัวและความยืดหยุ่นขององค์การ	2.89	0.51	ปานกลาง	4.15	0.33	มาก	0.440	5
7. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	2.92	0.59	ปานกลาง	4.22	0.39	มาก	0.442	4
โดยรวม	2.99	0.09	ปานกลาง	4.35	0.07	มาก	0.457	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 2.99 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ มีค่าเฉลี่ย 3.13 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ ($\bar{x}$ = 3.12) ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ($\bar{x}$ = 3.06) ด้านการจัดการความรู้และนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 3.04) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\bar{x}$ = 2.92) ด้านการปรับตัวและความยืดหยุ่นขององค์การ ($\bar{x}$ = 2.89) และด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลการดำเนินงาน ($\bar{x}$ = 2.76) ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.35 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร มีค่าเฉลี่ย 4.66 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการความรู้และนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 4.64) ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลการดำเนินงาน ($\bar{x}$ = 4.48) ด้าน

การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\bar{x}$ = 4.22) ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ ($\bar{x}$ = 4.16) ด้านการปรับตัวและความยืดหยุ่นขององค์การ ($\bar{x}$ = 4.15) และด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ ($\bar{x}$ = 4.12) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง พบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลการดำเนินงาน เป็นลำดับที่ 1 ด้านการจัดการความรู้และนวัตกรรม เป็นลำดับที่ 2 ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เป็นลำดับที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นลำดับที่ 4 ด้านการปรับตัวและความยืดหยุ่นขององค์การ เป็นลำดับที่ 5 ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ เป็นลำดับที่ 6 และด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ เป็นลำดับสุดท้าย

2. ผลการหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วยแนวทางต่าง ๆ จำนวน 7 ด้าน ดังนี้

2.1 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ด้านการมุ่งเน้นผลสำเร็จและการวัดผลการดำเนินงาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการใช้ระบบสารสนเทศในการติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายแต่บรรลุได้โดยใช้หลัก SMART Goals การนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การวัดผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การปรับปรุงระบบการประเมินให้มีประสิทธิภาพ และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่อิงข้อมูล โดยมีความสามารถในการสร้างระบบติดตามที่เหมาะสมกับขนาดของสถานศึกษา ตั้งแต่การใช้ Google Sheets ในโรงเรียนขนาดเล็ก ไปจนถึงระบบ Business Intelligence ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จึงทำให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและสามารถปรับปรุงพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

2.2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ด้านการจัดการความรู้และนวัตกรรม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการสร้างระบบการจัดการความรู้แบบดิจิทัล การพัฒนาวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมจากการแก้ปัญหาในชั้นเรียน การจัดกิจกรรม PLC และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การใช้เทคโนโลยีในการแบ่งปันความรู้และการติดตามประเมินผลการใช้นวัตกรรม โดยมีความสามารถในการปรับรูปแบบการจัดการความรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ตั้งแต่การใช้ Google Drive และ Line Group ในโรงเรียนเล็ก ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายความรู้ระดับภูมิภาคในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จึงทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมที่ยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

2.3 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล การใช้การพัฒนาแบบผสมผสานตามหลัก 70:20:10 การสร้างระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษา การปรับรูปแบบการพัฒนาตามผลการประเมินและความต้องการที่เปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนา และการนิเทศติดตามการนำความรู้ไปใช้จริง โดยมีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม สร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย และพัฒนาสมรรถนะครูให้สอดคล้องกับการเป็นองค์การสมรรถนะสูง ตั้งแต่การพัฒนาแบบใกล้ชิดในโรงเรียนเล็ก ไปจนถึงการมีศูนย์พัฒนาบุคลากรเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จึงทำให้เกิดการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างเป็นระบบ การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและมีประสิทธิผล การสร้างความผูกพันกับชุมชน การนำผลการประเมินมาปรับปรุงระบบการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยมีความสามารถในการปรับรูปแบบการมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ตั้งแต่การใช้ Line Group และ Facebook ในโรงเรียนเล็ก ไปจนถึงการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารขั้นสูงในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาสถานศึกษา

2.5 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ด้านการปรับตัวและความยืดหยุ่นขององค์การ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการวิเคราะห์ผลกระทบและวางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลง การนำบทเรียนจากการเปลี่ยนแปลงมาพัฒนาระบบการทำงาน การสร้างความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน การติดตามประเมินประสิทธิภาพการปรับตัว และการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีความสามารถในการใช้ข้อได้เปรียบของโรงเรียนแต่ละขนาดในการปรับตัว ตั้งแต่ความคล่องตัวของโรงเรียนเล็ก ไปจนถึงการมีระบบการจัดการความต่อเนื่องในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จึงทำให้เกิดองค์การที่สามารถรับมือและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการสร้างวิสัยทัศน์และภารกิจผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การกำหนดแผนพัฒนาผู้เรียนสำหรับทักษะศตวรรษที่ 21 การปรับปรุงระบบเทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน การวางแผนกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงกับนโยบาย

ระดับชาติ และการติดตามความก้าวหน้าตามแผน โดยมีความสามารถในการปรับทิศทางให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ตั้งแต่การเน้นความอบอุ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนเล็ก ไปจนถึงการมุ่งสู่มาตรฐานสากลในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จึงทำให้เกิดการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนและสามารถนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้

2.7 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การสร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็นที่มีประสิทธิผล การปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะ การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และการติดตามความพึงพอใจอย่างต่อเนื่อง โดยมีความสามารถในการให้บริการที่เหมาะสมกับขนาดและบริบทของสถานศึกษา ตั้งแต่การดูแลเป็นรายบุคคลในโรงเรียนเล็ก ไปจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการให้บริการในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จึงทำให้เกิดการให้บริการที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริง

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน พบว่า ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเหมาะสม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทรัพยากร และบุคลากร ส่งผลให้การพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์และการจัดการเชิงระบบยังไม่เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับ พรทิพย์ ศรีสุข (2562: 88) ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากล พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่มีงบประมาณจำกัดมักประสบปัญหาในการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์และการลงทุนด้านนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้บริหารและครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนา

บุคลากรอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับองค์การสู่สมรรถนะสูง สอดคล้องกับ พรทิพย์ สุขสวัสดิ์ (2562: 115) ที่ระบุว่าสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จมักมีเป้าหมายชัดเจนและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ด้านความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลการดำเนินงานมีความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด สะท้อนปัญหาการขาดระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2564: 45) ที่ว่าการขาดระบบประเมินผลที่เน้นผลลัพธ์เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ด้านการจัดการความรู้และนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เป็นประเด็นที่มีความจำเป็นสูงเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อุษณีย์ ศิลป์สมบูรณ์ (2564: 67) ที่พบว่าการมีระบบจัดการความรู้ที่เป็นระบบเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง พบว่า สามารถจัดกลุ่มตามกรอบแนวคิดวงจรคุณภาพของ W. Edwards Deming ได้แก่ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ได้อย่างเป็นระบบ โดยระยะวางแผน (Plan) เน้นการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงนโยบายระดับชาติและบริบทสถานศึกษา สอดคล้องกับ จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ (2567: 61–80) ระยะปฏิบัติ (Do) มุ่งพัฒนาระบบการจัดการความรู้ นวัตกรรม และการพัฒนาบุคลากร ระยะตรวจสอบ (Check) เน้นการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ และระยะปรับปรุง (Act) มุ่งเสริมสร้างความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวขององค์การให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง

ผลการประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ ทั้งนี้อาจเป็นผลจากกระบวนการพัฒนาแนวทางที่อาศัยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ควบคู่กับการรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับ จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ (2567: 894–901) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาตามแนวคิดองค์การสมรรถนะสูงมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในระดับมาก สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะการขับเคลื่อนการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งช่วยให้การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ

(Check) และการปรับปรุง (Act) เป็นไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและสมรรถนะขององค์การในระยะยาว ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** พบว่า ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลการดำเนินงานมีความต้องการจำเป็นสูงสุด จึงควรให้ความสำคัญกับการใช้ระบบสารสนเทศในการติดตามผลด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงข้อมูลและการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แนวทางที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละแห่ง **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาจำแนกตามขนาดและบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้านการใช้ระบบสารสนเทศ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์การ นอกจากนี้ ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง เช่น ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดการความรู้ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2567). แนวทางการพัฒนาองค์การสมรรถนะสูงในสถานศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 18(2), 61–80.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประเวศ วะสี. (2564). การปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

พรทิพย์ ศรีสุข. (2562). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารการบริหารการศึกษา, 15(1), 88–102.

พรทิพย์ สุขสวัสดิ์. (2562). ปัจจัยความสำเร็จของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(2), 115–130.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2565). การพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริเพ็ญ พิทักษ์, และคณะ. (2567). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วารสารการบริหารการศึกษา, 19(1), 45–48.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทาง

การศึกษาแห่งชาติ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). รายงานผลการประเมิน PISA 2022 ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. (2568). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2568. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4.

สุธิดา สอนสืบ, และคณะ. (2567). ปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 19(2), 87–92.

อุษณีย์ ศิลป์สมบูรณ์. (2564). การจัดการความรู้กับการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 32(1), 67–80.

de Waal, A. (2020). Creating high-performance organizations in Asia: Issues to consider. International Journal of Management and Applied Research, 7(2), 87–103.

Ghavifekr, S., & Ramzy, M. I. (2020). Exploring effective leadership practices of school principals to enhance academic excellence of teachers and students' achievement. International Journal of Leadership in Education, 23(4), 434–456.

Mustamin. (2012). The competency of school principals: What kind of need competency for school success. Journal of Education and Learning, 6(1), 33–42.

Sidi, R. R. (2018). Characteristics of school culture in high performing secondary schools in Mombasa County, Kenya. Journal of Education and Practice, 9(12), 99–106.

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี*

CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT OF THE KAREN ETHNIC COMMUNITY, BAN BANG KLOI, PHETCHABURI PROVINCE

กิตติพงษ์ โคตรจันทึก[1] และ มะลิ ทิพพ์ประจง[2]
Kittipong Kotchanthuek[1] and Mali Thipprajong[2]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1-2]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[1-2]
Corresponding Author's Email: Kittipong_joo11@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี" มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม 2) พัฒนาแผนที่การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ และ 3) พัฒนามรดกทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณแบบคู่ขนาน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 350 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน นักวิชาการ และเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ ใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า "ไร่หมุนเวียน" เป็นแกนกลางของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่เป็นทั้งระบบการผลิตและระบบนิเวศทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความเชื่อ พิธีกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.87) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความตั้งใจรักษามรดกวัฒนธรรมไว้ให้ลูกหลาน ($\bar{x}$ = 4.31, S.D. = 0.8 2) นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาแผนที่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเชื่อมโยงพื้นที่ทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการเรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ "3Cs Model" ประกอบด้วย Cultural Root, Community Strength และ Creative Integration ซึ่งเป็นกรอบแนวคิด

* Received 29 March 2026; Revised 17 May 2026; Accepted 17 May 2026

สำคัญในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานการมีส่วนร่วม ความยั่งยืน และการเคารพสิทธิทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง, บ้านบางกลอย, ไร่หมุนเวียน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This research entitled “Cultural Heritage Management of the Karen Ethnic Community in Ban Bang Kloi, Phetchaburi Province” aimed to: 1) examine the patterns and processes of cultural heritage management; 2) develop a creative cultural heritage management map; and 3) promote cultural heritage toward sustainable cultural tourism development. The study employed a mixed-methods research design integrating qualitative and quantitative approaches concurrently. The quantitative sample consisted of 350 participants, including community leaders, local residents, academics, and ethnic network representatives, selected through convenience sampling. The qualitative phase involved 15 key informants selected through purposive sampling. Research instruments included in-depth interview guides and five-point Likert-scale questionnaires. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that “rotational farming” served as the core of cultural heritage management, functioning not only as a production system but also as a cultural ecological system integrating beliefs, rituals, and indigenous knowledge. The overall level of community strength in cultural heritage management was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.87). The dimension with the highest mean score was the intention to preserve cultural heritage for future generations ($\bar{x}$ = 4.31, S.D. = 0.82). In addition, the study developed a creative cultural mapping framework linking cultural spaces with eco-cultural tourism and ethnic way-of-life learning. The new body of knowledge derived from this study is the “3Cs Model,” consisting of Cultural Root, Community Strength, and Creative Integration. This model serves as a conceptual framework for cultural

heritage management among ethnic communities based on participation, sustainability, and respect for cultural rights.

Keywords: Cultural Heritage Management, Karen Ethnic, Ban Bang Kloi, Rotational Farming, Cultural Tourism

บทนำ

การรวมตัวกันเป็นชุมชน มักมีแนวปฏิบัติตามความเชื่อและวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน วิถีการดำเนินชีวิตได้ถูกเรียนรู้วิธีการจัดระบบในชุมชน ที่ถูกส่งต่อความรู้ทักษะชีวิต และความสามารถจากรุ่นสู่รุ่น รวมไปถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ที่มีการถ่ายทอดความรู้ และวิธีการดั้งเดิมที่ยึดถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ที่มีการสืบทอดความรู้ในหลากหลายสาขาวิชา เช่น สุขภาพ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างยั่งยืน จากการศึกษาวงจรชีวิตมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับการดำเนินชีวิตในชุมชนควบคู่กับการแก้ไขปัญหาที่เกิดความขัดแย้ง และความตึงเครียด โดยใช้การเข้าใจตนเอง รวมถึงเข้าใจสถานะในสังคมของตนเองสู่การสร้างความทรงจำร่วมกัน เพื่อให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรในชุมชนให้คงความอุดมสมบูรณ์ ที่เชื่อมโยงเข้ากับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นในแต่ละชุมชนจึงมีการรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อนำไปสู่ความมั่งคั่งและรักษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่อาจถูกควบคุมสมรรถนะผ่านการศึกษาแบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันของสังคมนอกชุมชนและอยู่ร่วมกันกับมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนนั้นๆ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564)

มรดกทางวัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่และการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตเชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศอย่างลึกซึ้ง มรดกทางวัฒนธรรมมิได้หมายถึงเพียงโบราณสถานหรือวัตถุทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ภาษา ความเชื่อ พิธีกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และบริบททางสังคมอย่างเป็นพลวัต องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2003) ระบุว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเข้มแข็งของชุมชน และการเรียนรู้ระหว่างรุ่น ขณะที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2564) ชี้ให้เห็นว่า การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการคงอยู่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดังนั้น การจัดการ

มรดกทางวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัยจึงมิใช่เพียงการอนุรักษ์อดีต หากแต่เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าและความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมบนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี เป็นหนึ่งในชุมชนที่มีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดดเด่น ทั้งด้านภาษา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และระบบเกษตรกรรมแบบ “ไร่หมุนเวียน” ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม ภายหลังการประกาศพื้นที่ป่าแก่งกระจานเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนกลับเผชิญความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง อันเกิดจากแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบรวมศูนย์ที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองพื้นที่ป่ามากกว่าการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้ชุมชนถูกจำกัดสิทธิในการใช้ทรัพยากร การถือครองที่ดิน และการดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะการทำไร่หมุนเวียนที่ถูกตีความว่าเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่า ทั้งที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2563) ความขัดแย้งดังกล่าวมิได้สะท้อนเพียงปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความเปราะบางของสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชน และความมั่นคงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยร่วมสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2562) ที่อธิบายว่า ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์มีรากฐานมาจากความแตกต่างด้านชุดความรู้และมุมมองต่อการจัดการทรัพยากรระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่น

แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการศึกษาประเด็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและความขัดแย้งในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งอธิบายปัญหาในมิติด้านกฎหมาย การจัดการทรัพยากรหรือสิทธิชุมชนเป็นสำคัญ ขณะที่การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับ “มุมมองจากฐานรากของชุมชน” และกระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยคนในชุมชนเองยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งยังขาดแนวทางเชิงรูปธรรมที่สามารถเชื่อมโยงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน Smith (2006) และ Waterton and Smith (2010) อธิบายว่า การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมร่วมสมัยควรเปลี่ยนบทบาทของชุมชนท้องถิ่นจาก “ผู้ถูกจัดการ” ไปสู่การเป็น “ผู้กำหนดคุณค่าและความหมายทางวัฒนธรรม” ด้วยตนเอง ขณะที่ Harrison (2013) เสนอว่า มรดกทางวัฒนธรรมควรถูกมองในฐานะกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ การต่อรอง และอัตลักษณ์ มากกว่าการเป็นเพียงทรัพยากรเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น นอกจากนี้ สุริชัย หวันแก้ว (2561) ยังชี้ว่า การพัฒนานโยบายด้านชาติพันธุ์ในประเทศไทยจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานการมีส่วนร่วมและการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อป้องกันการลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ช่องว่างดังกล่าวจึงสะท้อนความจำเป็นของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถบูรณาการมิติทางวัฒนธรรม สิทธิชุมชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าด้วยกัน

จากบริบทและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี โดยมุ่งศึกษารูปแบบ กระบวนการ และแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถเชื่อมโยงการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้มุ่งสร้างองค์ความรู้เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นธรรมทางสังคม และการเคารพสิทธิมนุษยชนในระดับชาติและนานาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม และระดับการมีส่วนร่วม ศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาแผนที่การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี สู่การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบคู่ขนาน (Concurrent Design) เพื่อศึกษาทั้งเชิงลึกด้านบริบททางวัฒนธรรมและเชิงปริมาณด้านระดับความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม และเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน นักวิชาการ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบ กระบวนการ และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

3.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วม และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม โดยใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการโดย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ไม่น้อยกว่า 0.50 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ไม่น้อยกว่า 0.70

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็นขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาเอกสาร งานวิจัย และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสังเกตการณ์วิถีชีวิตและบริบทชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และ การตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตีความ และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ

5.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นและความเข้มแข็งของชุมชน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบางกลอยมีความผูกพันกับ "ไร่หมุนเวียน" เป็นแกนกลาง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติจิตวิญญาณ

(ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ) มิติวิถีชีวิต (การกินอยู่และที่อยู่อาศัย) และมิติภูมิปัญญา (การทอผ้าและเครื่องจักสาน)

ตารางที่ 1 ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยรวมและรายด้าน

รายการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับ
1. ด้านการร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.23	0.87	มากที่สุด
2. ด้านการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านภูมิปัญญา	4.23	0.89	มากที่สุด
3. ด้านความตั้งใจรักษามรดกวัฒนธรรมไว้ให้ลูกหลาน	4.31	0.82	มากที่สุด
4. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีของชุมชน	4.15	0.91	มาก
5. ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่คนในและนอกชุมชน	4.18	0.85	มาก
รวม	4.22	0.87	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$= 4.22, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความตั้งใจรักษามรดกวัฒนธรรมไว้ให้ลูกหลาน ($\bar{x}$= 4.31, S.D. = 0.82) รองลงมา ได้แก่ การร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหาชุมชน ($\bar{x}$= 4.23, S.D. = 0.87) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีของชุมชน ($\bar{x}$= 4.15, S.D. = 0.91) แม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมบางส่วนอาจมีข้อจำกัดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ของความเข้มแข็งชุมชน

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาแผนที่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ พบว่า มีจุดยุทธศาสตร์สำคัญ 5 จุด (Cultural Nodes) ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และดึงดูดการท่องเที่ยว ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปจุดสำคัญในแผนที่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านบางกลอย

จุดสำคัญ (Nodes)	รายละเอียดและกิจกรรมทางวัฒนธรรม
1. ลานวัฒนธรรมกลางหมู่บ้าน	พื้นที่จัดกิจกรรมประเพณี การแสดงรำตง และจุดรวมตัวของชุมชน
2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติไร่หมุนเวียน	แหล่งเรียนรู้วงจรการทำไร่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและพิธีขวัญข้าว
3. กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง	พื้นที่สาธิตการทอผ้ากะเหรี่ยงดั้งเดิมและการปักลวดลายอัตลักษณ์
4. ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา	คลังข้อมูลมุขปาฐะ ประวัติศาสตร์ชุมชนใจแผ่นดิน และเครื่องจักสาน
5. พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ	พื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางจิตวิญญาณและความเคารพต่อบรรพบุรุษ

ตารางที่ 1 ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม (ตารางแสดงค่าเฉลี่ยตามข้อมูลที่ระบุในบทที่ 4 เช่น ด้านการจัดการปัญหาชุมชน Mean = 4.23 ระดับมากที่สุด) จากผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แผนที่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

ประกอบด้วยจุดสำคัญ 5 จุด ได้แก่ ลานวัฒนธรรมกลางหมู่บ้าน, เส้นทางศึกษาธรรมชาติไร่หมุนเวียน, กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง, ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อดั้งเดิม

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 3 การพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมสู่การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านบางกลอยมีศักยภาพในการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ กิจกรรมที่สามารถพัฒนาเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การเรียนรู้ระบบไร่หมุนเวียน การทอผ้ากะเหรี่ยง การทำเครื่องจักสาน การประกอบพิธีกรรมพื้นบ้าน และการศึกษาวิถีชีวิตชาติพันธุ์นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น แผนที่วัฒนธรรมออนไลน์ สารคดีชุมชน และฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนช่วยในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต่อสังคมภายนอก อันนำไปสู่การส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณค่า (Value-based Tourism) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และการรักษาคุณค่าแท้ของมรดกทางวัฒนธรรมควบคู่กับการสร้างรายได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบและกระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ไร่หมุนเวียน เป็นแกนกลางสำคัญของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย โดยมิได้ทำหน้าที่เพียงในฐานะระบบการผลิตทางการเกษตรเพื่อการยังชีพ หากแต่เป็น “ระบบนิเวศทางวัฒนธรรม” (Cultural Ecology) ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องขวัญข้าว จารีตประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มิได้ดำรงอยู่ในลักษณะหยุดนิ่ง หากแต่เป็นกระบวนการทางสังคมที่มีพลวัตและสัมพันธ์กับบริบททางสิ่งแวดล้อมและอำนาจทางสังคมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Harrison (2013) ที่อธิบายว่า มรดกทางวัฒนธรรมควรถูกทำความเข้าใจในฐานะ กระบวนการทางสังคม มากกว่าการเป็นเพียงวัตถุหรือประเพณีที่ได้รับการอนุรักษ์นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า วิถีไร่หมุนเวียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการธำรงอัตลักษณ์ของชุมชนกะเหรี่ยง ทั้งในมิติของภาษา ความเชื่อ และระบบเครือญาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2003) ที่ระบุว่า

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานศึกษาของนันทนา บุญลออ (2564) ที่เสนอว่า วัฒนธรรมไร่หมุนเวียนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นองค์ความรู้ดั้งเดิมที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และมีความเสี่ยงต่อการสูญหายจากแรงกดดันของนโยบายรัฐและกระแสการพัฒนาสมัยใหม่ในอีกมิติหนึ่ง ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงการรักษา คุณค่าแท้ (Authenticity) ของชุมชนผ่านการสืบทอดงานหัตถกรรม การทอผ้า และพิธีกรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์ ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับ Smith (2006) ที่เสนอว่า คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมมิได้เกิดจากตัววัตถุหรือสถานที่เท่านั้น แต่เกิดจากความหมายที่ชุมชนร่วมกันสร้างและให้คุณค่าต่อมรดกนั้นในฐานะส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

2. ความเข้มแข็งของชุมชนกับการจัดการตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (Mean = 4.23) สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนบ้านบางกลอยมีทุนทางสังคม (Social Capital) และกลไกความร่วมมือภายในชุมชนที่เข้มแข็ง แม้ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านนโยบายและความขัดแย้งเกี่ยวกับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนมิได้ส่งผลเพียงในเชิงลบ หากแต่ยังกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กระตุ้นให้ชุมชนเกิด ความทรงจำร่วม (Collective Memory) และตระหนักถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันมากยิ่งขึ้น ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Waterton and Smith (2010) ที่เสนอว่า การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมร่วมสมัยจำเป็นต้องให้ชุมชนมีบทบาทในฐานะ ผู้กำหนดความหมายทางวัฒนธรรม มากกว่าการเป็นเพียงผู้รับนโยบายจากรัฐ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนรา พงษ์พานิช และคณะ (2566) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและความรู้สึกเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเกิดความยั่งยืน แม้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมายและโครงสร้างอำนาจของรัฐนอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของชุมชนไม่ได้เกิดจากการสนับสนุนของภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน การถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างรุ่น และการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านกิจกรรมวัฒนธรรมและพิธีกรรมดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดการตนเองของชุมชน (Community Self-management) ที่มองว่าชุมชนท้องถิ่นสามารถพัฒนาแนวทางการจัดการทรัพยากรและวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากได้รับการยอมรับในสิทธิทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3. การพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผลการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านบางกลอยมีศักยภาพในการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้วิถีชีวิตดั้งเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ “ความเรียบง่าย” และ “วิถีธรรมชาติ” ของชุมชนได้กลายเป็นจุดเด่นที่สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงคุณค่า (Value-based Tourism) ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของชูวิทย์ สุจฉายา (2565) ที่เสนอว่า การนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นทุนทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนา เพื่อป้องกันการลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นเพียงสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างประสบการณ์เรียนรู้ และการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมควบคู่กับการสร้างรายได้อย่างยั่งยืนนอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เช่น แผนที่วัฒนธรรมออนไลน์ สื่อสารคดี และฐานข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน สามารถช่วยลดช่องว่างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับสังคมภายนอก และสร้างการรับรู้เชิงบวกต่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับมรดกทางวัฒนธรรมในยุคสังคมดิจิทัล ตลอดจนเป็นกลไกในการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเคารพความหลากหลายและสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยร่วมสมัย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพองค์ความรู้ใหม่ 3Cs โมเดลเพื่อการจัดการมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนบางกลอย

โดยนำเสนอแนวคิดการพัฒนาชุมชนให้เกิด สมดุลระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมกับบริบทสังคมสมัยใหม่

โครงสร้างของภาพแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก หรือ “3Cs” ดังนี้1. Cultural Root (รากฐานวัฒนธรรมไร่หมุนเวียน)ค้นพบว่า "ไร่หมุนเวียน" ไม่ใช่แค่การทำเกษตร แต่เป็น "ระบบนิเวศทางวัฒนธรรม" ที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องขวัญข้าว ปราชญ์ชาวบ้าน และการส่งต่อองค์ความรู้แบบมุขปาฐะเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนคงอัตลักษณ์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าแก่งกระจาน

2. Community Strength (พลังความร่วมมือของชุมชน)เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับ "การจัดการปัญหาเชิงรุก" โดยพบว่าความเข้มแข็งของชุมชนบางกลอยไม่ได้เกิดจากการสั่งการจากภาครัฐ แต่เกิดจาก "ความทรงจำร่วม" (Collective Memory) ของคนในชุมชนที่ต้องการรักษาสิทธิในถิ่นฐานเดิมความเข้มแข็งนี้สะท้อนผ่านค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดในด้านการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา (Mean = 4.23) ซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่สำคัญ

3. Creative Integration (การบูรณาการเชิงสร้างสรรค์)การพัฒนา "แผนที่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์" ซึ่งเป็นเครื่องมือใหม่ที่ชุมชนใช้สื่อสารกับคนภายนอกเปลี่ยนจาก "ผู้ถูกกระทำ" เป็น "ผู้นำเสนอคุณค่า" ผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา (เช่น ผ้าทอเครื่องทอ) และวิถีชีวิตดั้งเดิมมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยไม่สูญเสียคุณค่าทางจิตใจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี” พบว่า ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบางกลอยมีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะ “ระบบไร่หมุนเวียน” ซึ่งมิได้เป็นเพียงรูปแบบการเกษตรเพื่อการยังชีพเท่านั้น แต่ยังเป็นระบบนิเวศทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความเชื่อ พิธีกรรม วิถีชีวิต และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม สะท้อนอัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นปัจจุบัน อันสอดคล้องกับแนวคิดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของ UNESCO (2003) ที่ให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้และวิถีปฏิบัติที่ชุมชนยอมรับร่วมกันในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนมีระดับความเข้มแข็งในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความตั้งใจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้ลูกหลาน และการร่วมกันจัดการปัญหาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทุนทางสังคม (Social Capital) และความทรงจำร่วม (Collective Memory) ที่ช่วยหล่อหลอมให้ชุมชนสามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและข้อจำกัดเชิงนโยบายได้อย่างเข้มแข็ง

นอกจากนี้ การพัฒนา “แผนที่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์” ยังเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้พื้นที่ทางวัฒนธรรม เช่น เส้นทางไร่หมุนเวียน กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง และศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา เป็นฐานในการสร้างการเรียนรู้และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน โดยไม่ทำลายคุณค่าแท้ทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพควรตั้งอยู่บนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน การเคารพสิทธิทางวัฒนธรรม และการบูรณาการองค์ความรู้ดั้งเดิมเข้ากับแนวทางการพัฒนาร่วมสมัย เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรยอมรับและคุ้มครอง “ไร่หมุนเวียน” ในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ และกำหนดแนวทางบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับการคุ้มครองสิทธิชุมชน

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมกระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม (Community-based Cultural Heritage Management) โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดแนวทางอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมของตนเอง

1.3 ควรผลักดันนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างรายได้บนฐานอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนโดยไม่ทำลายคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ชุมชนควรร่วมกันจัดตั้งศูนย์เรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านภาษา พิธีกรรม งานหัตถกรรม และวิถีไร่หมุนเวียน รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ

2.2 ควรพัฒนาสื่อดิจิทัลและฐานข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น สารคดีสั้น แผนที่วัฒนธรรม หรือคลังข้อมูลดิจิทัล เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสังคมภายนอก

2.3 ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตชาติพันธุ์ เช่น การเรียนรู้ระบบไร่หมุนเวียน การทอผ้ากะเหรี่ยง และพิธีกรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงคุณค่าและสร้างรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการจัดการและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับประเทศ

3.2 ควรศึกษากลไกทางกฎหมายและนโยบายที่เอื้อต่อการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน

3.3 ควรศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจควบคู่กับการรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). แนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

กาญจนพันธุ์, อานันท์. (2562). ความขัดแย้งเรื่องทรัพยากรและสิทธิชุมชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ชูวิทย์ สุจฉายา. (2565). การจัดการทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. วารสารการจัดการวัฒนธรรม, 8(2), 45–62.

นรา พงษ์พานิช, และคณะ. (2566). ทุนทางสังคมกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 49(1), 88–105.

นันทนา บุญลออ. (2564). ไร่หมุนเวียน: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง. วารสารชาติพันธุ์ศึกษา, 5(1), 12–29.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2563). ไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยง: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

สุริชัย หวันแก้ว. (2561). ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Harrison, R. (2013). Heritage: Critical approaches. London, England: Routledge.

Smith, L. (2006). Uses of heritage. London, England: Routledge.

UNESCO. (2003). Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. Paris, France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Waterton, E., & Smith, L. (2010). The recognition and misrecognition of community heritage. International Journal of Heritage Studies, 16(1–2), 4–15.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1*

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARTICIPATIVE MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEAMWORK OF TEACHERS IN SRI MAHOSOT EDUCATIONAL QUALITY AREA UNDER PRACHINBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ศุภฤกษ์ แก้วเมฆ[1], ปัทมา รูปสุวรรณกุล[2] และ อุษาพร กลิ่นเกสร[3]

Suparerk Kaeomek[1], Pattama Roopsuwankun[2], and Usaporn Klinkasorn [3]

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[1-3]

North Bangkok University, Thailand[1-3]

Corresponding Author's Email: Suparerk.kaeo@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา (2) ศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครู และ (3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู ในเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 66 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan และสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.04, S.D. = 0.66) โดยด้านการไว้วางใจกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (2) การทำงานเป็นทีมของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.09, S.D. = 0.72) โดยด้านการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ (3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับการทำงานเป็นทีมของครู ($r = .838$, $p < .01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

* Received 29 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 17 May 2026

ข้อค้นพบสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการสร้างความไว้วางใจ การกำหนดเป้าหมายร่วม และการให้อิสระในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ผู้บริหารสถานศึกษา, การทำงานเป็นทีมของครู

Abstract

This study aimed to (1) examine the level of participative management of school administrators, (2) investigate the level of teachers' teamwork, and (3) analyze the relationship between participative management and teachers' teamwork in the Srimahosot Quality Area under Prachinburi Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 66 teachers, determined using Krejcie and Morgan's table and selected through simple random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability coefficient of .92. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The results indicated that (1) the overall level of participative management was high ($\bar{x}$= 4.04, S.D. = 0.66), with trust showing the highest mean score; (2) the overall level of teachers' teamwork was also high ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.72), with self-development ranking the highest; and (3) participative management was highly positively correlated with teachers' teamwork ($r = .838$, $p < .01$).

The findings suggest that enhancing participative management—particularly in terms of trust-building, shared goal setting, and autonomy—plays a critical role in strengthening teachers' teamwork, thereby contributing to the improvement of educational quality in schools.

Keywords: Participative Management, School Administrators, Teachers Teamwork

บทนำ

การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียน รวมถึงนโยบายของรัฐที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะนโยบายการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการ สามารถตัดสินใจได้อย่างคล่องตัว และพัฒนาได้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญที่ได้รับความสนใจในวงการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจและการบริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการบริหาร ทั้งการวางแผน การดำเนินงาน และการตัดสินใจ (บุญทัน ดอกไธสง, 2561) แนวทางดังกล่าวช่วยส่งเสริมความโปร่งใส ความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และแรงจูงใจในการทำงาน (Swanburg, 1996; Hackman, 2002) นอกจากนี้ยังส่งผลโดยตรงต่อ “การทำงานเป็นทีม” ของครู ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมวางแผนการสอน และการประเมินผลร่วมกัน (สุชาติ ผลมาก, 2562)

นโยบายและแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าสถานศึกษาหลายแห่งไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ เช่น โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ซึ่งยังคงมีลักษณะการบริหารแบบรวมศูนย์ ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายเพียงลำพัง ส่งผลให้ครูมีส่วนร่วมจำกัด ขาดแรงจูงใจ และมีแนวโน้มทำงานแบบต่างคนต่างทำ มากกว่าการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ ยังขาดการศึกษาที่แสดงให้เห็น “ความสัมพันธ์เชิงประจักษ์” ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในบริบทพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน

จากปัญหาดังกล่าว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาแนวทางการบริหารที่เหมาะสม สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูอย่างแท้จริง และพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้เกิดประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและผลลัพธ์ของผู้เรียน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในบริบทพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1

2. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนรวมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมครูในเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์กัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 9 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูจำนวน 66 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) และดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงาน และความมีอิสระในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครู จำนวน 11 ด้าน แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) เท่ากับ .92 โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่เป้าหมาย

3.2 ผู้วิจัยประสานงานกับสถานศึกษาเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 66 คน

3.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยได้รับแบบสอบถามคืนคิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 วิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 วิเคราะห์ระดับการทำงานเป็นทีมของครู โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัย

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1

การบริหารแบบมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการไว้วางใจกัน	4.09	0.72	มาก
2. ด้านความยึดมั่นผูกพัน	3.95	0.74	มาก
3. ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงาน	4.02	0.73	มาก
4. ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน	3.98	0.70	มาก
รวม	**4.04**	**0.66**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการไว้วางใจกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.72) รองลงมาด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.73) ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.70) และด้านความยึดมั่นผูกพันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.74)

2. การทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1

การทำงานเป็นทีม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านบทบาทที่สมดุล	4.14	0.75	มาก
2. ด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน	3.98	0.74	มาก
3. ด้านการเปิดเผยต่อกันและการเผชิญหน้าเพื่อการแก้ไขปัญหา	3.98	0.78	มาก
4. ด้านการสนับสนุนและการไว้วางใจต่อกัน	4.01	0.73	มาก
5. ด้านความร่วมมือร่วมใจและการใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์	3.95	0.77	มาก
6. ด้านกระบวนการการปฏิบัติงานที่ชัดเจนที่สุด	4.16	0.70	มาก
7. ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม	3.98	0.83	มาก
8. ด้านการทบทวนการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ	3.96	0.78	มาก
9. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.19	0.66	มาก
10. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม	4.04	0.80	มาก
11. ด้านการสื่อสารที่ดี	4.04	0.75	มาก
รวม	**4.09**	**0.72**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.66) รองลงมาด้านกระบวนการการปฏิบัติงานที่ชัดเจนที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.70) ด้านบทบาทที่สมดุลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.75) ด้านการสื่อสารที่ดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.75) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.80) ด้านการสนับสนุนและการไว้วางใจต่อกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.73) ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.83) ด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเป้าหมายที่เห็นพ้อง

ต้องกันอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.98, S.D. = 0.74) ด้านการเปิดเผยต่อกันและการเผชิญหน้าเพื่อการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.98, S.D. = 0.78) ด้านการทบทวนการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมออยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96, S.D. = 0.78) และด้านความร่วมมือร่วมใจและการใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.95, S.D. = 0.77)

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา กับการทำงานเป็นทีมของครูในเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = .838) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .838) แสดงให้เห็นว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ครูเกิดความไว้วางใจ มีความผูกพันต่อองค์กร และมีความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ซึ่งเอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ค่าความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูง (r = .838) สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของครู โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานระหว่างบุคลากรอย่างใกล้ชิด เมื่อครูได้รับอิสระและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณากร ธนที พิมลวิเศษสังข์ และอุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ (2566) พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของ โกศล เย็นสุขใจชน (2565) และ ปุณยวีร์ ริ้วเลิศศิริกุล (2565) ที่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการไว้วางใจกัน เนื่องจากผู้บริหารให้ความเชื่อมั่นในความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในการปฏิบัติงานของครู เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ ส่งผลให้ครูเกิดความรู้สึกได้รับการยอมรับ มีความมั่นใจในการทำงาน และกล้าแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงาน เมื่อครูมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันจะเอื้อต่อการสื่อสารที่เปิดเผย การร่วมมือช่วยเหลือ และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพภายในทีม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า

ความไว้วางใจเป็นปัจจัยเชื่อมโยงสำคัญระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับพฤติกรรมการทำงานของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ และกันทิมา ตีกะพี้ (2566) พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ประกอบด้วยการไว้วางใจกันการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา และงานวิจัยของ โกศล เย็นสุขใจชน (2565) พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารด้านการไว้วางใจกันส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา

ด้านความยึดมั่นผูกพัน ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและมีความผูกพันต่อองค์กร ส่งผลให้ครูมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานและให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ความผูกพันดังกล่าวเป็นแรงจูงใจภายในที่ช่วยให้ครูปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและเสียสละ ซึ่งเอื้อต่อการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล เย็นสุขใจชน (2565) พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ด้านความยึดมั่นผูกพันส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา

ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงาน การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงาน ทำให้ครูมีความเข้าใจตรงกันในทิศทางการดำเนินงาน และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีความชัดเจน ลดความสับสน และสามารถประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป้าหมายร่วมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทีมสามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ และกันทิมา ตีกะพี้ (2566) พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา

ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงานการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการปฏิบัติงานภายใต้กรอบที่เหมาะสม ส่งผลให้ครูเกิดความมั่นใจ มีแรงจูงใจ และสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบร่วมในการทำงานเป็นทีม ความมีอิสระดังกล่าวยังเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญา สัตตะพาณิช (2567) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการทำงานเป็นทีมของครู โดยเฉพาะในด้านความไว้วางใจ ความผูกพันเป้าหมายร่วม และความมีอิสระในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้การทำงานเป็นทีมของครูเกิดประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและการทำงานเป็นทีมของครูในเขตคุณภาพศรีมโหสถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการไว้วางใจกัน การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงาน ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน และความยึดมั่นผูกพัน ตลอดจนการทำงานเป็นทีมของครูที่มีความเข้มแข็งในด้านการพัฒนาตนเอง กระบวนการทำงานที่ชัดเจน บทบาทหน้าที่ที่สมดุล และการสื่อสารที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการทำงานเป็นทีมของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานมีส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในทุกกระบวนการบริหาร ทั้งด้านการวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผล เพื่อสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม 2) ควรกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ 3) ควรสนับสนุนให้ครูมีความอิสระในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความร่วมมือภายในทีม **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 1) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและมุมมองของผู้บริหารและครู 2) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่หรือสังกัดอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย และ 3) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร หรือแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โกศล เย็นสุขใจชน. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. วารสารวิชาการ ครุศาสตร์สวนสุนันทา, 6(2), 62-70.

คุณากร ธนที และคณะ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 17(3), 70-83.

ธัญญา สัตตะพาณิช. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการปฏิบัติงานของครู. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญทัน ดอกไธสง. (2561). การจัดสรรงบประมาณโรงเรียนขนาดเล็ก: ปัญหาและแนว ทางแก้ไข. วารสารการบริหารการศึกษา, 15(3), 66–78.

ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ และกันทิมา ตีกะพี้. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 24(1), 28-39.

ปุณยวีร์ ริ้วเลิศศิริกุล. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23(2), 238.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน. การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์.

สุชาติ ผลมาก. (2562). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

อธิกุล กุลนรัตน์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิผลการบริหารทั่วไปของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12(47), 312-322.

Hackman, J. R. (2002). Leading Teams Setting the Stage for Great Performances. Harvard Business Review Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.

Swansburg, R. C. (1996). Management and Leadership for Nurse Management (2nd ed.). Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี*

THE INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL UNDER PATHUMTHANI PROVINCE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS

จิราภรณ์ ปินะสา[1] และ อัจศรา ประเสริฐสิน[2]

Jiraporn Pinasa[1] and Ujsara Prasertsin [2]

[1-2]มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

[1-2]North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: jiraporn.pina@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 2. ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา 3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา 4. ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) และการสุ่มอย่างง่าย(Random sampling)ได้จำนวน261คนเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนค่า 5 อันดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .80 – 1 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) .938 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ โดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.44,S.D.= 0.369) (2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.42,S.D.= .387 (3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาพบว่าในภาพรวมภาวะผู้นำทางวิชาการขอผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับสูงมาก (r=.845) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธี

* Received 26 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 31 March 2026

Stepwise พบว่า มีปัจจัย 3 ด้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการโดยเฉพาะการกำหนดทิศทางองค์กรที่ชัดเจนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา เนื่องจากช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่บุคลากร และส่งเสริมให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การบริหารจัดการด้านการศึกษามีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร,ประสิทธิผลของสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of instructional leadership among school administrators; (2) investigate the level of school effectiveness; (3) analyze the relationship between instructional leadership and school effectiveness; and (4) identify the dimensions of instructional leadership that significantly influence school effectiveness under the Local Administrative Organizations in Pathum Thani Province.The sample comprised 261 school administrators and teachers, selected through stratified random sampling and simple random sampling techniques. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from **.**80 to 1.00 and a reliability coefficient of **.**938**,** indicating high internal consistency. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, as well as inferential statistics, namely Pearson's correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The results indicated that (1) Instructional leadership of school administrators was at a high level overall ($\overline{X}$==4.44,S.D.= 0.369), (2) School effectiveness was at a high level overall ($\overline{X}$==4.42,S.D.= .387, (3) Instructional leadership showed a strong positive relationship with school effectiveness (r = **.**845, p < .01),(4) Three dimensions of instructional leadership significantly predicted school effectiveness at the .01 level of statistical significance.

The findings indicate that instructional leadership, particularly the establishment of a clear organizational direction, plays a crucial role in the success of schools. This is because it fosters a shared understanding among personnel and promotes alignment in operational practices. Consequently,

educational management becomes more systematic and efficient, ultimately contributing to enhanced school effectiveness.

Keywords: Instructional Leadership, School Effectiveness

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในระยะยาว ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในบริบทของศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ดังนั้นภาครัฐจึงกำหนดนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในระดับสถานศึกษา ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะบทบาทด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษา การส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู การนิเทศกำกับติดตามการสอน และการสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Hallinger, Liu, & Piyaman, 2022)

งานวิจัยในระดับนานาชาติยังชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่มีผู้บริหารซึ่งให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการสามารถสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในระยะยาว โดยประสิทธิผลของสถานศึกษามักสะท้อนผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ความสามารถขององค์กรในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน (Javornik & Mirazchiyski, 2023)

อย่างไรก็ตาม รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาในหลายพื้นที่ของประเทศไทยยังสะท้อนให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในบางรายวิชายังคงอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านการคิดวิเคราะห์ การอ่าน และทักษะทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการทางวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แม้ว่าจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทาง

วิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการทางวิชาการของสถานศึกษา และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

3.เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 12 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 745 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 261 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน และครูผู้สอน 252 คน

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสถานภาพ ตำแหน่ง และดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดระดับการวัดตามแนวคิดของ Likert และเกณฑ์การแปลผลตามแนวทางของนักวิชาการทางการศึกษา

2.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและนิยามตัวแปร

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา

4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.5 – 1.00 และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.5

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

7. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.938 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

8. ปรับปรุงแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ประสานงานกับสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ให้โรงเรียน (Google From) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3.4 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 261 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบสอบถามแต่ละฉบับ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขนาดโรงเรียน โดยใช้การแจกแจงหาความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.3 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการและระดับของประสิทธิผลของสถานศึกษาด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย (อัจศรา ประเสริฐสิน. 2564) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์การแปลผลค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Bartz, 1999, อ้างถึงใน รัตนะ บัวสนธ์, 2560) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.81 หรือสูงกว่า หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.61 – 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.41 – 0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.21 – 0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันต่ำ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.20 หรือต่ำกว่า หมายถึง มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก

4.5 วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามของสถานศึกษา

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และ ขนาดของสถานศึกษา

ข้อมูล	จำนวนคน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	67	25.67
1.2 หญิง	194	74.33
รวม	261	100.00
2. ตำแหน่ง		
2.1 ผู้บริหาร	9	3.45
2.2 ครูผู้สอน	252	96.55
รวม	261	100.00
3.ระดับการศึกษา		
3.1 ปริญญาตรี	211	80.84
3.2 ปริญญาโท	49	18.77
3.3 ปริญญาเอก	1	0.38
รวม	261	100.00
4.ประสบการณ์ทำงาน		
4.1 ต่ำกว่า 5 ปี	102	39.08
4.2 ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	83	31.80
4.3 ตั้งแต่ 11 – 15 ปี	37	14.18
4.4 ตั้งแต่ 15 ขึ้นไป	39	14.94

รวม	261	100.00
5. ขนาดของสถานศึกษา		
5.1 โรงเรียนขนาดกลางที่มีนักเรียน 120 –	92	35.25
5.2 โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีนักเรียน 720 –	36	13.79
5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่มีนักเรียน	133	50.96
รวม	261	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 74.33 และเป็นเพศชายจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 25.67 ส่วนใหญ่ครูผู้สอน 252 คน เป็นคิดเป็นร้อยละ 96.55 และมีผู้บริหาร จำนวน 9 คน เป็นคิดเป็นร้อยละ 3.45 ส่วนใหญ่ศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 80.84 ระดับปริญญาโท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 18.77 และระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.38 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 39.08 มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 5-10 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 31.80 ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 39 คน และ ตั้งแต่ 11-15 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 14.18 อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมากที่สุด มีจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 50.96 รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 13.79 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียน (x1)	4.42	0.426	มาก	3
2. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน(x2)	4.42	0.457	มาก	4
3. การจัดการหลักสูตรและการสอน(x3)	4.48	0.368	มาก	1
4. การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล	4.44	0.433	มาก	2
รวม	4.44	0.369	มาก	

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.44 , S.D.= 0.369)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการหลักสูตรและการสอน(x3) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ =4.48 , S.D.= 0.368) รองลงมา คือ การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล (x4) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.44 , S.D.= 0.433) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน(x2) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.42 ,S.D.= 0.457) ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น(y1)	4.43	.416	มาก	3
2. การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.4	.441	มาก	4
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา(y3)	4.45	.375	มาก	1
4. ความพึงพอใจในการทำงานของครู(y4)	4.3	.491	มาก	5
5.ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้า(y5)	4.45	.391	มาก	2
รวม	4.4	.387	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.42,S.D.= .387) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา(y3) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.45 , S.D.= .375) รองลงมา คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้า(y5) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.45,S.D.= .391) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ ความพึงพอใจในการทำงานของครู มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.37 ,S.D.= .491) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา

	X1	X2	X3	X4	X	Y
X1	1.000					
X2	.629**	1.000				
X3	.592**	.704**	1.000			
X4	.607**	.815**	.769**	1.000		
X	.810**	.907**	.865**	.914**	1.000	
Y	.825**	.750**	.679**	.708**	.849**	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 4 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง (r_{XY}= .849) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียน(x1) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับสูงมาก (r = .825**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน (x2) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง (r = .750**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 การจัดการหลักสูตรและการสอน (x3) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง (r = .679**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.4 การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล (x4) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง (r = .708**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.5 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (xt) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับสูงมาก (r = .849**) อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา

ตาราง 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) ด้วยวิธี Stepwise

ตัวแปร	ภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา				
	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	.416	.146		2.854	.005
X1	.499	.036	.550	14.000	.001
X2	.260	.038	.307	6.890	.001
X3	.145	.045	.138	3.204	.002
R = .882[c] Adjusted R2 = .775 SE(est.) = 0.397 F = 299.968 Sig = .001					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise พบว่า ตัวพยากรณ์ทั้ง 3 ตัว ประกอบด้วย ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียน (X1) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน (X2) และด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน (X3) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .775 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ชุดนี้ร่วมกันสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 77.50 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.397

โดยตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิผลของสถานศึกษา มีทั้งหมด 3 ตัวแปร เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียน (X1) (β =.550) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน (X2) (β =.307) และด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน (X3) (β =.138) ซึ่งตัวแปรพยากรณ์ที่ดีทั้ง 3 ตัวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ดังนั้น จึงสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาในรูปคะแนนดิบและรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y=0.416+0.499X1+0.260X2+0.145X3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$ZY=0.550X1+0.307X2+0.138X3$$

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่พบมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อ

พิจารณาในรายองค์ประกอบพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล และการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียน ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านวิชาการ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภารกิจหลักของสถานศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานทางการศึกษา การส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นบทบาทที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีหน้าที่ในการกำหนดทิศทางขององค์กรและสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่บุคลากร การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความร่วมมือและความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger, Liu และ Piyaman (2022) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของจีรวรรณ เสาวคนธ์ (2565) ที่พบว่าระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูงโดยภาพรวม และเมื่อพิจารณาในราย

ด้านพบว่าทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่โดดเด่นที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการจัดการปัญหาภายในสถานศึกษา รองลงมาคือความสามารถในการพัฒนาและปรับตัวขององค์กร และความสามารถในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการบริหารของสถานศึกษาที่มีความคล่องตัวและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เนื่องจากโครงสร้างการบริหารในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับชุมชน ส่งผลให้สามารถรับรู้ปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ และกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม จึงทำให้ด้านการจัดการปัญหาภายในองค์กรมีระดับสูงที่สุด นอกจากนี้ สถานศึกษายังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการปรับปรุงหลักสูตร การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหารและการเรียนการสอน ซึ่งสะท้อนถึง

ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและนโยบายการศึกษาในปัจจุบัน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจีรวรรณ เสาวคนธ์ (2565) และศิญาภรณ์ พฤฑฒิกุล (2564) ที่รายงานว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของ

สถานศึกษา พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .849$, $p < .01$) แสดงให้เห็นว่าการมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งของผู้บริหารมีส่วนสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยรวม ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางทางวิชาการ การสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครู และการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สามารถส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควบคู่กับการสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู และเพิ่มขีดความสามารถของสถานศึกษาในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการจัดการปัญหาภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ (ปวีณา คำมูล, 2561; สิเรมอร ทองสมนึก, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศที่ระบุว่าผู้บริหารที่มุ่งเน้นบทบาทด้านวิชาการ เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหารหลักสูตร การนิเทศติดตาม และการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Cavazos, 1999; Lunenburg & Ornstein, 2004)

4. ผลการวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 ด้าน

สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 77.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดคือการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียน รองลงมาคือการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การกำหนดทิศทางองค์กรที่ชัดเจนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา เนื่องจากช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่บุคลากร และส่งเสริมให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การบริหารจัดการด้านการศึกษามีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน การพัฒนาบรรยากาศทางวิชาการภายในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านการสนับสนุนการพัฒนาครู การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ และการเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สำหรับด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน แม้จะมีค่าน้ำหนักน้อยกว่าด้านอื่น แต่ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อผลลัพธ์ของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการวางแผนหลักสูตร การกำกับติดตามกระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นกลไกที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ การที่ตัวแปรทั้งสามด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลได้ในระดับสูง ยังแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีลักษณะเป็นกระบวนการแบบบูรณาการ กล่าวคือ ครอบคลุมทั้งการกำหนดทิศทางองค์กร การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการกำกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้ สอดรับกับ งานวิจัยของนิศรา มูลวรรณ (2561) ที่รายงานว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ และยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ แนวคิดจากงานวิจัยต่างประเทศที่ระบุว่าผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับบทบาทด้านวิชาการสามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาและนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรการศึกษาได้อย่างยั่งยืน (Cavazos, 1999; Lunenburg & Ornstein, 2004)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1.**ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย**

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษา ดังนี้

1.1 จากการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีระดับต่ำที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 ในด้านประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูมีระดับต่ำ

กว่าด้านอื่น จึงควรให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โดยอาจดำเนินการผ่านการเสริมสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ การพัฒนาบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมความร่วมมือ การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านวิชาการและการบริหารจัดการ ทั้งนี้ การสร้างความผูกพันต่อองค์กรจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้และประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวม

1.3 จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนมีค่าสัมพันธ์ต่ำกว่าด้านอื่น ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร การวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด ตลอดจนการใช้ข้อมูลสารสนเทศด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.4 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ชี้ให้เห็นว่าด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น แสดงให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนา ผู้บริหารจึงควรปรับปรุงระบบการนิเทศภายในให้มีลักษณะเชิงพัฒนา โดยเน้นการให้คำปรึกษา การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ มากกว่าการควบคุมตรวจสอบเพียงอย่างเดียว อีกทั้งควรกำหนดแผนการนิเทศที่ชัดเจน ใช้เครื่องมือประเมินที่มีมาตรฐาน และนำผลการนิเทศไปใช้ในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเพิ่มเติม เช่น วัฒนธรรมองค์การ โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ หรือแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้สามารถอธิบายประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

กิ่งแก้ว เกื้อหนองขุ่น. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย.

จีรวรรณ เสาวคนธ์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

นิชานันท์ ราวัน. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนสามโคก สังกัดองค์กรปกครองส่วนจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

นิศรา มูลวรรณ. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

ปวีณา คำมูล. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัตนะ บัวสนธ์. (2560). วิจัยเชิงผสมผสานทางการศึกษา (Mixed Methods Research). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิญาภรณ์ พฤฑฒิกุล. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สิเรมอร ทองสมนึก. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี. (2565). รายงานผลการจัดการศึกษาจังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี.

อัจศรา ประเสริฐสิน. (2564). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ Research Instruments in Education and Social Sciences. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Cavazos,J.M. (1999). The instructional leadership of high school principals in successful his pania majority high school. (Ph.D.Dissertation,Factory of Graduate school. The University of Texas at Austin)

Hallinger, P., Liu, S., & Piyaman, P. (2022). Instructional leadership and school effectiveness: A review of empirical evidence. Educational Management Administration & Leadership, 50(6), 987–1005.

Javornik, Š., & Mirazchiyski, E. (2023). School effectiveness and educational outcomes: Evidence from international large-scale assessments. Educational Research Review, 38, 100485.

Luneburg, F.C.and Ornstein, A.C. (2004). Education Administration:Concept spractices (4th ed.). Belmont: Thomson Learning.

Yamane, Taro. (1967). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.

การศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี*

A STUDY OF PERSONAL CHARACTERISTICS, JOB CHARACTERISTICS, ADMINISTRATIVE SUPPORT, AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND COMPENSATION AFFECTING WORK HAPPINESS OF TEACHERS AT PROMMANUSORN PHETCHABURI SCHOOL

ธัญญลักษณ์ ชะริโต[1] เกรียงไกร สัจจะหฤทัย[2] และสุบิน ยุระรัช[3]

Thanyalak Charito[1] Kriangkrai Sajjaharuethai[2] and Subin Yurarach[3]

[1-2]บัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[1-2]Graduate College of Management, Sripatum University,Thailand

[3]Faculty of Education Srinakharinwirot University,Thailand

Corresponding Author's Email: teachertunyalux@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน และความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี 2) วิเคราะห์ผลของลักษณะงานและภาระงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยคือครูโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 180 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรีมีระดับความสุขในการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมั่นคงและแนวโน้มการอยู่ในองค์กร ด้านความสมดุลระหว่างงานและชีวิตด้านความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร ด้านความรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการยอมรับ ด้านความพึงพอใจในงานโดยทั้งหมดอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

* Received 27 March 2026; Revised 2 April 2026; Accepted 17 May 2026

พบว่า ทุกปัจจัยอยู่ในระดับมากเช่นกัน และปัจจัยทั้ง 3 ได้แก่ ลักษณะงาน การส่งเสริมจากผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทนมีอิทธิพลต่อระดับคงามสุขในการทำงานของครูโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี และคุณลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกันมีระดับความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ลักษณะงาน, ความสุขในการทำงาน, การส่งเสริมของผู้บริหาร, การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน

Abstract

This research aimed to 1) examine job characteristics, administrative support, professional development and compensation, and the work happiness of teachers at Prommanusorn Phetchaburi School. and 2) analyze the effects of job characteristics and workload, administrative support, and professional development and compensation on teachers' work happiness. This study employed a quantitative research design. The population consisted of 180 teachers at Prommanusorn Phetchaburi School, and data were collected from the entire population using a questionnaire. Statistical analyses included mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The findings revealed that 1) the overall level of teachers' work happiness was at a high level. When considered by aspects, all dimensions including job security and organizational retention, work-life balance, positive relationships with colleagues and administrators, sense of value and recognition, and job satisfaction were also at a high level 2) the overall level of factors affecting teachers' work happiness was high, and all individual factors were also rated at a high level. Furthermore, job characteristics, administrative support, and professional development and compensation significantly influenced teachers' work happiness. In addition, differences in personal characteristics resulted in statistically significant differences in teachers' work happiness at the .05 level.

Keywords: Job Characteristics, Workplace Happiness, Administrative Support, Professional Development and Compensation

บทนำ

ในบริบทของการบริหารองค์การสมัยใหม่ แนวคิดการส่งเสริมความสุขในการทำงานของบุคลากรได้รับการยอมรับว่าเป็น “ปัจจัยเชิงกลยุทธ์” ที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษา ซึ่ง “ครู” ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์หลักที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสุขจึงมิใช่เพียงประเด็นด้านสวัสดิการหรือความพึงพอใจส่วนบุคคล หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจ ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ทั้งยังช่วยลดความเครียด ความขัดแย้ง และเสริมสร้างบรรยากาศเชิงบวกในองค์กร อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างมั่นคงและยั่งยืน (วันดี สุดสวาท, 2566)

แนวคิดองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) และโรงเรียนแห่งความสุข (Happy Schools) ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยชี้ให้เห็นว่าความสุขของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความทุ่มเทในการทำงาน ความพึงพอใจในวิชาชีพและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ Seligman (2018) ในกรอบแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) อธิบายว่าความสุขเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ขณะที่ Fisher (2010) ชี้ให้เห็นว่าความสุขในการทำงานสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ลดความเครียดและลดอัตราการลาออกของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ UNESCO (2016) ได้เสนอกรอบแนวคิด Happy Schools ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ People, Process, Place และ Principles เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อความผาสุกของครูและผู้เรียนอย่างรอบด้าน สะท้อนให้เห็นว่าความสุขในการทำงานมิใช่ผลลัพธ์เชิงอารมณ์เท่านั้น แต่เป็นผลผลิตของระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและสมดุล

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความสุขในการทำงานของครูเป็นผลลัพธ์ของปัจจัยเชิงพหุมิติที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในลักษณะองค์รวม ทั้งในระดับบุคคล ระดับงาน และระดับองค์การ ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ทัศนคติแรงจูงใจ และความผูกพันต่อวิชาชีพ ลักษณะงานและภาระงาน เช่น ความชัดเจนของบทบาทความท้าทายของงาน และปริมาณงาน การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหาร เช่น ภาวะผู้นำเชิงสนับสนุน ความเป็นธรรม และการสื่อสารในองค์กร ตลอดจนโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทนที่เหมาะสม ทั้งในรูปแบบตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความผาสุกในการทำงานของครู หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมย่อมส่งผลให้ครูเกิดความเครียด ความเหนื่อยล้า และภาวะหมดไฟในการทำงาน อันส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน (เทียนฤทัย ทองใบอ่อน, 2565)

ในเชิงทฤษฎี ปรากฏว่าปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้อย่างเป็นระบบผ่านกรอบแนวคิดเชิงระบบ (Systems Theory) ซึ่งมองสถานศึกษาเป็นระบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Output) ที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อม (Environment) (Nguyen, Springer, & Crouch, 2021) โดยคุณลักษณะส่วนบุคคลของครูสะท้อนถึงปัจจัยนำเข้า ขณะที่ลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพเป็นองค์ประกอบของกระบวนการ ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ในรูปของความสุขและความพึงพอใจในการทำงาน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1993) ที่แบ่งปัจจัยออกเป็นปัจจัยจูงใจ (Motivators) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) รวมถึงแนวคิดความสุขของ Seligman (2018) แนวคิดความพึงพอใจในงานของ Locke (1976) และแนวคิดการสนับสนุนจากผู้บริหารของ Collie (2021) ซึ่งล้วนยืนยันถึงความสำคัญของการบริหารจัดการแบบองค์รวมในการสร้างความสุขในการทำงานของครู

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในลักษณะเชิงแยกส่วนยังขาดการบูรณาการตัวแปรสำคัญในกรอบแนวคิดเดียวกัน รวมถึงยังมีข้อจำกัดในด้านบริบทเชิงพื้นที่และลักษณะของสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนทั้งด้านโครงสร้างองค์กร ภาระงาน และความหลากหลายของบุคลากร ส่งผลให้ยังขาดองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อความสุขในการทำงานของครูในลักษณะองค์รวมได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีบริบทเฉพาะทั้งด้านโครงสร้างองค์กร ภาระงาน และความคาดหวังจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย โดยผลการวิจัยจะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู และสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งสร้างความสุขของครูอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทนและความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อวิเคราะห์ผลของลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการทำงานของครู

ความสุขในการทำงาน (Work Happiness) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในศาสตร์การบริหารองค์การและจิตวิทยาองค์การ โดย Seligman (2018) อธิบายว่าความสุขเป็นภาวะที่เกิดจากองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) การมีส่วนร่วม (Engagement) ความสัมพันธ์ (Relationships) ความหมายของชีวิต (Meaning) และความสำเร็จ (Accomplishment) ซึ่งเรียกว่าโมเดล PERMA ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ในการอธิบายความสุขในการทำงานของครูได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในมิติของความสัมพันธ์ในองค์กรและความหมายของวิชาชีพครู

นอกจากนี้ Locke (1976) ได้เสนอแนวคิดความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) ว่าเป็นผลจากการประเมินความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่บุคคลคาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจากงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสุขในการทำงาน ขณะที่ Fisher (2010) อธิบายว่าความสุขในการทำงานเป็นภาวะทางอารมณ์เชิงบวกที่เกิดจากประสบการณ์ในการทำงาน และมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กร

ในบริบทของการศึกษา UNESCO (2016) ได้เสนอแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข (Happy Schools) โดยเน้นองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ บุคคล (People) กระบวนการ (Process) สถานที่ (Place) และหลักการ (Principles) ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสุขของครูและผู้เรียน งานวิจัยของ Collie (2021) ยังชี้ให้เห็นว่าความสุขในการทำงานของครูมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจ ความผูกพัน และความตั้งใจคงอยู่ในวิชาชีพ

งานวิจัยของ เทียนฤทัย ทองใบอ่อน (2565) พบว่า ความสุขในการทำงานของครูประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความพึงพอใจในงาน ความรู้สึกมีคุณค่า ความสัมพันธ์ในองค์กร ความมั่นคงในอาชีพ และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดสากล แสดงให้เห็นว่าความสุขในการทำงานของครูเป็นผลลัพธ์ของการบูรณาการปัจจัยหลายด้านทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานสามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎีและแนวคิดทางการบริหารหลายประการ โดย Herzberg (1993) ได้เสนอทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) ซึ่งแบ่งปัจจัยออกเป็นปัจจัยจูงใจ (Motivators) เช่น ความสำเร็จในงาน ความก้าวหน้า และการยอมรับ และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เช่น สภาพแวดล้อมการทำงาน นโยบายองค์กร และผลตอบแทน ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความสุขในการทำงาน

ในด้านลักษณะงาน Hackman and Oldham (1976) ได้เสนอทฤษฎีลักษณะงาน (Job Characteristics Theory) ซึ่งระบุว่าลักษณะของงาน เช่น ความหลากหลายของทักษะ ความมีเอกลักษณ์ของงาน และความสำคัญของงาน ส่งผลต่อแรงจูงใจภายในและความพึงพอใจในการ

ทำงาน ขณะที่การส่งเสริมของผู้บริหารสามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสนับสนุน ซึ่ง Collie (2021) พบว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารมีผลโดยตรงต่อความสุขและความผูกพันของครู

สำหรับการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน งานวิจัยของ Ahmed et al. (2020) ชี้ให้เห็นว่าการได้รับโอกาสในการพัฒนาและผลตอบแทนที่เหมาะสมช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ Nguyen et al. (2021) ได้นำเสนอแนวคิดเชิงระบบ (Systems Theory) ที่อธิบายว่าความสุขในการทำงานเป็นผลลัพธ์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ขององค์กร

งานวิจัยหลายฉบับพบว่า ลักษณะงาน การสนับสนุนจากผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อความผูกพันและความตั้งใจในการปฏิบัติงานในระยะยาว

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์ได้ว่า ความสุขในการทำงานของครูเป็นผลลัพธ์ของปัจจัยเชิงพหุมิติที่ครอบคลุมทั้งระดับบุคคล ระดับงาน และระดับองค์การ โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน และวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งสามารถอธิบายได้ภายใต้กรอบแนวคิดเชิงระบบที่เชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ขององค์กร ทั้งนี้ การบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยที่มีความสอดคล้องทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ และเป็นฐานสำคัญในการศึกษาความสุขในการทำงานของครูในบริบทสถานศึกษาอย่างเป็นองค์รวม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 180 คน โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (Census) จึงไม่มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม ทั้งนี้ถือเป็นการเลือกใช้ข้อมูลจากหน่วยประชากรครบถ้วน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนสภาพจริงของบริบทการศึกษา เครื่องมือวิจัยและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ได้แก่ ลักษณะงาน การสนับสนุนจากผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน และ (3) ระดับความสุขในการทำงานของครูใน 5 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจในงาน ความรู้สึกมีคุณค่า ความสัมพันธ์ในองค์กร ความมั่นคงในงาน และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert

Scale) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยการกำหนดกรอบแนวคิด นิยามตัวแปร และออกแบบข้อคำถาม ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 และปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสม จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.965 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form โดยส่งลิงก์และ QR Code ให้กับครูผู้ตอบแบบสอบถาม พร้อมกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามอย่างชัดเจน จากนั้นรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน และความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน และความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี

ระดับความสุขในการทำงานฯ	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
ลักษณะงาน	4.00	0.462	มาก
การสนับสนุนจากผู้บริหาร	4.09	0.374	มาก
การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน	4.24	0.517	มาก
รวม	4.11	0.451	มาก
ความพึงพอใจในงาน	3.98	0.425	มาก
ความรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการยอมรับ	4.15	0.415	มาก
ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร	4.22	0.408	มาก
ความมั่นคงและแนวโน้มการอยู่ในองค์กร	4.27	0.535	มาก

ระดับความสุขในการทำงานฯ	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว	4.23	0.496	มาก
รวม	4.17	0.456	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน และความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.11, **σ** = 0.451) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (μ = 4.24, **σ** = 0.517) อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร (μ = 4.09, **σ** = 0.374) อยู่ในระดับมาก และลักษณะงาน (μ = 4.00, **σ** = 0.462) อยู่ในระดับมาก

และผลการวิเคราะห์ระดับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.17, **σ** = 0.456) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความมั่นคงและแนวโน้มการอยู่ในองค์กร (μ = 4.27, **σ** = 0.535) รองลงมา ได้แก่ ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว (μ = 4.23, **σ** = 0.496) และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร (μ = 4.22, **σ** = 0.408) ส่วนด้านความรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการยอมรับมีค่าเฉลี่ย (μ = 4.15, **σ** = 0.415) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความพึงพอใจในงาน (μ = 3.98, **σ** = 0.425)

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรลักษณะงาน การส่งเสริมของผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทนที่มีอิทธิพลต่อระดับความสุขในการทำงานของครู โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลของการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อระดับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี

ตัวแปร	b	SE_b	**β**	T	sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.440	.073		6.019	.000		
ลักษณะงาน	.113	.021	.140*	5.368	.000	.434	2.304
การส่งเสริมจากผู้บริหาร	.267	.027	.267*	10.059	.000	.418	2.393
การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน	.517	.015	.715*	35.259	.000	.718	1.393
R = 0.974; R^2 = 0.948; Adjusted R^2 = 0.947; F = 1070.958; sig = 0.000							

หมายเหตุ: * หมายถึงนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.974 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ 0.948 หมายความว่า ตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ร้อยละ 94.80 ซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อีกร้อยละ 5.20 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้ศึกษา และยังพบว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนายระดับความสุขในการทำงาน ของครูในโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี โดยการใช้สถิติ Multiple Regression Analysis พบว่าตัวแปร ลักษณะงาน การส่งเสริมจากผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ครูโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรีมีระดับความสุขในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านความมั่นคงและแนวโน้มการอยู่ในองค์กร ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร และความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว สะท้อนให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถานศึกษามีลักษณะเอื้อต่อการสร้างความผาสุกในวิชาชีพครูในระดับหนึ่ง ทั้งในมิติของความมั่นคง ความสัมพันธ์ทางสังคม และการดำรงชีวิตอย่างสมดุล อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงวิพากษ์ พบว่า การที่ระดับความสุขในการทำงานอยู่ในระดับมากดังกล่าว อาจมิได้สะท้อนความสุขเชิงลึกอย่างแท้จริงทั้งหมด เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในบริบทขององค์กรเดียว อาจทำให้ผู้ตอบมีแนวโน้มตอบในเชิงบวกมากกว่าความเป็นจริง อันเป็นลักษณะของความเอนเอียงทางสังคม (Social Desirability Bias) อีกทั้งการวิจัยเชิงปริมาณยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงมิติความสุขเชิงคุณภาพ เช่น ความหมายในวิชาชีพ ความภาคภูมิใจในบทบาทครู หรือภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสุขในการทำงานในระยะยาว ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกของ Seligman (2018) ที่อธิบายว่าความสุขในการทำงานเป็นผลจากความสมดุลระหว่างองค์ประกอบด้านอารมณ์ ความสัมพันธ์ และความหมายของงาน รวมถึงสอดคล้องกับ Fisher (2010) ที่พบว่าความสุขในการทำงานของครูมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนและความพึงพอใจในวิชาชีพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ahmed et al. (2020) และ Tham et al. (2022) ที่พบว่าความมั่นคงในอาชีพและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขและความผูกพันของครูในองค์กร

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจในงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้จะยังอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าภาระงานและลักษณะงานอาจยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ภาระงานของครูในบริบทปัจจุบันอาจมีลักษณะเป็นภาระงานแฝง ที่ไม่ได้สะท้อนอยู่ในโครงสร้างงานอย่างเป็นทางการ เช่น งานธุรการ งานโครงการ

หรือภารกิจตามนโยบาย ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างงานกับทรัพยากร และอาจนำไปสู่ความพึงพอใจในงานที่ลดลงในระยะยาว ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Locke (1976) ที่ระบุว่าความพึงพอใจในงานเกิดจากการรับรู้ความสอดคล้องระหว่างลักษณะงานกับความคาดหวังของบุคคล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทริณญา แพทย์อุดม (2567) ที่พบว่าการออกแบบงานที่เหมาะสมและไม่สร้างภาระเกินควรเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสุขในการทำงานของครู

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ลักษณะงาน การส่งเสริมจากผู้บริหาร และการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสุขในการทำงานได้ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การที่ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ที่สูงมาก อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดของการวิจัย เช่น การใช้เครื่องมือวัดจากแหล่งเดียว ซึ่งอาจก่อให้เกิดความแปรปรวนร่วมของวิธีการวัด (Common Method Variance) อีกทั้งยังอาจมีตัวแปรสำคัญอื่นที่ไม่ได้ถูกนำมาพิจารณา เช่น วัฒนธรรมองค์กร สุขภาวะทางจิตใจ หรือภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของครูในเชิงลึก ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1993) ซึ่งอธิบายว่าปัจจัยจูงใจ เช่น ความสำเร็จและความก้าวหน้าในงาน และปัจจัยค้ำจุน เช่น สภาพแวดล้อมในการทำงานและผลตอบแทน ล้วนมีบทบาทต่อความพึงพอใจและความสุขในการทำงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเชิงระบบ (Systems Theory) ของ Nguyen, Springer, and Crouch (2021) ที่มองว่าองค์การเป็นระบบที่องค์ประกอบต่าง ๆ เชื่อมโยงกันและส่งผลต่อผลลัพธ์ร่วมกัน

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของแต่ละปัจจัย พบว่า การพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทนมีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือการส่งเสริมจากผู้บริหาร และลักษณะงาน ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องและการได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมเป็นแรงจูงใจสำคัญในการสร้างความสุขในการทำงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การสร้างความสุขในการทำงานของครูยังคงเน้นแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) มากกว่าการพัฒนาความสุขจากภายใน (Intrinsic Motivation) ซึ่งอาจไม่ยั่งยืนในระยะยาว ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ahmed et al. (2020) ที่พบว่าการพัฒนาวิชาชีพควบคู่กับระบบผลตอบแทนที่เป็นธรรมช่วยเพิ่มความผูกพันและความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร ขณะเดียวกัน การส่งเสริมจากผู้บริหารที่เน้นความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และการสร้างบรรยากาศที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hong and Oanh (2023) และ Collie (2021) ที่ชี้ว่าภาวะผู้นำเชิงสนับสนุนมีผลต่อความสุขและแรงจูงใจของครูอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ครูโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรีมีระดับความสุขในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความมั่นคงและแนวโน้มการอยู่ในองค์กร ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร ซึ่งสะท้อนถึงสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความผาสุกในวิชาชีพ ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านการพัฒนาวิชาชีพและผลตอบแทน การส่งเสริมจากผู้บริหาร และลักษณะงาน อยู่ในระดับมาก และมีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสุขในการทำงานได้ถึงร้อยละ 94.80 แสดงให้เห็นว่าความสุขในการทำงานของครูเป็นผลลัพธ์ของการบูรณาการปัจจัยเชิงระบบ ทั้งด้านโครงสร้างงาน การบริหารจัดการ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) สถานศึกษาควรพัฒนาและออกแบบลักษณะงานของครูให้มีความชัดเจน เหมาะสม และเป็นธรรม โดยเฉพาะการจัดระบบประเมินผลและการกระจายภาระงานอย่างสมดุล เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจและลดความเครียดในการทำงาน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสนับสนุน สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อเสริมสร้างความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และ 3) ควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการจัดสวัสดิการและผลตอบแทนที่เหมาะสม เช่น ระบบพี่เลี้ยง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความสุขในการทำงานของครูอย่างยั่งยืน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดกรอบแนวทางการส่งเสริมความสุขในการทำงานของครูอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการลดภาระงาน การพัฒนาศักยภาพครู และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการบริหารจัดการ ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบายระดับชาติที่มุ่งสร้าง “โรงเรียนแห่งความสุข” อย่างเป็นรูปธรรม โดยปรับระบบการประเมินและพัฒนาวิชาชีพครูให้สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตการทำงาน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดภาระงานด้านธุรการ และ**ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู เช่น สุขภาวะทางจิตใจ วัฒนธรรมองค์กร และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาในบริบทที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงเชิงทั่วไป และควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ความสุขในการทำงานของครูได้อย่างรอบด้านและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เทียนฤทัย ทองใบอ่อน. (2565). แนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 17(1), 1 – 16.

ภัทริณญา แพทย์อุดม. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 9(3), 293 – 305.

วันดี สุดสวาท. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรสายงานกิจการภูมิภาคสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). ใน สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

Ahmed, N. E., Hushin, H., & Mahayadin, M. (2020). Workplace Happiness and the Relationship to the Work Motivation among Primary School Teachers in Pasir Gudang District/ Kebahagiaan di Tempat Kerja dan Hubungannya terhadap Motivasi Kerja Guru Sekolah Rendah di Daerah Pasir Gudang. 12.

Collie, R. J. (2021). Teachers' work-related well-being: A review and examination of the role of contextual factors. Review of Educational Research, 91(1), 27–58.

eligman, M. E. P. (2018). PERMA and the building blocks of well-being. The Journal of Positive Psychology, 13(4), 333–335.

Fisher, C. D. (2010). Happiness at work. International Journal of Management Reviews, 12(4), 384–412.

Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. Organizational Behavior and Human Performance, 16(2), 250–279.

Herzberg, F., Mausner, B. and Snyderman, B.B. (1993). Motivation to Work. New York: Routledge.

Hong, N. V., & Oanh, N. T. (2023). Some Solutions to Build the Preschool's Culture Following the Model of a Happy School. East African Scholars Journal of Education, Humanities and Literature, 6(12), 568-573.

Locke, E. A. (1976). The nature and causes of job satisfaction. In M. D. Dunnette (Ed.), Handbook of industrial and organizational psychology (pp. 1297–1343). Rand McNally.

Nguyen, T. D., Springer, M. G., & Crouch, M. (2021). The influence of resource allocation and working conditions on teacher job satisfaction. Educational Policy, 35(5), 683–709.

Tham, P. T. H., Thuc, P. T., Phuong, N. T. A., & Giang, N. D. (2022). Factors Affecting the Perception of Happiness among Teachers in Vietnam. Journal of Education and E-Learning Research, 9(3), 199–206.

UNESCO. (2016). Happy schools! A framework for learner well-being in the Asia-Pacific. Bangkok: UNESCO.

การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*

THE PERSONNEL MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION AFFECTING TEACHERS ' MOTIVATION FOR SCHOOL GROUP EDUCATIONAL EFFICIENCY PROMOTION NETWORK 4, UNDER THE OFFICE OF PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

พรรณีย์ น่วมสีนวน[1] และ นันธวัช นุนารถ[2]

Phanni Nuamsinuan[1] and Nanthawat Nunart[2]

[1-2] ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา[1]

Master of Education in Educational Administration, Suan Sunandha Rajabhat University[1]

Corresponding Author's Email : S64561802014@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา 2) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 4) ศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 148 คน กำหนดขนาดตัวอย่างตารางสำเร็จรูปของ เครซี่และมอร์แกน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .950 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.752 ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก 4) การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาที่ส่งผล

* Received 19 March 2026; Revised 2 April 2026; Accepted 17 May 2026

ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการธำรงรักษาบุคลากร ด้านการวางแผนอัตรากำลัง

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, แรงจูงใจการปฏิบัติงานของครู, กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4

Abstract

This research aims to: 1) study The personnel management of the educational institution affecting teachers 2) study the motivation of teachers in schools 3) study the relationship between personnel management of educational institutions and the motivation of teachers in schools 4) study the impact of personnel management on the motivation of teachers The sample group consisted of 148 administrators and teachers. The sample size is determined using tables of Craigsy and using stratified random sampling by position. The research instrument used was a questionnaire with an IOC value of 1.00 for all items. sample group was selected by simple random sampling using lottery. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .950 The statistics used for data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient and stepwise multiplicative regression.

The research results found that 1) personnel management of educational institutions in the 2) the motivation of teachers in the schools has an overall average value at a high level. 3) the relationship between personnel management of the educational institution and the motivation of teachers in the schools has a correlation coefficient of 0.752, which is related in the same direction and has a high positive relationship with statistical significance at the .01 level.4) the personnel management of the educational institution that affects the motivation of teachers in the schools Performance Appraisal, personnel maintenance and workforce planning .

Keywords: Personnel Management**,** Teacher Performance Motivation , group educational efficiency promotion network 4

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มุ่งให้มีพัฒนาการศึกษาให้คนไทยทุกวัยมีทักษะรอบด้านและพัฒนาตนเองต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาฯ และเป้าหมายความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงและอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ระบบการศึกษาจึงต้องปรับตัวให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับผู้เรียน และให้ผู้สนใจให้เข้ามาศึกษาเพื่อสร้างประโยชน์ การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนแสวงหาเพื่อนำไปใช้ในชีวิต การทำงาน และสร้างความสำเร็จ ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมโลกอย่างมาก ผู้คนต่างมุ่งมั่นค้นหาแหล่งความรู้และคาดหวังที่จะค้นพบตนเองผ่านการศึกษา สถานศึกษามีบทบาทสำคัญตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ในการวางแผนพัฒนาการศึกษา บริหารจัดการด้านต่าง ๆ พัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน กำกับติดตามประเมินผล ระดมทรัพยากร สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และจัดระบบประกันคุณภาพภายใน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา คือภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระภายใต้กฎหมาย เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับ นโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัด และพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2568)

กระบวนการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพและช่วยให้ความสำคัญกับความต้องการ ความก้าวหน้าของครูอย่างแท้จริง จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูการลงทุนในการบริหารจัดการบุคลากรครูอย่างเหมาะสมจึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาของชาติในระยะยาว แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพของการศึกษา การสร้างแรงจูงใจที่เข้มแข็งจะช่วยส่งเสริมให้ครูมีความสุขในการทำงาน ทุ่มเทในการสอน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาผู้เรียนและยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศในระยะยาว การให้ความสำคัญและดำเนินการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างจริงจัง จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าเพื่ออนาคตของสังคมจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

4. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครู จากโรงเรียน กลุ่มการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต1 รวมทั้งสิ้น 240 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูในกลุ่มการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 รวม 148 คน กำหนดขนาดตัวอย่างตารางสำเร็จรูปของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.952 แบบสอบถาม ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูกลุ่มการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ปีการศึกษา 2568 เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยศึกษาจากแนวคิดต่าง ๆ ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมคิวอาร์โค้ดแบบสอบถามในรูปแบบ Google ฟอร์มผ่านช่องทางระบบจัดการสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์สำนักงานเขตพื้นที่ (ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ E-Office) ให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถาม การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งช่วงคะแนนเป็น 4.51–5.00, 3.51–4.50, 2.51–3.50,1.51–2.50 และ1.00–1.50 ซึ่งแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามลำดับ คือมากที่สุด ,มาก , ปานกลาง , น้อย และน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานบุคคล	n = 148			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลัง	4.50	0.56	มาก	2
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากร	4.58	0.53	มากที่สุด	1
3. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.42	0.58	มาก	4
4. ด้านการธำรงรักษาบุคลากร	4.42	0.60	มาก	5
5. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร	4.45	0.56	มาก	3
เฉลี่ยรวม	4.47	0.57	มาก	

การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากร ($\bar{X}$=4.58) มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ($\bar{X}$=4.50) ด้านการการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ($\bar{X}$=4.45) ด้านด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$= 4.42) และ ด้านการธำรงรักษาบุคลากร ($\bar{X}$= 4.42) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้ายตามลำดับ

ตารางที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	n = 148			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.44	0.57	มาก	2
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.42	0.58	มาก	3
3. ด้านความก้าวหน้า	4.46	0.47	มาก	1
เฉลี่ยรวม	4.44	0.54	มาก	

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความก้าวหน้า($\overline{X}$= 4.47) มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($\overline{X}$= 4.44) และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\overline{X}$= 4.42) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y_{tot}	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000					.594**	มาก
X_2	.665**	1.000				.515**	ปานกลาง
X_3	.572**	.650**	1.000			.601**	มาก
X_4	.535**	.520**	.688**	1.000		.680**	มาก
X_5	.633**	.600**	.657**	.606**	1.000	.710**	มาก
X	-	-	-	-	-	.752**	มาก

****** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy}) เท่ากับ 0.752 ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เรียงตามขนาดความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ อันดับแรก คือ การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร (r_{x5y}=0.710) รองลงมา ได้แก่การธำรงรักษาบุคลากรอยู่ในระดับมาก (r_{x4y}=0.680) การพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับมาก (r_{x3y}=0.601) การวางแผนอัตรากำลังอยู่ในระดับมาก (r_{x1y}=0.594) และสุดท้าย การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรอยู่ ในระดับปานกลาง (r_{x2y}=0.515)

ตารางที่ 4 การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตัวแปรที่ใช้พยากรณ์	การบริหารงานบุคคล				
	b	SEb	β	t	p-value
ค่าคงที่	0.782	0.261		2.999	0.000
ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน X_5	0.377	0.069	0.397	5.430	0.000
ด้านการธำรงรักษาบุคลากร X_4	0.285	0.054	0.358	5.340	0.000
ด้านการวางแผนอัตรากำลัง X_1	0.159	0.073	0.151	2.191	0.000

****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01**

การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ X_5 X_4 และ X_1 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ 0.377 0.285 และ 0.159 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ 0.397 0.358 และ 0.151 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสองร่วมกันพยากรณ์แปรปรวนของการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้ร้อยละ 60.70

อภิปรายผล

1. การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา กลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูง เป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร และ ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามลำดับ สอดคล้องกับ นวพัชญ์ ฉีดจันทร์ (2565) การบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พีรณัฐ กล้าหาญ (2567) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตหนองหานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า การบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วีระชัย ธูปเรือง (2565) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคลากรตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า การ

บริหารงานบุคลากรตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ศศิวิมล คนเสงี่ยม (2564) ได้ศึกษา การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ตามหลักเกณฑ์การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.)

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านความก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญต่อองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานบุคคล เนื่องจากช่วยดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถมาร่วมงาน สำหรับผู้บริหาร แรงจูงใจช่วยให้การมอบหมายอำนาจหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา ในส่วนของบุคลากร แรงจูงใจช่วยตอบสนองความต้องการและสร้างความเป็นธรรม ทำให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจ ทุ่มเทในการทำงาน และบรรลุวัตถุประสงค์ แรงจูงใจเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งผลต่อการกระทำและพฤติกรรมของบุคลากร ส่งเสริมความพยายามและกระตุ้นให้บุคลากรนำความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับ ศรัณย์ ประสาร (2566) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะมีส่วนส่งผลต่อการทำงานภายในองค์กร เนื่องจากบุคลากรภายในองค์กรเป็นส่วนสำคัญที่จะพาองค์กรไปตามเป้าหมายได้ โดยต้องอาศัยการที่จะต้องสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้งานบรรลุตามเป้าหมายองค์กรที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ กรชนก ทัพโยธา (2567) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นฤมล ศาลาคราม (2564) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา กลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลในทุกขั้นตอน เพื่อให้มีบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการพัฒนาการศึกษา

1.2 จากการวิจัยพบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มการจัดการศึกษาที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การสร้างแรงจูงใจให้ครูเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับให้การยอมรับและชื่นชม ความสำเร็จในการทำงาน และความก้าวหน้าในอาชีพ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานและส่งเสริมให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น จะทำให้เห็นกระบวนการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจเชิงประจักษ์

2.2 ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพ ระหว่างการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการวิจัยมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กอบกุล ต๊ะปะแสง. (2563). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เขมจิรา กุลขำ. (2565). การธำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 7(2), 53 - 68.

คณิต สุขรัตน์. (2565). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(4), 114-132.

นวพัชญ์ ฉีดจันทร์. (2565). การบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5 (1), 133-146.

สายสุณีย์ ตะเภาทอง. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 6(3), 346-362

สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา. (2564). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษาแนวใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนิดา วงศ์ชารี. (2559). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูศูนย์วิชาการวังโบสถ์-บ่อไทย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cascio, W. F., & Aguinis, H. (2019). Applied psychology in talent management. Sage publications.

Chan, P. (2009). School financial management: Theory and practice. Routledge.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological inquiry, 11(4), 227-268.

Dessler, G. (2017). Human resource management (15th ed.). Pearson Education.

Heneman, H. G., Schwab, D. P., Fossum, J. A., & Dyer, L. D. (1983). Personnel/ Human Resource Management. Illinois: Irwin.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2*

INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN PLAENG YAO DISTRICT UNDER THE CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

กัญจน์ วิเศษลา[1] และ อัจศรา ประเสริฐสิน[2]
Kun Wisetla[1] and Ujsara Prasertsin[2]
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[1-2]
North Bangkok University, Thailand[1-2]
Corresponding Author's Email: kun.wise@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบผลและศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 149 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .80–1 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) .956 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Sheffe's posthoc comparison) (F-test) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.10, S.D.= 0.074) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D.= 0.142) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการสอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.10, S.D.= 0.143) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.09, S.D.= 0.113)

* Received 30 March 2026; Revised 2 April 2026; Accepted 17 May 2026

2) ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจทางวิชาการที่ชัดเจน ควบคู่กับการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา รวมถึงการนิเทศการสอนและการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของครู

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to study and compare the academic leadership of school administrators in Plaeng Yao District under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2, as perceived by teachers, classified by educational level, work experience, and school size, and to investigate guidelines for developing the academic leadership of school administrators.The sample consisted of 149 teachers from schools in Plaeng Yao District under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2 in the academic year 2025.The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from .80 to 1.00 and a reliability coefficient of .956.The statistics used for data analysis included the mean and standard deviation, t-tests, F-tests with Scheffé's post hoc comparisons, and content analysis.

The research findings revealed that:

1) Overall, the academic leadership of school administrators in Plaeng Yao District was rated at a high level ($\bar{X}$=4.10, S.D.= 0.074). Student evaluation and learning progress monitoring received the highest ratings ($\bar{X}$= 4.12, S.D.= 0.142), followed by instructional supervision ($\bar{X}$= 4.10, S.D.= 0.143), while promoting an academic atmosphere received the lowest rating ($\bar{X}$ = 4.09, S.D.= 0.113).

2) Teachers with different educational levels, work experience, and school sizes showed statistically significant differences in their overall opinions toward the academic leadership of school administrators at the .01 level.
3) Academic leadership development should focus on establishing a clear academic vision, effective curriculum and instructional management, systematic supervision and student monitoring, and fostering a collaborative academic environment.

Keywords: academic leadership, academic administration, school administrators

บทนำ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยได้วางรากฐานการพัฒนาชาติโดยใช้การศึกษาเป็นฟันเฟืองสำคัญ ซึ่งทางสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแม่แบบและกำหนดทิศทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของไทยในระยะยาว หัวใจสำคัญของแผนฉบับนี้คือการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพให้เข้าถึงคนไทยทุกคนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ควบคู่ไปกับการยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีสมรรถนะสูงขึ้น เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะความสามารถตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจและการขับเคลื่อนประเทศ ท่ามกลางกระแสพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัจจัยเร่งจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Revolution) การยกระดับสู่อุตสาหกรรม 4.0 รวมถึงข้อตกลงระดับสากลอย่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs 2030) ขององค์การสหประชาชาติที่ไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคี ตลอดจนการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งส่งผลให้ความต้องการทักษะแรงงานยุคใหม่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ขณะเดียวกัน ปัจจัยภายในประเทศอย่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่ “สังคมสูงวัย” อย่างเต็มตัวในอนาคตอันใกล้ ก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายบีบคั้นที่ทำให้การจัดการศึกษาต้องเร่งปรับตัวอย่างเร่งด่วน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ง)

สัมฤทธิผลขององค์กรทางการศึกษามีรากฐานสำคัญมาจากศักยภาพของผู้นำสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นเข็มทิศในการวางยุทธศาสตร์และกำหนดเป้าหมายเชิงรุก โดย นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล (2560) ระบุว่า ผู้บริหารที่เปี่ยมด้วยความสามารถต้องมีทัศนวิสัยที่กว้างไกล อาศัยประสบการณ์ในการบริหารจัดการเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ควบคู่ไปกับการยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมและความทุ่มเท เพื่อผลักดันให้การพัฒนาองค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในขณะเดียวกัน Mehrnaz, Idris and Shakib (2016 : 101-112) ก็ได้กล่าวถึงปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการที่พบเจอได้ว่า ผู้บริหารมัก

ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และไม่มีความยืดหยุ่นด้านเวลาเพื่อการเรียนรู้ ส่งผลให้การวางแผนขาดระบบที่ชัดเจน รวมถึงไม่มีความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนหลักสูตรและการสอนตามแนวนโยบาย สอดคล้องกับทัศนะของ Irfan และ Usman (2017: 175-186) ที่มองว่าอุปสรรคสำคัญอยู่ที่กระบวนการจัดทำแผนหลักสูตร การขาดการพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการสื่อสารและเครือข่ายทางวิชาการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารจึงควรยกระดับภาวะผู้นำทางวิชาการให้เข้มแข็ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้เกิดสัมฤทธิผลสูงสุด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ได้รายงานข้อมูลผลการทดสอบวัดความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในแผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 พบว่าผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2567 คะแนนเฉลี่ยรวมลดลงกว่าปีการศึกษา 2566 ทั้ง 2 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 2.17 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O–NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2567 มีคะแนนเฉลี่ยรวมลดลงกว่าปีการศึกษา 2566 คิดเป็นร้อยละ 3.85 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2, 2568: 14)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร มีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 และศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ทราบข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 สามารถใช้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนาตนเองได้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหาร ให้ทำงานมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูของสถานศึกษาในเขตการศึกษาอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 18 โรงเรียน ครูจำนวน 242 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูของสถานศึกษาในเขตการศึกษาอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 149 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางที่ของเครจซี่และมอร์แกน (Kregcie & Morgan,1970,p.608) สุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยจัดทำในรูปแบบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามที่สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพื้นฐานทางวิชาชีพของผู้ตอบ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัยในเชิงลึก โดยรายละเอียดในส่วนนี้ประกอบด้วยประเด็นด้านคุณวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์วิชาชีพ และขนาดของสถานศึกษาต้นสังกัดตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูภายในสถานศึกษา จำนวน 53 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การวางกำหนด

ภารกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

ส่วนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ทำการขอหนังสืออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบก่อนตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบสามารถปฏิเสธหรือยุติการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลาโดยไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลของผู้ตอบเป็นความลับ ไม่เปิดเผยชื่อสถานศึกษา หรือข้อมูลส่วนบุคคล และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

3.2 ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสอบถามพร้อมกับสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ และส่งให้กับสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตจากผู้อำนวยการสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 149 คน

3.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามผ่าน Google Form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมีจำนวน 149 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง

3.4 หลังจากการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

3.5 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคือครูชำนาญการพิเศษและผู้บริหารสถานศึกษา โดยจะใช้วิธีการเลือกกลุ่มแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. การจัดกระทำข้อมูล

4.1.1 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม

4.1.2 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4.2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

4.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การคำนวณแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

4.2.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยเป็นช่วงคะแนนของอัจศรา ประเสริฐสิน (2564) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2.3 การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach, 1990: 202-204) (อ้างถึงใน อัจศรา ประเสริฐสิน,2564) ซึ่งใช้เกณฑ์การคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .915

4.2.4 ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยแบ่งกลุ่มตามระดับการศึกษา ประสบการณ์วิชาชีพ และขนาดของสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้สถิติ One-way ANOVA ในการทดสอบความแปรปรวนทางเดียวเพื่อหาค่าสถิติ F (F-test) หากตรวจพบว่ามีความแตกต่างกันในกลุ่มตัวแปร ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe' Method) เพื่อตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ให้เห็นผลการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นไปตามหลักสถิติวิจัย

4.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

- การถอดข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการถอดข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกเทปเสียงรวมกับการจดบันทึกในระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบและทำความเข้าใจความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนในภาพรวม

- การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการโดยการตีความข้อมูลในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยอาศัยวิธีการอนุมาน (Inductive Method)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการวางกำหนดภารกิจ	4.09	0.108	มาก	4
2. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน	4.10	0.166	มาก	3
3. ด้านการนิเทศการสอน	4.10	0.143	มาก	2
4. ด้านการประเมินผล	4.12	0.142	มาก	1
5. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการทางการศึกษา	4.09	0.113	มาก	5
รวม	4.10	0.074	มาก	

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.10, S.D.= 0.074) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D.= 0.142) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการสอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.10, S.D.= 0.143) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D.= 0.113) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการวางกำหนดภารกิจ					
ระหว่างกลุ่ม	0.433	2	0.217	12.900**	0.001
ภายในกลุ่ม	2.453	146	0.017		
รวม	2.886	148			
2. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน					
ระหว่างกลุ่ม	0.296	2	0.148	5.119**	0.007
ภาวะผู้นำทางวิชาการ	SS	df	MS	F	p-value
ภายในกลุ่ม	4.219	146	0.029		
รวม	4.514	148			
3. ด้านการนิเทศการสอน					
ระหว่างกลุ่ม	1.892	2	0.946	43.862**	0.001
ภายในกลุ่ม	3.149	146	0.022		
รวม	5.042	148			
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน					
ระหว่างกลุ่ม	1.503	2	0.751	7.382**	0.001
ภายในกลุ่ม	3.975	146	0.027		
รวม	5.478	148			
5. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ					
ระหว่างกลุ่ม	0.430	2	0.215	7.382**	0.001
ภายในกลุ่ม	4.250	146	0.029		
รวม	4.679	148			
ผลรวม					
ระหว่างกลุ่ม	0.626	2	0.313	35.119**	0.001
ภายในกลุ่ม	1.301	146	0.009		
รวม	1.928	148			

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางกำหนดภารกิจ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศการสอน ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการวางกำหนดภารกิจ					
ระหว่างกลุ่ม	1.058	3	0.353	27.963**	0.001
ภายในกลุ่ม	1.829	145	0.013		
รวม	2.886	148			
2. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน					
ระหว่างกลุ่ม	0.768	3	0.256	9.903**	0.001
ภายในกลุ่ม	3.747	145	0.026		
รวม	4.514	148			
3. ด้านการนิเทศการสอน					
ระหว่างกลุ่ม	2.084	3	0.695	34.061**	0.001
ภายในกลุ่ม	2.957	145	0.020		
รวม	5.042	148			
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน					
ระหว่างกลุ่ม	1.789	3	0.596	23.446**	0.001
ภายในกลุ่ม	3.689	145	0.025		
รวม	5.478	148			
5. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ					
ระหว่างกลุ่ม	0.748	3	0.249	9.195**	0.001
ภายในกลุ่ม	3.931	145	0.027		
รวม	4.679	148			
ผลรวม					
ระหว่างกลุ่ม	0.935	3	0.312	45.488**	0.001
ภายในกลุ่ม	0.993	145	0.007		
รวม	1.928	148			

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางกำหนดภารกิจ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศการสอน ด้านการประเมินผลและตรวจสอบ

ความก้าวหน้าของผู้เรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตารางที่ 4 ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการวางกำหนดภารกิจ					
ระหว่างกลุ่ม	0.161	2	0.080	4.312*	0.015
ภายในกลุ่ม	2.725	146	0.019		
รวม	2.886	148			
2. ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน					
ระหว่างกลุ่ม	0.615	2	0.307	11.510**	0.001
ภายในกลุ่ม	3.900	146	0.027		
รวม	4.514	148			
3. ด้านการนิเทศการสอน					
ระหว่างกลุ่ม	0.502	2	0.251	8.079**	0.001
ภายในกลุ่ม	4.539	146	0.031		
รวม	5.042	148			
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน					
ระหว่างกลุ่ม	0.363	2	0.182	5.187**	0.007
ภายในกลุ่ม	5.115	146	0.035		
รวม	5.478	148			
5. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ					
ระหว่างกลุ่ม	0.294	2	0.147	4.895**	0.009
ภายในกลุ่ม	4.385	146	0.030		
รวม	4.679	148			
ผลรวม					
ระหว่างกลุ่ม	0.183	2	0.091	7.636	0.001
ภายในกลุ่ม	1.745	146	0.012		
รวม	1.928	148			

จากตารางที่ 4 พบว่า ขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศการสอน ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีความ

คิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และด้านการวางกำหนดภารกิจ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านการวางกำหนดภารกิจ ผู้บริหารควรเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่ชัดเจนและสอดคล้องกับนโยบายและบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดภารกิจ โดยคำนึงถึงศักยภาพ ความถนัด และภาระงานของครูแต่ละคน การสื่อสารภารกิจอย่างชัดเจนและเป็นระบบช่วยลดความซ้ำซ้อนของงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรสนับสนุนทรัพยากร ติดตามผล และให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งใช้ข้อมูลจากการนิเทศและการประเมินผลมาปรับปรุงการกำหนดภารกิจให้เหมาะสม ส่งผลให้การดำเนินงานทางวิชาการเป็นไปอย่างมีทิศทางและมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2) ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านหลักสูตรและการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และบริบทของสถานศึกษา การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น การส่งเสริมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงการสนับสนุนสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นปัจจัยที่ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ นอกจากนี้ การนิเทศติดตาม และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดการหลักสูตรและการสอนมีความเป็นระบบและเกิดผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนโดยรวม

3) ด้านการนิเทศการสอน การนิเทศควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม และมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ ความไว้วางใจ การสื่อสาร และการให้กำลังใจเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการนิเทศ การใช้ข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นฐาน ช่วยให้การปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนมีความชัดเจน การพัฒนาตนเองและการมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการของผู้บริหาร ส่งผลต่อคุณภาพการนิเทศและความยั่งยืนของสถานศึกษา

4) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน การประเมินผลและการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรกำหนดแนวทางการวัดผลที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการประเมินที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นระบบช่วยให้สามารถระบุปัญหาและความต้องการเฉพาะบุคคลได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้การช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการเริ่มจากการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและเป็นมิตร เพื่อเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ การให้โอกาสครูได้ทดลองแนวทางใหม่ๆ และแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากความกังวล จะช่วยสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจในการพัฒนานวัตกรรมการสอน ควบคู่ไปกับการสนับสนุนทรัพยากร สื่อเทคโนโลยี และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการค้นคว้าทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างเหมาะสม

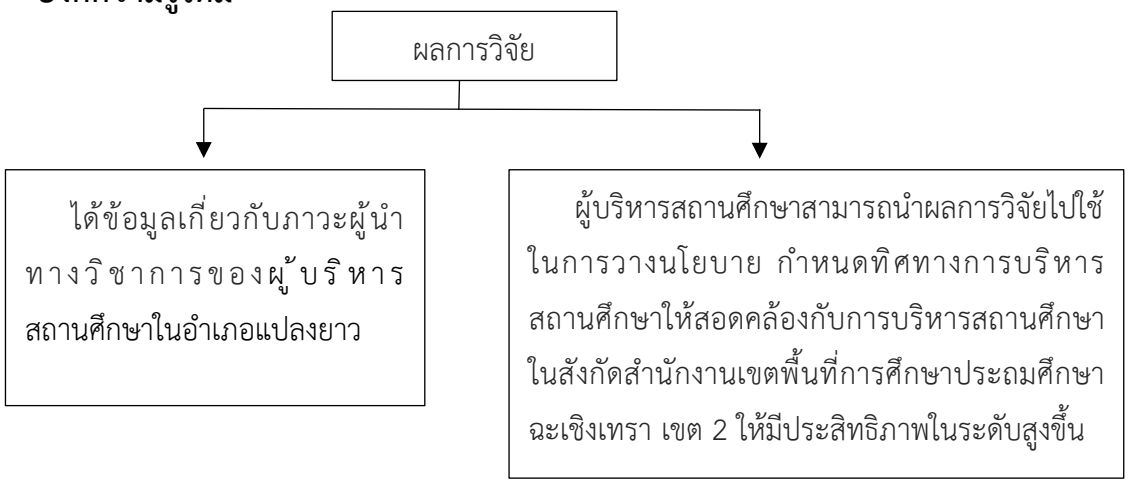
อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาวให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และนโยบายด้านวิชาการที่ชัดเจน ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรองกาญจน์ อรุณเมฆ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัจจัยทั้งสามประการดังกล่าวล้วนเป็นตัวกำหนดกรอบความคิด มุมมอง และเกณฑ์ในการประเมินของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยระดับการศึกษามีผลต่อความรู้ ความเข้าใจเชิงวิชาการ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ขณะที่ประสบการณ์ในการทำงานเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ขณะเดียวกัน ขนาดของสถานศึกษาก็เป็นบริบทสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารและการแสดงออกของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เนื่องจากสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันย่อมมีข้อจำกัดและศักยภาพด้านทรัพยากรบุคลากร และโครงสร้างการบริหารที่ไม่เหมือนกัน ทำให้บทบาทของผู้บริหารและประสบการณ์ที่บุคลากรได้รับแตกต่างกันออกไป ชิษณพงศ์ ศรจันทร์ (2567) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเลย พบว่า วุฒิการศึกษาต่างกัน มีภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจทางวิชาการที่ชัดเจน ควบคู่กับการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา รวมถึงการนิเทศการสอนและการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของครู สอดคล้องกับแนวคิดของ พัชราภรณ์ จันทพล. (2559) ได้กล่าวว่า การแสดงออกถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาปรากฏชัดเจนในมิติของการวางรากฐานทางกลยุทธ์ โดยเฉพาะการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ และการกำหนดหมุดหมายปลายทางขององค์กร ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยจัดระเบียบการบริหารงานวิชาการให้มีความแจ่มชัดและดำเนินไปอย่างมีเป้าหมาย นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าสมรรถนะการนำที่แข็งแกร่งในด้านดังกล่าวยังเป็นปัจจัยบวกที่ส่งเสริมให้กระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพประกอบที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแปลงยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยที่ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ แนวทางการพัฒนา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจทางวิชาการที่ชัดเจน ควบคู่กับการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา รวมถึงการนิเทศการสอนและการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของครู

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทพื้นที่ สังกัด หน่วยงาน หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ หรือสถานศึกษาภายใต้หน่วยงานกำกับดูแลที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบและระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในระดับที่กว้างขึ้น

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มเติม เช่น ประสบการณ์ในการบริหาร สมรรถนะทางวิชาชีพ วัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วมของครู หรือการสนับสนุนด้านทรัพยากร เพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การออกแบบแนวทางพัฒนาผู้บริหารที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

3. ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ครู ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่ดี และทรัพยากรด้านวิชาการ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเฉพาะในสถานศึกษาขนาดเล็ก และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรองกาญจน์ อรุณเมฆ. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

พัฒนพงษ์ นามพิมพ์. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. วารสารสิรินธรปริทรรศน์. 25(1), 457-466.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อัจศรา ประเสริฐสิน. (2564). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ Research Instruments in Education and Social Sciences. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อลิน จันทรมัย. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่. 3(3), 8-10.

Gumus, S., & Bellibas, M. S. (2022). The relationship between instructional leadership and school outcomes: Evidence from international data. Educational Studies, 48(6), 1–17.

Hallinger, P. (2015). The evolution of instructional leadership. In L. W. Hughes (Ed.), The handbook of educational leadership and management (pp. 1–23). Routledge.

Hallinger, P., Liu, S., & Aung, P. N. (2025). Instructional leadership in Asia: A systematic review of research. Education Sciences, 15(7), 817.

He, P., Guo, F., & Abazie, G. A. (2024). School principals' instructional leadership as a predictor of teacher's professional development. Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education, 9(63).

Irfan ,Bashir & Usman, Khalil. (2017,Spring). "Instructional Leadership at University Level in Pakistan: A Multi Variable Based Comparative Study of Leadership Styles of Heads of Academic Departments," in Bulletin of Education and Research. 39 (1), 175-186.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร*

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER BANGKHAE DISTRICT OFFICE BANGKOK METROPOLITAN

กานต์ วิเศษลา[1] และ อัจศรา ประเสริฐสิน[2]
Kan Wisetla[1] and Ujsara Prasertsin[2]
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[1-2]
North Bangkok University, Thailand[1-2]
Corresponding Author's Email: kan.wise@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร (2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน และ (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 212 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง .80–1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .956 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.21, S.D. = 0.145) โดยด้านความยืดหยุ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.210) รองลงมาคือด้านจินตนาการ ($\overline{X}$ = 4.23,S.D. = 0.200) และด้านความไว้วางใจมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.195) (2) ครูที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ระดับการศึกษาไม่แตกต่าง (3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ควรมุ่งเน้นการเปิดรับแนวคิดใหม่ การใช้จินตนาการเชื่อมโยงบริบทของสถานศึกษา การบริหารงานอย่างยืดหยุ่น การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการสร้างความไว้วางใจผ่านความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

* Received 30 March 2026; Revised 3 April 2026; Accepted 17 May 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to (1) examine the level of creative leadership of school administrators under the Bang Khae District Office, Bangkok; (2) compare creative leadership as classified by gender, educational level, and work experience; and (3) propose guidelines for enhancing creative leadership. The sample consisted of 212 teachers selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from .80 to 1.00 and a reliability coefficient of .956. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, Scheffé's post hoc comparison, and content analysis.

The findings revealed that (1) overall creative leadership was at a high level ($\overline{X}$ = 4.21, S.D. = 0.145). Among the dimensions, flexibility had the highest mean ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.210), followed by imagination ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.200), while trust had the lowest mean ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.195). (2) Teachers with different genders showed statistically significant differences at the .01 level, and those with different work experiences differed significantly at the .05 level, whereas no significant differences were found across educational levels. (3) Guidelines for enhancing creative leadership should emphasize openness to new ideas, the use of imagination to connect with school contexts, flexible management, clear vision setting, and the development of trust through transparency, participation, and continuous support for personnel.

Keywords: Creative leadership, school administrators, educational administration

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เปลี่ยนผ่านจากยุคอุตสาหกรรมเข้าสู่ยุคสารสนเทศและเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ซึ่งขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีศักยภาพสูงและมี "ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21" เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2565) สอดคล้องกับแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546) ที่ระบุว่า

ผู้บริหารที่มีพลังในการขับเคลื่อนองค์กรจะนำพาสังคมไปสู่ความเจริญได้ ดังนั้น "ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์" จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเอาชนะสภาพแวดล้อมที่ผันผวน โดยเป็นการบูรณาการระหว่างจินตนาการ วิสัยทัศน์ และความยืดหยุ่นตามทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของ Hersey & Blanchard เพื่อสร้างนวัตกรรมและบรรยากาศการทำงานเชิงบวก (Stoll and Temperlay, 2009)

แม้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาในด้านนี้ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่องค์กรธุรกิจหรือสถาบันอุดมศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีบริบทแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยอย่างมีนัยสำคัญ (Seyfarth, 1999) สำหรับประเทศไทย แม้จะมีการกล่าวถึงแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในเชิงทฤษฎี แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีสากลกับการประยุกต์ใช้ในพื้นที่จริง โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนในเขตเมืองที่มีความหลากหลายสูงและมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติจริงในการบริหารสถานศึกษา

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ทั้ง 12 แห่ง ซึ่งครอบคลุม 4 แขวงสำคัญ มีภารกิจในการดูแลนักเรียนกว่า 8,502 คน ภายใต้การบริหารของบุคลากรทางการศึกษาจำนวนมาก แม้ที่ผ่านมาผู้บริหารสถานศึกษาจะพยายามดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งการวางแผน การสื่อสาร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรตามนโยบายของกรุงเทพมหานครและกระทรวงศึกษาธิการ แต่ด้วยสภาพการณ์ปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความคาดหวังใหม่ๆ และข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้บริหารจึงต้องเร่งพัฒนาทักษะการคิดนอกกรอบ การตัดสินใจที่รอบคอบ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้สามารถประสานความเห็นที่แตกต่างและสร้างแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตบางแค เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีสากลกับการประยุกต์ใช้ในบริบทโรงเรียนขั้นพื้นฐานเขตเมือง ผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารให้เป็น "ผู้นำเชิงรุก" เท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืนและนำมาซึ่งความสุขความเจริญของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแคกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และมีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครู 470 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 12 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970 608) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 212 คน จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) หลังจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยวิธีจับสลาก เก็บข้อมูลเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยจัดทำในรูปแบบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามที่สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพื้นฐานทางวิชาชีพของผู้ตอบ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัยในเชิงลึก โดยรายละเอียดในส่วนนี้ประกอบด้วยประเด็นด้านเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูภายในสถานศึกษา จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีจินตนาการ 2) ด้านการมีความยืดหยุ่น 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 4) ด้านการมีความไว้วางใจ

ส่วนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3. วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปเสนอต่อประธานที่ปรึกษาและคณะกรรมการการค้นคว้าอิสระนี้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

3.2 ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับบุคคลที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและรายด้านแล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

3.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ทำการขอหนังสืออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบก่อนตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบสามารถปฏิเสธหรือยุติการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลาโดยไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลของผู้ตอบเป็นความลับ ไม่เปิดเผยชื่อสถานศึกษา หรือข้อมูลส่วนบุคคล และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

4.2 ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสอบถามพร้อมกับสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ และส่งให้กับสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตจากผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 212 คน

4.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามผ่าน Google Form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร โดยแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมีจำนวน 212 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง

4.4 หลังจากการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4.5 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคือครูชำนาญการพิเศษและผู้บริหารสถานศึกษา โดยจะใช้วิธีการเลือกกลุ่มแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. การจัดกระทำข้อมูล

5.1.1 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม

5.1.2 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert's Scale)

5.2. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การคำนวณแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

5.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เป็นรายข้อและรายด้านแล้วนำไปแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งการกำหนดเกณฑ์สำหรับแปลความหมายจากคะแนนเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2.3 วิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ t-test และจำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้สถิติ F-test

5.2.4 วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ประกอบด้วย ค่าความถี่และร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1.ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 63.21 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 76.42 ประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ 5 - 10 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 57.55 ตามลำดับ

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีจินตนาการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีความไว้วางใจ โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านการมีจินตนาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมองเห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กร รองลงมาคือ การกระตุ้นบุคลากรให้ทำงานเต็มศักยภาพด้วยทัศนคติเชิงบวก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความสามารถในการสร้างภาพอนาคตขององค์กรได้อย่างชัดเจนในจิตใจ

2.2 ด้านการมีความยืดหยุ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการทำงาน รองลงมาคือ การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความสามารถในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายแม้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

2.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของสถานศึกษา รองลงมาคือ การเปิดรับแนวคิดหรือข้อมูลใหม่ที่เป็นประโยชน์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความสามารถในการมองการณ์ไกลและวิเคราะห์ผลกระทบในอนาคต

2.4 ด้านการมีความไว้วางใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรับฟังปัญหาและความคิดเห็นบุคลากรด้วยท่าทีเป็นมิตร รองลงมาคือ การพร้อมยอมรับข้อผิดพลาดของตนเองและไม่โทษผู้อื่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การทำให้บุคลากรเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองภายใต้การนำของผู้บริหาร

3. การทดสอบสมติฐาน

3.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ	$\overline{X}$	S.D	t	p-value
1. ด้านการมีจินตนาการ	ชาย	4.26	0.151	1.964	.001**
	หญิง	4.22	0.221		
2. ด้านการมีความยืดหยุ่น	ชาย	4.19	0.217	-3.239	.096
	หญิง	4.27	0.201		
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์	ชาย	4.22	0.175	0.468	.813
	หญิง	4.21	0.186		
4. ด้านการมีความไว้วางใจ	ชาย	4.11	0.173	-3.489	.008**
	หญิง	4.19	0.202		
รวม	ชาย	4.19	0.119	-1.598	.005**
	หญิง	4.22	0.157		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 พบว่า เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการมีความยืดหยุ่น และด้านการมีวิสัยทัศน์ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการมีจินตนาการและด้านความไว้วางใจ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการมีจินตนาการ					
ระหว่างกลุ่ม	0.077	2	0.039	0.971	0.380
ภายในกลุ่ม	11.092	278	0.040		
รวม	11.170	280			
2. ด้านการมีความยืดหยุ่น					
ระหว่างกลุ่ม	0.108	2	0.054	1.225	0.295
ภายในกลุ่ม	12.273	278	0.044		
รวม	12.381	280			
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์					
ระหว่างกลุ่ม	0.122	2	0.061	1.855	0.158
ภายในกลุ่ม	9.140	278	0.033		
รวม	9.262	280			
4. ด้านการมีความไว้วางใจ					
ระหว่างกลุ่ม	0.182	2	0.091	2.415	0.091
ภายในกลุ่ม	10.503	278	0.038		
รวม	10.685	280			
รวม					
ระหว่างกลุ่ม	0.092	2	0.046	2.205	0.112
ภายในกลุ่ม	5.790	278	0.021		
รวม	5.881	280			

จากตาราง 2 พบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

3.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตบางแคกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการมีจินตนาการ					
ระหว่างกลุ่ม	0.464	2	0.232	6.022	0.003**
ภายในกลุ่ม	10.706	278	0.039		
รวม	11.170	280			
2. ด้านการมีความยืดหยุ่น					
ระหว่างกลุ่ม	0.386	2	0.193	4.474	0.012*
ภายในกลุ่ม	11.995	278	0.043		
รวม	12.381	280			
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์					
ระหว่างกลุ่ม	0.056	2	0.028	0.843	0.431
ภายในกลุ่ม	9.207	278	0.033		
รวม	9.262	280			
4. ด้านการมีความไว้วางใจ					
ระหว่างกลุ่ม	0.228	2	0.114	3.024	0.050*
ภายในกลุ่ม	10.458	278	0.038		
รวม	10.685	280			
รวม					
ระหว่างกลุ่ม	0.263	2	0.132	6.517	0.002**
ภายในกลุ่ม	5.618	278	0.020		
รวม	5.881	280			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร โดย

ภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการมีความยืดหยุ่นและด้านความไว้วางใจ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการมีจินตนาการมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร

4.1 ด้านจินตนาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดกว้างต่อความคิดที่หลากหลายและหลีกเลี่ยงการยึดติดกับรูปแบบการบริหารแบบเดิม เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการมีจินตนาการ ผู้บริหารควรเปิดรับประสบการณ์ใหม่และแสวงหาการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเชื่อมโยงจินตนาการเข้ากับบริบทของชุมชน เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างของการกล้าคิด กล้าลอง และยอมรับความผิดพลาดในฐานะโอกาสในการเรียนรู้ ตลอดจนถ่ายทอดวิสัยทัศน์ที่มุ่งผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

4.2 ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำที่มีความยืดหยุ่นทางความคิดและการปฏิบัติ สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายและแนวทางการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารควรเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลายจากครูและบุคลากร และใช้ข้อมูลเหล่านั้นประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบ อีกทั้งควรลดการยึดติดกับกฎระเบียบหรือรูปแบบเดิมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เมื่อผู้บริหารยึดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและบริหารงานอย่างยืดหยุ่น จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานและความยั่งยืนของสถานศึกษา

4.3 ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจน สามารถมองภาพอนาคตของสถานศึกษาอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ผู้บริหารควรเชื่อมโยงนโยบายและบริบทของชุมชนเข้ากับทิศทางการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ อีกทั้งต้องสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ให้ครูและบุคลากรเข้าใจและยึดถือเป็นเป้าหมายร่วมกัน เมื่อผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4.4 ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจภายในองค์กร โดยแสดงความเชื่อมั่นในศักยภาพของครูและบุคลากรผ่านการมอบหมายงานและการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารควรปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องระหว่างคำพูดกับการกระทำ อีกทั้งควรสนับสนุนและให้กำลังใจเมื่อเกิดปัญหาหรือความผิดพลาด เมื่อผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจได้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ด้านจินตนาการ ความยืดหยุ่น วิสัยทัศน์ และความไว้วางใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

ด้านจินตนาการ พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรอย่างรอบด้าน มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยทัศนคติเชิงบวก รวมทั้งเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้ครูเห็นถึงความสำเร็จที่เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kaminker (2011) ที่กล่าวว่าการสร้างมโนภาพอนาคตเป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ และ Sousa (2003) ที่อธิบายว่าจินตนาการเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจ

ด้านความยืดหยุ่น พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ส่งผลให้การบริหารมีความคล่องตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2010) ที่เน้นความยืดหยุ่นในการบริหาร และ Lussier (2001) ที่มองว่าความยืดหยุ่นเป็นความสามารถในการปรับตัวเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์กร

ด้านวิสัยทัศน์ พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์ข้อมูลและสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ให้บุคลากรเข้าใจร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Dubrin (2006) และ Northouse (2012) ที่กล่าวว่าวิสัยทัศน์เป็นภาพอนาคตที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จ

ด้านความไว้วางใจ พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็น ให้เกียรติผู้อื่น และยึดหลักความซื่อสัตย์ โปร่งใส รวมทั้งส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Det (2007) และ Bennis (2002) ที่ชี้ให้เห็นว่าความไว้วางใจเป็นพื้นฐานสำคัญของความร่วมมือและความสำเร็จขององค์กร

2. การทดสอบสมมติฐาน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่างกัน แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แนตี นุชภู่ (2566) ที่พบว่าเพศไม่มีผลต่อความคิดเห็นโดยรวม

ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่าไม่มีความแตกต่างของความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัยรีน สมาเอ (2562) ที่พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ส่วนประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน พบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ เจือบุญ (2568) ที่พบความแตกต่างในบางด้าน เช่น ด้านจินตนาการและวิสัยทัศน์

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านจินตนาการ ผู้บริหารควรส่งเสริมความสามารถในการมองอนาคตอย่างสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความคิดริเริ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วัฒนา ปกิคา (2560) และ ภรทิพย์ ปั้นก้อง (2559)

ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารควรพัฒนาความสามารถในการปรับตัว เปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย และเลือกใช้แนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Guilford (1959) และ Lussier and Achua (2001)

ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์กร สอดคล้องกับ Northouse (2012) และ Robbins and Coulter (2003)

ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารควรสร้างความเชื่อมั่นภายในองค์กรโดยยึดหลักความซื่อสัตย์ โปร่งใส และความเป็นธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสนับสนุนการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับ Det (2007) และ Cook and Wall (1980)

โดยสรุป ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา และส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.การศึกษาเปรียบเทียบเชิงบริบท (Comparative Analysis): ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือเปรียบเทียบระหว่างเขตพื้นที่ที่มีสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกัน เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของพฤติกรรมผู้นำในบริบทที่หลากหลาย ผลการศึกษาจะช่วยสะท้อนว่าปัจจัยเชิงพื้นที่ (Contextual Factors) ส่งผลต่อระดับความคิดสร้างสรรค์อย่างไร ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดนโยบายการพัฒนาผู้บริหารมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ (Local Identity) มากกว่าการใช้รูปแบบเดียวทั่วประเทศ

2.การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเชิงพฤติกรรม (Curriculum Development & Behavioral Insight): ควรศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นทักษะภาวะผู้นำเชิง

สร้างสรรค์โดยเฉพาะ โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยน "กระบวนทัศน์" (Paradigm Shift) และ "พฤติกรรมเชิงประจักษ์" ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เข้าใจกลไกทางจิตวิทยาและสังคมที่กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มในองค์กร อันจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางการบริหารที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

3.การส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการในบริบทจริง (Action Research & Impact Evaluation): ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษาจริง เพื่อพิสูจน์ประสิทธิผลของทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยมีการติดตามผลลัพธ์แบบองค์รวม ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานของครู และประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยยืนยันได้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สามารถส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ (Inspirational Visioning): ผู้บริหารสถานศึกษาควรบูรณาการความคิดสร้างสรรค์เข้ากับการสร้าง "ภาพอนาคตขององค์กร" (Shared Vision) โดยเปลี่ยนแนวคิดนามธรรมสู่แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน การแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในอุดมการณ์จะช่วยสร้าง "ความไว้วางใจ" (Trust) และแรงบันดาลใจให้บุคลากรพร้อมขับเคลื่อนสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกันด้วยพลังจากภายใน

2.การตัดสินใจอย่างชาญฉลาดในภาวะวิกฤต (Fluid Decision Making): ผู้บริหารควรเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างคล่องแคล่ว (Agility) โดยพิจารณาปัญหาผ่าน "มุมมองที่หลากหลาย" (Multi-perspective Thinking) เพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การบริหารงานที่มีความยืดหยุ่นจะช่วยให้องค์กรก้าวข้ามข้อจำกัดเดิมๆ และบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.การบริหารเชิงยุทธศาสตร์และการมีส่วนร่วม (Strategic Foresight & Participation): ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการมองการณ์ไกล (Foresight) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ พร้อมทั้งลดการบริหารแบบสั่งการ (Top-down) สู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Management) ในการกำหนดทิศทางร่วมกัน เพื่อให้บุคลากรทุกคนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ในเป้าหมายของสถานศึกษา

4.การสร้างพื้นที่ปลอดภัยและวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม (Psychological Safety & Empowerment): ผู้บริหารควรแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่สนับสนุนให้บุคลากรกล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจในหน้าที่ของตน (Empowerment) ผ่านการสื่อสารเชิงบวกที่สร้างสรรค์และสุภาพ บรรยากาศแห่งความเชื่อใจและ "พื้นที่ปลอดภัยในการผิดพลาด" จะเป็นรากฐานสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมและการร่วมมือกันภายในองค์กรอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2563). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ขจรณัฐพล ผ่องวิริทธิ์ธร, ฉัตรชัย ศรีทอง, มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา, บุษรา ชูดี, พรพรรณ สีเทียน. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8(2), 49–60

นิภาพร จันทรจิตร และ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตดินแดง-ห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารร้อยแก่นสารสนเทศ, 6(2), 153–166.

มนัญชยา ควรรำพึง. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 6(3), 55.

ละมุล รอดขวัญ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารตามทัศนะของครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 4(2), 151–152.

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 11(1), 249–261.

อัจศรา ประเสริฐสิน. (2564). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ Research Instruments in Education and Social Sciences (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

De Stefano, M. (2003). School effectiveness: The role of the principal in a leading public secondary school in Santa Fe Province, Argentina [Doctoral dissertation]. Available from Dissertation Abstracts International, 64(05A).

Dejnozka, E. L. (1983). Education administration glossary. Greenwood.

Dorothy, S. (2001). Improving instructional practice: An action research study of the integration of technology into a grade four/five social studies curriculum [Master's thesis]. The University of Regina.

Fiedler, F. E. (1967). A theory of leadership effectiveness. McGraw-Hill.

Finklea, T. F. (1997). Leader and leadership in education. Paul Chapman.

Good, C. V. (1973). Dictionary of education. McGraw-Hill.

Halpin, A. W. (1996). Theory and research in administration. Macmillan.

Harris, A. (2009). Creative leadership. Journal of Management in Education, 9–11.

การบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ*

GUIDANCE OF ADMINISTRATION BASED ON PDCA CYCLE FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN DONG KHAM DUEAN NETWORK SCHOOL, UNDER OFFICE AMNAT CHAROEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

วรรณวิมล เพ็งภา[1] และ เมธาวี โชติชัยพงศ์[2]

Wanwimon Phengpha [1], and Dr.Methavee Chotchaipong[2]

[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3]Graduate School Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: oaewanwimon64@outlook.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานแนะแนวตามหลัก PDCA ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานแนะแนว ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน จำนวน 122 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 94 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ ชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น จำนวน 8 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม ได้ค่า IOC=1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .97 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.42) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60) โดยมีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดในด้านการตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล และ 2) แนวทางการพัฒนาเน้นการใช้เทคโนโลยี Big Data และ AI เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและ E-Learning ในการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการใช้ Data Analytics เพื่อยกระดับคุณภาพการแนะแนวให้ทันสมัยและตอบโจทย์ผู้เรียน

คำสำคัญ สภาพที่พึงประสงค์, ความต้องการจำเป็น, การบริหารงานแนะแนว, หลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

---

* Received 30 March 2026; Revised 4 April 2026; Accepted 17 May 2026

Abstract

This research aimed to: 1. examine the current and desirable conditions of guidance administration based on the PDCA cycle among school administrators in the Dong Kham Duea Network Group; and 2. propose guidelines for developing guidance administration. The population consisted of 122 teachers, with a sample of 94 selected through stratified random sampling and simple random sampling. The key informants for the interviews were 8 outstanding school administrators. The research instruments included a questionnaire, which had an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00 and a reliability coefficient of 0.97, and a semi-structured interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that: 1. the overall current condition was at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.42), while the overall desirable condition was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.60). The most urgent need was found in the evaluation of placement services; and 2. the development guidelines emphasized the use of Big Data and artificial intelligence (AI) for individual data analysis, the use of digital platforms and e-learning for personnel development, and the application of data analytics to enhance the quality of guidance services to be modern and responsive to learners' needs.

Keywords: desirable condition, needs assessment, guidance administration, PDCA cycle

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการศึกษาในฐานะกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ได้สะท้อนถึงความท้าทายของระบบการศึกษา โดยเฉพาะปัญหาของผู้เรียนที่ยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และทักษะชีวิตที่จำเป็น ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมและการดำเนินชีวิต เช่น การใช้สารเสพติด การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร รวมถึงการวางแผนการศึกษาต่อและการเลือกเส้นทางอาชีพที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถพัฒนาทักษะการคิด การตัดสินใจ และการ

แก้ปัญหา ตลอดจนวางแผนการศึกษาและเส้นทางอาชีพได้อย่างเหมาะสม งานแนะแนวของสถานศึกษาประกอบด้วยบริการสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ บริการสำรวจข้อมูล บริการสารสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามประเมินผล ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565)

การดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น การขาดความรู้และทักษะของครูแนะแนวในการใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลนักเรียน ระบบสารสนเทศด้านแนะแนวที่ยังไม่เป็นระบบ การให้คำปรึกษาที่ยังขาดความต่อเนื่อง รวมถึงการติดตามและประเมินผลที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ สาเหตุสำคัญมาจากภาระงานของครู การขาดบุคลากรเฉพาะทาง และการบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานแนะแนวไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ (เรณู กิตติวัฒนากุล, 2558) ดังนั้น การบริหารงานแนะแนวจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยเฉพาะการนำหลักการบริหารคุณภาพตามวงจร Deming Cycle หรือ PDCA ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Act) มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดบริการแนะแนวได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565)

โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ประกอบด้วยสถานศึกษา 6 โรงเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 1,401 คน แม้ว่าสถานศึกษาจะดำเนินงานแนะแนวตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังพบข้อจำกัดในการดำเนินงาน เช่น บุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้จบด้านการแนะแนวโดยตรง ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ รวมถึงระบบการบริหารจัดการและการประสานงานที่ยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานแนะแนวยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย, 2567) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Deming, 1995)

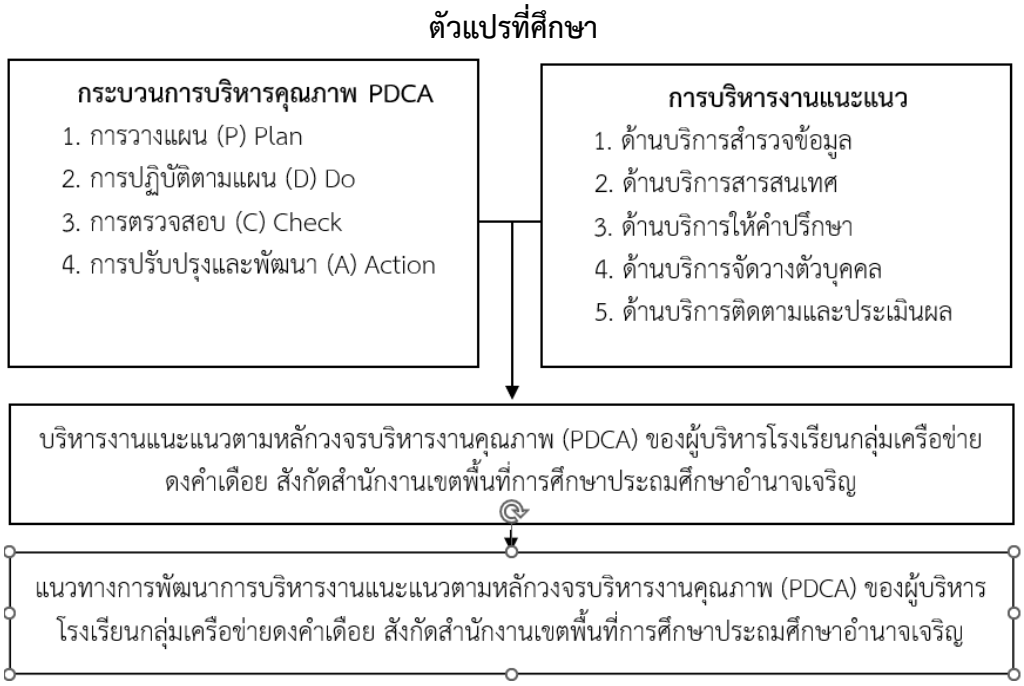
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ได้ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารงานแนะแนวตามขอบข่ายการดำเนินงานของ สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2565) และใช้แนวคิดการบริหารคุณภาพ PDCA ของ Deming (Deming, 1995) สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษา การบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีจำนวน 6 โรงเรียน มีประชากรทั้งสิ้น 122 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejci and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 94 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามโรงเรียน และเทียบบัญญัติไตรยางค์

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน โดยคัดเลือกผู้ที่ได้รับรางวัลคัดเลือกให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2565-2568 ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1-5 เนื่องในวันครูแห่งชาติ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) ระหว่าง .52 - .76 และแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) ระหว่าง .44 - .86 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (1997) พบว่า สภาพปัจจุบัน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

2.2 แบบสัมภาษณ์

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครู สหวิทยาเขตหอไตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ลักษณะแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ด้วยตนเองและรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.1.2 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ด้วยตนเองและรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.1.3 ได้รับแบบสอบสอบกลับคืนมา จำนวน 94 ฉบับ และทำการคัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่มีความสมบูรณ์ ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.1.4 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2568

3.2 แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี แล้วนำหนังสือดังกล่าวเสนอให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

3.2.2 นัดหมายกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์
ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม - 10 กรกฎาคม 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน ด้วยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.1.2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51–5.00	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51–4.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
2.51–3.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
1.51–2.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.1.3 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index $PNI_{modified}$)

การคำนวณดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index = PNI) โดยแปลผลการวิเคราะห์ค่า $PNI_{modified}$ เพื่อการจัดลำดับความสำคัญของดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น ดังนี้

การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index $PNI_{modified}$) โดยมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

$PNImodified = (D - I) / I$

$PNI_{modified}$ หมายถึง ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่ปัจจุบัน

D หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่พึงประสงค์

2. แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาความถี่ (Frequency) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ วิเคราะห์ด้วยการหา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจัดลำดับความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index $PNI_{modified}$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนา **รายด้านและโดยรวม**

การบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA)	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการวางแผนงานบริการสำรวจข้อมูล	3.36	.37	ปานกลาง	4.66	.35	มากที่สุด	.279	10
2. ด้านการวางแผนงานบริการสารสนเทศ	3.44	.43	ปานกลาง	4.58	.45	มากที่สุด	.249	14
3. ด้านการวางแผนงานบริการให้คำปรึกษา	3.97	.38	มาก	4.23	.33	มาก	.076	20
4. ด้านการวางแผนงานบริการจัดวางตัวบุคคล	3.32	.42	ปานกลาง	4.70	.39	มากที่สุด	.294	7
5. ด้านการวางแผนงานบริการติดตามและประเมินผล	3.56	.52	มาก	4.34	.31	มาก	.179	17
6. ด้านการปฏิบัติตามแผนงานบริการสำรวจข้อมูล	3.34	.70	ปานกลาง	4.68	.43	มากที่สุด	.286	9
7. ด้านการปฏิบัติตามแผนงานบริการสารสนเทศ	3.19	.52	ปานกลาง	4.77	.35	มากที่สุด	.331	2
8. ด้านการปฏิบัติตามงานบริการให้คำปรึกษา	3.29	.55	ปานกลาง	4.75	.40	มากที่สุด	.307	4
9. ด้านการปฏิบัติตามแผนงานบริการจัดวางตัวบุคคล	3.29	.47	ปานกลาง	4.74	.36	มากที่สุด	.306	5
10. ด้านการปฏิบัติตามแผนงานบริการติดตามและประเมินผล	3.69	.37	มาก	4.31	.37	มาก	.144	19
11. ด้านการตรวจสอบงานบริการสำรวจข้อมูล	3.33	.50	ปานกลาง	4.69	.37	มากที่สุด	.290	8
12. ด้านการตรวจสอบงานบริการสารสนเทศ	3.71	.45	มาก	4.42	.40	มาก	.161	18
13. ด้านการตรวจสอบงานบริการให้คำปรึกษา	3.41	.43	ปานกลาง	4.62	.40	มากที่สุด	.262	12
14. ด้านการตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล	3.16	.38	ปานกลาง	4.79	.27	มากที่สุด	.343	1
15. ด้านการตรวจสอบงานบริการ ติดตามและประเมินผล	3.20	.45	ปานกลาง	4.76	.28	มากที่สุด	.328	3
16. ด้านการปรับปรุงและพัฒนา งานบริการสำรวจข้อมูล	3.31	.43	ปานกลาง	4.72	.32	มากที่สุด	.298	6
17. ด้านการปรับปรุงและพัฒนางานบริการสารสนเทศ	3.49	.43	ปานกลาง	4.55	.45	มากที่สุด	.233	15

18. ด้านการปรับปรุงและพัฒนางานบริการให้คำปรึกษา	3.44	.48	ปานกลาง	4.60	.42	มากที่สุด	.252	13
19. ด้านการปรับปรุงและพัฒนางานบริการจัดวางตัวบุคคล	3.39	.49	ปานกลาง	4.64	.37	มากที่สุด	.269	11
20. ด้านการปรับปรุงและพัฒนางานบริการติดตามและประเมินผล	3.52	.54	มาก	4.52	.39	มากที่สุด	.221	16
รวม	**3.42**	**.20**	**ปานกลาง**	**4.60**	**.14**	**มากที่สุด**		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานแนะแนวตามหลัก PDCA ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.42) โดยมี 5 ด้านอยู่ในระดับมาก และ 15 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.60) โดยมี 16 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4 ด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า ด้านที่มีความต้องการสูงสุดคือ การตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล ($PNI_{modified}$=.343) รองลงมาคือ การปฏิบัติตามแผนงานบริการสารสนเทศ และการตรวจสอบงานบริการติดตามและประเมินผล ส่วนด้านที่มีความต้องการต่ำสุดคือ การวางแผนงานบริการให้คำปรึกษา ($PNI_{modified}$=.076)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีดังนี้ ผู้บริหารควรวางแผนงานบริการจัดวางตัวบุคคลอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์ Big Data และ AI เพื่อกำหนดมาตรฐานการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนรายบุคคล พร้อมตั้งเป้าหมายการพัฒนาครูแนะแนวให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการช่วยแนะนำและให้บริการด้านการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ดีขึ้น ดำเนินการตามแผนงานบริการจัดวางตัวบุคคล โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ในการให้คำแนะนำ และการฝึกอบรมบุคลากรผ่านระบบออนไลน์ (E-Learning) เพื่อเพิ่มทักษะในการตอบสนองต่อคำถามจากผู้เรียนได้ทันท่วงที และควรใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) ด้านงานบริการจัดวางตัวบุคคลเพื่อตรวจสอบคุณภาพการให้บริการและประสิทธิภาพ พร้อมนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงกระบวนการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เรียนในอนาคต

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการศึกษาพบว่า ด้านการวางแผนงานบริการให้คำปรึกษา เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีกระบวนการวางแผนที่ดีด้านการวางแผนงานบริการให้คำปรึกษาในขั้นตอน Plan ของวงจร PDCA มีการวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนทำให้สามารถจัดเตรียมกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้ทราบปัญหาที่แท้จริง เช่น ปัญหาด้านการเรียน ด้านการปรับตัว หรือปัญหาด้านครอบครัว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนสำหรับให้คำปรึกษาผู้เรียนตามสภาพจริง นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีการจัดฝึกอบรมสำหรับครูที่คำปรึกษา/ครูประจำชั้น/ครูแนะแนว เป็นประจำทุกปีการศึกษา มีการพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาเฉพาะทางหรือการสร้างความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญภายนอกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2567) กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันการแนะแนวเข้ามามีบทบาทในการศึกษามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการแนะแนวมีจุดหมายและหลักการที่สอดคล้อง หรือเหมือนกันกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาคือ การช่วยเหลือให้เยาวชนของชาติ เป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้ทุก ๆ ด้าน มุ่งสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และปัจจุบันการแนะแนวมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น เพราะปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนให้โรงเรียนมีมากขึ้น มีทั้งปัญหาในการศึกษาเล่าเรียนปัญหาในการศึกษาต่อ ในแขนงวิชาชีพและประกอบในอาชีพตลอดจนปัญหาส่วนตัวของนักเรียนทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนได้จัดการแนะแนวให้แก่นักเรียนแล้วปัญหาดังกล่าวก็จะลดน้อยลงอันเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและต่อการบริหารการแนะแนว จึงมีความสำคัญต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน และยังสามารถให้นักเรียนได้รู้จักวิธีการปรับตัวเกี่ยวกับการศึกษาของตนเองได้ สามารถเลือกแนวทางการศึกษาของตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการศึกษาต่อ และพัฒนาอาชีพในอนาคตต่อไป

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการศึกษาพบว่า ด้านการตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล เป็นด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คาดหวังจะให้ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคลมากที่สุดเพราะเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนโดยเฉพาะเรื่องทัศนคติของนักเรียน ความแตกต่างทั้งด้านอารมณ์ สังคม ครองครัว หรือความคิดของนักเรียนคือบ่อเกิดของปัญหาการเรียนและการประกอบอาชีพในอนาคต หากนักเรียนไม่มีความพร้อมด้านทุนทรัพย์แต่มีความพร้อมด้านสติปัญญา ผู้บริหารจะมีวิธีการให้การช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มนี้อย่างไรคือสิ่งที่ครูต่างคาดหวังให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดแก่นักเรียน ดังนั้น ผู้บริหารควรนำหลักการ PDCA มาใช้ในการตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติการตรวจสอบ และการปรับปรุง โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายและวางแผนกระบวนการตรวจสอบการให้บริการผู้เรียนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ให้ความสำคัญเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล กำหนดให้ครูประชั้นมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในทุกปีการศึกษา ให้ครูทำการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในทุกด้านทั้งด้านความสามารถเชิงตรรกะหรือสติปัญญา (IQ) และด้านความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนรายบุคคล (EQ) เพื่อให้ครูประจำชั้นทราบปัญหาและสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการดำเนินงานให้การช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของผกามาศ เฟื่องฟู (2568) ที่กล่าวไว้ว่า การตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล เป็นบริการที่ช่วยให้ครูรู้จัก และเข้าใจนักเรียนมากขึ้นด้วยความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการศึกษาข้อมูลของนักเรียนทุกด้านทั้งด้านส่วนตัว ครอบครัว สุขภาพ การเรียน สังคม ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ เป็นต้น ครูที่ปรึกษาสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การเยี่ยมบ้าน การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์นักเรียนและผู้ปกครอง หรือการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาอื่น ๆ เพื่อให้รู้จักนักเรียนเพิ่มเติม อาทิเช่น ใช้แบบประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (SDQ) และประสานแจ้งผลการสำรวจ/การทดสอบทางจิตวิทยา และการแนะแนวให้ครูที่ปรึกษาทราบผลจากการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ผลจากการวัดทางสุขภาพจิต ผลการสำรวจบุคลิกภาพ ผลการสำรวจทิศทางความสนใจในอาชีพของผู้เรียนอย่างถูกต้องแม่นยำ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือครูที่ปรึกษาในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนด้วยอย่างเหมาะสม

3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดคือ การตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล รองลงมาคือ การปฏิบัติงานบริการสารสนเทศ และการตรวจสอบติดตามประเมินผล ส่วนด้านที่มีความต้องการต่ำสุดคือ การวางแผนบริการให้

คำปรึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่า ผู้บริหารยังขาดทักษะด้านเทคโนโลยี การสื่อสารดิจิทัล และระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การติดตามและจัดวางนักเรียนยังไม่ครอบคลุม ครูจึงคาดหวังให้มีการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี ระบบสารสนเทศ และศักยภาพบุคลากรให้ทันสมัย เพื่อยกระดับการแนะแนวให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ทำให้ต้องมีการปรับปรุงระบบตรวจสอบและติดตามผลการแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังต้องพัฒนาทักษะของบุคลากรให้ทันสมัยเพื่อให้สามารถให้คำแนะนำที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในปัจจุบันได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการด้านนี้มากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พชรกมล เปียดี (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานแนะแนวตามหลักการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตอำเภอชัยบาดาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูง คือ ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการส่งเสริมครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนในรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ขาดการให้บริการสนเทศอย่างทั่วถึง ซึ่งบริการสนเทศเป็นบริการหนึ่งของการแนะแนวที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยพัฒนานักเรียนให้เจริญก้าวหน้าได้ตามคุณสมบัติ และความสามารถของตน ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องส่งเสริมครูมีระบบบริการสารสนเทศในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม เช่น ช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกเรียนแผนการเรียนที่เหมาะสม ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความถนัด ความสามารถและความสนใจ การช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการทำงานพิเศษ การจัดหาทุนการศึกษาและทุนอาหารกลางวัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า การบริหารงานแนะแนวตามหลัก PDCA ที่มีประสิทธิภาพสูงในบริบทโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือยควรมุ่ง “การตรวจสอบและจัดวางตัวบุคคล (Check)” เป็นศูนย์กลาง เพราะเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด โดยใช้ข้อมูลรายบุคคลเชิงลึกและเทคโนโลยีสนับสนุน ควบคู่กับการวางแผนที่ดี (Plan) เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 D-K-D Mode การบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจร (PDCA)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นสูงที่สุดในการพัฒนาใน 3 อันดับแรกดังนี้

1. ด้านการตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล เป็นประเด็นที่มีข้อเสนอการพัฒนาที่สำคัญสูงสุดลำดับแรก โดยเห็นว่า ผู้บริหารควรมุ่งใช้เครื่องมือดิจิทัลในการตรวจสอบงานบริการจัดวางตัวบุคคล เช่น ระบบข้อมูลนักเรียน (Student Information System SIS) และระบบติดตามผลการศึกษา (Learning Management System LMS) ในการตรวจสอบและจัดวางตัวนักเรียนรายบุคคลให้ตรงกับความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

2. ด้านการปฏิบัติตามแผนงานบริการสารสนเทศ เป็นประเด็นที่มีข้อเสนอการพัฒนาที่สำคัญสูงสุดลำดับที่สอง โดยเห็นว่า ผู้บริหารควรเน้นการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่นGoogle Classroom, Zoom, Microsoft Teams, Coursera, Udemy เป็นต้น ในการจัดการเรียนรู้และให้บริการด้านการศึกษาตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูเลือกใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสำเร็จ

ในเส้นทางการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการวางแผนและการติดตามผลแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย

3. ด้านการตรวจสอบงานบริการติดตามและประเมินผล เป็นประเด็นที่มีข้อเสนอการพัฒนาที่สำคัญสูงสุดลำดับที่สาม โดยเห็นว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้แบบสอบถามประเมินผลการให้คำปรึกษา และสร้างระบบการติดตามผลแบบออนไลน์ เพื่อให้สามารถตรวจสอบงานบริการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับครูผู้สอน

1.1 ครูผู้สอนควรมีการประเมินและวิเคราะห์ความต้องการเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้เข้าใจถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียน ซึ่งจะช่วยในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม การใช้แบบสำรวจหรือแบบประเมินส่วนบุคคลสามารถช่วยในการรวบรวมข้อมูลที่จำเป็น และควรมีการสนทนากับนักเรียนเพื่อให้ทราบถึงความสนใจและเป้าหมายส่วนตัวอย่างแท้จริงก่อนนำไปสู่การให้คำปรึกษา

1.2 ครูผู้สอนควรมีการวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ส่วนบุคคลหลังจากที่ได้ข้อมูลจากการประเมินแล้ว ครูควรจัดทำแผนพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ประกอบไปด้วยการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ระยะสั้นและระยะยาว การระบุวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการให้คำปรึกษา

1.3 ครูผู้สอนควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการตรวจสอบความก้าวหน้าและประสิทธิภาพของการจัดวางตัวนักเรียน ควรมีกระบวนการตรวจสอบที่สม่ำเสมอและกำหนดช่วงเวลาสำหรับการประเมินผลที่แน่นอน การใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการทดสอบ สามารถช่วยให้การประเมินมีความละเอียดและครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ของนักเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ด้านการวางแผนงานบริการให้คำปรึกษา เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดลำดับแรก ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษาด้านการวางแผนงานบริการให้คำปรึกษา ควรมุ่งเน้นการวางแผนงานบริการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องและมีความเป็นมืออาชีพ รวมถึงการสนับสนุนให้บุคลากร/ครูแนะแนวเข้ารับการฝึกอบรมเฉพาะทางเพื่อเพิ่มทักษะและความเข้าใจในบทบาทการแนะแนวอย่างชัดเจนและทันสมัย

2.2 ด้านการปฏิบัติตามแผนงานบริการติดตามและประเมินผล เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นลำดับที่สอง ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการปรับปรุงการบริหารงานแนะแนวให้ตอบโจทย์บริบทสังคมและบริบทโลกปัจจุบัน โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเก็บข้อมูลและติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพ และควรสร้างกลไกการประเมินที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยและครบถ้วน

2.3 ด้านการวางแผนงานบริการติดตามและประเมินผล เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดลำดับที่สาม ดังนั้น ผู้บริหารควรกำหนดแนวทางพัฒนาการบริหารงานแนะแนวเกี่ยวกับการบริการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อให้การวางแผนงานบริการติดตามและประเมินผลมีความครบถ้วนสมบูรณ์และทันสมัย ควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ และสร้างระบบการประเมินผลที่ยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาการบริหารงานแนะแนวกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในยุคดิจัล การส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแนะแนวสำหรับครู เป็นต้น

3.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแนะแนวตามกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

3.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานแนะแนวตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น .(พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

ผกามาศ เฟื่องฟู. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 18(2), 45–60.

พชรกมล เปียดี. (2563). การบริหารงานแนะแนวตามหลักการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตอำเภอชัยบาดาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2567). การพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้.

เรณู กิตติวัฒนากุล. (2558). แนวทางการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายดงคำเดือย. (2565). ข้อมูลพื้นฐานการศึกษา ปีการศึกษา 2565. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. (2566). ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2565. กลุ่มส่งเสริมกลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. https//www.amnat-ed.go.th/web/.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2565). แผนพัฒนาการแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2555-2565. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินผลการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychology Testing (5th ed.). Harper Collins Publishers Incorporate.

Deming, W. E. (1995). A path analytic model of a theory of quality management underlying the Deming management method Preliminary empirical findings. Library of Congress Washington, D.C.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE WRITING ABILITY AND COMMUNICATION SKILLS BY USING CREATIVITY-BASED LEARNING WITH SKILL EXERCISES FOR MATTHAYOM 5

นิตยา ทศพล [1] และ น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์ [2]

Nittaya Thotsaphol [1] and Namthip Ongardwanich[2]

[1-2] มหาวิทยาลัยนเรศวร

[1-2] Naresuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: nittayat67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนพิไกรวิทยา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 26 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.11) 2) นักเรียนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3)นักเรียนมีทักษะการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 27 March 2026; Revised 6 April 2026; Accepted 17 May 2026

คำสำคัญ: การเขียนเชิงสร้างสรรค์ , ทักษะการสื่อสาร, การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน, แบบฝึกทักษะ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop a lesson plan on creative writing and communication skills by using creativity-based learning with skill exercises for Matthayom 5 2) to compare creative writing abilities before and after learning by using creativity-based learning with skill exercises for Matthayom 5 and 3) to compare communication skills before and after learning by using creativity-based learning with skill exercises for Matthayom 5. The sample group consisted of 26 Matthayom 5/3 students from Pikrai Wittaya School in the 2025 academic year. Which was selected using cluster sampling. The research instruments included 1) lesson plans, 2) the creative writing and communication skills exercises, and 3) a test measuring creative writing ability and communication skills. Statistics that used for data analysis included mean, standard deviation and t-test.

The research results revealed that 1) the development of the lesson plan on creative writing and communication skills using creativity-based learning with skill exercises was rated as highly appropriate ($\bar{x}$ = 4.74, S.D. = 0.11) 2) creative writing ability after the intervention was significantly higher than before at the .05 level. and 3) communication skills after the intervention was significantly higher than before at the .05 level.

Keywords: Creative writing, Communication skills, Creative-based learning, Skill Exercises.

บทนำ

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะการใช้ภาษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2550) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนสร้างสรรค์ว่ามีความสำคัญต่อชีวิต คือ การพัฒนาสมองซีกขวาในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ทางภาษาเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทั้งสาระและความบันเทิงของชีวิต นอกจากนี้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ยังสามารถสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมได้ ดังที่ (สุทธิวรรณ อินทะกนก, 2559) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นทำหน้าที่เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจผู้อ่าน จรรโลงสังคม ตลอดจนการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ให้แก่สังคม จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น หลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดเนื้อหาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และการเขียนสื่อสาร ไว้ในสาระที่ 2 การเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ถึงแม้ว่าการเขียนเชิงสร้างสรรค์จะมีความสำคัญต่อการศึกษาและการพัฒนานักเรียนให้ด้านการเขียน ดังที่กล่าวมา แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า การจัดการเรียนรู้เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารยังไม่ประสบความสำเร็จ นักเรียนไม่สามารถเขียนเชิงสร้างสรรค์และสื่อสารความรู้สึกได้ จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ คะแนนการคัดกรองการอ่านเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ด้านการเขียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 51.96 ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายของโรงเรียน คือ ร้อยละ 70 และสอดคล้องกับคะแนนการทดทอบวัดความสามารถเรื่องการเขียนในรายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท32102 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2567 พบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 60.34 และมีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 39.66 จากนักเรียนทั้งหมด 58 คน ซึ่งอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์โรงเรียนกำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ทั้งนี้จากการสอนและการสัมภาษณ์ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสามารสังเคราะห์ปัจจัยและปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการเขียน พบว่า มีปัญหา 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านครูผู้สอน และ3) ด้านเนื้อหา จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในทั้งสามมิตินี้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความคิดอย่างสร้างสรรค์และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดการเรียนรู้จัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ เกิดความคิดใหม่ ๆ และสามารถนำความคิดที่ได้ใหม่ไปใช้ในการทำงานของตนให้มีความน่าสนใจมากขึ้น มีการออกแบบการสอนให้ผู้เรียนได้ครบสองด้าน คือ ได้ทั้งด้านเนื้อหาวิชาและทักษะในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม กระตุ้นความอยากรู้เปิดโอกาสให้ค้นหาข้อมูลและนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้น คือ ขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม ขั้นการค้นและคิด ขั้นการนำเสนอ และขั้นการวัดและประเมินผล (วิริยะ ฤชัยพาณิชย์, 2558) อย่างไรก็ดี การเขียนเป็นทักษะที่ต้องปฏิบัติและฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจนชำนาญ แบบฝึกทักษะถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยทบทวนความรู้พื้นฐานและส่งเสริมพัฒนาการด้านการเขียนให้มีความก้าวหน้า สื่อสารได้ตรงประเด็นและสร้างสรรค์

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ อันเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร ของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การ จัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักชั้นเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความเหมาะสมในระดับมาก

2. ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 ห้องเรียน จากโรงเรียนพิไกรวิทยา ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 65 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 3 โรงเรียนพิไกรวิทยา จังหวัดกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2568 จำนวนนักเรียน 26 คน (ข้อมูล DMC. ณ วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2568) ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะจำนวน 6 แผน ไม่รวมแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน รวมเวลา 12 ชั่วโมง

2. แบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ชุด

3. แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 1 ข้อ คือ การเขียนเรื่องสั้น 1 เรื่อง จำนวน 15-20 บรรทัด โดยใช้เป็นข้อสอบก่อนเรียนและหลังเรียน คะแนนเต็ม 20 คะแนน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพิไกรวิทยา ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ

2. ศึกษาเนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสาร ซึ่งประกอบไปด้วย เรื่องการใช้คำ กลวิธีการเขียน โวหารภาพพจน์ และการเขียนเรื่องสั้น

3. ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง โดยแต่ละแผนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอ ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล โดยจะจัดการเรียนรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ในขั้นที่ 2 และ 3

4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาปรับปรุงก่อนเสนอผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแผนการจัดเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) พบว่ามีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.11)

6. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อปรับปรุงและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.2 แบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร

1. ศึกษาตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีการสร้างแบบฝึก และวิธีในการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู ขั้นตอนการสอน แนวทางการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร

2. นำข้อมูลสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยกำหนดเนื้อหาที่จะใช้ในการสร้างแบบฝึกทักษะ 3 เรื่องดังนี้ 1) การเขียนเชิงสร้างสรรค์ 2) ความรู้เรื่องสั้น 3) องค์ประกอบเรื่องสั้นและจัดทำแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร

3. นำแบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบฝึกทักษะเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะ ซึ่งเป็นแบบประเมินลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) อยู่ในระดับ พบว่า มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.21)

5. นำแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3.3 แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร

1. ศึกษาและทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร

2. ศึกษาเกณฑ์การตรวจให้คะแนนความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารแบบอัตนัยจำนวน 1 ข้อ ข้อละ 20 คะแนน คือ การเขียนเรื่องสั้น 1 เรื่อง จำนวน 15 - 20 บรรทัด โดยเรื่องสั้นก่อนและหลังเรียนจะต้องมีโครงเรื่องที่ไม่เหมือนกัน และสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric) โดยมีเกณฑ์การประเมินแยก ดังนี้ แบบประเมินการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีประเด็นดังนี้ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) องค์ประกอบของเรื่องสั้น (แก่นเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก) 3) ด้านเนื้อหา 4) ด้านคุณค่า และ5) แสดงอัตลักษณ์ผู้เขียน และแบบประเมินทักษะการสื่อสารมีประเด็นดังนี้ 1) ความสอดคล้องของเนื้อหา 2) กลวิธีการสื่อสาร 3) การใช้ภาษา 4) การเขียนสะกดคำ และ5) ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกต้องตามคำชี้แจง

4. นำแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร และเกณฑ์การให้คะแนนที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

5. นำเสนอแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร และเกณฑ์การให้คะแนนต่อผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยข้อสอบและเกณฑ์การประเมินต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ได้คะแนนค่าความสอดคล้องที่ 0.8

6. นำแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร และเกณฑ์ให้คะแนนทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

7. นำคะแนนของนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากนั้นนำผลคะแนนมาหาความยากง่าย (p) เท่ากับ 0.72 และค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.29 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบประเมินและผลการตรวจสอบความสอดคล้องกันระหว่างผู้ประเมินจากผู้ประเมิน 2 ท่าน จากนั้นนำคะแนนที่

ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าคุณภาพของเกณฑ์การประเมิน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (rxy) ด้วยวิธี Correlation Coefficient เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกันของการให้คะแนนความเชื่อมั่น และความปรนัยของเกณฑ์ เท่ากับ 0.87

8. นำแบบประเมินความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารและเกณฑ์การประเมินที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้

2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร ข้อสอบอัตนัย 1 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง

3. ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้จำนวน 6 แผน กับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ จำนวน 12 ชั่วโมง

4. ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร ข้อสอบอัตนัย 1 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 1 ชั่วโมง

5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองวิจัยไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติและสรุปผลการทดลอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแผนการจัดการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารโดยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยนำคะแนนของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจากการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ จึงเลือกใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยนำคะแนนของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจากการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ จึงเลือกใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร

แผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 การเขียนเชิงสร้างสรรค์	4.71	0.14	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 กลวิธีการเขียน	4.74	0.11	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรียนรู้ เรื่องสั้น	4.75	0.11	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 สร้างแก่นเรื่อง วางโครงเรื่อง	4.74	0.11	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 การสร้างตัวละคร และบทสนทนา	4.74	0.11	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ฉากสร้างเรื่องสั้น	4.76	0.10	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.74**	**0.11**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.11)

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	Df	t*	Sig
ก่อนเรียน	26	20	14.73	0.96	25	15.37*	0.000
หลังเรียน	26	20	16.50	1.07			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า คะแนนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ($\bar{X}$ = 16.50, S.D. = 1.07) สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 14.73, S.D. = 0.96) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	df	t*	Sig
ก่อนเรียน	26	20	15.81	0.69	25	17.38*	0.000
หลังเรียน	26	20	17.46	0.89			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า คะแนนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ ($\bar{X}$ = 17.46, S.D. = 0.9) สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 15.81, S.D. = 0.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลประเมินการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.11) ทั้งนี้ ความสำเร็จดังกล่าวมีรากฐานมาจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากผู้วิจัยได้สังเกตและศึกษาความสามารถของกลุ่มตัวอย่างมาเป็นอย่างดี และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและธรรมชาติของผู้เรียน ผ่านขั้นตอนการกระตุ้นความสนใจ คือ การเลือกใช้เกม และสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะกับความสนใจของผู้เรียน โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและการทดลองใช้จริง (try out) เพื่อหาจุดบกพร่องในทางปฏิบัติแล้วนำมาปรับปรุงให้เข้ากับธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล กระบวนการนี้ทำให้แผนการจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทที่เหมาะสมกับนักเรียนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (ชุติลัค ชุ่มเย็น, 2565) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบ

สร้างสรรค์เป็นฐานที่พัฒนาขึ้น มีหลักการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเหมาะสมระดับ ดีมาก สามารถพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้

2. ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นั้น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน โดยประการแรก คือ การกระตุ้นความสนใจเพื่อเตรียมพร้อมในการเรียนรู้ ผ่านขั้นตอนที่ 1 และ 2 ซึ่งการใช้เกมและการตั้งคำถามทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ ที่สามารถขยายขอบเขตความคิดให้สร้างสรรค์ได้ กระบวนการต่อมา คือ ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติจริงในขั้นที่ 3 ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างการเขียน แบบฝึกทักษะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนและจัดระเบียบความคิดและสื่อสารผ่านการเขียน นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลงานและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นภายในชั้นเรียนในขั้นที่ 4 และ 5 ทำให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ในตนเองสามารถมองเห็นจุดเด่นและข้อบกพร่องของตนส่งผลให้มีการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ (อัมพร เลิศณรงค์, 2559) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่องการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2558 โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร พบว่า ความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

3. ทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ทักษะการสื่อสาร มีกิจกรรมกระตุ้นความสนใจ เน้นการสื่อสารผ่านกิจกรรม เกม ช่วยผลักดันให้ผู้เรียนต้องการเป็นผู้ส่งสารและกระตือรือร้นในการถ่ายทอดความคิด ได้ฝึกตั้งปัญหาและทำงานกลุ่ม ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อหาข้อสรุปและเรียบเรียงสารได้นำไปสู่การค้นคว้าและคิดผ่านแบบฝึกทักษะ ฝึกการคัดสรรถ้อยคำและการจัดลำดับความคิด ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียบเรียงสารและถ่ายทอดเนื้อหาไปยังผู้รับสารได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับ (สุธิมา ไพราม, 2566) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการเขียนสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีสมรรถนะการเขียนสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 81.8 และนักเรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ

โมเดลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ผสานการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อเปลี่ยนรูปแบบการเรียนที่เน้นการทำซ้ำให้เป็นการพัฒนาจินตนาการอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอนที่ชัดเจน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานและแบบฝึกทักษะเป็นนวัตกรรมเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีเข้ากับการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และได้รับทักษะการสื่อสารที่รอบด้านและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.11) 2) ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์และทักษะการสื่อสารเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน ผู้สอนควรมีความยืดหยุ่น ไม่เร่งรัดจนเกินไป ใช้คำถามกระตุ้นจินตนาการ

2. ผู้สอนควรใช้เกณฑ์การประเมิน (Rubric Score) ที่ชัดเจน ให้ข้อมูลย้อนกลับโดยระบุจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาในรายบุคคล เช่น การใช้คำ หรือความแปลกใหม่ของความคิด ควบคู่กับการสะท้อนผลผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Padlet เพื่อให้นักเรียนสามารถกลับมาอ่านทบทวนและเห็นพัฒนาการของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียน

2. ควรมีการศึกษาและวิจัยการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดขั้นสูง และทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ชุติลัค ชุ่มเย็น (2565). การพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). การเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อการศึกษาและอาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.

วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์. (2558). การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-based Learning (CBL). วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้, 1(2), 23-37.

สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2559). การเขียนเชิงสร้างสรรค์. อุดรธานี: พิมพ์ลักษณ์.

สุธิมา ไพราม. (2566). การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการเขียนสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน. วารสารมจรพุทธปัญญาปริทรรศน์, 9(3), 230.

อัมพร เลิศณรงค์. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานเรื่อง การเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 17(1), 100-109.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร*

RELATIONSHIP BETWEEN EXECUTIVE LEADERSHIP AND DIGITAL COMPETENCY OF CIVIL SERVANT TEACHERS, BANG KHEN DISTRICT OFFICE BANGKOK

มนัญญา ประสันแพงศรี[1] และ ศิริรัตน์ ทองมีศรี[2]

Mananya Prasanpangsri[1], and Sirirat Thongmeesri[2]

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร[1-2]

Phranakhon Rajabhat University, Thailand[1-2]

Corresponding Author's Email: Nungning.mp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางเขน จำนวน 165 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหาร 7 ด้าน จำนวน 35 ข้อ และแบบสอบถามสมรรถนะดิจิทัลของครู 5 ด้าน จำนวน 25 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1)ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{x}$) = 4.38, S.D. = 0.58) โดยด้านการเข้าสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การรู้จักปรับปรุงแก้ไข การยอมรับนับถือ การมีความคิดริเริ่ม การประสานงาน การโน้มน้าวจิตใจ และด้านการให้ความช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2)สมรรถนะดิจิทัลของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$)= 4.34, S.D. = 0.51) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความสามารถด้านผู้นำดิจิทัล การแก้ปัญหาด้านดิจิทัล ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล ความรอบรู้ด้านข้อมูลและสารสนเทศ และการสื่อสารดิจิทัล 3)ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะดิจิทัลของครูในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* Received 22 March 2026; Revised 3 April 2026; Accepted 17 May 2026

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, ภาวะผู้นำของผู้บริหาร, สมรรถนะดิจิทัล, ข้าราชการครูสังกัดกรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aimed to: (1)examine the leadership of school administrators in Bang Khen District Office under the Bangkok Metropolitan Administration; (2)investigate the digital competencies of teachers; and (3) analyze the relationship between administrators' leadership and teachers' digital competencies. The sample consisted of 165 teachers from schools under the Bang Khen District Office, selected using Krejcie and Morgan's table and simple random sampling. The research instruments included a questionnaire on administrators' leadership covering 7 dimensions (35 items) and a questionnaire on teachers' digital competencies covering 5 dimensions (25 items).

The index of item-objective congruence was 1.00, and the reliability coefficient was 0.95. Data were analyzed using mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and Pearson's correlation coefficient. The findings revealed that: (1) overall leadership of administrators was at a high level ($\bar{x}$= 4.38, S.D. = 0.58), with social skills ranking highest, followed by adaptability, recognition, initiative, coordination, persuasion, and support as the lowest; (2) overall digital competencies of teachers were at a high level ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.51), with all dimensions rated high. The highest was digital leadership, followed by digital problem-solving, digital media and technology skills, information and data literacy, and digital communication; and (3) administrators' leadership had a strong positive correlation with teachers' digital competencies at the .01

Keywords: Relationship, Leadership, Digital Competency, Civil servant teacher Bangkok

บทนำ

จากความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา โดยระบบการศึกษาถูกคาดหวังให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะสมรรถนะดิจิทัลของครู ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการ

จัดการเรียนรู้ (UNESCO, 2018, p. 12; OECD, 2020, p. 45) นอกจากนี้ นโยบายระดับชาติของประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรทุกภาคส่วน รวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 3) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูมิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับบริบทขององค์กร โดยเฉพาะ “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทาง นโยบาย และวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน (OECD, 2020, p. 45) ทั้งนี้ ตามแนวคิดภาวะผู้นำทางการศึกษาและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงองค์กร ภาวะผู้นำถือเป็นทั้ง “ปัจจัยเชิงสาเหตุ” และ “ปัจจัยสนับสนุน” ที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของครู โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ จัดสรรทรัพยากร สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู ส่งผลให้ครูสามารถบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Fullan, 2014, p. 33; UNESCO, 2018, p. 24)

ในบริบทของกรุงเทพมหานคร แม้ว่าจะมีนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบความแตกต่างของระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในแต่ละสถานศึกษา รวมถึงข้อจำกัดด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการนำเทคโนโลยีไปใช้จริงในห้องเรียน ซึ่งสะท้อนถึงการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564, น. 6; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, น. 22)

ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล หน่วยงานต้นสังกัดในการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาครู ตลอดจนเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับนักวิชาการในการต่อยอดองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำและสมรรถนะดิจิทัล อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครูสำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ข้าราชการครู โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ โรงเรียนประชาภิบาล โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม(ชื่นชูใจราษฎร์อุทิศ) โรงเรียนบ้านคลองบัว(เอี่ยมแสงโรจน์) โรงเรียนบ้านบัวมล(เจริญราษฎร์อุทิศ) สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 286 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 165 คน โดยใช้ตารางเปรียบเทียบหากลุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ดังตารางที่ 1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์	133	97
โรงเรียนบ้านคลองบัว (เอี่ยมแสงโรจน์)	71	59
โรงเรียนบ้านบัวมล (เจริญราษฎร์อุทิศ)	23	19
โรงเรียนประชาภิบาล	25	24
โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม	34	32
รวม	286	165

ตารางที่ 1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูโรงเรียน ในสำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 ด้าน รวม

35 ข้อ และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 5 สมรรถนะ รวม 35 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ 1)ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารและสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู 2)กำหนดกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา 3)นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง 4)นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00

3.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1)นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับข้าราชการครูโรงเรียนสวัสดีวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน 2)นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม พบว่า ข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวม เท่ากับ 0.95 นอกจากนี้ ได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha) ซึ่งมีค่าเท่ากับ .975

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1)ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครถึงสถานศึกษาในสำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมทั้งแบบสอบถามส่งสถานศึกษาในสำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยวิธีการนำส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3)นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจำนวน 165 ชุดที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองที่สมบูรณ์ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร มาวิเคราะห์ข้อมูล ได้ค่า.975

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1)วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน วิทยฐานะ วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ 2)วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์ของเบสท์ 3)วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์ของเบสท์ 4)วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลโดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์(rxy) ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัย

ตารางที่2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการมีความคิดริเริ่ม(x_1)	4.31	0.59	มาก	4
2. ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข(x_2)	4.32	0.56	มาก	2
3. ด้านการยอมรับนับถือ(x_3)	4.31	0.60	มาก	3
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือ(x_4)	4.18	0.70	มาก	7
5. ด้านการโน้มน้าวจิตใจ(x_5)	4.25	0.61	มาก	6
6. ด้านการประสานงาน(x_6)	4.30	0.60	มาก	5
7. ด้านการเข้าสังคม(x_7)	4.33	0.55	มาก	1
รวม	4.38	0.58	มาก	

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรทั้งด้านความสัมพันธ์ การดำเนินงาน และการพัฒนาบุคลากรได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการเข้าสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือ ซึ่งเอื้อต่อการดำเนินงานในบริบทองค์กรภาครัฐ รองลงมาคือด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข สะท้อนความยืดหยุ่นและความพร้อมในการพัฒนา ขณะที่ด้านการยอมรับนับถือและความคิดริเริ่มมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน แสดงถึงการได้รับความเชื่อมั่นควบคู่กับความสามารถในการขับเคลื่อนแนวคิดใหม่ ส่วนด้านการประสานงานและการโน้มน้าวจิตใจยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม อย่างไรก็ตาม ด้านการให้ความช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนถึงประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการสนับสนุนและดูแลบุคลากรในระดับรายบุคคล

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

สมรรถนะดิจิทัล	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศ(Y_1)	4.30	0.56	มาก	4
2. ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล(Y_2)	4.35	0.54	มาก	3

3. การแก้ปัญหาด้านดิจิทัล(Y_3)	4.35	0.56	มาก	2
4. การสื่อสารด้านดิจิทัล(Y_4)	4.25	0.61	มาก	5
5. ความสามารถด้านผู้นำดิจิทัล(Y_5)	4.40	0.57	มาก	1
รวม	4.34	0.51	มาก	

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

จากตารางที่ 3 พบว่าสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงความสามารถในการเข้าถึง คัดเลือก และใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการสื่อสารดิจิทัล ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการแก้ปัญหาดิจิทัล สะท้อนทักษะการจัดการปัญหาจากการใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตามยังควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม ขณะที่ด้านทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลยังมีความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และด้านความสามารถผู้นำดิจิทัลสะท้อนบทบาทของครูในการเป็นผู้นำการใช้เทคโนโลยีและถ่ายทอดองค์ความรู้ในบริบทการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) นัยสำคัญทางสถิติ (sig)						
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	**สมรรถนะดิจิทัล**					
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y total
X_1	**.901****	**.487****	**.309****	**.369****	**.379****	**.423****
X_2	**.931****	**.544****	**.304****	**.403****	**.420****	**.470****
X_3	**.919****	**.468****	**.263****	**.350****	**.392****	**.412****
X_4	**.947****	**.511****	**.325****	**.420****	**.395****	**.461****
X_5	**.922****	**.498****	**.331****	**.424****	**.410****	**.462****
X_6	**.929****	**.537****	**.372****	**.519****	**.507****	**.543****
X_7	**.915****	**.512****	**.324****	**.388****	**.441****	**.462****
X total	**.437****	**.630****	**.737****	**.797****	**.848****	**.905****

**** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01**

จากตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าความสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง (**r = .905**) อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .**01** เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่เรียงจากมากไปน้อย พบว่า ค่าความสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางบวกที่มีค่ามากกว่าคู่อื่นได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านการให้ความช่วยเหลือ (X_4) กับสมรรถนะดิจิทัล ด้านความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศ Y_1 (r = .947) อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .**01** ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข (X2) กับสมรรถนะดิจิทัล ด้านความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศ Y1 (r = .931) อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการประสานงาน (X6) กับสมรรถนะดิจิทัล ด้านความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศ Y1 (r = .929) อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสามารถใช้อำนาจและอิทธิพลในการบริหารจัดการกระตุ้นและสร้างความร่วมมือให้บุคลากรปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล (Bass & Avolio, 1994) และสอดคล้องกับผลการศึกษาหลายงานที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเข้าสังคม การรู้จักปรับปรุงแก้ไข การยอมรับนับถือ การมีความคิดริเริ่ม การประสานงาน การโน้มน้าวจิตใจ และการให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้สะท้อนว่าผู้บริหารมีความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ การพัฒนาองค์กร และการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (Bass & Avolio, 1994; Fullan, 2014)

2. สมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะดิจิทัลของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับกรอบสมรรถนะดิจิทัลของครู (UNESCO, 2018; OECD, 2020) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรอบรู้ข้อมูลสารสนเทศ ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยี การแก้ปัญหาดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล และความสามารถด้านผู้นำดิจิทัล ทั้งนี้สะท้อนว่าครูสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การสื่อสาร และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรในบางบริบท (UNESCO, 2018; OECD, 2020)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับสมรรถนะดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูงกับสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (**r = .905, p < .01**) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสามารถส่งเสริม สนับสนุน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Fullan, 2014) และภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล (Bass & Avolio, 1994)

สรุป

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครู สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารและสมรรถนะดิจิทัลของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะดิจิทัลของครูในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .905$, $p < .01$) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่ดีสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดแนวทางเชิงนโยบายที่มุ่งส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โดยเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนการนำแนวคิดใหม่มาใช้ในองค์กรอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาระบบการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูผ่านการสนับสนุนทรัพยากร เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรม ความโปร่งใส และความเชื่อมั่นในภาวะผู้นำ ในระดับการปฏิบัติ ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะด้านการมีความคิดริเริ่มโดยส่งเสริมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อกระตุ้นการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ควรปรับปรุงกระบวนการรับฟังและใช้ข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับการบริหารเชิงประจักษ์ เสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและวิสัยทัศน์เพื่อให้เกิดการยอมรับในองค์กร พัฒนาช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนเสริมทักษะการสื่อสารเชิงจูงใจ การประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร สำหรับด้านครู ควรได้รับการพัฒนาความรอบรู้ด้านข้อมูลและสารสนเทศ โดยเฉพาะทักษะการสืบค้นและการใช้ฐานข้อมูล ควบคู่กับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางเทคนิคเบื้องต้น การใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม และการออกแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบผลในบริบทที่แตกต่างกัน รวมทั้งศึกษาภาวะผู้นำในรูปแบบอื่น เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เห็นมิติของอิทธิพลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรพิจารณาปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายการศึกษาระดับชาติ หรือการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ว่ามีผลต่อทั้ง

ภาวะผู้นำของผู้บริหารและสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างไร เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561–2580). เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2568 จากhttps://ict.moph.go.th/th/extension/718

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Improving organizational effectiveness through transformational leadership. Thousand Oaks, CA: Sage.

Fullan, M. (2014). The principal: Three keys to maximizing impact. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

OECD. (2020). Digital education outlook 2020. Paris: OECD Publishing.

UNESCO. (2018). ICT competency framework for teachers. Paris: UNESCO

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร*

THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC LEADERSHIP IN THE DIGITAL ERA OF ADMINISTRATORS AND THE TEACHING EFFECTIVENESS OF CHINESE LANGUAGE TEACHERS IN PRIVATE SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE SAMUT SAKHON PROVINCIAL EDUCATION AUTHORITY

ศุณิสา เฉลิมรัตนาพร[1] และ เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร[2]
Sunisa Chalearmrattanaporn[1] and Saowaphark Lampetch[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก[1]
Department of Educational Administration, Faculty of Arts, Krirk University[1]
Corresponding Author's Email: Zhilan.9696@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนโรงเรียนเอกชน และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 278 เลือกโดยวิธีการแบ่งชั้นภูมิตามโรงเรียน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม โดยมีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น ได้เท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.91, SD = .931) 2) ประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดย

* Received 27 March 2026; Revised 9 April 2026; Accepted 17 May 2026

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.08, SD = .546) และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rxy = .912**)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ยุคดิจิทัล, ประสิทธิภาพการสอน

Abstract

This research aimed to 1) investigate the level of academic leadership in the digital age among school administrators, 2) examine the teaching effectiveness of Chinese language teachers in private schools, and 3) study the relationship between academic leadership in the digital age of administrators and the teaching effectiveness of Chinese language teachers in private schools under the Samut Sakhon Provincial Education Office. The sample consisted of 278 teachers working in private schools under the Samut Sakhon Provincial Education Office, selected using stratified school sampling. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, content validity index, Cronbach's alpha coefficient, and Pearson's simple correlation coefficient. The findings revealed that: The overall level of digital-era instructional leadership of administrators in private schools under the Samut Sakhon Provincial Education Office was at a high level ($\bar{x}$ = 3.91, SD = 0.931). The overall teaching effectiveness of Chinese language teachers in private schools under the Samut Sakhon Provincial Education Office was also at a high level ($\bar{x}$ = 4.08, SD = 0.546). The digital-era instructional leadership of administrators was positively correlated with the teaching effectiveness of Chinese language teachers in private schools under the Samut Sakhon Provincial Education Office, with statistical significance at the .01 level (rxy = 0.912**).

Keywords: Academic Leadership, Digital Era, Teaching Effectiveness

บทนำ

รัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้โมเดล “ประเทศไทย 4.0” (**Thailand** 4.0) ซึ่งมุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม

และปัญญาของมนุษย์เป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูง สามารถเข้าถึงโอกาสได้อย่างเท่าเทียม และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างคนให้มีคุณภาพ (จุฑามาศ ศรีรัตนา, 2561) โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน หากโรงเรียนสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม ย่อมสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2560)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยครอบคลุมการวางแผน การประสานงาน การกำกับดูแลหลักสูตร และการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ผู้นำทางวิชาการต้องมีความเชี่ยวชาญและสามารถทำงานร่วมกับครูในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิด (**Hallinger,** 2009) ทั้งนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่น การศึกษาของสุชิน ประสานพันธ์ (2564) และมะไซดี อับดุลกอเดร์ (2565) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงระดับโลก ภาษาจีนมีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในภูมิภาคอาเซียน รวมถึงประเทศไทย ส่งผลให้การเรียนการสอนภาษาจีนได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย นับตั้งแต่การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาจีนในปี พ.ศ. 2518 และการส่งเสริมอย่างเป็นทางการในทุกระดับการศึกษาในปี พ.ศ. 2535 จนถึงการปฏิรูปการเรียนการสอนในปี พ.ศ. 2557 (กฤตติกา เศวตอมรกุล, 2564; ประทีป ว่องวีระยุทธ์, 2563) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนควรมุ่งเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ โดยเน้นทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ควบคู่กับการพัฒนาครูผู้สอน การใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

ภาวะผู้นำทางวิชาการในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารต้องกำหนดทิศทางที่ชัดเจน สนับสนุนการพัฒนาครู และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย (ธัญญาภรณ์ พยอม, 2566) อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่ายังมีความแตกต่างด้านคุณภาพทางวิชาการ รวมถึงปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน เช่น การขาดประสิทธิภาพในการวางแผน การสื่อสาร และการประสานงาน (ณฐพัฒน์ มั่งชม, 2565) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา

ผู้บริหาร ครู และการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร

สมมติฐานการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีการเรียนการสอนภาษาจีน จำนวน 23 โรงเรียน รวม 996 คน (สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร, 2568)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 278 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, & Morgan, 1970) โดยใช้วิธีเลือกสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์สอน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ Likert (1967)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert (1967)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น ได้เท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม - เดือน พฤษจิกายน 2568 ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

4. ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่ส่งแบบสอบถามคืนตามเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจะติดตามด้วยตนเอง โดยจะประสานงานขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนอีกครั้งและนัดรับแบบสอบถามกลับคืน

5. เมื่อได้รับแบบสอบถามแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากแบบสอบถามที่แจกไป 278 ชุด

6. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจความสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูปตามขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติพื้นฐานการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 ศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการ และตัวประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และเป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวม

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล โดยภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้นำ	3.94	**0.63**	**มาก**
ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร	3.86	**0.66**	**มาก**
ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	3.91	**0.58**	**มาก**
ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ	3.93	0.65	**มาก**
รวม	**3.95**	**0.87**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = .931) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้นำ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.936) รองลงมา คือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ ($\bar{X}$= 3.93, S.D. = 1.058) และน้อยที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($\bar{X}$= 3.86, S.D. = .969)

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพการสอน โดยภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความรู้ ความสามารถ	4.13	0.65	มาก
ด้านแรงจูงใจในการทำงาน	3.97	0.73	มาก
ด้านมีคุณธรรม จริยธรรม	4.12	0.67	มาก
รวม	4.08	0.54	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = .546) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ความสามารถ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .656) รองลงมาคือ ด้านมีคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .673) และน้อยที่สุดคือ ด้านแรงจูงใจในการทำงาน ($\bar{X}$ =3.97, S.D. = .731)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล	ประสิทธิภาพการสอน			
	ด้านความรู้ ความสามารถ	ด้านแรงจูงใจในการทำงาน (Y_2)	ด้านมีคุณธรรม จริยธรรม (Y_3)	TOTAL Y_{tot}
ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้นำ (X_1)	.891**	.853**	.850**	.901**
ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร (X_2)	.794**	.766**	.782**	.813**
ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (X_3)	.849**	.840**	.849**	.882**
ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ (X_4)	.810**	.837**	.797**	.850**
TOTAL (X_{tot})	.885**	.873**	.867**	.912**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าทักษะของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีกับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy} = .912**) เป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงมาก คือด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้นำ (X_1) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร สูงสุดเท่ากับ (r=.901**) รองลงมาอยู่ในระดับสูงมาก คือ ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (X_3) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สูงสุดเท่ากับ (r=.882**) และอยู่ในระดับสูงมาก คือด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร (X_2) มีความสัมพันธ์กับกับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร ต่ำสุดเท่ากับ (**r=**.813**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาครในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้นำมีระดับความคิดเห็นสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ และน้อยที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร เนื่องมาจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดทิศทางการพัฒนาดิจิทัลของสถานศึกษาเป็นลำดับแรก จึงมีการให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ด้านการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรอาจได้รับความสำคัญน้อยกว่า สาเหตุจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ เวลา หรือการขาดแผนพัฒนาทางวิชาชีพที่เป็นระบบ ทำให้ยังไม่สามารถส่งเสริมศักยภาพครูและบุคลากรให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชินาถ กุมภวรรณ (2565) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัลดิสรัปชันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมทั้ง 6 ด้านของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลดิสรัปชันของผู้บริหารและครู อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาระดับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ ความสามารถ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด รองลงมาคือ ด้านมีคุณธรรม จริยธรรม และน้อยที่สุดคือ ด้านแรงจูงใจในการทำงาน เนื่องจากครูภาษาจีนในโรงเรียนเอกชนมีภาระงานหรือข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน เช่น ความไม่มั่นคงในตำแหน่งงาน การขาดโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ หรือสวัสดิการและผลตอบแทนที่ไม่จูงใจเท่าที่ควร นอกจากนี้ อาจเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการปรับตัวของครูที่เป็นชาวต่างชาติซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรและความมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ จุดสี (2565) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับสูง เนื่องจากภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนของครู โดยเฉพาะในด้านการจัดหาเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะดิจิทัล การจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้คำแนะนำทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการสอนของครูภาษาจีน ส่งผลให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรักษ์ จุดสี (2565) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .649$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยเชิงกลไกสำคัญ ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการยกระดับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยเฉพาะในบริบทของครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน ซึ่งต้องอาศัยทั้งความรู้เฉพาะทางและการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการจัดการเรียนรู้ ประเด็นสำคัญที่ค้นพบเชิงลึกคือวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้น เป็นตัวแปรขับเคลื่อนหลัก (Primary Driver) ที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับประสิทธิภาพการสอน (R = .901**) สะท้อนว่าผู้บริหารที่สามารถกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีอย่างชัดเจน จะช่วยให้ครูสามารถปรับตัว พัฒนา และประยุกต์ใช้ดิจิทัลในการสอนได้อย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น ไม่ใช่เพียงการใช้เทคโนโลยี แต่เป็นการใช้อย่างมีระบบและมีเป้าหมาย นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ทักษะการสื่อสารดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ ทำหน้าที่เป็น “ตัวเร่ง (Accelerator)” ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และพัฒนาวิชาชีพครู ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) และการพัฒนานวัตกรรมการสอนอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร แม้จะมีความสัมพันธ์ในระดับสูง แต่มีค่าต่ำสุดในกลุ่มตัวแปร สะท้อนช่องว่างเชิงปฏิบัติ (Implementation gap) ในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ในภาพรวม จึงสามารถสรุปเป็น โมเดลเชิงแนวคิดใหม่ ได้ว่า

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล

↓

(วิสัยทัศน์ + การสื่อสาร + เครือข่าย + การพัฒนาบุคลากร)

↓

การยกระดับประสิทธิภาพการสอนของครู

โดยมีลักษณะเป็น ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก (**r = .912**) ซึ่งยืนยันว่าการพัฒนาผู้บริหารให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัลอย่างรอบด้าน จะส่งผลเชิงระบบต่อคุณภาพการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร และประสิทธิภาพการสอนของครูภาษาจีน อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน โดยภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีค่าสูงสุด ขณะที่ด้านการพัฒนาบุคลากรมีค่าน้อยที่สุด นอกจากนี้ ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีความสัมพันธ์สูงสุด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1. ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมการสอน และการประยุกต์ใช้ในการบริหาร พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ได้จริง

2. ควรเสริมสร้างระบบติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างครอบคลุม โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

3. ควรขยายเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล พร้อมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารดิจิทัลในทุกระดับ รวมถึงนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและวัฒนธรรมองค์กรที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างในบริบทที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนเอกชนและโรงเรียนของรัฐในหลายพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบและขยายผลการวิจัย

2. ควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติม เช่น วัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจ ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และศักยภาพครู เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงลึก

3. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและแม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญาภัทร ดำชม. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. อุตรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

จุฑามาศ ศรีรัตนา. (2561). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับไทยแลนด์ 4.0. วารสารเกษมบัณฑิต. 19(พิเศษ). 208-217.

ณฐพัฒน์ มั่งชม. (2565). ภาวะผู้นำและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 6(1). 170-186.

ธัญญาภรณ์ พะยอม. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับ

การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ **4.** ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร **:** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ประทีป ว่องวีระยุทธ์. (2020). การศึกษาแนวคิดมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาผู้สอนวิชาภาษาจีน. วารสารปัญญาภิวัฒน์**,** 12(1)**,** 304-314.

ปิยนาถ ปิยสาธิต. (2564). การวิเคราะห์ความต้องการบุคลากรที่มีความสามารถทางด้านภาษาจีนใน ตลาดแรงงานไทยผ่านสื่อสารสนเทศออนไลน์. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 14(2)**,** 35-47.

พิชินาถ กุมภวรรณ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรัปชันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**,** 12(3)**,** 63–76.

สุชิน ประสานพันธ์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ชัยภูมิ **:** มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (**2560).** การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต **27.** วารสารศึกษาศาสตร์**, 28(2), 140-153.**

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับมัธยมศึกษา. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร. (2568). ข้อมูลประชากรครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร. กระทรวงศึกษาธิการ.

อนุรักษ์ จุดสี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 10(1), 143 – 155.

Hallinger, P**.**, & Murphy, J. (1985)**.** Assessing the Instructional Management Behavior of Principals. The Elementary School Journal, **86**, **217-247.**

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. in Attitude Theory and Measurement (pp.90-95). Wiley & Son.

การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2*

AN EVALUATION OF THE SUFFICIENCY ECONOMY PROJECT OF SCHOOLS IN THE PHAWOR- DANMAELAMAO SCHOOL GROUP UNDER THE TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พิจิตร พงษ์สิทธิศักดิ์[1] และ ประจบ ขวัญมั่น[2]

Phichit Phongsitthisak[1] and Phichit Phongsitthisak[2]

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร[1]

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร[2]

Master of Education in Educational Administration, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand[1]

Lecturer of Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand [2]

Corresponding Author's Email: noomphichit59@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ด้านผลผลิต (Output) ตามรูปแบบการประเมินเชิงระบบ (System Approach Model) และหาแนวทางพัฒนาโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 274 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ แจกแจงความถี่ (f) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า (1) การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลผลิต (Output) ($\overline{X}$=4.31, S.D.=0.48) รองลงมา ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ($\overline{X}$=4.18, S.D.=0.54) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ($\overline{X}$=4.12, S.D.=0.48) ตามลำดับ (2) แนวทางพัฒนาโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ตามความคิดเห็นของ

* Received 16 February 2026; Revised 9 April 2026; Accepted 17 May 2026

ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการปฏิบัติจริง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนผลตามหลักพอเพียง และส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน 2) ด้านกระบวนการ (Process) ควรเสริมบทบาทผู้บริหารเป็นโค้ช สนับสนุนการทำงานอย่างเป็นระบบ สื่อสารและติดตามผลอย่างกระชับ พร้อมสรุปบทเรียนเพื่อพัฒนา Best Practices อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านผลผลิต (Output) ควรส่งเสริมความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักพอเพียงผ่านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรสู่การเป็นต้นแบบอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, เศรษฐกิจพอเพียง, กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา

Abstract

The objectives of this independent study were to evaluate the Sufficiency Economy Project by assessing Input, Process, and Output, based on the System Approach Model and to identify guidelines for developing the Sufficiency Economy Project of schools in the Phawor-Danmaelamao School Group under the Tak Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 274 administrators, teachers, students, parents, and school board members, determined by the Krejcie and Morgan table and selected through multi-stage random sampling. The key informants included 17 experts. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis were frequency (f), percentage (%), mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.), and content analysis.

The research findings revealed that: (1) The overall evaluation of the Sufficiency Economy Project was at a high level of appropriateness and passed the evaluation criteria. When considering each dimension, the dimension with the highest mean was Output ($\overline{X}$=4.31, S.D.=0.48), followed by Process ($\overline{X}$=4.18, S.D.=0.54) and Input ($\overline{X}$=4.12, S.D.=0.48), respectively. (2) Regarding the guidelines for developing the Sufficiency Economy Project, according to the experts' opinions, the guidelines were as follows: 1) For Input, personnel capacity should be developed through experiential learning, with an emphasis on efficient resource utilization. Indicators that reflect outcomes in alignment with the Philosophy of Sufficiency Economy should be clearly established, alongside the promotion of resource mobilization to ensure sustainability. 2) For Process, the

role of administrators as coaches should be enhanced to support systematic operations, with concise communication and monitoring mechanisms. Lesson learned synthesis should be conducted to facilitate the development of best practices and continuous improvement. 3) For Output, understanding and application of the Sufficiency Economy principles should be strengthened among all stakeholders through participatory processes and knowledge sharing, together with the cultivation of an organizational culture that fosters role modeling and sustainable implementation in both school and community contexts.

Keywords: Project Evaluation, Sufficiency Economy, Phawor-Danmaelamao School Group

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน ภาครัฐจึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญ เพื่อสร้างความสมดุล ความยั่งยืน และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมไทย โดยมุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพบนฐานความรู้ คุณธรรม และนวัตกรรม ควบคู่กับการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกระดับ (ชารดา จิตต์อำมาตย์, 2560) ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนและสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

ในบริบทของการจัดการศึกษา สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงการบูรณาการกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อปลูกฝังแนวคิดเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต ตลอดจนส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การทำงานเป็นทีม การมีจิตสาธารณะ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสมดุล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหาร ครู และผู้เรียนสามารถนำหลักปรัชญาดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ การดำเนินกิจกรรม และการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของสังคมและชุมชน (ลัญจกร นิลกาญจน์ และคณะ, 2560)

กลุ่มโรงเรียนพะวอ–ด่านแม่ละเมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ตั้งอยู่ในบริบทชุมชนชนบทที่มีภูเขาล้อมรอบ นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน โดยผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป สถานศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังทักษะชีวิต การพึ่งพาตนเอง และการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า อย่างไรก็ตาม ชุมชนในพื้นที่ยังคงพึ่งพาพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพดหรือมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้รายได้ผันผวนตามสภาวะตลาด ประกอบกับการใช้จ่ายเกินความจำเป็นและการจัดการทรัพยากรดินและน้ำที่ยังไม่เหมาะสม ส่งผลให้ชุมชนขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและมีภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยงไม่เพียงพอ อีกทั้งยังขาดความรู้และความเข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2, 2567)

แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษาจะมีการส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาและการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่า การดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาหลายแห่งยังขาดการประเมินผลอย่างเป็นระบบที่สามารถสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ใช้ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ชายแดนซึ่งมีบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรที่แตกต่างจากพื้นที่ทั่วไป อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงบริหารและการพัฒนาโครงการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินโครงการยังไม่สามารถสะท้อนผลลัพธ์เชิงประจักษ์ต่อการพัฒนาผู้เรียนและชุมชนได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น โดยผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบ (System Approach Model) คือ การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) การประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Process) และการประเมินผลผลิต (Output) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และช่องว่างของการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบได้อย่างครบถ้วน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นสารสนเทศสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการจัดการศึกษา การวางนโยบายและกลยุทธ์ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Process) และประเมินผลผลิต (Output) ตามรูปแบบการประเมินเชิงระบบ (System Approach Model)

2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 9 คน ครู จำนวน 114 คน นักเรียน จำนวน 360 คน ผู้ปกครอง จำนวน 360 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 81 คน ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 รวมทั้งสิ้นจำนวน 924 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ปีการศึกษา 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 9 คน ครู จำนวน 114 คน นักเรียน จำนวน 68 คน ผู้ปกครอง จำนวน 68 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 15 คน ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 รวมทั้งสิ้นจำนวน 274 คน โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินโครงการ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารและครู ฉบับที่ 2 สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง และฉบับที่ 3 สำหรับนักเรียน ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 แบบประเมินสำหรับผู้บริหารและครู แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิต (Output) และแบบประเมินสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง และนักเรียน ประเมินเฉพาะด้านผลผลิต (Output) เท่านั้น

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยหาคุณภาพของแบบสอบถาม ซึ่งได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ดังนี้ ฉบับที่ 1 อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ฉบับที่ 2 อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และฉบับที่ 3 มีค่าเท่ากับ 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่า ฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.875 ฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.984 และฉบับที่ 3 เท่ากับ 0.958

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามด้วยตัวเอง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การแจกแจงความถี่ (f) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และกำหนดเกณฑ์การประเมินโครงการ ต้องมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีเกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 121) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง ความเหมาะสมในระดับมาก
2.51 – 3.50 หมายถึง ความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1.11 – 1.50 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์และมีผลงานเชิงประจักษ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 ในข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นำไปใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และจดบันทึกด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ได้ทั้งหมด จำนวน 17 ท่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมาถอดความและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเริ่มจากการอ่านข้อมูลซ้ำหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจสาระสำคัญโดยภาพรวม แล้วจึงดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นคำถามสัมภาษณ์และประเด็นย่อยที่ปรากฏในข้อมูลจริง หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการตีความ สังเคราะห์ และสรุปสาระสำคัญของข้อมูลแต่ละประเด็น พร้อมทั้งแจกแจงความถี่ของ

ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน และจัดลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาตามความถี่และจัดลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง **ของผู้บริหารและครู โดยภาพรวม**

ที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม			ผลการประเมิน
		μ	σ	แปลผล	
1	ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.12	0.48	มาก	ผ่านเกณฑ์
2	ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process)	4.18	0.54	มาก	ผ่านเกณฑ์
3	ด้านผลผลิต (Output)	4.31	0.48	มาก	ผ่านเกณฑ์
	รวมเฉลี่ย	**4.20**	**0.48**	**มาก**	**ผ่านเกณฑ์**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารและครู โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลผลิต (Output) ($\overline{X}$=4.31, S.D.=0.48) รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ($\overline{X}$=4.18, S.D.=0.54) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ($\overline{X}$=4.12, S.D.=0.48) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดง แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย **ด้านผลผลิต (Output)** โครงการเศรษฐกิจพอเพียง **จำแนกตามตำแหน่ง**

ที่	รายการประเมิน	คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง (n=83)		นักเรียน (n=68)		t	Sig.
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1	ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง	3.98	0.55	3.96	0.56	.415	.521
2	ด้านอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์	4.05	0.55	4.12	0.61	1.461	.229
	รวมเฉลี่ย	**4.02**	**0.54**	**4.04**	**0.55**	**.369**	**.544**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิต (Output) โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง และนักเรียน จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ไม่แตกต่างกัน โดยที่ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.98, S.D.=0.55) และนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.05, S.D.=0.55) ด้านอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ ของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.96, S.D.=0.56) และนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.12, S.D.=0.61)

ตอนที่ 2 ผลการหาแนวทางพัฒนาโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

จากการหาแนวทางพัฒนาโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ควรเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรผ่านการฝึกปฏิบัติจริง ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนผลลัพธ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสนับสนุนการระดมทรัพยากรและการสร้างรายได้เพื่อความยั่งยืน ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ได้แก่ ควรเสริมบทบาทผู้บริหารในฐานะโค้ชที่สนับสนุนการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยการสื่อสารและติดตามผลผ่านเครื่องมือที่กระชับและเข้าใจง่าย พร้อมสรุปบทเรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนา Best Practices และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ด้านผลผลิต (Output) ได้แก่ ควรเสริมสร้างความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงให้กับทุกภาคส่วนผ่านกระบวนการคิดเชิงระบบ การมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเป็นต้นแบบและการนำหลักพอเพียงไปใช้จริงทั้งในโรงเรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

1.1 ผลการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารและครู โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านผลผลิต (Output) รองลงมาคือด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ตามลำดับ สะท้อนว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ดำเนินกิจกรรม และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานสามารถสร้างผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และชุมชนยังเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ การใช้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ช่วยสะท้อนจุดที่ควรพัฒนาและนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (นพพล โพธิ์เงิน, 2560) อย่างไรก็ตาม การที่ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นอาจสะท้อนข้อจำกัดด้านทรัพยากร งบประมาณ หรือการสนับสนุนบางประการ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเสริมประสิทธิภาพของโครงการในระยะยาว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อามร โสภานุสนธิ์ (2563) ที่พบว่าการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงโดย

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดเนื่องจากใช้ข้อมูลจากผู้บริหารและครูในบริบทของกลุ่มโรงเรียนพะวอ–ด่านแม่ละเมา ซึ่งเป็นพื้นที่เฉพาะ และใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่าในการเก็บข้อมูล ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

1.2 ผลการประเมินด้านผลผลิต (Output) ของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าไม่แตกต่างกัน โดยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งกลุ่ม คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน เช่นเดียวกับด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อส่วนรวม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ได้แก่ ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน ในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับสถานศึกษา ส่งผลให้สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งด้านทรัพยากร คำแนะนำ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง แม้บริบทของครอบครัวและชุมชนจะแตกต่างกันก็ตาม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐพร เอี่ยมหรุ่น (2561) ที่เสนอว่ายุทธศาสตร์การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย รวมถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน และทำให้ผู้ปกครองสามารถนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุดารัตน์ กุมขุนทด (2561) ที่ระบุว่าการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การเป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ

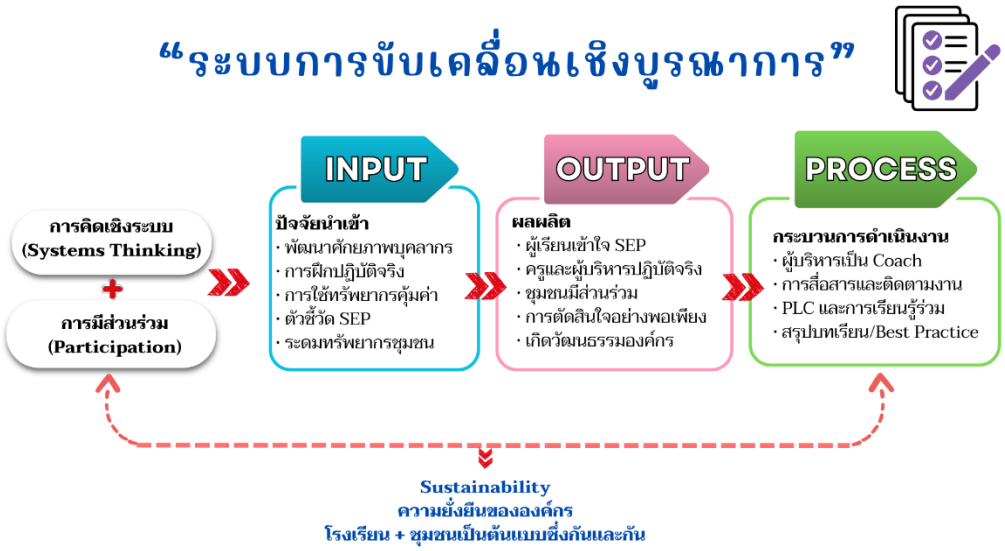
2. ผลจากการหาแนวทางพัฒนาโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ–ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางที่มีค่าความถี่สูงสุดในแต่ละด้านประกอบด้วย 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ควรเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรผ่านการฝึกปฏิบัติจริง ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนผลลัพธ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงช่วยพัฒนาความรู้และทักษะด้านเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินโครงการในปัจจุบันอาจยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องเสริมสร้างกลไกการเรียนรู้ภายในองค์กร เช่น การพัฒนา PLC การสร้างวิทยากรแกนนำ และการใช้

ปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อามร โสภานุสนธิ์ (2563) ที่พบว่าสถานศึกษาควรกำหนดปฏิทินการดำเนินงานและติดตามการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอ 2) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ควรเสริมบทบาทผู้บริหารในฐานะโค้ชที่สนับสนุนการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้การสื่อสารและการติดตามผลผ่านเครื่องมือที่กระชับ เข้าใจง่าย พร้อมทั้งสรุปบทเรียนเพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการที่มีการมอบหมายงานและติดตามผลอย่างเป็นระบบ ทำให้แผนงานสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง อย่างไรก็ตาม หากขาดระบบติดตามผลที่ชัดเจนหรือการใช้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) อย่างต่อเนื่อง อาจทำให้การพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีไม่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารและรายงานผลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ หนึ่งฤทัย มั่นคง และคณะ (2562) ที่ระบุว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา 3) ด้านผลผลิต (Output) ควรเสริมสร้างความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงแก่ทุกภาคส่วน ผ่านกระบวนการคิดเชิงระบบ การมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเป็นต้นแบบและการนำหลักพอเพียงไปใช้จริงทั้งในโรงเรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานที่ยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน อย่างไรก็ตาม หากการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองยังจำกัดอยู่เพียงการเข้าร่วมกิจกรรมในบางช่วงเวลา อาจทำให้ผลลัพธ์ของโครงการไม่สามารถขยายผลสู่ชุมชนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินโครงการเกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทธนันท์ เมตตา (2564) ที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ–ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สามารถอธิบายได้ในลักษณะของ “ระบบการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการ” ที่เชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องจนเกิดความยั่งยืน โดยมีการคิดเชิงระบบและการมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญ ทำให้การดำเนินโครงการพัฒนาไปสู่การเป็นวัฒนธรรมขององค์กร มิใช่เพียงกิจกรรมที่ดำเนินเป็นครั้งคราว ในด้านปัจจัยนำเข้า (Input) สถานศึกษามุ่งสร้างความพร้อมของระบบ โดยพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กำหนดตัวชี้วัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และระดม

ทรัพยากรจากโรงเรียนและชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความพร้อมเชิงโครงสร้างในการขับเคลื่อนโครงการ เมื่อเข้าสู่กระบวนการดำเนินงาน (Process) การบริหารมีลักษณะเป็นระบบการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้บริหารทำหน้าที่เป็นโค้ช สนับสนุนครูให้ดำเนินงานอย่างมีทิศทาง มีการสื่อสาร ติดตาม และสรุปบทเรียนผ่านกระบวนการ PLC อย่างต่อเนื่อง จนพัฒนาเป็นระบบการเรียนรู้ขององค์กร ผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้นคือผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และชุมชนมีความเข้าใจและปฏิบัติจริงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ความพอประมาณและเหตุผลในการตัดสินใจ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน ทำให้โรงเรียนและชุมชนเป็นต้นแบบซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ดังภาพ

สรุป /ข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพะวอ–ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่าการขับเคลื่อนโครงการมีลักษณะเป็นระบบบูรณาการที่เชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง โดยการบริหารจัดการมีลักษณะเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน ส่งผลให้เกิดการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริงในทุกภาคส่วน จนพัฒนาเป็นวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา และเกิดความร่วมมือกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถานศึกษา

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ระดับนโยบาย หน่วยงานทางการศึกษาควรนำผลการประเมินไปใช้กำหนดทิศทางเชิงนโยบายระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา

1.2 ระดับองค์กร สถานศึกษาควรนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาระบบบริหารจัดการภายใน โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รวมทั้งสร้างบรรยากาศและค่านิยมของความพอเพียงให้เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและชุมชน

1.3 ระดับบุคคล บุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องควรนำผลการประเมินไปใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความตระหนักแก่บุคลากรและนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการดำเนินโครงการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการขับเคลื่อนสถานศึกษาในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (SLC: School as a Learning Community) ภายใต้โครงการเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

2.3 ศึกษาการขับเคลื่อนเชิงนโยบายของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ถิ่นทุรกันดาร

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ การศึกษาดำเนินการในกลุ่มโรงเรียนพะวอ–ด่านแม่ละเมา ซึ่งเป็นบริบทเฉพาะของพื้นที่ชนบทชายแดน ส่งผลให้ผลการวิจัยอาจไม่สามารถอธิบายหรืออ้างอิงไปยังสถานศึกษาในบริบทอื่นได้ทั้งหมด นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนหนึ่งใช้แบบประเมินความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านการรับรู้หรือการประเมินตามประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้น การตีความผลการวิจัยควรพิจารณาร่วมกับบริบทของพื้นที่และลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

ชารดา จิตต์อำมาตย์. (2560). การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของโรงเรียนเหล่าฝ้ายผดุงวิทย์ จังหวัดหนองคาย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ณัฐพร เอี่ยมหรุน. (2561). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นพพล โพธิ์เงิน. (2560). การบริหารการศึกษาตามหลักไตรสิกขากับทฤษฎีเชิงระบบ. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 4(1), 143-145.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก. หน้า 13-16.

พัทธนันท์ เมตตา. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ลัญจกร นิลกาญจน์ และคณะ. (2560). เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 9(1), 203-211.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2567. ตาก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สุดารัตน์ กุมขุนทด. (2561). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

หนึ่งฤทัย มั่นคง และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาในยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารำไพพรรณี. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 12(2), 1774-1786.

อามร โสภานุสนธิ์. (2563). การประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนคลองลานวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

ศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการสื่อสารภาษาอังกฤษและการบริการของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทย*

THE STUDY OF FOREIGN TOURISTS' PERSPECTIVES ON THE ENGLISH COMMUNICATION SKILLS AND SERVICE QUALITY OF THAI SERVICE STAFF

อรคนางค์ นวลเจริญ
Orakanang Nuancharoen
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: orakanang@aru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้ใช้ภาษาอังกฤษในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทยผ่านมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 3)เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อคุณภาพของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การถอดความจากบทสัมภาษณ์ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และจัดหมวดหมู่ตามประเด็นทัศนคติ พร้อมทั้งสรุปและอภิปรายผลในลักษณะความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความสนใจในศิลปวัฒนธรรม ต้องการมาท่องเที่ยว โบราณสถานเมืองประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก 2) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการสื่อสารภาษาอังกฤษและการให้บริการของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทย นักท่องเที่ยงชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในภาพรวม ถึงแม้ว่าระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษของพนักงานจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่พนักงานมีความพยายามในการสื่อสารและสามารถถ่ายทอดความหมายได้อย่างเข้าใจ 3) ในด้านการบริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อการให้บริการ โดยระบุว่าพนักงานมีความเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และมีความเต็มใจในการให้บริการ ซึ่งสะท้อนถึงการมีจิตบริการ อย่างชัดเจน ส่งผลให้

* Received 16 March 2026; Revised 9 April 2026; Accepted 17 May 2026

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกิดความประทับใจต่อคุณภาพการบริการของพนักงานชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ทัศนคติในการให้บริการมีความสำคัญมากกว่าความถูกต้องทางภาษาในการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ทัศนคติด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ, การบริการของผู้ให้บริการชาวไทย, นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

Abstract

This study aimed to 1) explore the general information of foreign tourists who use English in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) investigate the English communication ability of Thai service staff from the perspectives of foreign tourists, and 3) explore foreign tourists' opinions regarding the service quality of Thai service staff. The sample consisted of 25 foreign tourists visiting Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, selected through purposive sampling. Data were collected using interviews. The data were analyzed through transcription, content analysis, and thematic categorization, followed by descriptive interpretation.

The results revealed that (1) foreign tourists were highly interested in Thai arts and culture, particularly historical sites and heritage attractions in Phra Nakhon Si Ayutthaya. (2) Most foreign tourists had a positive attitude towards English communication and the service provided by Thai service staff. Foreign tourists were generally satisfied with English communication, even though the staff's English proficiency was at a moderate level; however, the staff made an effort to communicate and were able to convey meaning effectively. (3) In terms of service, foreign tourists expressed satisfaction, stating that the staff were attentive, helpful, and willing to serve, clearly reflecting a service-oriented mindset. This resulted in a highly positive impression of the quality of service provided by Thai staff. The findings highlight that service mindset outweighs linguistic accuracy in shaping tourist satisfaction.

Keywords: Attitude toward English communication, Services of Thai providers, Foreign tourists

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และภาพลักษณ์ของประเทศไทยในระดับนานาชาติ ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และการบริการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการท่องเที่ยวโดยรวม ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับบุคลากรในภาคการท่องเที่ยวโดยตรง (World Tourism Organization, 2023) การสื่อสารถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการให้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากลมีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางระหว่างพนักงานผู้ให้บริการชาวไทยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พนักงานผู้ให้บริการจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการให้ข้อมูล อธิบายบริการ ตอบข้อซักถาม แก้ไขปัญหา และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการบริการโดยรวม

อย่างไรก็ตาม จากบริบทการให้บริการจริงและงานศึกษาที่ผ่านมา พบว่าพนักงานผู้ให้บริการชาวไทยยังประสบข้อจำกัดในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ทั้งในด้านทักษะการฟังและการพูด ความถูกต้องของโครงสร้างภาษา การเลือกใช้คำศัพท์ และความมั่นใจในการสื่อสาร ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสาร และลดทอนคุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว แม้ว่าพนักงานจะมีทัศนคติที่ดีต่อการให้บริการก็ตาม (วชิราภรร์ กิจพูนผล และเหงวียน ยุย ลินน์, 2564) นอกจากนี้ การสื่อสารในงานบริการยังสัมพันธ์กับมิติทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความแตกต่างกันตามพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดพฤติกรรมนักท่องเที่ยว อธิบายว่านักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีความคาดหวังและรูปแบบการรับรู้บริการที่แตกต่างกัน (Tsang et al., 2020) ขณะที่แนวคิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Hall, 1976) และมิติทางวัฒนธรรมของ Hofstede (2011) ชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างด้านค่านิยมและรูปแบบการสื่อสารอาจส่งผลต่อการตีความสารและการประเมินคุณภาพการบริการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

ดังนั้น ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของพนักงานผู้ให้บริการจึงมิได้เป็นเพียงทักษะทางภาษาเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพการบริการ ความพึงพอใจ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มักประเมินความสามารถทางภาษาและคุณภาพการบริการในมุมมองของผู้ให้บริการหรือใช้เครื่องมือเชิงปริมาณเป็นหลัก ซึ่งอาจยังไม่สะท้อนมุมมองเชิงลึกของนักท่องเที่ยวในฐานะผู้รับบริการโดยตรง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทยผ่านมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ รวมถึงศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทย เพื่อทำความเข้าใจทั้งในด้านทักษะการสื่อสารและคุณภาพการบริการจากมุมมองของผู้รับบริการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะภาษา การปรับปรุงรูปแบบการให้บริการ และการยกระดับศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความหลากหลายของนักท่องเที่ยวในบริบทสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้ใช้ภาษาอังกฤษในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.เพื่อศึกษาความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทยผ่านมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

3.เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อคุณภาพของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการทำความเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อพนักงานผู้ให้บริการชาวไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทยและใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

1.2 กลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิจัยในครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 25 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในสถานที่ 5 ที่ต่างกันดังนี้ นักท่องเที่ยวที่อยู่ที่ธุรกิจขนส่งจำนวน 5 คน นักท่องเที่ยวที่อยู่ที่ธุรกิจร้านอาหารจำนวน 5 คน นักท่องเที่ยวที่อยู่ที่ธุรกิจร้านขายของฝากจำนวน 5 คน นักท่องเที่ยวที่อยู่ที่สถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 5 คน นักท่องเที่ยวที่อยู่ที่ธุรจิกที่พักจำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่การสอบถามว่าท่านมาจากประเทศใด วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยวคืออะไร ระยะเวลาในการอยู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานชาวไทย ตัวอย่างคำถามเช่น ท่านคิดว่าพนักงานสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้เข้าใจง่ายหรือไม่ ท่านเคยประสบปัญหาในการสื่อสารกับพนักงานหรือไม่ หากมี กรุณาอธิบาย

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับคุณภาพของการบริการของพนักงานชาวไทย ตัวอย่างคำถามเช่น ท่านมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของพนักงานชาวไทยในภาพรวมอย่างไร พนักงานมีความสุภาพ เป็นมิตร และเต็มใจให้บริการหรือไม่ โดยแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบนำร่อง กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3–5 คน เพื่อทดสอบความชัดเจนของคำถาม ความเหมาะสมของภาษา และระยะเวลาในการสัมภาษณ์ จากนั้นได้นำผลที่ได้มาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยในครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ศึกษาดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติตามสถานที่ต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ สถานีรถไฟ โบราณสถาน โรงแรม ร้านค้าขายของฝาก ร้านอาหาร

2. การสอบถามทำโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ตอบแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ประกอบ

3. ทำการเก็บข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เวลารวม 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2568 ถึง 1 ตุลาคม 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดังนี้

4.1 การถอดเทปคำสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการถอดเทปคำสัมภาษณ์จากไฟล์บันทึกเสียงอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและคงความหมายเดิมของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด กรณีข้อมูลเป็น

ภาษาอังกฤษ อาจมีการแปลเป็นภาษาไทยควบคู่ โดยคงความหมายเชิงบริบท ตรวจสอบความถูกต้องของข้อความโดยการฟังซ้ำอย่างน้อย 2 รอบ

4.2 การอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลโดยรวม

ผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมดหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูล จดบันทึกประเด็นสำคัญเบื้องต้น สังเกตแนวโน้ม รูปแบบ และประเด็นที่เกิดซ้ำ เชื่อมโยงข้อมูลกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.3 การจัดหมวดหมู่ข้อมูล

จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็น เช่น ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ คุณภาพการให้บริการ ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

4.4 การตีความและอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญที่ได้มาทำการตีความเชิงวิชาการ โดย อธิบายความหมายของข้อมูลในเชิงลึก ใช้คำพูดของผู้ให้ข้อมูล เพื่อสนับสนุนข้อค้นพบ เชื่อมโยงผลการวิจัยกับแนวคิด ทฤษฎี หรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอผลในลักษณะการพรรณนาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมเนื้อหา (Content Analysis) จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ใช้บริการใน 5 ธุรกิจหลัก ได้แก่ ธุรกิจขนส่ง ร้านอาหาร ร้านชายของฝาก สถานที่ท่องเที่ยว และที่พัก เพื่อให้เห็นถึงแรงจูงใจ สมรรถนะด้านการสื่อสาร และคุณภาพการบริการ โดยสรุปออกมาเป็นธีมสำคัญและเสียงสะท้อนจากผู้ใช้บริการจริง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

ธีมหลัก (Core Themes)	ประเด็นสำคัญ (Key Findings)	ตัวอย่างคำพูดสนับสนุน (Direct Quotes)
1. การแสวงหาประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่จริงแท้	นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่น (Local Experience) มากกว่าสถานที่ท่องเที่ยวตามกระแส โดยมองว่าอยุธยาเป็นตัวแทนของความเป็นไทยที่แท้จริง	*"อยุธยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนความเป็นไทยอย่างแท้จริง และเป็นจุดหมายที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม* "(นักท่องเที่ยว A)
2. แรงจูงใจด้านมรดกทาง	แรงจูงใจหลักมาจากการต้องการสัมผัสความสวยงามของโบราณสถาน วัด และวัตถุทางประวัติศาสตร์ ซึ่ง	*“ฉันอยากมาท่องเที่ยวเพราะอยากเห็นศิลปะและ*

ประวัติศาสตร์และศิลปะ	เป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มาเยือนครั้งแรก	*โบราณสถานแบบไทย"* (นักท่องเที่ยว B)
3. การเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมการบริโภค	นักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลัดเลาะวิถีชีวิตคนไทยผ่านอาหารท้องถิ่น และการเลือกซื้อของที่ระลึกที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่	*"ฉันให้ความสนใจในอาหารไทย รวมถึงต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร"* (นักท่องเที่ยว C)

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เดินทางมาเยือนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นครั้งแรก โดยมุ่งเน้นการแสวงหาประสบการณ์ที่ "จริงแท้" (Authenticity) ในเชิงวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์พบว่า "คุณค่าเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์" เป็นแม่เหล็กสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มที่เดินทางมาประเทศไทยเป็นครั้งแรก นักท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่ได้มองหาเพียงแค่สถานที่ถ่ายรูป แต่ต้องการความเข้าใจในแก่นแท้ของไทยผ่านธุรกิจบริการต่าง ๆ ทั้งด้านอาหาร ที่พัก และการท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการซึมซับประสบการณ์เชิงลึกมากกว่าการท่องเที่ยวแบบผ่านไปมา

ตารางที่ 2 ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทย

ธีมหลัก (Core Themes)	**ประเด็นการสื่อสารตามกลุ่มธุรกิจ**	**ตัวอย่างคำพูดสนับสนุน (Direct Quotes)**
1. การสื่อสารระดับวิชาชีพและความคล่องแคล่ว	ธุรกิจที่พัก: มีทักษะในระดับค่อนข้างดี มีความมั่นใจ สามารถให้ข้อมูลและตอบคำถามเชิงลึกได้ชัดเจน	*"ฉันชื่นชมในการสื่อสารของพนักงานและการให้ข้อมูลที่ดีมาก พวกเขาดูมั่นใจในการตอบคำถามของฉัน"* (นักท่องเที่ยว D)
2. ทักษะเฉพาะทางเชิงเทคนิค	ธุรกิจร้านอาหาร: สื่อสารได้ดีในบริบทงานบริการ เช่น การอธิบายรายละเอียดเมนูอาหารและขั้นตอนการสั่ง	*"แม้สำเนียงจะฟังดูเป็นไทยไปบ้าง แต่พนักงานก็สามารถอธิบายวัตถุดิบในเมนูให้ฉันเข้าใจได้อย่างไม่เป็นอุปสรรค"*(นักท่องเที่ยว E)
3. การสื่อสารระดับพื้นฐานเพื่อความเข้าใจ	ธุรกิจขนส่ง / ของฝาก: เน้นการใช้คำศัพท์พื้นฐานและประโยคสั้นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเดินทางหรือซื้อขาย	*"พนักงานร้านของฝากใช้คำง่ายๆ แม้ฉันจะต้องตั้งใจฟังหรือให้เขาพูดซ้ำบ้าง แต่สุดท้ายเราก็สื่อสารกันเข้าใจ"* (นักท่องเที่ยว F)
4. ข้อจำกัดด้านโครงสร้างและการออกเสียง	สถานที่ท่องเที่ยว: มีข้อจำกัดด้านไวยากรณ์และสำเนียงค่อนข้างมาก ทำให้ขาดความคล่องแคล่วเมื่อเทียบกับธุรกิจอื่น	*"พนักงานที่โบราณสถานอาจจะยังติดขัดเรื่องการออกเสียงและไวยากรณ์อยู่บ้าง แต่ก็ยังสามารถสื่อสารข้อมูลสำคัญให้ฉันเข้าใจได้"*(นักท่องเที่ยว G)

พนักงานผู้ให้บริการชาวไทยในธุรกิจต่าง ๆ สามารถใช้ภาษาอังกฤษในระดับสื่อสารได้ในระดับปานกลาง โดยสามารถเข้าใจและตอบโต้ในสถานการณ์ทั่วไปได้ แม้ว่าจะมีข้อจำกัดด้านไวยากรณ์ การออกเสียง และสำเนียงไทย ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าพนักงานมีความสุภาพ อ่อนน้อม และเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมในการสื่อสาร จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า "ความตั้งใจในการสื่อสารและความสุภาพ" เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้การสื่อสารในภาพรวมมีประสิทธิภาพ พนักงานสามารถก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาไปสู่การให้บริการที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจได้ โดยเฉพาะธุรกิจที่พักที่แสดงให้เห็นถึงความมั่นใจและทักษะที่สูงกว่าธุรกิจเชิงพาณิชย์ขนาดเล็กอื่นๆ

ตารางที่ 3 คุณภาพการให้บริการของพนักงานชาวไทย

ธีมหลัก (Core Themes)	**คำอธิบายความหมาย (Theme Description)**	**ตัวอย่างคำพูดสนับสนุน (Direct Quotes)**
1. การบริการเชิงรุกด้วยความเต็มใจ	พนักงานไม่ได้เพียงแค่ทำตามหน้าที่ แต่มีความพยายามอย่างเต็มที่ในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้นักท่องเที่ยว	*"ฉันชื่นชมในการช่วยเหลือของพนักงานเป็นอย่างมาก พวกเขาพยายามช่วยฉันทุกอย่างเท่าที่จะทำได้* "(นักท่องเที่ยว H)
2. ความใส่ใจในรายละเอียดและการส่งมอบความรู้	โดยเฉพาะในธุรกิจร้านอาหารและของฝาก พนักงานให้ข้อมูลที่ช่วยสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมไทย เช่น วัตถุดิบและวิธีการทาน	*"พนักงานเอาใจใส่ดีมาก ตั้งแต่เดินเข้าร้านจนเช็คบิล แถมยังอธิบายรสชาติและวิธีทานอาหารไทยให้ฉันเข้าใจได้ลึกซึ้งขึ้น* "(นักท่องเที่ยว I)
3. อัธยาศัยไมตรีและความพร้อมในการบริการ	การแสดงออกด้วยรอยยิ้ม ความสุภาพ และความกระตือรือร้นในการต้อนรับ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สร้างความประทับใจ	*"พนักงานที่พักยิ้มแย้มและดูพร้อมจะช่วยเหลือตลอดเวลา ความเป็นมิตรของพวกเขาทำให้ฉันประทับใจทริปนี้มาก"*(นักท่องเที่ยว J)

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่แสดงความพึงพอใจต่อการให้บริการของพนักงานชาวไทย โดยมองว่าพนักงานมีความสุภาพ เป็นมิตร และมีความเต็มใจในการให้ความช่วยเหลือ ชี้ให้เห็นว่า"ทัศนคติและอัธยาศัยไมตรี (Soft Skills)" ของพนักงานชาวไทย เป็นจุดแข็งสำคัญที่ช่วยชดเชย "ข้อจำกัดด้านทักษะภาษาอังกฤษ (Hard Skills)" ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกิดความพึงพอใจเป็นอย่างมาก

อภิปรายผล

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มาเยือนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นครั้งแรก และมีแรงจูงใจหลักจากความสนใจในศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน และประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม (Heritage Tourism) ที่เน้นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าความสะดวกสบายเชิงกายภาพ (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ, 2559) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงลึก พบว่า นักท่องเที่ยวมีแนวโน้ม “ยอมรับข้อจำกัดด้านภาษา” เพื่อแลกกับ “ประสบการณ์ที่มีความแท้จริง” ของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลเหนือปัจจัยด้านความสะดวกในการสื่อสาร ทั้งนี้ ผลดังกล่าวถือเป็นการท้าทายแนวคิดดั้งเดิมที่มักมองว่าความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยตรง ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการศึกษานี้คือ ในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรม “ความแท้จริงของประสบการณ์” มีบทบาทสำคัญยิ่งกว่าความถูกต้องของภาษาในการสร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

2. ผลการศึกษาพบว่า พนักงานผู้ให้บริการชาวไทยส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการสื่อสารและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านไวยากรณ์ คำศัพท์ และความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2551) และณัฐญา หุ่นน้อย (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยยังขาดทักษะภาษาอังกฤษโดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสนใจคือ แม้พนักงานจะมีข้อจำกัดด้านภาษา แต่ยังสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านรูปแบบอื่น เช่น การใช้ภาษากาย การชี้บอก การแสดงท่าทาง รวมถึงการใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันแปลภาษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การสื่อสารเพื่อการบริการ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความสามารถทางภาษา แต่รวมถึงความสามารถในการปรับตัว และการเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ในเชิงวิพากษ์ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องความสามารถในการสื่อสาร ในบริบทการท่องเที่ยวควรถูกขยายความใหม่ จากการเน้น ความถูกต้องทางภาษา ไปสู่ ความสามารถในการสื่อสารเชิงปรับตัว ที่ให้ความสำคัญกับความเข้าใจร่วมมากกว่าความถูกต้องทางไวยากรณ์นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้มีการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อเสริมความมั่นใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ เครือรัตนไพบูลย์ และอังคณา อ่อนธานี (2561) ที่พบว่าการฝึกอบรมสามารถเพิ่มทั้งทักษะและความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของพนักงานชาวไทย โดยเฉพาะในด้านความสุภาพ ความเป็นมิตร และความเต็มใจในการช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา คงขำ และมณฑการติ ชูบชูวงศ์ (2564) ที่ชี้ว่าปัจจัยด้านพฤติกรรมการบริการมีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณภาพบริการของนักท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาเชิงลึก พบว่า ปัจจัยด้าน “ทักษะเชิงอ่อน (Soft Skills)” มีบทบาทสำคัญมากกว่าทักษะเชิงเทคนิค เช่น ความถูกต้องของภาษาอังกฤษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การรับรู้คุณภาพบริการของนักท่องเที่ยวไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของการสื่อสารเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ “ประสบการณ์ทางอารมณ์ (Emotional Experience)” ที่ได้รับจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ ในเชิงวิพากษ์ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของแนวทางการพัฒนาบุคลากรในภาคการท่องเที่ยวที่มักเน้นการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเป็นหลัก แต่ละเลยการพัฒนาทักษะด้านจิตบริการ ซึ่งในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวรอง เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากกว่า อีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติรับรู้ถึงความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งในด้านสถานที่ ร้านค้า ที่พัก และการเดินทาง ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจโดยรวม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีแรงดึงดูดจากคุณค่าทางวัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เลือกเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสประสบการณ์เชิงประวัติศาสตร์และวิถีความเป็นไทยที่แท้จริง แม้ว่าผู้ให้บริการชาวไทยจะมีข้อจำกัดด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในเชิงไวยากรณ์และความคล่องแคล่ว แต่ยังคงสามารถสื่อสารได้ในระดับที่นักท่องเที่ยวยอมรับได้ผ่านการปรับตัวในการสื่อสารและพฤติกรรมการบริการที่เหมาะสม

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังมีความพึงพอใจมากต่อคุณภาพการบริการของพนักงานผู้ให้บริการชาวไทย โดยเฉพาะด้านความสุภาพ ความเป็นมิตร และความเต็มใจในการช่วยเหลือ รวมถึงการรับรู้ถึงความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างประสบการณ์เชิงบวกโดยรวม ทั้งนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยวไม่ได้ขึ้นอยู่กับความถูกต้องของภาษาเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการสื่อสารเชิงปรับตัวและพฤติกรรมการบริการของผู้ให้บริการ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ การปรับรูปแบบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของบุคลากร หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการควรปรับแนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษจากการเน้นความรู้เชิงไวยากรณ์ ไปสู่การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการบริการในสถานการณ์จริง โดยเน้นการฝึกปฏิบัติ เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยว การให้ข้อมูล การอธิบายสินค้าและบริการ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทการทำงานจริง การพัฒนาทักษะการบริการควบคู่กับทักษะการสื่อสาร ควรออกแบบหลักสูตรอบรมที่บูรณาการระหว่างทักษะภาษาอังกฤษกับทักษะด้านจิตบริการ (Service Mind) และการสื่อสารเชิงพฤติกรรม เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารและ

ยกระดับคุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับความเป็นมิตร ความสุภาพ และการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมนักท่องเที่ยวจากหลายประเทศหรือหลายภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านมุมมองและพฤติกรรม ควรศึกษามุมมองของผู้ให้บริการควบคู่กับนักท่องเที่ยว เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างของการสื่อสารและพัฒนารูปแบบการบริการที่เหมาะสม และ ควรศึกษาผลของการอบรมหรือการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษต่อคุณภาพการบริการในลักษณะการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

กัญญารัตน์ เครือรัตนไพบูลย์ และ อังคณา อ่อนธานี. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธีพหุประสาทสัมผัสสำหรับพนักงานโรงแรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(4), 1–12.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2551). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกษตรศาสตร์.

ณัฐญา หุ่นน้อย. (2561). ปัญหาและความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของพนักงานไทย: กรณีศึกษาบริษัท บิสิเนส ออนไลน์ จำกัด (มหาชน). ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกและวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 2(8), 34–44.

สุพัตรา คงขำ และ มณฑกานติ ชุบชูวงศ์. (2564). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการใช้บริการร้านอาหารไทยในหัวหินเปรียบเทียบระหว่าง ร้านอาหารขนาดกลางและขนาดเล็ก.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. 10(2), 247-259.

Hall, E. T. (1976). Beyond culture. Garden City, NY: Anchor Press.

Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. Online Readings in Psychology and Culture, 2(1), 1–26.

Kijpoonphol, W., & Linh, N. D. (2021). Needs of front office staff's English communication skills. Journal of Thai Hospitality and Tourism, 16(1), 92–105.

Tsang, N. K. F., Lee, L. Y. S., & Wong, A. (2020). Service quality and customer satisfaction in hospitality industry: The role of communication. International Journal of Hospitality Management, 87, 102–120.

World Tourism Organization. (2023). International Tourism – 2023 starts on a strong note with the Middle East recovering 2019 levels in the first quarter. 21(2), 6-7.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร*

THE COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFICIENCY OF SCHOOL MANAGEMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE OF SURAT THANI & CHUMPHON

อัญชนา ใจซื่อดี[1] และ พระครูวุฒิชัยการโกศล[2]
Unchana Jaisuedee[1] and Phrakhruwuttichaikarnkosol[2]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย[1-2]
Mahamakut Buddhist University, Thailand[1-2]
Corresponding Author's Email: unchana.jai@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา 4) เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ปีการศึกษา 2568 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลากชื่อครูแบ่งตามชื่อโรงเรียนแบบไม่ใส่คืน เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.53, S.D. = 0.21) 2) ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.53, S.D. = 0.20) 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (r = .725) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ตัวแปรพยากรณ์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่

* Received 28 March 2026; Revised 8 April 2026; Accepted 10 April 2026

ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา พบว่า เมื่อนำตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านความร่วมแรงร่วมใจ สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้ร้อยละ 53.5 สามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y}$ = 1.731 + .380 (X_3) + .238 (X_4) และสมการคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}$ = .487 (X_3) + .236 (X_4)

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพ

Abstract

This independent study aimed to: 1) examine the competencies of school administrators; 2) investigate the effectiveness of school administration by school administrators; 3) analyze the relationship between administrators' competencies and the effectiveness of school administration; and 4) identify the predictive variables of administrators' competencies affecting the effectiveness of school administration. Population: The population consisted of teachers under the Secondary Educational Service Area Office Surat Thani–Chumphon in the academic year 2025 (B.E. 2568). The sample size was 341 participants, determined using the Krejcie and Morgan table. A simple random sampling technique was employed through a lottery method, in which teachers' names were grouped by school and selected without replacement. Research Instrument: The instrument used for data collection was a questionnaire. Statistical Analysis: The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis using both the enter method and stepwise method.

The findings revealed that: 1) The overall competencies of school administrators were at the highest level. ($\overline{X}$= 4.53, S.D. = 0.21) 2) The overall effectiveness of school administration by school administrators was at the highest level. ($\overline{X}$= = 4.53, S.D. = 0.20) 3) The competencies of school administrators were positively correlated at a high level with the effectiveness of school administration (r = .725), with statistical significance at the .01 level. And 4) Regarding the predictive variables of administrators' competencies affecting the effectiveness of school administration, it was found that achievement orientation

and teamwork significantly predicted the effectiveness of school administration at the .01 level, accounting for 53.5% of the variance. The regression equations were as follows: Unstandardized equation: $\hat{Y}$ = 1.731 + .380 (X_3) + .238 (X_4) Standardized-score equation: $\hat{Z}$ = .487 (X_3) + .236 (X_4)

Keywords: Competency, School Administrators, Effectiveness

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญในฐานะกลไกหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นตัวแปรเชิงระบบที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากมีบทบาทในการกำหนดนโยบายระดับสถานศึกษา การบริหารทรัพยากร และการขับเคลื่อนคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นของ “สมรรถนะผู้บริหาร” ในฐานะปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กรในเชิงทฤษฎีสมรรถนะ (Competency) ถูกอธิบายว่าเป็นชุดของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (McClelland, 1973, p. 87) และได้รับการขยายความโดย Boyatzis (1982, p. 124) ว่าเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะบุคคลกับผลการปฏิบัติงานจริงในบริบทองค์กร ดังนั้น สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมิใช่เพียงคุณลักษณะส่วนบุคคล แต่เป็น “ทุนทางการบริหาร” ที่กำหนดศักยภาพขององค์กรทางการศึกษาโดยตรง

บริบทของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ซึ่งมีความหลากหลายทั้งเชิงภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้สถานศึกษามีความแตกต่างด้านทรัพยากรและความต้องการของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้บริหารต้องมีสมรรถนะเชิงบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ภาวะผู้นำ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อรองรับความซับซ้อนของระบบการศึกษาในพื้นที่จริง นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการศึกษาในยุคดิจิทัลยังทำให้ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ การนำการเปลี่ยนแปลง การบริหารองค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงาน ก.ค.ศ., 2560) ขณะเดียวกัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, หน้า 104) ได้เน้นสมรรถนะด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ การ

บริหารเชิงกลยุทธ์ และการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสะท้อนบทบาทของผู้บริหารในฐานะ “ผู้นำทางการเรียนรู้” มากกว่าผู้จัดการเชิงระบบเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ Fullan (2014, p. 96) ยังชี้ให้เห็นว่าสมรรถนะเชิงสังคมและอารมณ์ เช่น ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ การเข้าใจบริบทชุมชน และการทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นปัจจัยสำคัญของความยั่งยืนในการพัฒนาการศึกษา ในเชิงผลกระทบเชิงระบบ หากผู้บริหารขาดสมรรถนะที่เหมาะสม จะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในหลายมิติ ทั้งด้านประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตร การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณ และประสิทธิผลของการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น สมรรถนะจึงเป็นตัวแปรกลางที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายการศึกษากับผลลัพธ์ทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ในบริบทเชิงพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้ขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและยกระดับคุณภาพผู้เรียน (โรงเรียนนาสาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร, 2566, หน้า 75) อย่างไรก็ตาม สถานศึกษายังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร ภาระงานครู และความแตกต่างเชิงบริบทพื้นที่ ซึ่งทำให้สมรรถนะของผู้บริหารมีบทบาทเชิงวิกฤต (critical role) ต่อความสำเร็จขององค์กร

ดังนั้น การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา จึงมีความสำคัญในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เนื่องจากจะช่วยอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรสมรรถนะและผลลัพธ์การบริหาร รวมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสามารถสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพรเป็นไปในทิศทางบวก

2. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพรอย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 3,010 คน จากทั้งหมด 66 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 341 คน ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p. 607)

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

1. ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็นด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ซึ่งมี 4 ขนาด โรงเรียน คือ 1) โรงเรียนขนาดเล็ก 2) โรงเรียนขนาดกลาง 3) โรงเรียนขนาดใหญ่ 4) โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

2. สุ่มตัวอย่างครู โดยการใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลากชื่อครูแบ่งตามชื่อโรงเรียนแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement) ให้ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลจากหนังสือ ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบ สอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ วิทยฐานะ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสอน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 22 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 20 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเครื่องมือ

ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยใช้เกณฑ์ให้คะแนน +1, 0 และ -1 ตามระดับความสอดคล้อง (พิสณุ ฟองศรี, 2550) ซึ่งผลการคำนวณ IOC ของแบบสอบถามจำนวน 42 ข้อ อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องเหมาะสม

ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha)

ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.70 แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพและเชื่อถือได้ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analyzed) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สำหรับการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่า คะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103)

3. วิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สำหรับการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่า คะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Peason's Product Moment Correlation Coefficient) และแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของ พิสนุ ฟองศรี (2552, หน้า 159-160) หาก r มีค่าเป็นบวก (+) หมายถึงตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวก หากค่า r มีค่าเป็น ลบ (-) หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางลบ โดยใช้การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้

5. วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบนำเข้าตัวแปรทั้งหมด (Enter Regression) และแบบขั้นตอน (Stepwise Method) ในรูปแบบสมการพยากรณ์คะแนนดิบ และรูปสมการพยากรณ์มาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง"สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร" ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวม และรายด้าน

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร	ระดับสมรรถนะ		
	$\overline{X}$	$S.D.$	แปลผล
1. คุณธรรมจริยธรรม	4.56	0.26	มากที่สุด
2. จิตมุ่งบริการ (บริการที่ดี)	4.50	0.27	มาก
3. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.53	0.26	มากที่สุด
4. ความร่วมแรงร่วมใจ	4.53	0.28	มากที่สุด
รวม	**4.53**	**0.21**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53, $S.D.$ = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56, $S.D.$ = 0.26) รองลงมา คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านความร่วมแรงร่วมใจ ($\overline{X}$ = 4.53, $S.D.$ = 0.26) ส่วนด้านจิตมุ่งบริการ (บริการที่ดี) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 4.50, $S.D.$ = 0.27)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวม และรายด้าน

ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตรและการสอน	4.55	0.27	มากที่สุด
2. ด้านผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา	4.51	0.29	มากที่สุด
3. ด้านการมีส่วนร่วม	4.54	0.27	มากที่สุด
4. ด้านผู้เรียน	4.53	0.28	มากที่สุด
รวม	**4.53**	**0.20**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.53, = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.55, S.D. = 0.27) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม ($\overline{X}$= 4.54, S.D. = 0.27) และด้านผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$= 4.51, S.D. = 0.29)

ตารางที่ 3 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ตัวแปรที่ศึกษา	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	$Y_{รวม}$
X_1	.389**	.383**	.481**	.380**	.552**
X_2	.337**	.438**	.405**	.382**	.530**
X_3	.445**	.418**	.559**	.423**	.624**
X_4	.338**	.466**	.407**	.351**	.530**
$X_{รวม}$	.488**	.555**	.599**	.498**	.725**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (r = .725) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางถึงระดับปานกลาง (r = .337 - .559) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงที่สุด คือสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ด้านการบริหารงาน (X3) ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วม (Y3) (r = .559) รองลงมา คือ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณธรรมจริยธรรม (X1) กับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วม (Y3) (r = .481) และคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยที่สุด คือ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จิตมุ่งบริการ (บริการที่ดี) (X2) กับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน (Y1) (r = .337)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำแนกตามรูปแบบโดยภาพรวม

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	F	Sig
X_1, X_2, X_3, X_4,	.732[a]	.535	.530	.143	96.794	.000

a. Predictors: (Constant), ด้านคุณธรรมจริยธรรม (X_1), ด้านจิตมุ่งบริการ (บริการที่ดี) (X_2), ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_3), ด้านความร่วมแรงร่วมใจ(X_4)

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์เพื่อพยากรณ์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคุณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) โดยใช้ตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา พบว่า ตัวแปรพยากรณ์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้ร้อยละ 53.5 (R^2 = .535) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .143 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{y}$ = 1.269 + .269 (X_2) + .165 (X_2) + .145 (X_4) + .141 (X_1) และสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}$ = .345 (X_3) + .208 (X_1) + .199 (X_4) + .189 (X_2)

ตารางที่ 5 แสดงผลความแปรปรวนที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple regression Analysis) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.716[c]	.512	.508	.146
2	.732[d]	.535	.530	.143
[c] Predictors: (Constant), การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_3)				
[d] Predictors: (Constant), การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_3), ความร่วมแรงร่วมใจ (X_4)				

จากตารางที่ 5 พบว่า การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา พบว่า เมื่อนำตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านความร่วมแรงร่วมใจ สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ด้าน สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้ร้อยละ 53.5 (R^2 = .535) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .143 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไป

สร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{y}$ = 1.731 + .380 (X_3) + .238 (X_4) สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}$ = .487 (X_3) + .236 (X_4)

อภิปรายผล

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวได้รับการยอมรับในศักยภาพการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความร่วมแรงร่วมใจ และจิตมุ่งบริการ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพผู้บริหารให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของการกระจายอำนาจและการบริหารสถานศึกษาฐานโรงเรียน ด้านคุณธรรมจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ที่มองว่าผู้นำต้องเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม มีความโปร่งใส และยึดมั่นในความถูกต้อง การที่ผู้บริหาร “ประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม” มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนว่าโรงเรียนในพื้นที่ยังคงยึดถือค่านิยมด้านความประพฤติส่วนบุคคลของผู้นำเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความศรัทธา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยามาดะ (Yamada, 2000, p. 126) ได้ทำการวิจัยถึงความรับผิดชอบ และสมรรถภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา เมืองเฟสโน รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา พบว่า ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนขึ้นอยู่กับการเตรียมการในด้านการศึกษา ประสบการณ์ในการบริหาร เทศ จำนวนครั้งในการนิเทศ ผู้ร่วมงาน และขนาดของโรงเรียน ส่วนสมรรถภาพของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาการนั้นขึ้นขึ้นอยู่กับเพศ การเตรียมการในด้านการศึกษา ประสบการณ์ในการบริหาร จำนวนครั้งในการนิเทศ ผู้ร่วมงานและขนาดของโรงเรียน ในการศึกษายังพบว่ามหาวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ควรจะได้มีโปรแกรมการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ครูผู้สอนได้ รวมทั้งสามารถประเมินผลเพื่อช่วยเหลือคณะครูในฐานะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารการสำรวจข้อมูลและการสัมภาษณ์เพื่อจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านวิชาการ บุคลากร การมีส่วนร่วม และการพัฒนาผู้เรียน สะท้อนถึงการบริหารที่เน้นคุณภาพเป็นสำคัญ โดยเฉพาะด้านหลักสูตรและการสอนซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา การติดตามประเมินผลการสอน และการส่งเสริมนวัตกรรมทางการศึกษา อันเป็นหัวใจของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ทั้งนี้แม้ว่าการส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีจะมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านนี้ แต่ก็ยังอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงแนวโน้มการพัฒนาที่ต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาด้านผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของทุนมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปัทมา มีพรหมดี (2562, หน้า 94-95) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่มีต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จากผลการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดองค์การโครงสร้าง และการบริหารงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดระบบงานอย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ การมีโครงสร้างที่ชัดเจนช่วยลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงาน และส่งเสริมการประสานงานภายในองค์กร ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงระบบ (System Approach) ที่มองว่าสถานศึกษาเป็นองค์การที่ต้องอาศัยโครงสร้างและกระบวนการทำงานที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบจึงจะบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม ($r = .725$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารมีสมรรถนะสูง ย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาสูงตามไปด้วย ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสมรรถนะผู้บริหารในฐานะ “ตัวแปรเชิงสาเหตุ” ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหาร ทั้งด้านวิชาการ บุคลากร การมีส่วนร่วม และผู้เรียน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สมรรถนะมิใช่เพียงคุณลักษณะส่วนบุคคล แต่เป็นทุนทางการบริหารที่ส่งผลต่อ

ผลลัพธ์ขององค์กรโดยตรงเมื่อพิจารณารายคู่ พบว่าทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง (r = .337 – .559) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าแต่ละด้านของสมรรถนะล้วนมีบทบาทสนับสนุนประสิทธิภาพการบริหาร แม้ระดับความสัมพันธ์จะแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพวัลย์ ชาลีเครือ (2563, หน้า 84) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดี ย่อมส่งผลให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งหมายความว่า หากผู้บริหารสามารถเป็นผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และให้การสนับสนุนแก่ครูอย่างเหมาะสม จะทำให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การถดถอยโดยใช้สมการพยากรณ์เพื่อพยากรณ์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้ร้อยละ 53.50 (R^2 = .535) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูงในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า สมรรถนะผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ มากกว่าครึ่งหนึ่งของความแปรปรวนในประสิทธิภาพการบริหารสามารถอธิบายได้ด้วยสมรรถนะของผู้บริหาร ขณะที่อีกร้อยละ 46.50 อาจเกิดจากปัจจัยอื่น เช่น บริบทองค์กร วัฒนธรรมสถานศึกษา ทรัพยากร หรือปัจจัยส่วนบุคคลของครูและบุคลากร ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ .143 แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ในระดับต่ำ การพยากรณ์จึงมีความแม่นยำพอสมควร สะท้อนว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กนกพร โหงวเกิด (2566, หน้า 47) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะหลักของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า ระดับสมรรถนะหลักของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ส่วนสมรรถนะหลักด้านที่มีค่าเฉลี่ยในอันดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ระดับประสิทธิภาพ

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา รองลงมาคือ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยในอันดับสุดท้าย คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สมรรถนะหลักของผู้บริหารและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับมาก (rxy = .689) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สมรรถนะหลักของผู้บริหาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริหารที่ดี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการได้ร้อยละ 57.10 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $Z'y = .202 (X_1) + .153 (X_2) + .567 (X_4)$

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ควบคู่กับการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและความร่วมแรงร่วมใจภายในองค์กร เพื่อให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสำเร็จ นอกจากนี้ ควรธำรงรักษาและพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารให้เป็นมาตรฐานหลักในการบริหารงาน พร้อมทั้งส่งเสริมสมรรถนะด้านจิตมุ่งบริการให้เด่นชัดยิ่งขึ้น อันจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้ง หน่วยงานต้นสังกัดควรมีระบบติดตาม ประเมินผล และพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษามีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นระบบ 2) หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความร่วมแรงร่วมใจภายในองค์กรสถานศึกษาอย่างจริงจัง 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายธำรงรักษาและพัฒนาสมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นมาตรฐานหลักของการบริหาร 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายพัฒนาสมรรถนะด้านจิตมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรกำหนดนโยบายการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาโดยเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ โมเดลเชิงสาเหตุของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์และอำนาจพยากรณ์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

เอกสารอ้างอิง

กนกพร โหงวเกิด. (2566). สมรรถนะหลักของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. e-Journal of Education Studies, Burapha University, 5(2), 45–60.

ทิพวัลย์ ชาลีเครือ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง. ในวิทยานิพนธการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปัทมา มีพรหมดี. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

พิสนุ ฟองศรี. (2552). วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

โรงเรียนนาสาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. (2566). รายงานแผนพัฒนาสถานศึกษา. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนนาสาร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. (2567). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2560). กรอบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.ค.ศ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). [เอกสารกรอบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา].

Boyatzis, R. E. (1982). The competent manager: A model for effective performance. New York: John Wiley & Sons.

Fullan, M. (2014). The principal: Three keys to maximizing impact. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for “intelligence.” American Psychologist, 28(1), 1–14.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน*

THE RELATIONSHIP BETWEEN 21ST-CENTURY ADMINISTRATIVE SKILLS AND ACADEMIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LAMPANG LAMPHUN

รุ่งโรจน์ ยามมี[1] และ ณัฐวุฒิ สัพโส[2]
Rungrote Yammee[1] and Natthawut Sabphaso[2]
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา[1-2]
School of Education, University of Phayao ,Thailand[1-2]
Corresponding Author's Email: 67205796@up.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งกำหนดขนาดโดยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง 317 คน สุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยจับสลากแบบไม่ใส่คืนกลับ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นของตอนที่ 2 เท่ากับ 0.971 และตอนที่ 3 เท่ากับ 0.974 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.46) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือทักษะการคิดสร้างสรรค์ และต่ำสุดคือทักษะการแก้ปัญหา 2) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.49) ด้านสูงสุดคือการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และต่ำสุดคือการนิเทศการศึกษา 3) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่

* Received 29 March 2026; Revised 10 April 2026; Accepted 10 April 2026

21 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (r = .958)

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21, ประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน

Abstract

This research aimed: (1) to examine the level of 21st-century administrative skills among school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Lampang Lamphun; (2) to examine the level of academic administration effectiveness of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Lampang Lamphun; and (3) to investigate the relationship between 21st-century administrative skills and academic administration effectiveness of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Lampang Lamphun. The sample consisted of secondary-level teachers, with sample size determined using the Krejcie and Morgan (1970) table at a 95% confidence level and a 5% margin of error, yielding a sample of 317 participants selected through simple random sampling without replacement. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire. The Item-Objective Congruence (IOC) index ranged from 0.67 to 1.00, and the reliability coefficients for Part 2 and Part 3 were 0.971 and 0.974, respectively. Data were analyzed using frequency, mean (M), standard deviation (SD), and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The findings revealed that: (1) the overall level of 21st-century administrative skills was at a high level (M = 4.28, SD = 0.46), with creative thinking skills scoring the highest mean and problem-solving skills scoring the lowest; (2) the overall level of academic administration effectiveness was at a high level (M = 4.28, SD = 0.49), with research for educational quality development scoring the highest and educational supervision scoring the lowest; and (3) 21st-century administrative skills had a statistically significant positive relationship with academic administration effectiveness at a very high level at the .001 significance level (r = .958).

Keywords: Relationship between 21st Century Management Skills, Academic Management Effectiveness, Secondary Educational Service Area Office of Lampang and Lamphun

บทนำ

การศึกษาถือเป็นกลไกพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และขับเคลื่อนการปฏิรูปสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) กำหนดทิศทางการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้วิสัยทัศน์ 'คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดชีวิต เพื่อเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ' (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในบริบทดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา โดยจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านภาวะผู้นำ การบริหารนวัตกรรม และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ยิ่งไปกว่านั้น การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา เนื่องจากมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และคุณภาพชีวิต อันสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และสามารถบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิผล เพื่อส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างยั่งยืน (อุนากรรณ์ สวนมะม่วง, 2553)

อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566 และ 2567 พบว่านักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน มีคะแนนเฉลี่ยลดลงทั้งระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์) และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์) แม้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่ฯ จะกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาภายใต้รูปแบบ 'HQO2 LPSMILE' ที่มุ่งเน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แล้วก็ตาม สาเหตุสำคัญเกิดจากการขาดแคลนบุคลากรครู ภาระงานนอกเหนือการสอนที่มากเกินไป การจัดการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักสูตร และข้อจำกัดด้านงบประมาณ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน, 2567; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

แม้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ แต่ยังขาดงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในบริบทเฉพาะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรแตกต่างจากพื้นที่อื่น ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาในครั้งนี้เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยผลการวิจัยจะเป็นฐานข้อมูลสำหรับผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัดในการวางแผนพัฒนาทักษะการบริหาร และเป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ภาคเหนือตอนบน อันจะส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

2.เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

3.เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน

สมมติฐานการวิจัย

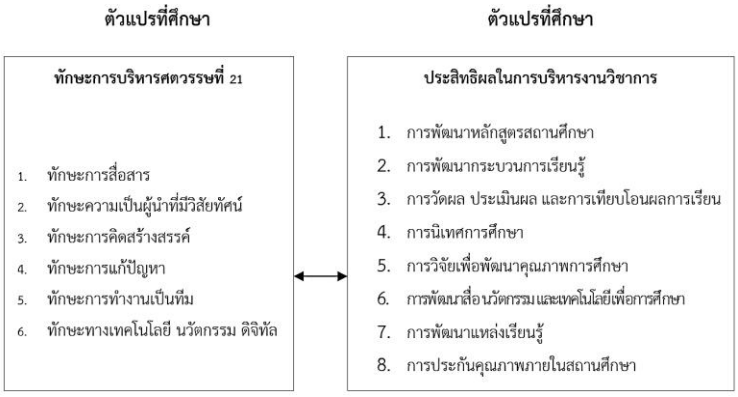
ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ (Quantitative Survey Research) ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาระดับและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในกลุ่มประชากรขนาดใหญ่

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน จำนวน 1,854 คน กำหนดขนาดโดยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง 317 คน สุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยจับสลากแบบไม่ใส่คืนกลับ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.82 มีอายุระหว่าง 31–40 ปีมากที่สุด ร้อยละ 37.22 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.37 และมีประสบการณ์สอนมากกว่า 20 ปีมากที่สุด ร้อยละ 34.07 โดยกรอบแนวคิดและตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน กับ ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 8 ด้าน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 ด้าน โดยข้อคำถามมุ่งสะท้อนพฤติกรรมและความสามารถของผู้บริหาร เช่น “ผู้บริหารสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนางานวิชาการ” และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ จำนวน 8 ด้าน โดยข้อคำถามมุ่งสะท้อนผลการดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เช่น “สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน” ทั้งนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha) กับกลุ่มทดลองจำนวน 40 คน โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของตอนที่ 2 เท่ากับ 0.971 และตอนที่ 3 เท่ากับ 0.974 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงมาก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล จากนั้นแจกแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 ชุด ในระหว่างเดือนตุลาคมถึงธันวาคม 2568 (ระยะเวลา 3 เดือน) ได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับและสมบูรณ์ครบถ้วน 317 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100 ซึ่งอาจเป็นผลจากการส่งแบบสอบถามออนไลน์และการติดตามผ่านช่องทางทางการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักถึงอคติจากวิธีการร่วมกันผู้วิจัยลดความเสี่ยงดังกล่าวด้วยการ (1) แจ้งให้ผู้ตอบทราบว่าไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด และให้ตอบตามความเป็นจริง (2) รับประกันการรักษาความลับของข้อมูล และ (3) แยกส่วนคำถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ออกจากกันอย่างชัดเจน

5.การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบสมมติฐานทางสถิติในเบื้องต้น ได้แก่ การพิจารณาลักษณะการแจกแจงของข้อมูล ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร และค่าผิดปกติของข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ด้วยสถิติ โดยแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของสุภมาส อังศุโชติ และชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2556) ได้แก่ มากที่สุด (4.50–5.00) มาก (3.50–4.49) ปานกลาง (2.50–3.49) น้อย (1.50–2.49) และน้อยที่สุด (1.00–1.49) และขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน แปลความหมายตามเกณฑ์ 5 ระดับ ได้แก่ สูงมาก (.81–1.00) สูง (.61–.80) ปานกลาง (.41–.60) ต่ำ (.21–.40) และต่ำมาก (.00–.20)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.53) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการแก้ปัญหา ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.53)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียน

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ทักษะการสื่อสาร	4.29	0.54	มาก
2. ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.28	0.53	มาก
3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์	4.29	0.53	มาก
4. ทักษะการแก้ปัญหา	4.27	0.53	มาก
5. ทักษะการทำงานเป็นทีม	4.28	0.41	มาก
6. ทักษะทางเทคโนโลยี นวัตกรรม ดิจิทัล	4.28	0.53	มาก
ภาพรวม	4.28	0.46	มาก

2. ผลการศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.54) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.58)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.28	0.54	มาก
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.26	0.51	มาก
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน	4.27	0.55	มาก
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.25	0.58	มาก
5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.29	0.54	มาก
6. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.28	0.54	มาก
7. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.28	0.54	มาก
8. ด้านการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.29	0.55	มาก
ภาพรวม	4.28	0.49	มาก

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า โดยภาพรวมทักษะการบริหารในศตวรรษ

ที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (r = .958)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลใน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_{total}
X_1	0.809***	0.812***	0.800***	0.793***	0.804***	0.789***	0.794***	0.819***	0.894***
X_2	0.766***	0.788***	0.789***	0.765***	0.788***	0.788***	0.782***	0.799***	0.873***
X_3	0.775***	0.779***	0.773***	0.763***	0.801***	0.755***	0.736***	0.768***	0.857***
X_4	0.756***	0.787***	0.749***	0.754***	0.760***	0.761***	0.754***	0.761***	0.847***
X_5	0.731***	0.748***	0.692***	0.712***	0.738***	0.725***	0.730***	0.735***	0.809***
X_6	0.763***	0.776***	0.785***	0.714***	0.750***	0.768***	0.752***	0.765***	0.845***
X_{total}	0.859***	0.876***	0.859***	0.841***	0.867***	0.857***	0.849***	0.868***	0.958***

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้บริหารในการปรับตัวให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้อาจมีอคติจากการประเมินตนเอง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งอาจมีแนวโน้มให้คะแนนสูงกว่าความเป็นจริง ดังนั้น การตีความผลควรคำนึงถึงข้อจำกัดนี้ด้วย ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิตา เพลินจิต (2558) ที่พบว่าทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน

เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทของจังหวัดลำปาง ลำพูน ที่เป็นพื้นที่มีทรัพยากรจำกัดและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ผู้บริหารต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตร หรือการพัฒนาแหล่งเรียนรู้จากชุมชน ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศนีย์ โมลางาม พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และมิตภาณี พุ่มกล่อม (2565) ที่พบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งอาจเป็นเพราะการแก้ปัญหาถือเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของผู้บริหารในยุคปัจจุบัน การที่ทักษะนี้อยู่ในระดับต่ำสุดอาจเกิดจาก

สาเหตุหลายประการ ได้แก่ (1) ปัญหาที่เผชิญในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ต้องอาศัยข้อมูลสารสนเทศและการประสานงานหลายฝ่าย (2) ผู้บริหารในพื้นที่ห่างไกลอาจขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะนี้อย่างเป็นระบบ หรือ (3) ระบบการนิเทศและสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่ครอบคลุมเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยอาจมีข้อจำกัดจากการที่คำถามในแบบสอบถามอาจวัดทักษะการแก้ปัญหาในมิติที่จำกัด ไม่ครอบคลุมทักษะการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงที่หลากหลาย ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพร บุญมี และคณะ (2563) ที่พบว่ากระบวนการแก้ปัญหาของผู้บริหารในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนและต้องอาศัยทั้งข้อมูลสารสนเทศและความร่วมมือจากทีมงาน โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากร

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน อยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน กำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพ ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ เนื่องจากการประเมินในระดับ "มาก" อาจสะท้อนเพียงการรับรู้เชิงบวกของผู้ตอบแบบสอบถาม มากกว่าการวัดประสิทธิผลที่แท้จริงในเชิงผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวพร ละหารเพชร (2562) ซึ่งพบผลในระดับมากเช่นกันในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กระดับประถมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ามีความสอดคล้องกันในภาพรวม แต่ข้อค้นพบดังกล่าวก็ตั้งคำถามที่น่าวิพากษ์ว่า ปัจจัยเชิงบริบท เช่น ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และภูมิภาค อาจส่งผลต่อความแตกต่างของประสิทธิผลในมิติใดมิติหนึ่งหรือไม่ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ยังมิได้วิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าวอย่างเพียงพอ

เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารในพื้นที่ที่มีความหลากหลายเชิงสังคมวัฒนธรรมสูงนี้ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกลไกหลักในการตอบสนองต่อความต้องการจำเพาะของผู้เรียนและชุมชน อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวควรได้รับการตีความอย่างรอบคอบ เนื่องจากค่าเฉลี่ยสูงในเชิงปริมาณมิได้รับประกันว่าการวิจัยในชั้นเรียนที่ดำเนินการอยู่มีคุณภาพเชิงวิทยาศาสตร์หรือนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการสอนอย่างแท้จริง เพราะอาจเป็นผลจากการตอบแบบสอบถามตามบรรทัดฐานที่พึงประสงค์ทางสังคม มากกว่าการสะท้อนประสิทธิผลที่แท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์นภา ฉิมพาลี และ กฤษฎิ์ กิตติฐานัส (2553) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการด้านการวิจัยฯ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเช่นกันในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร พร้อมยืนยันว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจครอบคลุมปัจจัยเชิงบริบท เช่น ทรัพยากรสถานศึกษา ศักยภาพของครู หรือนโยบายระดับเขตพื้นที่ที่มีความจำเพาะต่อลำปางและลำพูนโดยตรง อันเป็นประเด็นที่การวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ภาพที่สมบูรณ์และนำไปสู่การพัฒนานโยบายได้อย่างแม่นตรงยิ่งขึ้น

สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน มีความหลากหลายอย่างมีนัยสำคัญทั้งในด้านขนาด ความพร้อมของบุคลากร และศักยภาพเชิงสถาบัน ส่งผลให้การจัดระบบนิเทศภายในที่เป็นระบบและครอบคลุมยังไม่อาจดำเนินการได้อย่างสม่ำเสมอในทุกบริบท สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทร โคตมุตร์ และธันยาภรณ์ นวลสิงห์ (2568) ที่พบว่าการนิเทศการศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับตัวแปรด้านอื่น โดยชี้ว่าสาเหตุสำคัญเกิดจากกระบวนการนิเทศที่ขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังและบุคลากรยังขาดความตระหนักในคุณค่าของกระบวนการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวชวนตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ว่าหากผู้บริหารมีการกำกับติดตามและนำผลการนิเทศไปใช้พัฒนาต่อเนื่องตามที่ระบุไว้จริง เหตุใดค่าเฉลี่ยในด้านนี้จึงยังคงต่ำที่สุด ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการนิเทศในบริบทนี้ยังคงหยุดอยู่ที่ระดับโครงสร้างเชิงรูปแบบ มากกว่าที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพการสอนอย่างแท้จริง ดังนั้น สิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนจึงไม่ใช่เพียงการเพิ่มความถี่ของกิจกรรมนิเทศ หากแต่ต้องปรับกระบวนทัศน์ของผู้บริหารและครูให้มองการนิเทศในฐานะกลไกพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน มิใช่กระบวนการตรวจสอบหรือประเมินจากภายนอก

ผลการวิจัยพบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากระหว่างทักษะการบริหารศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยทักษะด้านการสื่อสารมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดกับประสิทธิผลโดยรวม ซึ่งอาจสะท้อนความจำเป็นเฉพาะในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรในบริบทที่มีข้อจำกัดด้านระบบสนับสนุน มากกว่าที่จะเป็นปรากฏการณ์สากล ขณะเดียวกัน การที่ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดในกลุ่มประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการก็น่าตั้งคำถามว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนความเป็นเหตุเป็นผลจริง หรือเป็นเพียงการรับรู้ร่วมกันของผู้ตอบแบบสอบถามในบริบทเดียวกัน อันเป็นข้อจำกัดของการวิจัยเชิงสำรวจที่พึงระวัง ทั้งนี้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ สุนิษา นามเกิด และคณะ (2567) ในบริบทเขตพื้นที่ชลบุรี ระยอง ที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกในทิศทางเดียวกัน และยืนยันว่าทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 เป็นตัวแปรสำคัญต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้แม้สองบริบทจะยืนยันทิศทางเดียวกัน แต่ความแตกต่างด้านทักษะที่มีความสัมพันธ์สูงสุด กล่าวคือ ทักษะการสื่อสารในงานวิจัยนี้ เทียบกับทักษะการคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเชิงบริบทพื้นที่มีบทบาทกำหนดลำดับความสำคัญของทักษะที่แตกต่างกัน และการนำผลวิจัยไปพัฒนาผู้บริหารจึงควรออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ ไม่ใช่ใช้กรอบทักษะสากลแบบเดียวกันทั้งหมด

งานวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดสำคัญประการแรกในด้านกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมุ่งศึกษาเฉพาะผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ส่งผลให้การนำผลการวิจัยไปอ้างอิงหรือประยุกต์ใช้ในบริบทพื้นที่และระดับการศึกษาที่แตกต่างออกไปมีข้อจำกัด ประการต่อมาคือด้านเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลซึ่งเป็นแบบสอบถามประเมินตนเอง อาจทำให้เกิดอคติจากการตอบในแนวทางที่พึงประสงค์ทางสังคม จนข้อมูลอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน มีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีทักษะการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูงสุด และทักษะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับต่ำสุด และมีประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการนิเทศการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด พร้อมกับ ผลการวิจัยพบว่าทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยทักษะการสื่อสารมีความสัมพันธ์สูงสุดกับประสิทธิผลโดยรวม และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดกับทักษะการบริหารโดยรวม ในส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยที่พบว่าทักษะการแก้ปัญหามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ควรกำหนดนโยบายพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ใน ตัดสินใจเชิงระบบและการวางแผนรับมือความเสี่ยงเชิงรุก ด้านการนิเทศการศึกษาโดยกำหนดให้ทุกโรงเรียนในสังกัดจัดทำปฏิทินนิเทศภายในที่ชัดเจนควบคู่กับการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC อย่างต่อเนื่อง และด้านการทำงานเป็นทีม โดยส่งเสริมความร่วมมือในระดับเครือข่ายสถานศึกษาระหว่างจังหวัดลำปางและลำพูน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมทรัพยากรยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป มีข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เพื่อขยายฐานความรู้และเพิ่มความเป็นตัวแทนของผลการวิจัยในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น ประการที่สอง ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผลการบริหารงานด้านอื่น ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ได้แก่ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานงบประมาณ เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประการที่สาม ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการแก้ปัญหาและการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เป็นการเฉพาะ เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าทั้งสองด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้สามารถค้นพบตัวแปรต้นเหตุที่แท้จริง และนำไปสู่การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. องค์การค้าของคุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แผนปฏิบัติงานประจำปี 2562. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน. ใน รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 หัวข้อ "ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21". มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

ทัศนีย์ โมลางาม, พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และมิตภาณี พุ่มกล่อม. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(1), 49–63.

วราพร บุญมี และพิมผกา ธรรมสิทธิ์. (2563). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(5), 172–182.

ศศิตา เพลินจิต. (2558). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ศิวพร ละหารเพชร. (2562). ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สุนิษา นามเกิด และคณะ. (2567). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 25(2), 777–786.

สุภมาส อังศุโชติ และชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2556). การวิเคราะห์และการแปรผลข้อมูล. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา .(พิมพ์ครั้งที่4). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.

อาทร โคตมุตร์ และธันยาภรณ์ นวลสิงห์. (2568). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 14(1), 131–144.

อุนากรรณ์ สวนมะม่วง. (2553). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 . ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ*

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN THE SUVARNABHUMI PRAKAN SCHOOL NETWORK UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKAN

จุรีพร เฉลยมณี[1] และ สุวิทย์ สลามเต๊ะ[2]

Jureeporn Chaloeimani[1] and Suwit Salamteh[2]

[1-2]สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

[1-2]Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology

Corresponding Author's Email: Jureeporn5264@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 260 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .927 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรที่เข้าสู่สมการพยากรณ์ตามลำดับ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่น ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งมีประสิทธิภาพในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 70.3

---

* Received 27 March 2026; Revised 10 April 2026; Accepted 10 April 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, การจัดการสภาพแวดล้อม

Abstract

This study aimed to 1) examine the creative leadership of school administrators, 2) investigate school environment management, and (3) explore the effect of school administrators' creative leadership on school environment management in the Suvarnabhumi PraKan School Cluster under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. A quantitative research design was employed, with a sample of 260 school administrators and teachers determined according to Krejcie and Morgan's table. Data were collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.927 and analyzed using percentages, means, standard deviations, Pearson's correlation coefficients, and multiple regression analysis.

The research findings were as follows:

1) The creative leadership of school administrators, both overall and in each individual dimension, was at a high level. 2) School environment management, both overall and in each dimension, was also at a high level. 3) The creative leadership of school administrators significantly affected school environment management within the Suvarnabhumi Prakan School Cluster at a .05 significance level. The predictive variables that entered the regression model, in order of significance, were flexibility, creativity, individual consideration, and vision. Collectively, these variables demonstrated a predictive power of 70.3%.

Keywords: Creative Leadership, Environment Management

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในมิติเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายจากปัจจัยภายนอกที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อาทิ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล การแข่งขันในระดับสากล และความคาดหวังต่อคุณภาพผู้เรียนที่สูงขึ้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทของสังคม โดยเฉพาะการ

ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ ควบคู่กับการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2564) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยชี้ว่าสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์นับเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นภาวะผู้นำที่เน้นการคิดริเริ่ม การสร้างนวัตกรรม และการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทขององค์กร (Mumford et al., 2002) ผู้นำสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ ถ่ายทอดเป้าหมาย และเสริมสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิผล (Bass & Riggio, 2006) รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Amabile, 1996) ซึ่งมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ทั้งด้านบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดสรรทรัพยากร และความร่วมมือภายในองค์กร อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม (Leithwood et al., 2008)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในบริบทพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สถานศึกษาต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ ภาระงานครู และความหลากหลายของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา การบริหารจัดการ และบรรยากาศองค์กรที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ หน่วยงานจึงได้กำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานผ่านการพัฒนาผู้เรียน ครู และการบริหารจัดการ ควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและผลที่มีต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร และยกระดับการจัดการสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูทั้ง 7 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 802 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 260 คน นำไปสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) แบ่งเป็นสัดส่วนและทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อม จำนวน 31 ข้อ รวมเป็น 61 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สร้างเครื่องมือดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสอบถามตามกรอบนิยามศัพท์ของตัวแปร 3) สร้างข้อคำถามตามขอบข่ายที่กำหนดภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อนั้นมีค่าอยู่ 1.00 5) คัดเลือกข้อคำถามรายข้อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน 2) นำผลการทดลองใช้แบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น โดยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม .927 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมคิวอาร์โค้ด แบบสอบถามในรูปแบบ Google Forms 3) ผู้ตอบแบบสอบถามได้ ตอบแบบสอบถามกลับมา 260 คน คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการใช้สถิติค่าความถี่ และร้อยละ 2)วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการสภาพแวดล้อม โดยการใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3)การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการสภาพแวดล้อม ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน 4) สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แสดงดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม n=260

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล	อันดับ
	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านวิสัยทัศน์ (X_1)	4.33	0.40	มาก	1
2. ด้านความคิดยืดหยุ่น (X_2)	4.31	0.47	มาก	2
3. ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_3)	4.20	0.47	มาก	3
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	4.19	0.48	มาก	4
เฉลี่ย (X_{tot})	**4.26**	**0.35**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26, S.D.= 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ มีระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความคิดยืดหยุ่น รองลงมาคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และต่ำสุดคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

2. ผลการศึกษาระดับการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แสดงดังตาราง 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการสภาพแวดล้อม โดยภาพรวม n=260

การจัดการสภาพแวดล้อม ในภาพรวม (Y_{tot})	**ระดับการปฏิบัติ**		**แปลผล**	**อันดับ**
	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านกายภาพ (Y_1)	4.30	0.45	มาก	2
2. ด้านการบริหารจัดการ (Y_2)	4.32	0.41	มาก	1
3. ด้านวิชาการ (Y_3)	4.26	0.48	มาก	3
4. ด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล (Y_4)	4.20	0.46	มาก	4
เฉลี่ย(Y_{tot})	**4.40**	**0.37**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการสภาพแวดล้อม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ มีระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านกายภาพ รองลงมาคือ ด้านวิชาการ และต่ำสุดคือ ด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แสดงดังตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อม

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_{tot}
X_1	0. 571**	0.541 **	0.522**	0.556**	0.652**
X_2	0.620**	0.534**	0.597**	0.609**	0.705**
X_3	0.591**	0.585**	0.613**	0.515**	0.687**
X_4	0.658**	0.560**	0.595**	0.511**	0.693**
X_{tot}	0.744**	0.681**	0.719**	0.682**	0.842**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก (r = 0.842) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ มีระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความยืดหยุ่น รองลงมาคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และต่ำสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อม

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
Regression	26.412	4	6.603	150.814	.000
Residual	11.165	255	.044		
Total	**37.577**	**259**			

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05**

จากตารางที่ 4 พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.838 ค่าประสิทธิภาพการทำนาย เท่ากับ 0.703 ประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว เท่ากับ 0.698 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ 0.20924

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากทิศทางการบริหารและนโยบายด้านการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายข้อที่ 12 “สร้างและพัฒนาความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์กับองค์กรภาครัฐ เอกชน โรงงานอุตสาหกรรม ชุมชน และเครือข่าย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัด

การศึกษาให้มีคุณภาพ” ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาส ซุ่นห้วน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ Sternberg (2006) ที่ระบุว่าผู้บริหารที่มีคุณภาพควรมีทักษะการตัดสินใจที่รอบคอบ มีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาองค์กร มีวิสัยทัศน์ในการบูรณาการแนวคิดร่วมกัน และสามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมายเดียวกัน

2. การจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามกรอบ 10 มิติการขับเคลื่อน 25 นโยบาย สู่การบริหารจัดการมาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะมิติด้านคุณภาพ มิติด้านความร่วมมือ มิติด้านความทันสมัย มิติด้านความปลอดภัย และมิติด้านความสุข ที่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในทุกด้าน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พีรพันธุ์ พีรพิชญกุล (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ Lili Hermandez - Romero และ Xiaokun (2021) ที่ศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดการสร้างสรรค์ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถสนับสนุนการพัฒนาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกบริบท

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.842$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุวรรณภูมิปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรที่ได้รับการเข้าสมการ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่น ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านวิสัยทัศน์ มีประสิทธิภาพในการทำนายได้ร้อยละ 70.3

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม

1.2 ควรจัดหลักสูตรพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปรับปรุงและประเมินผลสภาพแวดล้อมอย่างเป็นระบบ (PDCA) เพื่อให้สถานศึกษามีความพร้อมและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายและบริบททางสังคมได้อย่างทันท่วงที

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาในมิติที่หลากหลายขึ้น เช่น วัฒนธรรมองค์กร บรรยากาศองค์การ หรือภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถอธิบายความซับซ้อนของการบริหารจัดการในยุคปัจจุบันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคนิคหรือแนวทางการบริหารสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและบริบทของสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้สามารถรองรับการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาส ซุ่นห้วน. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พีรพันธุ์ พีรพิชญกุล. (2566). การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. ในการศึกษา เฉพาะกรณี ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2567). แผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. สมุทรปราการ: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

Amabile, T. M. (1996). Creativity in context. Boulder, CO: Westview Press.

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational leadership. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2008). Seven strong claims about successful school leadership. School Leadership and Management, 28(1), 27–42.

Hernández-Romero, L., & Xiaokun, Z. (2021). Supportive learning environments at elementary level in China. Journal of Educational Research for Policy and Practice, 20(2), 325-347.

Mumford, M. D., Scott, G. M., Gaddis, B., & Strange, J. M. (2002). Leading creative people: Orchestrating expertise and relationships. The Leadership Quarterly, 13(2), 705–750.

Stemberg, R. J. (2006). Creative Leadership: It's Decision. Journal of Leadership, 36(2).

การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3*

THE USE OF BRAHMAVIHARA PRINCIPLES BY SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS' WORK PERFORMANCE UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

วรันทร วันพุฒ[1] และ ทิพมาศ เศวตวรโชติ[2]

Waruntorn Wanput[1] and Tippamas Sawetworachot [2]

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย[1]

Mahamakut Buddhist University, Thailand[1]

Corresponding Author's Email: waruntorn.wan@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และ 4) ศึกษาตัวแปรพยากรณ์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน ปีการศึกษา 2568 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 324 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .641$) และ 4) ตัวแปรพยากรณ์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู พบว่า มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านอุเบกขา ด้านเมตตา และด้านมุทิตา ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดย

* Received 28 March 2026; Revised 9 April 2026; Accepted 17 May 2026

มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 44.7 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ สมการคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.924 + .228(X_4) + .241(X_1) + .107(X_3)$ และสมการคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = .363(X_4) + .320(X_1) + .159(X_3)$

คำสำคัญ: หลักพรหมวิหาร 4, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพ, การปฏิบัติงานของครู

Abstract

This independent study aimed to: 1) examine the level of Brahmavihara 4 application among school administrators under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3; 2) study the level of teachers' work performance efficiency under the same office; 3) investigate the relationship between the application of Brahmavihara 4 by school administrators and teachers' work performance efficiency; and 4) identify the predictive variables of Brahmavihara 4 application by school administrators affecting teachers' work performance efficiency. The sample consisted of 324 teachers under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3 in the academic year 2025. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and multiple regression analysis using both enter and stepwise methods.

The findings revealed that: 1) the overall application of Brahmavihara 4 by school administrators was at the highest level; 2) the overall teachers' work performance efficiency was also at the highest level; 3) the application of Brahmavihara 4 by school administrators had a high positive relationship with teachers' work performance efficiency at the .01 level of statistical significance ($r = .641$) 4) three predictive variables significantly affecting teachers' work performance efficiency at the .001 level were equanimity, loving-kindness, and sympathetic joy. These three variables together could explain 44.7 percent of the variance. The predictive equations were as follows: the raw score equation was $\hat{Y} = 1.924 + .228(X_4) + .241(X_1) + .107(X_3)$, and the standardized score equation was $\hat{Z} = .363(X_4) + .320(X_1) + .159(X_3)$.

Keywords: Brahmavihara 4, School Administrators, Efficiency, Teachers' Job Performance

บทนำ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ระบบการศึกษาไทยกำลังเผชิญกับแรงกดดันในการยกระดับคุณภาพอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่ง "ครู" เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาประสิทธิภาพของครูจึงไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการเสริมสร้างทักษะทางวิชาการหรือความรู้เชิงเทคนิคเท่านั้น แต่จำเป็นต้องครอบคลุมมิติด้านจิตวิญญาณ ความผูกพันต่อวิชาชีพ และคุณธรรมในการปฏิบัติงานควบคู่กันไป ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า "ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา" มีบทบาทเชิงกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางและบรรยากาศขององค์กรการศึกษา (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2565, หน้า 59) เมื่อพิจารณาแนวโน้มการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน พบว่าการบริหารจำนวนมากยังคงเน้นมิติด้านโครงสร้าง ระบบงาน และผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณเป็นหลัก ขณะที่มิติด้านคุณธรรม จริยธรรม และความสัมพันธ์เชิงมนุษย์ยังไม่ได้รับการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมเพียงพอ ทั้งที่ในบริบทสังคมไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถทำหน้าที่เป็น "กรอบแนวคิดเชิงคุณค่า" (value-based framework) ที่ช่วยเสริมสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของงานกับความผาสุกของบุคลากรได้อย่างมีนัยสำคัญ ในประเด็นนี้ หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ถูกเสนอให้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ เมตตาช่วยสร้างความปรารถนาดีและความไว้วางใจ กรุณาช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูล มุทิตาช่วยเสริมแรงเชิงบวกและสร้างกำลังใจในการทำงาน และอุเบกขาช่วยให้ผู้บริหารมีความเป็นกลาง ยุติธรรม และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (พัชรี สุทธิกุล, 2564, หน้า 41)

ในการบริหารสถานศึกษา การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ มิได้เพียงช่วยเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในองค์กรเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมบรรยากาศแห่งความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือในหมู่บุคลากร โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่ผู้บริหารควรนำมาประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง เพราะสามารถช่วยทั้งด้านการตัดสินใจ การบริหารบุคลากร และการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม เมตตาช่วยให้ผู้บริหารมีความปรารถนาดีต่อครูและบุคลากร ก่อให้เกิดการสื่อสารที่เป็นมิตรและบรรยากาศที่อบอุ่นในองค์กร กรุณาช่วยให้ผู้บริหารเอาใจใส่และพร้อมช่วยเหลือผู้ร่วมงานเมื่อประสบปัญหา มุทิตาส่งเสริมการชื่นชมยินดีในความสำเร็จของครู อันเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงาน ส่วน

อุเบกขาเป็นหลักแห่งความวางใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียงตามอารมณ์หรือความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางตัวและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งหรือความคิดเห็นแตกต่างกันในองค์กร (ไพศาล วรสันต์, 2565 หน้า 82) หลักพรหมวิหาร 4 อันประกอบด้วย เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข), กรุณา (ความสงสาร ช่วยเหลือผู้ที่ประสบทุกข์), มุทิตา (ความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น), และอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียง) เป็นหลักธรรมที่ทรงคุณค่าในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะในองค์กรทางการศึกษา ผู้บริหารที่ยึดหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารจะสามารถดูแลครูด้วยความเข้าใจ ไม่ใช้อำนาจในเชิงกดขี่ แต่ใช้ความเห็นใจ ความเมตตา และความยุติธรรมในการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมศักยภาพของครู และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ (บุญมี สุระโคตร, 2564 หน้า 46)

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โรงเรียนในพื้นที่ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ความเครียดจากภาระงานของครู และความต้องการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา การที่ผู้บริหารนำหลักพรหมวิหาร 4 มาปรับใช้ในการบริหารสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง กระตุ้นให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา จะช่วยให้โรงเรียนมีการพัฒนาในทุกด้าน และสร้างความรักสามัคคี มีน้ำใจไมตรีจิตที่ดีต่อกัน อันจะทำให้เกิดผลโดยตรงต่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากสามารถนำไปสู่การพัฒนาการบริหารงานสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู เป็นไปในทิศทางใดเป็นไปในทิศทางบวก

2. หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างน้อย 1 ด้านสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,513 คน จากโรงเรียน 221โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต3)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 324 คน ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p. 607)

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

1. ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็นด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยการจำแนกสถานศึกษาเป็น ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 ที่ประกอบด้วย 6 อำเภอ คือ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร อำเภอชะอวดอำเภอจุฬาภรณ์ และอำเภอร่อนพิบูลย์

2. สุ่มตัวอย่างครู โดยการใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลากชื่อครูแบ่งตามชื่อโรงเรียนแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement) จำนวน 6 อำเภอ ให้ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนตามรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มประชากร

โรงเรียนใน สพป. นครศรีธรรมราช เขต 3	จำนวน โรงเรียน	จำนวน ครู	ครู กลุ่มตัวอย่าง
อำเภอเชียรใหญ่	30	178	38
อำเภอชะอวด	52	423	90
อำเภอปากพนัง	49	226	48
อำเภอร่อนพิบูลย์	35	325	69
อำเภอหัวไทร	37	251	54
อำเภอจุฬาภรณ์	18	110	23
รวม	**221**	**1513**	**324**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลจากหนังสือ ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบ สอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ วิทยฐานะ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสอน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 20 ข้อ 1) ด้านเมตตา จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านกรุณา จำนวน 5 ข้อ 3) ด้านมุทิตา จำนวน 5 ข้อ 4) ด้านอุเบกขา จำนวน 5 ข้อ

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2 นี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 อันดับ ตามแบบของ Likert Scale โดยแบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นแบบสอบถาม

ลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี จำนวน 28 ข้อ 1) ด้านความสามารถ จำนวน 7 ข้อ 2) ด้านการปรับตัว จำนวน 7 ข้อ 3) ด้าน สภาพแวดล้อมในองค์การ จำนวน 7 ข้อ และ4) ด้านแรงจูงใจ จำนวน 7 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ถึงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่แจก แบบสอบถามเพื่อทำการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำส่งหนังสือถึงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามให้กับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (Simple random sampling)

4. เมื่อได้แบบสอบถามที่ตอบข้อมูลเรียบร้อยแล้วกลับคืนมาจำนวน 324 ชุด คิด เป็น 100% จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจัดลำดับของข้อมูล ลงรหัส และ บันทึกข้อมูล

5. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจาก การนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อ คำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยใช้เกณฑ์ +1, 0 และ -1 ผลการประเมินพบว่าค่า IOC ของ ข้อคำถามทั้ง 40 ข้อ อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องตามนิยาม ศัพท์

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มี ลักษณะใกล้เคียงจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอ นบาค (Cronbach’s Alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (0.70) แสดงว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

ดังนั้น เครื่องมือวิจัยฉบับนี้จึงมีความเหมาะสม มีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้เก็บ ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้อย่างน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analyzed) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สำหรับการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่า คะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103)

3. วิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สำหรับการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่า คะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Peason's Product Moment Correlation Coefficient) และแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของ พิสนุ ฟองศรี (2552, หน้า 159-160) หาก r มีค่าเป็นบวก (+) หมายถึงตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวก หากค่า r มีค่าเป็น ลบ (-) หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางลบ โดยใช้การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้

5. วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ของการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยวิธีการสร้างสมการณ์ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบนำเข้าตัวแปรทั้งหมด (Enter Regression) และแบบขั้นตอน (Stepwise Method) ในรูปแบบสมการพยากรณ์คะแนนดิบ และรูปสมการพยากรณ์มาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง“การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3” ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3	ระดับการใช้หลักพรหมวิหาร 4		
	$\overline{X}$	$S.D.$	แปลผล
1. ด้านเมตตา	4.56	0.21	มากที่สุด
2. ด้านกรุณา	4.52	0.27	มากที่สุด
3. ด้านมุทิตา	4.54	0.24	มากที่สุด
4. ด้านอุเบกขา	4.54	0.25	มากที่สุด
รวม	**4.54**	**0.19**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา ส่วนด้านกรุณา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\overline{X}$	$S.D.$	แปลผล
1. ด้านความสามารถ	4.56	0.21	มากที่สุด
2. ด้านการปรับตัว	4.55	0.21	มากที่สุด
3. ด้านสภาพแวดล้อมในองค์การ	4.54	0.21	มากที่สุด
4. ด้านแรงจูงใจ	4.53	0.21	มากที่สุด
รวม	**4.55**	**0.16**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ

ปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความสามารถ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการปรับตัว และด้านแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตารางที่ 4 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตัวแปรที่ศึกษา	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	$Y_{รวม}$
X_1	.451**	.318**	.496**	.376**	.537**
X_2	.270**	.404**	.268**	.443**	.452**
X_3	.455**	.213**	.539**	.309**	.496**
X_4	.277**	.551**	.298**	.531**	.540**
$X_{รวม}$	.452**	.479**	.498**	.532**	.641**

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (r = .641) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง (r = .213 - .551) อย่างมีในสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงที่สุด คือการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอุเบกขา (X_4) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ด้านการปรับตัว (Y_2) (r = .551) รองลงมา คือ คือการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมุทิตา (X_3) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ด้านสภาพแวดล้อมในองค์การ (Y_3) (r = .539) และคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยที่สุด คือ การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมุทิตา (X_3) กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ด้านแรงจูงใจ (Y_2) (r = .213)

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์เพื่อพยากรณ์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำแนกตามรูปแบบโดยภาพรวม

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	F	Sig
X_1, X_2, X_3, X_4,	.669[a]	.447	.440	.122	64.461	.000
a. Predictors: (Constant), ด้านเมตตา (X_1), ด้านกรุณา (X_2), ด้านมุทิตา (X_3), ด้านอุเบกขา(X_4)						

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคุณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) โดยใช้ตัวแปรการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู พบว่า การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้ร้อยละ 64.46 (R^2 = .447) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .122 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{y}$ = 1.925 + .242 (X_1) + .230 (X_4) + .108 (X_3) + -.004 (X_2) และสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}$ = .039 (X_1) + .037 (X_3) + .035 (X_2) + .035 (X_4)

ตารางที่ 6 แสดงผลความแปรปรวนที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple regression Analysis) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.540[a]	.292	.290	.137
2	.657[b]	.431	.428	.123
3	.669[c]	.447	.442	.122
[a] Predictors: (Constant), ด้านอุเบกขา (X_4)				
[b] Predictors: (Constant), ด้านอุเบกขา (X_4), ด้านเมตตา (X_1)				
[c] Predictors: (Constant), ด้านอุเบกขา (X_4), ด้านเมตตา (X_1), ด้านมุทิตา (X_3)				

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู พบว่า เมื่อนำตัวแปรการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอุเบกขา ด้านเมตตา ด้านมุทิตา สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ด้าน สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้ร้อยละ 86.20 (R^2 = .447) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .122 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{y}$ = 1.924 + .228 (X_4) + .241 (X_1) + .107 (X_3) สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}$ = .165 + .039 (X_1) + .036 (X_3) + .029 (X_4)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3” ดังนี้

การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบริหารงานที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี และการบริหารงานบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี ความเห็นอกเห็นใจ ความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และความยุติธรรมเป็นกลาง การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาจึงช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กร เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความปรารถนาดีต่อครูและบุคลากรในโรงเรียน โดยเฉพาะการแสดงออกถึงความตั้งใจที่จะให้ครูประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการให้กำลังใจและสนับสนุนการทำงานของครู ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนร่วมงานและคอยช่วยเหลือครูด้วยความจริงใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารที่ให้

ความสำคัญกับการดูแลและช่วยเหลือบุคลากรในองค์กร ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของตะวันฉาย สถิตรัศมี (2565) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 อยู่ในระดับมาก โดยด้านเมตตามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านอุเบกขา และด้านกรุณามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อบรรยากาศการทำงาน ความร่วมมือของบุคลากร และประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวมอีกด้วย ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยรวมครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมในองค์กร และแรงจูงใจในการทำงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระบบการบริหารจัดการทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีคุณภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ส่งผลให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีต่อผู้เรียนและสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าครูมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องความรับผิดชอบต่อความสำเร็จของผู้เรียนและการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้การที่ครูมีความรับผิดชอบต่อความผิดพลาดของผู้เรียนในระดับที่ต่ำกว่าในข้ออื่น อาจเนื่องมาจากครูบางส่วนมองว่าความผิดพลาดของผู้เรียนอาจเกิดจากหลายปัจจัย ในส่วนของ โดยเฉพาะการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองและการพัฒนาทักษะทางวิชาการให้ทันสมัย สะท้อนให้เห็นว่าครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในยุคปัจจุบัน ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร พิมพ์แก้ว และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ (2567) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนจากผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน เช่น การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมในการทำงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการยกระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยรวม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .641$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารงาน ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู กล่าวคือ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม มีความปรารถนาดีต่อบุคลากร เห็นอกเห็นใจผู้ร่วมงาน ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และวางตัวเป็นกลางอย่างยุติธรรม ย่อมส่งผลให้ครูมีแรงสนับสนุนทางจิตใจ เกิดความเชื่อมั่นในองค์กร และมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้นตามลำดับ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เป็นรายคู่ พบว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง ($r = .213 – .551$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในระดับหนึ่ง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐาน สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี ส่งผลให้ครูมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของชนุลดา แอเด็น (2566) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษาและการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมทั้งด้านความสัมพันธ์ในองค์กร บรรยากาศการทำงาน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ผลการถดถอยโดยใช้สมการพยากรณ์เพื่อพยากรณ์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถอธิบายความแปรผันของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ 44.7 (R^2 = .447) แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพรหมวิหาร 4 มีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของครู ทั้งในด้านการปฏิบัติหน้าที่ การทำงานร่วมกัน และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเมตตาต่อครูและบุคลากร มีความเป็นกลาง ยุติธรรม และมีความยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น จะสามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครูได้มาก ส่งผลให้ครูมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ยังพบว่า ตัวแปรด้านอุเบกขา เมตตา และมุทิตา เป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถอธิบายความแปรผันของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพรหมวิหาร 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่เน้นการบริหารจัดการคนด้วยความเข้าใจ ความเมตตา ความยุติธรรม และการส่งเสริมกำลังใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กร ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอัครพงษ์ พูลผล บรรเจิด เจริญเวช (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย ของเจ้าอาวาสในจังหวัดชุมพร พบว่า การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา มาใช้ในการบริหารองค์กรสามารถช่วยเสริมสร้างความสามัคคีภายในองค์กร ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ .001 เนื่องจากหลักธรรมดังกล่าวช่วยให้ผู้นำมีความยุติธรรม เข้าใจผู้อื่น และสามารถบริหารบุคลากรด้วยความเอื้ออาทรและความเป็นธรรม ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารสถานศึกษา ไม่เพียงเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารองค์กรเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาใช้ในการบริหารบุคลากร เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และความสามัคคีในองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู 2) หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา โดยบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับการพัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 3) สถานศึกษาควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และความเอื้ออาทร โดยผู้บริหารควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 เช่น การให้กำลังใจ การชื่นชมความสำเร็จของผู้อื่น และการตัดสินปัญหาอย่างเป็นธรรม เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของครู 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา เช่น การอบรมภาวะผู้นำเชิงพุทธ การพัฒนาจิตใจ และการสร้างองค์กรแห่งความเมตตา เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและยกระดับคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครู

3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของครู

เอกสารอ้างอิง

ชนุลดา แอเด็น และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 13(1), 196–211.

ตะวันฉาย สถิตรัศมี. (2565). ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น .(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

บุญมี สุระโคตร. (2564). การบริหารตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา. วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา, 1(1), 1-3.

พระมหาอัครพงษ์ พูลผล, บรรเจิด เจริญเวช, และวาสนา จาตุรัตน์. (2561). แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย: กรณีศึกษาการบริหารของเจ้าอาวาสของวัดในจังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พัชรี สุทธิกุล. (2564). ภาวะผู้นำทางจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พิสณุ ฟองศรี. 2552. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย: การสร้าง และพัฒนาแบบสอบถาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ไพศาล วรสันต์. (2565). การบริหารตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพในสถานศึกษา. วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา.

ศศิธร พิมพ์แก้ว, และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์. (2567). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 35(3), 49–64.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2565). ภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement.

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2*

ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOLS EFFECTIVENESS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปนิตา หนูอินทร์แก้ว[1]และ สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี[2]

Panita Nooinkaew [1] and Supattara Pusitrattanavalee [2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

[1-2]Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus,Thailand

Corresponding Author's Email: panita.nui@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 4) ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในปีการศึกษา 2568 จำนวน 327 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตัวแปรพยากรณ์ที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความน่าเคารพ และความไว้วางใจ ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 75.80 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 0.517 + 0.357X_5 + 0.225X_3 + 0.179X_2 + 0.128X_1$ และในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ ดังนี้ $\hat{Z} = 0.373\ X_5 + 0.246\ X_3 + 0.207\ X_2 + 0.138\ X_1$ แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ประสิทธิผลของสถานศึกษา, ภาวะผู้นำผู้บริหาร

---

* Received 7 April 2026; Revised 10 April 2026; Accepted 17 May 2026

Abstract

This research aimed to examine: 1) the level of ethical leadership among school administrators 2) the level of school effectiveness 3) the relationship between ethical leadership and school effectiveness; and 4) the ethical leadership predictors influencing school effectiveness in schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 327 teachers in the academic year 2025, selected through multi-stage random sampling. The research instrument was a questionnaire. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.The findings revealed that both ethical leadership of school administrators and school effectiveness were rated at the highest level overall, and were statistically significantly related at the .001 level. Four key predictor variables - integrity, responsibility, respectability, and trustworthiness - were able to collectively predict school effectiveness at 75.80%. The prediction equation in raw score form was: $\hat{Y} = 0.517 + 0.357X_5 + 0.225X_3 + 0.179X_2 + 0.128X_1$ and in standardized score form $\hat{Z} = 0.373\ X_5 + 0.246\ X_3 + 0.207\ X_2 + 0.138\ X_1$ These results demonstrate that ethical leadership plays a significant role in enhancing school effectiveness.

Keywords: Ethical Leadership, School Effectiveness, Administrative Leadership

บทนำ

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีวินัย มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และมีความสามารถตามศักยภาพของตน ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม พร้อมกำหนดให้รัฐดำเนินการสนับสนุนค่าใช้จ่ายแก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งนี้ หมวด 16 ว่าด้วยการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มาตรา 258 ยังกำหนดให้มีกลไกการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่สะท้อนความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมถึงมีระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลที่โปร่งใสและเป็นธรรมในบริบทดังกล่าว คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้

(ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร์, 2563) และ(เนาวรัตน์ รอดเพียน, 2563) ชี้ว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารต้องดำเนินควบคู่กับความรู้และความสามารถ เพราะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ(จุฑาภรณ์ ยมพมาศ และกนกกร ศิริสุข, 2566) รวมถึง (ชัชวาล แก้วกระจาย และวิชิต แสงสว่าง, 2564) ที่ยืนยันว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารส่งผลต่อคุณภาพครูและผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประสิทธิผลของสถานศึกษา หมายถึง ระดับความสำเร็จที่เกิดจากการบริหารงานของผู้บริหารและบุคลากรร่วมกัน ซึ่งครอบคลุมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสร้างทัศนคติเชิงบวก และความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียน(ชุติมา องค์ศิริพงษ์ ,2563) ได้อธิบายว่าเมื่อผู้บริหารแสดงออกซึ่งจริยธรรมในระดับสูง ครูจะเกิดความศรัทธาและมุ่งมั่นปฏิบัติงาน ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถผลิตผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมได้อย่างแท้จริง ยิ่งไปกว่านั้น ผู้บริหารที่มีจริยธรรมยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษาในสายตาของชุมชนและผู้ปกครอง ทำให้ได้รับความไว้วางใจและการสนับสนุนอันเป็นปัจจัยเสริมให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 188 โรงเรียน มีเป้าประสงค์มุ่งพัฒนาผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และจิตสาธารณะ ควบคู่กับการส่งเสริมให้ครูเป็นครูยุคใหม่ที่มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้บริหารทุกโรงเรียนจำเป็นต้องมุ่งเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เพื่อกระตุ้นให้ครูจัดการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนไปสู่วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต2

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นนที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2

2. ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งด้านเป็นตัวทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 2,104 คน (ข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2) 1.2) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ด้วยวิธีการวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการดำเนินการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ขั้นที่1.จำแนกตามศูนย์เครือข่าย ในอำเภอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 12 ศูนย์เครือข่ายขั้นที่ 2 สุ่มโรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampline) ขั้นที่ 3 สุ่มครู โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampline)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในรูปแบบ Check List ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน จำนวน 40 ข้อ และตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา 5 ด้าน จำนวน 43 ข้อ 2.2) การสร้างเครื่องมือเริ่มจากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่าอยู่ในระดับ 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.50 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 ก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็นขั้นตอน 3.1) โดยผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 3.2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมลิงก์คิวอาร์โค้ดแบบสอบถามเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อประสานงานไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 3.3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ส่งหนังสือพร้อม ลิงก์คิวอาร์โค้ดแบบสอบถามแจ้งไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบ AMSS เพื่อให้ครูตอบแบบสอบถามออนไลน์ 3.4) ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน 4.1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยค่า ความถี่และร้อยละ 4.2) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 4.3) วิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายระดับของตัวแปรทั้งสอง 4.4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน 4.5) วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ทั้งแบบนำเข้าตัวแปรทั้งหมด (Enter Method) และแบบขั้นตอน (Stepwise Method) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาทั้งในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวม

ที่	ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 327		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ความไว้วางใจ	4.64	0.43	มากที่สุด
2.	ความน่าเคารพ	4.64	0.47	มากที่สุด
3.	ความรับผิดชอบ	4.65	0.44	มากที่สุด
4.	ความยุติธรรม	4.64	0.45	มากที่สุด
5.	ความซื่อสัตย์	4.68	0.42	มากที่สุด
	รวม	**4.65**	**0.40**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.65, S.D.=0.40) หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความซื่อสัตย์ ($\bar{X}$=4.68, S.D.= 0.42) รองลงมา คือ ความรับผิดชอบ ($\bar{X}$=4.65, S.D.=0.44) ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ความไว้วางใจ คือ ($\bar{X}$=4.64, S.D.= 0.43) ความยุติธรรม ($\bar{X}$=4.64, S.D.= 0.45) และความน่าเคารพคือ ($\bar{X}$=4.64, S.D.= 0.47)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวม

ที่	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	n = 327		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.63	0.45	มากที่สุด
2.	ความพึงพอใจในงานของบุคลากร	4.65	0.45	มากที่สุด
3.	การปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน	4.67	0.44	มากที่สุด
4.	การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.64	0.47	มากที่สุด
5.	การพัฒนาทัศนคติทางบวก	4.69	0.44	มากที่สุด
	รวม	**4.66**	**0.40**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}$=4.66, S.D.=0.40) เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาทัศนคติทางบวก ($\bar{X}$=4.69, S.D.=0.44) รองลงมา คือ การ

ปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน($\bar{X}$=4.67, S.D.=0.44) ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน($\bar{X}$=4.63, S.D.=0.45)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา (X)	ประสิทธิผลของสถานศึกษา(Y)					ผลรวม $Y_{รวม}$
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	
X_1	.626***	.657***	.605***	.655***	.634***	.709***
X_2	.712***	.780***	.698***	.666***	.662***	.784***
X_3	.733***	.731***	.666***	.683***	.692***	.782***
X_4	.723***	.743***	.662***	.673***	.687***	.778***
X_5	.698**	.801***	.720***	.711***	.744***	.819***
ผลรวม $X_{รวม}$	.783***	.832***	.751***	.759***	.765***	.868***

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาพรวมระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.868

4.ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 4 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression anallis) เพื่อเสนอการคัดเลือกตัวแปร ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเข้าสู่สมการพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig
	B	Std.Error	β		
ค่าคงที่ (Constant)	0.517	.133		3.877	.000***

X_5	0.357	.048	.373	7.470	.000***
X_3	0.225	.043	.246	5.181	.000***
X_2	0.179	.043	.207	4.116	.000***
X_1	0.128	.039	.138	3.319	.001**
R=.871, R^2=.758, Adjusted R^2=.755., $S.E._{Est}$=.200, F=252.035, Sig.= .000***					

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่าเมื่อนำตัวแปร ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านเข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอน มีตัวแปรภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 4 ด้านเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ความน่าเคารพและความไว้วางใจ ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ร้อยละ75.80 สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในรูปคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = 0.517 + 0.357X_5 + 0.225X_3 + 0.179X_2 + 0.128X_1$$

สมการพยากรณ์การประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในรูปคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = 0.373\ X_5 + 0.246\ X_3 + 0.207\ X_2 + 0.138\ X_1$$

อภิปรายผล

1.ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยมีภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบริหารงานภายใต้กรอบคุณธรรมและจริยธรรม โดยยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม และความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน อีกทั้งนโยบายทางการศึกษาของประเทศไทยยังมุ่งเน้นให้ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้ผู้บริหารมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของครูและบุคลากรในสถานศึกษา และ ผู้บริหารยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมภายในสถานศึกษาเช่น การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การตัดสินใจอย่างเป็นธรรม การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร และการสร้างความไว้วางใจในองค์กร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศตพร จงแต่งกลาง (2565,หน้า171) วิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิง

จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลยโดยมีภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ บุญ ธัญกิจ (2564, หน้า 165) วิจัยเรื่อง "ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารและครู ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมก็มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการพัฒนานักเรียน ให้มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาองค์ประกอบของประสิทธิผล การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การส่งเสริมทัศนคติทางบวก การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ จึงทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ อีกทั้งภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมยังช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา ใจชื่อ (2566,86) วิจัยเรื่อง "คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมที่อยู่ในระดับมากที่สุด

3.ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นนที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในระดับสูงย่อมสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และบรรยากาศการทำงานที่ดีในองค์กร ซึ่งนำไปสู่ประสิทธิผลของสถานศึกษาที่สูงขึ้น ผู้นำมีภาระและความรับผิดชอบทางจริยธรรมที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลอื่น ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ในแง่บวกกับความรับผิดชอบต่อองค์กรของพนักงานและความเชื่อถือที่มต่อผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชา หนูเสมียน (2567,หน้า 84) วิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาที่พบว่าการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา ล้ำเลิศ (2566, หน้า 85 วิจัยเรื่อง "ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารส่งผลต่อ

ประสิทธิผลของสถานศึกษาและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระศักดิ์ ศิริมาตร (2565,หน้า92) วิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต1 ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 4 ด้านเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ความน่าเคารพและความไว้วางใจซึ่งตัวแปรทั้ง 4 สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ร้อยละ75.80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความซื่อสัตย์ เป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา เมื่อผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน จะทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และพร้อมที่จะร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิผลสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบเป็นองค์ประกอบที่ได้รับความถี่สูงสุดจากนักวิชาการที่ด้านความซื่อสัตย์มีอำนาจพยากรณ์สูงสุดนั้นอธิบายได้ว่า ความซื่อสัตย์ของผู้บริหารก่อให้เกิดความไว้วางใจในองค์กร สร้างบรรยากาศการทำงานที่โปร่งใส และกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กร ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ บุญ ธัญกิจ (2564, หน้า 185) วิจัยเรื่อง "ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารและครู ที่กล่าวว่าความซื่อสัตย์เป็นคุณสมบัติที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างความเชื่อมั่นและนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จส่วนด้านความรับผิดชอบที่มีอำนาจพยากรณ์รองลงมา สะท้อนให้เห็นว่าการที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำงาน ยอมรับผลการกระทำ และพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยตรง และ สอดคล้องงานวิจัยของจิตรา อุนจะนำ (2566,หน้า145) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของบุคลากรที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ยืนยันว่าความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ ความยุติธรรม และความรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านความยุติธรรม ไม่ได้เข้าสู่สมการพยากรณ์แบบ Stepwise แม้จะมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง อาจเนื่องจากความ ซ้ำซ้อนของตัวแปรในสมการ ซึ่งบ่งชีว่าอิทธิพลของด้านความยุติธรรมอาจถูกอธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน อย่างไรก็ตาม ความยุติธรรมยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับ สะท้อนว่ามีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในเชิงคุณภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความน่าเคารพ และความไว้วางใจ สามารถอธิบายการผันแปรของประสิทธิผลสถานศึกษาได้ร้อยละ 75.8 โดยความ ซื่อสัตย์มีน้ำหนักในการพยากรณ์สูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าความซื่อสัตย์ของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดตั้งระบบฐานข้อมูลโปร่งใส (Open Data) ในการบริหารงบประมาณและงานบุคคล **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative) เพิ่มเติม เพื่อเจาะลึกพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เป็นแบบอย่าง (Best Practice) ของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

จันทิมา ใจซื่อ. (2566). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี.

จิตรา อุนจะนำ. (2566). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของบุคลากรที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ,11(2) , 267–279.

จุฑาภรณ์ ยมพมาศ และกนกกร ศิริสุข. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วารสารทัศนมิติทางการศึกษา, 1(2), 47–61.

ชัชวาล แก้วกระจาย และวิชิต แสงสว่าง. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(3), 47–52.

ชุติมา องค์ศิริพงษ์. (2563). บทบาทภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 24(2), 25–40.

ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร์. (2563). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(5), 2233–2250.

เนาวรัตน์ รอดเพียน. (2563). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีนครินทร์.

ภาณุวัฒน์ บุญธัญกิจ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารและครู. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560, 6 เมษายน). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก).

รุ่งนภา ล้ำเลิศ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ศตพร จงแต่งกลาง. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลยหนองบัวลำภู ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย].

สุระศักดิ์ ศิริมาตร. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อนุชา หนูเสมียน. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อำเภอฉวาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2*

SCHOOL ENVIRONMENTAL MANAGEMENT INFLUENCING THE 21ST CENTURY LEARNING SKILLS OF STUDENTS IN SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พิมพ์ศิริพร แก้วเกลี้ยง[1] และ บุญส่ง ทองเอียง[2]

Pimsiripohn Kaewkliang[1] and Boonsong Thongiang[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

[1-2]Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus.

Corresponding Author's Email: pppim18@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 4) เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกกันในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ตัวแปรการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา จำนวน 3 ด้าน เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหารจัดการและด้านกายภาพ ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 63 สามารถสร้างสมการ

* Received 8 April 2026; Revised 11 April 2026; Accepted 17 May 2026

ถดถอยในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $\hat{Y}$= 1.191 + .272 (X_4) + .233 (X_3) + .196 (X_1) และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ $\hat{Z}$= .342 (X_4) + .289 (X_3) + .248 (X_1)

คำสำคัญ: การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา, ทักษะการเรียนรู้, ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to examine the level of school environmental management, 2) to investigate the level of students' 21st-century learning skills, 3) to analyze the relationship between school environmental management and students' 21st-century learning skills, and 4) to identify the variables of school environmental management that predict these skills. The sample comprised 322 teachers. Data were collected using a questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results indicated that: 1) the overall level of school environmental management was high, 2) the overall level of students' 21st-century learning skills was also high, 3) there was a moderately high positive correlation between school environmental management and students' 21st-century learning skills, which was statistically significant at the .01 level, and 4) regression analysis revealed that three aspects of school environmental management physical environment, administrative management, and peer social environment were the strongest predictors of 21st-century learning skills. These variables jointly accounted for 63% of the variance, with statistical significance at the .001 level. The predictive equations are as follows: unstandardized score equation: $\hat{Y}$= 1.191 + .272 (X_4) + .233 (X_3) + .196 (X_1) Standardized score equation: $\hat{Z}$= .342 (X_4) + .289 (X_3) + .248 (X_1)

Keywords: school environment management, learning skills, 21st century students

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล โลกาภิวัตน์ และเศรษฐกิจฐานความรู้ ได้ส่งผลให้ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องปรับบทบาทจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาทักษะที่จำเป็น

สำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจของกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2009; Trilling & Fadel, 2009) สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การพัฒนาทักษะดังกล่าวมิได้เกิดจากการจัดการเรียนการสอนเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบริบทแวดล้อมในสถานศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีระบบนิเวศทางการพัฒนามนุษย์ (Ecological Systems Theory) ของ Bronfenbrenner (1979) ที่ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของบุคคลในทุกมิติ ขณะเดียวกัน แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) อธิบายว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้และทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ การลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกัน (Vygotsky, 1978) ดังนั้น สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ทั้งด้านกายภาพ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ และด้านสังคมกลุ่มเพื่อน จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 (สุนทรียา บุญตา และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2564)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลลัพธ์การเรียนรู้และทักษะสำคัญของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางสังคมและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (OECD, 2018; นิชาภา เจริญรวย, 2566) นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและเพิ่มประสิทธิผลทางการเรียนได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการศึกษาในประเด็นดังกล่าวอย่างกว้างขวางในระดับสากลและในบางบริบทของประเทศไทย แต่ยังพบว่าการศึกษาเชิงประจักษ์ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ยังมีข้อจำกัด ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

2. เพื่อศึกษาระดับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. การบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2. การบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 จำนวน 2,029 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2, 2568, หน้า 24)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 322 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 28 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน จำนวน 44 ข้อ

2.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยครอบคลุมขอบเขตตามนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้อง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข 3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อ

พิจารณาความสมบูรณ์ถูกต้องตามหลักและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วนำผลการพิจารณามาวิเคราะห์หาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน 4) คัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่าข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ที่ระดับ 0.77-1.00 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และมี 1 ข้อที่มีค่า IOC อยู่ที่ 0.33 ผู้วิจัยจึงตัดข้อคำถามนั้นออกตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5) ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 6) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป นำแบบสอบถามที่ทดลองมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .964 7) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพร้อมลิงค์คิวอาร์โค้ดแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยแจ้งไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง พร้อมลิงค์คิวอาร์โค้ดแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบ AMSS ส่งไปยังโรงเรียน

3.3 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบ ความถูกต้องสมบูรณ์แล้วดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการหาค่าความถี่และร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อทราบการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลระดับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

4.4 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้วิธีการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

4.5 วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์โดยวิธีสร้างสมการพยากรณ์ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในรูปสมการพยากรณ์คะแนนดิบ และรูปสมการพยากรณ์มาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

ตาราง 1 การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา	ระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านกายภาพ	4.01	0.54	มาก
2. ด้านวิชาการ	4.16	0.49	มาก
3. ด้านการบริหารจัดการ	4.22	0.53	มาก
4. ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน	4.28	0.54	มาก
ภาพรวม	4.19	0.48	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.19, S.D.=0.48) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ($\bar{X}$=4.28, S.D.= 0.54) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}$=4.22, S.D.=0.53) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านกายภาพ ($\bar{X}$=4.01, S.D.=0.54)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 2 ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	ระดับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ทักษะด้านความสร้างสรรค์และนวัตกรรม	4.05	0.44	มาก
2. ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา	4.08	0.48	มาก
3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี	4.17	0.48	มาก
4. ทักษะชีวิตและอาชีพ	4.10	0.45	มาก
5. ทักษะด้านการสื่อสาร	4.04	0.44	มาก
6. ทักษะด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.29	0.55	มาก
ภาพรวม	4.12	0.43	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.12, S.D.=0.43) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือทักษะด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$=4.29, S.D.=0.55) รองลงมาคือทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ($\bar{X}$=4.17, S.D.=0.48) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะด้านการสื่อสาร ($\bar{X}$=4.04, S.D.=0.44)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปร

ตัวแปร		**(Y)**						**รวม**
(X)		Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y
1. ด้านกายภาพ	X_1	.649**	.674**	.620**	.613**	.620**	.552**	.679**
2. ด้านวิชาการ	X_2	.663**	.676**	.584**	.581**	.609**	.577**	.670**
3. ด้านการบริหารจัดการ	X_3	.699**	.716**	.643**	.682**	.621**	.630**	.728**
4. ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน	X_4	.656**	.709**	.705**	.646**	.636**	.662**	.733**
รวม X		.742**	.774**	.714**	.705**	.690**	.682**	.785**

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา (X) กับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Y) พบว่าการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ.785 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อเสนอการคัดเลือกตัวแปรการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเข้าสู่สมการพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา	**คะแนนดิบ**		**คะแนนมาตรฐาน**	**t**	**Sig.**
	B	**Std.Error**	**β**		
ค่าคงที่ (Constant)	1.191	.127		9.399	.000
ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน (X_4)	.272	.045	.342	6.049	.000
ด้านกายภาพ (X_1)	.196	.039	.248	5.009	.000
ด้านการบริหารจัดการ (X_3)	.233	.047	.289	4.927	.000
R = .794, R2 = .630, Adjusted R2 = .626, S.E.EST = .262, F = 24.279, Sig.=000					

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่าเมื่อนำตัวแปรการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านและตัวแปรทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน มีตัวแปรการบริหาร

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา จำนวน 3 ด้านคือ ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน (X_4) ด้านการบริหารจัดการ (X_3) ด้านกายภาพ (X_1) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 63 (R^2 = .630) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อนำปัจจัยดังกล่าวซึ่งเป็นตัวพยากรณ์ไปสร้างสมการพยากรณ์สามารถสร้างสมการถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ $\hat{Y}$= 1.191 + .272 (X_4) + .233 (X_3) + .196 (X_1) และ $\hat{Z}$= .342 (X_4) + .289 (X_3) + .248 (X_1)

อภิปรายผล

1. ระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากสถานศึกษา ให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ซึ่งเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 รวมถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการนำนโยบายสู่การขับเคลื่อนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิชาภา เจริญรวย (2567, หน้า 70) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้มีความร่มรื่น สวยงาม เช่น การจัดภูมิทัศน์และปลูกต้นไม้ รวมทั้งมีการพัฒนาระบบการสื่อสารที่เป็นระบบ มีเว็บไซต์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีความน่าเชื่อถือ อีกทั้งผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน มีการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการจัดการ และสนับสนุนให้ครูดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน รวมถึงส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากโดยรวม

2. ระดับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยมีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะดังกล่าว เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนิชาภา เจริญรวย (2567, หน้า 90) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่าทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทั้งด้านกายภาพ สังคม และการบริหารจัดการ เอื้อต่อการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด การมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงรุก และส่งเสริมกระบวนการคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้ แสดงให้เห็นว่าทุกองค์ประกอบของการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่หน่วยงานทางการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน โดยควรกำหนดเป็นนโยบายเชิงระบบที่สนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาครูและผู้บริหาร รวมถึงการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างสถานศึกษา เพื่อให้ทุกแห่งสามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนิชาภา เจริญรวย (2566, หน้า 91) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับสูง

4. ตัวแปรพยากรณ์การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านกายภาพ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน สามารถพยากรณ์ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 63 แสดงให้เห็นว่าการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โดยเฉพาะด้านสังคมกลุ่มเพื่อน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มากกว่าปัจจัยด้านอื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้ในบริบทปัจจุบันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับนิชาภา เจริญรวย (2566, หน้า 81) กล่าวว่า การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา 3 ด้าน เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 63 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$\hat{Y}$ = 1.191 + .272 (X_4) + .233 (X_3) + .196 (X_1) $\hat{Z}$ = .342 (X_4) + .289 (X_3) + .248 (X_1)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ผู้บริหารควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับด้านสังคมกลุ่มเพื่อน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เนื่องจากเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้มากที่สุด สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและวุฒิภาวะทางอารมณ์อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนให้มีประสิทธิผลสูงสุด

2. ผู้บริหารควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยผู้บริหารสถานศึกษาควรยกระดับสู่การเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leader) โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจากการสั่งการสู่การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับร่วมวิเคราะห์และตัดสินใจ เพื่อสร้างพันธสัญญาและเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้การจัดสภาพแวดล้อมสอดคล้องกับบริบท และความต้องการที่แท้จริงอันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการบ่มเพาะทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

3. จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาด้านวิชาการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางวิชาการให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดให้ครูมีการพัฒนาศักยภาพในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนสนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

2. ควรศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง .

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

นิชาภา เจริญรวย. (2566). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สุนทรียา บุญตา, และ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มอำเภอพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(1), 169–183.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2.

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Harvard University Press.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York, NY: Harper & Row.

OECD. (2018). The future of education and skills Education 2030. https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%2

Partnership for 21st Century Skills. (2009). Framework for 21st century learning. Tucson, AZ: Partnership for 21st Century Skills. From www.p21.org/index.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.

Vygotsky, L. (1978). Mind in Society: The developmental of Higher Psychological process. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา*

FACTORS AFFECTING THE INNOVATIVENESS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

ชลธิชา ดีสังข์[1] และ เอื้อมพร หลินเจริญ[2]

Chonticha Deesang[1] and Aumporn Lincharearn[2]

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร[1-2]

Education Naresuan University, Thailand.[1-2]

Corresponding Author's Email: chontichad67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับของความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาปัจจัยที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 103 คน โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับของความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านการให้รางวัล (X_5) และปัจจัยด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด (X_1) ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.483 มีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 23.30 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เท่ากับ 0.322 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.180(X_1) + 0.432(X_5) + 1.871$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.196(Z_1) + 0.415(Z_5)$$

* Received 7 April 2026; Revised 11 April 2026; Accepted 17 May 2026

คำสำคัญ: ปัจจัย, องค์การแห่งนวัตกรรม, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of factors affecting the innovativeness of educational institutions, 2) to study the level of the innovativeness of educational institutions, and 3) to study the significant factors affecting the innovativeness of educational institutions. The sample used in this research consisted of 103 school administrators under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2, obtained through purposive sampling. The research instrument used for data collection was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research findings were as follows: 1) The overall level of factors affecting the innovativeness of educational institutions was at a high level. 2) The overall level of the innovativeness of educational institutions was
at a high level. And 3) The significant factors affecting the innovativeness of educational institutions at the .05 level of statistical significance were the reward factor (X_5) and the parent agency policy factor (X_1). These factors yielded a multiple correlation coefficient (R) of 0.483, a predictive power (R^2) of 23.30%, and a standard error of 0.322. The predictive equations in raw scores and standardized scores can be written as follows:

Raw score predictive equation:

$\hat{Y} = 0.180(X_1) + 0.432(X_5) + 1.871$

Standardized score predictive equation:

$\hat{Z} = 0.196(Z_1) + 0.415(Z_5)$

Keywords: Factors, Innovative Organization, Schools

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับพลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลงที่พลิกโฉมทุกมิติของสังคมอย่างรวดเร็วและรุนแรง อันเป็นผลมาจากการปฏิวัติทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลและสังคมฐานความรู้ ซึ่งข้อมูลและเทคโนโลยีกลายเป็นทรัพยากรหลักในการขับเคลื่อนนวัตกรรม (World Economic Forum, 2023) เพื่อตระหนักถึงความจำเป็นในการยกระดับขีดความสามารถบนเวทีโลก ประเทศไทยจึงได้วางรากฐานการพัฒนาด้วยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

(พ.ศ. 2561-2580) โดยมีเป้าหมายขับเคลื่อนประเทศด้วยโมเดล "ประเทศไทย 4.0" (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) เพื่อเปลี่ยนผ่านโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการลงทุนในภาคการศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการผลิตบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สอดรับกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม นโยบายของรัฐบาลจึงผลักดันให้สถานศึกษาเป็น "องค์การนวัตกรรม" ที่ไม่ได้เป็นเพียงสถาบันถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องเป็นศูนย์กลางแห่งการบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ การค้นคว้าวิจัย และพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ในทางปฏิบัติกลับพบสภาพปัญหาว่าสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยยังคงประสบความท้าทายในการปรับตัวโครงสร้างการบริหารงานมักยึดติดกับรูปแบบเดิมที่มีลักษณะเป็นลำดับชั้น ขาดความยืดหยุ่น และไม่เอื้อต่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (Smith & Jones, 2021) การที่สถานศึกษาขาดการส่งเสริมอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณ เวลา รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Davis et al., 2020) ทำให้เกิดสภาวะขาดพลวัตในการพัฒนา ไม่สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รุดหน้าไปอย่างรวดเร็วได้ การบริหารจัดการแบบรวมศูนย์อำนาจที่ปราศจากการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยิ่งส่งผลให้สถานศึกษาขาดความหลากหลายทางความคิดและขาดความคล่องตัวในการแก้ปัญหา (Morgan, 2019)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การขับเคลื่อนสถานศึกษาจากการบริหารรูปแบบเดิมไปสู่ "ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม" จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งต้องอาศัยการมีวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง กล้าให้บุคลากรได้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ โดยเรียนรู้จากความผิดพลาด (Drucker, 2007) ตลอดจนต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารที่เป็นสิ่งสำคัญในการเปิดโอกาสให้บุคลากรคิดนอกกรอบและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นระบบและรอบด้าน อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำไปใช้กำหนดแนวทาง นโยบาย และกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาก้าวสู่ความเป็นองค์การนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา
2.เพื่อศึกษาระดับของความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา
3.เพื่อศึกษาปัจจัยที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 120 โรงเรียน แบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 137 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 103 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) จากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบ 5 ด้าน ด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบ 4 องค์ประกอบ ด้วยข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากงานวิจัย แนวคิด หนังสือ วารสาร เอกสาร บทความวิชาการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา

3.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย แบ่งออกเป็น ตัวแปรเกณฑ์ คือ ความเป็นองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การนำองค์การเพื่อนวัตกรรม 2) โครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการบริหารจัดการนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 4) ระบบงานที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร และตัวแปรพยากรณ์ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม 4) ด้านทรัพยากร 5) ด้านการให้รางวัล

3.3 เขียนนิยามศัพท์เฉพาะและสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัยในครั้งนี้

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับคำแนะนำและทำการปรับปรุงแก้ไข

3.5 นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อความและปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีคุณภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบไปด้วย

3.6 นำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการวัด (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าเป็นข้อคำถามที่นำมาใช้ได้ (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล, 2562)

3.7 นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงไปทดลองใช้ (TRY-Out) กับครูใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน แล้วหาคุณภาพโดยโปรแกรมสถิติ สำเร็จรูป ดังนี้

3.7.1 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index) โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ปรากฏว่าข้อคำถามผ่านเกณฑ์ ทุกข้อ โดยข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.26–0.81

3.7.2 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าอำนาจจำแนก หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient Method) ปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.79–0.93

3.8 นำผลการวิเคราะห์พิจารณาการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดพิมพ์แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวมรวมข้อมูล

4.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

4.2 ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและประสานขอความร่วมมือจากผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในการตอบแบบสอบถาม

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป จำนวน 103 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 103 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ระดับของความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ด้วยค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 121) ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับของความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา
4.51 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

5.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ด้วย การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ในภาพรวม

ข้อ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด	4.53	0.24	มากที่สุด
2	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.55	0.33	มากที่สุด
3	ด้านผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม	4.34	0.57	มาก
4	ด้านทรัพยากร	4.31	0.58	มาก
5	ด้านการให้รางวัล	4.42	0.54	มาก
รวม		**4.43**	**0.45**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\overline{X}$= 4.55) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ($\overline{X}$= 4.53) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านทรัพยากร ($\overline{X}$ = 4.31) อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาระดับของความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ในภาพรวม

ข้อ	ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1	การนำองค์การเพื่อนวัตกรรม	4.56	0.31	มากที่สุด
2	โครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการบริหารจัดการนวัตกรรม	4.45	0.40	มาก
3	การสร้างบรรยากาศองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้	4.53	0.44	มากที่สุด
4	ระบบงานที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร	4.38	0.57	มาก
รวม		**4.48**	**0.43**	**มาก**

จากตาราง 2 พบว่า ระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนำองค์การเพื่อนวัตกรรม ($\overline{X}$= 4.56) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ($\overline{X}$= 4.53) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการบริหารจัดการนวัตกรรม ($\overline{X}$= 4.45) อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านระบบงานที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร ($\overline{X}$= 4.38) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.
ปัจจัยด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด (X_1)	0.23	0.08	0.25	2.96	0.004
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_2)	0.15	0.09	0.15	1.69	0.095
ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม (X_3)	0.17	0.10	0.16	1.83	0.070

ปัจจัยด้านทรัพยากร (X_4)	-0.26	0.09	-0.24	-2.73	0.008
ปัจจัยด้านการให้รางวัล (X_5)	0.28	0.09	0.27	2.96	0.004
R = 0.58		F = 9.95*			
R^2 = 0.34		SE_{est} = 0.30			
$R^2{}_{adj}$= 0.31		a = 2.09			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ตัว คือ คือ ปัจจัยด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ($X_1 = 0.004$) ปัจจัยด้านการให้รางวัล ($X_5 = 0.004$) ซึ่งส่งผลทางบวก และปัจจัยด้านทรัพยากร ($X_4 = 0.008$) ซึ่งส่งผลทางลบ ส่วนตัวแปรที่เหลืออีก 2 ตัว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.58 มีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 34.00 มีค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน เท่ากับ 0.30 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 2.09 + 0.23(X_1) - 0.26(X_4) + 0.28(X_5)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.25(Z_1) - 0.24(Z_4) + 0.27(Z_5)$$

ตาราง 4 แสดง ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.
ปัจจัยด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด (X_1)	0.18	0.08	0.20	2.22	0.029
ปัจจัยด้านการให้รางวัล (X_5)	0.43	0.09	0.42	4.69	< 0.001
R = 0.48		F = 15.20			
R^2 = 0.23		SE_{est} = 0.32			
$R^2{}_{adj}$= 0.22		a = 1.87			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 ตัว คือ ปัจจัยด้านการให้รางวัล ($X_5 =< 0.001$) และ ปัจจัยด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ($X_1 = 0.029$) ซึ่ง

ทั้งสองปัจจัยส่งผลทางบวก โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาได้ร้อยละ 23.3 (R^2 = 0.233) โดยสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.18(X_1) + 0.43(X_5) + 1.87$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.20(Z_1) + 0.42(Z_5)$$

อภิปรายผล

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นผลมาจากการนำเทคโนโลยีมาใช้บริหารจัดการและจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ทำให้บุคลากรเข้าถึงข้อมูลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้รวดเร็ว สอดคล้องกับ พิชชาภา ตันเทียว (2563) และ วศิน เจริญเกียรติ (2556) ที่ระบุว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการให้เครื่องมือและช่วยอำนวยความสะดวกสนับสนุนให้องค์กรเกิดนวัตกรรม ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านทรัพยากร เนื่องจากสถานศึกษายังเผชิญข้อจำกัดในการบริหารจัดการหรือการระดมความร่วมมือจากภายนอก โดยเฉพาะทรัพยากรที่ไม่ใช่ตัวเงิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2553) และ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564) ที่เน้นย้ำว่าองค์กรจำเป็นต้องมีทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสมทั้งในด้านเวลา งบประมาณ เทคโนโลยี และทรัพยากรบุคคล เพื่อให้สามารถพัฒนานวัตกรรมได้อย่างยั่งยืน

2. ระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการนำองค์การเพื่อนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และการสื่อสารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งสอดคล้องกับ อรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล (2560) สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564) และ พิษณุ ศรีกระกูล (2562) ที่เห็นพ้องว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และเจตนารมณ์ที่แน่วแน่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม ด้านระบบงานที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ชี้ให้เห็นว่าในระดับปฏิบัติการจริงอาจยังมีข้อจำกัดเรื่องความยืดหยุ่นของระบบงานที่ไม่เอื้อให้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ ได้เต็มที่ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Higgins (1995) และ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2553) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบที่ยืดหยุ่น การให้อิสระในการคิด และการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรบุคคลเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรม

3. ปัจจัยที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก โดยปัจจัยด้านการให้รางวัลเป็นปัจจัยที่ส่งผลดีที่สุดและมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด เนื่องจากการสร้างนวัตกรรมต้องอาศัยความคิดริเริ่ม หากผู้บริหารมีระบบผลตอบแทนที่ชัดเจน ยุติธรรม ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ย่อมสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรกล้าคิดนอกกรอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชชาภา ตันเทียว (2563) และ วัฒนชัย ศิริญาณ (2560) ที่กล่าวว่า ระบบการให้รางวัลและการยอมรับถือเป็นการให้ขวัญกำลังใจที่ช่วยสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมได้มากขึ้น รองลงมาคือปัจจัยด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศ การที่หน่วยงานต้นสังกัดผลักดันให้สถานศึกษามีความคล่องตัวและอิสระในการบริหารงาน จะเปิดโอกาสให้ผู้บริหารแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อนวัตกรรม สอดคล้องกับ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2564) ที่ระบุว่านโยบายและการสนับสนุนจากต้นสังกัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการนำนวัตกรรมมาใช้บริหารโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านการให้รางวัลเป็นปัจจัยที่ดีที่สุด และมีอำนาจพยากรณ์สูงสุดต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยจัดให้มีรูปแบบการประเมินและมอบสิ่งตอบแทนที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน (เช่น การประกาศเกียรติคุณ การยกย่องชมเชย หรือการมอบหมายงานที่ท้าทาย) เพื่อกระตุ้นให้ครูและบุคลากรเกิดความกระตือรือร้น มีขวัญกำลังใจและกล้าที่จะคิดค้นสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมในด้านระบบงานที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับด้านอื่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสและให้อิสระแก่บุคลากรในการปรับปรุงกระบวนการทำงานของตนเองให้มากขึ้น โดยอาจจัดให้มีเวที (Forum) หรือกิจกรรม "Innovation Day" เพื่อให้ครูและบุคลากรได้นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ หรือวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) โดยปราศจากการปิดกั้นทางความคิด ซึ่งจะช่วยเติมเต็มระบบงานให้มีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรส่งผลทางลบต่อความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($b = -0.26$, $p = 0.008$) และยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อ

เทียบกับปัจจัยอื่นๆ ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อค้นหาสาเหตุ บริบท และข้อจำกัดในการบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา ว่าเหตุใดปัจจัยนี้จึงส่งผลในเชิงลบ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด

2. จากผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านการให้รางวัลเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีและมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด ในขณะที่องค์ประกอบด้านระบบงานที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างและทดลองใช้ รูปแบบระบบการให้รางวัลเพื่อส่งเสริมระบบงานความคิดสร้างสรรค์ในสถานศึกษา เพื่อให้ได้นวัตกรรมการบริหารที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2560).การวิจัยเบื้องต้น .(พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์.

พิชชาภา ตันเทียว. (2563).การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรม กรณีศึกษาการประปานครหลวง. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิษณุ ศรีกระกูล. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 8(31), 131-141.

วศิน เจริญเกียรติ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมองค์กร: กรณีศึกษา กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปรรูปธุรกิจทางดิจิทัล. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัฒนชัย ศิริญาณ. (2560). รูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดองค์การแห่งนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. (2568). รายงานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2568.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2553). การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). การบริหารสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล. (2562). การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cook, R. (2002). Lessons learned from innovative organization: Innovative Leader. Retrieved from http://www.m1creativity.co.uk

Davis, J., et al. (2020). Educational Leadership and Organizational Innovation: Resource Management in Schools. Journal of Educational Administration, 58(4), 450-468.

Drucker, P. F., (2007). Innovation and entrepreneurship: Practice and principles. Routledge.

Greenberg, J. (2002). Behavior in organizations: Understanding and managing the human side of work. New Jersey: Prentice Hall.

Harvard Business School. (2003). Managing creativity and innovation. Boston: Harvard Business School.

Higgins, J. M. (1995). Innovate or evaporate: Test and improve your organizations IQ-Its innovation quotient. New York: Management.

Morgan, G. (2019). Images of organization (Updated ed.). SAGE Publications.

Smith, R. & Jones, B. (2021). The impact of traditional leadership styles on educational innovation. International Journal of Educational Leadership and Management, 9(1), 12-28.

Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2001). Managing Innovation Integrating Technological Market and Organization Change. Chichester: John Willey & Sons.

World Economic Forum. (2023). The Future of Jobs Report 2023. Geneva: World Economic Forum.

การใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*

THE USE OF SOFT POWER BY SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING LEARNING CITY DEVELOPMENT IN SCHOOLS UNDER THE CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ชานนท์ พรชัยเทพินทร์[1] และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ[2]

Chanon Pornchaithephin[1] and Piyanart Boonmepipit[2]

[1,2]มหาวิทยาลัยเกริก

[1,2]Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: chanon.utp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 204 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 และ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า (1) การใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.72, S.D. = 0.48) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดี (M = 4.78, S.D. = 0.43) รองลงมาคือ การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (2) การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.68, S.D. = 0.47) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเข้าถึงการศึกษา (M = 4.69, S.D. = 0.46) รองลงมาคือ การ

* Received 21 March 2026; Revised 12 April 2026; Accepted 17 May 2026

บริหารจัดการเชิงนโยบาย การเรียนรู้ร่วมกัน และการสนับสนุนการเรียนรู้ในชุมชน (3) ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม (X_2) การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (X_3) และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (X_6) ซึ่งร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 62.90 ($R^2 = 0.629$, $p < 0.01$) โดยสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบคือ $\hat{Y} = 0.686 + 0.226(X_2) + 0.150(X_3) + 0.244(X_6)$ และในรูปคะแนนมาตรฐานคือ $Z\hat{Y} = 0.247(X_2) + 0.156(X_3) + 0.291(X_6)$

คำสำคัญ: การใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษา, เมืองแห่งการเรียนรู้, ทุนทางวัฒนธรรม, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed: (1) to study the use of Soft Power by school administrators, (2) to study the learning city characteristics of schools, and (3) to analyze the causal relationship between the use of Soft Power and the development of learning city schools under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 204 school administrators and teachers selected through stratified random sampling and simple random sampling. The research instrument was a questionnaire with validity indices ranging from 0.67 to 1.00 and reliability coefficients of 0.92 and 0.97. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) the overall use of Soft Power by school administrators was at the highest level (M = 4.72, S.D. = 0.48). The highest mean was found in building credibility and positive image (M = 4.78, S.D. = 0.43), followed by inspiration and participation, effective communication, organizational values and culture, innovation and technology, and community relationships. (2) The overall learning city characteristics of schools were also at the highest level (M = 4.68, S.D. = 0.47), with the highest mean in access to education (M = 4.69, S.D. = 0.46), followed by policy management, collaborative learning, and community learning support. (3) The predictive variables of learning city development were inspiration and participation (X_2), organizational values and culture (X_3), and community relationships (X_6), which together explained

62.90% of the variance ($R^2 = 0.629$, $p < 0.01$). The regression equation in raw scores was: $\hat{Y} = 0.686 + 0.226(X_2) + 0.150(X_3) + 0.244(X_6)$, and in standardized scores: $Z\hat{Y} = 0.247(X_2) + 0.156(X_3) + 0.291(X_6)$.

Keywords: Soft Power in School Administration, Learning City, Cultural Capital, Educational Administration

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว บทบาทของการศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการภายในห้องเรียน หากแต่ต้องมุ่งเน้นการสร้าง “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประเพณีและบริบทท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด “เมืองแห่งการเรียนรู้” (Learning City) ขององค์การยูเนสโก (UNESCO, 2015) ที่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ทรัพยากรทุกประเภทเพื่อการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของคนในสังคม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558ข) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมและบริบทของสังคมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มโอกาสให้ทุนทางวัฒนธรรมกลายเป็นพลังที่ขับเคลื่อนสังคมได้อย่างต่อเนื่อง

การขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยกลไกของ Soft Power หรือ “อำนาจละมุน” ตามแนวคิดของ Nye (2004) ซึ่งเน้นการสร้างอิทธิพลผ่านการดึงดูด ความน่าเชื่อถือ และแรงบันดาลใจ มากกว่าการใช้อำนาจเชิงบังคับ ในบริบทการศึกษา Soft Power จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสามัคคี การเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในชุมชน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างพื้นฐานให้กับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองและสังคมในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือการขาดความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายการศึกษากับการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ตลอดจนการขาดแนวทางที่เป็นระบบและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดชลบุรี เขต 1 ยังไม่มีงานวิจัยที่อธิบายอย่างชัดเจนว่าเหตุใดการใช้อำนาจแบบ Soft Power จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ มากกว่าการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างแบบปกติ ช่องว่างความรู้นี้จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดการศึกษาเชิงลึกเพื่อหาคำตอบ

ในบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ และมีโรงเรียนในความรับผิดชอบจำนวน 82 โรงเรียน พบว่า

พื้นที่ดังกล่าวมีความโดดเด่นด้านทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่สถานศึกษาหลายแห่งยังไม่สามารถนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ การนิยาม “เมืองแห่งการเรียนรู้” ในระดับสถานศึกษา หมายถึงการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชนโดยตรง แตกต่างจากการนิยามในระดับมหภาคที่เน้นการบูรณาการทรัพยากรทั้งเมืองหรือจังหวัด การกำหนดขอบเขตเช่นนี้ช่วยให้การวิจัยมีความชัดเจนว่ามุ่งเน้นการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในระดับสถานศึกษาเป็นหลัก

ดังนั้น แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่สามารถขับเคลื่อน Soft Power และส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเร่งด่วน เพื่อให้การศึกษาในพื้นที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาเมืองในลักษณะที่เสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างความเข้มแข็งทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมให้กับจังหวัดชลบุรีอย่างยั่งยืนในระยะยาว การวิจัยครั้งนี้จึงมีความจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งสถานศึกษา ชุมชน และการพัฒนานโยบายการศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

สมมติฐานการวิจัย

การใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทางบวกต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ซึ่งมีความโดดเด่นด้านทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย Soft Power ในมิติที่แตกต่างกัน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ล้วนมีบทบาทในการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน

ดังนั้น สมมติฐานการวิจัยจึงถูกกำหนดในเชิงทิศทางว่า การใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ส่งผลทางบวกต่อการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยคาดว่าการบริหารจัดการที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ การปลูกฝังค่านิยมเชิงบวก และการเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์กับชุมชน จะช่วยเพิ่มศักยภาพของสถานศึกษาในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 407 คน จาก 82 โรงเรียน (ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 204 คน ได้จากตารางของ KREJCIE AND MORGAN (1970) การสุ่มแบบแบ่งชั้น (STRATIFIED RANDOM SAMPLING) และการสุ่มอย่างง่าย (SIMPLE RANDOM SAMPLING)

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (CHECK LIST)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การใช้อำนาจแบบ SOFT POWER ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (RATING SCALE)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (RATING SCALE)

คุณภาพของเครื่องมือ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60–1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (CRONBACH'S ALPHA) เท่ากับ 0.92 และ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2568 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วย Google form และติดตามรวบรวมข้อมูลจากระบบ Google form เพื่อการนำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.1 การเตรียมข้อมูลและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจำนวน 204 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือก่อนนำไปใช้ในการวิเคราะห์

4.2 สถิติพรรณนา

ใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert Scale และแปลค่าตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best)

4.3 สถิติอ้างอิง

ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยก่อนการวิเคราะห์ได้มีการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions) เพื่อยืนยันความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ (Hair et al., 2019; Field, 2018; Tabachnick & Fidell, 2019; Osborne & Waters, 2002) ได้แก่

4.3.1 ความเป็นเส้นตรง ตรวจสอบด้วย Scatter Plot โดยพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

4.3.2 ความเป็นปกติของเศษเหลือ ตรวจสอบด้วยค่า Skewness และ Kurtosis ซึ่งควรอยู่ในช่วง ±2 และการทดสอบ Shapiro-Wilk โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3.3 ความคงที่ของความแปรปรวน ตรวจสอบด้วยกราฟ Residuals vs Predicted Values โดยพิจารณาการกระจายตัวของข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

4.3.4 ภาวะพหุสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ตรวจสอบด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance โดยกำหนด VIF ไม่เกิน 10 และค่า Tolerance มากกว่า 0.10 (Hair et al., 2019; O'Brien, 2007)

ผลการตรวจสอบพบว่าข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ จึงสามารถนำไปวิเคราะห์ได้อย่างเหมาะสมและไม่มีความคลาดเคลื่อน

การใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษาในงานวิจัยนี้ถูกจำแนกออกเป็น 6 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดี การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โดยแต่ละด้านมีรากฐานจากกรอบแนวคิดทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ เช่น แนวคิด Soft Power ของ Nye (2004, 2011) ที่เน้นการสร้างความน่าเชื่อถือและแรงดึงดูด แนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างแรงบันดาลใจของ Bass & Riggio (2006) แนวคิดวัฒนธรรมองค์กรของ Schein (2010) และแนวคิดทุนทางสังคมของ Putnam (2000) การอ้างอิงทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้การนิยามตัวแปรมีความชัดเจนและสามารถตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ

ในส่วนของ เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) งานวิจัยนี้ได้ปรับใช้แนวคิดของ UNESCO (2015) ในระดับสถานศึกษา โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้ร่วมกัน การบริหารจัดการเชิงนโยบาย และการสนับสนุนการเรียนรู้ในชุมชน แต่ละด้านมีรากฐานจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิด Collaborative Learning ของ

Vygotsky (1978) แนวคิดการจัดการเชิงนโยบายของ UNESCO Global Network of Learning Cities (2015) และแนวคิด Community-Based Learning ของ Wenger (1998) ซึ่งช่วยให้การนิยามตัวแปรสะท้อนถึงบทบาทของสถานศึกษาในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนได้อย่างชัดเจน

การแยกนิยามตัวแปรทั้ง 6 ด้านของ Soft Power และ 4 ด้านของเมืองแห่งการเรียนรู้เช่นนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้เครื่องมือวิจัยมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แต่ยังทำให้การวัดผลสะท้อนถึงพฤติกรรมและบริบทจริงของผู้บริหารและสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง การอ้างอิงจากกรอบแนวคิดที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลยังช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย และทำให้ผลการวิเคราะห์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การนิยามตัวแปรที่ชัดเจนและมีการอ้างอิงจากทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับ ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยมีความเข้มแข็งทางวิชาการ และสามารถสะท้อนบทบาทของ Soft Power ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัย

1. ระดับการใช้ Soft Power ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ *1* ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับของการใช้อำนาจแบบ SOFT POWER ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวม (X_{TOT})

(N = 204)

การใช้อำนาจแบบ *SOFT POWER* ของผู้บริหารสถานศึกษา	*M*	*S.D.*	ระดับ	ลำดับ
1. การสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดี (X_1)	*4.78*	*0.43*	มากที่สุด	*1*
2. การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม (X_2)	*4.76*	*0.44*	มากที่สุด	*2*
3. การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (X_3)	*4.74*	*0.44*	มากที่สุด	*4*
4. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (X_4)	*4.76*	*0.46*	มากที่สุด	*3*

5. การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี (X_5)	*4.67*	*0.59*	มากที่สุด	*5*
6. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (X_6)	*4.62*	*0.51*	มากที่สุด	*6*
รวม	*4.72*	*0.48*	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า การใช้อำนาจแบบ *SOFT POWER* ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต *1* โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (*M*= 4.*72, S.D.* = *0.48*) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดี (*M*= 4.*78, S.D.* = *0.43*) การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม (*M*= 4.*76, S.D.* = *0.44*) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (*M*= 4.*76, S.D.* = *0.46*) การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (*M*= 4.*74, S.D.* = *0.44*) การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี (*M*= 4.*67, S.D.* = *0.59*) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (*M*= 4.*62, S.D.* = *0.51*) ตามลำดับ

2. การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ *2* ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับของการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต *1* โดยภาพรวม (Y_{TOT})

(*N = 204*)

การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	*M*	*S.D.*	**ระดับ**	**ลำดับ**
1. การเข้าถึงการศึกษา (Y_1)	4.*69*	*0.46*	มากที่สุด	*1*
2. การเรียนรู้ร่วมกัน (Y_2)	4.*67*	0.*48*	มากที่สุด	3
3. การบริหารจัดการเชิงนโยบาย (Y_3)	4.*69*	0.*48*	มากที่สุด	2
4. การสนับสนุนการเรียนรู้ในชุมชน (Y_4)	*4.65*	*0.47*	มากที่สุด	*4*
รวม	4.*68*	*0.47*	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.68, S.D.=0.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การเข้าถึงการศึกษา (M=4.69, S.D. = 0.46)

การบริหารจัดการเชิงนโยบาย (M = 4.69, S.D.= 0.48) การเรียนรู้ร่วมกัน (M=4.67, S.D.=0.48) และการสนับสนุนการเรียนรู้ในชุมชน (M =4.65, S.D.= 0.47)

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของการใช้อำนาจแบบ soft power ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นเมืองแห่งกการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ดังตารางที่ 3 – 4

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการใช้อำนาจแบบ *SOFT POWER* ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นเมืองแห่งกการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต *1*

แหล่งความแปรปรวน	*SUM OF SQUARES*	*DF*	*MEAN SQUARE*	*F*	*SIG.*
REGRESSION	13.990	6	2.332	55.699***	.000
RESIDUAL	8.247	197	.042		
TOTAL	22.237	203			

R= 0.793, R^2= 0.629, AJR^2= 0.618, SE= 0.205

ตารางที่ *4* ตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการการถดถอยพหุคูณของการใช้อำนาจแบบ *SOFT POWER* ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นเมืองแห่งกการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต *1* โดยภาพรวม (Y_{TOT})

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับการเข้าสมการ	*UNSTANDARDIZED COEFFICIENTS*		*STANDARDIZED COEFFICIENTS*	*T*	*IG*
	$\hat{\beta}$	*STD.ERROR*	*BETA*		
(ค่าคงที่)	*0.686*	*0.232*		*2.960*	*.003*
การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม (X_2)	*0.226*	*0.068*	*0.247*	*3.326***	*.001*
การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (X_3)	*0.150*	*0.071*	*0.156*	*2.119**	*.035*
การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (X_6)	*0.244*	*0.049*	*0.291*	*4.989****	*.000*

จากตารางที่ *3 – 4* พบว่า ตัวแปรการใช้อำนาจแบบ ***SOFT POWER*** ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ***1*** ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม (X_2) การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (X_3) และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (X_6) โดยตัวแปรทั้ง 3 ร่วมกันส่งผลต่อการเป็นการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ***1*** โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายได้ ร้อยละ 62.90 สามารถเขียนสมการในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$\hat{Y}TOT = 0.686 + 0.226\ (X_2) + 0.150\ (X_3) + 0.244\ (X_6)$$

และเขียนสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z\hat{Y}TOT = 0.247\ (X_2) + 0.156\ (X_3) + 0.291\ (X_6)$$

อภิปรายผล

1. การใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจแบบ Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงสมรรถนะและความสามารถของผู้บริหารที่ใช้หลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล จนได้รับความเชื่อมั่นและความพึงพอใจจากครูและบุคลากรในสถานศึกษา ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชคชัย จาดเมือง, สกุล อยู่สุ่ม และโสภณ ดวงปัญญาสว่าง (2568) ที่ศึกษาการส่งเสริม Soft Power ในสถานศึกษาของผู้บริหารในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ซึ่งพบว่าการส่งเสริม Soft Power โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

2. การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่ผู้บริหารใช้ Soft Power ในการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกเนตร คำไพ (2566) ที่ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 และงานวิจัยของ ทักษิณ มาตภาพ และยุวธิดา ชาปัญญา (2567) ที่ศึกษาการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งต่างก็พบว่าการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่าง Soft Power และการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า Soft Power ของผู้บริหารส่งผลต่อการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญพันธุ์ จันทร์น้อย, สถิรพร เชาวน์ชัย และชนัดดา ภูหงส์ทอง (2568) ที่พบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ และ

บรรยากาศการทำงานส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และงานวิจัยของ โสภนา สุดสมบูรณ์ และสุธิศา ส่งศรี (2563) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการความรู้ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา

4. การตีความเชิงสาเหตุและบริบทของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณยังชี้ให้เห็นว่า ตัวแปร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (X_6) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์สูงที่สุด (Beta = 0.291) ในขณะที่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี (X_1) แม้จะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แต่กลับไม่เข้าสู่สมการพยากรณ์ ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง “การรับรู้เชิงบวก” กับ “อิทธิพลเชิงสาเหตุ” ที่แท้จริง โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลายทั้งด้านประชากร อาชีพ และวัฒนธรรม การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงมีความสำคัญมากกว่า เพราะสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการพัฒนาท้องถิ่นได้โดยตรง ในทางตรงกันข้าม ภาพลักษณ์ที่ดีอาจเป็นเพียงการรับรู้เชิงสัญลักษณ์ ไม่ได้มีผลเชิงสาเหตุที่ชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาเชิงโครงสร้างของสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า Soft Power ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะตัวแปร การสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม (X_2) การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (X_3) และ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (X_6) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ และสามารถทำนายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและการปฏิบัติ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อ “ภาวะผู้นำเชิงสร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วม” เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร ควบคู่กับการดำเนินโครงการ “การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้” ที่มุ่งเน้นการปลูกฝังค่านิยมร่วม เช่น ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรม “โรงเรียนกับชุมชนร่วมสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้” เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้นำชุมชน และการจัดโครงการเรียนรู้ร่วมกับภาคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้สถานศึกษามีบทบาทเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** แม้งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยอาศัยแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แต่ยังมีข้อจำกัดในการสะท้อนประสบการณ์จริงของผู้บริหาร ดังนั้นควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในอนาคต เช่น การ

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้บริหารที่เป็น “ต้นแบบ” ในการใช้ Soft Power เพื่อถอดบทเรียนวิธีการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติจริง ข้อมูลเชิงลึกดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนการออกแบบนโยบาย การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการพัฒนาผู้บริหารรุ่นใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกเนตร คำไพ. (2566). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 .ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558ก). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ซัคเซสมีเดีย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558ข). การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้. ซัคเซสมีเดีย.

โชคชัย จาดเมือง, สกุล อยู่สุ่ม, และโสภณ ดวงปัญญาสว่าง. (2568). แนวทางการส่งเสริมซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) กับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 9(17), 66–77.

พิชญพันธุ์ จันทร์น้อย, สถิรพร เชาวน์ชัย, และชนัดดา ภูหงส์ทอง. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2. วารสารมณีเชษฐาราม, 8(1), 193–208.

โสภนา สุดสมบูรณ์, และสุธิศา ส่งศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดภูเก็ต .ใน การศึกษาอิสระ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational leadership (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2003). Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences (3rd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Field, A. (2018). Discovering statistics using IBM SPSS statistics (5th ed.). Sage Publications.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). Multivariate data analysis (8th ed.). Cengage Learning.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Kutner, M. H., Nachtsheim, C. J., Neter, J., & Li, W. (2005). Applied linear statistical models (5th ed.). McGraw-Hill.

Nye, J. S., Jr. (2004). Soft power: The means to success in world politics. PublicAffairs.

Nye, J. S., Jr. (2011). The future of power. PublicAffairs.

O'Brien, R. M. (2007). A caution regarding rules of thumb for variance inflation factors. Quality & Quantity, 41(5), 673–690.

Osborne, J. W., & Waters, E. (2002). Four assumptions of multiple regression that researchers should always test. Practical Assessment, Research, and Evaluation, 8(2), 1–9.

Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon & Schuster.

Schein, E. H. (2010). Organizational culture and leadership (4th ed.). Jossey-Bass.

Stevens, J. P. (2012). Applied multivariate statistics for the social sciences (5th ed.). Routledge.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). Using multivariate statistics (7th ed.). Pearson.

UNESCO. (2015). Global network of learning cities: Guiding documents. UNESCO Institute for Lifelong Learning. https://unesdoc.unesco.org

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.

การบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2*

THE ADMINISTRATION OF MEASUREMENT AND EVALUATION BASED ON THE GOOD GOVERNANCE OF EDUCATION OPPORTUNITY EXTENSION SCHOOLS UNDER THE UTHAITHANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

สิระ บุตรโท[1],วินัย ทองมั่น[2] และ วรกฤต เถื่อนช้าง[3]
Sira Busto[1], Winai Tongmun[2] and Worrakrit Thuenchang[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1-3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[1-3]
Corresponding Author's Email: sr.max2531@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 และ 2) เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานดังกล่าวตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ มีค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น .95วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.61, S.D.=0.31)

2. ผลการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน (Sig=.001) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ไม่พบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 27 March 2026; Revised 11 April 2026; Accepted 17 May 2026

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการบริหารงานวัดและประเมินผล เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหาร, งานวัดและประเมินผล, หลักธรรมาภิบาล, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) examine the state of administration in measurement and evaluation of learning outcomes based on good governance principles in opportunity expansion schools under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2; and 2) compare such administrative conditions according to personal factors and environmental factors. The study employed a quantitative research methodology. The sample consisted of 210 participants, selected through simple random sampling. A questionnaire was used as the research instrument, with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.95. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA).

The results of the research showed that:

1. The overall state of administration in measurement and evaluation of learning outcomes based on good governance principles in opportunity expansion schools under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2 was at the highest level ($\bar{X}$=4.61, S.D.=0.31).

2. The comparison based on personal and environmental factors found that respondents of different ages had significantly different opinions on the administration of learning measurement and evaluation according to good governance principles (Sig=.001) at the .05 significance level. However, no statistically significant differences were found regarding gender, educational level, position, work experience, and environmental factors at the .05 level.

Research findings indicate that measurement and evaluation management factors are a key mechanism in enhancing the quality of learners.

Keywords: Administration, Measurement and Evaluation , The Good Governance, Education Opportunity Extension Schools

บทนำ

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีคุณธรรม ความรู้ และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งมีความสมบูรณ์ด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีพัฒนาการรอบด้านและสุขภาวะที่ดีตลอดชีวิต อีกทั้งปลูกฝังจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบ วินัย และคุณธรรม ส่งเสริมทักษะศตวรรษที่ 21 การสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษาที่สาม และการอนุรักษ์ภาษาถิ่น รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาเป็นกำลังคนทักษะสูง นักคิด นักนวัตกร และผู้ประกอบอาชีพตามความถนัดอย่างยั่งยืน (แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580) การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน สังคม และประเทศเป็นกลไกหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การศึกษายิ่งมีบทบาทต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศนานาประเทศจึงมุ่งพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพและปรับตัวได้ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเพื่อเสริมทักษะและสมรรถนะให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานพร้อมเผชิญความท้าทายจากโลกาภิวัตน์และปัญหาภายในประเทศเป้าหมายคือยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างสังคมคุณธรรม และพัฒนาสู่ประเทศพัฒนาแล้วปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อระบบการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ครอบคลุม 4 อำเภอ ได้แก่ หนองฉาง ลานสัก บ้านไร่ และห้วยคตมีโรงเรียนในสังกัดรวม 123 โรงเรียน แบ่งเป็นขนาดเล็ก 83 โรงเรียน ขนาดกลาง 37 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน และขนาดใหญ่พิเศษ 1 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนประถมศึกษา 92 โรงเรียน และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 31 โรงเรียนจากผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียน ป.6 และ ม.3 พบว่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศโดยเฉพาะ ม.3 ปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ย 29.99 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศที่ 34.45 อยู่ 4.46 คะแนนเมื่อพิจารณารายวิชา พบว่าทั้ง 4 วิชามีคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศโดยมีช่วงคะแนนต่ำกว่าระหว่าง 1.70–6.26 คะแนน

ผลสัมฤทธิ์เป็นการวัดผลการปฏิบัติงานโดยใช้ตัวชี้วัดเป็นเครื่องสะท้อนผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นผลรวมของผลผลิตและผลลัพธ์จากการดำเนินงาน ตัวชี้วัดเหล่านี้ช่วยแสดงให้เห็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน หรือการบริหารจัดการภายในโรงเรียนได้อย่างชัดเจน (ศักดิ์สิน ช่องดารากุล, 2554) ดังนั้น จากผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต ๒ จะเห็นได้

ว่าคุณภาพของนักเรียนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งการวัดและประเมินผลถือเป็นตัวกำหนดคุณภาพนักเรียนที่สามารถสะท้อนผลลัพธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด (ปรียาพร วงศ์อบุตรโรจน์, 2553) ผู้บริหารต้องมีศรัทธาและมีทัศนคติเชิงบวกต่อหลักการจัดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พร้อมทำความเข้าใจจนเกิดความชัดเจนในใจของตนเอง และสามารถมองเห็นภาพรวมของผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (บุญเลิศ เขียนวงศ์, 2567) ผู้บริหารถือเป็นทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร เปรียบเสมือนหลักยึดและผู้นำทางของผู้ปฏิบัติงานผู้บริหารที่ดีต้องมีทั้งความรู้ในการปฏิบัติงานและทักษะการบริหาร โดยเฉพาะด้านวิชาการรวมถึงมีความน่าเชื่อถือและได้รับความศรัทธาจากผู้ร่วมงาน ความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบพร้อมทั้งนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานครอบคลุมการบริหารงบประมาณ บุคคล และงานทั่วไปอย่างเหมาะสมโดยยึดหลักสำคัญ เช่น ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และความเสมอภาค ตามหลักธรรมาภิบาลพื้นฐาน 10 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ, 2560)

งานวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนบุคลากรทุกฝ่ายต้องดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน ยึดมาตรฐานเดียว และสอดคล้องกับผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียน การเรียนรู้ หลักสูตร และการบริหารงานอย่างเป็นระบบการดำเนินงานที่ถูกต้องตามหลักวิชาจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความสนใจนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวัดและประเมินผลในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารและขยายผลสู่สถานศึกษาอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน อาจทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 แตกต่างกัน

2. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสภาพแวดล้อมด้านการวัดและประเมินผลต่างกัน อาจทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 31 คน หัวหน้างานวัดและประเมินผล 31 คน และข้าราชการครู 380 คน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 จำนวน 31 โรงเรียน ประชากรรวมทั้งสิ้น 442 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา หัวห้างานวัดและประเมินผล ครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) จำนวน 210 คน แบ่งตามสัดส่วนประชากร ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน หัวหน้างานวัดและประเมินผล จำนวน 15 คน ครู จำนวน 180 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูลเป็นประมานค่า 5 ระดับ โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ประกอบด้วยการได้รับความรู้ด้านการวัดและประเมินผล การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการด้านการวัดและประเมินผล และการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและ

ประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 7 ด้าน รวม 46 ข้อ

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลจากเอกสารและงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยไว้ 2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม 4) นำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและขอหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่า IOC 5) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับประชากรโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวัดและประเมินผล ครูผู้สอน ที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพความเที่ยงตรงของเครื่องมือ 6) ปรับปรุงแก้ไข 7) จัดพิมพ์แบบสอบถามและนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1. ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ 2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำเครื่องมือที่สร้างนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งหมด 3 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คำนวณหาค่า IOC ได้ 0.67-1.00 ขึ้นไปทุกข้อ 3. การทดลองเครื่องมือ (Try – Out) นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาความเชื่อมั่น จากประชากร (Reliability) โดยนำไปทดลอง (Try – Out) กับครูที่มีคุณลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค การวิจัยครั้งนี้พบว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์แล้วเสนอต่อผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา 2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต

2 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยและส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google from) ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 ชุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และครูผู้สอน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยแนบเอกสารที่อธิบายถึงจุดประสงค์ของการวิจัยและชี้แจงถึงการตอบข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจ 3. กลุ่มเป้าหมายทำแบบสอบถามในระบบออนไลน์ 4. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดอย่างละเอียด ก่อนจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 1 แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อรายด้านและโดยภาพรวม

ตอนที่ 2 แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยการทดสอบค่า t-test และ F-test สำหรับวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA ของข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยหาค่าเฉลี่ยของช่วงระดับคะแนน (Best & Kahn) 5 ระดับ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2” สรุปได้ดังนี้

1. สรุปสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้างานวัดและประเมินผล ที่มีต่อสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

(n=210)

ที่	สภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 2	ระดับความคิดเห็น			อันดับที่
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	
1	ด้านการเตรียมการด้านปัจจัยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.56	0.33	มากที่สุด	5
2	ด้านการวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.54	0.35	มากที่สุด	6
3	ด้านการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.62	0.36	มากที่สุด	4
4	ด้านการวิเคราะห์และรายงานผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.54	0.43	มากที่สุด	7
5	ด้านการนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนา	4.71	0.34	มากที่สุด	1
6	ด้านการประเมินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.64	0.38	มากที่สุด	3
7	ด้านการพัฒนางานวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.66	0.35	มากที่สุด	2
	รวม	4.61	0.31	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.61, S.D. =0.31) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\overline{X}$ =4.71, S.D. =0.34) รองลงมา คือด้านการพัฒนางานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\overline{X}$ =4.66, S.D. =0.35) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านการวิเคราะห์และรายงานผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\overline{X}$ =4.54, S.D. =0.43)

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 **ตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม** ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ไม่แตกต่างกัน (Sig=.125) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 แตกต่างกัน (Sig=.001) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 2 ไม่แตกต่างกัน (Sig=.146) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 2 ไม่แตกต่างกัน (Sig=.457) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 2 ไม่แตกต่างกัน (Sig=.268) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สภาพแวดล้อมการวัดและประเมินผล ด้านการได้รับความรู้ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่สภาพแวดล้อมการวัดและประเมินผล ต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการนำผลประเมินไปใช้พัฒนามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการพัฒนางานวัดและประเมินผล และต่ำสุดคือด้านการวิเคราะห์และรายงานผล ซึ่งยังอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลเป็นฐาน มีนโยบายและระบบสนับสนุนที่ชัดเจน ส่งเสริมครูนำผลประเมินไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุฒิ ศรีนนท์ (2563) ที่พบว่าการบริหารงานวัดและประเมินผลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งสอดคล้องกับ จิรวรรณ มีภูมิ (2564) ที่พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารยึดหลักนิติธรรม ใช้กฎหมาย ระเบียบและหลักเกณฑ์ทางราชการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

เพศ พบว่า บุคคลที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่มากกว่า 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา อนันต์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการครูต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของข้าราชการครูต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุฒิ ศรีนนท์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพแนวทางการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วจำแนกตามเพศโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

อายุ พบว่า บุคคลที่มีอายุต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 2 ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุชิน วชิรญาโณ (เชยผลบุญ) (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักธรรมเชิงพุทธของผู้บริหารในการบริหารงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรม เชิงพุทธในการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มากกว่า บุคลากรที่มีอายุระหว่าง 30-40 ปี และสูงกว่า 41 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ระดับการศึกษา พบว่า บุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวรรณ มีภูมิ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตำแหน่ง พบว่า บุคคลที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย ขุนาพรม (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารวิชาการทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า บุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮอฝาด สำมะเนี๊ยะ (2568)ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในระบบ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในระบบ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านการได้รับความรู้ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า บุคคลที่ได้รับความรู้ด้านการวัดและประเมินผลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการ

เรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่มากกว่า 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จอมขวัญ อินต๊ะเหล็ก (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสำนักงานเขตบึงกุ่ม สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการพัฒนาครูด้านการวัดและประเมินผล รวมถึงการเทียบโอนผลการเรียนรู้ เพื่อให้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกันสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและการจัดการเรียนรู้เน้นการประเมินตามสภาพจริงจากการปฏิบัติและผลงานของผู้เรียนพร้อมทั้งกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของโรงเรียนอย่างชัดเจน

ด้านการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการด้านการวัดและประเมินผล พบว่า บุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการด้านการวัดและประเมินผลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่มากกว่า 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศินี สิงหล้า (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพสิทธิและให้เกียรติ บุคลากรมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถ พร้อมเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและใช้ศักยภาพมีการสื่อสารสองทาง ให้คำแนะนำ นิเทศ ติดตาม และสนับสนุนการพัฒนาส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เข้าใจและขับเคลื่อนองค์กรอย่างราบรื่น

ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล พบว่า บุคคลที่ใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่มากกว่า 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุธิดา โตมอญ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมการอบรมครูด้านการใช้เทคโนโลยีและโปรแกรมสำเร็จรูปในการวัดและประเมินผลเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและความถูกต้องสนับสนุนการใช้ระบบสารสนเทศอย่างเป็นมาตรฐานและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบพร้อมเผยแพร่ผลการประเมินให้ผู้เรียนและผู้ปกครองผ่านช่องทางออนไลน์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทำให้ได้มองเห็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามผลการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ ส่วนข้อเสนอแนะการวิจัยประกอบ **1.ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลตามหลักนิติธรรม ส่งเสริมเทคโนโลยี และมีระบบติดตามตรวจสอบ 1.2 วางแผนการประเมินอย่างเป็นระบบ พัฒนาบุคลากร กำหนดบทบาทชัดเจน และดำเนินงานคุ้มค่า 1.3 มอบหมายงานชี้แจงแนวปฏิบัติ แต่งตั้งคณะกรรมการ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม 1.4 จัดทำ วิเคราะห์ และรายงานผลอย่างถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ 1.5 นำผลประเมินพัฒนางานวิชาการ วางแผนงบประมาณ และพัฒนาบุคลากร 1.6 ประเมินและติดตามงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีส่วนร่วมและโปร่งใส 1.7 ใช้ผลประเมินพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุนอย่างเหมาะสม 2. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายการบริหารงานวัดและประเมินผลให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน พร้อมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวัด และประเมินผล และรายงานผลอย่างเป็นระบบ รวมถึงพัฒนาฐานข้อมูลกลางเพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 ควรศึกษาประสิทธิภาพของการใช้โปรแกรมหรือเทคโนโลยี ด้านการวัดและประเมินผล ในการเก็บ วิเคราะห์ และรายงานผลการเรียนรู้ของนักเรียน 3.2 ควรศึกษาด้านปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา 3.3 การพัฒนานวัตกรรมด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

เกศินี สิงหล้า. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 .ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

จอมขวัญ อินต๊ะเหล็ก. (2563). สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสำนักงานเขตบึงกุ่ม สังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

จิรวรรณ มีภูมิ. (2564). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. ใน สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ธงชัย ขุนาพรม. (2566). การบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิ บาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. ในวิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

บุญเลิศ เขียนวงศ์. (2561). การบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2568 จาก http://www.moe.go.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

พระมหาสุชิน วชิรญาโณ (เชยผลบุญ). (2560). การประยุกต์ใช้หลักธรรมเชิงพุทธของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วาสนา อนันต์. (2561). การศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการครูต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. , มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ศราวุฒิ ศรีนนท์. (2563). สภาพและแนวทางการบริหารงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ศักดิ์สิน ช่องดารากุล (2554). ยุทธศาสตร์ที่น่าจะนำมาสู่การจัดการมัธยมศึกษาที่ดีมีคุณภาพ. วารสารวิชาการ, 14(1), 91.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. (2567). แผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. อุทัยธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ. (2560). หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองดี. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2568 จาก http:/www.opdc.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อนุธิดา โตมอญ. (2565). แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฮอฝาด สำมะเนี๊ยะ. (2568). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในระบบ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis, (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication

แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์*

GUIDELINES FOR BUILDING MORALE ACCORDING TO THE FOUR SANGHA VATTHU PRINCIPLES OF SCHOOL TEACHERS PARIYATTIDHAMMA, GENERAL EDUCATION DEPARTMENT, KALASIN PROVINCE

สามเณรกรวิทย์ สังรวมใจ[1], กชภัทร์ สงวนเครือ[2] และ สมศักดิ์ บุญปู่[3]

Sammanen Korawit Sangruemjai[1], Kotchaphat Sanguankhruea[2] and Somsak Boonpoo[3]

[1-3]วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, RoiEt Buddhist College,Thailand

Corresponding Author's Email: juejan.2499@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการสร้างขวัญกำลังใจ 2) ศึกษาวิธีการสร้างขวัญกำลังใจ และ 3) พัฒนาแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 92 รูป/คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการสร้างขวัญกำลังใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.50, SD = 0.41) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และให้เกียรติ ($\bar{x}$ = 3.74, SD = 0.63) การปฏิบัติต่อครูอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ($\bar{x}$ = 3.69, SD = 0.66) และการส่งเสริมความก้าวหน้าและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.58, SD = 0.56) ทั้งนี้ พบว่าจุดเด่นอยู่ที่บรรยากาศการสื่อสารแบบเปิดและการมีส่วนร่วม แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของการพัฒนาวิชาชีพและการติดตามผล

2. วิธีการสร้างขวัญกำลังใจประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนทุนและพัฒนาวิชาชีพ การจัดสวัสดิการและค่าตอบแทน การสื่อสารเชิงบวก การส่งเสริมความก้าวหน้า การปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และการประเมินผลที่ชัดเจน โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา

* Received 10 April 2026; Revised 17 May 2026; Accepted 17 May 2026

3. องค์ความรู้ใหม่คือ “รูปแบบการบูรณาการสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 6 ด้าน” ซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนา 4 ประการ ได้แก่ การให้ การสื่อสารเชิงบวก การปฏิบัติเพื่อส่วนรวม และความเสมอภาคอย่างเป็นธรรม อันส่งผลต่อการเสริมสร้างขวัญกำลังใจของครูอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

คำสำคัญ: ขวัญกำลังใจ, สังคหวัตถุ 4, ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This research aimed to: 1) examine the current state of morale building, 2) investigate methods for enhancing morale, and 3) develop guidelines for morale improvement based on the Four Sangahavatthu Principles among teachers in Buddhist Scripture Schools, General Education Department, Kalasin Province. A mixed-methods approach was employed. The sample consisted of 92 administrators and teachers, and 9 key informants. Research instruments included questionnaires and semi-structured interviews. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that:

1. The overall morale level was moderate ($\bar{x}$ = 3.50, SD = 0.41). The highest mean scores were found in creative and respectful communication ($\bar{x}$ = 3.74, SD = 0.63), equitable and fair treatment ($\bar{x}$ = 3.69, SD = 0.66), and the promotion of professional advancement and knowledge sharing ($\bar{x}$ = 3.58, SD = 0.56). Communication was identified as a key strength; however, professional development lacked continuity and systematic follow-up.

2. The methods for enhancing morale comprised six aspects: professional development support, welfare and compensation, positive communication, career advancement, fair treatment, and clear performance evaluation, integrated with the Four Sangahavatthu Principles: generosity (d**ā**na), kind speech (piyav**ā**c**ā**), beneficial conduct (atthacariy**ā**), and equality (sam**ā**nattat**ā**).

3. The study proposes a novel integrative model combining the Four Sangahavatthu Principles with six dimensions of human resource management, leading to four development approaches: giving, positive communication, beneficial conduct, and equitable treatment, which provide a systematic and sustainable framework for enhancing teachers’ morale.

Keywords: morale building, Sangahavatthu IV, Buddhist Scripture School teachers

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว โดยระบบการศึกษาที่มีคุณภาพมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และศักยภาพด้านนวัตกรรม (OECD, 2019) ในบริบทของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 และยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566–2580 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตลอดช่วงชีวิต การยกระดับสมรรถนะครู และการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังคงเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความไม่ชัดเจนของอัตลักษณ์ทางการศึกษา การขาดเอกภาพเชิงนโยบาย และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียน (พระครูสังฆรักษ์สุพจน์ พรหฺมาโณ (เสี่ยนดอน), 2561) นอกจากนี้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในบริบทดังกล่าวยังขาดกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สามารถเชื่อมโยงมิติทางศาสนา วัฒนธรรม และหลักการจัดการสมัยใหม่เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ในเชิงทฤษฎี ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยแนวคิดด้านแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานได้รับการยืนยันว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลขององค์กร (Herzberg, 1959; Deci & Ryan, 2000) อย่างไรก็ดี กรอบแนวคิดดังกล่าวส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนฐานคิดตะวันตก ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมบริบทเฉพาะของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมที่มีมิติทางคุณค่าและวิถีปฏิบัติแตกต่างจากองค์กรทั่วไป ขณะที่หลักสังคหวัตถุ 4 อันประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เป็นกรอบแนวคิดเชิงพุทธที่มุ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความสามัคคีในสังคม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในเชิงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในฐานะกลไกเชิงพฤติกรรมองค์กรที่ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจภายใน ความยุติธรรมเชิงองค์การ และความผูกพันต่อองค์กร อันสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Yukl, 2013)

จากบริบทดังกล่าว การพัฒนาองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงหลักสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด และยังขาดแนวทางเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจของครูได้อย่างเป็นระบบ

และยั่งยืน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เชิงบูรณาการและนำเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติที่มีฐานเชิงประจักษ์รองรับ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการสร้างขวัญกำลังใจของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในลักษณะการออกแบบแบบลำดับขั้น (Sequential Explanatory Design) กล่าวคือ เริ่มจากการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสภาพการสร้างขวัญกำลังใจของครู จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและขยายผลเชิงลึกและสุดท้ายสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทั้งนี้ มีการใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 7 แห่ง รวมทั้งสิ้น 120 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 7 รูป/คน และครู 113 รูป/คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขนาดตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) ได้จำนวน 92 รูป/คน และใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคำนึงถึงความครอบคลุมของบทบาทหน้าที่และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

2.3 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหาร 5 รูป และครูผู้สอน 4 รูป/คน รวม 9 รูป/คน คัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารและการสร้างขวัญกำลังใจในสถานศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ พัฒนาจากการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ครอบคลุม 6 ด้าน จำนวน 48 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยพัฒนาจากกรอบแนวคิดการวิจัย และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ

3.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha) เท่ากับ 0.924 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการแจกและรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 92 รูป/คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอความยินยอมก่อนการตอบแบบสอบถาม

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ร่วมกับการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย (Ethical Considerations) โดยการขอความยินยอมอย่างสมัครใจ (Informed Consent) การรักษาความลับของข้อมูล (Confidentiality) และการนำเสนอข้อมูลโดยไม่เปิดเผยตัวตนของผู้ให้ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลทั่วไป และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น โดยแปลผลตามเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การตีความเชิงความหมาย และการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ

5.3 เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพงานวิจัย ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) โดยการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) ความสอดคล้อง (Dependability) โดยการอธิบายขั้นตอนการวิจัยอย่าง

เป็นระบบ และความยืนยันได้ (Confirmability) โดยการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนข้อค้นพบ รวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ระหว่างแหล่งข้อมูลและวิธีการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล (ผลรวมทั้ง 6 ด้าน)

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพการสร้างขวัญกำลังใจของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์	$\bar{x}$	SD.	แปลผล
1.	ด้านการสนับสนุนทุนการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครู	3.39	0.45	ปานกลาง
2.	ด้านการจัดสวัสดิการและค่าตอบแทนที่เหมาะสม	3.20	0.48	ปานกลาง
3.	ด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และให้เกียรติ	3.74	0.63	มาก
4.	ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.58	0.56	มาก
5.	ด้านการปฏิบัติต่อครูทุกคนอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม	3.69	0.66	มาก
6.	ด้านการมีมาตรฐานการประเมินผลงานที่ชัดเจน	3.40	0.63	ปานกลาง
	รวม	**3.50**	**0.41**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการสร้างขวัญกำลังใจของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.50, SD = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และให้เกียรติ ($\bar{x}$ = 3.74, SD = 0.63) รองลงมาคือ การปฏิบัติต่อครูอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ($\bar{x}$ = 3.69, SD = 0.66) และการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.58, SD = 0.56) ขณะที่ด้านการสนับสนุนทุนและพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{x}$ = 3.39, SD = 0.45) การมีมาตรฐานการประเมินผลงานที่ชัดเจน ($\bar{x}$ = 3.40, SD = 0.63) และการจัดสวัสดิการและค่าตอบแทน ($\bar{x}$ = 3.20, SD = 0.48) อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่า จุดเด่นของสถานศึกษาอยู่ที่การสร้างบรรยากาศการสื่อสารแบบเปิด การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการทำงาน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในด้านความต่อเนื่องของการพัฒนาวิชาชีพ ความชัดเจนของระบบการยกย่องและประเมินผล ตลอดจนข้อจำกัดด้านทรัพยากร ซึ่งส่งผลต่อการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในระยะยาว

2. **วิธีการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์** ผู้บริหารได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบริหารจัดการอย่างครอบคลุมใน 6 ด้าน ดังนี้

1. การสนับสนุนทุนการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพ ใช้ ทาน จัดสรรทุนและงบอบรม ผสาน ปิยวาจา คอยชี้แนะให้กำลังใจ โดยมี อัตถจริยา วางระบบข้อมูลให้เข้าถึงง่าย และยึด สมานัตตตา กระจายโอกาสพัฒนาครูทุกคนอย่างเท่าเทียม

2. การจัดสวัสดิการและค่าตอบแทน มอบสวัสดิการและเงินช่วยเหลือ (ทาน) สื่อสารเกณฑ์และรับฟังความต้องการด้วยความสุภาพ (ปิยวาจา) พัฒนาระบบให้ตอบโจทย์ผู้ใช้ (อัตถจริยา) และปฏิบัติต่อครูพระ/ฆราวาสอย่างเสมอภาค (สมานัตตตา)

3. การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และให้เกียรติ ใช้ ทาน แห่งการรับฟังและให้อภัย สื่อสารด้วยความจริงใจและไม่ตำหนิในที่สาธารณะ (ปิยวาจา) แจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์รวดเร็ว (อัตถจริยา) และเปิดรับฟังความคิดเห็นจากทุกระดับอย่างเป็นมิตร (สมานัตตตา)

4. การส่งเสริมความก้าวหน้าและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนงบประมาณและเวลาพัฒนาตนเอง (ทาน) สร้างความเชื่อมั่นผ่านการโค้ชชิ่ง (ปิยวาจา) จัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC (อัตถจริยา) และเปิดเวทีให้ทุกคนนำเสนอผลงานอย่างต่อเนื่อง (สมานัตตตา)

5. การปฏิบัติต่อครูทุกคนอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม จัดสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม (ทาน) ชี้แจงเกณฑ์ประเมินอย่างเปิดเผย (ปิยวาจา) สร้างมาตรฐานที่ตรวจสอบได้และผู้นำทำตัวเป็นแบบอย่าง (อัตถจริยา) โดยวางตนเป็นกลางและยึดถือผลงานเป็นที่ตั้ง (สมานัตตตา)

6. การมีมาตรฐานการประเมินผลงานที่ชัดเจน ให้เกณฑ์ล่วงหน้าและโอกาสปรับปรุงงาน (ทาน) อธิบายผลอย่างสร้างสรรค์เข้าใจง่าย (ปิยวาจา) จัดทำคู่มือและประชุมชี้แจงเกณฑ์ที่ชัดเจน (อัตถจริยา) โดยใช้มาตรฐานเดียวกันผ่านคณะกรรมการที่เป็นกลาง (สมานัตตตา)

3. แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้เป็น 4 แนวทางสำคัญ ดังนี้

3.1 ทาน การสร้างความมั่นคงและบรรยากาศแห่งการเกื้อกูลการประยุกต์ใช้หลักทานมุ่งเน้นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจใน 3 มิติ ได้แก่ (1) อามิสทาน โดยการจัดสวัสดิการงบประมาณด้านสุขภาพ และทรัพยากรทางการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการปฏิบัติงาน (2) ธรรมทานหรือวิทยาทาน ผ่านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ เช่น การอบรม การศึกษาต่อ และการให้คำปรึกษาเชิงวิชาการ เพื่อยกระดับศักยภาพของครู และ (3) อภัยทาน ซึ่งเน้นการให้กำลังใจ การรับฟังอย่างเข้าใจ และการให้อภัยต่อข้อผิดพลาด อันนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทางจิตใจ (psychological safety) และเอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

3.2 ปิยวาจา การสื่อสารเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรปิยวาจาถือเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างพลังใจและความผูกพันในองค์กร โดยเน้นการสื่อสารเชิงบวก การยกย่องชมเชยอย่างจริงใจในที่สาธารณะเพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจ และการให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาในลักษณะส่วนตัวด้วยความสุภาพและเคารพศักดิ์ศรีบุคคล ในระดับการบริหาร ผู้บริหารควรใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ โปร่งใส และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างบุคลากร และส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและประสิทธิภาพ

3.3 อัตถจริยา การประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความเป็นเอกภาพขององค์กรการใช้หลักอัตถจริยามุ่งเน้นการสร้างขวัญกำลังใจผ่านการปฏิบัติงานที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยผู้บริหารควรแสดงบทบาทเป็นผู้นำเชิงแบบอย่าง (role model) ที่มีความเสียสละ โปร่งใส และเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพของครู ขณะที่ครูและบุคลากรควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตสาธารณะ มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันในลักษณะกัลยาณมิตร สำหรับผู้เรียนในบริบทพุทธศาสนา ควรปลูกฝังบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมในการเคารพครูและดูแลทรัพยากรส่วนรวม เมื่อทุกภาคส่วนมุ่งเน้นประโยชน์ขององค์กรเป็นสำคัญ จะนำไปสู่ความเป็นเอกภาพและความยั่งยืนในการพัฒนา

3.4 สมานัตตตา การบริหารอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี สมานัตตตาเป็นหลักการสำคัญในการสร้างความยุติธรรมและความไว้วางใจในองค์กร โดยผู้บริหารต้องยึดหลักความเป็นกลางและความเสมอภาคในการบริหารงาน ใช้กฎระเบียบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมการทำงานเป็นทีมมากกว่าการแข่งขัน การกระจายภาระงานควรสอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคลากรอย่างเป็นธรรม ตลอดจนเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ การเป็นแบบอย่างในการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ และเปลี่ยนความแตกต่างให้เป็นพลังของความสามัคคีในองค์กร

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถอภิปรายผลโดยบูรณาการกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีสมัยใหม่ร่วมกับหลักพุทธธรรมได้อย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. สภาพการสร้างขวัญกำลังใจของครู มุมมองเชิงทฤษฎีแรงจูงใจและพฤติกรรมองค์การ

ผลการวิจัยที่พบว่าขวัญกำลังใจของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษา โดยเฉพาะในมิติของสวัสดิการ ความก้าวหน้า และความชัดเจนของระบบประเมินผล ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิด Two-Factor Theory ที่ชี้ว่า ปัจจัยด้านสุขอนามัย (hygiene factors) เช่น ค่าตอบแทน สภาพการทำงาน และนโยบายองค์กร เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่หากไม่เพียงพอจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน (Herzberg, 1959) ในขณะเดียวกัน การที่ด้านการสื่อสารและความเป็นธรรมมีค่าเฉลี่ยในระดับสูง สะท้อนบทบาทของ “แรงจูงใจภายใน” (intrinsic motivation) ซึ่งสอดคล้องกับ Self-Determination Theory (SDT) ที่เสนอว่าความต้องการพื้นฐานด้านความสัมพันธ์ (relatedness) และความเป็นอิสระ (autonomy) มีผลโดยตรงต่อความผูกพันและพลังในการทำงาน (Deci & Ryan, 2000) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิด Organizational Justice Theory ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการรับรู้ถึงความยุติธรรมทั้งด้านกระบวนการ (procedural justice) และการปฏิบัติ (interactional justice) มีผลต่อความพึงพอใจและความผูกพันต่อองค์กร (Colquitt et al., 2001) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจของครูผลดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทพุทธบริหารการศึกษาที่พบว่า การบริหารที่เน้นเมตตาธรรมและการมีส่วนร่วมสามารถยกระดับขวัญกำลังใจของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ (พระครูสังฆรักษ์สุพจน์ พรหฺมาโณ, 2561)

2. การบูรณาการสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ

ผลการวิจัยที่พบว่า การสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารมีลักษณะเป็นการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ใน 6 ด้าน สะท้อนให้เห็นถึง “โมเดลการบริหารเชิงคุณค่า (Value-Based Management Model)” ที่ผสานมิติทางจริยธรรมเข้ากับประสิทธิภาพขององค์กรในเชิงทฤษฎี “ทาน” สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด Maslow’s Hierarchy of Needs ในระดับความต้องการพื้นฐานและความมั่นคง ขณะที่ “ปิยวาจา” สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารในองค์การ (Yukl, 2013) ซึ่งเน้นการสร้างความไว้วางใจผ่านการสื่อสารเชิงบวกส่วน “อัตถจริยา” และ “สมานัตตตา” สามารถอธิบายผ่านกรอบ Prosocial Behavior และ Equity Theory ซึ่งเน้นการกระทำเพื่อ

ประโยชน์ส่วนรวมและความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร (Adams, 1965) โดยการรับรู้ถึงความยุติธรรมมีผลโดยตรงต่อแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยณรงค์ เขียวแก้ว (2567) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการบริหารงานบุคคลสามารถยกระดับขวัญกำลังใจของครูในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านความก้าวหน้าและการยอมรับในองค์กร

3. แนวทางการพัฒนาขวัญกำลังใจ: โมเดลเชิงองค์รวมและความยั่งยืน

ผลการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาแนวทาง 4 มิติ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา สามารถอธิบายได้ว่าเป็น “Holistic Moral-Motivation Model” ที่บูรณาการมิติทางวัตถุ จิตใจ และสังคมเข้าด้วยกันโมเดลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิด Ethical Leadership ซึ่งเน้นบทบาทของผู้นำในการสร้างบรรยากาศทางจริยธรรมและความไว้วางใจในองค์กร(Yukl, 2013) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด Positive Organizational Behavior ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพเชิงบวกของบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสุขในการทำงานในบริบทของสถานศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งมีรากฐานทางศาสนา แนวทางดังกล่าวจึงไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อประสิทธิภาพเชิงองค์กร แต่ยังสอดคล้องกับมิติทางจิตวิญญาณและคุณค่าทางพุทธศาสนา อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง “ความผูกพันเชิงคุณค่า (value commitment)” ของครูต่อองค์กรผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานของเกสร แก้วคง (2566) ที่ชี้ว่า การส่งเสริมขวัญกำลังใจที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องครอบคลุมทั้งด้านสภาพแวดล้อม ความก้าวหน้า และความสัมพันธ์ในองค์กรอย่างสมดุล

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะของ “กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ” (**Integrative Conceptual Framework**) ที่เชื่อมโยงหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับมิติการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยสามารถอธิบายกลไกการเสริมสร้างขวัญกำลังใจของครูผ่านการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในบริบทของการบริหารการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมกรอบแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาแบบจำลองเชิงแนวคิด (**Conceptual Model**) ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังแสดงในภาพ “องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย” ซึ่งสามารถสังเคราะห์สาระสำคัญได้ดังนี้ผลจากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

จากแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. ทาน (สวัสดิการและโอกาส) มุ่งเน้นการสนับสนุนครูอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย “อามิสทาน” ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล รางวัล และอุปกรณ์การสอน “ธรรมทาน” ได้แก่ ทุนวิจัยและการอบรมพัฒนา และ “อภัยทาน” ได้แก่ การให้โอกาสเมื่อเกิดข้อผิดพลาด ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทั้งทางกายและจิตใจ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2. ปิยวาจา (การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์) เน้นการใช้ถ้อยคำที่สุภาพและให้เกียรติ โดยการชื่นชมในที่สาธารณะ การตักเตือนในที่ส่วนตัวอย่างเหมาะสม และการสื่อสารนโยบายอย่างโปร่งใส เพื่อลดความคลุมเครือและความระแวง พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่นและเป็นมิตร

3. อัตถจริยา (การร่วมแรงร่วมใจ) มุ่งให้ผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและรับผิดชอบ ขณะเดียวกันครูและบุคลากรมีจิตสาธารณะ ร่วมมือกันพัฒนาองค์กร และดูแลทรัพยากรของวัดและโรงเรียน โดยเปลี่ยนภาระงานให้เป็นการมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

4. สมานัตตตา (ความเสมอภาคและยุติธรรม) ยึดหลักความเท่าเทียมในการประเมินผลและการกระจายโอกาส โดยไม่เลือกปฏิบัติระหว่างครูพระและครูฆราวาส พร้อมทั้ง

วางตนอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ เพื่อลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า สภาพการสร้างขวัญกำลังใจของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.50) สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารขวัญกำลังใจมีพื้นฐานที่ดีในบางมิติ โดยเฉพาะด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนา ได้แก่ ระบบสวัสดิการ การสนับสนุนวิชาชีพ และการประเมินผลที่ขาดความชัดเจนและความเป็นระบบ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ใน 6 ด้าน ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรและสวัสดิการ (ทาน) การสื่อสารเชิงบวก (ปิยวาจา) การปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (อัตถจริยา) และการบริหารอย่างเป็นธรรม (สมานัตตตา) สามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความผูกพัน และความสามัคคีในองค์กรได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดระบบรางวัลและแรงจูงใจ การสื่อสารเชิงบวก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครู และการจัดการความขัดแย้งอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความร่วมมือ และบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสุขและประสิทธิภาพ

3. สถานศึกษาควรพัฒนากลไกการมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การใช้ช่องทางสะท้อนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแบบเปิดเพื่อให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษามิติทางจิตวิญญาณและคุณธรรมของครูในเชิงลึก เพื่อพัฒนาแบบจำลองการเสริมสร้างขวัญกำลังใจที่มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทเชิงพุทธ

2. ควรศึกษาพลวัตของการเสริมสร้างขวัญกำลังใจตามหลักพุทธธรรมในระดับองค์กร เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยเชิงกระบวนการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหาร

3. ควรพัฒนารูปแบบหรือโมเดลการสร้างขวัญกำลังใจสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยเฉพาะ และทดสอบประสิทธิผลของโมเดลดังกล่าวในบริบทที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.moe.go.th

เกสร แก้วคง. (2566). แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูไม่มีวิทยฐานะในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก .ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชัยณรงค์ เขียวแก้ว. (2567). การศึกษาการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยนาทตามหลักสังคหวัตถุธรรม. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 12(3), 70–85.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 18). เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ. (2549). เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระครูสังฆรักษ์สุพจน์ พุรหฺมาโณ (เสี่ยนดอน). (2561). รูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา .ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268.

Herzberg, F. (1959). The motivation to work. New York: John Wiley & Sons.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

OECD. (2019). Education at a glance 2019: OECD indicators. Paris: OECD Publishing.

Yukl, G. (2013). Leadership in organizations (8th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Colquitt, J. A., Conlon, D. E., Wesson, M. J., Porter, C. O., & Ng, K. Y. (2001). Justice at the millennium: A meta-analytic review of 25 years of organizational justice research. Journal of Applied Psychology, 86(3), 425–445.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3*

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS INFLUENCING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ปราณี จัตตุพงศ์[1] และ บุญส่ง ทองเอียง[2]
Pranee Juttupong[1] และ Boonsong Thongiang[2]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย[1-2]
Mahamakut Buddhist University, Thailand[1-2]
Corresponding Author's Email: pranee.jut@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา 4) เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 กลุ่มตัวอย่างคือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.948 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนผลการวิจัย

พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตัวแปรพยากรณ์ที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมีวิสัยทัศน์ ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 55.7เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.396 + .263 (X_4) + .189 (X_3) + .170 (X_5) + .091 (X_1)$ สมการพยากรณ์

* Received 9 April 2026; Revised 16 April 2026; Accepted 17 May 2026

ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = .269 (X_3) + .261 (X_4) + .207 (X_5) + .123 (X_1)$ แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ประสิทธิผลของสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) examine the level of creative leadership among school administrators; (2) investigate the level of school effectiveness; (3) explore the relationship between administrators' creative leadership and school effectiveness; and (4) identify predictive variables of creative leadership affecting school effectiveness under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3.The sample consisted of 313 teachers working in schools under the jurisdiction of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3 during the 2025 academic year. The research instrument was a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.948. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The findings revealed that both the overall level of creative leadership among school administrators and school effectiveness were at the highest level. Moreover, there was a statistically significant relationship between creative leadership and school effectiveness at the .001 level. Four significant predictive variables were identified: individuality, creativity, teamwork, and vision. Together, these variables accounted for 55.7% of the variance in school effectiveness.The predictive equations were constructed as follows:Raw score equation: $\hat{Y} = 1.396 + .263 (X_4) + .189 (X_3) + .170 (X_5) + .091 (X_1)$Standard score equation: $\hat{Z} = 0.269 (X_3) + .261 (X_4) + .207 (X_5) + .123 (X_1)$The results indicate that creative leadership plays a significant role in enhancing school effectiveness.

Keywords: Leadership, Creative Leadership, School Effectiveness

บทนำ

ปัจจุบันบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางนวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งเข้ามามีบทบาทในการทดแทนแรงงานที่ขาดทักษะและ

คุณภาพ ส่งผลให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นประเด็นสำคัญในระดับประเทศ การศึกษาจึงเป็นกลไกหลักในการสร้างคน พัฒนาสังคม และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ประเทศไทยจึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งมุ่งเน้นการพลิกโฉมประเทศไปสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่า และการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูง การส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม และการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, น. 1–3) ทั้งนี้ การศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, น. 10)แผนฯ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดหมุดหมายการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะหมุดหมายด้านการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง และการยกระดับภาครัฐให้มีสมรรถนะสูงและทันสมัย ซึ่งมุ่งเน้นให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, น. 45–47) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านนวัตกรรม

ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีศักยภาพในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง เป็นทั้งนักคิด นักพัฒนา และผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถบริหารจัดการองค์กรโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ตลอดจนสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผล (สุกัญญา รอดระกำ, 2561) ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Fullan, 2014)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กร (เพ็ญนภา ศรีภูธร, 2562) อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพ โดยเน้นการทำงานเป็นทีมและการมีเป้าหมายร่วมกันของบุคลากร (Robinson, 2007)

ในระดับนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้กำหนดพันธกิจที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามศักยภาพ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล พร้อมทั้งพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการ

ศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3, 2566) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังพบว่าสถานศึกษาบางแห่งขาดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในภาพรวม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยมุ่งศึกษาครอบคลุม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ ความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้ในการพัฒนาและยกระดับการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 มีความสัมพันธ์กันในทางบวก
2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 1,665 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 313 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ขั้นที่1. จำแนกตามอำเภอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 6 อำเภอ ขั้นที่ 2 สุ่มโรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampline) ขั้นที่ 3 สุ่มครู โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random
Sampline)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 5 ด้าน จำนวน 35 ข้อ และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา แบ่งเป็น 4 ด้าน จำนวน 33 ข้อ 2.2) การสร้างเครื่องมือเริ่มจากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่าอยู่ในระดับ 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.50 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.948 ก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็นขั้นตอน 3.1) โดยผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 3.2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมลิงก์คิวอาร์โค้ดแบบสอบถามเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อประสานงานไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 3.3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ส่งหนังสือพร้อม ลิงก์คิวอาร์โค้ดแบบสอบถามแจ้งไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบ AMSS เพื่อให้ครูตอบ

แบบสอบถามออนไลน์ 3.4) ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการดังนี้ 4.1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ 4.2) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 4.3) วิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายระดับของตัวแปรทั้งสอง 4.4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน 4.5) วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ทั้งแบบนำเข้าตัวแปรทั้งหมด (Enter Method) และแบบขั้นตอน (Stepwise Method) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาทั้งในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำผู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 313		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.83	0.31	มากที่สุด
2. ด้านการมีความยืดหยุ่น	4.88	0.24	มากที่สุด
3. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.81	0.33	มากที่สุด
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.91	0.23	มากที่สุด
5. ด้านความเป็นปัจเจกบุคคล	4.86	0.28	มากที่สุด
รวม	**4.86**	**0.26**	**มากที่สุด**

จากตารางที่1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.86, S.D= 0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่าด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (= 4.91 S.D, = 0.23) รองลงมาคือ ด้านการมีความยืดหยุ่น (= 4.88, S.D = 0.24) และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (= 4.81, S.D = 0.33) ตามลำดับ

ตารางที่ 2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3	n = 313		
	$\overline{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.80	0.32	มากที่สุด
2. ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.84	0.26	มากที่สุด
3. ด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.86	0.27	มากที่สุด
4. ด้านความพึงพอใจในการทำงานครู	4.88	0.29	มากที่สุด
5. ด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.91	0.22	มากที่สุด
รวม	**4.86**	**0.23**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.86, S.D = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (= 4.91, S.D = 0.23) รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจในการทำงานครู (= 4.88, S.D = 0.29) และด้านพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (= 4.80, S.D = 0.32) ตามลำดับ

ตารางที่ 3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตัวแปรที่ศึกษา	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	$Y_{รวม}$
X_1	.407**	.615**	.501**	.577**	.544**	.611**
X_2	.393**	.623**	.612**	.578**	.604**	.646**
X_3	.503**	.622**	.542**	.594**	.536**	.650**
X_4	.394**	.619**	.637**	.660**	.635**	.678**
X_5	.463**	.642**	.591**	.575**	.602**	.667**
$X_{รวม}$	**.504****	**.717****	**.658****	**.682****	**.676****	**.747****

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (r = .747) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

ตัวแปรพยากรณ์	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig.
	b	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	1.396	.189		7.375	.000
ความเป็นปัจเจกบุคคล (X_5)	.170	.054	.207	3.118	.002
การมีความคิดสร้างสรรค์ (X_3)	.189	.038	.269	4.933	.000
การทำงานเป็นทีม (X_4)	.263	.063	.261	4.160	.000
การมีวิสัยทัศน์ (X_1)	.091	.041	.123	2.200	.029
R = .747, R^2 = .557, Adjusted R^2 = .551, S.E.EST= .155, F = 96.569***					

จากตารางที่ 4. พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 คิดเป็นร้อยละ 55.7 (R2 = .557) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .155 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{y} = 1.396 + .263\,(X_4) + .189\,(X_3) + .170\,(X_5) + .091\,(X_1)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .269\,(X_3) + .261\,(X_4) + .207\,(X_5) + .123\,(X_1)$$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทเชิงรุกในการขับเคลื่อนองค์กร ทั้งด้านการกำหนดทิศทาง การสร้างบรรยากาศเชิงบวก และการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร โดยเฉพาะด้านการทำงานเป็นทีมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความสามารถในการสร้างความร่วมมือภายในองค์กร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Robinson (2007) ที่เน้นบทบาทของการทำงานเป็นทีมในฐานะองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงธร เมืองมูสิก (2566, หน้า 111-118) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเช่นกัน นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของเรวัต ทองดี และจิติมา วรรณศรี (2567, หน้า 43) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีศักยภาพในการดำเนินงานทั้งด้านการพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการ และการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ จุดเด่นอยู่ที่การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกและความพึงพอใจของครู ขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งอาจเนื่องมาจากความซับซ้อนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้าน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาต ปุงคานนท์ (2565, หน้า 58) ที่พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิยะดา เอียดไสย (2567) ที่พบแนวโน้มในลักษณะเดียวกัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำลักษณะดังกล่าวสามารถยกระดับผลลัพธ์ของสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้านการทำงานเป็นทีมที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด สะท้อนว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จ ขณะที่ด้านความยืดหยุ่นมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำกว่า แสดงว่าการยกระดับผลสัมฤทธิ์จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นร่วมด้วย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของเรวัต ทองดี และจิติมา วรรณศรี (2567)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 4 ด้าน ได้แก่ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 55.7 สะท้อนว่าองค์ประกอบดังกล่าวเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนความสำเร็จของสถานศึกษา ขณะที่ด้านความยืดหยุ่นไม่เข้าสมการพยากรณ์ขั้นสุดท้าย แสดงให้เห็นว่าในบริบทนี้ การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการส่งเสริมศักยภาพบุคลากร มีความสำคัญมากกว่าการปรับตัวเพียงอย่างเดียว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเรวัต ทองดี และจิติมา วรรณศรี (2567, หน้า 43) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงกับความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสรณ์ สุทธหลวง, อำนาจ บุญประเสริฐ และพจนีย์ มั่งคั่ง (2565, หน้า 106) ซึ่งวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษามี ความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .791$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งในเชิงความสัมพันธ์และการพยากรณ์ จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนควบคู่กันไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างชัดเจน โดยผู้บริหารมีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลได้อย่างมีนัยสำคัญ สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้ร้อยละ 55.7 โดยเฉพาะด้านการทำงานเป็นทีม วิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยสรุป ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นกลไกหลักในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบัน

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู

1.3 ควรให้ความสำคัญกับการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยบูรณาการการพัฒนาภาวะผู้นำกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

1.4 ควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เช่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม วัฒนธรรมองค์กร หรือภาวะผู้นำดิจิทัล

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในบริบทพื้นที่หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความครอบคลุมขององค์ความรู้

2.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เตือนใจ สุนุกุล. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ ค.อ.ม.ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปาริชาต ปุงคานนท์. (2565). การอำนวยการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. ใน วิทยานิพนธนี้เปนสวนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

เพ็ญนภา ศรีภูธร. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง. ใน วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. จันบุรี.

เรวัต ทองดี , จิติมา วรรณศรี. (2567).ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต2. สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์,

มหาวิทยาลัยนเรศวร. Educational Administration andInnovation Journal,4(1),45.

วิยะดา เอียดไสย. (2567). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผล โรงเรียนประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2568.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 .พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อนุสรณ์ สุทธหลวง1, อำนาจ บุญประเสริฐ และ พจนีย์ มั่งคั่ง. (2566). ภาวะผู้นเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร, 19(86),106.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Robinson, K. (2007). The Principles of Creative Leadership. New York: McGraw - Hill. Sousa, D. (2003). The Leadership brain: How to lead today's schools more effectively.

แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1*

GUIDELIONES FOR PROMOTING LEARNING MANAGEMENT USING DIGITAL LEARNING PLATFORMS AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN SCHOOLS UNDER THE LAMPANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

อัมรา ตาจีน[1] และ ณัฐวุฒิ สัพโส[2]
Amara Tajeen[1] and Natthawut Sabphaso[2]
มหาวิทยาลัยพะเยา[1-2]
University of Phayao[1-2]
Corresponding Author's Email: amara.tajeen28@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา และ (2) ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 298 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953 และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถาน ผู้ให้ข้อมูลคือผู้เชี่ยวชาญด้านการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.24 , S.D. = 0.47) และ 2) แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและ

* Received 28 March 2026; Revised 28 April 2026; Accepted 17 May 2026

ปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ทั้งหมด 7 ด้าน 23 แนวทาง ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและนโยบายการศึกษาในระดับพื้นที่และระดับชาติต่อไป

คำสำคัญ: การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้, แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล, ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

The research on the guidelines for driving learning management using digital learning platforms and artificial intelligence in schools under the Lampang Primary Educational Service Area Office 1 aimed to (1) study the current state of driving learning management using digital learning platforms and artificial intelligence in schools and (2) study the guidelines for driving learning management using digital learning platforms and artificial intelligence in schools. A mixed-methods research was used. The sample group consisted of 298 administrators and teachers in schools under the Lampang Primary Educational Service Area Office 1 for the academic year 2025, obtained through stratified random sampling. The research instruments were: 1) a questionnaire with a 5-level Likert scale, validity of 1, and reliability of 0.953; and 2) a semi-structured interview to study the guidelines for driving learning management using digital learning platforms and artificial intelligence in schools. The informants were 5 experts in driving learning management using digital learning platforms and artificial intelligence. Data was analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) the current state of driving learning management using digital learning platforms and artificial intelligence in schools Overall, the level was high ($\bar{x}$ = 4.24 , S.D. = 0.47), and 2) The guidelines for driving learning management using digital learning platforms and artificial intelligence in educational institutions, obtained from interviews with experts, were summarized into 7 aspects and 23 guidelines. The research results can be used as information to support planning and determining guidelines for developing learning management using digital learning platforms and artificial intelligence in

educational institutions and educational service offices, in order to improve the quality of learning management in line with changes in the digital age and educational policies at the local and national levels.

Keywords: Driving learning management, Digital learning platform, Artificial Intelligence.

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนประเทศให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่ยังเผชิญความท้าทายด้านคุณภาพ ความเหลื่อมล้ำ และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีดิจิทัล แม้จะมีอัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาสูงกว่า 98% แต่คุณภาพการเรียนรู้ยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา ดังสะท้อนจากผลการประเมิน PISA ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของหลายประเทศ จึงจำเป็นต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (Archyde, 2025) ขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้ส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงจากการถ่ายทอดความรู้แบบเดิมไปสู่การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งพัฒนาทักษะสำคัญในอนาคต เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (OECD, 2019) โดยแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา และตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง AI ยังสามารถสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนและออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคลได้อย่างแม่นยำ (UNESCO, 2021)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและ AI ในระบบการศึกษา ผ่านนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ อาทิ แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ และนโยบาย Thailand 4.0 ที่มุ่งพัฒนากำลังคนด้านดิจิทัลและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเทคโนโลยีดังกล่าวสนับสนุนการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน และการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความเท่าเทียมทางการศึกษา ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ยังมุ่งพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ผ่านการเข้าถึงสื่อและนวัตกรรมอย่างทั่วถึง ควบคู่กับแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ (พ.ศ. 2565–2570) ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านสังคมและกฎหมาย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนากำลังคน การส่งเสริมนวัตกรรม และการผลักดันการประยุกต์ใช้ AI ในทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน สร้างความ

เท่าเทียม และขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ได้ขับเคลื่อนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568–2569 เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ โดยส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในรูปแบบการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) เพื่อสร้างความเสมอภาคและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1, 2568) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในระดับสถานศึกษายังเผชิญข้อจำกัด ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี และงบประมาณที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง นอกจากนี้ ครูและบุคลากรบางส่วนยังขาดทักษะในการบูรณาการเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ผู้บริหารบางแห่งยังขาดการวางแผน กำกับติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและไม่สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอ จึงทำให้การขับเคลื่อนยังไม่บรรลุผลอย่างเต็มศักยภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างสำคัญในการพัฒนาการศึกษา แม้มีนโยบายที่ชัดเจน แต่ยังขาดแนวทางการขับเคลื่อนเชิงระบบในระดับสถานศึกษาที่สามารถปฏิบัติได้จริงและยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาครู การออกแบบการเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังนั้น การศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จึงมีความสำคัญ เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นดังกล่าว เพื่อนำผลไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาและยกระดับการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา **(Research and Development: R&D)** ผสมผสานกับวิธีวิจัยแบบผสม **(Mixed Methods Research)** มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา และนำไปพัฒนาเป็นแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 82 แห่ง แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 104 คน ครู จำนวน 1,217 คน รวมทั้งสิ้น 1,321 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งกลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้ 1) การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 298 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา (Stratified Random Sampling) 2) การเก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา จำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ 1) ศึกษานิเทศน์ผู้เชี่ยวชาญด้านการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 1 ท่าน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา จำนวน 4 ท่าน

2. เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ตามแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ ประกอบด้วย 7 ด้าน รวม

40 ข้อ ลักษณะเป็นแบบสอบถามตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลในด้านแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จาก ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเองโดยข้อคำถามครอบคลุมใน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร 2) ด้านการร่วมสร้างความตระหนัก 3) ด้านการร่วมวางแผน 4) ด้านการร่วมดำเนินการ 5) ด้านการร่วมเสริมแรง 6) ด้านการร่วมประเมินผล และ 7) ด้านการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert)

2. นำตัวแปรที่ศึกษาและสังเคราะห์ มาตั้งข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามนิยามศัพท์แล้วคัดเลือกนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องด้าน เนื้อหา โครงสร้างและภาษา ให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้และแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มทดลองใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953 พร้อมจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยยึดแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา

2. สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร 2) ด้านการร่วมสร้างความตระหนัก 3) ด้านการร่วมวางแผน 4) ด้านการร่วมดำเนินการ 5) ด้านการร่วมเสริมแรง 6) ด้านการร่วมประเมินผล และ 7) ด้านการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ให้คลอบคลุมทั้ง 7 ด้าน และนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อพิจารณาแก้ไข เนื้อหาและสำนวนที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ว่าถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยพิจารณาอีกครั้ง และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับความสมบูรณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับและขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 298 ชุด ด้วยตนเอง ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามมาได้ทั้งหมด จำนวน 298 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และนัดหมายวันเวลาในการขอสัมภาษณ์ สรุปและบันทึกผลการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์ข้อมูล

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทำการแปลผลโดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยได้กำหนดขอบเขตของค่าเฉลี่ย และการแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพการขับเคลื่อน อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพการขับเคลื่อน อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพการขับเคลื่อน อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพการขับเคลื่อน อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพการขับเคลื่อน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการถอดความ ตีความ สรุปสาระสำคัญและจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อนำไปกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

การวิเคราะห์สภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ทั้ง 7 ด้าน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในภาพรวม

ด้าน	สภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้	N = 298		การแปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ด้านการร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร	4.29	0.55	มาก
2	ด้านการร่วมสร้างความตระหนัก	4.34	0.62	มาก
3	ด้านการร่วมวางแผน	4.28	0.47	มาก
4	ด้านการร่วมดำเนินการ	4.19	0.54	มาก
5	ด้านการร่วมเสริมแรง	4.27	0.64	มาก
6	ด้านการร่วมประเมินผล	4.16	0.70	มาก
7	ด้านการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	4.15	0.69	มาก
รวม		4.24	0.47	มาก

จากตาราง 1 พบว่าสภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.24 , S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการร่วมสร้างความตระหนัก อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}$ = 4.34 , S.D. = 0.62) ด้านที่มีค่าเฉลี่ย รองลงมา ได้แก่ ด้านการร่วมวิเคราะห์

สภาพแวดล้อมองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.29 , **S.D.** = 0.55) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.15 , **S.D.** = 0.69) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยภาพรวม

ด้าน	แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา
ด้านการร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร	1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กรอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม 2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกด้วยเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ 3. การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนา 4. ผู้บริหารมีบทบาทในการขับเคลื่อนและติดตามอย่างต่อเนื่อง
ด้านการร่วมสร้างความตระหนัก	1. ผู้บริหารต้องมีบทบาทผู้นำในการสื่อสารวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง 2. การสื่อสารเชิงรุกและการสร้างความเข้าใจร่วมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม 3. การพัฒนาศักยภาพครูและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ดิจิทัล
ด้านการร่วมวางแผน	1. บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนา 2. การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิเคราะห์ความพร้อมและจัดทำแผนปฏิบัติการ 3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีความยืดหยุ่น
ด้านการร่วมดำเนินการ	1. การกำหนดนโยบายและการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ 2. การทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ 3. การพัฒนาศักยภาพครูและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียนจริง 4. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
ด้านการร่วมเสริมแรง	1. การเสริมแรงเชิงนโยบาย โครงสร้าง และระบบสนับสนุนในระดับองค์กร 2. การส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพผู้เรียนและการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง 3. การเสริมแรงเชิงบวกผ่านการยกย่อง ชื่นชม และการสร้างแรงบันดาลใจ
ด้านการร่วมประเมินผล	1. การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลอย่างเป็นระบบ 2. การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3. การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนา และยกระดับคุณภาพการศึกษา
ด้านการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	1. การสื่อสารและการบริหารจัดการความรู้ในระดับองค์กรอย่างเป็นระบบ 2. การส่งเสริมให้ครูเผยแพร่ผลงาน นวัตกรรม และแนวปฏิบัติที่ดีอย่างหลากหลายช่องทาง 3. การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากตารางที่ 2 สามารถสรุปแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา ทั้ง 7 ด้าน รวม 23 แนวทาง ได้ดังนี้ 1) ด้านการร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร มี 4 แนวทาง 2) ด้านการร่วมสร้างความตระหนัก มี 3 แนวทาง 3) ด้านการร่วมวางแผน มี 3 แนวทาง 4) ด้านการร่วมดำเนินการ มี 4 แนวทาง 5) ด้านการร่วมเสริมแรง มี 3 แนวทาง 6) ด้านการร่วมประเมินผล มี 3 แนวทาง และ 7) ด้านการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มี 3 แนวทาง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า การร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษายังขาดระบบและกลไกการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ที่เป็นรูปธรรม รวมถึงขาดช่องทางและวัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและเครือข่ายภายนอกอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งภาระงานของครูที่มีจำนวนมากส่งผลให้การสรุปบทเรียน การเผยแพร่นวัตกรรม และการพัฒนาต่อยอดไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ทักษะด้านดิจิทัลของครูบางส่วนอาจยังไม่เพียงพอในการผลิตและเผยแพร่ผลงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้การขยายผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยังมีข้อจำกัดผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่า แม้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์จะมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแบ่งปันองค์ความรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสอดคล้องกับ OECD (2019) ที่ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษามักประสบข้อจำกัดในด้านการเผยแพร่และการขยายผล หากขาดการสนับสนุนเชิงระบบและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ผลการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วย 7 ด้าน จำนวน 23 แนวทาง ดังนี้

2.1 ด้านการร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร สามารถสรุปได้ 4 แนวทาง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการเข้าใจบริบทและความพร้อมขององค์กร โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และบุคลากร เพื่อกำหนดทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพจริง ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรวิภา เชยกลิ่น (2566) ที่ระบุว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม พร้อมทั้งนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประกอบการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้การขับเคลื่อนองค์กรและการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทที่แท้จริง

2.2 ด้านการร่วมสร้างความตระหนัก สามารถสรุปได้ 3 แนวทาง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจ การยอมรับ และทัศนคติเชิงบวกของครูและบุคลากร โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและกำหนดทิศทางอย่างชัดเจน ทั้งนี้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมช่วยลดความกังวลและเสริมความเข้าใจ ขณะที่การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องช่วยให้สามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจในบริบทการศึกษายุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ดิษฐ์ประดับ กาญจนา บุญส่ง และเสนาะ กลิ่นงาม (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักและการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี อันเป็นรากฐานสำคัญของการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระดับสถานศึกษา

2.3 ด้านการร่วมวางแผน สามารถสรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ได้ 3 แนวทาง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามุ่งวางแผนเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม โดยเชื่อมโยงนโยบายและเป้าหมายกับการใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การใช้ข้อมูลและการมีส่วนร่วมช่วยให้เห็นความพร้อม ข้อจำกัด และโอกาสได้ชัดเจน ขณะที่การออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยให้ครูปรับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยา เขียวดวงดี และคณะ (2568) ที่เสนอแนวทางการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาใหม่ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพจริงและความต้องการจำเป็น ก่อนร่วมกันสังเคราะห์แนวทางพัฒนาอย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นว่าการร่วมวางแผนเชิงกลยุทธ์เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์สามารถดำเนินไปได้อย่างมีทิศทาง

2.4 ด้านการร่วมดำเนินการ สามารถสรุปได้ 4 แนวทาง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามุ่งนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการบริหารเชิงระบบและการมีส่วนร่วม ทั้งนี้การสนับสนุนด้านนโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาครู ช่วยให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ขณะที่การนิเทศและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอช่วยสะท้อนผลปัญหา และแนวทางพัฒนา ส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้ด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระพงษ์ แก้วฝ่าย (2563) ได้กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดำเนินการผ่าน

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในทุกขั้นตอน

2.5 ด้านการร่วมเสริมแรง สามารถสรุปได้ 3 แนวทาง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนทั้งระดับองค์กร การปฏิบัติ และจิตใจของครูและผู้เรียน ทั้งนี้การสนับสนุนเชิงระบบร่วมกับการสร้างแรงจูงใจภายใน ช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน และส่งเสริมให้ครูเกิดความภาคภูมิใจและมุ่งมั่นพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ ทองดอนจุย (2562) ที่พบว่าแรงจูงใจในการทำงานของครู ทั้งด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารช่วยเสริมสร้างความตั้งใจและความทุ่มเทในการทำงาน อันสะท้อนว่าการร่วมเสริมแรงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์สามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

2.6 ด้านการร่วมประเมินผล สามารถสรุปได้ 3 แนวทาง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการประเมินในฐานะกลไกสำคัญในการสะท้อนคุณภาพและประสิทธิผล โดยเน้นความมีส่วนร่วมเพื่อให้การประเมินมีความรอบด้านและโปร่งใส ทั้งนี้การประเมินอย่างต่อเนื่องร่วมกับการใช้ข้อมูลจากแพลตฟอร์มดิจิทัล ช่วยให้ครูติดตามความก้าวหน้า วิเคราะห์จุดแข็งและจุดพัฒนา และปรับการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล อีกทั้งการนำผลประเมินไปใช้พัฒนา ยังช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ วงศ์จินดา และคณะ (2564) ที่กล่าวว่า การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยยกระดับคุณภาพการประเมินผลผ่านการออกแบบเครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย การประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม และการประเมินการยอมรับของผู้ใช้เพื่อนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.7 ด้านการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถสรุปแนวได้ 3 แนวทาง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามุ่งสร้างระบบและวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการขยายและต่อยอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การสื่อสารและการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพช่วยให้บุคลากรเข้าถึงและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้ดี ขณะเดียวกันการเผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น PLC, OSP และสื่อดิจิทัล ยังช่วยสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งระดับบุคคลและองค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ ศกุนตนาค และคณะ (2568) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยการจัดการความรู้ การทำงานเป็นเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง อันสะท้อนว่าการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) การร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร สถานศึกษาควรวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กรอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) ด้านการร่วมสร้างความตระหนัก สถานศึกษาควรสร้างความตระหนักผ่านการสื่อสารเชิงรุก 3) ด้านการร่วมวางแผน สถานศึกษาควรบูรณาการการใช้เทคโนโลยีในแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน 4) ด้านการร่วมดำเนินการ สถานศึกษาควรสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรม นิเทศ และ PLC 5) ด้านการร่วมเสริมแรง สถานศึกษาควรจัดระบบเสริมแรงเชิงบวก เช่น การยกย่องและสร้างแรงจูงใจแก่ครู 6) ด้านการร่วมประเมินผล สถานศึกษาควรพัฒนาระบบประเมินผลระดับองค์กร โดยใช้ข้อมูลจริงจากแพลตฟอร์มและ AI เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ และ 7) ด้านการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดการความรู้ (KM) และเผยแพร่ผลงานผ่านหลากหลายช่องทาง พร้อมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการร่วมเผยแพร่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาผลลัพธ์ของการขับเคลื่อนที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรง และพัฒนาเป็นรูปแบบหรือโมเดลการดำเนินงานที่เป็นระบบ เพื่อนำไปทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลในบริบทสถานศึกษาที่หลากหลาย 2) ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในเชิงลึก โดยเฉพาะภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) และความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่ออธิบายกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565–2570).

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566a). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างยั่งยืน.

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566b). ศักยภาพและความสามารถของปัญญาประดิษฐ์สำหรับการพัฒนาประเทศไทย.

ธนวรรณ ศกุนตนาค, วัฒนา ก้องแดนไพร, สาธร ทรัพย์รวงทอง, และกัลญาภรณ์ เจริญพร. (2568). แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา, 3(1), 12–25.

ธนวัฒน์ สุวรรณเหลา. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 .ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ธีระพงษ์ แก้วฝ่าย. (2563). การพัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านนาฮี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 8(2), 45–56.

พรวิภา เชยกลิ่น. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล .ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิทยา เขียวดวงดี, คณิศร จี้กระโทก, นวัตกร หอมสิน, และธีระพล เพ็งจันทร์. (2568). แนวทางการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 2(1), 78–90.

ลัดดาวัลย์ ทองดอนจุย. (2562). แรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนราชินีบูรณะ .ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วาสนา ดิษฐ์ประดับ. (2567). ภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 35(2), 101–115.

วิไลวรรณ วงศ์จินดา, สุวิมล พิบูลย์, และอนันท์ คัมภิรานนท์. (2564). แพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนในศตวรรษที่ 21 .ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

Archyde. (2025, May 30). Thailand education crisis: PISA scores expose need for urgent reform. https://www.archyde.com/thailand-eases-school-rules-deeper-issues-remain/

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). Measuring innovation in education 2019: What has changed in the classroom? OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264311671-en

UNESCO. (2021). AI and education: Guidance for policy-makers. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2*

DEVELOPMENT OF A SCHOOL AS LEARNING COMMUNITY THROUGH PARTICIPATION UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อภิลักษณ์ พิมศรี[1], พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[2] และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว[3]

Aphilak Phimsi[1], Phongsak Srichan[2] and Supangjit Kunlayakaew[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: apilukpimsri@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม 3) เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 302 คน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นมีค่าระหว่าง 0.218 - 0.306 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน วิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความเป็นประชาธิปไตย และ การทำงานร่วมกันและความเป็นกัลยาณมิตร ตามลำดับ

* Received 28 March 2026; Revised 28 April 2026; Accepted 17 May 2026

2) แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยใช้การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ด้าน รวม 48 แนวทาง

3) การประเมินแนวทางด้าน ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้, การมีส่วนร่วม, การพัฒนาโรงเรียน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the current conditions, desirable conditions, and priority needs for developing School as a Learning Community through participation under Loei Primary Educational Service Area Office 2; 2) to study guidelines for developing School as a Learning Community through participation; and 3) to evaluate the guidelines for developing School as a Learning Community through participation. A mixed methods research design was employed, consisting of three phases. Phase 1 examined the current conditions, desirable conditions, and priority needs for developing a school as a learning community through participation. The sample consisted of 302 school administrators and teachers, selected through proportional stratified random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire on current and desirable conditions. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index. Phase 2 studied guidelines for developing a school as a learning community through participation through semi-structured interviews using purposive sampling. Key informants consisted of six experts selected based on specified criteria. Phase 3 evaluated the proposed guidelines using purposive sampling with nine experts. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The findings of this research were as follows:

1) The priority needs index ranged from 0.218 to 0.306, ranked from highest to lowest as follows: Professional Learning Community (PLC), Parent and Community Participation, Shared Vision and Goals, Learning-Supportive Environment, Democracy, and Collaboration and Collegiality, respectively.

2) The guidelines for developing School as a Learning Community through participation comprised six dimensions with a total of 48 guidelines.

3) The evaluation of the guidelines in terms of appropriateness, usefulness, and feasibility was at the highest level overall and in each aspect.

Keywords: School as Learning Community, Participation, School Development

บทนำ

ในปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง แม้ความก้าวหน้าดังกล่าวจะสร้างโอกาสใหม่ ๆ แต่ก็ยังคงยึดติดอยู่กับการถ่ายทอดความรู้แบบทางเดียว ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทั้งด้านคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปฏิรูปการจัดการศึกษาให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารการศึกษาในทุกระดับ และการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน ภาคเอกชน วัด มูลนิธิ หรือองค์กรที่มีศักยภาพ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ในประเทศไทยมีการปฏิรูปหลายครั้ง ซึ่งที่ผ่านมายังมีลักษณะเชิงบนลงล่าง ทำให้นโยบายหลายประการกลายเป็นภาระที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามโดยขาดความยืดหยุ่น และครูไม่รู้สึกเป็นเจ้าของต่อการปฏิรูป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปรับมาสู่แนวทางล่างขึ้นบน โดยเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC) ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของ Senge (1990) จากนั้นพัฒนาสู่แนวคิด “โรงเรียนเป็นชุมชน” (Sergiovanni, 1994) จนนำมาสู่แนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของ ซาโต มานาบุ (2559) ที่มีมุมมองว่าโรงเรียนไม่ได้มีบทบาทเฉพาะด้านการสอนความรู้เท่านั้น แต่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยเปิดพื้นที่ให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม แนวคิดดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและประสบความสำเร็จในโรงเรียนหลายแห่ง (EDUCA, 2019)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชนบทที่ยังประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ ผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2568) ภาระงานครูที่มีความสูง ชุมชนยังมีข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม
3. เพื่อประเมินแนวการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม โดยเป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 1

1) ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 132 คน ครู จำนวน 1,262 คน รวม 1,394 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 302 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 28 คน และครู จำนวน 274 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของครู และผู้บริหาร

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระยะที่ 2 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการบริหารโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC) และเคยได้รับรางวัลระดับชาติหรือมีรางวัลเชิงประจักษ์ จำนวน 6 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครู จำนวน 2 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 2 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระยะที่ 3 คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน คัดเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้

2.1 ระยะที่ 1 คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านสภาพปัจจุบัน และด้านสภาพที่พึงประสงค์ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน จำนวน 39 ข้อ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่

ระหว่าง 0.80-1.00 ความเชื่อมั่นด้านสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.98 และด้านสภาพที่พึงประสงค์มีเท่ากับ 0.98

2.2 ระยะที่ 2 คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาใน ระยะที่ 1 โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่า $PNI_{modified}$ เฉลี่ยรายด้าน และใช้กรอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

2.3 ระยะที่ 3 คือ แบบประเมินแนวทางเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ซึ่งได้จากการสรุปแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 9 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 ผู้วิจัยขอนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแบบสอบถาม ในรูปแบบออนไลน์ (Google form) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดโดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างได้ครบถ้วนและได้รับการตอบกลับทุกชุด จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

3.2 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลและเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลทั้งในแบบสัมภาษณ์และเครื่องบันทึกเสียง

3.3 ระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นแปลผลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2556) และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนี $PNI_{modified}$ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550)

4.2 ระยะที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

4.3 ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับที่
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
1. การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน	3.47	0.78	ปานกลาง	4.82	0.39	มากที่สุด	0.279	3
2. ความเป็นประชาธิปไตย	3.68	0.82	มาก	4.81	0.39	มากที่สุด	0.235	5
3. การทำงานร่วมกันและความเป็นกัลยาณมิตร	3.77	0.78	มาก	4.82	0.40	มากที่สุด	0.218	6
4. ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC)	3.33	0.93	ปานกลาง	4.80	0.41	มากที่สุด	0.306	1
5. การมีสวนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	3.38	0.87	ปานกลาง	4.83	0.39	มากที่สุด	0.300	2
6. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3.55	0.74	มาก	4.85	0.36	มากที่สุด	0.269	4
รวม	**3.53**	**0.84**	**มาก**	**4.82**	**0.39**	**มากที่สุด**	**0.268**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 0.84) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การทำงานร่วมกันและความเป็นกัลยาณมิตร ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.78) รองลงมา คือ ความเป็นประชาธิปไตย ($\bar{x}$ = 3.68, S.D. = 0.82) และต่ำที่สุด คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ($\bar{x}$ = 3.33, S.D. = 0.93)

สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.82) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{x}$= 4.85, S.D. = 0.36) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.39) และต่ำที่สุด คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ($\bar{x}$= 4.80, S.D. = 0.41)

ความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ($PNI_{Modified}$ = 0.306) รองลงมา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($PNI_{Modified}$ = 0.300) วิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน ($PNI_{Modified}$ = 0.279) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($PNI_{Modified}$ = 0. 269) ความเป็นประชาธิปไตย ($PNI_{Modified}$ = 0.235) และ การทำงานร่วมกันและความเป็นกัลยาณมิตร ($PNI_{Modified}$ = 0.218) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ด้าน 48 แนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน พบว่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน และถ่ายทอดสู่แผนและการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อน ควบคู่กับการเสริมแรงและยอมรับความสำเร็จร่วมกัน รวมถึงการกำหนดตัวชี้วัด ติดตามและประเมินผล และร่วมกันปรับปรุงพัฒนา

2.2 ด้านความเป็นประชาธิปไตย พบว่า โรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ ทั้งในระดับครูและนักเรียน โดยมีการกระจายงานอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเสมอภาค ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการประเมินผล และมีการกำกับติดตามอย่างเป็นอิสระ

2.3 ด้านการทำงานร่วมกันและความเป็นกัลยาณมิตร พบว่า โรงเรียนควรกำหนดข้อตกลงและแนวปฏิบัติร่วมกันอย่างชัดเจน มีโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม ส่งเสริมระบบพี่เลี้ยงและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับชุมชน มีการยกย่องความสำเร็จในฐานะผลงานร่วม พร้อมทั้งสะท้อนและประเมินผลการทำงานร่วมกัน และนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการพัฒนา

2.4 ด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) พบว่า โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูร่วมวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นการพัฒนา จัดโครงสร้าง PLC ตามช่วงชั้นหรือกลุ่มสาระ เปิดรับข้อเสนอแนะจากชุมชน และจัดกิจกรรม Open Class และ Lesson Study ควบคู่กับการพัฒนาระบบครูคู่พัฒนาและครูพี่เลี้ยง มีการกำหนดเวลา PLC อย่างชัดเจนและใช้ผู้เชี่ยวชาญสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเผยแพร่ผลงาน ติดตามผลผู้เรียน สะท้อนผลในบรรยากาศเชิงพัฒนา รายงานผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการติดตาม

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน พบว่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนต้นปี ร่วมพิจารณานโยบายและงบประมาณ มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย และใช้หลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการสร้างความร่วมมือ โดยให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและสนับสนุนทรัพยากร นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน มีการรายงานผลอย่างโปร่งใส ร่วมติดตามและประเมินผล และเปิดโอกาสให้สะท้อนความคิดเห็น

2.6 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนควรร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับ

แนวคิด Active Learning ร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการประเมินแนวการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

ตารางที่ 2 ผลการประเมินแนวการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

ด้านการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเหมาะสม	4.80	0.40	มากที่สุด
2. ความเป็นประโยชน์	4.79	0.41	มากที่สุด
3. ความเป็นไปได้	4.77	0.42	มากที่สุด
รวม	**4.79**	**0.41**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 4.80, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.41) และด้านความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.77, S.D. = 0.42)

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การทำงานร่วมกันและความเป็นกัลยาณมิตร รองลงมาคือ ความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนในสังกัดมีวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการทำงานร่วมกัน ส่วนด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนให้เห็นว่าครูยังมีข้อจำกัดด้านเวลาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากภาระงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน แสดงให้เห็นว่าบุคลากรตระหนักถึงความจำเป็นของการสร้างสภาพแวดล้อมและความร่วมมือจากภายนอกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ ซาโต มานาบุ (2559) ที่มองว่าโรงเรียนควรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม

สำหรับความต้องการจำเป็น พบว่าด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และวิสัยทัศน์และเป้าหมาย เนื่องจากโรงเรียนยังต้องการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันของครูและสร้างความร่วมมือกับชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศนิชา ภาวโน (2562) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่าองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมของโรงเรียน 2) การรับฟังซึ่งกันและกันและสร้างความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เรียน และ 3) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC)

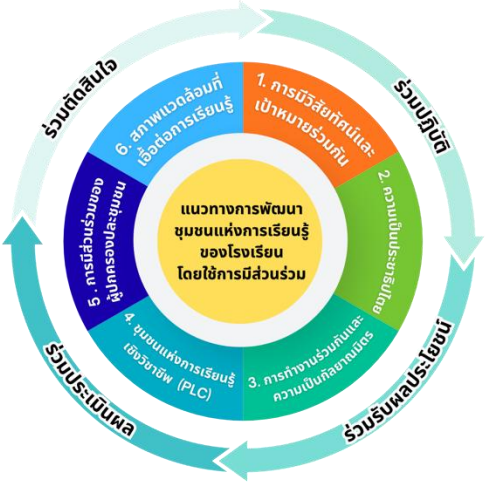
2. แนวการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดสามลำดับแรก ดังนี้ 1) ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) โรงเรียนควรเรียนส่งเสริมให้ครูร่วมวิเคราะห์ปัญหา จัดกิจกรรม Open Class และ Lesson Study รวมถึงพัฒนาระบบครูพี่เลี้ยง เนื่องจากกระบวนการ PLC ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง นำไปสู่การปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้โดยตรง สอดคล้องกับแนวคิดของ ซาโต มานาบุ (2559) ที่ว่าการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมีระบบกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมพลังในห้องเรียนและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมตา จงมีสุข (2563) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า PLC เป็นกระบวนการเรียนรู้ของครูภายใต้บริบทการทำงานร่วมกัน มุ่งพัฒนาความรู้ความสามารถและนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบายจนถึงการประเมินผล รวมถึงนำหลัก “บวร” และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนในพื้นที่ชนบทสามารถดึงทุนทางสังคมมาสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเติมเต็มข้อจำกัดของสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Barth (2000) ที่ว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้เรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปานระพี มหาสาโร (2563) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่การคิดวางแผน ดำเนินการ จนถึงการประเมินผล นำไปสู่ความเชื่อมั่นและความผูกพันของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน 3) วิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ตัวชี้วัด และร่วมติดตามประเมินผล ทั้งนี้เพราะการเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมกำหนดทิศทาง จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและเกิดความรับผิดชอบต่อเป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Sergiovanni (1994) ที่มองว่าโรงเรียนควรเป็น

ชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายบนพื้นฐานของคุณค่าร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมของสมาชิก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลณัฐ ศรประชุม (2567) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม พบว่า โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางมีความสอดคล้องกับบริบทและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรวรรณ สุขศรี (2565) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้พบแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ด้าน โดยแต่ละด้านขับเคลื่อนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และ ร่วมประเมินผล และพัฒนาเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยความต้องการจำเป็นที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรส่งเสริมการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันให้ชัดเจน

2. ผู้บริหารในบริบทที่คล้ายคลึงกันสามารถนำแนวทางการพัฒนาทั้ง 48 แนวทางไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบและแนวปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเพื่อทดลองใช้แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม เพื่อประเมินผลการดำเนินงานเชิงปฏิบัติ

2. ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทดลองปฏิบัติและสะท้อนผล เพื่อนำไปปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

กุลณัฐ ศรประชุม. (2567). แนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 4(2), 144-156.

ซาโต มานาบุ. (2559). การปฏิรูปโรงเรียน แนวความคิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ กับการนำทฤษฎีมาปฏิบัติจริง. กรุงเทพฯ: ปิโก (ไทยแลนด์)

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น .(พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปานระพี มหาสาโร. (2563). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศนิชา ภาวโน. (2562). รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). ระบบบริหารทรัพยากรบุคคล. เรียกเมื่อ 1 กรกฎาคม 2568, จาก http://hrms.obec.go.th

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568. เรียกเมื่อ 5 สิงหาคม 2568, จาก https://www.loei2.go.th/wp/แผนปฏิบัติการประจำปีงบ-4

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น .(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.

อมตา จงมีสุข. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.

อรวรรณ สุขศรี. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Barth, R. S. (2000). Building a community of learners. Principal, 79(1), 68-69.

EDUCA. (2019). EDUCA ขับเคลื่อนโรงเรียนในไทย นำแนวคิด SLC ไปใช้ตั้งเป้าสร้างคุณภาพและโอกาสที่เท่าเทียมแก่นักเรียนทุกคน. เรียกเมื่อ 1 สิงหาคม 2568, จาก https://www.educathai.com/knowledge/articles/45

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. New York: Doubleday.

Sergiovanni, T. J. (1994). Building community in schools. San Francisco: Jossey-Bass.

แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*

GUIDELINES FOR DEVELOPING EFFECTIVE INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN SCHOOLS OF GROUP 6 UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1

รัชฎาพร วิเศษแก้ว[1] นันธวัช นุนารถ[2]

Ratchadaphon Wisetkeaw[1] .Nuntawat Nunart[2]

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา[1-2]

Master of Education in Educational Administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand[1-2]

Corresponding Author's Email: s64561802024@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 254 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{x}$=4.47, S.D.=0.60) และหากพิจารณาเป็นรายด้าน สถานศึกษามีจุดแข็งด้านนโยบายและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังควรพัฒนาในด้านการนำแผนไปสู่การปฏิบัติให้มีความสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. แนวทางการพัฒนาประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 1) การพัฒนาระบบการสื่อสารอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมในนโยบายและมาตรฐาน 2) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจ 3) การบริหารจัดการโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและเป็นระบบ 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

* Received 9 April 2026; Revised 25 April 2026; Accepted 17 May 2026

บุคลากรในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน 5) การใช้เทคโนโลยีและแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพภายใน, การพัฒนาคุณภาพการศึกษา, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) examine the level of effective internal quality assurance in schools in Cluster 6 under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1; and (2) propose guidelines for developing effective internal quality assurance in these schools. The sample consisted of 254 administrators and teachers, determined using the Krejcie and Morgan sample size table, and selected through simple random sampling. The research instruments included a five-point rating scale questionnaire and a semi-structured interview. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that:

1) The overall level of internal quality assurance in schools was at a high level ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.60). When considering each aspect, schools demonstrated strengths in policy formulation and continuous improvement; however, improvement is still needed in the implementation of plans to ensure greater consistency and effectiveness.

2) The guidelines for developing effective internal quality assurance in schools include: (1) developing a systematic communication system to promote shared understanding of policies and standards; (2) enhancing data and information systems to support analysis, planning, and decision-making; (3) applying the PDCA (Plan–Do–Check–Act) cycle to ensure systematic and continuous operations; (4) promoting personnel participation at all stages of implementation; and (5) utilizing technology and best practices to continuously improve educational quality.

Keywords: Internal Quality Assurance, Educational Quality Development, School Management

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาไว้อย่างชัดเจนภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมุ่งเน้นให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ทั้งนี้ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นใจต่อคุณภาพของสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็นการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ แนวโน้มการพัฒนาการศึกษาระดับสากลยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNESCO, 2017; OECD, 2019)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายและกรอบการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่มักเน้นการจัดทำเอกสารเพื่อรองรับการประเมินภายนอก มากกว่าการนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างแท้จริง (สุภางค์ จันทวานิช, 2559) อีกทั้งครูและบุคลากรบางส่วนยังมองว่าการประกันคุณภาพเป็นภาระงานเพิ่มเติม ส่งผลให้ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (กิตติ บุญเลิศ, 2562) นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล ความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จำกัด และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่เต็มศักยภาพ (OECD, 2019; Fullan, 2014) โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่มีความหลากหลายด้านขนาดและบริบทของสถานศึกษา ทำให้การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในยังขาดความต่อเนื่องและประสิทธิผล

ในด้านวิชาการ แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศไทยจำนวนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาระดับการดำเนินงานหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในภาพรวม ขณะที่งานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนา “แนวทางเชิงปฏิบัติ” ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของสถานศึกษา โดยเฉพาะในระดับกลุ่มโรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษา ยังมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งยังขาดการบูรณาการแนวคิดด้านการบริหารคุณภาพ เช่น PDCA, CQI และ TQM เข้ากับบริบทจริงของสถานศึกษาไทยอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้สถานศึกษาขาดแนวทางที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในให้เกิดประสิทธิผล

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1” จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาไทย พร้อมทั้งเสนอแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพได้อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 730 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 254 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ (1) เป็นผู้บริหารหรือครูที่มีประสบการณ์ด้านการประกันคุณภาพไม่น้อยกว่า 3 ปี (2) สถานศึกษามีผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับดีเยี่ยม และ (3) มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 แบบสอบถาม

เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 50 ข้อ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่า แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้ จำนวน 50 ข้อ จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้

3.2 แบบสัมภาษณ์

ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา โดยสร้างข้อคำถามจากประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในแต่ละด้านของแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนปัญหาและแนวทางพัฒนาอย่างแท้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การประสานงานและขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดำเนินการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และสถานศึกษาในกลุ่ม 6 เพื่อขออนุญาตและความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู

2. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 254 คน จากประชากรทั้งหมด 730 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างครบทุกคน และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 254 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง

3. การตรวจสอบและเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นบันทึกข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในแต่ละด้าน มาพัฒนาเป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ในการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลและสรุปสาระสำคัญทันทีหลังการสัมภาษณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และสะท้อนบริบทของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1) ค่าความถี่ (Frequency)
2) ค่าร้อยละ (Percentage)
3) ค่าเฉลี่ย (Mean)
4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เพื่ออธิบายระดับการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกข้อมูล จัดหมวดหมู่ และสังเคราะห์เป็นประเด็นแนวทางการพัฒนา เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่ชัดเจน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม

ด้าน	การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	$(\bar{x})$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการกำหนดนโยบาย มาตรฐาน และเป้าหมาย ประกันคุณภาพ	4.55	0.56	มากที่สุด
2	ด้านการสร้างโครงสร้างและกลไกการประกันคุณภาพ	4.46	0.61	มาก
3	ด้านการพัฒนาและดำเนินงานตามแผนการ ประกันคุณภาพ	4.37	0.65	มาก
4	ด้านการติดตาม ประเมินผล สรุป และรายงานการประกันคุณภาพ	4.46	0.60	มาก
5	ด้านการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	4.51	0.59	มากที่สุด
รวม		**4.47**	**0.60**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่ม 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.60) สะท้อนว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบและค่อนข้างเข้มแข็ง โดยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ไม่สูงมาก (S.D. = 0.60) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสอดคล้องกันในระดับหนึ่ง จึงสามารถตีความได้ว่าการดำเนินงานดังกล่าวเกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติและรับรู้ร่วมกันในองค์กร เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดนโยบาย มาตรฐาน และเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.56) โดยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ค่อนข้างต่ำสะท้อนว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันสูง แสดงถึงความชัดเจนของนโยบายและการรับรู้ร่วมในองค์กร ขณะที่ ด้านการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.59) อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่สูง แสดงถึงความสม่ำเสมอของการดำเนินงานและการรับรู้ที่ใกล้เคียงกัน สำหรับด้านการสร้างโครงสร้างและกลไก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.61) และ ด้านการติดตาม ประเมินผล และรายงานผล ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.60) แม้อยู่ในระดับมาก แต่ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงขึ้นเล็กน้อย สะท้อนว่าความคิดเห็นของผู้ตอบมีความหลากหลายมากขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างในการปฏิบัติของแต่ละสถานศึกษา ส่วนด้านการพัฒนาและดำเนินงานตามแผน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.65) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงที่สุด แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นแตกต่างกันมากกว่าด้านอื่น สะท้อนถึงความไม่สม่ำเสมอในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในแต่ละโรงเรียน

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 2 สรุปรวมประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ด้าน	ประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์	แนวทางหลักในการพัฒนา
1. การกำหนดนโยบาย มาตรฐาน และเป้าหมาย	การสื่อสารนโยบายและมาตรฐานยังไม่ทั่วถึง ขาดความเข้าใจร่วม และยังไม่เป็นระบบ	พัฒนาระบบการสื่อสารนโยบายและมาตรฐานคุณภาพอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
2. การสร้างโครงสร้างและกลไกการประกันคุณภาพ	ระบบการสื่อสารภายในและการใช้ข้อมูลยังไม่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนและการนำไปใช้	พัฒนาระบบการสื่อสารภายในและฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุน

ด้าน	ประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์	แนวทางหลักในการพัฒนา
		การแลกเปลี่ยนและการใช้ข้อมูลในการพัฒนา
3. การพัฒนาและดำเนินงานตามแผนการประกันคุณภาพ	การวางแผนยังไม่อิงข้อมูล ขาดความเชื่อมโยง และการมีส่วนร่วมยังไม่ทั่วถึง	ใช้กระบวนการบริหารคุณภาพตามวงจร PDCA โดยอิงข้อมูลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผน
4. การติดตาม ประเมินผล สรุป และรายงานผล	การติดตามและรายงานผลยังไม่เป็นระบบ ขาดความต่อเนื่อง และการนำผลไปใช้ยังไม่ชัดเจน	พัฒนาระบบการติดตามและรายงานผลโดยใช้ตัวชี้วัดและข้อมูลสารสนเทศ เพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
5. การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	การใช้เทคโนโลยีและแนวปฏิบัติที่ดียังไม่เต็มประสิทธิภาพ และขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สามารถสรุปได้เป็น 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) การพัฒนาระบบการสื่อสารอย่างเป็นระบบ

ควรมีการกำหนดแผนการสื่อสารที่ชัดเจน ใช้ช่องทางที่หลากหลาย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมในนโยบายและมาตรฐานคุณภาพ

2) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหาร

ควรจัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบ สามารถเข้าถึงและนำไปใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การบริหารจัดการโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA)

ควรนำกระบวนการ PDCA มาใช้ในการวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้การประกันคุณภาพมีความเป็นระบบและต่อเนื่อง

4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร

ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล

5) การใช้เทคโนโลยีและแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนา

ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และนำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

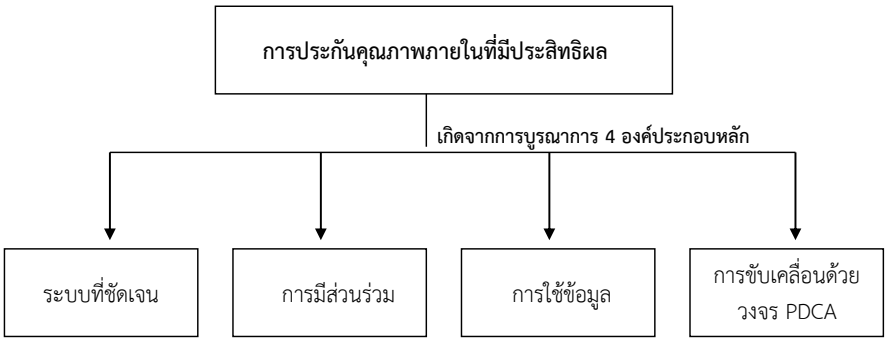
อภิปรายผล

1. ระดับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่ม 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและค่อนข้างเข้มแข็ง อีกทั้งค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ไม่สูงสะท้อนว่าบุคลากรมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน จึงยืนยันได้ว่าการดำเนินงานเกิดขึ้นจริงและมีการรับรู้ร่วมกันในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ บุญเลิศ (2562), สุภางค์ จันทวานิช (2559) และแนวคิดของ Sallis (2014) ที่ชี้ว่าระบบที่ชัดเจนและความเข้าใจร่วมเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จด้านคุณภาพ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านนโยบาย มาตรฐาน และเป้าหมาย มีค่าสูงที่สุดและมี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำสะท้อนความชัดเจนและความเป็นเอกภาพขององค์กร สอดคล้องกับ สพฐ. (2563) ที่เน้นความสำคัญของการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน ขณะที่ ด้านการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับสูงเช่นกัน แสดงถึงการมีวัฒนธรรมการพัฒนา สอดคล้องกับ Deming (1986) และ Sallis (2014) อย่างไรก็ตาม ด้านโครงสร้าง/กลไก และด้านการติดตามประเมินผล แม้อยู่ในระดับมาก แต่มีความแตกต่างในการปฏิบัติ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงขึ้นเล็กน้อย) สอดคล้องกับ จิราพร เกื้อกูล (2560) และ UNESCO (2017) ที่ชี้ว่าระบบและการติดตามยังเป็นจุดที่ต้องพัฒนา ส่วน ด้านการดำเนินงานตามแผน มีค่าต่ำสุดและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด สะท้อนความไม่สม่ำเสมอในการปฏิบัติ สอดคล้องกับ จิราพร เกื้อกูล (2560), กิตติ บุญเลิศ (2562) และ Fullan (2007) ที่กล่าวถึงช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ

2. แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีดังนี้ จากผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาระบบการสื่อสาร การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การบริหารด้วยวงจร PDCA การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการใช้เทคโนโลยีและแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัย “การบริหารเชิงระบบ” ควบคู่กับ “การมีส่วนร่วม” และ “การใช้ข้อมูลเป็นฐาน” ประการแรก แนวทางด้านการพัฒนาระบบการสื่อสารอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภางค์ จันทวานิช (2559) และ กิตติ บุญเลิศ (2562) ที่พบว่าการสื่อสารนโยบายอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมในองค์กร รวมทั้งสอดคล้องกับ OECD (2019) ที่ระบุว่าการสื่อสารเชิงนโยบายที่ชัดเจนและครอบคลุมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ

ของการบริหารจัดการสถานศึกษา ประการที่สอง การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ที่เน้นการใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการตัดสินใจ และสอดคล้องกับ UNESCO (2017) ที่ระบุว่าระบบข้อมูลคุณภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบประกันคุณภาพที่มีประสิทธิผล ประการที่สาม การบริหารจัดการโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) สอดคล้องกับแนวคิดของ Deming (1986) ที่เสนอว่าการพัฒนาคุณภาพต้องดำเนินการอย่างเป็นวงจรต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร เกื้อกูล (2560) ที่พบว่าการใช้ PDCA ช่วยให้การดำเนินงานด้านประกันคุณภาพมีความเป็นระบบและยั่งยืน ประการที่สี่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภางค์ จันทวานิช (2559) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกขั้นตอนเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ และสอดคล้องกับ Sallis (2014) ที่เน้นว่าการบริหารคุณภาพที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในองค์กร ประการสุดท้าย การใช้เทคโนโลยีและแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ บุญเลิศ (2562) ที่ระบุว่าการใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับ Fullan (2007) ที่ชี้ว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยนวัตกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแนวปฏิบัติที่ดี

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แผนภาพกระบวนการการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

แผนภาพนี้แสดงให้เห็นว่าการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล เกิดจากการบูรณาการ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. ระบบที่ชัดเจน (นโยบาย มาตรฐาน เป้าหมาย และโครงสร้าง)
2. การมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
3. การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ
4. การขับเคลื่อนด้วยวงจร PDCA

โดยทั้ง 4 องค์ประกอบทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และ PDCA ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่ม 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.60) แสดงว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและค่อนข้างเข้มแข็ง โดยค่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ไม่สูง สะท้อนว่าบุคลากรมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และการดำเนินงานเกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1) ด้านนโยบาย มาตรฐาน และเป้าหมาย มีค่าสูงที่สุด และมี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำ แสดงถึงความชัดเจนและความเป็นเอกภาพขององค์กร

2) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับสูงเช่นกัน สะท้อนถึงการมีวัฒนธรรมการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

3) ด้านโครงสร้าง/กลไก และด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก แต่มีความแตกต่างในการปฏิบัติบางส่วน

4) ด้านการดำเนินงานตามแผน มีค่าต่ำสุดและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด สะท้อนถึงความไม่สม่ำเสมอในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

โดยสรุป สถานศึกษามีจุดแข็งด้านนโยบายและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังควรพัฒนาในด้านการนำแผนไปสู่การปฏิบัติให้มีความสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่ม 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1) การพัฒนาระบบการสื่อสารอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมในนโยบายและมาตรฐาน

2) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ วางแผนและตัดสินใจ

3) การบริหารจัดการโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและเป็นระบบ

4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

5) การใช้เทคโนโลยีและแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป แนวทางทั้งหมดมุ่งเน้นการบริหารจัดการเชิงระบบ การใช้ข้อมูลเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมการบริหารงานประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้วงจร PDCA การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ สถานศึกษาสามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ โดยปรับปรุงการสื่อสารองค์กร ใช้ข้อมูลในการวางแผนและตัดสินใจ พัฒนาระบบติดตามประเมินผล และส่งเสริม PLC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3**. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษารูปแบบการบริหารระบบประกันคุณภาพที่มีประสิทธิผล ศึกษาเปรียบเทียบตามบริบทสถานศึกษา และศึกษาบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). คู่มือการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติ บุญเลิศ. (2562). การบริหารจัดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิราพร เกื้อกูล. (2560). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 12(2), 45–60.

บดินทร์ภัทร์ สายบุตร. (2562). การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดเชิงระบบ. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(1), 89–102.

ศรีพันธุ์ เชาวน์ชัย, และจันทร์ศิลา เพ็ชรรัตน์. (2565). การประกันคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศศิธร คงวัน, และนารีรัตน์ ดวงราษี. (2565). การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ CQI. วารสารวิชาการศึกษา, 15(1), 112–125.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2566). รายงานผลการ

ดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สุภางค์ จันทวานิช. (2559). แนวคิดและการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสกสรรค์ แก้วบุปผา. (2566). รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 18(1), 33–48.

Ackoff, R. L. (1999). Re-creating the corporation: A design of organizations for the 21st century. Oxford University Press.

Bessant, J., & Caffyn, S. (1997). High-involvement innovation through continuous improvement. International Journal of Technology Management, 14(1), 7–28. https://doi.org/10.1504/IJTM.1997.001704

Bertalanffy, L. von. (1968). General system theory: Foundations, development, applications. George Braziller.

Bryson, J. M. (2004). What to do when stakeholders matter: Stakeholder identification and analysis techniques. Public Management Review, 6(1), 21–53. https://doi.org/10.1080/14719030410001675722

Cheng, Y. C. (2003). Quality assurance in education: Internal, interface, and future. Quality Assurance in Education, 11(4), 202–213. https://doi.org/10.1108/09684880310501386

Checkland, P. (1999). Systems thinking, systems practice. Wiley.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. MIT Press.

Donaldson, T., & Preston, L. E. (1995). The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. Academy of Management Review, 20(1), 65–91. https://doi.org/10.5465/amr.1995.9503271992

Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Pitman.

Goetsch, D. L., & Davis, S. B. (2016). Quality management for organizational excellence: Introduction to total quality (8th ed.). Pearson.

Harvey, L., & Green, D. (1993). Defining quality. Assessment & Evaluation in Higher Education, 18(1), 9–34. https://doi.org/10.1080/0260293930180102

Juran, J. M. (1992). Juran on quality by design: The new steps for planning quality into goods and services. Free Press.

Moen, R., & Norman, C. (2010). Circling back: Clearing up myths about the Deming cycle. Quality Progress, 43(11), 22–28.

OECD. (2019). *Education policy outlook 2019*: Working together to help students achieve their potential. https://doi.org/10.1787/2b8ad56e-en

Oakland, J. S. (2014). Total quality management and operational excellence: Text with cases (4th ed.). Routledge.

Office of the National Education Commission. (1999). National Education Act B.E. 2542 (1999) and amendments.

Sallis, E. (2014). Total quality management in education (3rd ed.). Routledge.

Shewhart, W. A. (1939). Statistical method from the viewpoint of quality control. Dover Publications.

UNESCO. (2017). Education for sustainable development goals: Learning objectives. UNESCO Publishing.

แนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส*

GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT OF SCHOOL SUPPLIES IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE SANKHABURI EDUCATIONAL COORDINATION CENTER 2, CHAINAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA, IN ACCORDANCE WITH THE PRINCIPLES OF TRANSPARENCY

เพชรรุ่ง นาคสุข[1], พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ[2] และ วรกฤต เถื่อนช้าง[3]
Petroong Naksuk[1], Phrakhru Srisuthamniwit[2] and Worrakrit Thuenchang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author's Email: Omsin.aiw78@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษาในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเทคนิคการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษาในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ และครูผู้รับผิดชอบงานพัสดุ จำนวน 54 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานพัสดุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการตรวจสอบได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ ด้านการเปิดเผยข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.60) ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.62) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

* Received 7 April 2026; Revised 19 April 2026; Accepted 17 May 2026

2. แนวทางพัฒนาควรมุ่งจัดระบบข้อมูลให้ตรวจสอบได้ เป็นปัจจุบัน เปิดเผยข้อมูลอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน พร้อมกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การบริหารงานพัสดุ, ความโปร่งใส, สถานศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) examine the state of procurement management in primary schools under the Sankhaburi Educational Coordination Center 2, Chainat Primary Educational Service Area Office; and 2) propose guidelines for developing procurement management techniques based on the principle of transparency. A mixed-methods research design was employed. The quantitative sample consisted of 54 participants, including school administrators, heads of procurement units, and teachers responsible for procurement tasks, selected through purposive sampling. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire, which was validated for content validity by experts and yielded an overall reliability coefficient of 1.00. Data were analyzed using mean and standard deviation. The qualitative data were collected through semi-structured interviews with 9 key informants, selected by purposive sampling, and analyzed using content analysis.

The findings revealed that:

1. The overall level of procurement management was at a high level ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.58). When considering each aspect, auditability was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.52), followed by information disclosure ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.60), participation ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.62), and accountability ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.61), respectively.

2. the development guidelines should focus on establishing systematic and up-to-date data for auditability, enhancing information disclosure through various channels, promoting stakeholder participation, and clearly defining roles and responsibilities, along with continuous monitoring and evaluation to ensure transparency and efficiency.

Keywords: Materials Management, Transparency, Primary Schools.

บทนำ

การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของประเทศ โดยกำหนดกรอบการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งมุ่งเน้นความโปร่งใส ความคุ้มค่า และการตรวจสอบได้ อันเป็นหลักสำคัญของธรรมาภิบาลและการสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณชน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น สุวัช มูลเมืองแสน (2563) และ ปุณยนุช วงค์ศรี และ ธีระพงศ์ บุศรากูล (2566) สะท้อนว่า แม้ภาพรวมการบริหารงานพัสดุจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีข้อจำกัดในบางกระบวนการ โดยเฉพาะด้านการบันทึกข้อมูล การเปิดเผยข้อมูล และการดำเนินงานในขั้นตอนจำหน่ายพัสดุที่ยังขาดความชัดเจน

การบริหารพัสดุครอบคลุมกระบวนการสำคัญตั้งแต่การจัดหา การเก็บรักษา การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การบำรุงรักษา การตรวจสอบ และการจำหน่ายพัสดุ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในระเบียบและกฎหมาย รวมถึงความสามารถในการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น e-GP อย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ รัชฎาพร มณเฑียร (2559) และ อดิศักดิ์ ศรีนา (2560) ชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำคัญยังคงอยู่ที่การมีส่วนร่วมของบุคลากรที่จำกัด ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและตรวจสอบได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ

ในบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ปัญหาดังกล่าวมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากรและความเชี่ยวชาญ โดยหลายแห่งมอบหมายให้ครูผู้สอนไม่ได้มีความรู้เฉพาะด้านรับผิดชอบงานพัสดุ ส่งผลให้เกิดปัญหาเชิงลึก เช่น การบันทึกข้อมูลไม่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุกัญญา พิมพา (2564) และ เพชรรัตน์ เอียดสุย (2564) ที่ระบุว่าการขาดระบบข้อมูลและการมีส่วนร่วมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความโปร่งใสในการบริหารงานพัสดุ

แม้งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานพัสดุในภาพรวม แต่ยังขาดการบูรณาการแนวทาง “เทคนิคการบริหารงานพัสดุ” ที่เชื่อมโยงกับหลักความโปร่งใสอย่างเป็นระบบในบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ย่อย เช่น ศูนย์ประสานงานทางการศึกษา ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุ และพัฒนาแนวทางเชิงเทคนิคตามหลักความโปร่งใส เพื่อยกระดับการดำเนินงานให้ตรวจสอบได้ เปิดเผยข้อมูลอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเทคนิคการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษาในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส” ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสานจวิธี ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Method)

2. ประชากร

1.1 ประชาการทั้งหมด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่พัสดุ โรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 54 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานสถานศึกษา 16 คน 2) หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ 19 คน 3) เจ้าหน้าที่พัสดุ 19 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ คือ เจ้าหน้าที่กลุ่มงบประมาณและครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 2 โรงเรียน รวมทั้งทั้งสิ้น 9 คนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

1) ศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานการศึกษาสรรคบุรี 2 จากเอกสารและงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยไว้ 2) สร้างเครื่องมือ 3) นำเสนอเครื่องมือวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและขอหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า IOC 4) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง 5) ปรับปรุงแก้ไข 6) ผู้วิจัยได้จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแล้ว และนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนที่กำหนด

3.1.1 ลักษณะของเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามโดยใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส

3.1.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามเชิงปริมาณ ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและการสังเคราะห์องค์ประกอบมาเป็นประเด็นคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

2. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

3. การวัดค่าดัชนี IOC ของแต่ละข้อคำถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ

4. เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดค่าดัชนี IOC โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC สูงกว่าหรือเทียบเท่า 0.50 จะเป็นข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรง สามารถนำไปใช้

5. นำแบบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยไม่มีการปรับปรุง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประกอบด้วย ข้อคำถามได้จำนวน 40 ข้อ

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ ไปทดลองใช้ (Tryout)

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form)

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) โดยมุ่งเน้นเก็บข้อมูลเชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ สพป.ชัยนาท ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่

2. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสร้างแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง

3. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม

4. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจำนวน 16 ข้อ

5. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

3.1.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ดำเนินการดังนี้

1. ความตรงเชิงเนื้อหา แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

2. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธี ตรวจสอบสามเส้า โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครสวรรค์ถึงโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาชัยนาท เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่พัสดุหรือครูในโรงเรียนโดยใช้แบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปเก็บข้อมูลกับโรงเรียนประถมศึกษา

3. กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมแบบสอบถาม

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การศึกษาจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคในการบริหารพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

2. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากการทำงานกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารพัสดุโรงเรียนประถมศึกษา

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ในการทำงานด้าน บริหารพัสดุ กระบวนการการทำงานด้านบริหารพัสดุ และเทคนิคในการบริหารพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา จากผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารพัสดุโดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคในการบริหารพัสดุ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา มีการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) ระดับความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่พัสดุหรือครูในโรงเรียน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) แปลความหมายของค่าเฉลี่ย

5.2 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับเทคนิคในการบริหารพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ตามขั้นตอนดังนี้ 1) การถอดความบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เป็นลายลักษณ์อักษรอย่าง 2) การอ่านและทำความเข้าใจข้อมูล เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาโดยรวม 3) การตีความและสรุปผล นำเสนอผลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส” สรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

การศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ในระยะที่หนึ่ง ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน ดังตาราง

ลำดับ	ด้านการบริหารงานพัสดุ	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1	การเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย	4.56	0.48	มากที่สุด	1
2	การจำหน่ายพัสดุ	4.42	0.52	มาก	2
3	การบำรุงรักษา	4.38	0.55	มาก	3
4	การยืม	4.34	0.57	มาก	4
รวม		4.43	0.48	มาก	

จากตาราง พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษาในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.48)

2. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาเทคนิคการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษาในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และนำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านจากผลการวิจัยเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ร่วมกับหลักความโปร่งใส พบแนวทางการพัฒนาเทคนิคการบริหารงานพัสดุใน 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย ควรพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลและเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการซ่อมแซมพัสดุให้เป็นระบบและครบถ้วน เช่น รายการซ่อมแซม ค่าใช้จ่าย และระยะเวลาดำเนินการ เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างชัดเจน รวมทั้งควรกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ และมีการติดตามประเมินผลภายหลังการซ่อมแซมอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านการจำหน่ายพัสดุ ควรมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการจำหน่ายพัสดุ โดยเฉพาะราคาประเมินพัสดุอย่างชัดเจน โปร่งใส และเข้าถึงได้ง่าย ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น บอร์ดประชาสัมพันธ์ และสื่อออนไลน์ พร้อมทั้งมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดข้อสงสัยของผู้เกี่ยวข้อง

3) ด้านการบำรุงรักษา ควรส่งเสริมให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบพัสดุ โดยเฉพาะในขั้นตอนการรับคืนพัสดุ เพื่อเพิ่มความรอบคอบและ

ลดข้อผิดพลาด รวมทั้งควรกำหนดแนวทางหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และสนับสนุนบทบาทของคณะกรรมการในการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ

4) ด้านการยืม ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบงานพัสดุอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งมีการรายงานผลการดำเนินงานและการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานยึดถือระเบียบและปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ โปร่งใส และเป็นระบบ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส โดยจะอภิปรายตามลำดับดังนี้

1. สภาพการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านได้ดังนี้

(1) ด้านการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย จากผลการวิจัยพบว่า แม้ผลอยู่ในระดับมากที่สุด แต่การบันทึกข้อมูลการซ่อมแซมยังไม่เป็นระบบ สะท้อนข้อจำกัดของ “ระบบสารสนเทศเพื่อการตรวจสอบ” ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ สุวัช มูลเมืองแสน (2563) ที่เน้นโครงสร้างและคณะกรรมการ แต่ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นเชิงลึกว่า “ระบบข้อมูล” เป็นกลไกหลักของความโปร่งใส และสอดคล้องกับแนวคิดของ Sandler S. J (1987) ที่ระบุว่าระบบสารสนเทศภาครัฐ (e-Government) เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการตรวจสอบข้อมูล

(2) ด้านการจำหน่ายพัสดุ จากผลการวิจัยพบว่า แม้มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับมาก แต่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะข้อมูลราคาประเมินและผลการจำหน่ายพัสดุ สะท้อนลักษณะ “proactive disclosure ที่ยังไม่สมบูรณ์” ผลสอดคล้องกับ ปุณยนุช วงค์ศรี และธีระพงศ์ บุศรากูล (2566) ปัญหาสำคัญอยู่ที่ “การเข้าถึงข้อมูล” มากกว่าการมีอยู่ของข้อมูล และสอดคล้องกับแนวคิดของ Bellman (2000) ที่เน้นว่า ความโปร่งใสที่แท้จริง

(3) ด้านการบำรุงรักษา จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมยังจำกัดในบางขั้นตอน โดยเฉพาะการตรวจสอบพัสดุเมื่อส่งคืน สอดคล้องกับงานวิจัย รัชฎาพร มณเฑียร (2559) ที่อธิบายระดับการมีส่วนร่วมว่า หากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังไม่มีอำนาจในการตรวจสอบหรือร่วมตัดสินใจ และสอดคล้องกับงานวิจัย Mohammed and others (2004) ที่เน้นบทบาทของการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้าง social accountability

(4) ด้านการยืม จากผลการวิจัยพบว่า มีการกำหนดหน้าที่ในระดับมาก แต่ยังขาดความชัดเจนในรูปแบบลายลักษณ์อักษร ผลสอดคล้องกับงานวิจัย อดิศักดิ์ ศรีนา (2560) แต่การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า “คู่มือและมาตรฐานงาน” เป็นกลไกสำคัญในการแปลงความรับผิดชอบให้เป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัย Moo (2013) ที่เน้นการกำหนดบทบาทหน้าที่และมาตรฐานงานอย่างชัดเจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

2. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเทคนิคการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนประถมศึกษาในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อการเสนอแนวทางการพัฒนาเทคนิคการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 9 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่งานพัสดุ เจ้าหน้าที่งานการเงิน เจ้าหน้าที่งานบัญชี ของกลุ่มบริหารงานการเงิน และสินทรัพย์ สพป.ชัยนาท ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานพัสดุในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อการพัฒนาเทคนิคการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่ายพัสดุ จากผลการวิจัยพบว่า การซ่อมแซมพัสดุยังขาดระบบบันทึกและเอกสารที่ครบถ้วน จึงควรพัฒนาระบบทะเบียน การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วม และการกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ สุกัญญา พิมพา (2564) ที่เน้นความสำคัญของระบบข้อมูลที่ตรวจสอบได้ในการบริหารพัสดุอย่างมีประสิทธิภาพ

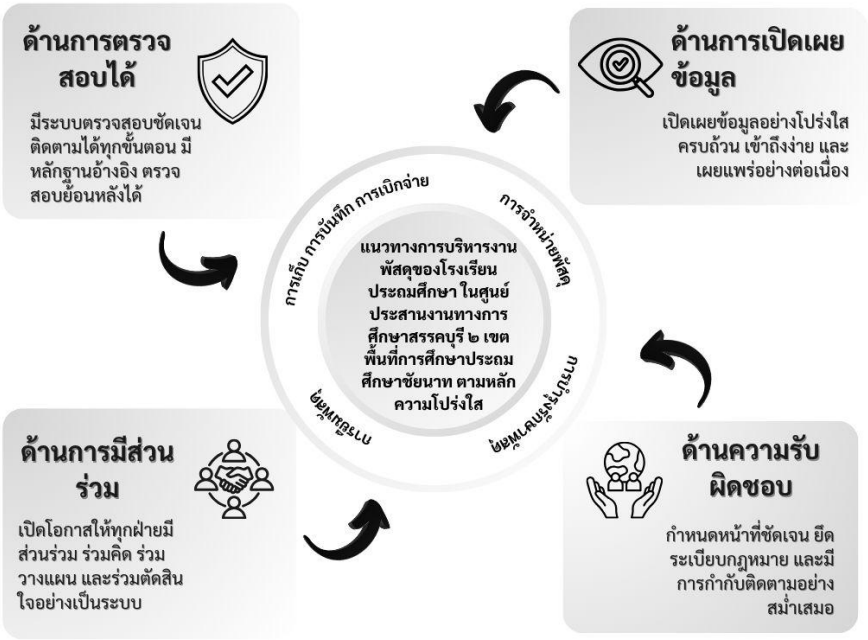
2. ด้านการจำหน่ายพัสดุ จากผลการวิจัยพบว่า การเปิดเผยราคาประเมินยังไม่ทั่วถึง ส่งผลต่อความโปร่งใส จึงควรพัฒนาเอกสารให้ตรวจสอบได้ เปิดเผยข้อมูลอย่างทั่วถึง มีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย สอดคล้องกับ รัชดาพร บุญตา (2561) ที่เสนอให้กำหนดแนวทางและการสื่อสารข้อมูลอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้

3. ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ จากผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบพัสดุหลังการใช้งานยังขาดการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย จึงควรกำหนดแบบฟอร์มตรวจสอบ เปิดเผยผลการดำเนินงาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และกำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ เพชรรัตน์ เอียดสุย (2564) ที่ชี้ว่าการบริหารงานพัสดุต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่ายเพื่อความมีประสิทธิภาพและโปร่งใส

4. ด้านการยืมพัสดุ จากผลการวิจัยพบว่า การกำหนดผู้รับผิดชอบยังไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน จึงควรจัดทำเอกสารให้ตรวจสอบได้ เปิดเผยข้อมูลให้เข้าถึงง่าย ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ ธนวรรณ ทองคำสุก (2559) ที่ชี้ว่าการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เรื่อง แนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์ประสานงานทางการศึกษา สรรคบุรี 2 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักความโปร่งใส ดังนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนประถมศึกษาในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 ทำให้ได้ระบบการบริหารงานพัสดุที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร และกำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เกิดความน่าเชื่อถือในการบริหารจัดการของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรประยุกต์ใช้เทคนิคการบริหารงานพัสดุตามหลักความโปร่งใส โดยจัดให้มีระบบบันทึกข้อมูลและการตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

2. ผู้บริหารควรกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการตรวจรับ–ส่งคืนพัสดุ

3. ควรพัฒนาแนวทางที่ได้เป็น “คู่มือปฏิบัติงาน” เพื่อใช้เป็นกรอบดำเนินงานที่ชัดเจนและลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติ

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างจำกัดเฉพาะสถานศึกษาในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาสรรคบุรี 2 ทำให้การอ้างอิงผลไปยังบริบทอื่นมีข้อจำกัด

2. ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การประเมินตนเอง อาจมีอคติในการตอบแบบสอบถาม

3. การศึกษาเป็นแบบภาคตัดขวาง จึงไม่สามารถสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาเทคนิคการบริหารงานพัสดุในบริบทของสถานศึกษาระดับอื่น เพื่อเปรียบเทียบและขยายผลการวิจัย

2. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อทดสอบรูปแบบหรือโมเดลการบริหารงานพัสดุที่พัฒนาขึ้น ว่าสามารถนำไปใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพเพียงใด

3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานพัสดุ เช่น ภาวะผู้นำ เทคโนโลยี หรือการมีส่วนร่วมของบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

สุวัช มูลเมืองแสน. (2563).สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปุณยนุช วงค์ศรี และ ธีระพงศ์ บุศรากูล. (2566). แนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 66(1), 1-3.

รัชฎาพร มณเฑียร. (2559). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 29. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

อดิศักดิ์ ศรีนา. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุกัญญา พิมพา. (2564). การบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ของเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดวัดอุบลราชธานี สำนักงานศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย มหาวิทยาลัยราชธานี. 5(1), 1-3.

รัชดาพร บุญตา. (2561). ปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสหวิทยาเขตพนมสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธนวรรณ ทองคำสุก. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการบริหารงานพัสดุ ของโรงเรียน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

เพชรรัตน์ เอียดสุย. (2564). การบริหารพัสดุของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน. (2565). คู่มือการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหารการคลัง ส่วนงานพัสดุ.

เดชา สมคะเณย์, และสุรางคนา มัณยานนท์. (2565). แนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(1),1-3.

ณัฐฐาพร สูนขุนทด. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

นิธิกานต์ กาลจักร. (2564). แนวทางการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Sandler. S. J. (1987). Perceptions of the actual and ideal role of public school Superuperintendents in Texas. Dissertation Abstracts International. Vol. 36 (6).

Bellman. E. R. (2000). Problems encountered and educational tcompetencies required in the implementation and operation of an automatet production and inventory control system. Dissertation Abstracts International. Vol. 60.

Mohammed, A., et al. (2004). Measuring effectiveness of materials management for industrial project. Journal of Management in Energy Logistics Management, 32, 1-3.

Moo.G. (2013). Toward a synteis of strategic planning and organization development, Dissertation Abstrcts International.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1*

FACTORS AFFECTING THE LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ชมพูนุช ชูมลัยวงษ์[1] และ เอื้อมพร หลินเจริญ[2]

Chomphunut Choomalaiwong[1] and Aumporn Lincharearn[2]

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร[1-2]

Education Naresuan University, Thailand.[1-2]

Corresponding Author's Email: chompoonuitc67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 2) ศึกษาระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 3) เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน โดยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้าน ด้านการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ (X_1) ด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ (X_4) และด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน (X_5) โดยมีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 88.30 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SE_{est}) เท่ากับ 0.134 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

* Received 7 April 2026; Revised 20 April 2026; Accepted 17 May 2026

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 0.037 + 0.506\ (X_1) + 0.271(X_4) + 0.236\ (X_5)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = 0.507\ (ZX_1) + 0.275\ (ZX_4) + 0.231(ZX_5)$

คำสำคัญ: ปัจจัย, องค์การแห่งการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the levels of factors affecting the learning organization, 2) to study the levels of being a learning organization; and 3) to predict factors affecting the learning organization of schools under the school Phetchabun Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 92 school administrators, obtained through Simple random Sampling. The research instrument a 5–point Likert scale questionnaire. Statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The research findings revealed that:

1) The overall level of factors affecting the learning organization was at the highest level, with Technology and information Systems having the highest mean and Organizational Culture and Atmosphere having the lowest mean.

2) The overall level of the learning organization was at the highest level, with Increasing Ability in Technology Usage having the highest mean and Knowledge Management having the lowest mean.

3) There factors significantly predicted the learning organization at the .05 level: Organizational Culture and Atmosphere (X_1), Technology and Information Systems (X_4) and Organizational Structure and Work Systems (X_5).These factors accounted for 88.30% of the variance, with a standard error of 0.134. The predictive equations in raw score and standardized score forms are as follows:

The predictive equations are as follows:

Raw Score Equation:

$\hat{Y} = 0.037 + 0.506\ (X_1) + 0.271(X_4) + 0.236\ (X_5)$

Standardized Score Equation:

$\hat{Z} = 0.507\ (ZX_1) + 0.275\ (ZX_4) + 0.231(ZX_5)$

Keywords: Factors, Learning Organization

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลภาภิวัฒน์และการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ทุกองค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายและความซับซ้อนที่เพิ่มมากขึ้น การศึกษาจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2567) ที่เน้นย้ำเรื่อง “เรียนดี มีความสุข” และการยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การที่จะขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จได้นั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นเพียงสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเป็น “องค์การแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สมาชิกในองค์กรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการสร้างและแบ่งปันความรู้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่าความสามารถสำเร็จในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้นั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่เข้มแข็งในหลายมิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Systems Learning Organization Model ของ Marquardt (1996) ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ ด้านพลวัตการเรียนรู้ ด้านการปรับเปลี่ยนองค์การ ด้านบุคคล ด้านการจัดความรู้และด้านการเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ กฤติญา ศรีชังส้ม และคณะ (2566) พบว่าปัจจัยด้านเทคโนลยีสารสนเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงและส่งผลเชิงบวกต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน กนกเนตร คำไพ (2566) ที่พบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการความรู้เป็นองค์กอบสำคัญที่ส่งผลเชิงบวกต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับกาญจนา ดาวเด่น (2564) ที่ระบุว่าวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาและ นครินทร์ จับจิตต์ (2562) ที่เน้นย้ำว่าบรรยากาศภายในองค์การเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบุคลากรอย่างไรก็ตามในบริบทพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เขต 1 ยังพบความท้าทายในการนำแนวคิดเหล่านี้มาปรับใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การโครงสร้างระบบงานและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ส่งผลโดยตรงต่อการผลักดันให้โรงเรียนก้าวสู่ความเป็นเลิศท่ามกลางความจำกัดของทรัพยากร

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงที่จะศึกษาระดับปัจจัยและระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้รวมถึงต้องการที่จะพยากรณ์ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต

1 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์และตัวแบบในการพยากรณ์ที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและเสริมสร้างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

2.เพื่อศึกษาระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

3.เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 จำนวน 120 โรงเรียน แบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 117 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 จำนวน 92 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลากรายชื่อโรงเรียนเพื่อให้ได้ตัวแทนที่กระจายครอบคลุมทั่วพื้นที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามจริยธรรมการวิจัยโดยชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความยินยอมก่อนเก็บข้อมูลพร้อมรักษาความลับและนำเสนอผลในภาพรวมเท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) (บุญชม ศรีสะอาด,2560)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จำนวน 5 ด้าน (20ข้อ) ตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นโดยมีตัวอย่างนิยามและข้อคำถามดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ หมายถึง ค่านิยมและความเชื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ตัวอย่างคำถาม: สถานศึกษามีบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าทดลองสิ่งใหม่และยอมรับความผิดพลาดคือการเรียนรู้

2. ด้านภาวผู้นำ หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการกระตุ้นการเรียนรู้ ตัวอย่างคำถาม: ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนและเป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

3. ด้านการจูงใจ หมายถึง การสร้างแรงเสริมทั้งบวกและลบ ตัวอย่างคำถาม: สถานศึกษามีระบบการยกย่องชมเชยหรือให้รางวัลแก่บุคลากรที่มีผลงานสร้างสรรค์

4. ด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ หมายถึง การใช้เครื่องมือดิจิทัลสนับสนุนการเรียนรู้ ตัวอย่างคำถาม: สถานศึกษามีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยและสะดวกต่อการสืบค้นเพื่อการเรียนรู้

5. ด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน หมายถึง ความยืดหยุ่นในการบริหารงาน ตัวอย่าง: โครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษามีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการทำงานเป็นทีม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จำนวน 5 ด้าน (20ข้อ) ตามกรอบแนวคิดของ Marquardt (1996) ประกอบด้วย ด้านพลวัตการเรียนรู้ ด้านการปรับเปลี่ยนองค์การ ด้านบุคคล ด้านการจัดการความรู้ และด้านการเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ความเที่ยงตรง (Validity) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

3.2 การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน วิเคราะห์รายข้อด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.26–0.81

3.3 ความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ 0.966 และเมื่อพิจารณารายด้านของปัจจัยที่ส่งผลพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.70–0.79 โดยสรุปดังนี้: ด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ (0.70) ด้านภาวะผู้นำ (0.79) ด้านการจูงใจ (0.70) ด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ (0.71) และด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน (0.70)

3.4 นำผลการวิเคราะห์พิจารณาการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดพิมพ์แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึก ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

4.2 ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและประสานขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ในการตอบแบบสอบถาม

4.3 ในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้แนบใบคำชี้แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแบบลงนามยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยระบุสิทธิ์ในการถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใดๆต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะไม่ระบุตัวตนและให้คำมั่นสัญญาในการรักษาความลับของข้อมูลโดยจะนำเสนอผลการวิคราะห์ข้อมูลในภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลหรือองค์กร

4.5 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป จำนวน 92 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 92 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตารฐาน (*S.D*) โดยมีเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, *2560*) ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้
4.51 - 500	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 - 250	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

5.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ในภาพรวม

ข้อ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	($\bar{X}$)	*S.D.*	ระดับ
1	ด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ	4.50	0.40	มาก
2	ด้านภาวะผู้นำ	4.52	0.46	มากที่สุด
3	ด้านการจูงใจ	4.54	0.42	มากที่สุด
4	ด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ	4.57	0.45	มากที่สุด
5	ด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน	4.56	0.40	มากที่สุด
รวม		**4.54**	**0.37**	**มากที่สุด**

จากตาราง 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ($\bar{X}$ = 4.57) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน ($\bar{X}$ = 4.56) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านวัฒนและบรรยากาศองค์การ ($\bar{X}$ = 4.50) อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เข้มแข็งซึ่งถือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรเข้าถึงและแบ่งปันความรู้ได้อย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน

2. ผลการศึกษาระดับของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในภาพรวม

ข้อ	ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	$\bar{X}$	*S.D.*	ระดับ
1	ด้านพลวัตการเรียนรู้	4.56	0.44	มากที่สุด
2	ด้านการปรับเปลี่ยนองค์การ	4.56	0.45	มากที่สุด
3	ด้านบุคคล	4.55	0.43	มากที่สุด
4	ด้านการจัดการความรู้	4.54	0.42	มากที่สุด
5	ด้านการเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	4.58	0.36	มากที่สุด
รวม		4.56	0.40	**มากที่สุด**

จากตาราง 2 พบว่า ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.58) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านพลวัตการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.56)

อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการปรับเปลี่ยนองค์การ ($\bar{X}$ = 4.56) อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดการความรู้ ($\bar{X}$ = 4.54) อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

แม้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ด้านการจัดการความรู้กลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษาควรพัฒนากระบวนการจัดเก็บและถ่ายโอนความรู้ให้เป็นระบบมากขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้ความรู้เฉพาะตัวของบุคลากรสูญหายไปเมื่อมีการโยกย้ายหรือเกษียณอายุราชการ

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่พยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตัวแปรพยากรณ์	*b*	SE_b	*β*	*t*	*Sig.*
ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ (X_1)	0.449	0.071	0.450	6.31	0.000
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (X_2)	0.054	0.045	0.064	1.19	0.236
ปัจจัยด้านการจูงใจ (X_3)	0.081	0.055	0.085	1.47	0.144
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ (X_4)	0.209	0.062	0.213	3.34	0.001
ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน (X_5)	0.240	0.072	0.235	3.32	0.001
R = 0.943		*F* = 139			
R^2 = 0.890		SE_{est} = 0.130			
$R^2{}_{adj}$= 0.883		*a* = -0.127			

***** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ตัว คือ คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ ($X_1 = 0.000$) ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน ($X_5 = 0.001$) และปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ($X_4 = 0.001$) ซึ่งส่งผลทางบวก ส่วนตัวแปรที่เหลืออีก 2 ตัวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (*R*) เท่ากับ 0.943 มีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 89.00 มีค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.130 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = -0.127 + 0.449\ (X_1) + 0.054\ (X_2) + 0.081\ (X_3) + 0.209\ (X_4) + 0.240(X_5)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = 0.450\ (ZX_1) + 0.064(ZX_2) + 0.085(ZX_3) + 0.213(ZX_4) + 0.235(ZX_5)$

ตาราง 4 แสดง ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตัวแปรพยากรณ์	*b*	SE_b	*β*	*t*	*Sig.*
ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ (X_1)	0.506	0.068	0.507	7.44	0.000
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ (X_4)	0.271	0.058	0.275	4.68	0.000
ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน(X_5))	0.236	0.073	0.231	3.22	0.002
R = 0.940		*F* = 221			
R^2 = 0.883		SE_{est} = 0.134			
$R^2{}_{adj}$= 0.879		*a* = 0.037			

***** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 ตัว คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศ $(X_1 = 0.000)$ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ $(X_4 = 0.000)$ และปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน $(X_5 = 0.002)$ ซึ่งทั้งสามปัจจัยส่งผลทางบวก โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 88.30 (R^2 = 0.883) โดยสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 0.037 + 0.506\ (X_1) + 0.271(X_4) + 0.236\ (X_5)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = 0.507\ (ZX_1) + 0.275\ (ZX_4) + 0.231(ZX_5)$

ผลการพยากรณ์ที่มีค่าสูงถึงร้อยละ 88.30 บ่งชี้ว่าการจะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้ง 3 ด้านไปพร้อมกันโดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของโครงสร้างองค์การและระบบงานยืดหยุ่นและมีเทคโนโลยีรองรับอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำระบบดิจิทัลมาใช้บริหารจัดการและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Marquardt (1996) และงานวิจัยของ กาญจนา ดาวเด่น (2564) ที่ระบุเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและถ่ายโอนความรู้ อย่างไรก็ตามด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ กลับมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษายังมีข้อจำกัดบางประการในการสร้างค่านิยมร่วมและการเปิดเวทีให้บุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันยังทั่วถึง สอดคล้องกับความเห็นของ Garvin (1995) ที่เน้นย้ำว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ต้องมีวัฒนธรรมและยอมรับการเปลี่ยนแปลงร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2. ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดย ด้านการเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำสื่อดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติญา ศรีซังส้มและคณะ (2566) ที่พบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงและส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ขณะที่ด้านจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดในการรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในองค์การอย่างเป็นระบบโดยประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนกเนตร คำไพ (2566) ที่ระบุว่ากระบวนการจัดการความรู้มักเป็นจุดที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั่วทั้งองค์การ ทั้งนี้ Marquardt (1996) ได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนจำเป็นต้องบูรณาการการจัดการความรู้ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสมดุล

3. ปัจจัยที่พยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ(X_1) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ(X_4) และด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน (X_5) สามารถร่วมกันพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 88.30 (R^2 = 0.883) สะท้อนว่าการพัฒนาสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ต้องบูรณาการทั้ง

โครงสร้างที่ยืดหยุ่นและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ากับวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ดาวเด่น (2564) ที่พบว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การและเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนครินทร์ จับจิตต์ (2562) ที่ศึกษาในบริบทพื้นที่เดียวกันและพบว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมและบรรยากาศภายในองค์การมีอิทธิพลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับ Silja (2002) ที่พบว่าบรรยากาศภายในโรงเรียนและการทำงานร่วมกันเป็นปัจจัยที่มีผลบวกต่อกระบวนการเรียนรู้ขององค์การอย่างเป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีปัจจัยพยากรณ์สำคัญ 3 ด้านได้แก่ ด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ (X_1) ด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ (X_4) และด้านโครงสร้างองค์การและระบบงาน (X_5) ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอำนาจพยากรณ์ สูงถึงร้อยละ 88.30

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านวัฒนธรรมและโครงสร้างองค์การ ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมโดยปรับโครงสร้างสายงานให้ยืดหยุ่น เช่น จัดตั้งคณะทำงานตามโครงการและการกำหนดปฏิทินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ชัดเจนเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. ด้านการจัดการความรู้และเทคโนโลยี ควรจัดทำคลังความรู้ดิจิทัล เช่น การใช้ระบบ Cloud หรือ Google workspace เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดีช่วยให้บุคลากรเข้าถึงข้อมูลเพื่อพัฒนางานได้รวดเร็วและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเชิงการวิจัยพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบหรือคู่มือการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

2. ควรศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารที่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการวัฒนธรรมองค์การเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2568 https://bic.moe.go.th/

กนกเนตร คำไฟ. (2566). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กฤติญา ศรีซังส้ม, กัญภร เอี่ยมพยา และนิวัตต์ น้อยมณี. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 18(2), 15-28.

กาญจนา ดาวเด่น. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นครินทร์ จับจิตต์. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น .(พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

Garvin, D. A. (1995). Leveraging learning for competitive advantage.Strategy & Leadership, 23(5), 10–15.

Marquardt, M. J. (1996). Building the learning organization: A systems approach to quantum improvement and global success. McGraw-Hill.

Silja, K. (2002). Mapping the learning organization. Journal of Education, 12(1), 105-118.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง*

THE RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AND LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE PHATTHALUNG SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

อารยา บุญส่ง[1] และ นวรัตน์ ไวชมภู[2]
Araya Boonsong[1] and Navarat Waichompu [2]
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่[1-2]
Hat Yai University, Thailand [1-2]
Corresponding Author's Email: araya.boo096@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยโปรแกรม G*Power Analysis ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 115 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามเกณฑ์สัดส่วนของขนาดของสถานศึกษา และสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ค่าความตรงเชิงเนื้อหา 1.00 ทุกข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .792 และ .804 สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.99, SD = .59) 2)การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.00, SD = .70) และ 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (*r*) เท่ากับ .619 ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* Received 16 April 2026; Revised 27 April 2026; Accepted 17 May 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, องค์กรแห่งการเรียนรู้, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of digital leadership among school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Phatthalung; 2) investigate the level of learning organization within schools under the same jurisdiction; and 3) explore the relationship between administrators' digital leadership and the learning organization. The sample consisted of 115 teachers from schools under the Secondary Educational Service Area Office Phatthalung. The sample size was determined using G*Power analysis. Stratified random sampling proportional to school size and simple random sampling by lottery without replacement were employed.

The research findings revealed that: (1) the overall level of digital leadership among school administrators was high (M = 3.99, SD = 0.59); (2) the overall level of learning organization in schools was also high (M = 4.00, SD = 0.70); and (3) digital leadership of school administrators was positively correlated with the learning organization of schools under the Secondary Educational Service Area Office Phatthalung, with a correlation coefficient (r) of 0.619, indicating a moderately high relationship, which was statistically significant at the .01 level.

Keywords: Digital Leadership, Learning Organization, School Administrators.

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่ต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะสอดคล้องกับโลกยุคใหม่ ประเทศไทยจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560–2579 ควบคู่กับยุทธศาสตร์การศึกษาดิจิทัล พ.ศ. 2566–2570 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัย “ภาวะผู้นำดิจิทัล” (Digital Leadership) ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีเพื่อกำหนดทิศทางองค์กร พัฒนานวัตกรรม และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กร (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning

Organization) ของ Senge (1990) ที่เน้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนความรู้และการคิดอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในช่วงปี ค.ศ. 2020–2025 ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรการศึกษาในยุคดิจิทัล แต่ยังมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานศึกษาไทย โดยเฉพาะในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง แม้จะมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น ความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ความแตกต่างด้านทักษะของครูและบุคลากร และการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนการสอนที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566) รวมถึงผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาบางแห่งยังสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านการพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2564) สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำดิจิทัลที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรในบริบทพื้นที่

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ในบริบทพื้นที่ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัล ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร และยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

สมมติฐานของการวิจัย

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 909 คน จาก 27 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดโดยใช้โปรแกรม G*Power Analysis (Alpha = .05, Power = 0.95) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 115 คน โดยใช้วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา และดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้การวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม(Questionnaire) โดยใช้สำหรับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะแบบเลือกคำตอบที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศตามตารางสังเคราะห์ และคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (2) การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล(3) การสื่อสารดิจิทัล และ (4) การรู้ดิจิทัล ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนความคิด 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) การคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้เลือกตอบ 5 ระดับ

การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางและสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์

2. สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์การวิจัย

3. นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

4. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน กำหนดเกณฑ์ ≥ 0.67 พบว่าได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งอาจสะท้อนถึงความสอดคล้องกันของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญในระดับสูง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามโดยอิงจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ รวมทั้งได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน

5. ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ .792 และ .804 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

6. ปรับปรุงแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งก่อนนำไปใช้

7. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน เพื่อให้ไดข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้องและน่าเชื่อถือ ดังนี้

3.1 ทำหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

3.2 ประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงและสถานศึกษาในสังกัด เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3.3 จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google Form) และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามก่อนเผยแพร่

3.4 ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบ My Office และ E-School พร้อมกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม

3.5 ติดตามการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้จำนวนข้อมูลครบถ้วนตามที่กำหนด

3.6 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล (Data Screening) ก่อนนำไปวิเคราะห์

3.7 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอนการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน คือ

- ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)
- ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ สถิติที่ใช้หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม โดยการหาค่า IOC ของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence: IOC) และ สถิติที่ใช้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ผู้วิจัยขอนำเสนอในรูปแบบตารางวิเคราะห์ ดังนี้

ข้อ	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าสถิติ		ระดับ
		$\bar{X}$	SD	
1	การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.95	.57	มาก
2	การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	3.98	.58	มาก
3	การสื่อสารดิจิทัล	3.99	.58	มาก
4	การรู้ดิจิทัล	4.02	.62	มาก
	รวมเฉลี่ย	**3.99**	**.59**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับ($\bar{X}$= 3.99, SD = 0.59) โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน ทั้งนี้ด้านการรู้ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$= 4.02, SD = 0.62) รองลงมาคือด้านการสื่อสารดิจิทัล ($\bar{X}$= 3.99,

SD = 0.58) ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ($\bar{X}$= 3.98, SD= 0.58) และด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X}$= 3.95, SD = 0.57) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวม

ข้อ	การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.01	.67	มาก
2	ด้านการมีแบบแผนทางความคิด	3.99	.74	มาก
3	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.99	.70	มาก
4	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.02	.67	มาก
5	ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	4.00	.74	มาก
	รวมเฉลี่ย	**4.00**	**.70**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00,SD = 0.70) โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน ทั้งนี้ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.02, SD = 0.67) รองลงมาคือด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($\bar{X}$= 4.01, SD = 0.67) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$= 4.00, SD= 0.74) และด้านการมีแบบแผนทางความคิด ($\bar{X}$= 3.99, SD = 0.74) กับด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X}$= 3.99, SD = 0.70) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ภาพรวม

ตัวแปร	(Y_1)	(Y_2)	(Y_3)	(Y_4)	(Y_5)	(Y)
(X_1)	.597**	.618**	.579**	.612**	.544**	.590**
(X_2)	.560**	.672**	.599**	.631**	.617**	.616**
(X_3)	.662**	.646**	.602**	.611**	.597**	.624**
(X_4)	.652**	.681**	.632**	.656**	.611**	.646**
(X)	.618**	.654**	.603**	.628**	.592**	.619**

** = p< .01

จากตารางที่ 3 พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับค่อนข้างสูง (r = .619) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ การรู้ดิจิทัล (X_4) กับแบบแผน

ความคิด (Y_2) (r = .681) และคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) กับการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Y_5) (r = .544) ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากผลการวิจัยสะท้อนว่าภาวะผู้นำดิจิทัลในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงเพียง “การใช้เทคโนโลยี” แต่เป็น “ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นกลไกเชิงระบบ” เพื่อขับเคลื่อนองค์กร ทั้งด้านการสื่อสาร การตัดสินใจ และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Zhu (2014) ที่มองว่าภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จอมลักษณ์ ศรีสวัสดิ์ (2565) และ ศิรินาฎ เศรษฐชนะ (2566) ที่พบว่าผู้บริหารที่มีสมรรถนะดิจิทัลสามารถยกระดับการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในเชิงบริบทพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงมีการขับเคลื่อนนโยบายด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีระบบการสื่อสารแบบเครือข่าย ส่งผลให้ผู้บริหารมีโอกาสพัฒนาทักษะและนำไปใช้จริง อย่างไรก็ตาม งานของ ณัฏฐิตา สงค์แก้ว (2565) และ สุภวัช เชาวน์เกษม (2562) พบว่าบางพื้นที่มีระดับภาวะผู้นำดิจิทัลเพียงปานกลาง ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือความพร้อมของบุคลากร แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเชิงบริบทมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับภาวะผู้นำดิจิทัล

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษามีการพัฒนาในลักษณะ “วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน” มากกว่าการพัฒนาเฉพาะบุคคล โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสามารถอธิบายได้จากลักษณะการทำงานของครูในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการทำงานแบบเครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) และสอดคล้องกับงานของ สุกัญญา แช่มช้อย (2562) และ ศุภวัฒน์ มาศรี (2564) ที่ชี้ว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการทำงานเป็นทีมและมีระบบสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยบางส่วนพบว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่เพียงระดับปานกลาง เนื่องจากขาดการสนับสนุนเชิงนโยบายหรือระบบจัดการความรู้ที่ชัดเจน สะท้อนว่าปัจจัยด้าน “ผู้นำและระบบองค์กร” เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผลแตกต่างกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

(r = .619) โดยเฉพาะด้านการรู้ดิจิทัลที่มีความสัมพันธ์สูงกับแบบแผนทางความคิดของบุคลากร ในเชิงวิเคราะห์ สามารถอธิบายได้ว่า “การรู้ดิจิทัล” ไม่ได้เป็นเพียงทักษะเชิงเทคนิค แต่ส่งผลต่อ “กระบวนการคิด” เช่น การเปิดรับข้อมูลใหม่ การคิดเชิงวิเคราะห์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เมื่อผู้บริหารมีสมรรถนะด้านนี้ จึงสามารถถ่ายทอดไปสู่บุคลากรและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและวัฒนธรรมองค์กร ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ จอมลักษณ์ ศรีสวัสดิ์ (2565) และ ณัฏฐิตา สงค์แก้ว (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลและการพัฒนาองค์กรทางการศึกษา รวมถึงสอดคล้องกับ ศิรินาฎ เศรษฐชนะ (2566) ที่ชี้ว่าผู้นำดิจิทัลมีบทบาทในการขับเคลื่อนการเรียนรู้และนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม คู่ความสัมพันธ์ที่ต่ำที่สุดคือ “วิสัยทัศน์ดิจิทัลกับการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน” สะท้อนว่าการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากขาดกระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุภวัช เชาวน์เกษม (2562) ที่ระบุว่าการขับเคลื่อนองค์กรจะเกิดผลได้เมื่อผู้นำสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติจริง ในทางกลับกัน งานวิจัยบางส่วนพบว่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำหรือปานกลาง ซึ่งอาจเกิดจากการที่ผู้บริหารมีทักษะดิจิทัลแต่ไม่สามารถนำไปใช้เชิงระบบ หรือขาดโครงสร้างสนับสนุนในองค์กร สะท้อนว่า “ภาวะผู้นำดิจิทัลจะมีประสิทธิผลได้ ต้องทำงานร่วมกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้”

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านการรู้ดิจิทัลที่สัมพันธ์สูงกับแบบแผนทางความคิดของบุคลากร สะท้อนให้เห็นว่าทักษะดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนวิธีคิด พฤติกรรมการทำงาน และการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กร

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนา “D-LO Phatthalung Model” ซึ่งเป็นรูปแบบเชิงระบบที่อธิบายการขับเคลื่อนจากภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) และนำไปสู่ผลลัพธ์ขององค์กร (Organizational Outcomes) โดยมีกลไกสำคัญ 3 ขั้น ได้แก่ (1) การกำหนดทิศทางและสร้างแรงจูงใจผ่านวิสัยทัศน์และการใช้เทคโนโลยี (2) การแปลงสู่การปฏิบัติผ่านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนความรู้ และ (3) การสะท้อนผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านคุณภาพผู้เรียน สมรรถนะครู นวัตกรรม และประสิทธิภาพการบริหาร โมเดลดังกล่าวดำเนินการภายใต้บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ เครือข่ายสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน นโยบายด้านเทคโนโลยี และความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เพื่อยืนยัน

ความน่าเชื่อถือ โมเดลนี้ได้ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งช่วยยืนยันความเหมาะสมทั้งเชิงทฤษฎีและการนำไปใช้จริง โดยสรุป โมเดลนี้เป็นองค์ความรู้เชิงกลไกที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบ

ภาพโมเดล D-LO Phatthalung Model:
ภาวะผู้นำดิจิทัลสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในบริบทจังหวัดพัทลุง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นสมรรถนะสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรในยุคดิจิทัล ขณะเดียวกัน การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน เนื่องจากมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เน้นการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์ความรู้และการปรับตัวขององค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมที่มีความโดดเด่น นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .619$) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลจะส่งผลให้สถานศึกษาพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านการรู้ดิจิทัลที่มีความสัมพันธ์สูงกับแบบแผนทางความคิดของบุคลากร การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการเป็นบุคคลรอบรู้ โดยสรุป ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ควรกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยบูรณาการบทบาทของหน่วยงานภายในให้สอดคล้องกัน กล่าวคือ ฝ่ายบริหารงานบุคคลควรจัดหลักสูตรอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการรู้ดิจิทัล การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และการสื่อสารดิจิทัลของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ฝ่ายนโยบายและแผนควรกำหนดตัวชี้วัดด้านภาวะผู้นำดิจิทัลและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสารสนเทศที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เพื่อให้การขับเคลื่อนภาวะผู้นำดิจิทัลเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้

1.ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นด้านการรู้ดิจิทัลและการสื่อสารดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร

2.ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้และการพัฒนาทีมงาน เพื่อยกระดับสถานศึกษาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และวัฒนธรรมองค์กร รวมถึงตัวแปรคั่นกลาง (Mediator) เช่น บรรยากาศองค์กร เพื่ออธิบายกลไกความสัมพันธ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.ควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน เพื่อศึกษากระบวนการเชิงลึกของการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

3.ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ เพื่อเพิ่มความครอบคลุมและประโยชน์เชิงนโยบายในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

จอมลักษณ์ ศรีสวัสดิ์. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารและพัฒนา*, 14(2), 105–124.

ชูชาติ พุทธลา. (2561). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฏฐิตา สงค์แก้ว. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา. *วารสารการศึกษาไทย*, 19(1), 45–60.

ศิรินาฎ เศรษฐชนะ. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 18(1), 20–35.

ศุภวัฒน์ มาศรี. (2564). *การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570*. พัทลุง: ผู้แต่ง.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ2563–2565*.กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ยุทธศาสตร์การศึกษาดิจิทัล พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2564). *รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สมศ.

สุภวัช เชาวน์เกษม. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

International Society for Technology in Education. (2018). *ISTE standards for education leaders*. https://www.iste.org/standards

Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning*

organization. Doubleday.

Zhu, P. (2014). Digital leadership: Key to successful digital transformation. *International Journal of Educational Management*, 28(3), 1–10.

แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู*

GUIDELINES FOR DEVELOPING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT THROUGH TEACHER PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE OF LOEI AND NONG BUA LAMPHU

ศิริพงษ์ เรืองโพธิ์[1], พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[2] และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว[3]

Siripong Ruangpho[1], Phongsak Srichan[2] and Supangjit Kunlayakaew[3]

[1-3]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Graduate School Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605215@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1)เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู 2)เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู และ 3)เพื่อประเมินแนวทางดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 28 คน และครู 296 คน รวม 324 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 48 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ประเมินแนวทางพัฒนา วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมีความต้องการจำเป็นสูงสุด 2) แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีจำนวน 48 แนวทาง ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการวัดและ

* Received 30 March 2026; Revised 22 April 2026; Accepted 17 May 2026

ประเมินผล ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการ PLC 3 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติและสังเกตการสอน และขั้นสะท้อนคิด 3) ผลการประเมินแนวทางในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, แนวทางพัฒนา

Abstract

This research aimed to 1) examine the current state, desirable conditions, and needs assessment of active learning management using teachers' professional learning communities (PLC) under the Secondary Educational Service Area Office Loei Nong Bua Lam Phu, 2) develop guidelines for active learning management using teachers' professional learning communities, and 3) evaluate the developed guidelines. The research employed a mixed-methods approach divided into three phases. In Phase 1, the sample consisted of 28 school administrators and 296 teachers, totaling 324 participants, selected through stratified random sampling based on school size. The instrument was a five-point rating scale questionnaire with 48 items. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI Modified). In Phase 2, six purposively selected experts served as key informants. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using content analysis. In Phase 3, ten purposively selected experts evaluated the developed guidelines using an assessment form, with data analyzed by mean and standard deviation.

The findings revealed that 1) the current state of active learning management using professional learning communities was at a moderate level overall, while the desirable conditions were at a high level, with learner-participatory learning management identified as the highest priority need; 2) forty-eight guidelines were developed covering four aspects: setting clear goals, learner-participatory learning management, technology use for learning promotion, and measurement and evaluation, implemented through three PLC processes comprising planning, teaching practice and observation, and reflective thinking; and 3) the evaluation of the guidelines in terms of appropriateness, feasibility, and utility was at the highest level overall.

Keywords: Active Learning Management, Professional Learning Community, Development Guidelines

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีสมรรถนะสูง ผ่านนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ (2567) ที่ต้องการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ตามแนวคิด “เรียนดี มีความสุข” โดยมี “การจัดการเรียนรู้เชิงรุก” (Active Learning) เป็นกลไกหลักในการปรับเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับข้อมูล (Passive Receiver) สู่การเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Knowledge Creator) ซึ่งความเชื่อมโยงเชิงเหตุและผลนี้ชี้ให้เห็นว่า หากสถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การสอนได้ตามแนวคิดดังกล่าว จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต ซึ่งเป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกอนาคตอย่างยั่งยืน (ทิศนา แขมมณี, 2560)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ วัฒนธรรมการทำงานแบบโดดเดี่ยว (Isolation) และความไม่มั่นใจของครูในการออกแบบกิจกรรมและการวัดผลตามสมรรถนะ (วิจารณ์ พานิช, 2555) "ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" (Professional Learning Community: PLC) จึงเข้ามามีบทบาทในฐานะ "กลไกเชิงวัฒนธรรม" ที่ทลายกำแพงห้องเรียน เพื่อเปลี่ยนจากการทำงานคนเดียวเป็นการ "รวมพลัง" (Collective Power) ของครู โดย PLC ทำหน้าที่เป็นฐานสนับสนุนที่ช่วยให้ครูได้ร่วมกันสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อระบุและแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ตรงจุด การเปลี่ยนผ่านจากห้องเรียนที่โดดเดี่ยวสู่ชุมชนที่เกื้อกูลกันนี้เองที่เป็นหัวใจสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูให้เกิดความยั่งยืน มากกว่าการเพียงทำตามขั้นตอนเชิงระบบเท่านั้น (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู แม้จะมีการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ แต่ผลการดำเนินงานยังคงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงจุดอ่อนในระบบการบริหารงานวิชาการที่ยังขาดกลไก PLC ที่เข้มแข็งพอจะหนุนเสริมครูอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในเชิงปฏิบัติ เช่น การขาดความชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายเชิงสมรรถนะ และการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ส่งเสริมกระบวนการคิดเท่าที่ควร ปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าหากการบริหารงานวิชาการไม่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการทำงานได้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกก็จะไม่สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู, 2568)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เพื่อสร้างกรอบการพัฒนาที่บูรณาการงานวิชาการและวิถีชุมชนแห่งการเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยสร้างคุณค่าใน 2 มิติ ดังนี้ 1.คุณค่าเชิงวิชาการ: เพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางที่เป็นระบบในการบูรณาการกระบวนการ PLC เข้ากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยและการพัฒนาโมเดลการบริหารงานวิชาการในอนาคต 2.คุณค่าเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการนำไปใช้แก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนจริง ยกระดับสมรรถนะวิชาชีพครู และส่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อคุณภาพของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

3. เพื่อประเมินแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 1

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวน 43 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 178 คน และครู จำนวน 1,880 คน รวมทั้งสิ้น 2,058 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 324 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 28 คน และครู จำนวน 296 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามขนาดโรงเรียน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนของครูและผู้บริหาร

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระยะที่ 2 คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน คัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีประสบการณ์และมีผลงานด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เป็นที่ประจักษ์ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ จำนวน 2 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระยะที่ 3 คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และครู จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้

2.1 ระยะที่ 1 คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 48 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

2.2 ระยะที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 โดยครอบคลุมประเด็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 4 ด้าน ภายใต้กระบวนการ PLC 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติและสังเกตการสอน และขั้นสะท้อนคิด เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

2.3 ระยะที่ 3 คือ แบบประเมินแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ จำนวน 48 ข้อโดยประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 10 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด โดยผู้วิจัยติดตามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามกลับคืนมาให้ครบถ้วน จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

3.2 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อนัดหมายและเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และบันทึกข้อมูลทั้งการจดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียง

3.3 ระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 10 ท่าน พร้อมแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบและประเมินแนวทางฯ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพโดยใช้ความถี่และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$)

4.2 ระยะที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์เพื่อจัดทำ (ร่าง) แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

4.3 ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ด้วยการหาค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index: $PNI_{Modified}$) ดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) และสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยรวมและรายด้าน (n = 324)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู	**สภาพปัจจุบัน**		**สภาพที่พึงประสงค์**		**PNI**	**อันดับ**
	$\bar{x}$	**S.D.**	$\bar{x}$	**S.D.**		
1) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน	3.28	0.94	4.11	0.87	0.25	4
2) การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม	3.66	1.14	4.79	0.39	0.32	1
3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	3.47	0.91	4.37	0.66	0.26	3
4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย	3.57	0.86	4.54	0.57	0.28	2
เฉลี่ยรวม	**3.50**	**0.96**	**4.45**	**0.62**	**0.28**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.49, S.D. = 0.62) ขณะที่สภาพ

ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.45, S.D. = 0.30) เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม ($PNI_{Modified}$ = 0.320) รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ($PNI_{Modified}$ = 0.278) และด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ($PNI_{Modified}$ = 0.260) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดคือ ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ($PNI_{Modified}$ = 0.252)

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 48 แนวทาง โดยขับเคลื่อนผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 3 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน พบว่า สถานศึกษาควรจัดตั้งกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเป็นกลไกหลักให้ครูร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ความสำเร็จที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงให้มีความชัดเจนตั้งแต่ขั้นวางแผน ขณะปฏิบัติการสอน ครูควรสื่อสารเป้าหมายให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายก่อนเริ่มกิจกรรม โดยมีผู้บริหารและทีมสังเกตการสอนร่วมประเมินกลยุทธ์การถ่ายทอดเป้าหมายและบันทึกปฏิกิริยาของผู้เรียน จากนั้นจัดเวทีสนทนาทันทีหลังการสังเกตชั้นเรียนเพื่อสะท้อนคิดประเมินผลการบรรลุเป้าหมาย นำข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงระดับความท้าทายของเป้าหมาย จัดทำเป็นระบบสารสนเทศ และนำไปกำหนดทิศทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม พบว่า สถานศึกษาควรใช้กระบวนการกลุ่มระดมสมองออกแบบกิจกรรมที่ลดการบรรยายและมุ่งเน้นการปฏิบัติ โดยสนับสนุนให้ครูวางแผนปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เตรียมชุดคำถามกระตุ้นความคิด และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานเป็นทีม ขณะปฏิบัติการสอน ครูควรใช้เทคนิคคำถามปลายเปิดกระตุ้นกระบวนการคิดขั้นสูง โดยมีทีมผู้สังเกตใช้แบบบันทึกพฤติกรรมเพื่อเก็บร่องรอยการทำงานกลุ่มและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนกลุ่มเปราะบาง จากนั้นนำผลมาสะท้อนคิดโดยให้ครูประเมินตนเองก่อนรับฟังข้อมูลเติมเต็ม แสวงหาเทคนิคใหม่ๆ ในการดึงดูดผู้เรียนกลุ่มอ่อน และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามกลุ่มสาระเพื่อขยายผลแนวปฏิบัติที่ดี

2.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้สมาชิก PLC แลกเปลี่ยนแพลตฟอร์มดิจิทัลใหม่ๆ ประเมินความพร้อมของระบบเครือข่ายล่วงหน้า และบูรณาการการรู้เท่าทันสื่อเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้ ขณะปฏิบัติการสอน ครูควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนแบบเรียลไทม์ โดยมีทีมสนับสนุนด้านเทคโนโลยีคอยให้คำปรึกษา และสังเกตพฤติกรรมว่าเทคโนโลยีช่วยดึงดูดความสนใจได้แท้จริง จากนั้นนำข้อจำกัดเชิงเทคนิคมาสะท้อนคิดเพื่อหา

แพลตฟอร์มทางเลือก นำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณ ถอดบทเรียนเพื่อสร้างสื่อดิจิทัลที่เป็นกรรมสิทธิ์ของสถานศึกษา และวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้แพลตฟอร์ม

2.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย พบว่า สถานศึกษาควรขับเคลื่อนให้ครูออกแบบเครื่องมือประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ร่วมกันสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริคส์ (Rubrics) เป็นมาตรฐานกลาง และออกแบบระบบให้ผู้เรียนประเมินตนเองและเพื่อน ขณะปฏิบัติการสอน ครูควรประเมินผลอย่างแนบเนียน ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เชิงบวกและเป็นรูปธรรมในทันที โดยประสานให้ทีมสังเกตการณ์ช่วยเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อลดภาระครูผู้สอนหลัก จากนั้นนำร่องรอยชิ้นงานมาตรวจสอบคุณภาพความตรง (Validity) ของเครื่องมือร่วมกันในวง PLC นำความคลาดเคลื่อนไปพัฒนาการสื่อสารเกณฑ์ นำผลประเมินไปจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อสอนซ่อมเสริม และจัดทำรายงานเพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ผลการประเมินแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

ตารางที่ 2 ผลการประเมินแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในภาพรวม

ด้านการประเมินแนวทาง	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเหมาะสม	4.82	0.42	มากที่สุด
2. ความเป็นประโยชน์	4.78	0.43	มากที่สุด
3. ความเป็นไปได้	4.79	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.80, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 4.82, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.41) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.43) ตามลำดับ

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาและครูผู้สอนมีความตื่นตัวและพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากแบบบรรยายมาเป็นการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered) โดยพยายามเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เพื่อตอบสนอง

ต่อการพัฒนาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และเมื่อครูนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Active Learning) มาใช้ จะส่งผลให้พฤติกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียนปรับตัวสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูมีความคาดหวังอย่างยิ่งที่จะเห็นผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructivism) ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหา โดยใช้กลไกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นพื้นที่ปลอดภัยให้ครูได้ร่วมกันออกแบบสถานการณ์ปัญหาและกิจกรรมที่กระตุ้นความกระตือรือร้นของผู้เรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประคอง รัศมีแก้ว (2562) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาสมรรถนะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีม

3. ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เรียงลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม 2) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ 4) ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ตามลำดับ จากผลการศึกษาพบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนยังเผชิญกับความท้าทายในการปรับเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้ถ่ายทอดความรู้" มาเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)" และยังขาดเทคนิคในการออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อนหรือการเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงเพื่อดึงดูดผู้เรียนกลุ่มอ่อนให้เข้ามามีส่วนร่วม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอมอร ศรีวรชิน (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับสูง และมีข้อเสนอแนะว่า การพัฒนาวิชาชีพครูควรเป็นไปในรูปแบบที่มีความหลากหลาย เน้นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ (Instructional Design)

และการปฏิบัติจริงร่วมกัน เพื่อให้ครูสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ซึ่งได้มาจากการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) มีแนวทางการพัฒนา 4 ด้าน รวม 48 แนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 3 ขั้นตอน (ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติและสังเกตการสอน ขั้นสะท้อนคิด) เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน โดยส่งเสริมให้ครูระดมสมองออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและปฏิบัติจริง เปลี่ยนบทบาทครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก นำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลแบบโต้ตอบมาใช้เพื่อตรวจสอบความเข้าใจแบบเรียลไทม์ และพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเกณฑ์รูบริคส์ (Rubrics) ควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เชิงบวกอย่างทันท่วงที โดยมีเพื่อนครูร่วมสังเกตและสะท้อนผลการสอนอย่างเป็นกัลยาณมิตร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มณีรัตน์ เย็นสวัสดิ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะคือ สถานศึกษาควรใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเวทีให้ครูร่วมกันออกแบบและสะท้อนผลการจัดกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยพบแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน 2) การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย โดยแต่ละด้านขับเคลื่อนผ่านกระบวนการ PLC 3 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติและสังเกตการสอน และขั้นสะท้อนคิด ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ยกระดับสมรรถนะครู บริหารชั้นเรียนเชิงรุก และสร้างคลังสื่อที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู สามารถสรุปได้ดังนี้ 1)สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการจำเป็นสูงสุดในด้านการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม และ 2)แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีดังนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 48 แนวทาง ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 3 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติและสังเกตการสอน และขั้นสะท้อนคิด ซึ่งผลการประเมินแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ควรนำแนวทางไปเป็นกรอบในการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ จัดสรรทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และเวลาให้ครูได้ทำ PLC อย่างต่อเนื่อง และครูผู้สอนควรเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรผ่านกลไก PLC และเปิดชั้นเรียนเพื่อรับการสังเกตและสะท้อนผลร่วมกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ควรนำแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 4 ด้านไปเป็นกรอบในการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัด โดยจัดทำเป็นคู่มือหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน นอกจากนี้ ควรจัดให้มีการอบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการแก่ผู้บริหารและครู เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ PLC รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน (Best Practice) ระหว่างโรงเรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรพิจารณาส่งเสริมและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยจัดสรรทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และช่วงเวลาให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ควรเริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักรู้ให้บุคลากรเห็นประโยชน์ของกระบวนการ PLC ในรูปแบบวงจร (ขั้นวางแผน, ขั้นปฏิบัติและสังเกตการสอน, ขั้นสะท้อนคิด) และเป็นผู้นำในการสร้างขวัญกำลังใจให้ครูกล้าที่จะเปิดห้องเรียน (Open Class) เพื่อรับการสังเกตโดยไม่มุ่งเน้นการจับผิด

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับครูผู้สอน ครูผู้สอนควรเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น "ผู้ถ่ายทอดความรู้" มาเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)" เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหา และเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีม มากกว่าการรับข้อมูลฝ่ายเดียว ควรใช้กลไกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างเป็นระบบตั้งแต่ก่อนเริ่มสอน โดยร่วมกันจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตั้งเป้าหมายเชิงพฤติกรรม และเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติโดยมองว่าคำวิพากษ์วิจารณ์จากเพื่อนครู คือข้อมูลสำคัญในการนำไปปรับปรุงเทคนิคการสอน เครื่องมือวัดผล และสื่อเทคโนโลยีของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568 “เรียนดี มีความสุข”. กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา วัธนสุนทร. (2550). การออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนาโมเดล. ใน แนวการศึกษาชุดวิชาระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

คณายุทธ แสนสิทธิ์ และอัครวัฒน์ บุปผาทวีศักดิ์. (2567). สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC) ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครพนม. วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา, 4(2), 42-53.

ทิศนา แขมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และคณะ. (2561). กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(3), 3564-3579.

ประคอง รัศมีแก้ว. (2562). การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มณีรัตน์ เย็นสวัสดิ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. วารสารคุรุสภาวิทยาจารย์, 2(3), 169-193.

วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิเชียร อินทรสมพันธ์, วิเชียร ทุวิลา และปราณีต ม่วงนวล. (2567). การเสริมสร้างคุณลักษณะครูไทยในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาครูโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(4), 16-32.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2558). การวิจัยทางการบริหารการศึกษาแนวคิดและแนวปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุทธิ์.

ศุภากร รัตนบุดตา และทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2567). การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 8(1), 135-145.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. (2568). รายงานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู.

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). แนวทางการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อการ

ขับเคลื่อนนโยบาย "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" สู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2556). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC). เอกสารประกอบการบรรยาย. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยี. วารสารวิชาการวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้, 10(2), 115-124.

สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อำนาท เหลือน้อย. (2561). การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เอมอร ศรีวรชิน. (2562). การพัฒนาการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในการพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนทัพรั้งพิทยาคม. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 11(2), 55-72.

Barth, R. S. (2000). Building a community of learners. Principal, 79(4), 68-69.

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement. National Educational Service.

Hord, S. M. (1997). Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement. Southwest Educational Development Laboratory.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1961). New patterns of management. McGraw-Hill.

หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู*

MILESTONES OF SUCCESS IN SCHOOL ADMINISTRATION NONG BUA LAMPHU PROVINCE

วิชัย ประทุมไทย
Wichai Prathumthai
อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Faculty of Education Professor Pitchayabundit College
Corresponding Author's Email: wichaipt@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู 2) ศึกษาระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา และ 4) พัฒนาสมการพยากรณ์หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และเขต 2 จำนวน 322 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) หมุดหมายของความสำเร็จมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .950$) และ 4) ตัวแปรหมุดหมายของความสำเร็จสามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 0.037 + 0.462X_2 + 0.210X_6 + 0.154X_1 + 0.126X_3 + 0.040X_5$ และในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z} = 0.530X_2 + 0.230X_6 + 0.171X_1 + 0.131X_3 + 0.044X_5$

* Received 10 April 2026; Revised 17 May 2026; Accepted 17 May 2026

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าหมุดหมายของความสำเร็จเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: หมุดหมายของความสำเร็จ, การบริหารสถานศึกษา, สมการพยากรณ์, การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ABSTRACT

This study aimed to: (1) examine the level of success milestones in school administration in Nong Bua Lamphu Province; (2) investigate the level of school administrative success; (3) analyze the relationship between success milestones and school administrative success; and (4) develop predictive equations for school administrative success based on success milestone factors. The sample consisted of 322 school administrators and teachers from primary schools under Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Offices 1 and 2, determined using the Krejcie and Morgan sampling table. The research instrument was a 5-point Likert-scale questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.96. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that both success milestones and school administrative success were at a high level. A strong positive correlation was found between success milestones and school administrative success ($r = .950$, $p < .01$). The regression analysis indicated that the selected predictors significantly contributed to the prediction of school administrative success. The unstandardized predictive equation was $\hat{Y} = 0.037 + 0.462X_{2} + 0.210X_{6} + 0.154X_{1} + 0.126X_{3} + 0.040X_{5}$, while the standardized equation was $\hat{Z} = 0.530X_{2} + 0.230X_{6} + 0.171X_{1} + 0.131X_{3} + 0.044X_{5}$. The model demonstrated a high level of predictive power ($R^2 = .903$, Adjusted $R^2 = .901$, $F \approx 580.00$, $p < .01$), indicating that the predictors accounted for a substantial proportion of variance in school administrative success.

These findings underscore that success milestones are critical determinants of effective school administration. The study provides empirical evidence supporting the integration of milestone-based management frameworks

into educational policy and practice to enhance administrative effectiveness and sustainable school development.

Keywords: success milestones, school administration, predictive model, multiple regression, educational management

บทนำ

ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน บนฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องสอดคล้องกับบริบททั้งในระดับประเทศและสากล ควบคู่กับการลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ได้กำหนดหมุดหมายสำคัญ โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ที่มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพสังคม โดยมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในบริบทศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ควบคู่กับการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักของระบบการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยต้องอาศัยการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านผู้บริหาร ครูผู้สอน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา (จักรี โพธิ์ศรี, 2560)

อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาของไทยยังเผชิญความท้าทายในหลายด้าน ทั้งหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย รวมถึงผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีความแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563; สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561)

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และเขต 2 ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจำนวนมาก การแสวงหาปัจจัยหรือหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู
4. เพื่อศึกษาสมการพยากรณ์หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และเขต 2 จำนวนทั้งหมด 3,216 คน (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และเขต 2)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และเขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งชั้นอย่างมีสัดส่วน โดยใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา

จังหวัดหนองบัวลำภู มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณคาตามแบบของ Likert มี 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของ Likert มี 5 ระดับ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จัดรูปแบบเป็นแบบสอบถาม ดำเนินการตรวจสอบวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation) มีค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามหมุดหมายของความสำเร็จตอนที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.94 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาตอนที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.90 มีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

4. การเก็บรวมรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามแบบฟอร์มออนไลน์ เก็บข้อมูลได้จำนวน 293 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.92

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 51.90 รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 75.10 รองลงมาคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 24.90 อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 63.50 รองลงมาคือ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 34.5 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40 และอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 และมี

ประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมาคือ น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และประสบการณ์ที่น้อยที่สุดคือ มากกว่า 10 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมและรายด้าน

หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู	หมุดหมายของความสำเร็จ		
	$\overline{X}$	n = 293 S.D.	แปลผล
1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.51	.50	มากที่สุด
2. การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร	4.37	.52	มาก
3. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ	4.42	.47	มาก
4. มิติคุณภาพของครู	4.39	.57	มาก
5. วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง	4.31	.50	มาก
6. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	4.42	.49	มาก
โดยภาพรวม	4.40	.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ($\bar{X}$ = 4.51) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.42) และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ($\bar{X}$ = 4.42) และด้านที่น้อยที่สุด คือ วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ($\bar{X}$ = 4.31)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แสดงดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

r_{xy}	Y_1	Y_2	Y_3	Y
X_1	.808**	.875**	.753**	.864**
X_2	.720**	.897**	.975**	.928**
X_3	.747**	.872**	.880**	.892**
X_4	.671**	.662**	.632**	.698**
X_5	.766**	.689**	.638**	.742**
X_6	.852**	.716**	.564**	.752**
X	.889**	.918**	.866**	.950**

**** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01**

จากตารางที่ 2 พบว่า **ความสัมพันธ์ระหว่าง**หมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู **โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (r_{xy} = .950) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า** หมุดหมายของความสำเร็จ ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร **กับ**ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ **มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุด ($X_2 : Y_3$ = .975**) รองลงมาคือ** ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร **กับ**ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา **ด้านคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุด ($X_2 : Y_2$= .897**) ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ** ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน **กับ**ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ **($X_6 : Y_3$ = .564**)**

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

การวิเคราะห์หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) แสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยทดสอบความแตกต่างของสัมประสิทธิ์การถดถอยเมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	Adjusted R^2	S.E.est	F	Sig.
การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร (X_2)	.928[a]	.861	.861	.16830	1808.788	.000
การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (X_6)	.971[b]	.942	.942	.10862	408.612	.000
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1)	.978[c]	.957	.957	.09385	99.455	.000
การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (X_3)	.981[d]	.961	.961	.08927	31.391	.000
วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง (X_5)	.981[e]	.962	.961	.08866	5.019	.026

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ตัวแปรที่ทดสอบความแตกต่างแล้ว พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู จาก 6 ด้าน มีปัจจัยที่ทดสอบแล้วพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร และด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่วนด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร เป็นหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย หรืออำนาจการพยากรณ์เท่ากับ .861 ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 86.10 เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการ พยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .942 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 94.20 เพิ่มปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการ พยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .957 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีผล

ต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 95.70 เพิ่มปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการ พยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .961 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 96.10 และเมื่อเพิ่มปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการ พยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .962 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 96.20

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β)

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.	β	t	Sig.
ค่าคงที่	.037	.054		.680	.497
การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร (X_2)	.462	.020	.530	23.238	.000
การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (X_6)	.210	.018	.230	11.802	.000
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1)	.154	.020	.171	7.772	.000
การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (X_3)	.126	.024	.131	5.206	.000
วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง (X_5)	.040	.018	.044	2.240	.026
R = .981 , R^2 = .962 , Adjusted R^2 = .961 , S.E. = .08866 , F = .026					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ตัวแปรด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร (β = .530) ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (β = .230) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร (β = .171) ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (β = .131) และวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง (β = .044) ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 96.20 โดยตัวแปรหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร มีผลต่อตัวแปรความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภูมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภูน้อยที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ดังนั้น จึงนำมาเขียนเป็นสมการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Score)

$$\hat{Y} = 0.037 + 0.462_{x2} + 0.210_{x6} + 0.154_{x1} + 0.126_{x3} + 0.040_{x5}$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

$$\hat{Z} = 0.530_{x2} + 0.230_{x6} + 0.171_{x1} + 0.131_{x3} + 0.044_{x5}$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า

1.1 หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51) สะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนองค์กรผ่านการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจที่ส่งเสริมความร่วมมือของบุคลากร ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าภาวะผู้นำที่ผสานทักษะการบริหารกับความฉลาดทางอารมณ์ช่วยยกระดับประสิทธิผลขององค์กร อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลจากบริบทองค์กรที่มีความสัมพันธ์เชิงลำดับชั้นค่อนข้างชัดเจน ซึ่งเอื้อต่อการรับรู้บทบาทผู้นำในเชิงบวก สอดคล้องกับพิชญาภา ยืนยาว (2564), Pola (2021) และนิวัฒน์ เจริญศิริ และจตุพล ยงศร (2566) ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นเชิงนโยบายว่าควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสัมพันธ์ควบคู่กับทักษะการบริหารเชิงระบบ

1.2 หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.37) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการบูรณาการเทคโนโลยี ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมช่วยลดความคลาดเคลื่อนเชิงนโยบายและเพิ่มความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ระดับที่ไม่ถึง “มากที่สุด” อาจสะท้อนข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือศักยภาพด้านดิจิทัลของสถานศึกษา สอดคล้องกับประวิต เอราวรรณ์ (2564) และเมธิกานต์ นนทะสร (2560) ข้อค้นพบนี้ชี้ว่าควรส่งเสริมสมรรถนะด้านการวางแผนเชิงอนาคตและการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารอย่างเป็นระบบ

1.3 หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42) สะท้อนถึงการบริหารที่ยึดข้อมูลสารสนเทศและกระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าการบูรณาการความรู้ ทักษะ และทรัพยากรเป็นปัจจัยกำหนดประสิทธิภาพองค์กร อย่างไรก็ตาม การประเมินในระดับสูงอาจเป็นผลจากการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลมากกว่าผลลัพธ์เชิงประจักษ์ สอดคล้องกับปรีดี นุกุลสมปรารถนา (2566) และสุนทร โคตรบรรเทา (2560) นัยเชิงปฏิบัติคือควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์จริงขององค์กร

1.4 หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านมิติคุณภาพของครูโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40) แสดงให้เห็นว่าคุณภาพครูเป็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะการปรับบทบาทสู่การเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และการบริหารชั้นเรียนมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวยังไม่สะท้อนความแตกต่างเชิงบริบทของแต่ละสถานศึกษา สอดคล้องกับไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2563), วิจิตร ศรีสะอ้าน (2568), นเรศ ปู่บุตรชา (2561) และสมกิต บุญยะโพธิ์ (2555) ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาครูรายบุคคลตามบริบทจริง

1.5 หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31) สะท้อนว่าวัฒนธรรมองค์กรเป็นโครงสร้างเชิงนามธรรมที่กำหนดพฤติกรรมของบุคลากรและมีบทบาทต่อความยั่งยืนขององค์กร ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าค่านิยมร่วมช่วยเสริมพลังการขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์ อย่างไรก็ตาม ระดับที่ต่ำกว่ามิติอื่นอาจบ่งชี้ว่าการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรยังต้องใช้เวลาและความต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Robbins & Coulter (2008) และบุญช่วย ศิริเกษ และชิษณพงศ์ ศรจันทร์ (2564) นัยสำคัญคือควรพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย

1.6 หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42) แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มความโปร่งใสและคุณภาพการตัดสินใจ ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความยอมรับในองค์กร อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ สอดคล้องกับ Gliddon (2024) และนฤมล ทัดสา (2564) ข้อค้นพบนี้ชี้ว่าควรออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2. ผลการศึกษาความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า

2.1 ด้านคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41) สะท้อนว่าสถานศึกษามีระบบวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับบริบทและมาตรฐานหลักสูตร ทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้และคุณลักษณะผู้เรียนตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าความชัดเจนของเกณฑ์ประเมินและการเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ปลายทาง (learning outcomes) ช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยในระดับมากอาจสะท้อนการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลมากกว่าหลักฐานเชิงประจักษ์ระยะยาว สอดคล้องกับ Gibson et al. (1997) ที่ชี้ว่าคุณภาพการศึกษาสะท้อนผ่านคุณภาพของผู้เรียน นัยเชิงปฏิบัติคือควรพัฒนาระบบติดตามผลลัพธ์ผู้เรียนแบบต่อเนื่อง (longitudinal) และเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดภายนอก

2.2 ด้านคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีองค์ความรู้และทักษะการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม การวางแผน กำกับ ติดตาม และประยุกต์ใช้แนวคิดร่วมสมัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจช่วยเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจและความผูกพันของบุคลากร อย่างไรก็ตาม ระดับผลที่ได้อาจแตกต่างตามศักยภาพทีมงานและทรัพยากรของแต่ละสถานศึกษา สอดคล้องกับณรงค์วัฒน์ มิ่งมิตร (2553), Blasé & Kirby (2000), ธีระ รุญเจริญ (2550), ชัยยนต์ เพาพาน (2564) และยุทธศักดิ์ อินทฤกูร สวัสดิ์วงศ์ชัย (2566) ข้อค้นพบนี้ชี้เชิงนโยบายว่าควรพัฒนาระบบ School-Based Management (SBM) ควบคู่กับการเสริมสมรรถนะผู้นำเชิงรุกและการทำงานเป็นทีม

2.3 ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38) สะท้อนว่าการสนับสนุนของผู้บริหารมีส่วนสำคัญต่อการยกระดับการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยี การดูแลสุขภาวะผู้เรียน และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในบริบทเฉพาะของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าระบบสนับสนุนการสอนที่ยืดหยุ่นและการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องช่วยเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่ามิติอื่นเล็กน้อยอาจสะท้อนข้อจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยี หรือความพร้อมของครูในบางบริบท สอดคล้องกับ Rowley (1996) ที่เน้นว่าคุณภาพการสอนเป็นผลจากระบบสนับสนุนของสถานศึกษา นัยสำคัญคือควรลงทุนในระบบพัฒนาครูเชิงลึก (professional development) และโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลควบคู่กัน

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า โดยภาพรวมตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rxy = .950) สะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดหมุดหมายของความสำเร็จมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับผลสัมฤทธิ์ของการบริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในระดับสูงที่สุด (X2 : Y3 = .975**) รองลงมา ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับด้านคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา (X2 : Y2 = .897**) ขณะที่ด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนกับด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ (X6 : Y3 = .564**) ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ นฏกร ปันพุ่มโพธิ์ (2561) ซึ่งพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู จากตัวแปรอิสระ 6 ด้าน พบว่า มีตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ของ

ผู้บริหาร (β = .861) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จได้ร้อยละ 86.10 เมื่อเพิ่มด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้าสู่สมการ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .942 (ร้อยละ 94.20) ต่อมาเมื่อรวมด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ค่าสัมประสิทธิ์เพิ่มขึ้นเป็น .957 (ร้อยละ 95.70) และเมื่อรวมด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ค่าสัมประสิทธิ์เพิ่มขึ้นเป็น .961 (ร้อยละ 96.10) ตามลำดับ นอกจากนี้ ด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งยังมีบทบาทสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ .962 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถอธิบายความสำเร็จได้ร้อยละ 96.20 ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนฏกร ปันพุ่มโพธิ์ (2561) ที่รายงานว่าปัจจัยด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาบุคลากรและการบริหารสถานศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาได้ร้อยละ 74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยืนยันถึงความสำคัญของปัจจัยเชิงระบบในการขับเคลื่อนความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิผล

4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ตัวแปรด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร (β= .530) ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (β= .230) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร (β= .171) ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (β= .131) และวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง (β= .044) ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 96.20 โดยตัวแปรหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร มีผลต่อตัวแปรความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภูมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภูน้อยที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของณริท วัชรสุนทรกิจ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุพรรณกัลยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ พบว่า ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและบรรยากาศโรงเรียนส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุพรรณกัลยา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.679 มีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ 46.10 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เท่ากับ 0.452

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยหมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหมุดหมายของความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู **มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (r_{xy} = .950) อย่างมี**

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และมีสมการพยากรณ์หมุดหมายของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Score) คือ $\hat{Y} = 0.037 + 0.462_{x2} + 0.210_{x6} + 0.154_{x1} + 0.126_{x3} + 0.040_{x5}$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score) $\hat{Z} = 0.530_{x2} + 0.230_{x6} + 0.171_{x1} + 0.131_{x3} + 0.044_{x5}$ และมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษา โดยยึดปัจจัยหลัก ได้แก่ วิสัยทัศน์ผู้บริหาร การมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ การบริหารที่มีประสิทธิภาพ และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

2. พัฒนาศักยภาพผู้บริหารด้านวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์และภาวะผู้นำ ควบคู่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3. ยกระดับคุณภาพครูอย่างเป็นรูปธรรม ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

4. ส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยี เช่น AI ในการบริหารจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. พัฒนาและทดสอบโมเดลหมุดหมายความสำเร็จในเชิงโครงสร้าง
2. ขยายการศึกษาไปยังบริบทพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบและยืนยันผล
3. ศึกษาตัวแปรใหม่ เช่น เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการศึกษา
4. ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มความลุ่มลึกของผลการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จักรี โพธิ์ศรี. (2560). การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2564). ภาวะผู้นำทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ณรงค์วัฒน์ มิ่งมิตร. (2553). การบริหารสถานศึกษาเชิงระบบ. ธนาเพรส.

ณริท วัชรสุนทรกิจ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสุพรรณกัลยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. วารสารการบริหารการศึกษา, 15(2), 45–60.

นฏกร ปันพุ่มโพธิ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 29(1), 112–128.

นฤมล ทัดสา. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา. วารสารการศึกษาไทย, 18(1), 77–89.

นเรศ ปู่บุตรชา. (2561). การพัฒนาครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิวัฒน์ เจริญศิริ, และ จตุพล ยงศร. (2566). ภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของสถานศึกษา. วารสารวิชาการการศึกษา, 10(2), 23–38.

บุญช่วย ศิริเกษ, และ ชิษณพงศ์ ศรจันทร์. (2564). วัฒนธรรมองค์กรกับความสำเร็จของสถานศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา, 14(1), 55–70.

ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2566). การบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ประวิต เอราวรรณ์. (2564). วิสัยทัศน์ผู้บริหารกับการพัฒนาองค์กรการศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 32(2), 90–105.

พิชญาภา ยืนยาว. (2564). ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 16(1), 1–15.

เมธิกานต์ นนทะสร. (2560). การวางแผนเชิงกลยุทธ์ทางการศึกษา. โอเดียนสโตร์.

ยุทธศักดิ์ อินทฤกูร, และ สวัสดิ์วงศ์ชัย. (2566). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษา, 17(2), 101–115.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. (2568). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2563). แนวคิดการศึกษาร่วมสมัย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานสภาวะการศึกษาไทย. ผู้แต่ง.

สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2561). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา. ผู้แต่ง.

สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). การบริหารการศึกษาเบื้องต้น. ไทยวัฒนาพานิช.

Blasé, J., & Kirby, P. C. (2000). *Bringing out the best in teachers: What effective principals do*. Corwin Press.

Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., & Donnelly, J. H. (1997). Organizations: Behavior, structure, processes (9th ed.). McGraw-Hill.

Gliddon, D. G. (2024). Leadership and organizational development in education. Routledge.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Pola, S. (2021). Transformational leadership in educational organizations. International Journal of Educational Leadership, 5(1), 12–25.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2008). Management (10th ed.). Pearson Education.

Rowley, J. (1996). Motivation and academic staff in higher education. Quality Assurance in Education, 4(3), 11–16.

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2*

AN EVALUATION OF THE MORAL SCHOOL PROJECT OF BANG PHLI SCHOOL GROUP 2 UNDER THE OFFICE OF SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

ภมร แก้วดำ[1] และ ประจบ ขวัญมั่น[2]
Pamorn Kaewdam[1] and Prajob Kwanmun[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงพชร
[1-2]Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand
[1]Corresponding Author's Email: mungmusic52@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 (2) หาแนวทางพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 จำนวน 351 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลเชิงลึกจำนวน 17 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาและการพัฒนาคุณธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1) การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.50, S.D.=0.61) โดยด้านสภาพแวดล้อมมีระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.57) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ($\bar{X}$= 4.52) ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X}$= 4.50) และด้านผลผลิต ($\bar{X}$= 4.30) ตามลำดับ

2) แนวทางพัฒนาโครงการควรดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกรอบ CIPP โดยมุ่งสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมคุณธรรม พัฒนาครูและสื่อการเรียนรู้ จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องพร้อมการนิเทศติดตาม และส่งเสริมการเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน

* Received 1 March 2026; Revised 23 April 2026; Accepted 17 May 2026

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โครงการโรงเรียนคุณธรรม, กลุ่มโรงเรียนบางพลี 2, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

Abstract

This study aimed to (1) evaluate the Moral School Project of Bang Phli School Group 2 under the Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 2, and (2) propose development guidelines for the project. The sample consisted of 351 administrators, teachers, students, and parents from schools in Bang Phli School Group 2, selected through multi-stage sampling. Seventeen experts with experience in educational administration and moral development provided in-depth information. The research instruments included a five-point rating scale questionnaire and in-depth interviews. Data were analyzed using means, standard deviations, and content analysis. The results revealed that:

1) The overall evaluation of the Moral School Project was at a high level ($\bar{X}$= 4.50, S.D. = 0.61). Among the CIPP components, the context dimension was rated at the highest level ($\bar{X}$= 4.57), followed by process ($\bar{X}$= 4.52), input ($\bar{X}$= 4.50), and product ($\bar{X}$= 4.30), respectively.

2) The development guidelines indicated that the Moral School Project should be systematically implemented based on the CIPP framework. The context dimension should focus on creating a school environment that promotes discipline and community participation. The input dimension should emphasize teacher development, instructional media, and appropriate budget allocation. The process dimension should focus on continuous implementation with supervision, monitoring, and participatory evaluation. The product dimension should emphasize the development of moral role models and best practices among administrators, teachers, and students.

Keywords: Project evaluation, Moral School Project, Bang Phli School Group 2, Office of Samut Prakan Primary Educational Service Area 2

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งกำหนดให้การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนไทยอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์และความมั่นคงของสังคมในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม สภาพสังคมไทยในปัจจุบันยังคงเผชิญกับปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนในหลายมิติ เช่น ความไม่ซื่อสัตย์ การขาดวินัย และความรับผิดชอบ ซึ่งสะท้อนผ่านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสถานศึกษาและสังคมโดยรวม (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน มิใช่เพียงการจัดกิจกรรมเฉพาะครั้ง (ชาญชิต ทัพหมี และคณะ, 2566) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาในบริบทโรงเรียนคุณธรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์หรือระดับพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นหลัก ขณะที่การประเมินเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้งบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในระดับกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างขององค์ความรู้ในการประเมินโครงการอย่างเป็นระบบ (Research Gap)

ในบริบทของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แม้จะมีการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง แต่จากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่าการดำเนินโครงการยังขาดความเป็นระบบในหลายด้าน เช่น การวางแผนที่ไม่ต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมที่ยังไม่สอดคล้องกันในแต่ละสถานศึกษา และการติดตามประเมินผลที่ยังไม่ครอบคลุม ส่งผลให้พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้เรียนในบางด้านยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2567) สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการประเมินโครงการในภาพรวมอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการปรับปรุงและพัฒนา

จากสภาพปัญหาและช่องว่างขององค์ความรู้ดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 โดยใช้รูปแบบการประเมินซิปป์ (CIPP Model) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถประเมินได้อย่างครอบคลุมทั้งด้านสภาพแวดล้อม (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ทำให้สามารถวิเคราะห์ทั้งความเหมาะสมของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ได้อย่างเป็นระบบและรอบด้าน อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงอธิบายตามลำดับ (Sequential Explanatory Design) กล่าวคือ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะแรก เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 ตามกรอบการประเมินรูปแบบซิปป์ (CIPP Model) จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำหรือควรได้รับการพัฒนา มาใช้กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกในระยะที่สอง เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาโครงการในเชิงคุณภาพให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ใช้รูปแบบ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาและการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการสังเคราะห์แนวทางพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมอย่างเป็นระบบ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้บริหาร จำนวน 20 คน ครู จำนวน 252 คน นักเรียน จำนวน 1,628 และผู้ปกครอง จำนวน 1,628 คน ของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 รวมทั้งสิ้นจำนวน 3,528 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 20 คน ครู จำนวน 183 คน นักเรียน จำนวน 74 คน และผู้ปกครอง จำนวน 74 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 351 คน ของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608-609) และกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

1. แบ่งประชากรเป็นชั้นภูมิโดยใช้ขนาดของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 เป็นตัวแปรแบ่งชั้นภูมิ

2. เลือกกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

3. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของครู นักเรียน และผู้ปกครองในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน ครู:นักเรียน:ผู้ปกครอง คือ 2.5:1:1 เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญโดยตรงในการดำเนินโครงการและสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมได้อย่างครอบคลุม จึงกำหนดให้มีสัดส่วนมากกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนภาพการดำเนินโครงการได้อย่างรอบด้านจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่ม

4. สุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วนให้ครอบคลุมทุกขนาดของสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

สุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก ตามจำนวนสถานศึกษาแต่ละขนาดในกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 ที่ได้จากขั้นที่ 1 จนครบตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารและครู แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินโครงการสำหรับผู้บริหารและครูของสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิต (Product) สำหรับฉบับที่ 2 จะเป็นของนักเรียนและผู้ปกครอง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินโครงการสำหรับนักเรียนและผู้ปกครองของสถานศึกษา โดยทำประเมินด้านผลผลิต (Product) ของโครงการเท่านั้น โดยในส่วนของแบบประเมินโครงการ เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert, 1991, p.125)

2.2 การหาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยพัฒนามาจากแบบประเมินโครงการจากขั้นตอนที่ 1 ในข้อคำถามที่มีความเหมาะสมน้อย น้อยที่สุด และไม่ผ่านเกณฑ์ นำไปใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สร้างเครื่องมือดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสอบถามตามกรอบนิยามศัพท์ของตัวแปร 3) สร้างข้อคำถามตามขอบข่ายที่กำหนดภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบและประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อนั้นมีค่าอยู่ 0.80 - 1.00 5) คัดเลือกข้อคำถามรายข้อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน 2) นำผลการทดลองใช้แบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น โดยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.92 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้อำนวยการ และครู เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมคิวอาร์โค้ด แบบสอบถามในรูปแบบ Google ฟอร์มผ่านช่องทางระบบจัดการสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานเขตพื้นที่ (ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ SMSS) 3) ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบแบบสอบถามกลับมา 351 คน คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ 2) ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละด้าน และแต่ละข้อ โดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ การแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 121) 4) การหาแนวทางพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำมาแจกแจงความถี่ และจัดลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ผลการประเมิน **ของผู้บริหารและครู** โดยภาพรวม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และผลผลิต (Product) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 **ของผู้บริหารและครู** โดยภาพรวม

ที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม			ผลการประเมิน
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1	ด้านสภาพแวดล้อม (Context)	4.57	0.51	มากที่สุด	ผ่านเกณฑ์
2	ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.50	0.54	มาก	ผ่านเกณฑ์
3	ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process)	4.52	0.51	มากที่สุด	ผ่านเกณฑ์
4	ด้านผลผลิต (Product)	4.30	0.59	มาก	ผ่านเกณฑ์
	รวมเฉลี่ย	**4.50**	**0.61**	**มาก**	**ผ่านเกณฑ์**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.50, S.D.=0.61) ผลการประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม 4 ด้าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ($\bar{X}$=4.57, S.D.=0.51) รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ($\bar{X}$=4.52, S.D.=0.51) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ($\bar{X}$=4.50, S.D.=0.54) และด้านผลผลิต (Product) ($\bar{X}$=4.30, S.D.=0.59) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมินเป็นรายด้าน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน

นอกจากนั้นยังแบ่งการประเมินออกเป็น ผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) **ในมุมมองของผู้ปกครอง** โดยมีรายละเอียดภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านผลผลิต (Product) ของการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 **ของผู้ปกครอง** โดยภาพรวม

ที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม			ผลการประเมิน
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1	ผู้ปกครอง และนักเรียน ตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรม ความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และภูมิใจในการทำความดี	4.16	0.43	มาก	ผ่านเกณฑ์
2	ผู้ปกครอง และนักเรียน สร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	4.06	0.59	มาก	ผ่านเกณฑ์
3	ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันขับเคลื่อนและพัฒนายกระดับสู่การเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	4.05	0.43	มาก	ผ่านเกณฑ์
	เฉลี่ยรวม	**3.98**	**0.45**	**มาก**	**ผ่านเกณฑ์**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) โครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ของผู้ปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.98, S.D.=0.45) ผลการประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม 3 ด้าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ ผู้ปกครอง และนักเรียน ตระหนักรู้เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และภูมิใจในการทำความดี ($\bar{X}$=4.16, S.D.=0.43) รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครอง และนักเรียน สร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความต่อเนื่อง ($\bar{X}$=4.06, S.D.=0.59) และผู้ปกครอง และนักเรียน ร่วมกันขับเคลื่อนและพัฒนายกระดับสู่การเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ($\bar{X}$=4.05, S.D.=0.43) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมินเป็นรายด้าน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน

และผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) **ในมุมมองของนักเรียน** โดยมีรายละเอียดภาพรวม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านผลผลิต (Product) ของการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 **ของนักเรียน** โดยภาพรวม

ที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม			ผลการประเมิน
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1	นักเรียน ตระหนักรู้เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และภูมิใจในการทำความดี	4.24	0.48	มาก	ผ่านเกณฑ์
2	ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	4.13	0.56	มาก	ผ่านเกณฑ์
3	ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ร่วมกันขับเคลื่อนและพัฒนายกระดับสู่การเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	4.08	0.49	มาก	ผ่านเกณฑ์
	เฉลี่ยรวม	**4.15**	**0.48**	**มาก**	**ผ่านเกณฑ์**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) โครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.48) ผลการประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม 3 ด้าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ นักเรียน ตระหนักรู้เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และภูมิใจในการทำความดี ($\bar{X}$=4.24, S.D.=0.48) รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความต่อเนื่อง ($\bar{X}$=4.13, S.D.=0.56) และผู้บริหาร ครู และนักเรียน ร่วมกันขับเคลื่อนและพัฒนายกระดับสู่การเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

($\bar{X}$=4.08, S.D.=0.49) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมินเป็นรายด้าน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน

2. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า การพัฒนาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกรอบการประเมิน CIPP โดยด้านสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นด้านที่มีระดับความเหมาะสมต่ำกว่าด้านอื่น ควรมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศโรงเรียนที่ส่งเสริมวินัย ความสุภาพเรียบร้อย และการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วน รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือกับวัด ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง ด้านปัจจัยนำเข้าควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม การจัดเตรียมนวัตกรรมและสื่อที่เหมาะสมกับช่วงวัย และการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ด้านกระบวนการดำเนินงานควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม รายงานผล และประเมินผลแบบมีส่วนร่วมจากครู นักเรียน และผู้ปกครอง และด้านผลผลิตควรมุ่งส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม สนับสนุนการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีด้านคุณธรรม ยกย่องเชิดชูนักเรียนต้นแบบ และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้การพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนโครงการอย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงการดำเนินงานตามวงจร PDCA และสอดคล้องกับกรอบการประเมินรูปแบบซิปป์ (CIPP Model) ที่เน้นความสอดคล้องของบริบท ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการกับวัตถุประสงค์ของโครงการ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนยังเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ทำให้เกิดบรรยากาศทางคุณธรรมในสถานศึกษา ส่งผลให้นักเรียนเกิดการซึมซับคุณค่าของคุณธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ (2562) และ อรอุมา โตประเสริฐ (2562) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบส่งผลให้การดำเนินโครงการด้านคุณธรรมประสบผลสำเร็จในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อม (Context) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีการกำหนดนโยบายและทิศทางที่ชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการประเมินในมิติ Context ตามแนวคิด CIPP ที่เน้น

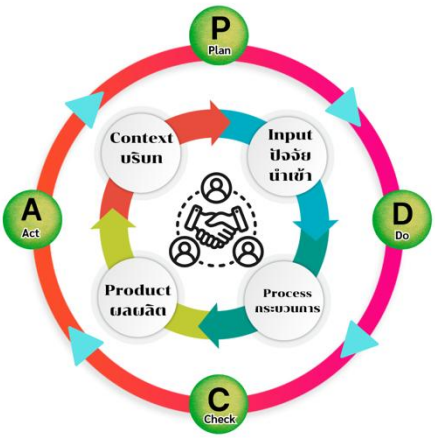
ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมกับเป้าหมายของโครงการ ขณะเดียวกันยังสะท้อนถึงความสอดคล้องของบริบทกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิรัญรัฏฌา รัตโน (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าบริบทของโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายและความจำเป็นของสังคมเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

ในส่วนของด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ซึ่งอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกันนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของทรัพยากร การพัฒนาครู และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการมีระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการเชิงระบบและสอดคล้องกับแนวคิดของ CIPP Model ในมิติ Input และ Process ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพของทรัพยากรและกระบวนการดำเนินงาน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูชาติ แปลงล้วน (2563) ที่พบว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และกระบวนการดำเนินงานที่มีระบบ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการโรงเรียนคุณธรรม

อย่างไรก็ตาม ด้านผลผลิต (Product) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น แม้จะอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ระยะเวลาในการปลูกฝังและแสดงออกเชิงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการวัดผลลัพธ์ด้านคุณธรรมซึ่งเป็นลักษณะนามธรรมยังมีความซับซ้อนและยากต่อการประเมินในระยะสั้น ส่งผลให้ระดับผลผลิตไม่สูงเท่ากับด้านบริบทหรือกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ (2562) ที่พบว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรมบางด้านยังไม่บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนด สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาผลลัพธ์ด้านคุณธรรมจำเป็นต้องอาศัยความต่อเนื่องและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ แนวทางพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญยังช่วยสะท้อนแนวทางในการยกระดับผลการดำเนินงาน โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศทางคุณธรรม การพัฒนาครูและสื่อการเรียนรู้ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องพร้อมการนิเทศติดตาม และการส่งเสริมการเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถช่วยแก้ไขจุดอ่อนในด้านผลผลิต (Product) ได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจำเป็นต้องอาศัยการปลูกฝังอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทั้งในและนอกสถานศึกษา รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการประเมินแบบ CIPP ที่มุ่งใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมแบบมีส่วนร่วม

จากผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า การดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพควรพัฒนาในลักษณะของ ระบบเชิงบูรณาการตามกรอบ CIPP โดยเริ่มจากการสร้างสภาพแวดล้อม (Context) ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียน ควบคู่ไปกับการพัฒนาปัจจัยนำเข้า (Input) ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร งบประมาณ และสื่อการเรียนรู้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบโครงการต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินงาน (Process) อย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ผลผลิต (Product) ซึ่งเป็นตัวสะท้อนพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมนั้นจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้จึงสามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการเชื่อมโยงบริบท ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ อันจะนำไปสู่ผลผลิตได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยผลผลิตที่ดีจะเป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานสามารถต่อยอดได้ต่อไป ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนอย่างยั่งยืนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของเครือข่ายสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า การดำเนินโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านผลผลิตซึ่งสะท้อนพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้เรียนมีระดับต่ำกว่าด้านอื่น แม้จะอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนยังต้องอาศัยระยะเวลา ความต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง

จากข้อค้นพบดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนคุณธรรมอย่างเป็นระบบ โดยในระดับนโยบายควรกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนโครงการให้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมตามกรอบ CIPP และบรรจุโครงการไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับเขตพื้นที่ โดยกำหนดตัวชี้วัดด้านคุณธรรมที่สามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อช่วยลดภาระงานของสถานศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ในระดับองค์กร สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยจัดทำหมวดงบประมาณเฉพาะสำหรับกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมในแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและชัดเจน ควบคู่กับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดกิจกรรมและการติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน รวมทั้งพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมที่โปร่งใส และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนและผู้ปกครอง

ในระดับบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้กระบวนการบริหารแบบ PDCA อย่างต่อเนื่อง โดยมีการวางแผนและกำหนดปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งใช้ข้อมูลจริงในการกำกับติดตามและปรับปรุงการดำเนินงาน ครูควรใช้ผลการประเมินเป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการซึมซับคุณธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ ขณะที่ผู้ปกครองควรมีบทบาทในการติดตาม ประเมิน และสนับสนุนกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของกระบวนการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในระดับเขตพื้นที่ รวมถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารและการนิเทศติดตามงานด้านคุณธรรมของนักเรียน ตลอดจนการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารโรงเรียนคุณธรรม นอกจากนี้ ควรมี

การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบกรณีศึกษาในสถานศึกษาที่มีผลการประเมินด้านผลผลิตอยู่ในระดับสูงหรือเป็นเลิศ เพื่อสังเคราะห์เป็นต้นแบบหรือแนวปฏิบัติที่ดี และขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่นในกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 อันจะนำไปสู่การพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชาญชิต ทัพหมี และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(4), 124-138.

ชูชาติ แปลงล้วน. (2563). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 5(7), 381-382.

นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์. (2562). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2(4), 97-107.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิรัญรัฏฌา รัตโน. (2562). การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15 กรป.กลางอุปถัมภ์). วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 6(1), 58 - 75.

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). แนวทางการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิยุวสถิรคุณ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี ปีการศึกษา 2567. สมุทรปราการ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2.

อรอุมา โตประเสริฐ. (2562). แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของโรงเรียนเฉพาะความพิการสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1–55.

รูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต*

A DIGITAL PLATFORM-BASED ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL TO ENHANCE TEACHERS' PROACTIVE LEARNING CAPABILITIES AND ELEVATE STUDENTS' INNOVATIVE THINKING AT SUANKULARB WITTAYALAI RANGSIT SCHOOL.

ชาลี วัฒนเขจร
CHALEE WATANAKEJORN
โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาปทุมธานี
Email: chalee.skr@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต เนื่องจากปัจจุบันสถานศึกษายังขาดรูปแบบการบริหารที่ผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การพัฒนาทักษะนวัตกรของนักเรียนไม่ต่อเนื่องและขาดเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของครูในยุคดิจิทัล (Research Gap) การศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารฯ จากกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากร จำนวน 175 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต ที่พัฒนาขึ้น มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์: มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$=

* Received 13 April 2026; Revised 19 April 2026; Accepted 17 May 2026

4.98, S.D. = 0.02) ด้านมีความเหมาะสม: ($\bar{X}$= 4.96, S.D. = 0.04) ด้านมีความถูกต้อง: ($\bar{X}$= 4.87, S.D. = 0.12) และด้านความเป็นไปได้: ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.15) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล, การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู, ความเป็นนวัตกรของนักเรียน

Abstract

This research aimed to propose a digital platform-based academic management model to enhance teachers' active learning management competency and elevate the innovativeness of students at Suankularb Wittayalai Rangsit School. The study was driven by a research gap identifying a lack of systematic integration between digital technology and active learning within school administration, which resulted in fragmented student innovation development and a deficit in digital tools to support teachers' performance in the modern era. The study employed a Mixed Methods Research design, conducted in two phases: 1) a qualitative phase involving interviews and focus group discussions with 5 experts, and 2) a quantitative phase to evaluate the proposed model. The sample consisted of 175 teachers and school personnel. The research instrument was an evaluation questionnaire focusing on utility, propriety, accuracy, and feasibility. Data were analyzed using mean ($\bar{x}$) and standard deviation ($S.D.$).

The results revealed that The digital platform-based academic management model developed in this study was evaluated at the highest level overall. When categorized by dimension, the rankings from highest to lowest mean scores were as follows: Utility showed the highest mean ($\bar{X}$= 4.98, S.D. = 0.02) Propriety ($\bar{X}$ = 4.96, S.D. = 0.04) Accuracy ($\bar{X}$= 4.87, S.D. = 0.12) and Feasibility ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.15)

Keywords: Academic Management via Digital Platform, Enhancing Teachers' Active Learning Competencies, Student Innovativeness

บทนำ

การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลมุ่งเน้นการบูรณาการแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) เพื่อยกระดับการจัดการข้อมูลสารสนเทศให้มีความคล่องตัว โปร่งใส และสนับสนุนการตัดสินใจบนฐานข้อมูลจริง (Data-driven Decision Making) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงและการสร้างสรรค์นวัตกรรม (วิจารณ์ พานิช, 2555; สมหมาย เกตุเรือง, 2564) โดยเฉพาะความเป็น "นวัตกร" ของนักเรียน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาประเทศในอนาคต

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต พบว่าแม้โรงเรียนจะมีจุดแข็งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและศักยภาพของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่โดดเด่นในระดับนานาชาติ แต่ความสำเร็จดังกล่าวยังกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มครูและนักเรียนบางส่วน ปัญหาสำคัญที่พบคือ การขาดรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่เป็นระบบในการเชื่อมโยงและขยายผลสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จากครูที่มีศักยภาพสูงไปสู่ครูทั้งองค์กรอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ กระบวนการติดตามและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ยังขาดเครื่องมือดิจิทัลที่ทรงประสิทธิภาพในการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ส่งผลให้การพัฒนาทักษะนวัตกรของนักเรียนขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

หากสถานศึกษายังขาดรูปแบบการบริหารที่ผสานเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการพัฒนาครูอย่างเป็นรูปธรรม จะทำให้โอกาสในการยกระดับโรงเรียนสู่การเป็น "ฐานสร้างนวัตกร" อย่างยั่งยืนเป็นไปได้ยาก ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการรูปแบบใหม่

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาและพัฒนา “รูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต” เพื่อใช้เป็นกลไกเชิงระบบในการขับเคลื่อนคุณภาพครูและการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยนี้เป็นต้นแบบการบริหารจัดการที่สามารถวัดผลได้จริง และสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างการเรียนรู้ที่ส่งผลตรงต่อคุณภาพนักเรียนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล SKR-DLP

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการตามแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2561) สมหมาย เทียนสมใจ (2561) กิตติศักดิ์ พลศรี (2562) อภิสิทธิ์ บ่อคุ้ม (2564) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2567) Allan A. Glatthorn (2016) และ Michael Fullan (2020) พบว่าการนำขั้นตอนการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล SKR-DLP มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนหลัก คือ องค์ประกอบที่ 1 เป้าหมายแกนกลาง (Core Center) จุดมุ่งหมายหลักของโมเดลนี้ คือ ความเป็นนวัตกรของนักเรียน องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มีองค์ประกอบสนับสนุน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการออกแบบและการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ 3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี 4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล SKR-DLP

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ตามแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ทิศนา แขมมณี (2560) พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2561) มารุต พัฒผล (2562) และ Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991) ประกอบด้วย 4 สมรรถนะหลัก คือ 1) การออกแบบและการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยี 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรของนักเรียน

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรของนักเรียน ตามแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2561) จิติมา วรรณศรี (2563) Charpie (n.d. as cited in Jain, Triandis, & Weick, 2010) ฮอร์ท (Horth, 2014) ประกอบด้วย 11 ตัวชี้วัด ผู้วิจัยได้นำมาจัดกลุ่ม 3 กลุ่มเพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1) ทักษะพื้นฐาน ตรงกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนด้านการคิด ประกอบด้วย 1. มีทักษะการคิดวิเคราะห์ 2. มีทักษะการคิดมีวิจารณญาณ 3. มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ 4. มีทักษะการคิดออกแบบ

2) ความสามารถในการเรียนรู้ ตรงกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนด้านการสื่อสาร ประกอบด้วย 1.รับฟังและให้เกียรติผู้อื่น และตรงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน และมีวินัย ประกอบด้วย 2. มีความมุ่งมั่นและเข้าใจงานอาชีพ 3. มีความมุ่งมั่นอุตสาหะ และ 4. มีความรับผิดชอบ

3) การบูรณาการในการทำงาน ตรงกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนด้านการใช้ทักษะชีวิต การใช้เทคโนโลยี และตรงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ ประกอบด้วย 1. มีทักษะผู้ประกอบการ 2. การนำนวัตกรรมไปใช้ และ 3. การทำงานแบบมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต หมายถึง แบบจำลองเชิงข้อความที่อธิบายแนวทางการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล SKR-DLP 2) การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และ 3) นวัตกรของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณเป็นฐานเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต จำนวน 175 คน ได้มาจากการ สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามโครงสร้างการบริหารงาน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาและเทคโนโลยี จำนวน 5 ท่าน ได้มาโดยการ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม โครงสร้างประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) แบบประเมินระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารฯ (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) ใน 4 มิติ (ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้) และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อรับรองรูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ความตรง (Validity) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (IOC) มีค่าระหว่าง 0.66 – 1.00

3.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) จากการทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มเป้าหมาย 30 คน พบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.965 แสดงถึงความเชื่อมั่นในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ วิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำเสนอในรูปแบบความเรียง

5. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 (R1): ศึกษาวรรณกรรมและร่างรูปแบบการบริหารฯ พร้อมตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ระยะที่ 2 (R2): ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารฯ จากกลุ่มตัวอย่าง 175 คน

ระยะที่ 3 (R3): รับรองรูปแบบและสรุปผลการวิจัยโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

ผลการวิจัย

การนำเสนอรูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต

ตารางที่ 1 ผลประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต ในภาพรวม

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบฯ	4.98	0.14	มากที่สุด
2.	ความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ	4.85	0.36	มากที่สุด
3.	ความถูกต้องของรูปแบบฯ	4.87	0.35	มากที่สุด
4.	ความเหมาะสมของรูปแบบฯ	4.96	0.20	มากที่สุด
รวม		**4.91**	**0.27**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 ผลประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต ในภาพรวม พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ = 4.80) ทุกมิติ สะท้อนให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการ (Need) และเห็นความสำคัญอย่างเร่งด่วนในการนำแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้บริหารจัดการ โดยเฉพาะ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.98) ที่มีค่าสูงสุด เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลช่วยลดภาระงานเอกสารซ้ำซ้อนและทำให้ครูเข้าถึงทรัพยากรการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) ได้รวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.85) แม้อยู่ในระดับมากที่สุดแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและมีความกระจายของข้อมูล (**S.D.**) สูงกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นถึงความกังวลเล็กน้อยเกี่ยวกับความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลหรือทักษะทางเทคโนโลยีของบุคลากรบางกลุ่ม

2. ผลการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต จากการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยสรุปประเด็นการพัฒนาตามข้อเสนอแนะเพื่อให้รูปแบบมีความสมบูรณ์เชิงวิชาการ ดังนี้

มิติด้านโครงสร้างและกระบวนการ (Process & Structure) ผู้ทรงคุณวุฒิเน้นย้ำว่า "กระบวนการต้องไม่ใช่แค่คู่มือ แต่ต้องเป็นระบบ" โดยเสนอให้จัดลำดับขั้นตอนการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลให้ชัดเจนในแต่ละระยะ และระบุบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและครูให้ชัดเจน เพื่อให้การบริหารงานมีความคงเส้นคงวา

มิติด้านการบูรณาการเทคโนโลยี (Digital Integration) รูปแบบนี้ต้องแสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มดิจิทัลเข้าไปสนับสนุน "หัวใจของการเรียนรู้เชิงรุก" อย่างไร ไม่ใช่เพียงแค่การจัดเก็บข้อมูล แต่ต้องใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนคิดของครูเป็นสำคัญ

มิติด้านปัจจัยนำสู่ความสำเร็จ (Critical Success Factors) ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญกับ "ระบบสนับสนุนรอบด้าน" โดยเสนอให้เพิ่มปัจจัยความสำเร็จ 4 ด้าน ได้แก่

1. ผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership): วิสัยทัศน์และการสนับสนุนจากผู้บริหาร

2. วัฒนธรรมองค์กร: ความร่วมมือของครูและบุคลากร
3. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย: นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
4. ความเข้มแข็งของระบบนิเวศการเรียนรู้: ความพร้อมของเทคโนโลยีที่เสถียรและเข้าถึงง่าย

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต ฉบับสมบูรณ์ ได้ดังแผนภาพที่ 1 ต่อไปนี้

อภิปรายผล

ผลจากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล (SKR-DLP) สามารถวิเคราะห์เชิงวิจารณ์และอภิปรายผลในมิติต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงวิจารณ์ (Critical Analysis)

รูปแบบ SKR-DLP ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่เป็นฐานข้อมูลจัดเก็บ แต่มีลักษณะเป็นระบบนิเวศดิจิทัล (Digital Ecosystem) ที่เชื่อมโยงองค์ประกอบเชิงระบบไว้อย่างครบถ้วน ประกอบด้วย 1) การบูรณาการกระบวนการ การใช้โมเดลวงจรที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแกนกลาง สะท้อนให้เห็นว่าแพลตฟอร์มนี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการควบคุม แต่มีเป้าหมายเพื่อการเสริมสร้างพลังอำนาจ ให้แก่ครูผู้สอน และ 2) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ การที่โมเดลวาง "ความเป็นนวัตกรของนักเรียน" ไว้ที่จุดศูนย์กลางของวงล้อแสดงให้เห็นถึงการหลุดพ้นจากรูปแบบการบริหารวิชาการแบบเดิมที่เน้นเพียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) ไปสู่การสร้างทักษะสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

2. การเปรียบเทียบกับงานวิจัยและทฤษฎีอื่น

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบ SKR-DLP กับงานวิจัยในระดับสากลและระดับประเทศ พบความสอดคล้องและจุดเด่นที่น่าสนใจดังนี้

2.1 สอดคล้องกับแนวคิด Digital Transformation เช่นเดียวกับงานวิจัยของ *Gartner (2023)* ที่ระบุว่าความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับเครื่องมือ แต่ขึ้นอยู่กับการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน ซึ่ง SKR-DLP ได้ออกแบบกระบวนการใหม่ที่สอดรับกับดิจิทัลอย่างชัดเจน

2.2 การต่อยอดจากโมเดล PDCA ขณะที่งานวิจัยด้านการบริหารสถานศึกษาทั่วไปมักยึดโยงกับวงจร PDCA แบบดั้งเดิม แต่ SKR-DLP มีความก้าวหน้ากว่าด้วยการผนวก "เงื่อนไขความสำเร็จ 4 ด้าน" (ผู้บริหาร, ครู, นักเรียน/ผู้ปกครอง, เครือข่าย) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Systemic Leadership ของ Fullan (2014) ที่ว่าการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนจะยั่งยืนได้ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน (Whole-school Approach) ไม่ใช่เพียงฝ่ายบริหารฝ่ายเดียว

3. ข้อจำกัดของงานวิจัย

แม้รูปแบบ SKR-DLP จะได้รับการประเมินในระดับ "มากที่สุด" แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อการพัฒนาในอนาคต:

3.1 ความเหลื่อมล้ำทางทักษะดิจิทัล (Digital Divide) ความสำเร็จของรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถนะดิจิทัลของครูแต่ละบุคคลอย่างมาก หากครูมีทักษะที่ไม่เท่ากันอาจส่งผลต่อความเร็วในการขับเคลื่อนภาพรวมขององค์กร

3.2 การบำรุงรักษาเชิงเทคนิค (Technical Sustainability) แพลตฟอร์มดิจิทัลมีความจำเป็นต้องได้รับการอัปเดตและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากขาดงบประมาณสนับสนุนหรือบุคลากรด้านไอทีที่เฉพาะทางในระยะยาว อาจส่งผลให้รูปแบบการบริหารขาดความต่อเนื่องได้

3.3 ขอบเขตของบริบท เนื่องจากรูปแบบนี้ถูกพัฒนาขึ้นบนบริบทเฉพาะของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่มีความพร้อมสูง การนำไปปรับใช้ (Replication) ในโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน (เช่น โรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล) อาจจำเป็นต้องปรับลดองค์ประกอบบางส่วนให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต

การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลในครั้งนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เชิงประจักษ์ที่เป็นนวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยมีข้อค้นพบสำคัญที่สะท้อนถึงความใหม่และจุดเด่นเชิงนวัตกรรมผ่านโมเดล SKR-DLP (INSPIRE Model) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประการแรก ความใหม่เชิงโครงสร้างและกระบวนทัศน์ (Structural and Paradigmatic Novelty) รูปแบบ SKR-DLP นำเสนอการบริหารจัดการที่ก้าวข้ามขอบเขตการบริหารวิชาการแบบเดิมที่มักแยกส่วนการดำเนินงานออกจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดย

งานวิจัยนี้ได้หลอมรวมองค์ประกอบ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) เป้าหมายแกนกลางคือความเป็นนวัตกรของนักเรียน (2) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และ (3) กระบวนการบริหารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เข้าเป็นเนื้อเดียวกันผ่านกลไก INSPIRE Model ซึ่งประกอบด้วย 6 ระยะ 9 ขั้นตอน ความใหม่ในมิตินี้คือการเปลี่ยนบทบาทของแพลตฟอร์มดิจิทัลจากเดิมที่เป็นเพียง "คลังจัดเก็บข้อมูล" (Digital Archive) ให้กลายเป็น "ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงรุก" (Active Learning Ecosystem) ที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนสมรรถนะครูสู่ผลลัพธ์ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

ประการที่สอง จุดเด่นเชิงนวัตกรรมและการยกระดับจากรูปแบบเดิม (Innovative Highlights and Transformation) เมื่อเปรียบเทียบกับโมเดลการบริหารแบบดั้งเดิมที่ยึดโยงกับวงจรคุณภาพ **PDCA** ในมิติกายภาพเพียงอย่างเดียว รูปแบบ SKR-DLP มีความโดดเด่นในการสร้าง "การเชื่อมโยงแบบไร้รอยต่อ (Seamless Integration)" ระหว่างงานบริหารวิชาการ 4 ด้าน (หลักสูตร, การจัดการเรียนรู้, การวัดผล, และการนิเทศ) เข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งนวัตกรรมในระยะที่ 5 (Refine) และระยะที่ 6 (Exposion) ที่เปลี่ยนกระบวนการนิเทศติดตามผลจากการตรวจสอบความถูกต้อง (Compliance) มาเป็นการช่วยสนับสนุน (Support) และการส่งต่อความสำเร็จ (Success Sharing) ซึ่งถือเป็นกลไกเชิงรุกที่ช่วยลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในเวลาเดียวกัน

ประการที่สาม การสร้างแนวปฏิบัติสู่ความเป็นนวัตกร (Pathways to Student Innovativeness) องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือการค้นพบว่า ความเป็นนวัตกรของนักเรียนไม่ได้เกิดจากการจัดการเรียนรู้เพียงลำพัง แต่เกิดจาก "โครงสร้างการบริหารที่เอื้ออำนวย" โดยรูปแบบ SKR-DLP ได้กำหนดตัวบ่งชี้และขั้นตอนการพัฒนาที่ชัดเจนตั้งแต่มิติการเจาะลึกข้อมูล (Insight) ไปจนถึงการวางโครงสร้างเกณฑ์ (Scale) ทำให้ครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะพื้นฐาน การเรียนรู้ และการบูรณาการได้อย่างตรงเป้าหมาย จุดนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญจากการบริหารที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว ไปสู่การบริหารที่มุ่งเน้นการสร้าง "สมรรถนะนวัตกร" ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารวิชาการด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล (SKR-DLP) เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต สรุปได้ว่า เป็นรูปแบบที่มีคุณภาพและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีจุดเด่นสำคัญที่ด้านความเป็นประโยชน์ เนื่องจากแพลตฟอร์มสามารถบูรณาการงานวิชาการ 4 ด้าน (หลักสูตร, การสอน, การวัดผล, การนิเทศ) เข้ากับกลไก INSPIRE Model (6 ระยะ 9 ขั้นตอน) ได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ครูเกิดสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการ

สร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพและการขับเคลื่อนผ่านกระบวนการ PLC ภายในองค์กร ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำ คู่มือปฏิบัติงานมาตรฐาน (SOP) ที่ระบุบทบาทหน้าที่ตามขั้นตอน INSPIRE Model ให้ชัดเจน เพื่อความเป็นเอกภาพในการใช้แพลตฟอร์ม 1.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรส่งเสริมให้สร้างเวที "Showcase & Share" ผ่านกระบวนการ PLC ทุกภาคเรียน เพื่อขยายผลแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ของครูสู่ทั้งองค์กร และ 1.3 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โรงเรียนต้องจัดเตรียมระบบนิเวศสนับสนุน (Supporting Ecosystem) ประกันความเสถียรของ โครงข่ายอินเทอร์เน็ต และจัดสรรงบประมาณบำรุงรักษาแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 การศึกษาความยั่งยืน ควรมีการติดตามผลกระทบเชิงลึก (Longitudinal Study) ต่อพฤติกรรมนวัตกรของนักเรียนในระยะยาว (1-3 ปี) 2.2 การขยายผลบริบท ทดลองใช้รูปแบบในโรงเรียนที่มีขนาดและทรัพยากรต่างกัน เพื่อทดสอบความยืดหยุ่นของโมเดล และ 2.3 การพัฒนาระบบ: วิจัยการประยุกต์ใช้ AI ในแพลตฟอร์ม เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะผู้เรียนและให้ข้อมูลป้อนกลับแบบรายบุคคล (Personalized Feedback)

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ พลศรี. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จิติมา วรรณศรี. (2563). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทิพย์วัลย์ สุทิน. (2556). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

ทิศนา แขมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. (2560). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนาครูสู่ศิษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: มิติใหม่ของการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มารุต พัฒผล. (2562). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วรรณพร ศิริรักษ์. (2565). นวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2567). การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในยุค Next Normal. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สมหมาย เกตุเรือง. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 22(1), 45-60.

สมหมาย เทียนสมใจ. (2561). รูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

อภิสิทธิ์ บ่อคุ้ม. (2564). การบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา. วารสารการบริหารและนวัตกรรมทางการศึกษา, 4(2), 112-125.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1. Washington, D.C.: George Washington University.

Fullan, M. (2020). The Right Drivers for Whole System Success. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Glatthorn, A. A. (2016). Principal as Curriculum Leader: Shaping What Is Taught and Tested (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Horth, D. M. (2014). Innovation Leadership: How to Use Innovation to Lead Effectively, Work Collaboratively, and Drive Results. Greensboro, NC: Center for Creative Leadership.

Jain, R. K., Triandis, H. C., & Weick, C. W. (2010). Managing Research, Development and Innovation: Managing the Unmanageable (3rd ed.). New Jersey: Wiley. (Original work by Charpie, n.d.)

ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2*

NEEDS AND GUIDELINES FOR DEVELOPING INTERNAL SUPERVISION IN SMALL PRIMARY SCHOOLS UNDER THE SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อุไรวรรณ เส้งคุ่ย[1] และ นวรัตน์ ไวชมภู[2]
Uraiwan Sengkhui [1] and Navarat waichompu[2]
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Hatyai University, Thailand
Corresponding Author Email: uraiwan.sen0721@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 48 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จของเครจซี่ และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนและสุ่มอย่างง่ายตามเครือข่ายโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 48 คน และครูหัวหน้าวิชาการ 48 คน รวม 96 คน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .932 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เลือกแบบเจาะจง 3 คน ใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาค่าค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากสูตร Modified Priority Needs index (PNI) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก การประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็น PNImodified ของการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ด้านการพัฒนาหลักสูตร

* Received 19 April 2026; Revised 23 April 2026; Accepted 17 May 2026

มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNImodified = 0.39) และ 2) แนวทางพัฒนาการนิเทศภายใน พบว่า ผู้บริหารควรขับเคลื่อน PLC เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาวิชาชีพครูให้ต่อเนื่องและตรงจุด และส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลไปยกระดับการสอนได้จริง

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็นของการนิเทศ, แนวทางการพัฒนา, โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to: (1) examine the priority needs of internal supervision in small primary schools under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2, and (2) explore guidelines for developing internal supervision in these schools. The sample consisted of 48 small primary schools under the same office. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan (1970) table at a 95% confidence level. Proportional stratified random sampling and simple random sampling based on school networks were employed. The participants included 48 school administrators and 48 heads of academic affairs, totaling 96 respondents. The reliability of the questionnaire was 0.932. For the qualitative phase, three key informants, selected through purposive sampling, were interviewed using a structured interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index (PNImodified), and content analysis.

The findings revealed that: (1) the overall current state of internal supervision in small primary schools was at a moderate level, while the desirable state was at a high level. The priority needs assessment indicated that curriculum development had the highest priority need (PNImodified = 0.39); and (2) the guidelines for developing internal supervision emphasized that school administrators should promote Professional Learning Communities (PLC) to foster a collaborative learning culture, support continuous and targeted teacher professional development, and encourage classroom-based research to effectively enhance instructional practices.

Keywords: Need of Supervision , Guidelines for Developing, Small Primary Schools.

บทนำ

ประเทศไทยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องอาศัยการบริหารสถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและคำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ (ณัฐวุฒิ วงษ์ศรีสุวรรณ, 2566)

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ การนิเทศที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งการสังเกตชั้นเรียน การให้ข้อมูลป้อนกลับ และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง (Glickman, Gordon, & Ross-Gordon, 2018) ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการออกแบบระบบนิเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา (ภาวินี ชิณพันธ์ และคณะ, 2565)

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกล ขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ ส่งผลให้การนิเทศภายในขาดประสิทธิภาพ แม้ผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2567 ระดับชั้น ป. 6 จะสูงกว่าระดับประเทศเล็กน้อย (ร้อยละ 40.23) แต่ยังชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการสอนของครูต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (กิตติชัย แสงสว่าง, 2565; อิสรา พิมคีรี และบุญช่วย ศิริเกษ, 2563) จากสภาพจริงพบว่าการนิเทศภายในมักเป็นเพียงการตรวจสอบเอกสารและติดตามผลเป็นครั้งคราว ขาดการโค้ชและการติดตามอย่างเป็นระบบ ขาดการศึกษาที่ประเมินความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กอย่างเป็นระบบ รวมถึงขาดแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวโดยเฉพาะทำให้ครูไม่สามารถนำผลไปพัฒนาการสอนได้เต็มศักยภาพ (โสภณ ลำเภา, 2565)

จากสถานการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อพัฒนาระบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 56 โรงเรียน แบ่งเป็น14 เครือข่าย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 48 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามเครือข่ายโรงเรียน 14 เครือข่าย ผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 48 คน และครูหัวหน้าวิชาการ จำนวน 48 คน รวมทั้งสิ้น 96 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน คัดเลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศภายใน จำนวน 2 คน โดยทุกคนต้องมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายใน ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือครู ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .932

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สร้างขึ้นจากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่มีค่าสูง 3 ลำดับแรกในแต่ละด้าน ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือครู ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อให้

ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามประเด็นที่กำหนด พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น PNI (modified) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายใน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสังเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตาราง 1 ดัชนีความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์(I)			$PNI_{modified}$
	$\bar{x}$	SD	ระดับ	$\bar{x}$	SD	ระดับ	
1. ด้านการให้ความช่วยเหลือครู	3.36	1.10	ปานกลาง	4.40	0.53	มาก	0.31
2. ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม	3.32	1.15	ปานกลาง	4.44	0.46	มาก	0.34
3. ด้านการพัฒนาวิชาชีพ	3.39	1.09	ปานกลาง	4.46	0.48	มาก	0.32
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.20	0.77	ปานกลาง	4.45	0.38	มาก	0.39
5. ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน	3.23	0.88	ปานกลาง	4.44	0.40	มาก	0.38
รวม	3.30	0.88	ปานกลาง	4.44	0.42	มาก	0.35

จากตาราง 1 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.30, SD = 0.88) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{x}$ = 3.39, SD = 1.09) รองลงมาคือด้านการให้ความช่วยเหลือครู ($\bar{x}$ = 3.36, SD = 1.10)

ภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.44, SD = 0.42) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$ =4.46, SD = 0.48) รองลงมาคือด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.45, SD = 0.38)

ส่วนการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ ของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมเท่ากับ 0.35 ซึ่งอยู่ในระดับสูง หมายความว่า ต้องการพัฒนาเร่งด่วน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified}$ = 0.39) และด้านการให้ความช่วยเหลือครู มีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด ($PNI_{modified}$ = 0.31)

2. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

2.1 ด้านการให้ความช่วยเหลือครู พบว่า ควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการสังเกตการสอนและให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง กำหนดแผนการนิเทศที่ชัดเจน ติดตามผลอย่างเป็นระบบ พร้อมส่งเสริมให้ครูพัฒนาเทคนิคการสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม พบว่า ควรส่งเสริมการนิเทศแบบกัลยาณมิตร สร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการ PLC โดยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของทีมงานและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

2.3 ด้านการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ควรติดตามและสะท้อนผลการพัฒนาของครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมความรู้เชิงลึกในเนื้อหาวิชา สนับสนุนให้ครูเข้าใจผู้เรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ โดยจัดให้มีการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างแรงจูงใจอย่างเป็นระบบ

2.4 ด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ควรติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษา

2.5 ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า ควรติดตามผลการนำวิจัยไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ให้คำแนะนำและสนับสนุนครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงจัดให้มีการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผู้เรียน

อภิปรายผล

1. ความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

จากการศึกษาพบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในในภาพรวม เท่ากับ 0.35 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งผลดังกล่าวมิใช่เรื่องที่น่าแปลกใจ หากพิจารณาจากบริบทเชิงโครงสร้างของโรงเรียนขนาดเล็กที่เผชิญกับแรงกดดันซ้อนทับหลายประการพร้อมกัน ทั้งการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการศึกษาที่ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ความหลากหลายของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากรที่เป็นลักษณะเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับที่ Fullan (2007) ชี้ว่าการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ในโรงเรียนที่มีทรัพยากรจำกัดมักประสบความล้มเหลว หากขาดกระบวนการนิเทศที่เข้มแข็งและต่อเนื่องเพื่อช่วยให้ครูเข้าใจและปรับใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรขาดความเป็นระบบและความต่อเนื่อง และทำให้การนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิดกลายเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน มิใช่เพียงกิจกรรมเสริม เพื่อให้ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาราวรรณ จันทร์หอม (2567) ที่พบว่าการนิเทศหลักสูตรควรเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาและข้อมูลสารสนเทศอย่างรอบด้าน เพื่อนำมาวางแผนและพัฒนาการนิเทศร่วมกันอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าวิพากษ์คือโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง ทำให้เกิดคำถามว่าการนิเทศภายในเพียงอย่างเดียวจะเพียงพอต่อการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างนี้ได้หรือไม่ หรือจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากระดับเขตพื้นที่การศึกษาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมควบคู่กันไปด้วย ในทางตรงกันข้าม ด้านการให้ความช่วยเหลือครูมีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด ซึ่งอาจตีความได้ในเชิงบวกว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีลักษณะการทำงานที่ใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและครู ส่งผลให้เกิดการให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือกันในรูปแบบไม่เป็นทางการอยู่แล้วอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งจำนวนครูที่มีไม่มากทำให้ผู้บริหารสามารถดูแลและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ควรได้รับการตีความด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากการที่ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำมิได้หมายความเสมอไปว่าการดำเนินงานด้านนี้มีประสิทธิภาพสูง แต่อาจสะท้อนเพียงว่าผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้ว่าสภาพที่เป็นอยู่ใกล้เคียงกับสิ่งที่คาดหวัง ซึ่งอาจเกิดจากการที่มาตรฐานความคาดหวังถูกปรับให้ต่ำลงตามบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กก็เป็นได้ ด้วยเหตุนี้ จึงยังควรมีการพัฒนาและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษามาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคภร เลิศชัยวาณิช (2566) ที่พบว่าด้านการให้ความรู้และช่วยเหลือครูมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากและมีความต้องการพัฒนาในระดับรองลงมาเมื่อเทียบกับด้านอื่น สะท้อนให้เห็นว่าการให้

ความช่วยเหลือครูในสถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว จึงทำให้มีระดับความต้องการจำเป็นต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

2. แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

2.1 ด้านการให้ความช่วยเหลือครู ควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการสังเกตการสอน กำหนดแผนการนิเทศที่ชัดเจน ติดตามผลอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมให้ครูพัฒนาเทคนิคการสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งถือเป็นกรอบที่มีความสมเหตุสมผลในเชิงวิชาการ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูจำกัด ประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างจริงจังคือภาระงานของผู้บริหารที่ต้องรับผิดชอบทั้งงานบริหารและงานนิเทศพร้อมกัน ซึ่งอาจทำให้การนิเทศขาดความลึกและความต่อเนื่องในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ การทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกลไกเสริมที่ช่วยกระจายภาระและขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ สอดคล้องกับ Saeed, S.B. and Ain, N., 2022 พบว่า การนิเทศที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนที่เป็นระบบ การสังเกตชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ และการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานภาวะผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ ลำเภา (2565) ที่พบว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรมีการวางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ (2564) ที่พบว่าการนิเทศภายในควรเน้นการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

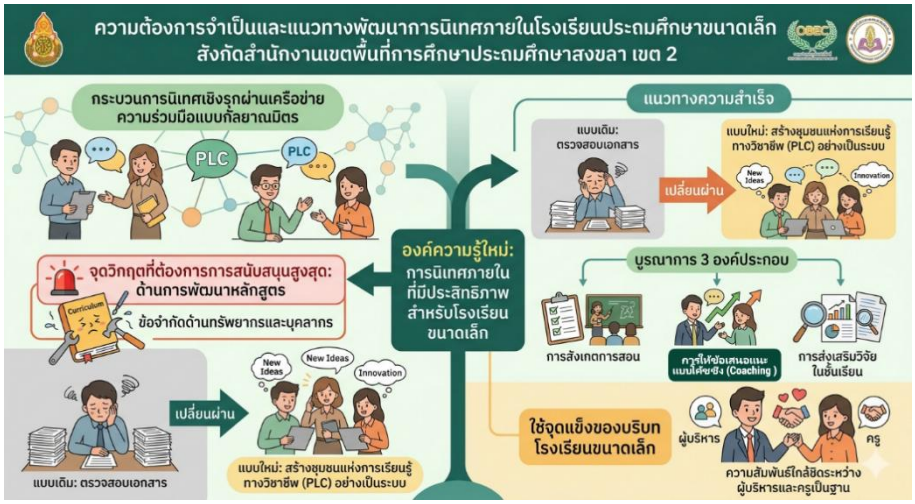
2.2 ด้านการพัฒนาการทำงานกลุ่ม ควรส่งเสริมการนิเทศแบบกัลยาณมิตร สร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC เป็นแนวคิดที่มีฐานทางทฤษฎีรองรับอย่างชัดเจน แต่ข้อท้าทายที่สำคัญในโรงเรียนขนาดเล็กคือการที่บุคลากรมีจำนวนน้อย ทำให้การจัดกลุ่ม PLC มีข้อจำกัดด้านความหลากหลายทางความคิดและความเชี่ยวชาญ จึงมีคำถามเชิงวิพากษ์ว่ากระบวนการ PLC ภายในโรงเรียนเดียวจะสร้างพลังการเรียนรู้ที่แท้จริงได้เพียงใด ในประเด็นนี้ Khasawneh et al. (2023) ได้ศึกษาความร่วมมือของครูใน PLC และพบว่ากระบวนการ PLC ช่วยยกระดับทักษะวิชาชีพของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่มีเงื่อนไขสำคัญคือต้องมีเวลาเพียงพอสำหรับกิจกรรมร่วม ภาวะผู้นำที่สนับสนุน และทรัพยากรที่เพียงพอหรือควรขยายเครือข่าย PLC ให้ครอบคลุมระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความเข้มแข็งของกระบวนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ (2564) ที่พบว่าการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการมีส่วนร่วมของครูและการทำงานเป็นทีม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองคำ อาไพ (2564) ที่พบว่าการนิเทศภายในควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการสร้างขวัญกำลังใจควบคู่กับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน PLC

2.3 ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ควรติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการพัฒนาของครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมความรู้เชิงลึกในเนื้อหาวิชา สนับสนุนให้ครูเข้าใจผู้เรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ โดยจัดให้มีการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากบริบทการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Cirkony et al. (2022) ระบุว่า การพัฒนาวิชาชีพที่มีประสิทธิผลต้องประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความร่วมมือ การเรียนรู้เชิงรุกและการสะท้อนคิด เนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบท ระยะเวลาที่ต่อเนื่อง การให้คำปรึกษา ความเชี่ยวชาญจากภายนอก การสร้างแบบอย่าง และการออกแบบที่ตอบสนองต่อผู้เรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการพัฒนาของครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องมีความสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา ศรีชนะ (2563) ที่พบว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.4 ด้านการพัฒนาหลักสูตร การติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการพัฒนาของครูอย่างต่อเนื่องเป็นแนวทางที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทที่บริบทการศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนทำให้ความรู้และทักษะของครูอาจล้าหลังได้หากขาดการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ควรวิพากษ์คือการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จัดขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่ารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพแบบใดที่เหมาะสมและเป็นไปได้จริงในบริบทเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็ก มากกว่าการนำรูปแบบที่ออกแบบมาสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่มาประยุกต์ใช้โดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา ศรีชนะ (2563) ที่พบว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.5 ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงที่ว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัยในชั้นเรียนนั้น สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงระบบที่สั่งสมมานาน กล่าวคือ การพัฒนาวิชาชีพของครูในอดีตไม่ได้ให้ความสำคัญกับทักษะการวิจัยอย่างเพียงพอ ดังนั้น การติดตามผลการนำวิจัยไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน การให้คำแนะนำและสนับสนุนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการจัดให้มีการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC จึงต้องดำเนินการในลักษณะที่เริ่มจากพื้นฐาน มีความต่อเนื่อง และปรับให้เหมาะสมกับระดับความสามารถและความพร้อมที่แตกต่างกันของครูแต่ละคน มิใช่การกำหนดมาตรฐานเดียวกันสำหรับทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ วชิรสกุลโชค (2563) ที่พบว่าการส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวิจัยพัฒนาการสอนควบคู่กับการนิเทศและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2" สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ การนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กต้องอาศัยกระบวนการนิเทศเชิงรุกผ่านเครือข่ายความร่วมมือแบบกัลยาณมิตร โดยพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร เป็นจุดวิกฤตที่ต้องการการสนับสนุนสูงสุด เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร แนวทางความสำเร็จจึงอยู่ที่การเปลี่ยนผ่านจากการตรวจสอบเอกสารเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องบูรณาการทั้งการสังเกตการสอน การให้ข้อเสนอแนะแบบโค้ชชิ่ง และการส่งเสริมวิจัยในชั้นเรียนเข้าด้วยกัน โดยใช้จุดแข็งของบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและครูเป็นฐานในการขับเคลื่อน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง "ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สพป.สงขลา เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์ด้วยดัชนี PNImodified พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากขาดบุคลากรและทรัพยากรในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือครูมีความต้องการจำเป็นต่ำสุด เพราะความใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กทำให้เกิดการช่วยเหลือกันอย่างไม่เป็นทางการอยู่แล้ว แนวทางพัฒนาที่

ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอ ได้แก่ การส่งเสริม PLC การสังเกตการสอนพร้อมข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารควรจัดระบบติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน

2) ด้านการให้ความช่วยเหลือครู ผู้บริหารควรรักษามาตรฐานด้วยการสังเกตการสอนและให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเทคนิคการสอน

3) ด้านแนวทางพัฒนาการนิเทศ ผู้บริหารควรขับเคลื่อน PLC อย่างเป็นระบบ พัฒนาวิชาชีพครูผ่านการอบรมและดูงาน และสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ขยายขอบเขตไปยังโรงเรียนขนาดอื่นหรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นในภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบผลและสร้างแนวทางที่หลากหลายตามบริบท

2) ศึกษาการนิเทศภายในโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งเหมาะกับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร

3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหรือคะแนน O-NET เพื่อสนับสนุนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย แสงสว่าง. (2565). การนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

จริยา ศรีชนะ.(2563).การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ดาราวรรณ จันทร์หอม.(2567).สภาพและแนวทางพัฒนากระบวนการนิเทศหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

พัสตราภรณ์ หุตะเจริญ.(2560).การศึกษาความต้องการและแนวทางการนิเทศภายในของครูในกลุ่มวิชาการที่ 10 อำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภัคภร เลิศชัยวาณิช.(2566).การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ภาวินี ชิณพันธ์, และคณะ.(2565).การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ.(2564).รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1.Journal of Modern Learning Development,6(4),105-118.

วิไลลักษณ์ วชิรสกุลโชค และคณะ.(2563).รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน.วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,8(30),33-42.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2565).รายงานการศึกษาไทย พ.ศ.2565 (Education in Thailand 2022).กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

โสภณ ลำเภา.(2565).แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1.วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5(2), 1-20.

อิสรา พิมคีรี และบุญช่วย ศิริเกษ. (2563). การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Cirkony, C., Rickinson, M., Gleeson, J., Walsh, L., & Salisbury, M. (2022). A typology of professional development approaches in education. Professional Development in Education, 48(5), 793–811.

Fullan, M. (2007). The new meaning of educational change (4th ed.). Teachers College Press.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). SuperVision and instructional leadership: A developmental approach (10th ed.). Pearson.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W.(1970).Determining sample size for research activities.Educational and Psychological Measurement,30(3),607–610.

Khasawneh, Y. J. A., Alsarayreh, R., Ajlouni, A. A. A., Eyadat, H. M., Ayasrah, M. N., & Khasawneh, M. A. S. (2023). An examination of teacher collaboration in professional learning communities and collaborative teaching practices. Journal of Education and e-Learning Research, 10(3), 446–452.

Art & Music: การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม*

ART & MUSIC: ELEVATING THE SINGING OF ISAAN LUK THUNG SONGS TO A CONNECTION CULTURAL

พระครูสังฆรักษ์นิพิฐพนธ์ จิรวฑฺฒโน (วงศ์อนุ) และ พระครูปลัดหัตถพร ปิยธมฺโม (คำเพชรดี)

Phrakru Sangharak Nipitphon Chirawatthano (Wong Anu) and Phrakru Palad Hatthaporn Piyadhammo (Khamphetdee)

[1-2]**มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย**

[1-2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: nipitpon.von@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "Art & Music: การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม" มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสาน 2) ศึกษาวิธีการยกระดับการขับร้อง และ 3) เสนอแนวทางการยกระดับสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยบูรณาการการวิจัยเชิงเอกสารร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยคณะหมอลำ ศิลปิน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้แทนหน่วยงานวัฒนธรรม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแนวคำถามสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาษาถิ่นอีสานเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยหมอลำมีพัฒนาการจากรูปแบบดั้งเดิมสู่การแสดงร่วมสมัย (2) การยกระดับการขับร้องเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างดนตรีพื้นบ้านกับดนตรีสมัยใหม่ การใช้สื่อดิจิทัล และการบริหารจัดการเชิงสร้างสรรค์ และ (3) แนวทางการพัฒนาควรดำเนินการในระดับบุคคล ชุมชน และนโยบาย โดยเน้นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ควบคู่กับการสร้างนวัตกรรม ผลการวิจัยสะท้อนว่าการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

* Received 20 April 2026; Revised 28 April 2026; Accepted 17 May 2026

คำสำคัญ: เพลงลูกทุ่งอีสาน, หมอลำ, การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม, การยกระดับการขับร้อง, วัฒนธรรมอีสาน

Abstract

This research entitled “Art & Music: Elevating the Singing of Isaan Luk Thung Songs to Cultural Connectivity” aimed to 1) examine the body of knowledge related to Isaan Luk Thung singing, 2) investigate methods for enhancing singing performance, and 3) propose guidelines for cultural connectivity. This study employed a mixed-methods approach integrating documentary research and qualitative field research. Key informants consisted of 25 participants selected through purposive sampling, including Mor Lam performers, artists, local scholars, and cultural officers. Research instruments included document analysis forms, in-depth interview protocols, and focus group discussion guidelines. Data were collected through interviews, observations, and group discussions, and analyzed using content analysis and descriptive interpretation.

The findings revealed that (1) the Isaan dialect plays a crucial role in preserving and transmitting cultural identity and knowledge, with Mor Lam evolving from traditional to contemporary forms; (2) the enhancement of singing is driven by cultural hybridization, integrating traditional music with modern styles, digital media, and creative management; and (3) development guidelines should be implemented at individual, community, and policy levels, emphasizing both cultural preservation and innovation. The study highlights that Isaan Luk Thung singing serves as a significant mechanism for cultural value creation and sustainable social development.

Keywords: Isaan Luk Thung, Mor Lam, cultural connectivity, singing enhancement, Isaan culture

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ “อีสาน” เป็นภูมิภาคที่มีลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบสูง มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะสภาพดินร่วนปนทรายและความแห้งแล้ง ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชากรที่พึ่งพาการเกษตรเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทดังกล่าว อีสานกลับเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

โดยเฉพาะด้านดนตรีและศิลปะการแสดงที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ดนตรีพื้นบ้านอีสานมีพัฒนาการจากการเลียนเสียงธรรมชาติ ก่อนจะนำวัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีและพัฒนาเป็นรูปแบบวงดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ อาทิ แคน พิณ โหวด และโปงลาง ทั้งนี้ องค์ความรู้ดังกล่าวยังคงได้รับการถ่ายทอดผ่านกระบวนการมุขปาฐะ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน (ภิภพ ปิ่นแก้ว, 2559)

“หมอลำ” เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีบทบาทสำคัญในฐานะทั้งสื่อบันเทิงและสื่อทางสังคม โดยมีลักษณะเป็นการขับร้องเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว คติธรรม และประสบการณ์ชีวิตของผู้คน หมอลำมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและหลากหลายรูปแบบตามบริบทของสังคม เช่น ลำพื้น ลำกลอน และลำซิ่ง ซึ่งสะท้อนพลวัตทางวัฒนธรรมและการปรับตัวของชุมชน (สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, 2554) ในมิติทางสังคม หมอลำยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม ถ่ายทอดค่านิยม และเสริมสร้างจริยธรรม อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ของการแสดงออกทางความคิดของประชาชน (กิติศักดิ์ แสนประดิษฐ์, 2552) บทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมในฐานะ “พื้นที่ทางสังคม” (cultural space) ที่เปิดโอกาสให้เกิดการต่อรองความหมายและอัตลักษณ์ของกลุ่มคนในสังคม

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของสื่อร่วมสมัย หมอลำได้พัฒนาและผสมผสานกับดนตรีสมัยใหม่ จนเกิดเป็น “เพลงลูกทุ่งอีสาน” ซึ่งยังคงรักษาอัตลักษณ์ด้านภาษาและสำเนียงท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เปิดรับรูปแบบดนตรีสากล ทำให้สามารถเข้าถึงผู้ฟังในวงกว้าง เพลงลูกทุ่งอีสานจึงทำหน้าที่เป็นทั้งสื่อบันเทิงและเครื่องมือสะท้อนประสบการณ์ชีวิต โดยเฉพาะประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการย้ายถิ่นของแรงงาน (นิพินธุ สุวรรณรงค์, 2553; พีรพงษ์ เคนทรภักดิ์ และ โสภี อุ่นทะยา, 2564) นอกจากนี้ ยังมีการอธิบายว่าเพลงลูกทุ่งอีสานเป็น “บันทึกทางสังคม” ที่สะท้อนโครงสร้างอำนาจและผลกระทบจากนโยบายการพัฒนา (แวง พลังวรรณ, 2545) ปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดกระบวนการ “การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมสมัยนิยม (ณัฏฐธิดา จันเทร์มะ, 2559; อรุโณทัย วรรณถาวร, 2563)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาเพลงลูกทุ่งอีสานในมิติของประวัติ ความหมาย และบทบาททางสังคม ขณะที่การศึกษาที่มุ่งเน้น “กระบวนการยกระดับการขับร้อง” เพื่อเชื่อมโยงสู่การสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนยังมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง “Art & Music: การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม” จึงมุ่งพัฒนาองค์ความรู้เชิงบูรณาการระหว่างศิลปะ ดนตรี และวัฒนธรรม เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย อันจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างอัตลักษณ์ และการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชนและประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม

2. เพื่อศึกษาวิธีการยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม

3. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “Art & Music: การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้าน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการ ได้แก่ (1) การศึกษาองค์ความรู้ (2) การศึกษาวิธีการยกระดับ และ (3) การเสนอแนวทางการพัฒนา

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยแบ่งเป็น 2 ระยะสำคัญ ได้แก่

(1) การวิจัยเชิงเอกสาร มุ่งศึกษารวบรวมและวิเคราะห์องค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้าน หมอลำ และเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการยกระดับการขับร้องและการทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม

(2) การวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม มุ่งศึกษาบริบทจริงของการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.2 พื้นที่การวิจัย

พื้นที่ศึกษาคือจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งด้านศิลปวัฒนธรรมหมอลำและเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยเลือกชุมชนและเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่มีการรวมกลุ่มของคณะหมอลำ ศิลปินพื้นบ้าน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรม ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็น “เครือข่ายวัฒนธรรม” ที่เอื้อต่อการศึกษากระบวนการทอดเชื่อมทางวัฒนธรรมในบริบทจริง

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 คน ประกอบด้วย (1) คณะหมอลำและสมาชิกสมาคมหมอลำจังหวัดหนองคาย 15 คน (2) ศิลปินและนักร้อง 4 คน (3) ปราชญ์ชาวบ้านด้านหมอลำ 5 คน และ (4) ผู้แทนหน่วยงานวัฒนธรรม 1 คน นอกจากนี้ยังมีการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องจำนวน 10 คน เพื่อยืนยันข้อมูลและพัฒนาแนวทางเชิงนโยบาย

3.4 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ครอบคลุม 3 ประเด็น ได้แก่ องค์ความรู้ วิธีการยกระดับ และแนวทางการพัฒนา และ (3) แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนการเก็บข้อมูล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการในระยะเวลา 12 เดือน โดยใช้วิธีการหลายรูปแบบ ได้แก่ (1) การศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (3) การสังเกตบริบทการแสดงและการขับร้อง และ (4) การจัดสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Triangulation) ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับผู้ช่วยวิจัย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและภาคสนามนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตีความเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผ่านกระบวนการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การสร้างรหัส (Coding) และการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “Art & Music : การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม” สามารถสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

๑. องค์ความรู้เกี่ยวกับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม

ภาษาถิ่น เป็นส่วนช่วยในการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งอีสาน หรือเพลงหมอลำ การปรากฏตัวของคณะหมอลำในพื้นที่อีสานตอนบน ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่มีคณะหมอลำมากที่สุด และมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต โดยเริ่มมาจากหมอลำกลอน บอกเล่าเรื่องราวในประวัติพระพุทธศาสนา บอกเล่า

ประวัติศาสตร์ และนำมาจากนิทานพื้นบ้าน โดยลำประกอบเครื่องดนตรีไม่กี่ชนิด มีแคน พิณ พอมาถึงยุคปัจจุบันมีการพัฒนาโดยการลำประยุกต์ มีหมอลำซิ่ง หมอลำต่อกลอน และวงดนตรีหมอลำเต็มวง เพื่อใช้ในการแสดงให้แก่ผู้ชนได้ชม และมีการยกระดับในการประกวดการร้องเพลงลูกทุ่งอีสานในบางรายการ เช่น หมอลำฝั่งเพชร หมอลำพันล้าน เป็นต้น

๒. วิธีการยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม พบว่า

ปัจจุบันการแข่งขันในธุรกิจเพลงมีความหลากลาย และสื่อออนไลน์ต่างๆ มีมาก การเข้าถึงเพลงจึงไม่จำเป็นจะต้องผูกขาดกับค่ายเพลงใดค่ายเพลงหนึ่งเหมือนในอดีต และเมื่อนักแต่งเพลงสามารถรังสรรผลงานเพลงออกมาแล้ว ติดหูผู้ฟัง ติดตลาดคนฟัง เมื่อเดินไปทางไหนก็มีแต่เพลงที่ตนเองแต่งขึ้นมา โดยการในการสร้างนวัตกรรมก็เกิดขึ้น การผลิตผลงานเพลง จึงเป็นส่วนที่สำคัญในยุคปัจจุบัน บางคนสามารถดังได้ข้ามคืนจากยอดรีวิวเป็นร้อยล้าน เช่น เพลงบุญผลา ของไมค์ ภิรมย์พร เพลงห่อหมกฮวกไปฝากป้า ของลำเพลิน วงศกร เพลงมีแฮงโลดสูของอาม ชุติมา เป็นต้น ล้วนเกิดจากนักแต่งเพลง และทำการร้องเอง การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น ภาษาอีสาน เป็นภาษาพื้นถิ่นของภาคตะวันออกเฉลียงเหนือของประเทศไทย คนส่วนใหญ่เรียกอีสาน ซึ่งมีความพิเศษของพื้นที่ เพราะเป็นที่ราบสูง แห้งแล้ง ลำบาก ชาวอีสานจึงสร้างวัฒนธรรมในการขับร้องเป็นทำนองคำกลอนบอกเล่าชีวิตที่ลำบาก ต้องมีความอดทน จึงเกิดเป็นหมอลำขึ้น การถ่ายทอดองค์ความรู้ การที่จะเรียนหมอลำ จะต้องมีพื้นฐานมาจากตระกูล หรือผู้มีพรสวรรค์ โดยแม่ครู พ่อครู จะมีการคัดเลือกเด็กในการใช้น้ำเสียง ใช้ภาษา ซึ่งเป็นภาษาถิ่น ได้อย่างไพเราะ จึงจะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้และเป็นหมอลำได้ และการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ ปัจจุบันมีการตั้งคณะหมดลำ เกิดขึ้นหลายคณะในภาคอีสาน ซึ่งฤดูทำการแสดงจะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงเวลาผ่านหน้าฝนไปแล้ว หรือบางคณะจะทำการแสดงหลังจากผ่านฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตไปแล้ว ซึ่งจะทำให้สมาชิกในคณะเกิดความพร้อมไม่ต้องกังวลใจในธุระงานทางบ้าน และสามารถบริหารวงไปได้

๓. เสนอแนวทางการยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม พบว่า

การแสดงหมอลำในอดีตนั้น เป็นการลำบทกลอนโดยใช้ภาษาอีสานประกอบกับนำเสรอเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นหลัก ต่อมามีจัดการแสดงในรูปแบบของคณะหมอลำ โดยการจัดหาวงดนตรี นักร้อง พระเอก พระรอง นางเอก ตัวตลก และหางเครื่อง แนวทางการยกระดับบุคคล การแสดงหมอลำ ต้องมีความกล้า เพราะเหมือนการแสดงสด ต่อหน้าคนดูเป็นร้อย บุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดในบทต่างๆ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการแสดงอยู่หน้าเวที จะต้องตามบท ต้องมีไหวพริบ มีปฏิภาณที่สูงกว่าคนอื่น บุคคลนั้นจึงจะมีความโดดเด่นในการแสดงหมอลำ แนวทางการยกระดับชุมชน ชุมชนควรมามีการสืบทอดศิลปะการแสดงหมอไว้กับผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน เพราะแต่ละพื้นที่ก็จะมีศิลปิน นัก

ดนตรีประจำหมู่บ้าน การแสดงซึ่งศิลปะ การฟ้อนการรำ จึงมีส่วนจำเป็นเป็นอย่างมากในสังคมอีสาน แนวทางการยกระดับอำเภอ ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประจำถิ่น และแนวทางการยกระดับจังหวัด มีการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวและการจัดแสดงทางวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัด โดยมีการนำเสนอบทเพลงลูกทุ่งอีสาน มีคณะหมอลำมาจัดแสดงมากขึ้น

อภิปรายผล

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่า “ภาษาถิ่นอีสาน” เป็นกลไกสำคัญในการธำรงและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานและหมอลำ โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิตของชุมชน ทั้งนี้ พื้นที่อีสานตอนบน เช่น จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี และมหาสารคาม เป็นแหล่งสำคัญของคณะหมอลำที่มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีต โดยมีจุดเริ่มต้นจาก “หมอลำกลอน” ซึ่งใช้เล่าเรื่องทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และนิทานพื้นบ้าน ผ่านเครื่องดนตรีพื้นฐาน เช่น แคนและพิณ ก่อนจะพัฒนาเป็นรูปแบบการแสดงที่ซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน เช่น หมอลำซิ่ง หมอลำเรื่องต่อกลอน และหมอลำวงใหญ่ที่ผสมผสานเครื่องดนตรีสากล การแสดง และองค์ประกอบบันเทิงร่วมสมัย นอกจากนี้ ยังพบว่าบางคณะมีการสร้างสรรค์ผลงานเพลงและจดลิขสิทธิ์เป็นของตนเอง สะท้อนถึงการปรับตัวเชิงสร้างสรรค์ในบริบทเศรษฐกิจวัฒนธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิสิทธิ์ จีระกมล (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าทำนองลำพื้นมีโครงสร้างทางดนตรีเฉพาะและสามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับดนตรีสมัยใหม่ได้ ขณะเดียวกัน การสืบทอดองค์ความรู้จำเป็นต้องอาศัยทั้งนโยบายภาครัฐ การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเป็นระบบ

2. วิธีการยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานเกิดจากกระบวนการ “ผสมผสานทางวัฒนธรรม” (cultural hybridization) ที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นกับบริบทสมัยใหม่ โดยเฉพาะการใช้ภาษาอีสานเป็นแกนหลักในการสื่อสารร่วมกับดนตรีสากล ส่งผลให้เพลงอีสานสามารถเข้าถึงผู้ฟังในระดับประเทศและกลายเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมของแรงงานอีสานในเมือง การผลิตผลงานเพลงจึงตั้งอยู่บนฐานของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ภาษา และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยเนื้อหามักสะท้อนชีวิตจริง เช่น ความรัก ความทุกข์ และความเหลื่อมล้ำทางสังคม ขณะเดียวกัน กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ยังคงยึดโยงกับระบบครู-ศิษย์ ซึ่งให้ความสำคัญกับทักษะด้านภาษา น้ำเสียง และปฏิภาณไหวพริบ นอกจากนี้ การบริหารจัดการเชิงธุรกิจของคณะหมอลำในปัจจุบันมีการปรับตัวสู่รูปแบบอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ทั้งการจัดตั้งคณะ การวางแผนการแสดงตามฤดูกาล และการใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแพร่ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิวาพร ฟองทอง และคณะ (2564) ที่พบว่าความอยู่รอด

ของธุรกิจหมอลำขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านทุน ภาวะผู้นำ การปรับตัวต่อเทคโนโลยี และกระแสสังคมออนไลน์ รวมถึงมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานในภูมิภาค

3. แนวทางการยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการยกระดับควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการหลายระดับ กล่าวคือ (1) ระดับบุคคล ควรพัฒนาทักษะการขับร้อง การใช้ภาษา และการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ควบคู่กับการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิม (2) ระดับชุมชน ควรส่งเสริมบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านและศิลปินท้องถิ่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อสร้างฐานการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และ (3) ระดับนโยบาย ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรม การแสดง และการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากภาครัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม การศึกษายังสะท้อนปัญหาการลดลงของความนิยมในหมอลำบางรูปแบบที่ขาดการปรับตัว เช่น หมอลำเรื่องต่อกลอนบางประเภทที่ยังคงรูปแบบเดิม ส่งผลให้ขาดผู้สืบทอด สอดคล้องกับการศึกษาของ วรศักดิ์ วรยศ (2560) ที่เสนอให้มีการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ด้านเนื้อหา ภาษา และเครื่องดนตรีดั้งเดิมไว้

โดยสรุป การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรมมิใช่เพียงกระบวนการทางศิลปะ หากแต่เป็นกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ การปรับตัว และการสร้างคุณค่าในบริบทสมัยใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “Art & Music : การยกระดับการขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสู่การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรม” มีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(๑) ควรปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่ สืบสานเพลงลูกทุ่งอีสานในรูปแบบการอนุรักษ์ภาษาถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป

(๒) ควรส่งเสริมให้เยาวชนเห็นความสำคัญของวิถีชีวิต บทเพลง การลำ การฟ้อน เพื่อใช้ร่วมกิจกรรมและการเรียนรู้ประสบการณ์จากชุมชน

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

(๑) ควรมีการวิจัยปัญหาแต่งเพลง การทำธุรกิจเพลง ในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีถิ่นตามชุมชน

(๒) ควรมีการส่งเสริมเพลงหมอลำในเรื่องของความเชื่อ คุณค่าทุนทางวัฒนธรรมตามชาติพันธ์ของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ภิภพ ปิ่นแก้ว. (2559). ดนตรีพื้นบ้านอีสานและการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2554). หมอลำ: พลวัตทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของสังคมอีสาน. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

กิติศักดิ์ แสนประดิษฐ์. (2552). บทบาทของหมอลำในฐานะสื่อทางสังคมและวัฒนธรรม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิพินธุ สุวรรณรงค์. (2553). เพลงลูกทุ่งอีสานกับการสะท้อนวิถีชีวิตแรงงานอพยพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีรพงษ์ เคนทรภักดิ์, และ โสภี อุ่นทะยา. (2564). เพลงลูกทุ่งอีสานกับการสื่อสารทางสังคมร่วมสมัย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(2), 45–60.

แวง พลังวรรณ. (2545). เพลงลูกทุ่งในฐานะบันทึกทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฏฐธิดา จันเทร์มะ. (2559). การทอดเชื่อมทางวัฒนธรรมในบริบทสังคมไทย. วารสารสังคมวิทยา, 18(1), 77–95.

อรุโณทัย วรรณถาวร. (2563). วัฒนธรรมสมัยนิยมกับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ท้องถิ่น. วารสารวัฒนธรรมศึกษา, 9(1), 101–120.

วุฒิสิทธิ์ จีระกมล. (2562). โครงสร้างทำนองลำพื้นและการประยุกต์ใช้ในดนตรีร่วมสมัย. วารสารดนตรีศึกษา, 5(2), 23–40.

ศิวาพร ฟองทอง, และคณะ. (2564). ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจหมอลำในยุคดิจิทัล. วารสารบริหารธุรกิจและวัฒนธรรม, 14(2), 88–105.

วรศักดิ์ วรยศ. (2560). แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะหมอลำเชิงสร้างสรรค์. วารสารศิลปกรรมศาสตร์, 11(1), 55–70.

IMPROVING STUDENTS' CRITICAL THINKING ABILITY THROUGH FLIPPED CLASSROOM TEACHING METHOD: A CASE STUDY OF A MUSIC APPRECIATION COURSE IN A CHINESE VOCATIONAL COLLEGE*

Chengjie Ma[1] and Sunsern Laohasthit[2]
Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand
E-mail: 351580249@qq.com tell.13406722015

Abstract

This study aimed to (1) examine the effect of the flipped classroom teaching method on students' critical thinking ability in music appreciation and (2) explore students' satisfaction with the flipped classroom learning experience. A one-group pretest–posttest design was employed over a four-week instructional period with 16 total teaching hours. A total of 78 second-year vocational college students **in Shandong Province, China,** participated in flipped classroom lessons designed to promote active learning, in-depth musical analysis, and reflective thinking. Data were collected through a validated Critical Thinking Ability Test administered before and after the intervention, as well as a post-intervention satisfaction questionnaire measuring students' perceptions of course resources, in-class interaction, learning experience, and overall instructional effectiveness. The findings revealed a statistically significant improvement in students' overall critical thinking ability following the flipped classroom intervention, particularly in the dimensions of analytical ability, evaluative ability, inference ability, explanation ability, and self-regulation ability. The average score on the post-test ($\bar{x}$ = 33.23, S.D.= 0.55) was significantly higher than that of the pre-test ($\bar{x}$ = 19.26, S.D. = 0.67). Statistical analysis revealed that the increase in post-test scores was significant ($p < .001$). Students also reported high levels of engagement and satisfaction, frequently highlighting the interactive learning

* Received 23 January 2026; Revised 3 April 2026; Accepted 17 May 2026

environment and increased opportunities for independent thinking and classroom discussion.

Keywords: Flipped Classroom; Music Appreciation; Critical Thinking Ability; Vocational Education; Learning Satisfaction

Introduction

As an important vehicle for aesthetic education in vocational colleges, music appreciation courses aim to foster students' aesthetic judgment, cultural understanding, and innovative thinking. However, these courses are still largely dominated by traditional teacher-centered lecturing, resulting in limited student engagement and insufficient development of independent thinking. As Bloom (B. S. Bloom) noted in the *Taxonomy of Educational Objectives*, such traditional approaches often remain at the levels of "remembering" and "understanding," rarely reaching higher-order thinking skills such as analysis, evaluation, and creation. Excessive emphasis on music theory and historical background further weakens students' ability to independently interpret musical styles, emotions, and cultural meanings, which contradicts the student-centered orientation of vocational education reform.

From the perspective of critical thinking cultivation, vocational college students face two major challenges in music appreciation learning. First, the lack of systematic thinking training makes it difficult for them to analyze musical expression through elements such as melody, rhythm, and harmony. Second, the long-standing reliance on "standard answers" leads to superficial and homogeneous evaluations of musical works, hindering the formation of individualized aesthetic judgments. This situation not only limits the educational value of music appreciation courses but also fails to meet workplace demands for talents capable of independent analysis and problem-solving.

In recent years, countries such as the United States and Finland have increasingly adopted flipped classrooms to promote higher-order thinking in vocational education. By combining pre-class autonomous learning with in-class interaction, the flipped classroom shifts knowledge transmission outside the classroom and reserves class time for discussion, exploration, and practice,

thereby creating favorable conditions for critical thinking development (Bergmann & Sams, 2012). Empirical studies have confirmed its effectiveness in enhancing learners' autonomy and problem-solving abilities, particularly in art appreciation contexts that encourage multiple interpretations (Strayer, 2012).

In China, the *Guidelines for the Construction of Aesthetic Education Courses in Vocational Education* (2022) explicitly call for innovative teaching methods that actively engage students in artistic experience and critical thinking. Nevertheless, the application of flipped classrooms in vocational college music appreciation courses remains exploratory. Some practices lack effective in-class interaction design, resulting in superficial implementation, while others are constrained by concerns over teaching progress and class size (Zhao Xiaodan, 2023).

Against this backdrop, this study investigates the application of flipped classroom teaching in vocational college music appreciation courses and its role in enhancing students' critical thinking, with a focus on quantifying the improvement of specific critical thinking dimensions and verifying the practical applicability of this teaching model in Chinese vocational education contexts. The study aims to enrich flipped classroom research in art education and provide a practical, discipline-specific framework for cultivating critical thinking, offering actionable references for music teachers and supporting the integrated development of aesthetic education and core vocational competencies.

Questions

1. After using the flipped classroom teaching method, is students' critical thinking ability in music appreciation courses higher compared to before?

2. Is students' satisfaction with the use of the flipped classroom teaching method at a higher level?

Objectives

1. To explore the effectiveness of the flipped classroom teaching method on vocational college students' critical thinking ability in music appreciation courses.

2. To investigate college students' satisfaction with the flipped classroom teaching method on vocational college students' critical thinking ability in music appreciation.

Literature Review

1. Music Appreciation Courses in Higher Vocational Colleges

Music appreciation courses in higher vocational colleges are developed in accordance with the *Guidelines for the Construction of Aesthetic Education Courses in Vocational Education* (2022), with the primary aim of cultivating students' aesthetic judgment, cultural understanding, and innovative thinking. In recent years, curriculum reform has emphasized that music appreciation should extend beyond artistic enjoyment to support students' overall professional literacy and comprehensive development, thereby forming a complementary relationship between aesthetic education and vocational training objectives.

Despite these theoretical advancements, empirical research indicates persistent instructional challenges. Teacher-centered lecturing remains dominant in many vocational music classrooms, resulting in limited student participation and shallow learning outcomes (Liu Baoxin, 2019). Instructional activities frequently emphasize lower-level cognitive processes—such as background explanation and basic recognition—while higher-order thinking skills, including analysis and evaluation, receive insufficient attention (Bloom et al., 1956; Wang Hui, 2017). Moreover, inadequate alignment between music appreciation content and vocational skill development has been shown to weaken students' learning motivation and engagement (Liu Yong, 2021).

2. Flipped Classroom Teaching Method

The flipped classroom teaching method is widely recognized as a learner-centered instructional approach that reallocates knowledge transmission to the pre-class stage while reserving classroom time for knowledge internalization through interaction, discussion, and inquiry (Bergmann & Sams, 2012). In this model, students typically engage with microlectures and guided learning materials before class, enabling in-class sessions to focus on problem-solving, collaborative learning, and higher-order cognitive activities.

Several instructional frameworks have been proposed to support effective flipped classroom implementation. Zhong Xiaoliu et al. (2013) introduce a three-layer instructional design framework encompassing learning resources, interactive activities, and evaluation mechanisms, which has been widely applied in music-related and vocational courses. In vocational education contexts, researchers stress the importance of integrating flipped classrooms with practice-oriented tasks to establish a "learning–practice–reflection" cycle that supports both cognitive development and skill acquisition.

3. Critical Thinking in Music Appreciation

Critical thinking is commonly conceptualized as comprising both dispositions and cognitive abilities (Ennis, 1987). Dispositions include open-mindedness and evidence-seeking, while abilities involve analysis, evaluation, inference, and self-regulation. Within music appreciation education, critical thinking is reflected in students' capacity to analyze musical structures, evaluate diverse interpretations, and construct innovative aesthetic judgments.

Assessment of critical thinking generally adopts a multidimensional approach that combines disposition-based scales with ability-oriented indicators. Huo Yanli (2023) proposes an evaluation framework incorporating thinking disposition, analytical ability, and practical application. Quantitative instruments such as standardized critical thinking tests are often supplemented by qualitative measures, including classroom observation and reflective tasks, to provide a more comprehensive assessment of learners' critical thinking development.

4. Application of Flipped Classroom in Education

Existing research generally supports the effectiveness of the flipped classroom teaching method across diverse educational contexts. Meta-analytic studies indicate that flipped classrooms often outperform traditional instructional approaches in terms of knowledge retention, learner engagement, and the development of higher-order thinking skills (Sattar et al., 2019). In vocational education, flipped classrooms have been shown to be particularly effective in promoting the integration of theoretical knowledge and practical competence.

However, several limitations remain in the current body of research. Empirical studies focusing specifically on music appreciation courses in higher vocational colleges are relatively scarce, particularly those examining the role of

flipped classrooms in cultivating critical thinking ability. In addition, many studies emphasize observable learning outcomes—such as participation and satisfaction—while providing limited analysis of students' higher-order cognitive development. These gaps highlight the need for further empirical investigation into the pedagogical value of flipped classroom instruction in vocational music appreciation contexts, thereby providing a rationale for the present study.

Related Studies

Empirical studies have consistently demonstrated the potential of flipped classrooms to enhance learning outcomes across disciplines. Strayer (2012) conducted a controlled experiment in college-level art courses and found that students in flipped classrooms exhibited higher levels of cooperation and task orientation, as well as greater depth in artistic interpretation.

Domestic research in music education reflects a gradual shift from theoretical exploration toward practical implementation. Pan Jin and Xu Dongdong (2017) reported that flipped classroom designs in college music theory courses enhanced students' knowledge application and creative output. Liu Baoxin (2019) addressed low participation in traditional music classrooms by incorporating video-based pre-class learning and collaborative composition tasks, resulting in substantial increases in classroom engagement.

Cross-disciplinary evidence further elucidates the mechanisms underlying flipped classroom effectiveness. Ma Shanfeng et al. (2018), in a medical education context, found that flipped classrooms significantly improved students' critical thinking abilities, with in-class interaction quality strongly associated with cognitive gains. These findings suggest that structured interactive activities may similarly foster critical thinking in music appreciation settings.

Despite encouraging results, many existing studies focus on general higher education or short-term interventions and offer limited insights into sustained curriculum integration in vocational contexts. Moreover, assessment practices often emphasize observable participation rather than systematic development of higher-order thinking skills. Addressing these limitations remains an important direction for future research.

Methodology

This study employed a one-group pretest-posttest design to investigate the effectiveness of the flipped classroom teaching method in enhancing vocational college students' critical thinking ability in music appreciation courses and to examine students' satisfaction with this flipped classroom approach.

1. Participants

There are 780 second-year students in music appreciation courses at a vocational college in Shandong Province, China. The study adopted a purposive sampling, selecting a class of 78 students as the research subjects.

2. Research instruments

Three research instruments were employed in this study:

2.1 Flipped classroom lesson plans.

Lesson Plans' appropriate evaluated by three experts; 2 flipped classroom teaching method experts, 1 critical thinking expert, was $\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.58. These means the lesson plans were appropriated enough to use. It refers to a 16-hour instructional framework designed to improve students' critical thinking through the Flipped Classroom Teaching Method in a Music Appreciation course. The plan is divided into two modules—Classical Music Themes (8-hours) and Modern Folk Music Transformation (8-hours)—each following a three-stage cycle:

1.Pre-class: Self-study via teaching videos and preparation activities to achieve set objectives.

2.In-class: Assessment through tests and active learning activities to internalize knowledge.

3.Post-class: Summary and Improvement, Reflection and feedback sessions to consolidate learning and refine analytical skills.

2.2Critical thinking ability test A critical thinking ability test IOC evaluated by three experts; 2 flipped classroom teaching method experts, 1 critical thinking expert, was 1.00 for all 40 items. The test was used as both the pre-test and post-test, consisted of 40 multiple-choice items covering five dimensions: analytical ability, evaluative ability, inference ability, explanation ability, and self-regulation. The test was administered in a closed-book, paper-based format with a time limit of 50 minutes. To ensure measurement reliability, internal

consistency was examined using Cronbach's alpha, yielding a reliability coefficient of α = 0.85, which indicates a high level of reliability.

2.3 Student satisfaction questionnaire A student satisfaction questionnaire IOC evaluated by three experts; 2 flipped classroom teaching method experts, 1 critical thinking expert, was 1.00 for all 20 items. It was used after the intervention to assess learners' perceptions of the flipped classroom experience. The questionnaire comprised 20 items measured on a five-point Likert scale (1 = strongly disagree to 5 = strongly agree) and covered four dimensions: applicability of course resources, effectiveness of in-class interaction, improvement of learning experience, and overall satisfaction. The reliability analysis produced a Cronbach's alpha coefficient of α = 0.88, indicating strong internal consistency.

3. Data Collection Procedures

Data were collected over a 4-week period using a pretest-posttest design, with the testing environment strictly controlled to prevent testing effects. Participants completed a critical thinking pre-test, engaged in a flipped classroom intervention, and then took the same test as a post-test alongside a satisfaction questionnaire. All data were immediately collected, organized in Microsoft Excel, and analyzed using SPSS 26.0.

4. Data Analysis

Quantitative data analysis was conducted with a significance level of alpha = 0.05. First, Cronbach's alpha confirmed the internal consistency of the critical thinking test and satisfaction questionnaire. The test verified the normality of pre-test and post-test scores ($p > 0.05$), supporting the use of a paired-samples t-test. Descriptive statistics (M, SD) were calculated to summarize students' test scores and survey responses. To evaluate the flipped classroom intervention's impact on critical thinking, a paired-samples two-tailed t-test compared pre- and post-test scores. Additionally, Cohen's d was calculated to quantify the effect size (d = 0.2 for small, 0.5 for medium, and 0.8 for large).

Result

Pre-test and post-test data were used to answer the first research question "After using the flipped classroom teaching method, is students' critical thinking ability in music appreciation courses higher compared to before?". To assess the differences between the pre-test and post-test results, descriptive statistical analyses, normality tests, and paired-samples t-tests were conducted.

Dimensions	Full Score	Pretest		Posttest		N	t-test	*p*
		M	S.D.	M	S.D.			
Module1 Analysis	9	4.04	0.84	7.64	0.58	78	32.87	0.00
Module2 Evaluation	10	4.31	0.79	8.51	0.55	78	40.21	0.00
Module3 Inference	8	3.99	0.73	6.67	0.55	78	31.46	0.00
Module4 Explanation	7	3.38	0.49	5.72	0.53	78	29.18	0.00
Module5 Self-regulation	6	3.54	0.50	4.69	0.54	78	18.94	0.00
Total	**40**	**19.26**	**0.67**	**33.23**	**0.55**	**78**	**53.62**	**0.00**
**$p<.001$								

Table 1 Dependent t-test Results of Pre-test and Post-test Critical Thinking Scores

The results demonstrate that the instructional intervention had a highly significant positive impact on students' critical thinking abilities. A paired-samples t-test revealed a statistically significant increase in overall critical thinking scores from the pre-test (M = 19.26, SD = 0.67) to the post-test (M = 33.23, SD = 0.55), $t(77) = 53.62$, $p < .001$.

Moreover, this significant improvement was consistently observed across all five sub-dimensions of critical thinking. Specifically, students showed substantial gains in analysis, increasing from M = 4.04 (SD = 0.84) to M = 7.64 (SD = 0.58), $t(77) = 32.87$, $p < .001$; evaluation, from M = 4.31 (SD = 0.79) to M = 8.51 (SD = 0.55), $t(77) = 40.21$, $p < .001$; inference, from M = 3.99 (SD = 0.73) to M = 6.67 (SD = 0.55), $t(77) = 31.46$, $p < .001$; explanation, from M = 3.38 (SD = 0.49)

to M = 5.72 (SD = 0.53), t(77) = 29.18, p < .001; and self-regulation, from M = 3.54 (SD = 0.50) to M = 4.69 (SD = 0.54), t(77) = 18.94, p < .001.

In addition, a 20-item satisfaction questionnaire was administered at the end of the instructional intervention. The interpretation of the results followed commonly accepted criteria: mean scores between 4.21–5.00 indicate very satisfied, 3.41–4.20 indicate satisfied, 2.61–3.40 indicate neutral, 1.81–2.60 indicate dissatisfied, and 1.00–1.80 indicate very dissatisfied. These findings provided a multidimensional understanding of students' perceptions of the flipped classroom approach and directly addressed the second research objective regarding learner satisfaction.

Statements	*N*	M	*S.D.*
1. The pre-class learning materials are easy to understand.	78	4.10	0.47
2. The learning resources are clearly presented.	78	4.03	0.43
3. The learning materials are suitable for my learning level.	78	4.21	0.47
4. The materials help me understand musical concepts.	78	4.18	0.45
5. The resources support independent learning.	78	4.15	0.51
6. Classroom discussions help me understand musical works.	78	4.27	0.53
7. Group activities encourage me to express my ideas.	78	4.23	0.48
8. In-class interaction promotes active participation.	78	4.23	0.53
9. Classroom activities stimulate deeper thinking.	78	4.23	0.51
10. The flipped classroom increases interaction opportunities.	78	4.08	0.45
11. The flipped classroom improves my learning experience.	78	4.19	0.46
12. The course increases my learning motivation.	78	4.19	0.46
13. The course helps me develop independent thinking.	78	4.13	0.52
14. I am more confident in analyzing musical works.	78	4.12	0.43
15. The flipped classroom enhances my interest in earning.	78	4.13	0.44
16. I am satisfied with the flipped classroom course.	78	4.26	0.47
17. The flipped classroom meets my learning needs.	78	4.29	0.56
18. I would like to take similar courses in the future.	78	4.32	0.57
19. The flipped classroom improves my learning efficiency.	78	4.17	0.54
20. Overall, I have a positive attitude toward this course.	78	4.08	0.64
Total	**78**	**4.19**	**0.48**

Table 2 Mean and Standard Deviation of Students' Satisfaction

The survey (N = 78) reveals exceptional satisfaction with the flipped classroom, achieving an overall mean of 4.19 (S.D. = 0.48) out of 5.00.

Major Strengths: Students strongly felt the course met their learning needs and heavily favored the interactive in-class discussions for deepening their understanding. This resulted in a high demand for similar courses in the future (Highest score: X = 4.32).

Key Outcomes: The model successfully boosted student engagement, learning motivation, and confidence in analyzing music.

Area for Improvement: While pre-class materials were effective, their visual clarity and presentation (Lowest score: $\bar{x}$ = 4.03) offer a minor opportunity for refinement.

Discussion

This study demonstrated that the flipped classroom significantly improved vocational college students' overall critical thinking in music appreciation courses and yielded high learner satisfaction. These results support existing research that this pedagogy effectively promotes higher-order thinking and active learning.

Consistent with prior studies (Strayer, 2012; Sattar et al., 2019), analytical and evaluative abilities showed the most substantial gains. Through in-class guided tasks—such as decomposing musical elements, engaging in group debates, and peer evaluation—students moved beyond surface-level appreciation to deeper analytical engagement. This proves that flipped learning is particularly well-suited for art-related subjects emphasizing multiple interpretations.

Improvements in inference and explanation abilities were also notable. By combining pre-class autonomous learning with interactive in-class sharing, students became more capable of drawing logical conclusions and articulating structured interpretations. This highlights the crucial role of social interaction and collaborative dialogue in refining critical thinking (Li Jinfeng & Zhang Jie, 2015; Huang Yueying, 2020).

While self-regulation ability improved significantly, the gains were comparatively smaller. Because self-regulation requires sustained metacognitive practice (Huo Yanli, 2023), the short four-week intervention and the reliance on

basic post-class journals—without systematic metacognitive guidance throughout the process—limited substantial development in this specific dimension.

Beyond cognitive outcomes, student satisfaction was consistently high. Learners valued the pre-class resources, engaging in-class interaction, and increased autonomy (Bergmann & Sams, 2012). The shift of the teacher's role from a sole knowledge transmitter to a facilitator created a supportive environment that fostered confidence.

Overall, the flipped classroom effectively addresses the limitations of traditional teacher-centered instruction. By integrating pre-class autonomous learning with in-class interaction, it provides a powerful pedagogical framework for cultivating both critical thinking and positive learning experiences in vocational music education.

Conclusion

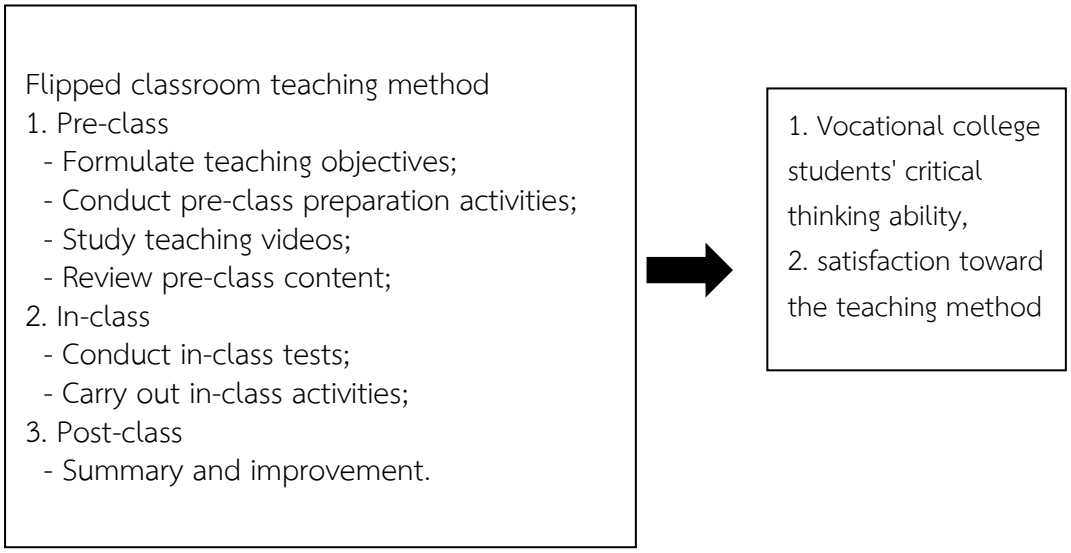

Figure 1 Conceptual Framework

This study demonstrated that the flipped classroom significantly enhanced vocational college students' critical thinking—especially analytical and evaluative skills—in music appreciation courses. By shifting foundational learning to pre-class, in-class time was maximized for interactive, higher-order cognitive

tasks. Furthermore, students reported high satisfaction with the accessible resources, engaging interactions, and increased learning motivation. While these results strongly support the flipped model's effectiveness, the short, single-group design warrants caution. Future research should employ control groups and longer interventions to verify long-term impacts.

Recommendations

1. Optimize teaching design for targeted critical thinking. Address imbalances in skill development by emphasizing self-regulation through structured reflection tools and metacognitive training across all learning stages. Provide tiered pre-class resources to suit different learner levels. Additionally, enrich in-class activities with peer/self-assessments, and extend the intervention to at least one full semester to evaluate long-term impacts.

2. Strengthen teacher training and collaborative support. Provide systematic training for teachers on flipped classroom design, facilitation skills, and educational technology. Establish interdisciplinary communities (e.g., between music and tech educators) to co-design and share high-quality teaching resources. Furthermore, offer continuous mentorship, constructive feedback, and incentives to sustain teaching reforms.

3. Enhance future research designs and methodologies. Adopt quasi-experimental designs with control groups to clearly establish causal relationships. Expand sample sizes across diverse regions, grades, and college types to improve generalizability. Finally, utilize a mixed-methods approach—combining quantitative test data with qualitative interviews and observations—to deeply explore how the flipped model influences critical thinking.

References

Bergmann, J., & Sams, A. (2012). Flip your classroom: Reach every student in every class every day. International Society for Technology in Education.

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. David McKay.

Ennis, R. H. (1987). A taxonomy of critical thinking dispositions and abilities. In J. Baron & R. Sternberg (Eds.), Teaching thinking skills: Theory and practice (pp. 9-26). W. H. Freeman.

Guo, Jianpeng. (2019). Flipped classroom teaching mode: Variations and unity. China Higher Education Research, (6), 8-14.

He, Kekang. (2014). On the essence of flipped classroom and its future development in China. E-Education Research, 35(7), 5-16.

Huang, Yuying. (2020). Cultivation of critical thinking in flipped classroom. Computer Knowledge and Technology, 16(30), 217-218.

Huo, Yulian. (2023). Research on the construction of evaluation index system for middle school students' critical thinking based on the cultivation of top-notch innovative talents [Master's thesis]. Hebei Normal University.

Li, Jinfeng., & Zhang, Jie. (2015). Critical thinking and its training path.Shandong Social Sciences, (S1), 201-202.

Liu, Baoxin. (2019). Teaching of high school music appreciation under the flipped classroom model: A case study of "Inspiring Drums and Vibrant Strings: Rich Folk Instrumental Music and Harmonious Silk and Bamboo. China Educational Technology & Equipment, (3), 74-75+80.

Liu, Yong. (2021). Research on the teaching of ethnic music appreciation courses in higher vocational colleges based on the flipped classroom model. Popular Literature and Art, (12), 201-202.

Li, Xiaoqin. (2022). A study on teaching strategies to improve college students' critical thinking ability in flipped classroom [Master's thesis]. China West Normal University.

Ma, Shanfeng., Jia, Qiang., Yang, Rui., & Guan, Shida. (2018). Effect of flipped classroom teaching mode on improving critical thinking ability of clinical medicine undergraduates. Journal of Bengbu Medical College, 43(4), 557-559.

Nathawet, P. (2020). The study on the use of flipped classroom strategy to develop grammatical accuracy in writing and the students’ perceptions towards flipped classroom [Master's thesis]. Srinakharinwirot University.

Pan, Jin., & Xu, Dongdong. (2017). A practical analysis of the flipped classroom teaching mode in college music theory courses. Prose Hundred, (9), 51-52.

Sattar, K., Sethi, A., Akram, A., Ahmad, T., John, J., & Yusoff, M. S. B. (2019). Flipped classroom teaching modality: Key concepts and practice endorsements. Education in Medicine Journal, 11, 1-10.

Strayer, J. F. (2012). How learning in an inverted classroom influences cooperation, innovation and task orientation. Learning Environments Research, 15(2), 171-193.

Tang, Ying. (2024). An analysis of the application of flipped classroom mode in college English translation teaching. Journal of Hubei Open Vocational College, 37(5), 123-125.

Wang, Hong. (2017). Music arises from sound-A discussion on the application of flipped classroom in college music appreciation teaching. Voice of the Yellow River, (16), 119-120.

Zhang, Lili., Wang, Ying., & Zhang, Binghua. (2012). A study on the flipped classroom teaching mode. Journal of Distance Education, 30(4), 46-51.

Zhong, Xiaoliu., Song, Shiqing., & Jiao, Lizhen. (2013). A study on teaching design based on the concept of flipped classroom in information environment. Open Education Research, 19(1), 58-64.

THE DESIGN OF COLLEGE STUDENT'S CAREER PLANNING COURSE BASED ON PBL MODEL FOCUSING ON IMPROVING REPORT WRITING SKILLS*

Mengxi Li[1] and Sunsern Laohasthit[2]
Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's E-mail: 12140175@qq.com Tell.18030821216

Abstract

This study aimed to 1) examine the impact of PBL on students' career report writing skills and 2) assess students' satisfaction with the PBL teaching model. The study adopted a single-group pre- and post-test precision experimental design with a teaching period of 8 weeks. 59 students majoring in emergency rescue technology participated in a PBL course designed based on real career tasks. The course content covered four modules: career planning document writing, corporate project report writing, PPT production and presentation, and mock interviews. Data collection included writing ability tests before and after the intervention and a satisfaction questionnaire survey after the course. The results revealed that:

1) After the implementation of Problem-Based Learning (PBL), college students' career report writing skills significantly improved in all dimensions, including structural logic, data integration, standardized language use, and audience adaptation ($p < 0.001$).

2) The students expressed high satisfaction with the teaching model, especially in terms of learning experience and workplace connection value.

Keywords: Problem-Based Learning (PBL), report writing skills, vocational education.

* Received 3 February 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 17 May 2026

Introduction

Against the backdrop of global economic restructuring and industrial upgrading, the goal of vocational education has shifted from single-skill training to the cultivation of comprehensive qualities and higher-level abilities. Career report writing, as a core skill for workplace communication and decision support, directly impacts university students' employment competitiveness and career development potential (Bazerman, 2018). However, multiple surveys show that Chinese university students generally suffer from unclear logical structures, insufficient data support, non-standard expression, and weak audience awareness in career report writing (Zhaopin.com, 2023; China Vocational and Technical Education Association, 2024). Especially in vocational colleges, traditional teaching models often emphasize format training and template application, neglecting problem analysis and logical construction in real workplace situations, leading to students' inability to apply what they learn (Li Juan, 2022).

To address this challenge, educational researchers and practitioners have begun exploring problem-based learning (PBL) models. Originating in medical education, PBL emphasizes that students construct knowledge and develop skills through collaborative inquiry, resource integration, and iterative feedback within authentic, complex, and open-ended problem situations (Hmelo-Silver, 2004). In vocational education, PBL has been proven to effectively enhance students' critical thinking, collaborative abilities, and knowledge transfer skills (Savery, 2015). In recent years, some universities in China have attempted to apply PBL to professional writing instruction, achieving initial success (Wang Guangfa, 2020; Ministry of Education Vocational Education Development Center, 2025). However, existing research largely focuses on eastern universities or general writing courses, with a lack of systematic PBL curriculum design research specifically for vocational colleges in central and western China (such as emergency rescue technology).

Therefore, this study takes the Emergency Rescue Technology major at Suining Engineering Vocational College in Sichuan Province as an example, designing and implementing a problem-based learning (PBL) course using a provincial-level career planning competition as a vehicle. This course systematically integrates four modules: career planning, project reporting, PowerPoint presentations, and mock

interviews. The aim is to improve students' career report writing skills through real-world task-driven learning and multiple rounds of feedback iteration. The study not only focuses on the effectiveness of skill enhancement but also delves into students' satisfaction with and perceived value of the PBL learning process. To guide the investigation, this study proposes the following research hypotheses: (H1) The PBL teaching model significantly improves students' career report writing skills across the dimensions of structural logic, data integration, standardized expression, and audience adaptation; (H2) Students report high levels of satisfaction with the PBL teaching model, particularly regarding the learning experience and its perceived workplace relevance. By testing these hypotheses, this study hopes to provide a curriculum model with both theoretical basis and practical reference for the reform of vocational education writing instruction.

Objectives

1. To compare the effectiveness of the PBL model on college students' report writing skills.

2. To investigate college students' satisfaction toward using of the PBL model.

Literature Review

1. The Theoretical Connotation and Development of the Problem-Based Learning (PBL) Teaching Model

Problem-based learning (PBL) is a student-centered teaching method, the core of which lies in promoting knowledge construction and skills development through solving real and complex problems (Hmelo-Silver, 2004). By positioning authentic problems as the starting point for learning, PBL inverts the traditional instructional hierarchy: knowledge transmission occurs before class, while class time is dedicated to problem analysis, collaborative inquiry, and solution optimization. This pedagogical shift effectively moves the teaching focus from "teacher instruction" to "student inquiry" (Savery, 2015).

In vocational education, PBL's emphasis on practice aligns closely with the goal of cultivating workplace readiness. The model requires that problem design originate from real-world work scenarios, the learning process simulate professional workflows, and the outcomes possess practical application value.

For example, in emergency management, tasks such as "developing emergency plans for high-rise building fires" naturally integrate the training of multiple skills, including legal knowledge, risk assessment, and report writing (Zhang Li, 2021).

2. Core Dimensions of Professional Report Writing Skills and Their Theoretical Integration with PBL

Professional report writing is a comprehensive professional skill, with an ability structure comprising four key dimensions: (1) Structural Logic Ability, or the capacity to construct a clear and rigorous argumentative framework. The SCIPAB framework (Situation-Complication-Implication-Proposition-Action-Benefit) is a commonly used logical model in professional reports, requiring students to move beyond simple listing and achieve rigorous causal argumentation (Minto, 2010). (2) Data Integration Ability, meaning the ability to effectively utilize multi-source evidence—such as regulations, standards, and cases—to support arguments. In emergency management, reports need to achieve triple data support from "regulations-standards-cases" (Sichuan Huayou Group Emergency Branch, 2024). (3) Standardized Expression Ability, which refers to the use of accurate and professional industry terminology in written presentation. The precision of terminology, the standardization of format, and the objectivity of language directly affect the professional credibility of the report. (4) Audience Adaptability, or the ability to adjust the content focus and presentation method according to the reader's needs, a key factor distinguishing "classroom assignments" from "workplace tools" (Bazerman, 2018).

The integration of PBL and the development of these writing skills is theoretically grounded. PBL provides the necessary pedagogical conditions for their cultivation: the authentic, complex problems inherent in PBL necessitate rigorous structural logic to propose viable solutions; the inquiry process demands extensive data integration to support arguments; the professional context requires standardized expression to ensure credibility; and the presentation of solutions to peers and simulated stakeholders cultivates audience adaptability. Current teaching practices, in contrast, show obvious shortcomings: the course content is often out of touch with workplace needs, teaching methods focus on template imitation, and the evaluation system emphasizes form over effectiveness (China Vocational and Technical Education Association, 2024). By

positioning students within the very problem contexts that demand these skills, PBL directly addresses these deficiencies, transforming writing from a decontextualized exercise into an authentic professional practice.

Research Methods

1. Population and Sample

Study subjects: All students of the Emergency Rescue Technology major in the School of Emergency Management of Suining Engineering Vocational College in 2025 (4 classes, 236 students in total).

Study Sample: Using cluster sampling, all students from a complete class of the first year of the 2025 Emergency Rescue Technology major were selected as the sample group, totaling 59 students (53 males, 6 females, with an average age of 20).

2. Research Instruments

1. Career Report Writing Ability Test: 30 questions, covering four modules (career planning document, corporate project report, PPT presentation, and mock interview), with a total score of 30 points. The internal consistency of the test was examined using Cronbach's alpha, yielding a reliability coefficient of α = 0.85, which indicates good reliability.

2. PBL Course Implementation Plan: Developed around four modules, each including four stages: task preparation, collaborative inquiry, results presentation, and feedback iteration, integrating provincial competition requirements with real-world corporate tasks.

3. Student Satisfaction Questionnaire: 20 questions using a five-point Likert scale, covering four dimensions: PBL acceptance, perceived skill improvement, learning process experience, and workplace relevance. The reliability analysis produced a Cronbach's alpha coefficient of α = 0.88, indicating strong internal consistency.

3.Data collection and analysis

Data Collection and Analysis The pre-test will be was conducted at the beginning of the course, and the post-test and questionnaire will be conducted after the course ends. Analysis of writing skills improvement: Using SPSS (or

similar) statistical software, paired-samples t-tests were conducted on the total scores of the pre-test and post-test and the scores of the four ability dimensions to test whether there were statistically significant differences in students' performance before and after the PBL intervention, thereby verifying the research hypothesis H1.Satisfaction questionnaire analysis: Descriptive statistical analysis was performed on the Likert scale (items 1-16), and the mean ($\bar{x}$)and standard deviation (S.D.) of each item and dimension were calculated to present the overall satisfaction level and internal consistency of students with the PBL model, thereby verifying research hypothesis H2.

Research Results

1. Overall Capability Improvement Analysis

To answer the first research question, "Did students' career report writing skills improve after adopting the PBL teaching model?", we analyzed pre-test and post-test data from 59 participants. Paired-samples t-tests were used to compare the results of the two tests. As shown in Table 1, the overall mean score of the post-test ($\bar{x}$ = 23.58, S.D.= 0.66) was significantly higher than the overall mean score of the pre-test ($\bar{x}$ = 14.00, S.D. = 0.67), representing an improvement of 68.4%. Statistical analysis showed that the improvement in post-test scores was statistically significant ($p < 0.001$). This result conclusively demonstrates that after an 8-week PBL teaching intervention, students' career report writing skills achieved comprehensive improvement.

skill Dimensions	Full Score	Pre-test $\bar{x}$	Pre-test S.D.	Post-test $\bar{x}$	Post-test S.D.	n	t-test	p
Structural Logic	7	3.15	0.62	5.45	0.57	59	25.31	0.000
Data Integration	8	3.95	0.72	6.38	0.75	59	24.18	0.000
Proper Expression	8	3.85	0.72	6.34	0.74	59	23.47	0.000
Audience suitability	7	3.05	0.6	5.41	0.56	59	26.92	0.000
Total	30	14	0.67	23.58	0.66	59	54.32	0.000

Table 1 Paired t-test of Pre-test and post-test scores for professional report writing ability

2. Student Satisfaction Analysis

The questionnaire results show that students have a high overall satisfaction with the PBL teaching model ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = 0.53). Among the dimensions, "perceived value in workplace application" received the highest score ($\bar{x}$ = 4.47), followed by "learning process experience" ($\bar{x}$ = 4.46). Specifically, students most appreciated "PPT presentation training improves high-pressure presentation skills" ($\bar{x}$ = 4.51) and "the SCIPAB framework can be transferred to other workplace scenarios" ($\bar{x}$ = 4.47). Most students indicated they would be willing to continue using the PBL model in other courses (X = 4.46). As shown in Tables 2

Serial Number	Statement content	n	$\bar{x}$	*S.D.*
1	Enterprise task orders are more likely to motivate me to write compared to traditional assignments.	59	4.44	0.53
2	The group collaboration mode makes the learning process more efficient.	59	4.25	0.68
3	The multiple-round feedback iteration mechanism significantly improves the quality of reports.	59	4.41	0.59
4	I am willing to continue using the PBL model in other courses as well.	59	4.46	0.50
5	Through peer evaluations within the group, I am better able to identify logical gaps in the report.	59	4.44	0.53
6	Data collection training taught me to support my arguments with evidence.	59	4.44	0.53
7	7.Feedback from industry experts has helped me understand the standard terminology used in this field.	59	4.47	0.50
8	Stress testing scenarios (such as an emergency fire) to enhance adaptability and resilience.	59	4.47	0.50
9	Role division of labor (project manager/technician) helps me understand the logic of workplace	59	4.42	0.56

Serial Number	Statement content	n	$\bar{x}$	*S.D.*
10	The "absence of a budget cycle" pointed out by the corporate mentor helped me realize the true needs of the workplace.	59	4.47	0.50
11	Field research at the fire station to deepen understanding of professional knowledge。	59	4.44	0.53
12	The teacher presses further, "Why was the data on downtime losses omitted?" to encourage deeper thinking.	59	4.49	0.50
13	The experience of writing a fire work order report is beneficial for handling actual work in the future.	59	4.42	0.56
14	PPT presentation training to enhance my communication skills in high-pressure situations.	59	4.51	0.50
15	The SCIPAB framework can be applied to other writing scenarios in various professional settings.	59	4.47	0.50
16	The achievements accumulated through this course can be directly utilized for job applications.	59	4.47	0.50
17	I believe the PBL (Problem-Based Learning) model will be beneficial to my future career development in the long run.	59	4.46	0.50
18	Through the course experience, I am willing to actively apply the writing framework and methods learned from PBL in subsequent professional courses.	59	4.49	0.50
19	My overall evaluation of the PBL (Problem-Based Learning) mode in this course is very good.	59	4.42	0.53
20	I would recommend this course to my classmates.	59	4.47	0.50

Table 2 Student Feedback on the Long-Term Impact and Overall Evaluation of the PBL Model

Discussions

1. The Role of PBL in Improving Professional Report Writing Skills

Structural Logic and Data Integration: The study confirms that Problem-Based Learning (PBL) significantly enhances students' ability to produce coherent professional reports. Unlike traditional methods that rely on rote memorization of formats, the real-world, task-driven nature of PBL compels students to synthesize complex information actively.

The SCIPAB Framework: A key factor in this success was the repeated training within the SCIPAB (Situation, Complication, Implication, Position, Action, Benefit) framework. This structural tool moved students away from passive "template application" toward "logical construction," allowing them to present arguments that are persuasive and business-oriented rather than merely descriptive.

Iterative Feedback Loops: The improvement was further driven by a multi-tiered review process involving both peer assessment and industry mentor feedback. This exposure helped students internalize high standards of expression and audience adaptation. By constantly revising their work based on professional critique—rather than just academic grading—students developed a sharper awareness of workplace communication norms, a finding consistent with Wang Guangfa (2020).

2. Positive Student Feedback on PBL Learning Experience

Bridging the Classroom-Workplace Gap: High levels of student satisfaction highlight the effectiveness of PBL in making learning feel relevant. The exceptional scores in "Perceived Value in Workplace Connection" suggest that the course successfully bridged the gap between theoretical study and practical application, reducing students' anxiety about future professional demands.

Enhanced Career Identity: The immersive nature of the course helped students transition their self-perception from "students completing assignments" to "professionals solving problems." This shift significantly boosted learning motivation and strengthened their developing career identity.

Authenticity through Resources: The learning experience was enriched by the integration of genuine corporate resources and competition-based scenarios. These elements added a layer of meaningful pressure and realism that hypothetical textbook cases often lack.

The Teacher as Facilitator: Finally, the positive feedback validated the pedagogical shift of the teacher’s role from a "lecturer" delivering content to a "facilitator" guiding inquiry. This approach empowered students to take ownership of their learning journey, fostering greater autonomy and engagement.

3. Limitations and Generalizability

While the findings of this study are promising, several limitations must be acknowledged. First, the research employed a single-group pretest-posttest design without a control group. This design cannot fully rule out the influence of extraneous variables—such as students' natural maturation or concurrent learning from other courses—on the observed improvements. Future studies should consider using a randomized controlled trial to establish causal relationships more definitively.

Second, the sample was limited to 59 students from a single major (Emergency Rescue Technology) at one vocational college in western China. This narrow scope raises concerns about generalizability. The effectiveness of the PBL model may vary across different disciplines (e.g., humanities, business), institution types (e.g., research universities), and cultural or regional contexts. Replication studies in diverse educational settings are needed to confirm the broader applicability of the findings.

Third, the study measured students' writing skills immediately after the eight-week intervention, leaving the long-term retention of these skills unexplored. It remains unclear whether the improvements observed would persist over time or transfer effectively to real-world workplace tasks. Longitudinal research tracking students into their internships or early careers would provide valuable insights into the sustained impact of PBL.

Despite these limitations, the study offers robust preliminary evidence that PBL can be a powerful pedagogical approach for enhancing professional writing in vocational education, particularly in resource-constrained regions. By openly addressing these constraints, the research provides a clear roadmap for future investigations to build upon and refine its findings.

Recommendations

This study provides empirical evidence and practical direction for the reform of writing instruction in vocational colleges, with the following main implications:

First, the Problem-Based Learning (PBL) model can effectively bridge the gap between theoretical learning and professional practice in writing instruction. The results show that students made the most significant progress in structural

logic and data integration abilities, thanks to the PBL instructional design driven by real-world professional tasks. It is recommended that vocational writing instruction shift its focus from format standardization to cultivating thinking skills and practical application, constructing a closed-loop teaching system of "learning-practice-reflection-improvement."

Second, the transformation of the teacher's role is key to the successful implementation of PBL. Under the PBL model, teachers need to transform from knowledge transmitters to learning facilitators, resource coordinators, and process facilitators. Vocational colleges should strengthen teacher training to improve their PBL curriculum design, industry resource integration, and process guidance capabilities, build interdisciplinary teaching teams, and form a collaborative education mechanism.

Third, a teaching evaluation system oriented towards competency output should be established. This study validated the effectiveness of Problem-Based Learning (PBL) through multi-dimensional evaluation and recommends that vocational schools establish a comprehensive evaluation system that includes process performance, work quality, ability development, and career adaptability, and introduce industry standards and corporate evaluations to achieve a precise alignment between teaching and workplace needs.

Recommendations for Future Research:

While this study offers valuable insights, its limitations point to several directions for future inquiry. First, subsequent research should adopt more rigorous experimental designs, such as quasi-experimental designs with control groups or randomized controlled trials, to more definitively isolate the effects of PBL from other confounding variables. Comparing PBL with traditional instruction across parallel classes would provide stronger causal evidence.

Second, longitudinal studies are needed to examine the sustainability of PBL's effects. Tracking the same cohort of students over an extended period—through their internships and into their early careers—would reveal whether the writing competencies and professional mindsets cultivated through PBL endure and transfer to authentic workplace contexts. Such research could also explore how these skills evolve with accumulated professional experience.

Third, future research should investigate the transferability and adaptability of the PBL model across diverse educational contexts. Comparative studies involving different disciplines (e.g., engineering, business, healthcare), institution types (e.g., research universities, technical colleges), and regional settings (e.g., eastern vs. western China, urban vs. rural) would help establish the boundary conditions and generalizability of the findings. Cross-cultural comparisons could further illuminate how PBL interacts with varied educational traditions and industry expectations.

Finally, mixed-methods research combining quantitative assessments with in-depth qualitative approaches—such as ethnographic observation, think-aloud protocols during writing tasks, and longitudinal interviews—could yield richer understandings of how and why PBL shapes students' cognitive and identity development over time. Such insights would inform more nuanced refinements of PBL pedagogy tailored to specific learner populations and professional domains.

References

Bazerman, C. (2018). The languages of Edison's light. MIT Press.

China Society of Vocational and Technical Education. (2024). Research report on cultivating
professional writing skill of students in vocational colleges.
problem-based learning. Journal of Engineering Education, 108(3), 317–330.

Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? Educational Psychology Review, 16(3), 235–266.

Li, J. (2022). Application and effect tracking of PBL model in career guidance courses in
colleges and universities. Education and Career, (14), 88–92.

Minto, B. (2010). The pyramid principle: The logic of thinking, expressing, and solving problems (E. Wang & Y. Gao, Trans.). Nanhai Publishing Company. (Original work published 1978)

Savery, J. R. (2015). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning, 9(1), 5–18.

Sichuan Huayou Group Emergency Branch. (2024). Emergency rescue report data
specifications and application guidelines.

Wang, G. F. (2020). Research on the application of PBL model in the course of "Professional
Communication". Modern Educational Management, (12), 118–124.

Zhang, L. (2021). Teachers' roles in problem-based learning in vocational education. Vocational and Technical Education, 42(26), 33–37.

Zhaopin.com. (2023). College students' employability survey report. www.zhaopin.com

THE STUDY OF FACTORS AFFECTING ENGLISH LISTENING AND SPEAKING ABILITIES OF THE FIRST YEAR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS AT EAMLA-OR VOCATIONAL COLLEGE*

Chulaluck Sukarat[1] and Somlak Liangprayoon[2]
Chiang Rai Rajaphat University, Thailand [1-2]
Email: chulaluck@eovc.at.th

Abstract

This research aimed to: 1) examine the factors affecting the English listening and speaking abilities of first-year vocational certificate students at Eamla-or Vocational College, and 2) investigate these factors across different proficiency levels. The study population consisted of 119 students enrolled in the English Listening and Speaking course during the first semester of the 2024 academic year. The research instrument was a 62-item structured questionnaire covering four domains: learner, family, college environmental, and social factors. The instrument demonstrated high content validity (IOC ≥ .50) and internal consistency (Cronbach's alpha = 0.84). Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Furthermore, Multiple Regression Analysis was employed to determine the extent to which these four domains predicted students' listening and speaking abilities.

The findings revealed that learner factors and social factors significantly affected students' English listening and speaking abilities at a high level, while college environmental and family factors were at a moderate level. Multiple Regression Analysis indicated that for all students, all four factors significantly and positively predicted English proficiency ($p \leq 0.01$), with learner factors being the strongest predictor ($\beta = 0.603$), followed by societal and environmental factors. When compared across proficiency levels, the primary predictors varied:

* Received 11 February 2026; Revised 20 March 2026; Accepted 17 May 2026

for the high and moderate groups, learner factors were the most influential (β = 0.397 and β = 0.823, respectively), whereas for the low proficiency group, family factors emerged as the most significant predictor (β = 0.568, $p \leq 0.01$). The results indicated that English listening and speaking proficiency is shaped by the interplay between internal and external factors. Therefore, fostering 21st-century English communication skills requires a holistic approach by integrating student-centered curricula to enhance self-regulated learning abilities, alongside proactive collaboration between families and educational institutions to further develop students' listening and speaking skills.

Keywords: Vocational Students in Thailand, English Listening and Speaking Ability, Factors Affecting English Listening and Speaking Ability

Introduction

English plays a pivotal role in Thailand's economic and industrial development, particularly in service industries such as tourism and hospitality. Recognizing this, the Ministry of Education and the Vocational Education Commission (2019) have emphasized the necessity of English proficiency—specifically listening and speaking skills—in the vocational curriculum to prepare learners for real-world communication. However, despite over twelve years of basic education, Thai students continue to face significant challenges in acquiring English proficiency.

Current data highlights a critical gap in learning outcomes. At Eamla-or Vocational College, results from the Vocational National Test (V-NET) revealed a decline in average English scores from 44.71% in the 2023 academic year to 29.05% in 2024 (National Institute of Educational Testing, 2024). Furthermore, internal assessments indicate that only 12% of students achieved grades in the high proficiency range (B+ to A), while the majority struggled with basic application. These statistics suggest that the current curriculum objectives regarding communicative competence are not being fully met.

Scholars suggest that language acquisition is influenced by a complex interplay of internal and external factors. Previous studies indicate that

psychological attributes, such as self-confidence and anxiety (Tantiwich, 2021), alongside environmental factors like family support and classroom atmosphere (Sukumal, 2011; Chuensirimongkol et al., 2011), directly impact student performance. Kongkachat (2019) further noted that the lack of an immersive English-speaking environment is a primary barrier for vocational students.

Therefore, to address these deficiencies, it is essential to identify the specific variables affecting learners in this context. This study aims to explore the internal and external factors influencing English listening and speaking abilities of the first year vocational certificate students at Eamla-or Vocational College. The findings will provide a framework for developing instructional strategies and support systems to enhance students' communicative skills effectively.

Research Questions

1. What factors affect the English listening and speaking ability of the first year vocational certificate students?

2. How do the influencing factors of English listening and speaking ability differ among the first year vocational certificate students with different proficiency levels?

Research Objectives

1. To examine the factors affecting listening and speaking ability among the first year vocational certificate students at different proficiency levels.

2. To investigate the factors influencing students' listening and speaking skills with different levels of proficiency.

Literature Review

1. English Instruction and Communicative Competence in Vocational Contexts

In the context of vocational education, English instruction aims to equip students with practical skills for professional success. At Eamla-or Vocational College, the curriculum adopts a competency-based approach derived from the Office of Vocational Education Commission (2023), emphasizing Communicative Language Teaching (CLT) to foster real-world application

(Harmer, 2015). Within this framework, listening and speaking are interdependent skills essential for workplace interactions (Rost, 2013; Brown, 2014). Proficiency in these areas requires mastery of sub-skills such as accuracy, fluency, and comprehension (Thornbury, 2005; Vandergrift & Goh, 2012). However, vocational students often face barriers due to limited exposure to authentic usage and varying proficiency levels (Dornyei, 2005; Basturkmen, 2010), necessitating a deeper investigation into the factors influencing their performance.

2. Factors Influencing Listening and Speaking Abilities

Academic achievement in English communication is shaped by a complex interplay of internal and external variables.

2.1 Internal Factors: The Learner

Psychological traits are primary predictors of language acquisition success. Key constructs such as self-efficacy and intrinsic motivation significantly influence academic persistence (Bandura, 1997; Ryan & Deci, 2000). Furthermore, learners possessing a "growth mindset" tend to exhibit a higher willingness to communicate and greater resilience against language anxiety (Mercer & Ryan, 2010; Lou & Noels, 2017). In the Thai context, high-proficiency students are characterized by stronger self-regulation and internal drive compared to lower-proficiency peers (Wongsothorn, 2000; Boonchum, 2020).

2.2 External Factors: Family, College Environmental, and Social

Family: Socioeconomic status (SES) and parental involvement are foundational to a student's academic achievement. Research by Epstein (2001) and Sirin (2005) indicates that active parental support and higher SES correlate with better learning outcomes due to resource accessibility. In the Thai vocational context, Laowicharat and Phoyoi (2018) observed mixed results regarding family impact, suggesting that while family background matters, it interacts with other variables.

Educational Environment: The quality of instruction and classroom atmosphere are paramount. Hattie (2009) and Fraser (1998) emphasize that effective teaching strategies and supportive classroom climates directly enhance achievement. This is corroborated by Pukhut (2015) and Thianrungrat (2019),

whose studies on Thai undergraduates revealed that teaching quality and learning management were the most influential factors perceived by students.

Social: Broader societal norms and cultural values also frame the learning experience (Hofstede, 1986). As highlighted by Coleman et al. (1966), economic conditions and societal expectations can either facilitate or constrain educational opportunities, affecting students' exposure to English outside the classroom.

3. Related Researches

Previous studies, both in Thailand and internationally, consistently highlight that English listening and speaking proficiency is influenced by a combination of instructional, environmental, and individual factors.

3.1 Domestic research

Academic success in Thailand is driven by teacher qualifications and instructional quality (Pukhut, 2015; Boonchum, 2020). While high-proficiency learners are characterized by superior self-regulation and metacognition (Phakiti, 2008), demographic factors like gender and income show inconsistent effects. Instead, evidence from vocational contexts suggests that curriculum and assessment methods may be more critical predictors of achievement than student demographics (Laowicharat & Phoyoi, 2018).

3.2 International Context

International studies suggest that communicative competence arises from the intersection of environmental and psychological factors (Harmer, 2007). Central to this is the 'growth mindset,' which fosters intrinsic motivation and a greater willingness to communicate (Mercer & Ryan, 2010; Lou & Noels, 2017). Combined with context-specific variables such as prior exposure (Siek et al., 2018), these findings underscore the necessity of addressing both pedagogical strategies and the internal psychological readiness of the learner to ensure EFL success.

Methodology

1. Population

The participants in this study comprised 119 first-year vocational students enrolled in the English Listening and Speaking course at Eamla-or Vocational College during the first semester of the 2024 academic year. Since the population

size was within a practically feasible scope, the study employed a total population sampling method to ensure comprehensive data representation.

2. Research Instrument

The instrument was a structured questionnaire designed based on relevant literature and theoretical frameworks regarding academic achievement in EFL contexts. The questionnaire consisted of two sections:

Demographic Information: Items regarding gender, grades, guardian status, and household income.

Factors Affecting Proficiency: A 62-item scale measuring four domains: learner factors, family factors, college environmental factors, and societal factors. The items were assessed using a 5-point Likert scale.

To ensure validity and reliability, the instrument underwent expert validation by three specialists, yielding an Index of Item–Objective Congruence (IOC) of ≥ 0.50 for all retained items (Rovinelli & Hambleton, 1977). A pilot study was subsequently conducted with 30 students, and the internal consistency was confirmed using Cronbach's alpha coefficient, which exceeded the acceptable threshold of 0.84 (Cronbach, 1951)

3. Data Collection and Analysis

Data collection proceeded after obtaining institutional approval and informed consent from all participants. Questionnaires were distributed to the entire population of 119 students, and all responses were retrieved and screened for completeness.

Data were analyzed according to the research objectives. Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) were used to summarize demographic profiles and the levels of influencing factors. The interpretation criteria for mean scores were categorized as follows: 4.51–5.00 (Very High), 3.51–4.50 (High), 2.51–3.50 (Moderate), 1.51–2.50 (Low), and 1.00–1.50 (Very Low). Furthermore, Multiple Regression Analysis was employed to determine the predictive relationships between the factor (learner, family, environmental, and societal factors) and the students' proficiency levels.

Results

Table 1 Factors Affecting English Listening and Speaking Ability of Students.

Factors	μ	σ	Meaning
1. Learners Factors	4.05	0.60	High
2. Family Factors	3.90	0.63	Moderate
3. College Environmental Factors	3.92	0.46	Moderate
4. Social Factors	4.04	0.59	High
Average	**3.98**	**0.57**	**Moderate**

Table 1 presents the factors affecting English listening and speaking ability. The results indicate that the overall averaged mean was 3.98 with a standard deviation of 0.57. The highest mean (μ = 4.05, σ = 0.60) was recorded for the learner factors. Conversely, the lowest mean (μ = 3.90, σ = 0.63) was observed for the family factors on English listening and speaking ability.

Table 2 Multiple Regression Analysis of Factors Affecting English Listening and Speaking Ability of Students with different proficiency level.

Factors	b	SEB	β	t	Sig.
All groups					
1. Learner factors (X1)	0.167	0.041	0.603**	4.110	0.000
2. Family factors (X2)	0.354	0.026	0.131**	13.447	0.000
3. College environmental factors (X3)	0.277	0.038	0.223**	7.375	0.000
4. Social factors (X4)	0.094	0.034	0.366**	2.754	0.007
High level group					
1. Learner factors (X1)	1.058	0.292	0.397**	3.623	0.001
2. Family factors (X2)	0.572	0.197	0.318**	2.902	0.005
3. College environmental factors (X3)	0.764	0.269	0.307**	2.844	0.006
4. Social factors (X4)	0.122	0.235	0.174*	6.161	0.045
Moderate level group					
1. Learner factors (X1)	0.829	0.096	0.823**	8.615	0.000
2. Family factors (X2)	0.244	0.236	0.115*	6.947	0.038

Factors	b	SEB	β	t	Sig.
3. College environmental factors (X3)	0.117	0.214	0.143*	8.024	0.050
4. Social factors (X4)	0.702	0.192	0.349**	3.657	0.001
Low level group					
1. Learner factors (X1)	0.073	0.158	0.102*	2.876	0.047
2. Family factors (X2)	1.029	0.247	0.568**	4.163	0.000
3. College environmental factors (X3)	0.052	0.098	0.091*	3.173	0.024
4. Social factors (X4)	0.632	0.261	0.330*	2.424	0.022

** Significant at the 0.01 level ($p < 0.01$) * Significant at the 0.05 level ($p < 0.05$)

Multiple regression analysis was conducted to identify predictors of students' English listening and speaking abilities. Results indicated that all studied factors—Learner (X1), Family (X2), College Environment (X3), and Social (X4) —exerted a significant positive influence on proficiency.

Overall, all four factors significantly predicted ability ($p \leq 0.01$). Learner factors (X1) emerged as the strongest predictor ($\beta = 0.603$), followed by social factors (X4) ($\beta = 0.366$).

For the high proficiency group: X1, X2, and X3 were significant at the 0.01 level, with Learner factors ($\beta = 0.397$) being the primary influencer. Social factors (X4) showed the least contribution ($\beta = 0.174$, $p \leq 0.05$).

For the moderate proficiency group: Learner factors (X1) showed the most dominant influence ($\beta = 0.823$, $p \leq 0.01$), followed by social factors (X4). College environmental (X3) and Family (X2) factors were significant at the 0.05 level.

For the low proficiency group: In contrast to other groups, Family factors (X2) were the strongest predictor at the 0.01 level ($\beta = 0.568$). X4, X1, and X3 were also significant, but at the 0.05 level.

Discussion

The study revealed that learner factors—including motivation, self-efficacy, and a growth mindset—are the primary predictors of English proficiency, corroborating the frameworks of Bandura (1997) and Lou and Noels (2017). These internal attributes enable vocational students to overcome communicative anxiety and persist in language acquisition. While individual traits are paramount, family and college environments provide critical reinforcement. Supportive domestic settings and interactive teaching methodologies (CLT) create a 'safe space' for practice, effectively compensating for limited English exposure outside the classroom (Hattie, 2009; Basturkmen, 2010).

Furthermore, social factors, such as career opportunities in the globalized labor market, serve as powerful extrinsic catalysts. This aligns with Hofstede's (1986) view that cultural and professional expectations significantly shape educational behavior. In conclusion, linguistic success in a vocational context is not the result of a single variable but a synergy between the student's internal drive, a supportive learning ecosystem, and clear professional incentives.

Conclusion

This study suggests that English proficiency among vocational students is a product of the dynamic interplay between learner, family, college environmental, and social factors. Sustainable communicative competence requires a holistic approach that prioritizes learner empowerment—through intrinsic motivation and self-regulation—supported by proactive family and institutional environments. Ultimately, a strategic partnership across these domains is essential to cultivate the 21st-century communication skills necessary for learners' diverse professional needs.

Recommendation

1. Educational Implications

1. Given that learner factors exert the most significant influence on language acquisition, educational institutions should prioritize student-centered curricula. Instructional management must strategically foster motivation, self-confidence, and self-regulated learning skills to ensure long-term linguistic competence.

2. Teaching practices should be designed to promote active engagement and authentic communication. There should be a deliberate transition toward fostering learner autonomy, enabling students to navigate English usage with increasing independence.

3. Curriculum planning and instructional delivery must align with the Ministry of Education's benchmarks while being adapted to the vocational context. Integrating learners' practical language requirements into instructional design will significantly enhance pedagogical effectiveness.

4. Based on the comparative findings across proficiency levels, institutions should adopt tailored support:

4.1 High and Moderate Proficiency: Emphasis should be placed on augmenting learner factors through cognitively challenging communicative tasks and feedback mechanisms that bolster self-efficacy.

4.2 Low Proficiency: Greater attention must be directed toward strengthening family-school partnerships and providing a robust emotional and academic support system through the synergy of teachers, parents, and institutional resources.

2. Future Research

1. Subsequent studies should incorporate a broader range of variables to gain a more holistic understanding of language development. Key areas for investigation include learning strategies, Technology-Enhanced Language Learning (TELL), and teacher-related factors, such as pedagogical approaches and teacher-student rapport within vocational settings.

2. It is recommended that future research employ longitudinal designs to monitor the evolution of learner, familial, and socio-environmental factors over an extended period. Such an approach would provide deeper insights into the long-term efficacy of instructional interventions and the dynamic interactions between these variables.

3. To complement quantitative findings, future investigations should utilize qualitative methods, such as in-depth interviews and classroom observations. This would allow for a more nuanced exploration of learners' lived experiences and subjective perceptions, particularly concerning the specific challenges faced by students across different proficiency levels.

4. Further research is needed to determine how support mechanisms and instructional practices can be specifically optimized to meet the practical linguistic demands and professional requirements of vocational students in a globalized labor market.

References

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.

Basturkmen, H. (2010). *Developing courses in English for specific purposes*. Palgrave Macmillan.

Boonchum, P. (2020). Factors affecting English language comprehension and use among EFL students. *English Language Teaching Journal*, *28*(4), 54–67.

Brown, H. D. (2014). *Principles of language learning and teaching* (6th ed.). Pearson Education.

Chuensirimongkol, J., et al. (2011). Environmental and psychological factors influencing student learning outcomes. *Educational Research Journal*, *8*(3), 98–115.

Coleman, J. S., Campbell, E. Q., Hobson, C. J., McPartland, J., Mood, A. M., Weinfeld, F. D., & York, R. L. (1966). *Equality of educational opportunity*. U.S. Department of Health, Education, and Welfare.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, *16*(3), 297–334.

Eamla-or Vocational College. (2023). *Annual academic performance report*. Eamla-or Vocational College.

Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Westview Press.

Fraser, B. J. (1998). *Classroom environment*. Routledge.

Harmer, J. (2015). *The practice of English language teaching* (5th ed.). Pearson Education.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.

Hofstede, G. (1986). Cultural differences in teaching and learning. *International Journal of Intercultural Relations*, *10*(3), 301–320.

Kongkachat, P. (2019). Challenges in English listening and speaking for Thai vocational students. *Bangkok Business Administration Technical College Research Journal*, *11*(1), 45–58.

Laowicharat, K., & Phoyoi, K. (2018). Factors affecting academic achievement of students in the higher vocational certificate level in private schools in the Eastern Special Development Zone. *Journal of Vocational Education and Training*, *40*(2), 112–130.

Lou, N. M., & Noels, K. A. (2017). Changing language mindsets: Implications for goal orientations and responses to failure in and outside the self-lab. *Contemporary Educational Psychology*, *51*, 415–433.

Mercer, S., & Ryan, S. (2010). A mindset for EFL: Learners' beliefs about the malleability of language learning ability. *System*, *38*(3), 346–354.

National Institute of Educational Testing. (2024). *V-NET test results report for academic year 2024*. NIETS.

Phakiti, A. (2008). Construct validation of Bachman and Palmer's (1996) strategic competence model over time in EFL reading tests. *Language Testing*, *25*(2), 237–272.

Pukhut, P. (2015). *Factors influencing academic achievement of undergraduate students at Rajamangala University of Technology Isan*. Rajamangala University of Technology Isan.

Rost, M. (2013). *Teaching and researching listening*. Routledge.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, *2*, 49–60.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, *25*(1), 54–67.

Siek, D., Loeurng, C., Sun, B., Lang, S., Lay, K., & Vann, S. (2018). Factors influencing English listening competency: A case study of ESL learners at O'Ambel High School, Banteay Meanchey, Cambodia. *International Journal of Education Psychology and Counseling*, *9*(55), 690–702.

Sukumal, A. (2011). The role of family support in English language learning success. *Thai Journal of Education*, *17*(4), 234–249.

Tantiwich, P. (2021). Psychological barriers to effective English communication among Thai students. *International Journal of Language Studies*, *13*(2), 45–60.

Thianrungrat, C. (2019). Factors influencing learning achievement in Thai traditional medicine at Burapha University. *Thai Traditional Medicine Journal*, *15*(3), 92–107.

Thornbury, S. (2005). *How to teach speaking*. Longman.

Vandergrift, L., & Goh, C. C. M. (2012). *Teaching and learning second language listening: Metacognition in action*. Routledge.

Vocational Education Commission. (2019). *Vocational English curriculum guidelines*. Ministry of Education, Thailand.

Wongsothorn, A. (2000). Thailand's English language teaching policy: A researcher's perspective. *Thai TESOL Bulletin*, *13*(1), 4–7.

A MODEL OF DEVELOPMENT AND INCENTIVE MECHANISM OF TEACHERS IN PRIVATE UNIVERSITIES IN GUIZHOU PROVINCE*

Minmin Li[1], Sujin Butdisuwan[2] and Piyapun Santaveesuk[3]
[1]**Ph.D Candidate in Education Program in Education (International Program)**
Faculty of Education Shinawatra University,Thailand
[2]**Research Advisor in Education Program in Education (International Program)**
Faculty of Education Shinawatra University, Thailand
[3]**Co-Research Advisor Education Program in Education (International Program)**
Faculty of Education Shinawatra University, Thailand
Corresponding Author's Email: tosaporn.mah@krirk.ac.th

Abstract

This study aimed to 1) examine the key variables influencing career development and incentive mechanisms for teachers in private universities in Guizhou Province, and 2) develop a model for enhancing teacher career development and incentive mechanisms. The research employed a mixed-methods approach combining quantitative and qualitative methods. The quantitative data were collected from 422 teachers working in private universities in Guizhou Province using a structured questionnaire. The qualitative data were obtained through in-depth interviews with 22 key informants, including faculty members and administrators. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, t-tests, ANOVA, and correlation analysis, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that insufficient salary and benefits, imperfect promotion mechanisms, limited training opportunities, and insufficient teaching and research resources were the main obstacles affecting the effectiveness of incentive mechanisms. Among these factors, salary and benefits and promotion systems were identified as the most significant challenges. In addition, teachers emphasized that retention rate, teaching quality improvement, promotion opportunities, research productivity, and job satisfaction were important indicators for evaluating the effectiveness of incentive mechanisms. Based on

* Received 12 February 2026; Revised 16 March 2026; Accepted 17 May 2026

these findings, a model for enhancing teacher career development and incentive mechanisms was proposed, emphasizing fair compensation, transparent promotion systems, professional development opportunities, and balanced evaluation of teaching and research performance.

Keywords: Teacher Career Development, Incentive Mechanisms, Private Universities, Higher Education

Introduction

Amid the accelerating trend of massification and diversification in higher education, private universities have become an indispensable component of China's higher education system. In Guizhou Province, a region in Southwest China with relatively underdeveloped economic conditions but growing strategic importance, private higher education has experienced rapid growth in recent years. (Jiang, & Ke, 2021) The number of private universities has steadily increased, with expanding institutional scale and a growing contribution to the cultivation of application-oriented talents for regional economic and social development (Markey, Et al 2021)

With the rapid advancement of higher education in China, private universities have played an increasingly important role in expanding access to educational resources and meeting the diverse learning needs of the population. (Singh, & Kaur, 2023) In Guizhou Province—a key region in western China characterized by both economic under development and strategic importance—the number of private universities has grown steadily in recent years. (Wang, Yang, & Maresova,2020) This expansion has been accompanied by a rising demand for qualified teaching personnel. However, critical issues such as unclear career development paths and underdeveloped incentive mechanisms have become more pronounced, seriously affecting teacher motivation, job satisfaction, and retention, as well as the overall quality of teaching and institutional sustainability (Zhao, Et al 2024)

Teachers in Guizhou's private universities currently face multiple professional challenges. (Zhang, Et al 2009) These include limited and often opaque pathways for academic promotion, insufficient institutional support for research activities, and overlapping responsibilities between administrative and

instructional roles. (Liu, Zha, & He, 2019) Furthermore, disparities in salaries and benefits, a weak sense of professional identity, and limited opportunities for recognition and achievement continue to undermine teachers' morale and contribute to high turnover rates. (Mather, & Bam, 2025) Such challenges not only hinder individual professional development but also impede the broader goal of improving educational quality and institutional competitiveness in the private higher education sector. (Mather, & Bam, 2025) Although a growing body of research has investigated faculty development and motivation in Chinese universities. (Adarkwah, Mekonen, & Kalim, 2021) The existing literature tends to focus on public institutions or those located in economically advanced regions particularly in eastern. China In contrast. there remains a significant research gap regarding the unique conditions and needs of private universities in Guizhou. The local context—marked by limited educational funding, lower prestige, and inadequate faculty support systems—necessitates targeted analysis and context-specific solutions. (Sun, Lin, Liang, Y., & Li,2016)

Therefore, it is essential to conduct a comprehensive and systematic investigation into the career development paths and incentive mechanisms for faculty in private universities in Guizhou Province. This research seeks to identify the root causes of the current challenges, evaluate their impact on teaching staff, and explore tailored strategies to enhance professional growth and institutional effectiveness. Ultimately, the findings aim to provide both theoretical insights and practical recommendations to promote faculty development and support the sustainable evolution of private higher education in the region.

Objectives

1. To examine the key variables influencing career development and incentive mechanisms for teachers in private universities in Guizhou Province

2. To develop a model for enhancing teacher career development and incentive

Methodology

1. Research Design

This study employed a mixed-methods research design, integrating both quantitative and qualitative approaches to obtain a comprehensive understanding of the factors influencing teacher career development and incentive mechanisms in private universities in Guizhou Province. The quantitative component aimed to examine the key variables affecting incentive mechanisms, while the qualitative component was conducted to provide deeper insights and support the development of an appropriate model for enhancing teacher career development and motivation.

2. Population and Sample

2.1 The population of this study consisted of teachers working in private universities in Guizhou Province, China. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan sampling table to ensure adequate representation of the population.

2.2 A total of 422 teachers were selected as the quantitative sample through stratified purposive sampling, considering factors such as institution type, geographic location, and academic position. This sampling method ensured diversity and representativeness among respondents.

2.3 For the qualitative component, 22 key informants were selected using purposive sampling. These participants included faculty members, administrators, and academic managers such as deans or personnel officers who were familiar with teacher career development and institutional incentive policies.

3. Research Instruments

3.1 The primary research instrument for the quantitative phase was a structured questionnaire designed to examine factors related to teacher career development and incentive mechanisms. The questionnaire consisted of three sections: demographic information, factors influencing career development and incentive mechanisms, and evaluation indicators for the effectiveness of incentive systems. The items were measured using a five-point Likert scale.

3.2 The content validity of the questionnaire was evaluated by three experts in educational administration and higher education management. The

reliability of the instrument was tested using Cronbach's alpha coefficient, which yielded a reliability value greater than 0.80, indicating a high level of internal consistency.

3.3 For the qualitative phase, semi-structured interview questions were developed to explore participants' perspectives on career development challenges, incentive mechanisms, and potential strategies for improvement.

4. Data Collection and Data Analysis

4.1 Data collection for the quantitative phase was conducted using Google Forms, which was distributed to teachers working in private universities in Guizhou Province. A total of 422 valid responses were obtained and used for analysis. For the qualitative phase, in-depth interviews were conducted with the selected key informants, and the interview data were recorded, transcribed, and analyzed.

4.2 Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, to describe the general characteristics of the variables. In addition, inferential statistics such as t-test, ANOVA, and chi-square analysis were employed to examine differences and relationships among variables.

4.3 Qualitative data were analyzed using content analysis, which involved categorizing and interpreting key themes related to teacher career development and incentive mechanisms. The qualitative findings were used to support the interpretation of quantitative results and to assist in the development of the proposed incentive model.

Results

Objective 1 To examine the key variables influencing career development and incentive mechanisms for teachers in private universities in Guizhou Province

The research findings clearly demonstrate that the process of putting a structured incentive model into practice within private universities located in Guizhou encounters a variety of substantial and noteworthy challenges. These challenges are multifaceted and complex, encompassing aspects such as financial limitations which can severely restrict the scope and scale of incentive

programs; institutional resistance where existing power structures and traditional ways of operating may be reluctant to embrace new incentive systems; fairness concerns as different stakeholders may have varying perceptions of what constitutes an equitable distribution of rewards; incentive imbalance which can lead to certain types of achievements or contributions being undervalued or overvalued; and inadequate communication that can result in misunderstandings and a lack of clarity regarding the purpose and operation of the incentive model. Among all these obstacles, funding constraints stand out as the most fundamental barrier. This is because financial resources are the lifeblood of any incentive system, and without sufficient funding, it becomes extremely difficult to sustain incentive measures over the long term.

Furthermore, there are additional factors that can impede the effectiveness of the incentive model. Ineffective management practices, for example, can create confusion and inefficiencies in the implementation process. When combined with the lack of transparent evaluation standards, these issues can significantly undermine teachers' trust in the system. Teachers need to have confidence that their efforts and achievements will be fairly and accurately assessed, and without clear and open evaluation criteria, this trust can be easily eroded. Moreover, an overemphasis on research - based incentives may not adequately cater to the diverse career orientations of faculty members. In particular, those who are primarily focused on teaching may feel marginalized or undervalued if the incentive system disproportionately rewards research output at the expense of teaching excellence. Additionally, the limited participation of teachers in the design and adjustment of incentive policies can further reduce the model's practical effectiveness. When teachers are not actively involved in shaping the incentive system, it may fail to address their specific needs and concerns, leading to a lack of buy - in and engagement from the very people it is intended to motivate.

Table 1 Descriptive statistics of obstacles to the implementation of incentive mechanisms (n = 422)

Obstacles	Frequency (n)	Percentage (%)
Insufficient salary and benefits	358	84.8
The promotion mechanism is not perfect.	307	72.7
Limited training opportunities	166	39.3
Insufficient teaching and research resources	141	33.4
Unreasonable allocation of workload	128	30.3

As shown in Table 1 insufficient salary levels (84.8%) and imperfect promotion mechanisms (72.7%) are the most prominent obstacles to the effective implementation of incentive systems. These results reflect the resource and institutional constraints commonly faced by private universities.

Other factors such as limited training opportunities and inadequate research resources further weaken the sustainability of incentive mechanisms.

Chi-square analysis indicates statistically significant differences among teachers with different professional titles in their perceptions of promotion mechanisms and workload allocation ($p < 0.05$). This finding suggests that implementation challenges are structurally differentiated, affecting faculty members at various career stages in distinct ways.

Specifically, associate professors and professors, who have attained higher professional titles, tend to place greater emphasis on the fairness and transparency of promotion mechanisms. They often express concerns that the current promotion criteria may overly prioritize quantitative indicators, such as the number of publications or research grants, while neglecting the quality and long - term impact of teaching and research.

Objective 2) To develop a model for enhancing teacher career development and incentive

In contrast, lecturers and assistant professors, who are in the early stages of their academic careers, are more sensitive to the availability of training opportunities and mentorship support during the promotion process. They

frequently report that the lack of clear guidance on career development trajectories and insufficient support for skill improvement impede their progress towards higher titles.

These disparities highlight the necessity for incentive systems to be customized to the specific requirements and concerns of faculty members at different professional stages, rather than adoping a uniform approach.

Table 2 Statistics on the acceptance of incentive mechanism effectiveness evaluation indicators (n = 422)

Evaluation indicators	Frequency (n)	percentage(%)
Teacher retention rate	341	80.8
Improve teaching quality	329	78.0
Promotion rate	316	74.9
Increase in scientific research results	298	70.6
Job satisfaction	321	76.1

Based on the data presented in Table 4 - 5, it is apparent that teaching professionals consider the faculty retention rate, improvement of teaching quality, and job satisfaction as the most significant indicators when evaluating the effectiveness of an incentive model. These particular indicators not only illustrate the overall stability of the educational institution but also mirror the developmental advancement of individual educators within the organization. The integration of these factors offers a comprehensive understanding of the performance of the incentive system from both institutional and individual viewpoints.

Discussion

1. Discussion on the Key Variables Influencing Career Development and Incentive Mechanisms

The findings indicate that insufficient salary and benefits, imperfect promotion mechanisms, and limited professional development opportunities are the main factors affecting incentive mechanisms for teachers in private universities in Guizhou Province. Among these factors, salary and benefits were identified as the most significant obstacles, indicating that financial incentives remain essential for maintaining teacher motivation and professional

commitment. This result is consistent with Mather and Bam (2025), who emphasized that compensation and career advancement opportunities significantly influence faculty satisfaction and retention in higher education institutions. In addition, the lack of transparent promotion systems may weaken teachers' motivation and reduce their willingness to remain in academic institutions. Similar findings were reported by Zhao et al. (2024), who noted that clear and fair promotion pathways are important for retaining academic staff. Limited training opportunities and insufficient research resources were also identified as barriers to teachers' professional development. These findings support Adarkwah et al. (2021), who highlighted that continuous professional development is essential for enhancing teachers' competencies. Moreover, an excessive emphasis on research achievements may create an imbalance in incentive systems, particularly for teachers who focus mainly on teaching. Singh and Kaur (2023) suggested that universities should maintain balanced evaluation systems that recognize both teaching and research contributions. Finally, regional economic conditions in Guizhou Province may further constrain the implementation of effective incentive mechanisms, as regional disparities can influence the availability of institutional resources (Sun et al., 2016).

2. Development of a Model for Enhancing Teacher Career Development and Incentive

Based on the findings, a model for enhancing teacher career development and incentive mechanisms was developed. The model emphasizes fair compensation, transparent promotion systems, professional development opportunities, and balanced evaluation criteria for teaching and research performance. The results also indicate that teacher retention, improvement of teaching quality, and job satisfaction are key indicators for evaluating the effectiveness of incentive mechanisms. These findings suggest that incentive systems should integrate financial rewards with broader institutional support for professional development. This is consistent with Jiang and Ke (2021), who emphasized the importance of sustainable human resource management strategies in higher education development.Furthermore, the model highlights the importance of balancing teaching and research responsibilities in faculty evaluation systems. Wang et al. (2020) suggested that sustainable higher

education development requires integrating teaching quality, research productivity, and social contributions. In addition, supportive institutional environments are essential for promoting teachers' long-term professional growth (Korthagen & Nuijten, 2022).

Recommendation

Future research should explore the longitudinal impact of different incentive mechanisms on teacher performance and retention in private universities, considering variables such as institutional size, funding models, and disciplinary differences. Comparative studies between public and private university incentive systems could yield insights into best practices adaptable to Guizhou's context. Additionally,

qualitative investigations into teachers' perceptions of incentive effectiveness and barriers to implementation will provide a deeper understanding of motivational dynamics. Exploring the role of government policies and regional economic factors in shaping incentive frameworks can offer guidance for policy refinement. Incorporating technological tools for monitoring and evaluating incentive outcomes may also enhance the precision and responsiveness of development programs. Such comprehensive research will contribute to formulating evidence-based, sustainable incentive models that support the professional growth of teachers and the advancement of private higher education in Guizhou Province.

Referencing

Adarkwah, M. A., Mekonen, Y. K., & Kalim, U. (2021). Teacher professional development as a catalyst for faculty development: The case of a university in China. *Journal of Education and Training Studies, 9*(5), 1–15.

Jiang, J., & Ke, G. (2021). China's move to mass higher education since 1998: Analysis of higher education expansion policies. *Higher Education Quarterly, 75*(3), 418–437.

Jiang, Q., Horta, H., & Yuen, M. (2022). International medical students' perspectives on factors affecting their academic success in China: A qualitative study. *BMC Medical Education, 22*, 155.

Korthagen, F., & Nuijten, E. (2022). *The power of reflection in teacher education and professional development.* Routledge.

Liu, M., Zha, S., & He, W. (2019). Digital transformation challenges: A case study regarding the MOOC development and operations at higher education institutions in China. *TechTrends, 63*(5), 621–630.

Markey, K., Prosen, M., Martin, E., & Repo Jamal, H. (2021). Fostering an ethos of cultural humility development in nurturing inclusiveness and effective intercultural team working. *Journal of Nursing Management, 29*(8), 2724–2728.

Mather, M. F., & Bam, N. E. (2025). Factors influencing academic staff satisfaction and retention in higher education: A literature review. *European Journal of Education, 60*(1), e12550.

Singh, J. K. N., & Kaur, A. (2023). Is teaching and learning in Chinese higher education classrooms internationalized? Perspectives from international students in China. *Higher Education Research & Development, 42*(5), 1283–1297.

Sun, W., Lin, X., Liang, Y., & Li, L. (2016). Regional inequality in underdeveloped areas: A case study of Guizhou province in China. *Sustainability, 8*(11), 1141.

Wang, J., Yang, M., & Maresova, P. (2020). Sustainable development at higher education in China: A comparative study of students' perception in public and private universities. *Sustainability, 12*(6), 2158.

Zhang, Q., Xu, C.-Y., Zhang, Z., Chen, X., & Han, Z. (2009). Precipitation extremes in a karst region: A case study in the Guizhou province, southwest China. *Theoretical and Applied Climatology, 101*(1–2), 53–65.

Zhao, T., Guo, J., Sang, G., & Edirisingha, P. (2024). 'Where you put your attention, where is your heart': Understanding rural teachers' perceptions and choices of retention in China. *Teachers and Teaching, 31*(6), 993–1008.

การรับรู้สื่อพุทธธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร: ผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย*

PERCEPTION OF BUDDHIST MEDIA IN THE INFORMATION AGE: IMPACTS ON PUBLIC FAITH IN THAI SOCIETY

พระอธิการสุดใจ อภิญฺาโณ[1] และ สมเดช นามเกตุ[2]

Phra Athikan Sudjai Abhiñāṇo[1] and Somdet Namket[2]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย[1-2]

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campas, Thailand[1-2]

Corresponding Author; E-mail: Cjinfinix su3@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสังคมข้อมูลข่าวสาร (2) เพื่อวิเคราะห์ช่องทางและความถี่ในการรับสื่อพุทธธรรมของประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล และ (3) เพื่อศึกษาผลกระทบของการรับสื่อพุทธธรรมผ่านสื่อดิจิทัลที่มีต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์เชิงแนวคิดเป็นหลักผลการศึกษาพบว่า สังคมไทยได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมข้อมูลข่าวสารที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้และการสร้างความหมายทางศาสนา โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่กลายเป็นช่องทางหลักในการเผยแผ่และเข้าถึงพุทธธรรมของประชาชนในชีวิตประจำวัน ลักษณะการรับสื่อมีทั้งแบบตั้งใจและไม่ตั้งใจ ผ่านระบบแนะนำเนื้อหาของแพลตฟอร์ม ซึ่งส่งผลให้การรับธรรมะมีความถี่สม่ำเสมอแต่กระจายตัว ตามพฤติกรรมผู้ใช้ ในด้านผลกระทบ พบว่า สื่อดิจิทัลมีทั้งด้านบวกและความท้าทาย กล่าวคือ ช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงธรรมะ ส่งเสริมการเกิดอัตลักษณ์พุทธศาสนิกชนยุคใหม่ และนำไปสู่ความศรัทธาเชิงวิพากษ์ที่เน้นการพัฒนาตนและการเยียวยาจิตใจ ขณะเดียวกัน อัลกอริทึมของสื่อดิจิทัลอาจก่อให้เกิดการรับรู้แบบจำกัดหรือ “กรงขังความเชื่อ” ส่งผลให้ความศรัทธามีลักษณะผิวเผินและขาดการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง โดยสรุป สื่อดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเผยแผ่และการรับรู้พุทธธรรมอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้ความศรัทธาในสังคมไทยมีลักษณะยืดหยุ่น เป็นปัจเจก และมีพลวัตมากขึ้น ทั้งนี้การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการพินิจพิจารณาอย่างมีเหตุผลจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการธำรงคุณค่าของพุทธธรรมในบริบทสังคมดิจิทัล

คำสำคัญ: สื่อดิจิทัล, พุทธธรรม, ความศรัทธา, สังคมข้อมูลข่าวสาร

---

* Received 28 March 2026; Revised 17 May 2026; Accepted 17 May 2026

Abstract

This academic article has three main objectives: (1) to examine concepts related to the information society; (2) to analyze the channels and frequency through which the public consumes Buddhist media via digital platforms; and (3) to investigate the impacts of exposure to Buddhist media through digital media on public faith in Thai society. The study primarily employs a literature review and conceptual analysis.The findings indicate that Thai society has transitioned into an information society in which digital technology plays a crucial role in shaping religious perception and meaning-making. Social media, in particular, has become a primary channel for disseminating and accessing Buddhist teachings in everyday life. Media consumption occurs both intentionally and unintentionally through platform recommendation systems, resulting in consistent yet behaviorally distributed exposure to Buddhist content.In terms of impact, digital media presents both benefits and challenges. On the one hand, it expands access to Buddhist teachings, fosters the emergence of a modern Buddhist identity, and promotes a form of critical faith that emphasizes self-development and mental well-being. On the other hand, digital media algorithms may lead to limited perception or a “filter bubble,” potentially resulting in superficial faith lacking deep reflection.In conclusion, digital media has significantly transformed the dissemination and perception of Buddhist teachings, making faith in Thai society more flexible, individualized, and dynamic. Promoting media literacy and critical reflection is therefore essential for sustaining the value of Buddhist teachings within the digital social context.

Keywords: digital media, Buddhist teachings, faith, information society

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัลและสังคมข้อมูลข่าวสารอย่างเต็มรูปแบบอันเป็นผลจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารสามารถถูกผลิต เผยแพร่ และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน นักวิชาการร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่า สื่อดิจิทัลมิได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็น โครงสร้างทางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความหมาย อัตลักษณ์ และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในโลกยุคใหม่ (Nick Couldry & Ulises A. Mejias, 2019) ในบริบทของศาสนา

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้นำไปสู่แนวคิดเรื่อง “ศาสนาในโลกดิจิทัล” (digital religion) ซึ่งอธิบายถึงกระบวนการที่ความเชื่อ คำสอน และการปฏิบัติทางศาสนาถูกถ่ายทอดและสร้างความหมายผ่านสื่อออนไลน์ งานศึกษาระยะหลังได้ชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ดิจิทัลมิได้เป็นเพียงช่องทางในการเผยแผ่ศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ของการมีส่วนร่วมทางศาสนา ซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่น เป็นปัจเจก และผสมผสานระหว่างโลกออนไลน์และออฟไลน์ (Heidi A. Campbell, 2021) นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบการรับรู้เนื้อหาทางศาสนาผ่านระบบอัลกอริทึม ซึ่งอาจส่งผลต่อการเข้าถึง ความเข้าใจ และการตีความคำสอนของผู้รับสาร (Pew Research Center, 2021)

สำหรับประเทศไทย ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของประชาชน การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลได้ส่งผลให้รูปแบบการเผยแผ่และการรับรู้พุทธธรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้สะท้อนว่า คนไทยหันมาใช้สื่อดิจิทัลในการเข้าถึงเนื้อหาทางศาสนาเพิ่มมากขึ้น ทั้งในรูปแบบของการฟังธรรมออนไลน์ การติดตามพระสงฆ์ผ่านสื่อสังคม และการเรียนรู้ธรรมะผ่านแอปพลิเคชัน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566) ขณะเดียวกัน นักวิชาการไทยได้ชี้ให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลมีบทบาททั้งในการส่งเสริมการเข้าถึงพุทธธรรมและในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความศรัทธาให้มีลักษณะเป็นปัจเจกและวิพากษ์มากขึ้น (พระมหาไพรวัลย์ วรวณฺโณ, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสื่อดิจิทัลจะช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงพุทธธรรมอย่างกว้างขวาง แต่ก็ได้ก่อให้เกิดความท้าทายสำคัญในด้านคุณภาพและความลึกซึ้งของเนื้อหา โดยเฉพาะการที่คำสอนทางศาสนาถูกย่อให้สั้นลงในรูปแบบของข้อความ คลิปวิดีโอ หรือเนื้อหาไวรัล ซึ่งอาจนำไปสู่การรับรู้แบบผิวเผินและขาดการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง (Campbell, H. A. (2021) นอกจากนี้ ระบบอัลกอริทึมของแพลตฟอร์มยังอาจสร้าง กรอบการรับรู้ ที่จำกัด ทำให้ผู้รับสารเข้าถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมของตนมากกว่าการเปิดรับมุมมองที่หลากหลาย ภายใต้บริบทดังกล่าว จึงเกิดคำถามสำคัญว่า ประชาชนในสังคมไทยมีรูปแบบการรับรู้และการบริโภคสื่อพุทธธรรมผ่านสื่อดิจิทัลอย่างไร และการรับสื่อดังกล่าวส่งผลต่อระดับและลักษณะของความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างไร การศึกษาประเด็นนี้จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจพลวัตของศาสนาในยุคดิจิทัล ตลอดจนการพัฒนารูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมร่วมสมัย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะนำเสนอบทความนี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสังคมข้อมูลข่าวสาร (2) วิเคราะห์ช่องทางและความถี่ในการรับสื่อพุทธธรรมของประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล และ (3) ศึกษาผลกระทบของการรับสื่อพุทธธรรมที่มีต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมข้อมูลข่าวสาร

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) เป็นกรอบอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากยุคอุตสาหกรรมไปสู่ยุคที่ “ข้อมูล ความรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัล” กลายเป็นทรัพยากรหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม แนวคิดพื้นฐานเริ่มต้นจากงานคลาสสิกของ Daniel Bell (1973) ที่เสนอว่าสังคมกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมหลังอุตสาหกรรม” ซึ่งให้ความสำคัญกับความรู้และผู้เชี่ยวชาญมากกว่าการผลิตสินค้า ต่อมา Manuel Castells (2010) ได้ขยายแนวคิดดังกล่าวผ่านทฤษฎี “สังคมเครือข่าย” (**network society)** โดยชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมร่วมสมัยถูกกำหนดโดยเครือข่ายการสื่อสารดิจิทัลที่ทำให้ข้อมูลไหลเวียนอย่างรวดเร็วข้ามพรมแดน

อย่างไรก็ตาม ในบริบทปัจจุบัน นักวิชาการร่วมสมัยได้พัฒนาแนวคิดสังคมข้อมูลข่าวสารไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มากขึ้น โดย Nick Couldry & Ulises A. Mejias (2021) เสนอว่า ข้อมูลได้กลายเป็นทรัพยากรเชิงอำนาจในระบบ “data capitalism” ที่บริษัทเทคโนโลยีสามารถรวบรวมและใช้ข้อมูลของผู้คนเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขณะที่ Zuboff, S. (2019) อธิบายแนวคิด “ทุนนิยมแบบเฝ้าระวัง” (surveillance capitalism) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของผู้ใช้ถูกติดตาม วิเคราะห์ และนำไปใช้เพื่อคาดการณ์และชักจูงการตัดสินใจ ในมิติของนิยาม Frank Webster (2014) เสนอว่าสังคมข้อมูลข่าวสารสามารถอธิบายได้ผ่าน 5 มิติ ได้แก่ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ อาชีพ พื้นที่ และวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลไม่ได้เป็นเพียงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของวิถีชีวิตและการสร้างความหมายทางสังคม ในขณะที่งานศึกษาร่วมสมัยยังชี้ให้เห็นว่าการแพร่กระจายของข้อมูลอย่างรวดเร็วผ่านสื่อดิจิทัลได้เปลี่ยนรูปแบบการรับรู้ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของผู้คนในสังคม (Pew Research Center, 2021)

ในบริบทของประเทศไทย การเข้าสู่สังคมข้อมูลข่าวสารมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากตะวันตก โดยมีลักษณะ “การพัฒนาแบบก้าวกระโดด” ผ่านการใช้โทรศัพท์มือถือและสื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลาย แม้โครงสร้างพื้นฐานและทักษะดิจิทัลจะยังพัฒนาไม่เท่ากัน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566) นักวิชาการไทยยังชี้ให้เห็นว่าสังคมดิจิทัลไทยเป็นการผสมผสานระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมดิจิทัลสมัยใหม่ ส่งผลให้เกิดรูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมที่มีลักษณะเฉพาะ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2564) อย่างไรก็ตาม สังคมข้อมูลข่าวสารยังเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะ “ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล” (digital divide) ซึ่งยังคงปรากฏในด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี ทักษะ และโอกาสในการใช้ประโยชน์จากข้อมูล นอกจากนี้ การแพร่กระจายของข่าวปลอม (misinformation) และข้อมูลที่บิดเบือนยังเป็นปัญหาสำคัญในยุคที่ทุกคนสามารถเป็นผู้ผลิตเนื้อหาได้ (Wardle & Derakhshan, 2021) ขณะเดียวกัน ประเด็นด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลก็ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่

โดยสรุป แนวคิดสังคมข้อมูลข่าวสารสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมโลกที่ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทเป็นแกนกลาง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แม้จะเปิดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลและการพัฒนาอย่างกว้างขวาง แต่ก็จำเป็นต้องเผชิญกับความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำ คุณภาพของข้อมูล และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

ช่องทางและความถี่ในการรับสื่อพุทธธรรมของประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล

ในยุคสังคมดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรับรู้ข่าวสารของประชาชน รวมถึงการเข้าถึงเนื้อหาทางศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ซึ่งในอดีตอาศัยการเผยแผ่ผ่านวัด หนังสือ และการเทศนาแบบเผชิญหน้า แต่ในปัจจุบันได้ขยายไปสู่แพลตฟอร์มดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง นักวิชาการด้านศาสนาและสื่อดิจิทัล เช่น Heidi A. Campbell (2021) ชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติทางศาสนา โดยทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงหลักธรรมได้สะดวก รวดเร็ว และไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ขณะเดียวกัน Stewart M. Hoover **และ** Nabil Echchaibi (2014) เสนอแนวคิด “Third Spaces of Digital Religion” ซึ่งอธิบายว่าพื้นที่ออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่ใหม่ของการสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาแบบผสมผสานระหว่างออนไลน์และออฟไลน์ ดังนั้น การศึกษาช่องทางและความถี่ในการรับสื่อพุทธธรรมผ่านสื่อดิจิทัลจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจพฤติกรรมการรับสื่อทางศาสนาในสังคมร่วมสมัย

1. ช่องทางการรับสื่อพุทธธรรมผ่านสื่อดิจิทัล

1.1 สื่อสังคมออนไลน์: ช่องทางหลักในการเผยแผ่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันพึ่งพาสื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะแพลตฟอร์ม เช่น Facebook, YouTube และ LINE ซึ่งสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (พระรุ่งตะวัน สิริวณฺโณ, 2566) Facebook ถือเป็นช่องทางหลักในบริบทสังคมไทย เนื่องจากมีฐานผู้ใช้งานจำนวนมาก การศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องง่ายและยังเอื้ออำนวยให้แก่ประชาชนทั่วไป เพราะไม่จำเป็นต้องเดินทางไปสืบค้นข้อมูลตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อหาความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพียงแต่มีโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ก็สามารถสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ เพราะสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้มีประโยชน์เพียงแค่สืบค้นข้อมูล แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหมู่พระสงฆ์ได้ ผ่านแอปพลิเคชันไม่ว่าจะเป็น Line Google Meet หรือ **Zoom** และยังแสดงธรรมะผ่านช่องทาง Facebook YouTube สามารถเผยแผ่ให้ผู้คนทั่วโลกได้รู้ถึงหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า หากการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้พึงพินิจและพิจารณาให้สำรวมในอิริยาบถของพระสงฆ์ เพื่อเป็นแบบอย่างให้สาธุชน ซึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ จึงต้องศึกษาสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อพัฒนาหลักการ วิธีการศึกษาและปรับปรุง

รูปแบบและทักษะการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร เพราะรูปแบบจะสมบูรณ์หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางและผู้รับสาร เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มีศักยภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนำเอาหลักการทางพุทธธรรมที่จะได้นำไปใช้ในการสร้างสรรค์ และประยุกต์ใช้ได้ต่อไป (พระศุภชาติ (ธมฺมิสฺสโร) สำลีวงษ์ และคณะ, 2024)

1.2 YouTube: สื่อวิดีโอและการสื่อสารเชิงประสบการณ์ YouTube เป็นอีกหนึ่งแพลตฟอร์มสำคัญที่ช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะมีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในรูปแบบวิดีโอถ่ายทอดสดและวิดีโอบันทึกย้อนหลัง ซึ่งสามารถสร้างประสบการณ์ทางจิตวิญญาณผ่านภาพ เสียง และการเล่าเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานศึกษาของ Campbell, H. A. (2021) ชี้ว่า แพลตฟอร์ม วิดีโอออนไลน์เปิดโอกาสให้ทั้งพระสงฆ์ ฆราวาส และนักวิชาการสามารถมีส่วนร่วมในการตีความและเผยแพร่ธรรมะ ส่งผลให้เนื้อหาทางศาสนาเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ง่ายขึ้น และมีลักษณะไม่เป็นทางการมากขึ้น นอกจากนี้กรณีของ Global Buddhist Network (GBN) ยังสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของสื่อพุทธศาสนา จากการออกอากาศผ่านดาวเทียมสู่การใช้ YouTube และแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางหลัก

1.3 แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ และ Podcast นอกเหนือจากสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ธรรมะแอปพลิเคชัน และ Podcast ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้าง “ระบบนิเวศสื่อธรรมะ” (religious media ecosystem) ที่ตอบสนองพฤติกรรมของผู้ใช้ในยุคดิจิทัล โดยช่วยให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา และสามารถเรียนรู้ควบคู่กับกิจกรรมประจำวัน Heidi A. Campbell และ Paul H. Cheong (2024) ชี้ว่า เทคโนโลยีใหม่ เช่น อุปกรณ์พกพา ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และความเป็นจริงเสมือน (VR) จะมีบทบาทมากขึ้นในการปฏิบัติและการเรียนรู้ทางศาสนาในอนาคต

2. ความถี่ในการรับสื่อพุทธธรรม

ในด้านความถี่ของการรับสื่อพุทธธรรม งานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ประชาชนมักรับสื่อธรรมะผ่านสื่อดิจิทัลในลักษณะ “เป็นครั้งคราว” เช่น สัปดาห์ละ 1–2 ครั้ง หรือเมื่อพบเนื้อหาที่น่าสนใจในสื่อสังคมออนไลน์ ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมดังกล่าวคือ “การรับสารแบบไม่ตั้งใจ” (incidental exposure) กล่าวคือ ผู้ใช้สื่อพบเนื้อหาธรรมะโดยบังเอิญจากระบบแนะนำ (algorithm) ระหว่างการใช้งานทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสื่อดิจิทัลร่วมสมัย งานวิจัยของจุฑามาศ โรบินสัน (2560) พบว่า พระสงฆ์รุ่นใหม่มักเผยแพร่เนื้อหาธรรมะผ่าน **Facebook** วันละ 1–2 ครั้ง โดยมีบทบาทเป็น “สื่อบุคคล” (personal media) ที่ช่วยขับเคลื่อนการสื่อสารทางศาสนาในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า ช่วงเวลาที่ประชาชนรับสื่อธรรมะมากที่สุดคือ ช่วงเวลากลางคืน (ประมาณ 20.00–24.00 น.) ซึ่งเป็นช่วงเวลาพักผ่อนและเปิดรับเนื้อหาที่มีความหมายเชิงจิตใจ และ พระมหาชูชาติ จิรสุทฺโธ (2565) ยังชี้ให้เห็นว่า

ความถี่ในการรับสื่อธรรมะออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาในโลกออฟไลน์ เช่น การเข้าวัดหรือการปฏิบัติธรรม

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับสื่อพุทธธรรม

การรับสื่อพุทธธรรมในยุคดิจิทัลขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ 1. พฤติกรรมผู้ใช้สื่อ: นิยมเนื้อหาสั้น กระชับ เข้าใจง่าย 2. รูปแบบการนำเสนอ: วิดีโอ คลิปสั้น และอินโฟกราฟิก ช่วยเพิ่มความน่าสนใจ 3. บทบาทของพระสงฆ์และองค์กรศาสนา: ต้องปรับตัวด้านทักษะดิจิทัล 4. โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ อย่างไรก็ตาม Heidi A. Campbell (2021) เตือนว่า การลดทอนเนื้อหาธรรมะให้เหลือเพียงคำคมหรือเนื้อหาไวรัลอาจนำไปสู่การบริโภคศาสนาแบบผิวเผินและขาดความลึกซึ้ง

โดยสรุป สื่อดิจิทัลได้กลายเป็น “พาหนะสำคัญ” ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 โดยทำให้การเข้าถึงธรรมะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันผ่านสมาร์ทโฟนและแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่องทางหลัก ได้แก่ Facebook, YouTube และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ขณะที่พฤติกรรมผู้ใช้มีลักษณะรับสารแบบไม่ตั้งใจและเป็นช่วงเวลา ในขณะเดียวกันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลยังเป็นกระบวนการผสมผสานระหว่างโลกออนไลน์และออฟไลน์ ซึ่งสะท้อนแนวคิด “Hybrid Religious Identity” โดยความสำเร็จของการสื่อสารไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และความพร้อมของผู้เผยแผ่ ในยุคสังคมดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรับรู้ข่าวสารของประชาชน รวมทั้งการเข้าถึงเนื้อหาทางศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ซึ่งเดิมอาศัยการเผยแผ่ผ่านการเทศนาในวัด หนังสือ หรือสื่อดั้งเดิม แต่ปัจจุบันได้ขยายไปสู่แพลตฟอร์มดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง นักวิชาการหลายท่านชี้ให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เนื่องจากช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหลักธรรมได้สะดวก รวดเร็ว และไม่จำกัดเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์สื่อสารแบบพกพา เช่น สมาร์ทโฟน ทำให้การรับสื่อธรรมะสามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของผู้คน ดังนั้น การศึกษาช่องทางและความถี่ในการรับสื่อพุทธธรรมผ่านสื่อดิจิทัลจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยทำความเข้าใจพฤติกรรมการรับสื่อทางศาสนาในสังคมร่วมสมัย และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมดิจิทัล

ผลกระทบของการรับสื่อพุทธธรรมผ่านสื่อดิจิทัลที่มีต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย

การอุบัติขึ้นของเทคโนโลยีสารสนเทศได้เปลี่ยนผ่านสังคมไทยจากยุคจารีตเข้าสู่ยุค “ศาสนาดิจิทัล” (Digital Religion) อย่างเต็มรูปแบบ การที่ Heidi Campbell (2013) เสนอแนวคิดเรื่องพื้นที่ที่สาม (Third Space) ในปี 2013 นั้นถือเป็นรากฐานสำคัญ และ Heidi

Campbell อธิบายว่าเป็นสภาวะที่พื้นที่ทางศาสนาแบบออฟไลน์และออนไลน์หลอมรวมกันจนเกิดเป็น “พื้นที่ที่สาม” (Third Space) พื้นที่นี้ไม่ได้เป็นเพียงช่องทางเผยแผ่สาร แต่เป็นระบบนิเวศใหม่ที่ปรับเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง “ผู้สอน” และ “ผู้รับ” ส่งผลให้ความศรัทธาของคนไทย ไม่ได้ยึดโยงอยู่กับสถาบันสงฆ์หรือวัดในเชิงกายภาพเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่กลายเป็นความศรัทธาที่มีลักษณะลื่นไหลและเป็นปัจเจกนิยมสูง

ในปัจจุบัน Justin McDaniel (2024) ได้ขยายความว่า พื้นที่ดิจิทัลในไทยได้เปลี่ยนจากเพียง “ช่องทางสื่อสาร” กลายเป็น “ศาสนสถานเสมือนจริง” (Virtual Sacred Spaces) ที่มีอิทธิพลเหนือพื้นที่ทางกายภาพ ความศรัทธาไม่ได้ถูกจำกัดด้วยกำแพงวัด แต่ถูกกำหนดด้วยอัลกอริทึมที่คัดสรรเนื้อหาธรรมะให้สอดคล้องกับความสนใจส่วนบุคคล ส่งผลให้เกิดความศรัทธาแบบ “ปัจเจกนิยมดิจิทัล” ที่มีความเฉพาะตัวสูงกว่ายุคใด ๆ นอกจากนี้ พิเชฐ สายพันธ์ (2565) ได้ระบุว่าเทคโนโลยีสารสนเทศทำหน้าที่เป็นตัวกลางใน การ “ลดทอนความเป็นสถาบัน” (De-institutionalization) ของพุทธศาสนาไทย สื่อดิจิทัลอนุญาตให้ พุทธธรรมถูกตีความใหม่ผ่านวัฒนธรรมประชานิยม (Pop Culture) และการไลฟ์สด ซึ่งทำให้ความศรัทธาในปัจจุบันมีความลื่นไหล (Fluidity) และมักยึดโยงอยู่กับ “ตัวตน” ของผู้สื่อสารธรรมะในโลกออนไลน์มากกว่าตัวแทนจากสถาบันสงฆ์อย่างเป็นทางการ ในมิติของโลกเสมือน Gregory Price Grieve (2023) ชี้ให้เห็นว่าสภาวะศาสนาดิจิทัลในปัจจุบันได้ก้าวข้ามไปสู่ยุค “พุทธศาสนาบนแพลตฟอร์ม” (Platform Buddhism) ที่ซึ่งการสะสมบุญ (Merit-making) และการแสดงออกทางศรัทธาถูกเปลี่ยนให้เป็นข้อมูล (Datafication) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้รับสาร จึงไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดธรรมะ แต่เป็นการสร้างประสบการณ์ร่วม (User Experience) ในระบบนิเวศดิจิทัลที่ตอบโจทย์ความต้องการทางจิตวิทยาและความเหงาของปัจเจกในสังคมสมัยใหม่ ดังนั้น ในบริบทผลกระทบของการรับสื่อพุทธธรรมผ่านสื่อดิจิทัลที่มีต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย ผู้เขียนจึงขอนำเสนอใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. การกระจายอำนาจทางศรัทธาและสภาวะ “ตลาดธรรมะ” (Dharma Marketplace)

ในอดีต วัด และพระสงฆ์คือ ผู้ผูกขาดการตีความหลักธรรมผ่านธรรมาสน์ แต่พระไพศาล วิสาโล (2562) ชี้ให้เห็นว่า สื่อดิจิทัลได้ทลายกำแพงวัดลง ทำให้เกิด “ตลาดธรรมะ” ที่ประชาชนมีสถานะเป็น “ผู้บริโภค” ที่มีอำนาจเลือกรับสารตามความพึงพอใจและจริตส่วนตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ Manuel Castells (2010) ที่มองว่าในสังคมเครือข่าย (Network Society) ความศรัทธาจะถูกขับเคลื่อนผ่านการสื่อสารแนวราบ (Horizontal Communication) การแชร์และการส่งต่อข้อมูลทำให้พุทธธรรมกลายเป็น “กระแสวัฒนธรรม” ที่มาไวไปไว ความศรัทธาในยุคนี้จึงมีความเปราะบางและเปลี่ยนแปลงได้ง่ายตามการจัดลำดับความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ พิเชฐ สายพันธ์ (2565) ยังเสริมว่า

สื่อใหม่ได้เปลี่ยนธรรมะให้กลายเป็นความบันเทิงเชิงสาระ (Edutainment) ผ่านการใช้ภาษาและรูปแบบที่ขบขันหรือทันเหตุการณ์ ปรากฏการณ์นี้สร้าง “ความรู้สึกร่วม” (Sense of Belonging) ให้กับกลุ่มคนที่เคยรู้สึกห่างเหินจากศาสนา เช่น กลุ่ม LGBTQ+ หรือวัยรุ่น ทำให้เกิดศรัทธาในรูปแบบใหม่ที่ไม่เน้นความศักดิ์สิทธิ์ (Sacredness) แต่เน้น “ความเป็นพวกพ้อง” และการเข้าถึงง่ายแทน อย่างไรก็ตาม พระไพศาล วิสาโล ตั้งข้อสังเกตที่น่าพิจารณาว่า เมื่อธรรมะกลายเป็นสินค้าในตลาดดิจิทัล ย่อมนำมาซึ่งแรงกดดันในการปรับสูตร คำสอนให้ตรงกับความต้องการของตลาด หลักธรรมที่ฟังดูท้าทายหรือต้องอาศัยความเพียรพยายามในการปฏิบัติจึงมีแนวโน้มจะถูกละเลยหรือนำเสนออย่างบิดเบือน ในขณะที่คำสอนที่ให้ผลทางอารมณ์ทันที เช่น สติในชีวิตประจำวัน หรือการยอมรับความเปลี่ยนแปลงกลับได้รับความนิยมสูงกว่า

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การกระจายอำนาจทางศรัทธาและสภาวะ “ตลาดธรรมะ” สะท้อนให้เห็นถึงสถานะใหม่ของประชาชนที่ขยับจากผู้นอบน้อมรับสารสู่การเป็นผู้บริโภคที่มีอำนาจเลือกตามจริต และความ พึงพอใจส่วนบุคคล เมื่อความศรัทธาถูกขับเคลื่อนผ่านการสื่อสารแนวราบ ความเชื่อจึงไม่ได้เคลื่อนจากบนลงล่างอีกต่อไป แต่ถูกแชร์และส่งต่อจนกลายเป็น “กระแสวัฒนธรรม” ที่มีความลื่นไหล แต่กลับเปราะบางเพราะต้องผูกติดอยู่กับความผันผวนของอัลกอริทึม และกระแสนิยมในสื่อสังคมออนไลน์ ความน่าสนใจของตลาดธรรมะยุคนี้ ยังอยู่ที่การก้าวข้ามกรอบความศักดิ์สิทธิ์แบบจารีตไปสู่รูปแบบความบันเทิงเชิงสาระ การใช้ภาษาที่ขบขัน และทันสมัยได้สร้างความรู้สึกร่วมให้แก่กลุ่มคนชายขอบและเยาวชน ทำให้พุทธศาสนาเข้าถึงง่ายและให้ความสำคัญกับความเป็นพวกพ้องมากกว่าพิธีกรรมที่ห่างไกลจากชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางเสรีภาพในการเลือกนี้ย่อมแฝงไปด้วยความสุ่มเสี่ยง เมื่อธรรมะถูกปรับสูตรให้กลายเป็น “สินค้าทางจิตวิญญาณ” ที่ต้องตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค หลักธรรมที่ต้องอาศัยความเพียรหรือความยากลำบากในการปฏิบัติจึงมักถูกละเลย ในขณะที่คำสอนที่เน้นการปลอบประโลมทางอารมณ์กลับถูกหยิบยกมานำเสนออย่างโดดเด่น สภาวะนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า สื่อดิจิทัลแม้จะขยายขอบเขตศรัทธาให้กว้างขวางขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้สาระสำคัญของพุทธธรรมถูกลดทอนลงเหลือเพียงผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความพึงพอใจระยะสั้นในโลกดิจิทัลเท่านั้น

2. ระบบอัลกอริทึมกับการสร้าง “กรงขังความเชื่อ” (Echo Chambers of Faith)

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา งานวิจัยด้านสื่อสังคมและอัลกอริทึมได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า “ระบบแนะนำเนื้อหา” มิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวกลางในการส่งผ่านข้อมูลเท่านั้น หากยังมีบทบาทเชิงโครงสร้างในการก่อรูปความเชื่อของผู้ใช้ในลักษณะที่ปิดล้อมและตอกย้ำความคิดเดิม ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “กรงขังความเชื่อ” (Echo Chambers of Faith) โดย Cinus, F., et al. (2021) อธิบายว่าอัลกอริทึม โดยเฉพาะระบบแนะนำเพื่อนและเครือข่ายสังคม มีแนวโน้มเสริมสร้างความเป็นกลุ่มก้อนของผู้ที่มีความคิดคล้ายคลึงกัน

(homophily) ส่งผลให้โครงสร้างเครือข่ายยิ่งปิดตัวและนำไปสู่การแบ่งขั้วทางความคิดที่รุนแรงมากขึ้น ขณะที่ Alatawi, F., et al. (2021) ชี้ให้เห็นว่า ปรากฏการณ์ echo chamber มิได้เกิดจากเทคโนโลยีเพียงฝ่ายเดียว หากแต่เป็นผลจากการทำงานร่วมกันระหว่าง “อคติของอัลกอริทึม” และ “อคติทางความคิดของมนุษย์” (confirmation bias) ซึ่งอัลกอริทึมมักออกแบบมาเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม (engagement) โดยการคัดเลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมของผู้ใช้ จึงยิ่งตอกย้ำการรับรู้แบบด้านเดียวอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของ Hartmann, T., et al. (2024) ซึ่งครอบคลุมงานวิจัยจำนวนมากในสาขา computational social science ยังยืนยันว่าปรากฏการณ์ echo chamber และการแบ่งขั้วทางความคิด (polarization) เป็นแนวโน้มที่ปรากฏอย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่าระดับความรุนแรงและรูปแบบจะขึ้นอยู่กับทั้งการออกแบบของอัลกอริทึม และพฤติกรรมการเลือกเสพสื่อของผู้ใช้ก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “กรงขังความเชื่อ” มิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หากแต่เป็นผลของกระบวนการเชิงเหตุปัจจัยที่ซับซ้อน เมื่อพิจารณาในบริบทของศาสนา งานศึกษาเชิงประจักษ์ล่าสุด Korowa et al. (2025) พบว่า แพลตฟอร์มสื่อสังคม เช่น TikTok มีบทบาทในการส่งเสริมการรับรู้เนื้อหาทางศาสนาที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมของผู้ใช้ส่งผลให้เกิดการตอกย้ำอัตลักษณ์ทางศาสนาและเพิ่มระดับความไม่เปิดรับต่อความเห็นที่แตกต่าง ปรากฏการณ์นี้ จึงสอดคล้องกับข้อสังเกตของ McDaniel, J. (2024) ที่มองว่าอัลกอริทึมทำหน้าที่เป็นกลไกคัดกรองเนื้อหาเชิงเลือก (selective exposure) และยังสอดรับกับข้อห่วงใยของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2552) ที่เตือนถึงอันตรายของ “ธรรมะสำเร็จรูป” หรือ “ธรรมะคำคม” ซึ่งถูกย่อส่วนเพื่อความรวดเร็วในการบริโภค โดยขาดกระบวนการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง (โยนิโสมนสิการ) เมื่อบูรณาการองค์ความรู้จากทั้งมิติเทคโนโลยีและพุทธปรัชญา

อัลกอริทึม (Algorithm) คือ ชุดของขั้นตอนหรือกฎเกณฑ์ที่ถูกออกแบบมาอย่างเป็นลำดับ เพื่อใช้แก้ปัญหาหรือดำเนินงานบางอย่างให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยอาจอยู่ในรูปแบบของสูตรคำนวณ วิธีคิด หรือคำสั่งในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในเชิงง่าย อัลกอริทึมเปรียบได้กับ “คู่มือการทำงานทีละขั้น” ในบริบทของเทคโนโลยีดิจิทัล อัลกอริทึมมีบทบาทสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มอย่าง Facebook, TikTok หรือ YouTube ซึ่งใช้อัลกอริทึมในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้ (เช่น กดไลก์ ดูนาน คอมเมนต์) คัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา (content recommendation) ทำนายว่า “สิ่งใดที่ผู้ใช้น่าจะสนใจมากที่สุด” ดังนั้นอัลกอริทึมจึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ แต่เป็น “กลไกเบื้องหลังการตัดสินใจ” ของระบบดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อสิ่งที่เราเห็น คิด และเชื่อในชีวิตประจำวัน (National Network of Libraries of Medicine, 2022) จะเห็นได้ว่าอัลกอริทึม (Algorithm) มิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคนิค แต่เป็น “ตัวเร่งเชิงโครงสร้าง” ที่ทำงานร่วมกับอคติของมนุษย์และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบย่อส่วนก่อให้เกิดสภาวะที่ความศรัทธาถูกหล่อหลอมภายในพื้นที่ปิดของ

การรับรู้ส่งผลให้ศรัทธาดังกล่าวมีลักษณะผิวเผิน ขาดการไตร่ตรอง และมีแนวโน้มแข็งตัวเป็นความเชื่อที่ยากต่อการวิพากษ์ในระยะยาว

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระบบอัลกอริทึมกับการสร้าง “กรงขังความเชื่อ” ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์มิได้เป็นเพียงเครื่องมือคัดเลือกข้อมูล แต่มีบทบาทสำคัญในการก่อรูปและตอกย้ำความเชื่อของผู้ใช้ผ่านกระบวนการ “กรงขังความเชื่อ” (Echo Chambers of Faith) ซึ่งทำให้ผู้ใช้ได้รับเนื้อหาที่สอดคล้องกับความคิดเดิมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วทางความคิดและ ลดการเปิดรับมุมมองที่แตกต่าง ขณะเดียวกัน งานทบทวนวรรณกรรมยังยืนยันว่าปรากฏการณ์นี้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการออกแบบอัลกอริทึมและพฤติกรรมของผู้ใช้ในบริบททางศาสนา อัลกอริทึมยิ่งมีบทบาทในการคัดกรองและนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความศรัทธาเดิม จนก่อให้เกิด “กรงขังความเชื่อ” ที่เสริมสร้างความเข้าใจแบบด้านเดียวและลดการไตร่ตรองเชิงลึก และเตือนถึงอันตรายของการบริโภค “ธรรมะสำเร็จรูป” ซึ่งอัลกอริทึมจึงควรถูกมองว่าเป็นทั้ง “กลไกทางเทคนิค” และ “ตัวเร่งเชิงโครงสร้าง” ที่ทำงานร่วมกับอคติของมนุษย์ ส่งผลให้ความเชื่อถูกหล่อหลอมในลักษณะปิด ตื้น และมีแนวโน้มแข็งตัวในระยะยาว

3. การเปลี่ยนผ่านสู่ความศรัทธาเชิงวิพากษ์และพื้นที่เสมือน

ในบริบทของสังคมดิจิทัลร่วมสมัย ความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาได้แปรเปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่ลักษณะที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เริ่มพัฒนา “อัตลักษณ์พุทธศาสนิกชนยุคใหม่” (Modern Buddhist Identity) ซึ่งเน้นการตีความธรรมะในฐานะเครื่องมือสำหรับการดำเนินชีวิตมากกว่าการยึดโยงกับพิธีกรรมแบบดั้งเดิม งานศึกษาของ Brooke Schedneck (2021) ชี้ให้เห็นว่าพุทธศาสนาในบริบทสมัยใหม่มีแนวโน้มถูก “ทำให้เป็นเรื่องของจิตวิทยา” (psychologization) มากขึ้น กล่าวคือ ธรรมะถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนาตนเองและการจัดการอารมณ์ และ กนกพร นุ่มทอง (2565) พบว่าคนไทยรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับ “ธรรมะเชิงมินิมอล” (Minimalist Dhamma) ที่สื่อสารง่าย กระชับ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตดิจิทัล ส่งผลให้ความศรัทธาเปลี่ยนจาก “การกราบไหว้บูชา” ไปสู่ “ศรัทธาเชิงจริยธรรมและการพัฒนาตน” ในอีกด้านหนึ่ง อภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2564) อธิบายว่าสื่อสังคมออนไลน์ได้สร้างสภาวะของ “ความศรัทธาเชิงวิพากษ์” (Critical Faith) โดยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและตั้งคำถามต่อสถาบันสงฆ์และผู้นำทางศาสนาได้อย่างกว้างขวาง และทันทีทันใดส่งผลให้ความศรัทธาแบบมืดบอด (blind faith) ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม สุรพศ ทวีศักดิ์ (2563) ได้เตือนว่าเมื่อความศรัทธาถูกผูกโยงกับ “การสร้างแบรนด์ตัวบุคคล” (personality cult) ของผู้นำทางจิตวิญญาณ ความน่าเชื่อถือที่สั่นคลอนในโลกดิจิทัลอาจนำไปสู่การเสื่อมศรัทธาอย่างรวดเร็วและรุนแรงกว่ายุคก่อนหน้า

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในสังคมดิจิทัลร่วมสมัย ความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาได้เปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่ลักษณะที่ยืดหยุ่นและเน้นปัจเจกมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่น

ใหม่ที่พัฒนา “อัตลักษณ์พุทธศาสนิกชนยุคใหม่” ซึ่งมองธรรมะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนและจัดการชีวิตมากกว่าการยึดโยงกับพิธีกรรม ขณะเดียวกันสื่อสังคมออนไลน์ได้เปิดพื้นที่ให้เกิด “ความศรัทธาเชิงวิพากษ์” ที่ประชาชนสามารถตรวจสอบและตั้งคำถามต่อสถาบันศาสนาได้ ส่งผลให้ความศรัทธาแบบมืดบอดลดลง อย่างไรก็ตามเมื่อความศรัทธาถูกผูกกับภาพลักษณ์ของบุคคลในโลกดิจิทัลก็มีความเปราะบางสูง หากความน่าเชื่อถือถูกสั่นคลอน อาจนำไปสู่การเสื่อมศรัทธาอย่างรวดเร็วและรุนแรงกว่ายุคก่อน

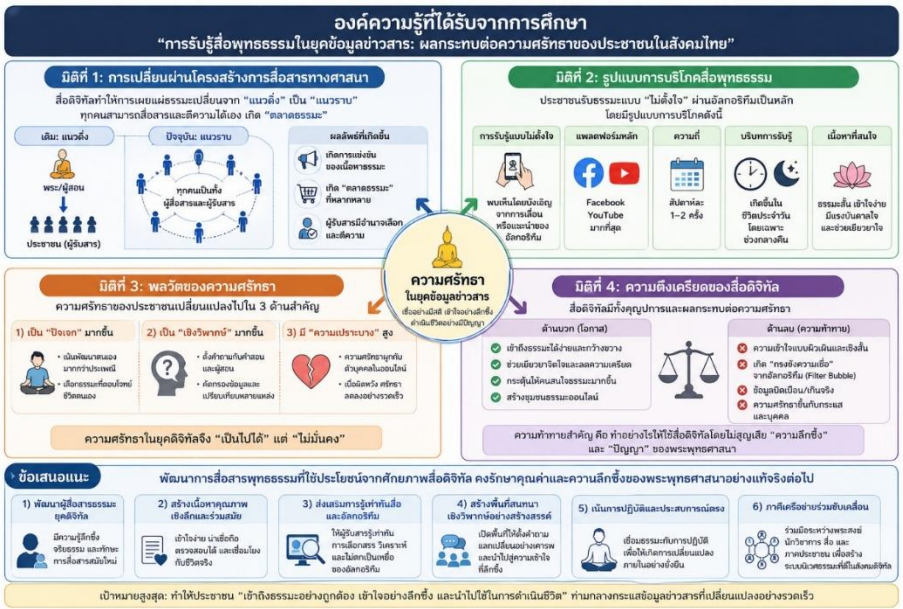
4. พุทธธรรมในโลกเสมือนและการเยียวยาจิตใจ

การเปลี่ยนผ่านของพุทธศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงระดับแนวคิด หากยังขยายไปสู่รูปแบบการปฏิบัติใน “โลกเสมือน” อย่างมีนัยสำคัญ Gregory Price Grieve (2022) ชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมทางศาสนาได้ถูกปรับเข้าสู่บริบทของ metaverse และแพลตฟอร์มออนไลน์ เกิดเป็นรูปแบบ “การทำบุญดิจิทัล” (digital merit-making) ซึ่งเปลี่ยนนิยามของ “เนื้อนาบุญ” จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพไปสู่ประสบการณ์เชิงดิจิทัลที่เน้นความสะดวกและประสบการณ์ของผู้ใช้ (user experience) ขณะเดียวกันงานวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (2566) พบว่าแรงจูงใจของคนไทยในการเข้าถึงธรรมะผ่านสื่อดิจิทัลได้เปลี่ยนจากการ “ขอพรเพื่อความสำเร็จ” ไปสู่การแสวงหา “การเยียวยาทางจิตใจ” (mental health turn) อย่างชัดเจน สื่อดิจิทัลจึงทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ปลอดภัยทางอารมณ์” (emotional safe space) ที่ช่วยลดความเครียดและตอบสนองต่อสภาวะความกดดันในสังคมสมัยใหม่ ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านสู่โลกดิจิทัล ได้ส่งผลให้พุทธศาสนาเคลื่อนจากระบบความเชื่อแบบดั้งเดิมไปสู่รูปแบบที่เน้นปัจเจก ประสบการณ์และการตีความเชิงวิพากษ์มากขึ้น ทั้งยังทำให้ความศรัทธามีลักษณะเป็นพลวัต (dynamic) ที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางเทคโนโลยีและสังคม ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวของพุทธธรรมในฐานะ “เครื่องมือเพื่อการดำรงชีวิตและการเยียวยาจิตใจ” ในโลกสมัยใหม่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลได้ขยายจากระดับแนวคิดไปสู่การปฏิบัติใน “โลกเสมือน” อย่างชัดเจน โดยพิธีกรรมและการทำบุญถูกปรับให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์ หรือ “การทำบุญดิจิทัล” ซึ่งเปลี่ยนความหมายของศรัทธาจากการปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพไปสู่ประสบการณ์ที่เน้นความสะดวกและการใช้งาน ของผู้ใช้ ขณะเดียวกันแรงจูงใจของผู้คนในการเข้าถึงธรรมะผ่านสื่อดิจิทัลได้เปลี่ยนจากการแสวงโชคลาภไปสู่การดูแลและเยียวยาสุขภาพจิต ทำให้สื่อดิจิทัลกลายเป็น “พื้นที่ปลอดภัยทางอารมณ์” ในสังคมที่มีความกดดันสูง ซึ่งการเปลี่ยนผ่านสู่โลกเสมือนส่งผลให้พุทธธรรมมีลักษณะยืดหยุ่น เป็นปัจเจกและเน้นประสบการณ์มากขึ้น พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิตและการเยียวยาจิตใจในโลกสมัยใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่อง “การรับรู้สื่อพุทธธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร ผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย” ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา สามารถเขียนเป็นแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การรับรู้สื่อพุทธธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร: ผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย

ภาพองค์ความรู้เรื่อง การรับรู้สื่อพุทธธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร ผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมดิจิทัล โดยมี ความศรัทธาในยุคข้อมูลข่าวสาร เป็นแกนกลางของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ และระบบอัลกอริทึมที่เข้ามากำหนดรูปแบบการสื่อสารและการรับรู้ทางศาสนาในสังคมไทย

องค์ความรู้ที่ค้นพบประกอบด้วย 4 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติที่ 1 การเปลี่ยนผ่านโครงสร้างการสื่อสารทางศาสนา ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนจากการสื่อสารแบบแนวดิ่งที่พระสงฆ์เป็นผู้ส่งสารหลัก ไปสู่การสื่อสารแบบแนวราบที่ประชาชนสามารถเลือก ตีความ และเผยแพร่ธรรมะได้ด้วยตนเองผ่านสื่อดิจิทัล จนเกิดลักษณะของ ตลาดธรรมะ ในโลกออนไลน์ มิติที่ 2 รูปแบบการบริโภคสื่อพุทธธรรม พบว่าประชาชนรับรู้ธรรมะผ่าน Facebook YouTube และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ในลักษณะ การรับสารแบบไม่ตั้งใจ ผ่านระบบแนะนำเนื้อหาของอัลกอริทึม โดยการรับสื่อมักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและช่วงเวลาพักผ่อน มิติที่ 3 พลวัตของความศรัทธา แสดงให้เห็นว่าความศรัทธาของประชาชนมีลักษณะเป็นปัจเจกมากขึ้น เน้นการพัฒนาตน การ

เยียวยาจิตใจ และการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อความเชื่อดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็มีความเปราะบางสูงจากการผูกโยงกับบุคคลหรือกระแสในโลกออนไลน์ และมิติที่ 4 ความตึงเครียดของสื่อดิจิทัล ซึ่งแม้สื่อดิจิทัลจะช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงธรรมะและสร้างพื้นที่เยียวยาทางจิตใจ แต่ก็อาจก่อให้เกิด กรงขังความเชื่อ และการรับรู้แบบผิวเผินจากอิทธิพลของอัลกอริทึม

ดังนั้น องค์ความรู้จากการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารพุทธธรรมในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ที่สามารถใช้ประโยชน์จากศักยภาพของสื่อดิจิทัลควบคู่กับการรักษาความลึกซึ้งของหลักพุทธธรรม ตลอดจนส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการพินิจพิจารณาอย่างมีเหตุผล เพื่อธำรงคุณค่าของพระพุทธศาสนาในสังคมข้อมูลข่าวสารอย่างยั่งยืน

บทสรุป

บทความนี้มุ่งศึกษาการรับรู้สื่อพุทธธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร ผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชนในสังคมไทย ผ่าน 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ ประการแรก ในด้านแนวคิดสังคมข้อมูลข่าวสาร พบว่าสังคมร่วมสมัยได้เปลี่ยนผ่านสู่สังคมที่ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นโครงสร้างหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นสังคมเครือข่าย ที่การสื่อสารผ่านระบบดิจิทัลมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและความเชื่อของผู้คนอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้พุทธศาสนาต้องปรับตัวเข้าสู่บริบทของ ศาสนาดิจิทัลที่ผสานโลกออนไลน์และออฟไลน์เข้าด้วยกัน ประการที่สอง ในด้านช่องทางและความถี่ในการรับสื่อพุทธธรรม พบว่าสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube และแอปพลิเคชันต่าง ๆ กลายเป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงธรรมะของประชาชน โดยมีลักษณะสำคัญคือ การรับสารแบบไม่ตั้งใจ (incidental exposure) ผ่านระบบแนะนำเนื้อหา ทำให้ธรรมะกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ความถี่ในการรับสื่อมักเป็นแบบเป็นครั้งคราว และขึ้นอยู่กับพฤติกรรมผู้ใช้ รูปแบบเนื้อหา และการออกแบบแพลตฟอร์มดิจิทัล ประการที่สาม ในด้านผลกระทบของสื่อดิจิทัลต่อความศรัทธา พบว่า มีทั้งมิติด้านบวกและความท้าทาย กล่าวคือ สื่อดิจิทัลช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงพุทธธรรมก่อให้เกิด ศรัทธาเชิงวิพากษ์ และอัตลักษณ์ทางศาสนาแบบใหม่ที่เน้นการพัฒนาตนและการเยียวยาจิตใจ ขณะเดียวกัน ก็ทำให้เกิดปรากฏการณ์ตลาดธรรมะ และ กรงขังความเชื่อ จากการทำงานของอัลกอริทึม ซึ่งคัดเลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิม ส่งผลให้ความศรัทธามีลักษณะเฉพาะบุคคล ลื่นไหล แต่ก็เปราะบางและอาจขาดความลึกซึ้ง

โดยสรุป สื่อดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบการเผยแผ่ การรับรู้ และลักษณะของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยอย่างมีนัยสำคัญ จากระบบที่ยึดโยงกับสถาบันไปสู่ระบบที่เน้นปัจเจกและประสบการณ์มากขึ้น แม้จะเปิดโอกาสให้เข้าถึงธรรมะได้อย่างกว้างขวางและตอบโจทย์ชีวิตสมัยใหม่แต่ก็จำเป็นต้องพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและการ

พินิจพิจารณาอย่างลึกซึ้ง เพื่อรักษาสาระสำคัญของพุทธธรรมให้คงอยู่ในบริบทของสังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กนกพร นุ่มทอง. (2565). ธรรมะมินิมอล: การปรับตัวของพุทธศาสนาเพื่อคนรุ่นใหม่ในสังคมดิจิทัล. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จุฑามาศ โรบินสัน. (2560). การสื่อสารธรรมะผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทยรุ่นใหม่. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า, 4(1), 45-62.

พิเชฐ สายพันธ์. (2565). พุทธศาสนาไทยในยุคดิจิทัล: การลดทอนความเป็นสถาบันและการเกิดขึ้นของศรัทธาทางเลือก. วารสารมานุษยวิทยา, 5(2), 112-135.

พระไพศาล วิสาโล. (2562). พุทธศาสนาในโลกสมัยใหม่. มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระมหาไพรวัลย์ วรวณฺโณ. (2564). พุทธศาสนากับการสื่อสารในยุคดิจิทัล: บทเรียนและความท้าทาย. กรุงเทพฯ: ไร้พรมแดน.

พระมหาชูชาติ จิรสุทฺโธ. (2565). ผลกระทบของการรับสื่อธรรมะออนไลน์ต่อพฤติกรรมทางศาสนาของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(3), 890-905.

พระรุ่งตะวัน สิริวณฺโณ. (2566). พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ในยุค 5G. วารสารการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการสมัยใหม่, 1(4), 31-45.

พระศุภชาติ (ธมฺมิสฺสโร) สำลีวงษ์ และคณะ. (2024). นวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11(1): 52-60.

วิศรุต ตันติพงศ์อนันต์. (2563). เจตคติและพฤติกรรมการค้นคว้าหาความรู้ของนักศึกษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์. วารสารพุทธจิตวิทยา, 5(2), 11–21.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. (2566). พฤติกรรมการบริโภคสื่อธรรมะดิจิทัลของคนไทย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA). (2566). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2566. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2552). รู้ทันดิจิทัล: ใช้เทคโนโลยีให้เป็นธรรม. มูลนิธิพุทธธรรม.

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2563). ศาสนาและสังคมเชิงวิพากษ์. สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2564). สื่อและวัฒนธรรมร่วมสมัย: พลวัตในยุคดิจิทัล. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2564). ศรัทธาและการใคร่ครวญเชิงวิพากษ์ในสังคมไทย. สำนักพิมพ์โอเพ่นบุ๊คส์.

Alatawi, F., Alhindi, A., & Mehadhebi, N. (2021). The role of algorithmic bias and human confirmation bias in creating echo chambers. Journal of Computational Social Science, 4(2), 651-672.

Bell, D. (1973). The coming of post-industrial society: A venture in social forecasting. Basic Books.

Campbell, H. A. (2013). Digital religion: Understanding religious practice in new media worlds. Routledge.

Campbell, H. A. (2021). Digital religion: Understanding religious practice in digital media worlds (2nd ed.). Routledge.

Campbell, H. A., & Cheong, P. H. (2024). Religious communication in a digital age. Oxford University Press.

Castells, M. (2010). The rise of the network society (2nd ed.). Wiley-Blackwell.

Cinus, F., Minutoli, F., Monti, C., & Bonchi, F. (2021). The effect of personalized recommendations on echo chambers in social networks. Proceedings of the 2021 IEEE International Conference on Data Science and Advanced Analytics (DSAA).

Couldry, N., & Mejias, U. A. (2019). The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism. Stanford University Press.

Grieve, G. P. (2023). Platform Buddhism: Merit-making and meditation in the age of algorithms. Oxford University Press.

Hartmann, T., et al. (2024). Echo chambers and polarization on social media: A systematic review of computational evidence. Public Opinion Quarterly.

Hoover, S. M., & Echchaibi, N. (2014). Media theory and the “third spaces” of digital religion. Center for Media, Religion, and Culture, University of Colorado Boulder.

McDaniel, J. (2024). Virtual sacred spaces: The transformation of Thai Buddhism in the digital age. University of Hawaii Press.

National Network of Libraries of Medicine. (2022). Algorithm. U.S. National Library of Medicine. https://www.nnlm.gov/guides/data-glossary/algorithm

Pew Research Center. (2021). Religion and digital media. https://www. pewresearch.org/topic/ religion/

Schedneck, B. (2021). Buddhism and modern identity. Routledge.

Wardle, C., & Derakhshan, H. (2021). Information disorder: Understanding the causes and consequences of mis- and dis-information. In H. Tumber & S. Waisbord (Eds.), The Routledge companion to media disinformation and populism. Routledge.

Webster, F. (2014). Theories of the information society (4th ed.). Routledge.

Zuboff, S. (2019). The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. PublicAffairs.

นโยบายการศึกษากับการบริหารงานภาครัฐ*

EDUCATION POLICY AND PUBLIC ADMINISTRATION

กษิฎิฏฏ์ มีพรหม[1], ชนาพร ยอดทองเลิศ[2], เฉลิมพล ชูสวัสดิกุล[3],
กัณฐมณี ปาคำ[4], ศิริพงษ์ ทะหล้า[5] และ วันระวี สื่อกระแสร์[6]
Kasidit Meeprom [1], Chanapond Yodtonglerd [2], Chaloemphon Chusawasdikul[3],
Kanthamanee Pakham[4], Siripong Thala[5], Wanrawee Suekrasae [6]
อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา[1],
นิสิตปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา[2,3,4,5,6]
Lecturer, Educational Administration Program, University of Phayao[1],
Doctor of Philosophy Candidates in Educational Administration
, University of Phayao[2,3,4,5,6]
Corresponding Author E-mail: Chanaporn.apple@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการศึกษากับการบริหารจัดการภาครัฐของประเทศไทย โดยพิจารณาบทบาทของการบริหารภาครัฐในฐานะกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนการนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับสถานศึกษา บทความนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กรอบการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) เพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายบทบาทของการบริหารภาครัฐต่อการดำเนินนโยบายการศึกษาในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารภาครัฐ โดยเฉพาะด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การจัดสรรทรัพยากร การกำกับติดตามและประเมินผล ตลอดจนการใช้ระบบบริหารคุณภาพ เช่น PMQA เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น การพัฒนาระบบการบริหารภาครัฐควรเน้นการบริหารที่ยืดหยุ่น โปร่งใส ตรวจสอบได้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาและรองรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การบริหารงานภาครัฐ, การบริหารนโยบายการศึกษา, การบริหารการศึกษา

---

* Received 1 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 20 March 2026

Abstract

This article examines the relationship between education policy and public administration in Thailand. It considers public administration as a key mechanism for translating education policies into practice, from the national level to educational institutions. The study employs documentary analysis of relevant documents and previous research. The Public Sector Management Quality Award (PMQA) framework is used as an analytical framework to explain the role of public administration in implementing education policies over the past decade.

The findings indicate that the success of policy implementation largely depends on the effectiveness of public administration, particularly in strategic planning, resource allocation, monitoring and evaluation, as well as the application of quality management systems such as PMQA to enhance the performance of public sector organizations. Therefore, the development of public administration should emphasize flexible, transparent, and accountable management while promoting stakeholder participation in order to strengthen the capacity for implementing education policies and responding to changes in the twenty-first century.

Keywords: Public Administration, Education Policy, Educational Administration

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศและการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก ในบริบทของประเทศไทย การพัฒนาระบบการศึกษาให้มีประสิทธิและประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยกลไกการบริหารภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารภาครัฐกับนโยบายการศึกษาจึงมีลักษณะเป็นความเชื่อมโยงเชิงบูรณาการที่พึ่งพาอาศัยกันอย่างแยกไม่ออก ในโลกยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การบริหารงานภาครัฐจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การบริหารงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ จะสามารถส่งผลให้เกิดการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน (วิเชียร ไทยแท้ , 2550)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการศึกษาของไทยยังประสบปัญหาหลากหลายด้านทั้งคุณภาพของผู้เรียน ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษา และได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาหลายครั้งผ่านการกำหนดนโยบายการศึกษาที่หลากหลาย ตั้งแต่การปฏิรูปหลักสูตร การพัฒนาวิชาชีพครู การส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา ไปจนถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการ

เรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของนโยบายการศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อหานโยบายเพียงอย่างเดียว หากแต่เชื่อมโยงกับประสิทธิภาพของระบบการบริหารงานภาครัฐในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (OECD, 2018) การบริหารงานภาครัฐสมัยใหม่ได้มีการพัฒนาแนวคิดและเครื่องมือใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภาครัฐ อาทิ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management) และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ (Digital Government) แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นความคุ้มค่า ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการดำเนินงาน (Hood, 1991; World Bank, 2017) ซึ่งได้ถูกนำมาปรับใช้กับการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการบริหารสถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากร และการติดตามประเมินผลนโยบาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564) แม้ว่าจะมีงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการจำนวนมากที่ศึกษานโยบายการศึกษา รวมถึงแนวคิดการบริหารงานภาครัฐในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านการปฏิรูปการศึกษา การบริหารภาครัฐแนวใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ แต่การศึกษาเหล่านี้มักมุ่งเน้นในประเด็นใดประเด็นหนึ่งเป็นหลัก และยังขาดการวิเคราะห์เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการศึกษากับระบบการบริหารภาครัฐในบริบทของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในมิติของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับหน่วยงานและสถานศึกษา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างรอบด้าน เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของกลไกการบริหารภาครัฐในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานภาครัฐกับนโยบายการศึกษา โดยศึกษาแนวคิดพื้นฐานด้านการบริหารงานภาครัฐ นโยบายสาธารณะ และนโยบายการศึกษาที่สำคัญของประเทศไทย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความท้าทายในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทั้งในระดับส่วนกลางและระดับสถานศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริหารภาครัฐให้มีความยืดหยุ่น ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (OECD, 2020; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

นโยบายสาธารณะ

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทางรัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์ โดยมองว่านโยบายสาธารณะมิใช่เพียงผลลัพธ์ของการตัดสินใจของรัฐบาลเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคม การเมือง และการบริหาร

Lasswell (1951) กล่าวว่า นโยบายไม่ใช่เพียงผลลัพธ์ของการตัดสินใจ แต่เป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา (Problem-oriented) และต้องคำนึงถึงบริบท (Contextual) อย่างรอบด้าน

Easton (1965) ได้นิยามนโยบายสาธารณะว่าเป็นการจัดสรรค่านิยมทางสังคมด้วยอำนาจหน้าที่แสดงว่าข้อเสนอ เชิงนโยบาย ทำหน้าที่เป็นปัจจัยนำเข้า (Inputs) หรือความต้องการของสังคม (Demands) ที่ถูกส่งเข้าไปในระบบการเมือง เพื่อให้ผู้มีอำนาจ (Authorities) ทำการตัดสินใจแปลงสภาพเป็นผลผลิต (Outputs) ในรูปของนโยบาย กฎหมาย หรือมาตรการต่าง ๆ

Dye (2016) ได้นำเสนอนิยามนโยบายสาธารณะว่า เป็นสิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำ สาธารณะของรัฐบาลก็ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของนโยบายเช่นเดียวกัน

Dunn (2017) มองนโยบายสาธารณะในมิติของการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์สังคม (Applied Social Science) โดยเน้นว่าการวิเคราะห์นโยบายเป็นกระบวนการใช้เหตุผลและหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะ

OECD (2020) ได้กำหนดมาตรฐานของนโยบายสาธารณะสมัยใหม่ให้ยึดหลัก Evidence-Based Policy Making เป็นนโยบายที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล หลักฐานเชิงประจักษ์และผลงานวิจัย มากกว่าความเชื่อ อคติ หรือแรงจูงใจทางการเมือง โดยมองว่าข้อเสนอเชิงนโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผลและความโปร่งใส

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ (Public Policy) หมายถึง กระบวนการใช้เหตุผลหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำของรัฐบาลในจัดสรรค่านิยม ทรัพยากร และทิศทางการพัฒนาของสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และความต้องการของประชาชน ซึ่งต้องอาศัยอำนาจหน้าที่ ความชอบธรรม ข้อมูล และหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนด และนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ภายใต้บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้ผลลัพธ์สอดคล้องกับเป้าหมายของประเทศ

นโยบายการจัดการศึกษาช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558–2568) ระบบการศึกษาไทยตกอยู่ภายใต้แรงกดดันจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และสภาวะวิกฤตซ้อนวิกฤตทั้งการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล และผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 รัฐบาลพยายามกำหนดนโยบายเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้ โดยมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นกรอบใหญ่ในการขับเคลื่อน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายสู่การปฏิบัติยังคงเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อน บทความนี้จึงมุ่งสังเคราะห์พลวัตของนโยบายใน 4 มิติหลัก ได้แก่

1. โครงสร้างการบริหาร (Governance) ประเด็นการปรับโครงสร้างอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) จากการรวมศูนย์อำนาจในปี พ.ศ.2559 สู่การคืนอำนาจการบริหารงานบุคคลให้แก่คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) ในปี พ.ศ.2565 ผ่านการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการยกเลิกคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) สะท้อนถึงการใช้โครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงระบบด้านการบริหารงานบุคคลและการตัดสินใจเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนนำไปสู่การปรับนโยบายกลับสู่แนวคิดการกระจายอำนาจในระดับพื้นที่ (ราชกิจจานุเบกษา, 2565)

2. การปฏิรูปหลักสูตรการจัดการศึกษา (Curriculum Reform) การเตรียมการสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นนโยบายสำคัญที่มุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้จากการเน้นเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ไปสู่สมรรถนะของผู้เรียน โดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้ การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 (OECD, 2018)

3. การพัฒนาวิชาชีพครู (Teacher Profession Reform) นโยบายการปรับปรุงระบบการประเมินวิทยฐานะครูตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ ศธ 0206.3/ว9 ลว.20 พฤษภาคม 2564 (ว.PA) ถือเป็นการปฏิรูประบบการเลื่อนวิทยฐานะครูที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการเรียนรู้เป็นสำคัญ แทนการประเมินเอกสาร และผลงานวิชาการตามแนวปฏิบัติเดิม การมุ่งลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564)

4. ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity Policy) ผลประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล PISA 2022 ที่เด็กไทยมีคะแนนต่ำสุดในรอบ 20 ปี เป็นสัญญาณเตือนภัยระดับวิกฤต (ชัชรินทร์ เลิศยศบดินทร์, 2567) ประกอบกับผลกระทบจากโควิด-19 ที่ก่อให้เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) และความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Inequality) โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเปราะบาง (Boonmoh, A. et al., 2024) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการใช้ระบบสารสนเทศ (iSEE) เพื่อคัดกรองและจัดสรรทุนเสมอภาคให้นักเรียนยากจนพิเศษกว่า 1.2 ล้านคน ล่าสุดในปี 2567-2568 ได้มีการผลักดันนโยบาย Thailand Zero Dropout เพื่อดึงเด็กที่หลุดจากระบบกลับเข้าสู่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2561)

การบริหารงานภาครัฐ

ความหมายของการบริหารงานภาครัฐ

Gulick และ Urwick (1937) กล่าวว่า การบริหารงานภาครัฐเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่ประกอบด้วยหน้าที่หลัก ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดทำงบประมาณ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานภาครัฐในเชิงระบบ

Simon (1947) กล่าวว่า การบริหารงานภาครัฐเป็นศิลปะในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ โดยเน้นกระบวนการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเป็นหัวใจของการบริหาร ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์การ

Hood (1991) กล่าวว่า การบริหารงานภาครัฐเป็นการออกแบบและการจัดการบริการสาธารณะที่เน้นผลสัมฤทธิ์สามารถการวัดผลได้ และการนำกลไกตลาดมาใช้ เป็นแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่

OECD (2020) กล่าวว่า การบริหารงานภาครัฐแบบดิจิทัลเป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการเข้าถึงบริการภาครัฐ โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2564) กล่าวว่า การบริหารงานภาครัฐของประเทศไทยได้นำกรอบการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) มาใช้เป็นเครื่องมือเชิงระบบในการยกระดับมาตรฐานการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ภายใต้หลักธรรมาภิบาล และการมุ่งเน้นผลลัพธ์การดำเนินงาน

สรุปได้ว่า การบริหารงานภาครัฐ (Public Administration) หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของภาครัฐในการนำนโยบายและกฎหมายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ผ่านกลไกการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดทำงบประมาณ โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ในการจัดบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชนตามเป้าหมายการพัฒนาประเทศ ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

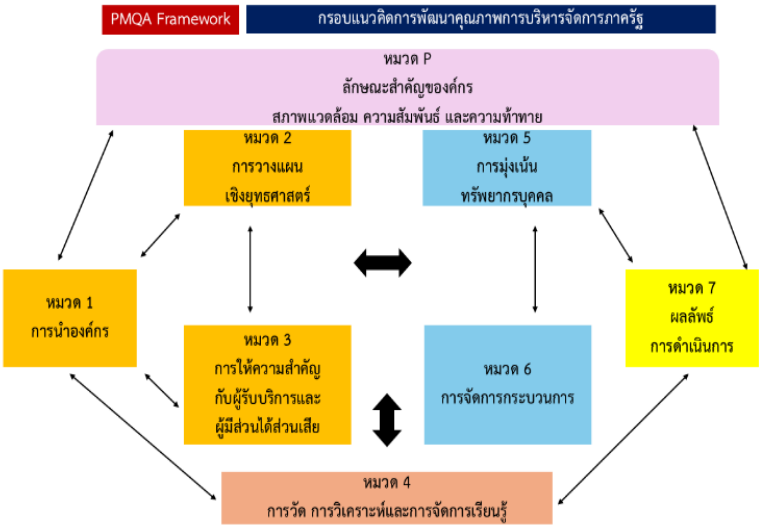
การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่

จากความหมายของการบริหารงานภาครัฐดังกล่าว การยกระดับการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานจำเป็นต้องอาศัยกรอบการบริหารงานที่เป็นระบบและประเมินผลได้อย่างชัดเจน ซึ่งนำไปสู่การนำกรอบการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ตามที่สำนักงานพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (2566) อธิบายว่า การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA) เป็นกรอบการพัฒนาประสิทธิภาพองค์กรภาครัฐสู่มาตรฐานเทียบเท่าสากล โดยเน้นการ

ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิผล ครอบคลุมการประเมิน 7 หมวดสำคัญ ได้แก่

1) การนำองค์การ เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ค่านิยม ความคาดหวังในผลลัพธ์ เน้นผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การสร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้ การกำกับที่ดี ตลอดจนรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน 2) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เป็นการกำหนด และถ่ายทอดประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์หลัก และแผนปฏิบัติราชการ เพื่อนำไปปฏิบัติและวัดผลความก้าวหน้าของการดำเนินงาน 3) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการกำหนดความต้องการ และความพึงพอใจ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์และกำหนดปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ เป็นการรวบรวม วิเคราะห์ และปรับปรุงข้อมูลและสารสนเทศ รวมถึงการจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาผลการดำเนินงาน 5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล เป็นระบบงาน ระบบการเรียนรู้ การสร้างความผาสุกและแรงจูงใจของบุคลากร เพื่อการพัฒนาตนเอง และใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ตามทิศทางขององค์การ 6) การจัดการกระบวนการ เป็นการจัดการกระบวนการ การให้บริการ และกระบวนการอื่นที่ช่วยสร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้บรรลุพันธกิจขององค์การ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ เป็นการดำเนินงานในมิติด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพ และมิติด้านการพัฒนาองค์การ

ซึ่งทั้งหมดเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริหารงานภาครัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2566)

ภาพที่ 1 PMQA Framework กรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

เดวิด ออสบอร์น และเท็ด แกเบลอร์ (David Osborne & Ted Gaebler) ซึ่งอ้างใน (ปกรณ์ ศิริประกอบ, 2559) ได้นำเสนอแนวคิด Reinventing Government ซึ่งถือเป็นแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) และถูกยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วยแนวทางสำคัญ 10 ประการ ได้แก่ 1) ต้องการให้ระบบราชการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงมากกว่าให้ระบบราชการลงมือทำงานเอง (a catalytic government) 2) ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นระบบราชการที่มอบอำนาจให้กับประชาชนไปดำเนินการเองมากกว่าที่จะเป็นกลไกที่คอยให้บริการแต่อย่างเดียว (a community-owned government) 3) ต้องการให้ระบบราชการมีลักษณะของการแข่งขันการให้บริการสาธารณะ (a competitive government) 4) ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ขับเคลื่อนด้วยภารกิจมากกว่าขับเคลื่อนด้วย กฎระเบียบ (a mission – driven government) 5) ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ให้ความสำคัญต่อผลของการปฏิบัติงานมากกว่าสนใจถึงปัจจัยนำเข้าทางการบริหารงานและขั้นตอนการทำงานทั้งหลาย (a results-oriented government) 6) ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มุ่งสนองตอบต่อการเรียกร้องของลูกค้ามากกว่าที่จะสนองตอบต่อความต้องการของตัวระบบราชการและข้าราชการเอง (a customer-driven government) 7) ต้องการให้ระบบราชการดำเนินงานในลักษณะที่เป็นแบบรัฐวิสาหกิจมุ่งการแสวงหารายได้มากกว่าการใช้จ่าย (an enterprising government) 8) ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มีการเฝ้าระวังล่วงหน้า คือ ให้มีการเตรียมป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดในอนาคตมากกว่าที่จะคอยให้ปัญหาเกิดขึ้นแล้วค่อยตามแก้ (an anticipatory government) 9) ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มีการกระจายอำนาจจากข้างบนลงไปสู่ข้างล่างตามลำดับชั้น โดยเน้นให้ข้าราชการระดับปฏิบัติงานหลักมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการทำงานเป็นทีม (a decentralized government) และ10) ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ปรับเปลี่ยนไปตามกลไกของตลาด (a market-oriented government)

การบริหารงานภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานคุณภาพการให้บริการ ดังนั้นการขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนได้ ต้องเพิ่งพานวัตกรรมการบริหารภาครัฐ 5 ประเภทสำคัญ ได้แก่ 1) นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์และนโยบาย 2) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการ 3) นวัตกรรมด้านการให้บริการ 4) นวัตกรรมด้านกระบวนการจัดการองค์กร 5) นวัตกรรมด้านการปฏิสัมพันธ์ (เสาวลักษณ์ ณ พัทลุง, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดของ Jonathan Boston (1996) ซึ่งสรุปสาระสำคัญของการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนผ่านจากกระบวนทัศน์แบบราชการระบบตามลำดับชั้นไปสู่รูปแบบการจัดการเชิงธุรกิจอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์มากกว่ากระบวนการ ควบคู่กับการกระจายอำนาจและปรับโครงสร้างองค์กรให้กะทัดรัดคล่องตัว แยกบทบาทเชิงพาณิชย์ออกจากภารกิจสาธารณะอย่างชัดเจน การปฏิรูปดังกล่าวยังครอบคลุมการนำเครื่องมือการจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ อาทิ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ระบบข้อตกลง

ผลงาน และการจ่ายค่าตอบแทนตามผลการปฏิบัติงาน พร้อมส่งเสริมการแข่งขันในการจัดซื้อจัดจ้างและการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจ้างงานเป็นสัญญาระยะสั้นที่วัดผลได้ชัดเจน เน้นสร้างแรงจูงใจด้วยผลตอบแทนทางการเงินและบริหารงบประมาณอย่างมีวินัยเพื่อลดต้นทุนและยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะให้สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนในศตวรรษที่ 21

สิริวิท อิสโร (2558) ได้ศึกษาการบริหารงานภาครัฐของไทย จากกรณีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) และได้สรุปจุดร่วมของมาตรการปฏิรูประบบราชการของประเทศสมาชิก OECD ไว้ว่า การปฏิรูปภาครัฐร่วมสมัยสะท้อนการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างที่ครอบคลุมหลายมิติอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการปรับลดขนาดองค์กรและงบประมาณเพื่อลดภาระทางการคลัง ควบคู่กับการนำกลไกตลาดและเทคนิคการจัดการสมัยใหม่จากภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้ เช่น การทดสอบตลาดและการเปิดการแข่งขันในการให้บริการสาธารณะ การปฏิรูปยังมุ่งเน้นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการยึดถือกฎระเบียบสู่การบริหารเชิงผลสัมฤทธิ์ พร้อมปรับระบบงบประมาณเป็นแบบพึงรับพึงจ่ายที่เน้นผลงานและการคิดต้นทุนต่อหน่วยอย่างโปร่งใส นอกจากนี้ ยังครอบคลุมการปรับโครงสร้างองค์การโดยการยุบรวมหน่วยงานที่มีภารกิจซ้ำซ้อนและจัดตั้งองค์การรูปแบบใหม่ที่คล่องตัว การกระจายอำนาจสู่หน่วยปฏิบัติและท้องถิ่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจและเอกชนนิยม รวมถึงการแยกบทบาทระหว่างการกำหนดนโยบายกับการบริหารงานประจำโดยเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ซึ่งการปฏิรูปที่มีลักษณะองค์รวมดังกล่าวมุ่งหวังให้ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ เป็นการนำนวัตกรรมการบริหารมาใช้เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน รวมถึงคุณภาพการให้บริการสาธารณะ โดยปรับบทบาทของรัฐจากผู้ดำเนินการโดยตรงไปสู่การเป็นผู้กำกับ สนับสนุน และสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการแข่งขันและความคุ้มค่า ตลอดจนส่งเสริมการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ควบคู่กับการปรับโครงสร้างองค์กร กระบวนการทำงาน ระบบงบประมาณ และการบริหารทรัพยากรบุคคลให้ มีความคล่องตัว โปร่งใส และสอดคล้องกับกลไกตลาด

สรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการศึกษากับการบริหารงานภาครัฐเป็นความเชื่อมโยงเชิงบูรณาการที่มี ลักษณะพึ่งพาอาศัยกันในฐานะสององค์ประกอบหลักของการพัฒนาประเทศ โดยนโยบายการศึกษาทำหน้าที่กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาระบบการศึกษา ขณะที่การบริหารงานภาครัฐเป็นกลไกในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติผ่านกระบวนการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร และการควบคุมกำกับดูแล ประสิทธิภาพของการ

บริหารงานภาครัฐจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของนโยบายการศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องความโปร่งใส ความคล่องตัว และนวัตกรรมการบริหารจัดการ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงไม่เพียงแค่เป็นเครื่องมือการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่ยังเป็นปัจจัยแห่งความยั่งยืนในการยกระดับคุณภาพ การศึกษาและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

การบริหารงานภาครัฐเป็นกระบวนการขับเคลื่อนให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายการศึกษา โดยเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานภาครัฐผ่านกรอบ PMQA ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ(ก.พ.ร.) เป็นปัจจัยสำคัญหลายประการ ในมิติ โครงสร้างการบริหาร การบริหารอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอน ความชัดเจนของทิศทางนโยบายและความต่อเนื่องขององค์กรเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จ ในมิตินโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตร ทำให้เกิดบริหารงานภาครัฐระดับประเทศ ระดับเขตพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรฐานสมรรถนะกับระบบประเมินผลในระดับสถานศึกษา และนโยบายการใช้ระบบเทคโนโลยีการศึกษาสมัยใหม่ การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ของหน่วยงานการศึกษาในระดับเขตพื้นที่จึงได้นำนวัตกรรมการบริหารเชิงพื้นที่มาใช้ เช่น พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ในมิติการพัฒนาวิชาชีพครู การใช้นโยบาย PA (ว.9/2564) ที่เน้นผลสัมฤทธิ์และการลด ภาระงานซ้ำซ้อนแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์และสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร ในขณะที่มิติความเสมอภาคทางการศึกษา การใช้ระบบสารสนเทศ iSEE และการดำเนินงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ตลอดจนนโยบาย Thailand Zero Dropout สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการนำแนวคิด Evidence-Based Policy Making มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามจุดที่ควรพัฒนาอย่างเร่งด่วนของนโยบายการศึกษาไทยยังคงอยู่ที่ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ อันเนื่องมาจากการขาดตัวแบบที่ชัดเจนในการแปลงเจตนารมณ์สู่การกระทำ และการไม่ระบุโครงสร้างองค์การ เทคโนโลยี และบุคลากรที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ซึ่งส่งผลให้นโยบายการศึกษาขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการบริหารงานภาครัฐผ่านกรอบ PMQA จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงนโยบายการศึกษากับการปฏิบัติ โดยต้องครอบคลุมทั้ง 7 หมวดของ PMQA อย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของระบบการศึกษาไทย ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาไทยให้สามารถยกระดับการแข่งขันสู่สากล การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนตามความถนัด การสร้างรายได้และส่งเสริมผู้เรียนสู่ตลาดแรงงานอนาคตได้ การพัฒนาระบบการบริหารงานภาครัฐในอนาคตของประเทศไทยควรมุ่งเน้นการสร้างระบบที่มีคุณภาพ ทันสมัย และมีการบริหารเชิงระบบที่ชัดเจน โดยต้องครอบคลุมทั้ง 7 หมวดของ PMQA อย่างบูรณาการ พร้อมทั้ง

พัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา สร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และการจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของระบบการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงและเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). คู่มือการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา iSEE Public. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาหลักประกันโอกาสทางการศึกษา.

ชัชรินทร์ เลิศยศบดินทร์. (2567). คุณภาพของเยาวชนไทยผ่านผลสอบ PISA 2022. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 15(2), 25–35.

ปกรณ์ ศิริประกอบ. (2559). 3 พาราไดม์ทางรัฐประศาสนศาสตร์: แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติจริง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวลักษณ์ ณ พัทลุง. (2556). นวัตกรรมกับการบริหารงานภาครัฐ. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2568, จาก MGR Online

สิริวิท อิสโร. (2558). ประสิทธิผลของการบริหารคุณภาพในองค์การภาครัฐของไทย (Effectiveness of quality management in Thai public organizations). วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 7(1), 1–20.

วิเชียร ไทยแท้. (2550). การบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566–2570). สืบค้นจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินวิทยฐานะตามหลักเกณฑ์ใหม่ (ว.PA). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.ค.ศ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). คู่มือการพัฒนาระบบราชการด้วยกรอบ PMQA 4.0. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.ร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2566). คู่มือการประเมินสถานะของหน่วยงานภาครัฐในการเป็นระบบราชการ 4.0 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.ร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. สืบค้นจาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการติดตามและประเมินผลแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ระยะ 5 ปีแรก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Boonmoh, A., Jumpakate, T., & Karpklon, S. (2024). Digital inequality and learning loss among vulnerable children during COVID-19 pandemic in Thailand. International Journal of Educational Development, 104, 102943. https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2023.102943

Dunn, W. N. (2017). Public policy analysis: An integrated approach (6th ed.). Routledge.

Dye, T. R. (2016). Understanding public policy (15th ed.). Pearson.

Easton, D. (1965). A systems analysis of political life. John Wiley & Sons.

Gulick, L., & Urwick, L. (1937). Papers on the science of administration. Institute of Public Administration.

Hood, C. (1991). A public management for all seasons? Public Administration, 69(1), 3–19.

Lasswell, H. D. (1951). The policy orientation. In D. Lerner & H. D. Lasswell (Eds.), The policy sciences: Recent developments in scope and method (pp. 3–15). Stanford University Press.

OECD. (2018). The future of education and skills: Education 2030. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264305274-en

OECD. (2020). Digital government review of Thailand: Towards the digital transformation of the public sector. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/abb8f9e5-en

Osborne, D., & Gaebler, T. (1992). Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector. Addison-Wesley.

Simon, H. A. (1947). Administrative behavior: A study of decision-making processes in administrative organization. Macmillan.

World Bank. (2017). World development report 2017: Governance and the law. World Bank Publications. https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0950-7

ธรรมชาติและวิธีการทางรัฐศาสตร์*

THE NATURE AND METHODS OF POLITICAL SCIENCE

อำนาจ ทาปิน[1], พระครูโกวิทบุญเขต[2] และ พิมพ์พร แสนคำหล้า[3]

Amnaj Thapin[1], Phrakhrukowitbunkhet[2] and Pimphorn Saenkhamla[3]

[1-2]วิทยาลัยสงฆ์ตาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Tak Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[3]โรงเรียนเทศบาล 2 วัดดอนมูลชัย

[3]Tessaban 2 School Watdonmulchai, Thailand

Corresponding author E-mail: Amnajnrms@gmail.com

บทคัดย่อ

รัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับรัฐ อำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมอย่างเป็นระบบ โดยมีธรรมชาติเป็นศาสตร์บูรณาการที่เชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลายสาขาเพื่ออธิบายความซับซ้อนของการเมืองในแต่ละยุคสมัย หัวใจสำคัญของรัฐศาสตร์คือการทำความเข้าใจในอำนาจว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้ใช้อำนาจ และอำนาจนั้นอยู่บนความชอบธรรมและประโยชน์ส่วนรวมเพียงใด บทความนี้มุ่งศึกษาวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์จากการศึกษาทางปรัชญาและกฎหมาย ไปสู่การศึกษาทางพฤติกรรมและวิทยาศาสตร์ และพัฒนาไปสู่องค์ความรู้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติและวิธีการทางรัฐศาสตร์ใช้ทั้งวิธีการเชิงทฤษฎี เชิงประวัติศาสตร์ เชิงกฎหมาย เชิงพฤติกรรม และเชิงสหวิทยาการร่วมกันในการอธิบายอำนาจและพัฒนาระบบการเมืองให้สอดคล้องกับประชาธิปไตยและประโยชน์ส่วนรวม ด้วยเหตุนี้ รัฐศาสตร์จึงมิใช่เพียงศาสตร์แห่งการอธิบายอำนาจเท่านั้น หากยังเป็นศาสตร์ที่มุ่งสร้างความเข้าใจเชิงวิพากษ์และเสนอแนวทางพัฒนาการเมืองให้สอดคล้องกับหลักความชอบธรรมและคุณค่าประชาธิปไตย

คำสำคัญ: รัฐศาสตร์, ธรรมชาติทางรัฐศาสตร์, วิธีการทางรัฐศาสตร์

Abstract

The field of republicanism focuses on the classical study of state power, governance, and various aspects of power within society. Its nature is a connecting element that links knowledge from multiple disciplines to explain the components of politics in each era. A key aspect of political science is the

* Received 1 March 2026; Revised 7 April 2026; Accepted 17 May 2026

clear understanding of how power is exercised, and whether that power is exercised honestly and for the common good. Research in political science draws upon theoretical, historical, jurisprudence, and interdisciplinary approaches to explain the power dynamics of the political system. Therefore, the investigation and consideration of the common good in state governance is not merely an explanation of power, but rather a discipline aimed at fostering critical understanding and suggesting approaches to political development, focusing on core changes and values of behavior.

Keywords: Political science, the nature of political science, political science methods.

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในระดับโลกที่ทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากขึ้น นับตั้งแต่การก่อรูปของแนวคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อโครงสร้างอำนาจและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในปัจจุบัน รัฐศาสตร์จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการศึกษาสถาบันของรัฐ หากแต่ขยายขอบเขตไปสู่เครือข่ายอำนาจ กลไกนโยบายสาธารณะ และบทบาทของภาคประชาชน ลักษณะของประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าประชาชนจะมีความคาดหวังสูง โดยประชาชนจะมุ่งเน้นในความเป็นพลเมืองเป็นสำคัญ ไม่คาดหวังจากสิ่งที่รัฐหยิบยื่นให้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความต้องการที่จะได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการทางการเมือง บนพื้นฐานของความกล้าคิด กล้าทำ เสียสละ และเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งปัจจุบันประเทศที่มีการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั่วโลก ได้ปรับเปลี่ยนจากประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนมาเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หรือประชาธิปไตยทางตรงสมัยใหม่ (อรณิช รุ่งธิปานนท์, 2559) แม้ในปัจจุบันวิชาการรัฐศาสตร์จะมีการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง และพลวัตของอำนาจในสังคมสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง แต่ยังคงปรากฏช่องว่างทางความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ระหว่างแนวคิดแบบดั้งเดิมกับแนวทางการศึกษาร่วมสมัย โดยเฉพาะในบริบทของสังคมดิจิทัลและการเมืองแบบเครือข่ายที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปรากฏการณ์ Data Politics หรือการเมืองที่ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาเป็นองค์ประกอบสำคัญได้ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง และการกำหนดนโยบายสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาสำคัญคือความคลุมเครือในการนิยามอำนาจ และความชอบธรรม รวมถึงความตึงเครียดระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นวิทยาศาสตร์กับการให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางศีลธรรมและประโยชน์สาธารณะ การแสวงหานักการเมืองที่มีคุณลักษณะแบบศาสดาของศาสนาต่าง ๆ เป็นไปได้ยาก Max Weber ผู้วางรากฐานความสังคมศาสตร์สมัยใหม่ ได้ให้ความสำคัญกับจริยธรรมในทุกพื้นที่ทางการเมืองที่มีความพยามหนีห่างจากจริยธรรมทางศาสนา จริยธรรมในรูปแบบนี้จะทำให้การเมืองมีความเป็นการเมือง มิใช่การเมืองของศาสดา จริยธรรมของนักการเมืองจึงเชื่อมโยงกับผลประโยชน์สาธารณะ (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2556) การเมืองจึงไม่อาจดำเนินไปด้วยอุดมคติทางศาสนาเพียงอย่างเดียว หากต้องคำนึงถึงผลลัพธ์และความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม จริยธรรมทางการเมืองในลักษณะนี้จึงมิใช่การยกระดับนักการเมืองให้เป็นศาสดา หากเป็นการกำหนดมาตรฐานความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์สาธารณะและผลกระทบจากการตัดสินใจเชิงนโยบายเป็นสำคัญ อีกทั้งบริบทการเมืองที่มีความขัดแย้ง ความเหลื่อมล้ำ และความท้าทายด้านธรรมาภิบาล ทำให้เกิดคำถามว่ารัฐศาสตร์ควรทำหน้าที่เพียงอธิบายปรากฏการณ์ หรือควรมีบทบาทเชิงวิพากษ์และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1) มุ่งศึกษาธรรมชาติและวิธีการของรัฐศาสตร์ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง 2) บูรณาการองค์ความรู้จากรากฐาน แนวคิด และทิศทางการพัฒนาองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของสังคมปัจจุบัน 3) เพื่อสังเคราะห์และเสนอองค์ความรู้จากการศึกษาธรรมชาติและวิธีการของรัฐศาสตร์ในปัจจุบัน

ธรรมชาติของรัฐศาสตร์

ธรรมชาติของรัฐศาสตร์มีความเป็นสังคมศาสตร์ (Social Science) และมีความเกี่ยวเนื่องระหว่างมนุษย์กับสังคม มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้รัฐศาสตร์จึงเป็นสาขาหนึ่งของสังคมศาสตร์ ที่ต้องอิงประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์และสังคมวิทยามาช่วยอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนถูกต้อง ส่งผลให้รัฐศาสตร์เป็นสหวิทยา โดยบูรณาการองค์ความรู้จาก ประวัติศาสตร์ในการอธิบายพัฒนาการของรัฐและการเมือง เศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์และจัดสรรทรัพยากร นิติศาสตร์ในการออกกฎหมายและพิจารณาความชอบธรรมของอำนาจ สังคมวิทยาในการทำความเข้าใจโครงสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แสดงให้เห็นว่า รัฐศาสตร์ไม่มีวิธีการศึกษาเป็นของตนเอง เป็นการหยิบยืมวิธีการศึกษาและแนวคิดทฤษฎีจากศาสตร์ต่าง ๆ มาหล่อรวมผ่านกระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์ตามมิติทางรัฐศาสตร์ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, มปป) การผสมผสานแนวความคิดเหล่านี้ช่วยให้การศึกษารัฐศาสตร์มีความรอบรู้ ลุ่มลึก สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของสังคมการเมืองได้อย่างเป็นระบบ โดยมีลักษณะที่โดดเด่นสำคัญ ดังนี้

1) เป็นศาสตร์ที่มีความเป็นพลวัต ปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองมิได้มีการหยุดนิ่ง หากแปรเปลี่ยนไปตามบริบทของเวลา ค่านิยม เทคโนโลยี และโครงสร้างอำนาจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รัฐศาสตร์จึงจำเป็นต้องปรับกรอบแนวความคิดและวิธีการศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นจริงร่วมสมัย อีกทั้งรัฐศาสตร์ประดอบด้วยมิติเชิงประจักษ์ที่มุ่งอธิบายข้อเท็จจริง และมิติเชิงบรรทัดฐานบนพื้นฐานความถูกต้อง ยุติธรรม และคุณค่าทางการเมือง พลวัตของการเมืองไทยขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของสังคมและการเมืองไทย 4 ส่วน คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ ข้าราชการทหาร และพลเรือน ชนชั้นกลางในกรุงเทพและเมืองใหญ่ ซึ่งสามารถต่อรองได้ ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด และประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท ซึ่งเข้าถึงทรัพยากรได้ยาก และไม่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของ 4 ส่วนนี้เอง ที่ก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองสังคม ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554) ดังนั้น ธรรมชาติของรัฐศาสตร์จึงมิใช่เป็นเพียงการศึกษารัฐหรือรัฐบาลเท่านั้น หากเป็นการทำความเข้าใจในระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างรอบด้าน ธรรมชาติของรัฐศาสตร์จึงมิใช่ศาสตร์ที่หยุดนิ่ง หากเป็นศาสตร์ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) เป็นศาสตร์แห่งอำนาจ แก่นแท้ของรัฐศาสตร์คือมุ่งประเด็นในกระบวนการทำความเข้าใจในเรื่องของอำนาจเป็นสำคัญว่าใครมีอำนาจและอำนาจถูกใช้เพื่ออะไร ใครได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากการใช้อำนาจนั้น ๆ อำนาจในทางรัฐศาสตร์มิได้หมายถึงเพียงอำนาจรัฐหรืออำนาจตามกฎหมายเท่านั้น แต่รวมถึงอำนาจเชิงโครงสร้าง อำนาจเชิงความคิด และอำนาจทางสังคมที่สามารถกำหนดกรอบความคิดและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมได้ หน้าที่ของรัฐศาสตร์จึงต้องทำให้สังคมได้รู้เท่าทันในกระบวนการทำงานของอำนาจ เพราะกระบวนการต่าง ๆ ทางรัฐศาสตร์ต่างถูกกำกับด้วยอำนาจทั้งกฎหมาย และนโยบายที่ออกมาย่อมถูกรองรับด้วยฐานคิดที่มีอำนาจกำกับอยู่เสมอ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2569) ประเด็นสำคัญคือ อำนาจนั้น ๆ ต้องเป็นอำนาจที่บริสุทธิ์ปราศจาคอคติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้อาศัยกลไกการควบคุม และถ่วงดุลตามหลักธรรมาภิบาล อำนาจที่ชอบธรรมมิใช่อำนาจที่ใช้ตามอำเภอใจ หากเป็นอำนาจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานตามหลักกฎหมาย ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ แนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ (postmodern) คือ แนวคิดที่ได้ตั้งข้อสงสัยต่อความเชื่อของยุคสมัยใหม่นิยม (modernism) การลดลงของความน่าเชื่อถือหรืออำนาจอันชอบธรรม (grand narratives) ที่เคยถูกใช้เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับสังคม การเมืองและวิทยาศาสตร์ในยุคแห่งความรู้แจ้ง (enlightenment) สังคมยุคหลังสมัยใหม่ (postmodern society) เป็นสังคมหลังอุตสาหกรรม (postindustrial) มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความทันสมัย สร้างผลผลิตได้ไม่จำกัด สภาพสังคมจึงมีลักษณะ “ล้ำความจริง” (hyper-real) (วชิรวิชญ วรชิษณุพงศ์, 2564) แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของยุคแห่งความรู้แจ้ง ทั้งในด้านการเมือง วิทยาศาสตร์ และเหตุผลแบบสมัยใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่าความน่าเชื่อถือของกรอบ

คำอธิบายดังกล่าวเริ่มลดลงในสังคมร่วมสมัย ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่และระบบสื่อดิจิทัลได้ทำให้การผลิตข้อมูล ความรู้ และภาพแทนทางสังคมเกิดขึ้นอย่างไม่จำกัด

3) เป็นศาสตร์บูรณาการ ธรรมชาติของรัฐศาสตร์มีความเป็นสหวิทยาอย่างชัดเจน เพราะการที่ศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องของอำนาจ รัฐ และกระบวนการทางการเมือง จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้จากหลายศาสตร์มาประกอบกัน โดยวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการเมืองการปกครอง การใช้อำนาจ รวมทั้งอธิบายและวิเคราะห์ถึงระบบกลไก และพฤติกรรมการใช้อำนาจนั้น ๆ ในทางการเมืองการปกครอง และวิธีการบริหารจัดการองค์การของรัฐ (อภินันท์ จันตะนี, 2566) รัฐศาสตร์จึงมิได้จำกัดขอบเขตเฉพาะมิติทางการเมืองการปกครองเท่านั้น หากแต่มีความเชื่อมโยงองค์ความรู้จากศาสตร์แขนงต่าง ๆ มาวิเคราะห์ผสมผสาน และอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองอย่างเป็นระบบรอบด้าน ทำให้สามารถวิเคราะห์การเมืองการปกครองได้ครอบคลุมในทุกมิติของอำนาจ โครงสร้าง สถาบัน และพฤติกรรมมนุษย์ ด้วยระเบียบวิธีวิจัย ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณที่อาศัยสถิติ การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ อันนำไปสู่ข้อเท็จจริง และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในทุกประเด็นเกี่ยวกับรัฐและสังคม

จากธรรมชาติของรัฐศาสตร์สรุปได้ว่า ธรรมชาติของรัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมผ่านมิติต่าง ๆ ของรัฐ อำนาจ และการปกครอง โดยมีลักษณะเป็นศาสตร์สหวิทยาการที่บูรณาการองค์ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองอย่างเป็นระบบและรอบด้าน รัฐศาสตร์มีความเป็นพลวัต เนื่องจากการเมืองมิได้หยุดนิ่งมีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ และมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของเวลา โครงสร้างอำนาจ ค่านิยม และเทคโนโลยี จึงต้องพัฒนากรอบแนวคิดและวิธีการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งยังประกอบด้วยมิติเชิงประจักษ์ที่สามารถอธิบายข้อเท็จจริง และมิติเชิงบรรทัดฐานที่มุ่งแสวงหาความถูกต้องและความยุติธรรม แก่นสำคัญของรัฐศาสตร์คือการทำความเข้าใจในอำนาจ ว่าใครมีอำนาจ ใช้อำนาจอย่างไร และอำนาจนั้น ๆ เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ใด โดยอำนาจมิได้จำกัดเพียงอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงอำนาจเชิงโครงสร้าง และอำนาจเชิงความคิดที่สามารถกำหนดพฤติกรรมของสังคม ด้วยเหตุนี้ เอกลักษณ์ของรัฐศาสตร์จึงอยู่ที่การศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การจัดระเบียบทางการเมือง และกระบวนการกำหนดกติกาของสังคมในระดับรัฐและสาธารณะ แม้รัฐศาสตร์จะใช้แนวคิดและวิธีการจากศาสตร์อื่นเป็นเครื่องมือในการอธิบาย แต่เป้าหมายหลักยังคงมุ่งไปที่การทำความเข้าใจพลวัตของอำนาจและการเมือง ซึ่งเป็นแก่นสารสำคัญที่ทำให้รัฐศาสตร์ยังคงมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองในฐานะศาสตร์แห่งอำนาจและการปกครองของสังคมมนุษย์

วิธีการทางรัฐศาสตร์

วิถีทางที่ใช้ในการศึกษา ด้วยการนิยามหรือคำจำกัดความ การวิเคราะห์ ทั้งที่เป็นระบบหรือไม่เป็นระบบ การสร้างแบบจำลองหรือตัวแบบการศึกษา ระเบียบวิธีการศึกษาแต่ละแบบที่มีอยู่ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์นั้น จะเป็นแนวทางที่ช่วยให้นักรัฐศาสตร์สามารถทำความเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับการเมืองการปกครองได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น เกิดเป็นองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจที่เที่ยงตรง และเนื่องจากรัฐศาสตร์มิได้กล่าวถึงเพียงแต่เรื่องการเมืองการปกครองเท่านั้น แต่ยังหมายความกว้างถึงการศึกษาเกี่ยวกับการแจกแจงคุณค่าในเชิงอำนาจ การบริหาร และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคม (ฐิติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร, 2551) วิธีการทางรัฐศาสตร์จึงเป็นกรอบแนวคิด ขั้นตอน และเครื่องมือในระบบกลไกของการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองอย่างเป็นระบบ โดยมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อประกอบเป็นโครงสร้างทางความคิดในกระบวนการค้นหาคำตอบ (สนธิ เตชานันท์, 2550) ได้จำแนกวิธีการทางรัฐศาสตร์ที่น่าสนใจ ดังนี้

1) แนวทางการศึกษารัฐศาสตร์แบบเก่า (Traditional political science) ประกอบด้วยระเบียบวิธีการศึกษาที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ดังนี้

1. แบบปรัชญาการเมืองคลาสสิค (Classical political philosophy) ลักษณะการศึกษาวิเคราะห์นี้ เป็นวิธีที่มีความดั้งเดิมเก่าแก่ที่สุด ในรูปแบบการประเมินจากคุณค่าในสิ่งที่นักปรัชญาการเมืองให้ความสนใจเป็นสำคัญ ผสานกับวิธีการอนุมานหรือคาดคะเนตามหลักการและเหตุผลที่มีอยู่ว่าการเมืองคืออะไร ระบบการปกครองที่ดีที่สุด และผู้ปกครองที่ดีที่สุดควรจะเป็นอย่างไร

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ฐานความคิดเป็นตัวแปรสำคัญในวิธีการศึกษานี้ จากการให้ความสำคัญในประเด็นที่ผู้ศึกษาให้ความสนใจ

2. แบบประวัติศาสตร์ (Historical method) รูปแบบของการศึกษานี้ได้เริ่มต้นขึ้นช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในสหรัฐอเมริกาและเป็นที่นิยมในปัจจุบัน โดยนักรัฐศาสตร์ต่างมีความเชื่อกันว่า รัฐศาสตร์มีต้นกำเนิดมาจากสาขาวิชาประวัติศาสตร์ หรือเป็นวิชาประวัติศาสตร์การเมือง และมีความคิดเห็นว่า วิธีการศึกษาแบบนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจความเป็นจริงของสถาบันการเมืองต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์และบันทึกต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์จะเป็นพยานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงและข้อยุติในประเด็นต่าง ๆ ทางรัฐศาสตร์

3. แบบกฎหมาย (Legalistic method) แนวทางการศึกษานี้ เป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ของกระบวนการศึกษาระหว่างการเมืองกับกฎหมาย และได้กลายเป็นบรรทัดฐานของการศึกษารัฐศาสตร์อเมริกันที่มีมุมมองว่า การศึกษารัฐศาสตร์ที่แท้จริงคือการศึกษาระบบกฎหมายและรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า กฎหมายและรัฐธรรมนูญทำให้เกิดรัฐและขับเคลื่อนระบบกลไกต่าง ๆ ของรัฐให้มีความชอบธรรม

4. แบบวิเคราะห์สถาบัน (Institutional analysis method) การวิเคราะห์แบบนี้ช่วยให้นักรัฐศาสตร์มองเห็นหรือได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นจริงทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยมีรูปแบบการพรรณนารายละเอียดต่าง ๆ ของสถาบันทางการเมือง อำนาจ บทบาทและหน้าที่เป็นจุดมุ่งหมายของวิธีการศึกษาเป็นสำคัญ ด้วยวิธีการสังเกตที่มิใช่การอธิบายระบบการเมือง

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ขาดระเบียบวิธีการศึกษา และลักษณะวิธีการวิเคราะห์นี้เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการวัดและประเมินผลการทำงานของสถาบันทางการเมือง

2) ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงพฤติกรรมนิยม (Behavioralist) หลังจากที่นักรัฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจในกระบวนการศึกษาการเมืองเชิงวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะยกฐานะวิชารัฐศาสตร์ให้ทัดเทียมกับวิชาสังคมศาสตร์อื่น ๆ อีกทั้งความเจริญก้าวหน้าในระเบียบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ เป็นเหตุให้การศึกษาวิชารัฐศาสตร์จากเดิมที่เป็นการคาดคะเนหรือประเมินค่าตามทัศนะของนักรัฐศาสตร์ ได้ถูกสิ่งผลักดันให้นำเทคนิควิธีการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ บนพื้นฐานของความถูกต้องแม่นยำ มีระบบการคิดวิเคราะห์อย่างมีระเบียบ และอ้างอิงแนวคิดทฤษฎี โดยเชื่อว่าข้อค้นพบสามารถนำไปสู่ข้อสรุปได้ ในรูปแบบของการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญของรัฐศาสตร์ทุกสาขา มาใช้ในกระบวนการศึกษาวิเคราะห์โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมของผู้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเป็นสำคัญ และปฏิเสธรูปแบบการวิเคราะห์สถาบัน ตามที่ เดวิด อีสตัน (David Easton) ที่ได้เรียกร้องให้นักรัฐศาสตร์หันมาสนใจศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าสถาบันทางการเมือง วิธีการศึกษาเชิงพฤติกรรมนักรัฐศาสตร์ได้ให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์ 2 ประการของพฤติกรรมศาสตร์ คือ 1) เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ กลุ่มคนและบุคคล ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ

ระหว่างบุคคล หรือระหว่างบุคคลกับสถาบันมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง และ 2) ต้องใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น เพื่อให้สามารถบรรยาย อธิบายและทำนายปรากฏการณ์ทางการเมืองได้อย่างเป็นระบบ (ชลัช จงสืบพันธ์, 2537)

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า เป็นจุดเริ่มต้นของระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ในปัจจุบัน และมีการบูรณาการกับวิธีทางวิทยาศาสตร์ผสานกับการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิดทฤษฎีเพื่อพิสูจน์ยืนยันข้อค้นพบจากกระบวนการศึกษาพฤติกรรมของผู้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

3) ระเบียบวิธีการศึกษายุคหลังพฤติกรรมศาสตร์ (post-behavioralist) วิธีการศึกษานี้มาจากนักวิชาการรัฐศาสตร์รุ่นใหม่ช่วงปี 1960 คัดค้านระเบียบวิธีการศึกษาแบบพฤติกรรมนิยมที่ยึดมั่นวิธีการทางวิทยาศาสตร์มากเกินไป และได้มีการเคลื่อนไหวจนทำให้เกิดการปฏิรูปวิชารัฐศาสตร์ โดยมีสาระสำคัญคือ ยิ่งรัฐศาสตร์ใช้วิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับการแยกค่านิยมออกจากการเมืองมากเท่าใด นักรัฐศาสตร์ก็จะยิ่งมีความห่างไกลจากการเมืองมากขึ้นเท่านั้น และจะทำให้นักรัฐศาสตร์มุ่งแต่ให้ความสนใจที่จะศึกษาเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ มากกว่าที่จะมองปัญหาสำคัญ ๆ ทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ นักรัฐศาสตร์จึงต้องให้ความสำคัญต่อค่านิยมในการพิจารณาตัดสินเรื่องการเมืองการปกครอง อันแตกต่างไปจากการศึกษาเชิงพฤติกรรมนิยมที่มุ่งแยกส่วนค่านิยมออกจากข้อเท็จจริง การศึกษารัฐศาสตร์ในยุคหลังพฤติกรรมศาสตร์ เป็นการเปิดมุมมองและโลกทัศน์ทางการเมืองการปกครองสมัยใหม่ เช่น การเกิดขึ้นของทฤษฎีแนววิพากษ์ (Critical theory) แนวคิดหลังโครงสร้าง (Post-structuralism) และแนวคิดเชิงหลังสมัยใหม่ (Post Modernism) เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการเปลี่ยนแปลงสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นการผสมผสานศาสตร์ต่าง ๆ อย่างชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจในมิติต่าง ๆของการเมืองและสังคมโดยมุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของประชาชนเป็นสำคัญ (กิตติพงษ์ โคตรจันทึก และคณะ, 2567)

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า วิธีการทางรัฐศาสตร์จะต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองเป็นบรรทัดฐานสำคัญ ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าด้วยเหตุนี้จึงอาจเป็นจุดเริ่มต้นของสาขาวิชาต่าง ๆ ทางรัฐศาสตร์ในปัจจุบัน

จากวิธีการทางรัฐศาสตร์สรุปได้ว่า วิธีการทางรัฐศาสตร์หมายถึงกรอบแนวคิด ขั้นตอนและเครื่องมือที่ใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงทฤษฎี หลักฐานเชิงประจักษ์ และกระบวนการวิเคราะห์เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เที่ยงตรง ครอบคลุมทั้งการนิยาม การวิเคราะห์ การสร้างกรอบแนวคิด และการเลือกใช้ระเบียบวิธีการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อค้นหาคำตอบ ในพัฒนาการช่วงแรก แนวทางแบบดั้งเดิมประกอบด้วยการศึกษาปรัชญาการเมืองที่เน้นคุณค่าและอุดมคติ วิธีการเชิงประวัติศาสตร์ที่ใช้หลักฐานอธิบายสถาบันการเมือง วิธีการเชิงกฎหมายที่มุ่งศึกษารัฐธรรมนูญและความชอบธรรมของรัฐ และการวิเคราะห์สถาบันที่พรรณนาโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์กรทางการเมือง ต่อมาแนวพฤติกรรมนิยมได้ยกระดับรัฐศาสตร์ให้มีความเป็นวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น

โดยเน้นการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองเป็นสำคัญโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และแยกข้อเท็จจริงออกจากค่านิยม อันเป็นรากฐานสำคัญของการวิจัยทางรัฐศาตร์ในปัจจุบัน ถึงกระนั้น กระแสหลังพฤติกรรมนิยมได้วิพากษ์ว่าการเน้นวิทยาศาสตร์มากเกินไปทำให้ห่างไกลปัญหาการเมืองที่แท้จริง จึงเรียกร้องให้นำค่านิยมและประเด็นสาธารณะกลับมาพิจารณาควบคู่ข้อเท็จจริง สะท้อนว่าวิธีการทางรัฐศาสตร์มิได้หยุดนิ่ง หากพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามบริบทสังคม และมุ่งสร้างดุลยภาพระหว่างความเป็นวิทยาศาสตร์กับความรับผิดชอบต่อคุณค่าทางการเมือง

ตารางเปรียบเทียบ (Comparison Table)	**แนวทางการศึกษารัฐศาสตร์แบบเก่า (Traditional political science)**	**ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงพฤติกรรมนิยม (Behavioralist)**	**ระเบียบวิธีการศึกษายุคหลังพฤติกรรมศาสตร์ (post-behavioralist)**
วิธีการศึกษา	ใช้วิธีการเชิงปรัชญา ประวัติศาสตร์ และนิติศาสตร์	ใช้วิธีเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การสำรวจ สถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์	ผสมผสานทั้งวิธีเชิงประจักษ์และการวิเคราะห์เชิงคุณค่า
จุดมุ่งหมาย	ทำความเข้าใจโครงสร้างและความชอบธรรมของสถาบันทางการเมือง	อธิบายและคาดการณ์พฤติกรรมทางการเมืองอย่างเป็นระบบ	ใช้ความรู้ทางรัฐศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและการเมือง
จุดเด่น	อธิบายหลักการและโครงสร้างการปกครอง	ทำให้รัฐศาสตร์มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น	เชื่อมโยงองค์ความรู้กับคุณค่าและความรับผิดชอบต่อสังคม
จุดด้อย	ขาดการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเชิงประจักษ์ และมักเน้นการอธิบายเชิงบรรทัดฐานมากกว่าการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง	มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงปริมาณมากเกินไป จนอาจละเลยมิติด้านคุณค่า ศีลธรรม และความยุติธรรมทางการเมือง	อาจเกิดความท้าทายในการรักษาความสมดุลระหว่างความเป็นวิทยาศาสตร์กับการแทรกแซงเชิงคุณค่าในการวิเคราะห์ประโยชน์สาธารณะ

สรุป

ธรรมชาติของรัฐศาสตร์และวิธีการทางรัฐศาสตร์มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด โดยรัฐศาสตร์เป็นสังคมศาสตร์ที่ศึกษารัฐ อำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมอย่างเป็นระบบ มีลักษณะเป็นศาสตร์บูรณาการที่อาศัยองค์ความรู้จากประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และสังคมวิทยา เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แก่นสำคัญของรัฐศาสตร์คือการทำความเข้าใจอำนาจ ทั้งในเชิง

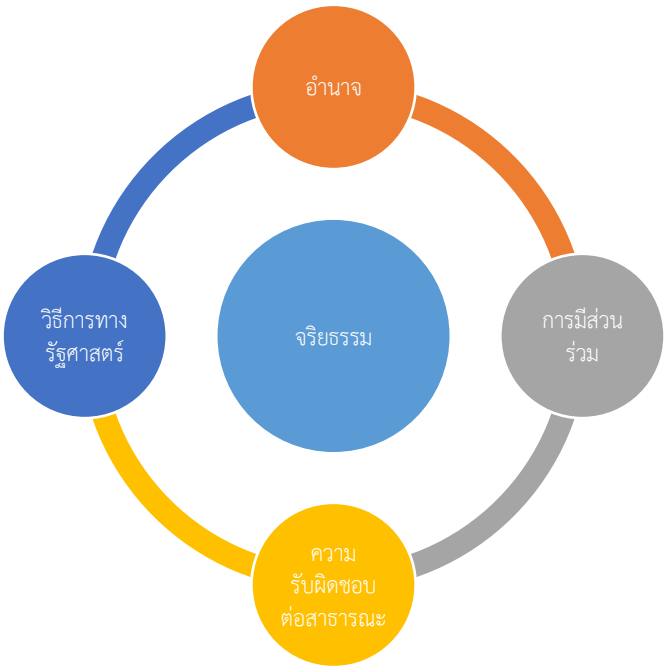
โครงสร้าง กฎหมาย และความคิด ว่าใครมีอำนาจ ใช้อย่างไร และเกิดผลต่อส่วนรวมอย่างไร โดยมุ่งให้อำนาจตั้งอยู่บนหลักความชอบธรรมและธรรมาภิบาล ขณะเดียวกัน วิธีการทางรัฐศาสตร์เป็นกลไกสำคัญในการแสวงหาความรู้ ผ่านพัฒนาการตั้งแต่แนวทางดั้งเดิมที่เน้นปรัชญา ประวัติศาสตร์ กฎหมาย และสถาบัน ไปสู่แนวพฤติกรรมนิยมที่เน้นการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ และต่อยอดสู่แนวหลังพฤติกรรมนิยมที่ให้ความสำคัญกับค่านิยมและปัญหาสาธารณะร่วมสมัย ดังนั้น รัฐศาสตร์จึงเป็นทั้งศาสตร์แห่งอำนาจที่มีความเป็นพลวัต และเป็นศาสตร์ที่มีความหลากหลายทางระเบียบวิธี ทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถอธิบายระบบการเมืองการปกครองได้อย่างรอบด้าน

ธรรมชาติของรัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ทางสังคมที่มีลักษณะเป็นพลวัตและสหวิทยาการ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โครงสร้างทางการเมือง และพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยระเบียบวิธีการศึกษาที่หลากหลายทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ ในบริบทของโลกที่มีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นักรัฐศาสตร์รุ่นต่อไปจึงควรให้ความสำคัญกับระเบียบวิธีวิจัยแบบบูรณาการ (Mixed Methods) ที่ผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลดิจิทัล เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ซับซ้อน เช่น การเมืองเชิงข้อมูล เทคโนโลยีดิจิทัล และเครือข่ายอำนาจในสังคมโลกได้อย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ที่สอดคล้องกับความท้าทายของโลกในอนาคต

องค์ความรู้

จากบทความดังกล่าวสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า รัฐศาสตร์ในโลกสมัยใหม่มีสถานะเป็น “ศาสตร์แห่งอำนาจเชิงบูรณาการที่มีจริยธรรมกำกับ” กล่าวคือ การศึกษาการเมืองมิใช่เป็นเพียงการวิเคราะห์โครงสร้างของรัฐหรือพฤติกรรมทางการเมืองเท่านั้น หากต้องมีการเชื่อมโยงมิติอำนาจ ความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของพลเมือง และความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์สาธารณะเข้าด้วยกัน ภายใต้บริบทโลกสมัยใหม่ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างรวดเร็วและไร้จุดหมาย องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่จำเป็นต้องขับเคลื่อนจากพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ควบคู่กับนักการเมืองที่ยึดหลักจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบ ตามแนวคิดของ Max Weber ซึ่งเน้นผลลัพธ์และความรับผิดชอบมากกว่าอุดมคติแบบศาสดา อีกทั้งรัฐศาสตร์ต้องทำหน้าที่ทั้งเชิงอธิบายและเชิงวิพากษ์ โดยใช้ระเบียบวิธีที่มีความหลากหลายเพื่อให้เข้าใจและแสดงให้เห็นถึงกลไกของอำนาจอย่างรอบด้าน ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้คือ กรอบคิดที่บูรณาการอำนาจ จริยธรรม พลเมือง และระเบียบวิธีวิทยาเข้าด้วยกัน เพื่อกำกับการเมืองให้ตั้งอยู่บนหลักธรรมาภิบาล ความยุติธรรม และประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษารัฐศาสตร์มิได้มุ่งทำความเข้าใจอำนาจเพียงในเชิงโครงสร้างหรือกลไกทางการเมืองเท่านั้น หากยังให้ความสำคัญกับกรอบคุณค่าที่ควรกำกับการใช้อำนาจในสังคมการเมืองด้วย หมายถึงการทำให้อำนาจทางการเมืองถูกใช้อย่างมีความรับผิดชอบ โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ผ่านกลไกทางสถาบันและกระบวนการทางประชาธิปไตย เช่น การยึดหลักนิติธรรม (rule of law) ที่ทำให้ผู้ใช้อำนาจต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันกับประชาชน การมีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กรทางการเมือง การกำหนดมาตรฐานจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ดังนั้น “จริยธรรมกำกับ” จึงมิได้เป็นเพียงหลักการเชิงนามธรรม หากแต่ปรากฏในรูปของกติกา สถาบัน และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ช่วยให้การใช้อำนาจดำรงอยู่บนพื้นฐานของความชอบธรรม ความรับผิดชอบ และประโยชน์ส่วนรวมของสังคม

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง, และ ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). แนวทางการสร้างกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยทางรัฐศาสตร์. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 13(37), 17–30.

กิตติพงษ์ โคตรจันทึก และคณะ. (2567). แนวทางการศึกษารัฐศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(1), 272–283.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (ม.ป.ป.). หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชลัช จงสืบพันธ์. (2537). การศึกษารัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 1(1), 62–70.

ฐิติกร สังข์แก้ว. (2556). บทสะท้อนทางความคิดว่าด้วยจริยธรรมทางการเมืองของแม็กซ์ เวเบอร์. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5(10), 145–160.

ฐิติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร. (2551). ระเบียบวิธีการศึกษารัฐศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2569 จาก Govt101 Blogspot

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2554). พลวัตของการเมืองไทย (Dynamics of Thai Politics). วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 12(2), 19–25.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2569). หน้าที่ของรัฐศาสตร์ คือการทำให้สังคมรู้เท่าทันอำนาจ. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2569, จาก The101.world

วชิรวิชญ์ วรชิษณุพงศ์. (2564). บทวิจารณ์หนังสือ: ปรัชญาการเมืองยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Political Philosophy). วารสารบริหารรัฐกิจ, 4(2), 53–67.

อภินันท์ จันตะนี. (2566). รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2569 จาก eLibraryCub

อรณิช รุ่งธิปานนท์. (2559). ประชาธิปไตยทางตรงสมัยใหม่กับการเมืองภาคประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

แนวทางการบูรณาการกิจกรรมชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต*

GUIDELINES FOR INTEGRATING BUDDHADHAMKAMMATAN CLUB ACTIVITIES INTO UNIVERSITY TEACHING AND LEARNING TO CULTIVATE GRADUATES WITH AWARENESS IN CORRUPTION PREVENTION AND SUPPRESSION

อภิภัสร์ ปาสานะเก[1] , ประดุจทิพย์ สายเมฆ[2] , พุฒิพัฒน์ ศิลปศาสตร์[3] , ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์[4] พระอดิศร สุทธิญาโณ[5] , กันตพัฒน์ รัตนพืช[6] , ธนโชติ น่าบัณฑิต[7] และ ขวัญชัย มะโนศรี[8]

Apipat Pasanaga[1] , Pradubtip Saimek[2] , Phutthiphat Sinlapasart[3] , Chaiwat Pomphithak[4] , Phra Adisorn Sutthiyano[5] , Kantaphat Rattanaphuet[6] , Thanachot Nabundit[7] , and Khwanchai Manosri[8]

มหาวิทยาลัยศรีปทุม[1,4] , มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น[2] , มหาวิทยาลัยมหิดล[3] , มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด[5] , มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด[6,7] , นักวิชาการอิสระ[8]

Sripatum University, Thailand[1,4] Eastern University of Management and Technology, Thailand[2] Mahidol University, Thailand[3] Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand[5] Roi Et Rajabhat University, Thailand[6,7] Independent Scholar[8]

Corresponding author E-mail: apipat.pasanaga@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย วิเคราะห์ผลกระทบต่อจิตสำนึกด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของนักศึกษา และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการปรับกิจกรรมเข้ากับหลักสูตร โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร และกรณีศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการสามารถทำได้โดยการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตร การกำหนดชั่วโมงกิจกรรมเป็นเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชมรม อาจารย์ และหน่วยงานต่าง ๆ แนวทางดังกล่าวช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงเสนอให้บูรณาการกิจกรรมชมรมเข้าสู่แผนการศึกษา จัดทำคู่มือแนวทางอย่างเป็นระบบ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยที่มีการดำเนินงานด้านนี้แล้วอย่างเป็นระบบ

* Received 16 February 2026; Revised 14 March l 2026; Accepted 15 March 2026

คำสำคัญ: ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน, การจัดการเรียนการสอน, การป้องกันและปราบปรามการทุจริต

Abstract

This article aims to study the integration of the activities of Buddhadhamkammatan Clubs into university-level education, analyze the impact on students' awareness of anti-corruption, and propose appropriate methods to align these activities with academic curricula. The study employed document analysis and case studies from various universities. The findings reveal that integration can be achieved through the design of co-curricular activities, setting mandatory participation hours as part of graduation requirements, and building collaborative networks between the clubs, faculty members, and relevant departments. These approaches significantly enhance students' moral and ethical values, as well as their awareness of honesty and anti-corruption. Therefore, it is recommended that such activities be officially integrated into academic plans, a systematic guideline be developed, and a collaborative network be established among universities already implementing this integration.

Keywords: Buddhadhamkammatan Club, Teaching and Learning Management, Corruption Prevention and Suppression

1. บทนำ

ปัญหาการทุจริตเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากบ่อนทำลายหลักนิติธรรม ความเป็นธรรม และเสถียรภาพของระบบการปกครอง ตลอดจนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาและภาคธุรกิจ ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและความเสื่อมถอยทางจริยธรรมในสังคมไทย ปัจจุบันการทุจริตมีลักษณะซับซ้อนและฝังรากลึกตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงการคอร์รัปชันเชิงโครงสร้างในภาครัฐและเอกชน (พัฒนพงศ์ จันทร์เพ็ชรพูล, 2568: 188-189) การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนาจิตสำนึกด้านคุณธรรมตั้งแต่ระดับเยาวชน โดยเฉพาะในช่วงการศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นระยะสำคัญของการหล่อหลอมค่านิยมและทัศนคติ มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาจึงมีบทบาทในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตอย่างรอบ

ด้าน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งจะส่งเสริมคุณธรรมผ่านรายวิชาจริยธรรมหรือกิจกรรมจิตอาสา แต่แนวทางดังกล่าวยังไม่เพียงพอในการปลูกฝังจิตสำนึกทางจริยธรรมอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องแสวงหากลไกการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาทางปัญญากับการพัฒนาทางจิตใจของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ในบริบทดังกล่าว ชมรมพุทธธรรมกรรมฐานนับเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมของนักศึกษาผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การธรรมะสัญจร และการปฏิบัติสมาธิภาวนา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตสำนึกทางศีลธรรม กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาตระหนักถึงการดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรมผ่านหลักธรรมสำคัญ เช่น ศีล 5 อริยสัจ 4 และอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งอธิบายเหตุและผลของการกระทำอย่างเป็นระบบ งานศึกษาหลายชิ้นชี้ว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมมีแนวโน้มปฏิบัติตนสอดคล้องกับหลักศีลธรรมมากกว่านักศึกษาทั่วไป เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเน้นการฝึกจิตผ่านการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการรับฟังธรรมจากพระอริยสงฆ์สายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรม อีกทั้งการฝึกสมาธิและการเจริญสติยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญในการลดแรงจูงใจต่อการทุจริต อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกิจกรรมของชมรมยังไม่ได้รับการบูรณาการเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเสริมที่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของนักศึกษา ส่งผลให้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้เข้าร่วมเพียงบางส่วน

ดังนั้น การนำกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานมาบูรณาการกับหลักสูตรจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการขยายการปลูกฝังคุณธรรมให้ครอบคลุมผู้เรียนในวงกว้าง แนวทางดังกล่าวอาจดำเนินการผ่านการกำหนดให้การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เช่น การนับชั่วโมงกิจกรรมเป็นองค์ประกอบของรายวิชาด้านจริยธรรม หรือกำหนดเป็นเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษาในลักษณะเดียวกับกิจกรรมจิตอาสา นอกจากนี้ การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะสาขากฎหมาย ธุรกิจ และการบริหารภาครัฐ จะช่วยให้นักศึกษาตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตต่อสังคมและคุณค่าของความซื่อสัตย์สุจริต การบูรณาการดังกล่าวไม่เพียงเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการป้องกันการทุจริต แต่ยังพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต งานศึกษาพบว่าการฝึกสมาธิและการเจริญสติช่วยพัฒนาความมั่นคงทางจิตใจและการตระหนักรู้ในตนเอง ทำให้นักศึกษาสามารถตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งที่ถูกต้องแม้เผชิญแรงกดดันทางสังคม (วิมลมาลย์ ศรีรุ่งเรือง และคณะ, 2561: 39) ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยในฐานะแหล่งผลิตปัญญาชนจึงควรสนับสนุนการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม บทความนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบการบูรณาการกิจกรรมดังกล่าวในระดับอุดมศึกษา พร้อมทั้ง

วิเคราะห์ผลต่อการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของนักศึกษา และเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมคุณธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีบทบาทในการสร้างสังคมที่โปร่งใสในอนาคต

2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักพุทธธรรมและการพัฒนาจริยธรรม หลักพุทธธรรมมีบทบาทโดยตรงต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม ความซื่อสัตย์ และการกำกับตนเอง ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการลดปัญหาการทุจริตในสังคม โดยเฉพาะหลักศีล สมาธิ และปัญญา ที่ช่วยหล่อหลอมทั้งพฤติกรรมและทัศนคติให้ดำเนินไปบนวิถีแห่งคุณธรรม ขณะเดียวกัน อริยสัจ 4 และอริยมรรคมีองค์ 8 ยังเป็นกรอบคิดเชิงจริยธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ต้นเหตุและแนวทางคลี่คลายปัญหาการทุจริตได้อย่างเป็นระบบ หากบุคคลยึดหลักธรรมเหล่านี้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ก็ย่อมเอื้อต่อการพัฒนาสังคมไปสู่ความสุจริตและความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น (กฤษณ ธาดาบดินทร์ และ พระมหาจีรวัฒน์ กนฺตวณฺโณ, 2565: 258-259)

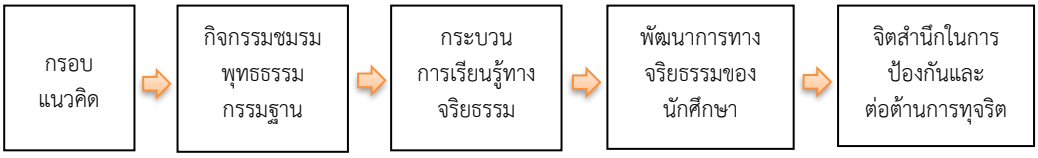
(1) หลักศีล สมาธิ ปัญญา กับการพัฒนาจิตสำนึกทางศีลธรรม หลักศีล สมาธิ และปัญญาเป็นแกนกลางของการพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ศีลคือการควบคุมกายและวาจาให้อยู่ในกรอบที่ชอบธรรม เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่กล่าวเท็จ และไม่เสพของมึนเมา ซึ่งสอดคล้องกับหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมร่วมสมัย (Wahidin Septa Zahran et al., 2023: 119–131) การรักษาศีลจึงมีนัยสำคัญต่อการยับยั้งพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายและจริยธรรม (พระครูวินัยธรสัญชัย ญาณวีโร (ทิพย์โอสถ) และคณะ, 2561: 37-38) ส่วนสมาธิช่วยฝึกจิตให้มั่นคง ไม่อ่อนไหวต่อแรงกระตุ้นภายนอก ทำให้ไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ ขณะที่ปัญญาคือความเข้าใจถูกต้องต่อความจริง อันทำให้บุคคลสามารถแยกแยะผิดชอบและตระหนักถึงผลแห่งการกระทำได้อย่างลึกซึ้ง

(2) อริยสัจ 4 และอริยมรรคมีองค์ 8 ในการแก้ไขปัญหาการทุจริต ปัญหาการทุจริตเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างกว้างขวาง การประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 จึงช่วยให้เข้าใจทั้งสาเหตุและแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ (นรชัย ณ วิเชียร และคณะ, 2019: 177-178) กล่าวคือ ทุกข์สะท้อนผลเสียของการทุจริตที่ก่อความเหลื่อมล้ำและบั่นทอนศรัทธาต่อรัฐ สมุทัยคือกิเลสอันเป็นรากเหตุ ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง นิโรธหมายถึงการลดกิเลสและสถาปนาคุณธรรม ส่วนมรรคคือแนวปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เช่น การดำรงตนด้วยความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทั้งนี้ อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งประกอบด้วยสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ล้วนเป็นกลไกเสริมสร้างชีวิตที่มีจริยธรรม และช่วยลดพฤติกรรมทุจริตได้อย่างมีประสิทธิผล (พระรณชัย กิตฺติราโณ (ส่งศรี), 2561: 125-126)

2.2 การศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาให้ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านการจัดการเรียนการสอน การเป็นแบบอย่างของคณาจารย์ และกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม นอกจากนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจริยธรรมยังช่วยอธิบายกระบวนการพัฒนาศีลธรรมของมนุษย์และสามารถนำมาใช้ในการออกแบบการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.1 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการปลูกฝังค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สุจริต มหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่สำคัญในการสร้างวัฒนธรรมทางวิชาการที่ยึดถือความสุจริต โดยสามารถดำเนินการผ่านหลายแนวทาง ได้แก่ การส่งเสริมหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา เช่น โครงการ “วัยใส ใจสะอาด (Youngster with Good Heart)” ของสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งมุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะ ผลกระทบ และแนวทางป้องกันการทุจริต พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.), 2562: 1-4) นอกจากนี้ การบูรณาการคุณธรรมในหลักสูตรทุกสาขาวิชา การเป็นแบบอย่างของคณาจารย์ที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนการจัดกิจกรรมรณรงค์และโครงการส่งเสริมความซื่อสัตย์ ล้วนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างค่านิยมทางจริยธรรมในสถาบันการศึกษา (สุทัศน์ เหมทานนท์, 2018: 13) ขณะเดียวกัน การสร้างระบบบริหารที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบร่วมกันภายในมหาวิทยาลัยยังช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบและธรรมาภิบาล (พงษ์กฤตย์ นามปพนอังกูร และคณะ, 2563: 103-104)

2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจริยธรรม (Moral Development Theory) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Lawrence Kohlberg อธิบายว่าศีลธรรมของมนุษย์พัฒนาผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้น (Kohlberg, L., 1976: 31-53) โดยแบ่งออกเป็นสามระดับ ได้แก่ ระดับก่อนจริยธรรม ซึ่งบุคคลตัดสินใจจากผลประโยชน์ส่วนตน ระดับจริยธรรมตามสังคม ซึ่งยึดถือกฎเกณฑ์และความคาดหวังของสังคม และระดับจริยธรรมตามหลักการ ซึ่งบุคคลตัดสินใจบนพื้นฐานของความยุติธรรมและคุณธรรมสากล แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาและประสบการณ์ทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศีลธรรมของบุคคล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ของการศึกษา

3. บทบาท กิจกรรม และผลลัพธ์การจัดกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน

3.1 บทบาทของชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน ชมรมพุทธธรรมกรรมฐานในมหาวิทยาลัยเริ่มก่อตั้งครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อนขยายตัวไปยังสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีสถานะเป็นชมรม กลุ่ม หรือชุมนุม ตามระเบียบและบริบทของแต่ละสถาบัน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน มีการจัดตั้งชมรมพุทธธรรมกรรมฐานรวม 19 แห่ง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ ชุมนุมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กลุ่มพุทธธรรมกรรมฐาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กลุ่มพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน) ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยบูรพา ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติสกลนคร ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กลุ่มพุทธธรรมกรรมฐาน ประเทศมาเลเซีย ชมรมพุทธธรรม แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด บทบาทหลักของชมรมเหล่านี้คือการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ผ่านกิจกรรมที่ช่วยให้นักศึกษาตระหนักในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนปลูกฝังสติ ปัญญา ศีลธรรม และจิตอาสา อันนำไปสู่ความเมตตา ความเสียสละ และการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน

นอกจากมิติด้านคุณธรรม ชมรมพุทธธรรมกรรมฐานยังมีความสำคัญต่อภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยด้วย กิจกรรมของชมรมมักเชื่อมโยงกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งประเพณีท้องถิ่นของพื้นที่ตั้งสถาบัน กิจกรรมเหล่านี้จึงไม่เพียงเปิดโอกาสให้นักศึกษาและบุคลากรซึมซับวัฒนธรรมทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกอนุรักษ์และสืบทอดขนบธรรมเนียมของสังคมไทยให้ดำรงอยู่ในหมู่เยาวชนรุ่นใหม่ ด้วยเหตุนี้ ชมรมพุทธธรรมกรรมฐานจึงเป็นพลังทางวัฒนธรรมและจริยธรรมภายในมหาวิทยาลัยที่ช่วยหล่อหลอมจิตใจของนักศึกษาให้มั่นคงในหลักธรรมและรับผิดชอบต่อสังคมยิ่งขึ้น

3.2 กิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน การเข้าร่วมกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมจิตสำนึกของนักศึกษา โดยเฉพาะในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งล้วนเป็นฐานสำคัญของการ

ป้องกันและปราบปรามการทุจริต เมื่อนักศึกษาได้รับการฝึกอบรมทางศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง ย่อมเกิดจิตสำนึกที่มั่นคง เห็นผลเสียของพฤติกรรมที่ขัดต่อจริยธรรม และมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการทุจริตมากขึ้น ชมรมพุทธธรรมกรรมฐานในแต่ละสถาบันดำเนินกิจกรรมโดยยึดแนวปฏิปทาของพระธุดงคกรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นพระวิปัสสนากรรมฐานผู้เคร่งครัดในธรรมวินัยและได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง อีกทั้งมีศิษยานุศิษย์สืบทอดแนวปฏิบัติของท่านอย่างต่อเนื่อง (มูลนิธิพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, 2545: 88-92) แม้พระศิษย์รุ่นต้นจำนวนมากจะละสังขารไปแล้ว แต่คำสอนและแนวปฏิบัติยังคงได้รับการถ่ายทอดผ่านพระสงฆ์ในสายนี้ซึ่งมีบทบาทในการอบรมสมาชิกชมรมอย่างสม่ำเสมอ

กิจกรรมหลักของชมรมในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีลักษณะใกล้เคียงกัน ได้แก่ กิจกรรมตักบาตรพระกรรมฐาน ซึ่งมุ่งสืบทอดพระพุทธศาสนาและส่งเสริมทาน ศีล ภาวนา ความเสียสละ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น กิจกรรมธรรมะสัญจร ซึ่งเป็นการเดินทางไปทำบุญ รักษาศีล และปฏิบัติธรรมตามวัดป่าสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เพื่อศึกษาปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐานและฝึกการปรับตัวร่วมกับหมู่คณะ กิจกรรมสวดมนต์–เจริญสมาธิภาวนา ซึ่งเป็นกิจกรรมประจำที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกจิตให้สงบและเกิดความสามัคคี กิจกรรมค่ายปฏิบัติธรรม ซึ่งจัดปีละหนึ่งครั้ง ใช้เวลา 3–7 วัน โดยเน้นทาน ศีล ภาวนา การถือศีล 8 การนั่งสมาธิ เดินจงกรม ฟังธรรม และทำจิตอาสาพัฒนาวัด ตลอดจนกิจกรรมทำโรงทานจิตอาสาและกิจกรรมฟังธรรมพระกรรมฐาน ซึ่งปลูกฝังการให้ทาน ความเสียสละ และเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวัน ปัญหาสังคม และประเด็นความซื่อสัตย์สุจริตกับการต่อต้านการทุจริตอย่างเป็นรูปธรรม

3.3 ผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน กิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกิจกรรมชมรมทั่วไปในมหาวิทยาลัย เพราะหลายกิจกรรมได้รับเมตตาจากพระเถรานุเถระสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นพระสุปฏิปันโนที่ได้รับความเคารพศรัทธาอย่างกว้างขวาง การได้ใกล้ชิดและรับฟังธรรมจากพระกรรมฐานผู้เป็นแบบอย่างแห่งการปฏิบัติ ส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษา จนก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านพฤติกรรม และด้านสังคม ผลลัพธ์ด้านจิตใจปรากฏในรูปของการซึมซับศรัทธา ทาน ศีล สมาธิ และปัญญา จนก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตภายใต้กรอบแห่งคุณธรรม ทำให้นักศึกษามีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง และมีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมากขึ้น ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติธรรมและข้อวัตรอย่างเคร่งครัด เช่น การรักษาศีล การเจริญสติ การนั่งสมาธิ และการภาวนา ซึ่งช่วยสร้างวินัยและความรับผิดชอบต่อตนเอง นักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนจึงมีแนวโน้มแสดงออกเป็นพฤติกรรมเชิงบวกอย่างชัดเจน เช่น ความเสียสละ ความตรงต่อเวลา ความสุภาพอ่อนโยน การลดความก้าวร้าว การงดสุรา และการเก็บทรัพย์สินส่งคืนเจ้าของ พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนการเกิดจิตสำนึกละอายและเกรงกลัวต่อบาป ไม่แสวงหา

เหตุผลมารองรับการทุจริต และก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันทางคุณธรรมในระยะยาว ส่วนผลลัพธ์ด้านสังคมสะท้อนผ่านการยอมรับจากสาธารณะในรูปของรางวัล เกียรติบัตร และทุนการศึกษา ทั้งในระดับสถาบันและระดับชาติ เช่น สมาชิกชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้รับรางวัลนักศึกษาผู้มีความประพฤติดีจากพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย กลุ่มพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้รับรางวัลประกายเพชรด้านคุณธรรมและจริยธรรม และได้รับพระราชทานรางวัลกลุ่มเด็กและเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ สาขาคุณธรรมและจริยธรรม (ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น) สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร, 2556: 62-63; สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2557: 91) นอกจากนี้ ในปี 2568 ชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ยังได้รับรางวัลชมรมดีเด่นด้านคุณธรรมและจริยธรรมจากมหาวิทยาลัย (ขวัญชัย มะโนศรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 เมษายน 2568) ผลลัพธ์ทั้งสามด้านดังกล่าวยืนยันว่า การปลูกฝังจิตสำนึกทางศีลธรรมผ่านกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสังคม นักศึกษาที่ผ่านการฝึกฝนอบรมทางจิตใจอย่างต่อเนื่องย่อมเติบโตเป็นบัณฑิตที่มีคุณธรรมสูง สามารถยืนหยัดในความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ยอมรับผลประโยชน์ที่มิชอบ และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความโปร่งใสและความเป็นธรรมต่อไป

สรุป การปลูกฝังจิตสำนึกทางศีลธรรมและคุณธรรมผ่านกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน ซึ่งสะท้อนผ่านผลลัพธ์เชิงประจักษ์ทั้งสามด้าน มีความสำคัญต่อการป้องกันและลดปัญหาการทุจริตในสังคม บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาย่อมมีความซื่อสัตย์และยึดมั่นในคุณธรรม สามารถรักษามาตรฐานทางจริยธรรม ไม่ยอมรับผลประโยชน์ที่ขัดต่อกฎหมายหรือหลักความถูกต้อง พร้อมทั้งมีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมสู่ความโปร่งใสและความเป็นธรรม

4. วิเคราะห์แนวทาง ผลกระทบ และตัวชี้วัดจากการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

4.1 แนวทางการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานกับการจัดการเรียนการสอนเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมกิจกรรมที่เน้นศีล สมาธิ ปัญญา และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการเรียนรู้เชิงวิชาการและทักษะทางสังคมของนักศึกษา แนวทางแรกคือการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้สัมพันธ์กับเนื้อหารายวิชาโดยไม่เพิ่มภาระเกินสมควร เช่น รายวิชาพระพุทธศาสนาอาจใช้กิจกรรมตัก

บาตรพระกรรมฐานหรือฟังธรรมเป็นภาคปฏิบัติ รายวิชาสันติวิธีอาจใช้การสวดมนต์และเจริญสมาธิภาวนาเพื่อเรียนรู้การลดความรุนแรงตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนรายวิชาการท่องเที่ยวอาจเชื่อมโยงกับกิจกรรมธรรมะสัญจรเพื่อเรียนรู้วัดป่าและการพัฒนาจิตใจ ขณะที่รายวิชากฎหมาย เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายปกครอง และกฎหมายมหาชน สามารถใช้กิจกรรมฟังธรรมและค่ายปฏิบัติธรรม โดยอาศัยหลักศีล 5 และอริยสัจ 4 เป็นกรอบวิเคราะห์ปัญหาการทุจริตควบคู่กับการอภิปรายกรณีศึกษาทางกฎหมายบนฐานคุณธรรม

สำหรับหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา “วัยใส ใจสะอาด (Youngster with Good Heart)” ของสำนักงาน ป.ป.ช. กิจกรรมของชมรมสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้อง เช่น การใช้การฟังธรรมอธิบายอริยสัจ 4 โดยเชื่อมโยงทุกข์กับผลของการทุจริต สมุทัยกับกิเลส มรรคกับการพัฒนาจิตด้วยศีล สมาธิ ปัญญา และนิโรธกับการพ้นทุกข์เมื่อจิตหลุดจากกิเลส ขณะที่ค่ายปฏิบัติธรรมช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจในการปฏิเสธการทุจริต เมื่อผู้เรียนเข้าใจอริยสัจ 4 ศีล สมาธิ ปัญญา และมรรคมีองค์ 8 อย่างลึกซึ้ง ย่อมช่วยให้หลุดพ้นจากวงจรของทฤษฎีสามเหลี่ยมทุจริต ทั้งในมิติการไม่แสวงหาโอกาส (Opportunity) การไม่หวั่นไหวต่อแรงกดดันหรือแรงจูงใจ (Pressure/Incentive) และการรู้เท่าทันการหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) (Rabi’u Abdullahi et al., 2015: 39-40) แนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ David I. Smith ที่สนับสนุนการนำหลักศาสนาเข้าสู่หลักสูตรศึกษาศาสตร์ (David I. Smith, 2018: 71) งานของ ศิริภัสสร ปิยนันทวารินทร์ และคณะ ที่บูรณาการพุทธธรรมในการพัฒนาเยาวชน (ศิริภัสสร ปิยนันทวารินทร์ และคณะ, 2567: 214-227) และงานของ พระพุธศักดิ์ แวงสูงเนิน ที่ใช้อริยสัจ 4 พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา (พระพุธศักดิ์ แวงสูงเนิน, 2563: 88)

แนวทางที่สองคือการกำหนดให้การเข้าร่วมกิจกรรมตามจำนวนชั่วโมงเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับกฎกระทรวง มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 7 ที่กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล (กฎกระทรวง มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565, 2565: 29) รวมทั้งประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 ที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีและยึดมั่นในศีลธรรม (ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565, 2565: 12) ดังนั้น มหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม หรือจิตอาสาตามจำนวนชั่วโมงขั้นต่ำ เพื่อให้การพัฒนาด้านจริยธรรมเกิดขึ้นอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในบริบทที่สังคมให้เวลากับกิจกรรมทางศาสนาน้อยลงและโน้มเอียงสู่วัตถุนิยมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Barro and McCleary ที่พบว่าการลดเวลาที่ใช้ในกิจกรรมทางศาสนามีความสัมพันธ์กับแนวโน้มวัตถุนิยมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น (Barro and McCleary, 2003: 760-781) ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัย

ราชภัฏร้อยเอ็ดกำหนดให้นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมชมรมอย่างน้อย 1 ชมรมต่อปีการศึกษา มิฉะนั้นต้องแก้กิจกรรม โดยกิจกรรมมีผลต่อการสำเร็จการศึกษา (กันตพัฒน์ รัตนพืช, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 เมษายน 2568) เมื่อผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานอย่างต่อเนื่อง เช่น ธรรมะสัญจร ตักบาตรพระกรรมฐาน หรือกิจกรรมจิตอาสา ย่อมค่อย ๆ ซึมซับหลักทาน ศีล สมาธิ ปัญญา และมรรคมีองค์ 8 ส่งผลให้มีทัศนคติเชิงลบต่อการทุจริต สอดคล้องกับงานของ Timothy Teo และคณะ ที่พบว่าผู้เรียนที่มีความเชื่อทางศาสนาสูงมีทัศนคติปฏิเสธการทุจริตมากกว่า (Timothy Teo et al., 2024: 5) รวมทั้งสอดคล้องกับผลเชิงประจักษ์จากรางวัลนักศึกษาผู้มีความประพฤติดีของสมาชิกชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และงานของ พระสุทธิวัชร์ ทรงไกรศรี ที่ชี้ว่าการมีกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสนใจในการปฏิบัติธรรมของเยาวชน (พระสุทธิวัชร์ ทรงไกรศรี, 2567: 1) อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางศีลธรรมของ Lawrence Kohlberg กล่าวคือ ระยะแรกนักศึกษาอาจเข้าร่วมเพราะต้องการชั่วโมงกิจกรรม (Pre-conventional Level) ต่อมาจะเข้าร่วมเพื่อการยอมรับของสังคม (Conventional Level) และท้ายที่สุดพัฒนาไปสู่การยึดมั่นในหลักคุณธรรมสากล (Post-conventional Level) (Kohlberg, L., 1976: 31-53)

แนวทางที่สามคือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน อาจารย์ หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมไม่อาจดำเนินได้อย่างยั่งยืนโดยลำพัง การประสานงานระหว่างชมรมกับอาจารย์ผู้สอน เช่น การอบรมอาจารย์เกี่ยวกับการนำหลักธรรมไปใช้ในการสอน หรือการร่วมพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมของชมรม จะช่วยให้การบูรณาการมีความเป็นระบบมากขึ้น ขณะเดียวกัน ความร่วมมือกับคณะต่าง ๆ และสำนักงานกิจการนักศึกษาจะช่วยผลักดันให้กิจกรรมด้านจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนานักศึกษาอย่างแท้จริง ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงาน ป.ป.ช. และองค์กรทางศาสนา จะเอื้อให้สามารถจัดค่ายปฏิบัติธรรมร่วมกับวัดป่ากรรมฐานหรือศูนย์ปฏิบัติธรรม รวมทั้งเชิญผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้ด้านคุณธรรมและการต่อต้านการทุจริต เครือข่ายลักษณะนี้มุ่งสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ” (Moral Immunity) ให้แก่เยาวชน โดยใช้กิจกรรมของชมรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดโลภ โกรธ หลง อันเป็นรากเหง้าของพฤติกรรมทุจริต และทำให้การบูรณาการกิจกรรมกับการเรียนการสอนเกิดผลอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 ผลกระทบจากการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ตลอดจนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมชมรมพุทธธรรมกรรมฐาน พบว่าการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะไตรสิกขา คือ ศีล

สมาธิ ปัญญา สามารถเชื่อมโยงกับการเสริมสร้างเจตคติในการต่อต้านการทุจริตในเยาวชนได้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และจริยธรรมทางสังคม (Social Ethics) ซึ่งส่งผลต่อทั้งความคิดและพฤติกรรมของนักศึกษา สอดคล้องกับงานของ อาทิตยา จารุจินดา ที่พบว่ากิจกรรมทางศาสนามีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์และความสัมพันธ์ทางสังคม (อาทิตยา จารุจินดา, 2546: 99-106)

ผลกระทบด้านแรกคือการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดของนักศึกษา กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมช่วยพัฒนาจิตสำนึกและวิจารณญาณทางศีลธรรมให้เข้มแข็งขึ้น โดย “ศีล” มีลักษณะคล้ายหลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบ “สมาธิ” สัมพันธ์กับการควบคุมตนเองและการลดอคติ ส่วน “ปัญญา” เป็นแกนกลางของการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม (Wahidin Septa Zahran et al., 2023: 119-131) เมื่อผู้เรียนเข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง ก็จะมีวิจารณญาณดีขึ้นทั้งในทางจริยธรรมและกฎหมาย นอกจากนี้ กิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม เช่น ค่ายปฏิบัติธรรม ฟังธรรม ตักบาตร ธรรมะสัญจร และทำโรงทานจิตอาสา ยังช่วยปลูกฝังศีล สมาธิ ปัญญา อริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และจิตสาธารณะ ทำให้นักศึกษาตระหนักถึงผลเสียของการทุจริตต่อสังคมและเศรษฐกิจได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ใกล้ชิดกัลยาณมิตรและได้รับการอบรมจากพระอริยสงฆ์ผู้เคร่งครัดในธรรมวินัย จนความเลื่อมใสศรัทธาเข้ามาแทนที่ค่านิยมเดิม และค่อย ๆ พัฒนาไปสู่ค่านิยมด้านความเสียสละ ความเพียร ความซื่อสัตย์ และการไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ผลกระทบด้านที่สองคือการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของนักศึกษา เมื่อจิตสำนึกด้านคุณธรรมได้รับการพัฒนา พฤติกรรมย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นักศึกษาจะลดพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักคุณธรรม เช่น การลอกข้อสอบ การคดโกง หรือการกระทำที่ขัดต่อจริยธรรมในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นการเจริญสติและสมาธิ เช่น ค่ายปฏิบัติธรรม และสวดมนต์–เจริญสมาธิภาวนา ซึ่งช่วยลดโลภ โกรธ หลง อันเป็นรากของการทุจริต ขณะเดียวกัน การบูรณาการกิจกรรมของชมรมกับหลักสูตรยังช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมมากขึ้น เช่น จิตอาสา ค่ายธรรมะ และการช่วยเหลือชุมชน อันส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม และอาจนำไปสู่การได้รับรางวัลด้านคุณธรรมทั้งในระดับสถาบันและระดับประเทศ ที่สำคัญ แนวทางนี้แตกต่างจากการใช้กฎหมายหรือบทลงโทษซึ่งมุ่งควบคุมพฤติกรรมจากภายนอก เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายในสู่ภายนอกผ่านการฝึกฝนจิตใจ จึงมีแนวโน้มก่อผลระยะยาว เมื่อสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่ตลาดแรงงาน บัณฑิตที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวย่อมมีแนวโน้มทำงานอย่างซื่อสัตย์ ปฏิเสธการคอร์รัปชัน และเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม

4.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จในการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริต การบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีระบบประเมินผลที่ชัดเจน ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนประสิทธิภาพของแนวทางที่นำมาใช้ ตัวชี้วัดสำคัญประการแรกคือระดับความตระหนักรู้และความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมและการต่อต้านการทุจริต ซึ่งอาจประเมินจากแบบสอบถามก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม หรือจากผลการทดสอบในรายวิชาที่มีการบูรณาการ หากคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ย่อมสะท้อนว่าการดำเนินงานเกิดผลจริง ตัวชี้วัดประการที่สองคือพฤติกรรมของนักศึกษาในชีวิตประจำวันและการเรียนการสอน เช่น การไม่ลอกการบ้าน ไม่ทุจริตในการสอบ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งสามารถประเมินได้จากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเรียน นอกจากนี้ อัตราการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานและความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมก็เป็นตัวชี้วัดสำคัญ หากจำนวนผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้นและมีความสม่ำเสมอ ย่อมแสดงว่ากิจกรรมสามารถสร้างแรงจูงใจได้อย่างแท้จริง ควบคู่กับการประเมินว่านักศึกษาสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากเพียงใด ผ่านแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก อีกตัวชี้วัดหนึ่งคือผลงานและรางวัลด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาหรือมหาวิทยาลัย เพราะสถาบันที่บูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมมีนักศึกษาที่ได้รับรางวัลหรือการยอมรับด้านความซื่อสัตย์และจริยธรรมเพิ่มขึ้น เช่น การได้รับคัดเลือกเป็นนักศึกษาต้นแบบหรือผู้นำกิจกรรมด้านจริยธรรม ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอกในฐานะต้นแบบของการส่งเสริมคุณธรรมในระบบการศึกษา ประการสุดท้าย ความสำเร็จที่แท้จริงของการบูรณาการต้องสะท้อนผ่านความยั่งยืนและการขยายผลไปสู่รุ่นต่อไป มิใช่จำกัดอยู่เพียงผลระยะสั้น ตัวชี้วัดสำคัญจึงได้แก่ การที่นักศึกษารุ่นพี่ซึ่งผ่านการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม สามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงถ่ายทอดแนวคิดเรื่องคุณธรรมและการต่อต้านการทุจริตให้แก่นักศึกษารุ่นน้องได้อย่างต่อเนื่อง หากชมรมสามารถผลิตผู้นำด้านจริยธรรมและขยายผลสู่คนรุ่นใหม่ได้อย่างมั่นคง ก็ย่อมสะท้อนว่าแนวทางดังกล่าวมีศักยภาพในการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวไปสู่ความโปร่งใสและปลอดการทุจริตในระยะยาว

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป การบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการปลูกจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตในหมู่นักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม กิจกรรมของชมรมมีบทบาทต่อการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตทั้งด้านความคิด พฤติกรรม และวิถีการดำเนินชีวิตภายใต้กรอบจริยธรรม ส่งผลให้นักศึกษามีความเข้าใจหลักธรรมลึกซึ้งขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสม และช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ด้านคุณธรรมของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการบูรณาการหลักศีลธรรมผ่านกิจกรรมของชมรมพุทธธรรม

กรรมฐาน โดยออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับการเรียนการสอน กำหนดการเข้าร่วมกิจกรรมตามชั่วโมงเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการสำเร็จการศึกษา และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชมรม คณาจารย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้กิจกรรมดังกล่าวเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพบัณฑิตและเสริมสร้างจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ความสำเร็จของการบูรณาการขึ้นอยู่กับการกำหนดตัวชี้วัดที่ครอบคลุม ทั้งระดับความเข้าใจของนักศึกษา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รางวัลด้านคุณธรรม และความยั่งยืนของกิจกรรมตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

5.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ควรกำหนดให้การเข้าร่วมกิจกรรมตามชั่วโมงที่กำหนดเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา โดยสามารถนับกิจกรรมด้านคุณธรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเป็นชั่วโมงกิจกรรมนักศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจและความตระหนักต่อคุณค่าของกิจกรรม

(2) สนับสนุนการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานเข้าสู่แผนการศึกษาอย่างเป็นทางการ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจการนักศึกษา

(3) สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมเชิงบูรณาการผ่านกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานในทุกระดับชั้น

(4) ส่งเสริมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับอาจารย์และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความเข้าใจในการนำกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานมาใช้พัฒนานักศึกษาให้มีจิตสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(5) จัดทำคู่มือแนวทางการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานกับการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ในมหาวิทยาลัยอื่นได้อย่างมีมาตรฐาน

(6) จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการบูรณาการกิจกรรมของชมรมพุทธธรรมกรรมฐานอย่างเป็นระบบ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่ดี และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวง มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. (2565, 31 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 139 ตอนที่ 20 ก. หน้า 28-31.

กฤษณ ธาดาบดินทร์ และ พระมหาจีรวัฒน์ กนฺตวณฺโณ. (2565). อริยสัจกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(2), 249-260.

นรชัย ณ วิเชียร, เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และ นลินณัฐ ดีสวัสดิ์. (2019). อริยสัจ 4 กับการพัฒนาองค์การ. Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi

University, 13(1), 176-185.

นัชพล คงพันธ์, พระครูอุทิตปริยัติสุนทร และ พระครูอุทิตธรรมคุณ. (2564). พิธีกรรมทางศาสนากับการปฏิบัติตนนิสิตสังคมศึกษายุคโลกาภิวัตน์. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(2), 207-219.

ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565. (2565, 9 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 212. หน้า 11-20.

พงษ์กฤตย์ นามปพนอังกูร, วิภาภรณ์ ภู่วัฒนกุล, โกศล มีคุณ และ อัจฉรา วัฒนาณรงค์. (2563). ธรรมาภิบาล: หัวใจของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาจุฬาคชสาร, 11(2), 97-107.

พระครูวินัยธรสัญชัย ญาณวีโร (ทิพย์โอสถ), โผน นามณี, พระครูธรรมธรเดโช ฐิตเตโช (สำเร็จ) และ พระอธิวัฒน์ รตนวณฺโณ. (2561). การนำศีล 5 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อพัฒนาทักษะด้านคุณธรรม ในรายวิชาการปฏิบัติกรรมฐาน. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 23(1), 37-58.

พระพุธศักดิ์ แวงสูงเนิน. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแก้ปัญหาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวาปีปทุม โดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระรณชัย กิตฺติราโณ (ส่งศรี). (2561). การประยุกต์หลักใช้อริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนในตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุทธิวัชร์ ทรงไกรศรี. (2567). การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เยาวชนสนใจการปฏิบัติธรรมของกลุ่มพุทธธรรมกรรมฐาน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 20(2), 1-13.

พัฒนพงศ์ จันทร์เพ็ชรพูล. (2568). การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต. วารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 7(4), 187-202.

มูลนิธิพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต. (2545). บูรพาจารย์ ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถระ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

วิมลมาลย์ ศรีรุ่งเรือง, หาญศึก บุญเชิด และ สุภิญญา ธนาพงษ์ภิชาติ. (2561). ผลของการเจริญสติต่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 31(3), 34-40.

ศิริภัสสร ปิยนันทวารินทร์, บุญทัน ดอกไธสง และ เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการการฝึกอบรมเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด สมุทรปราการ. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(3),

214-227.

ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น). (2556). หนังสือเยาวชนดีเด่นกรุงเทพมหานคร (ประกายเพชร) ประจำปี 2556. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น).

สุทัศน์ เหมทานนท์. (2018). วิทยาลัยคุณธรรม: สร้างได้อย่างไรในวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. The Journal of Boromarjonani College of Nursing Suphanburi, 1(1), 7-15.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2562). หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด Youngster with Good Heart ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2557). หนังสือเด็กและเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ และผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2557. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อาทิตยา จารุจินดา. (2546). พฤติกรรมทางศาสนาของคนในสังคมเมือง: กรณีศึกษา วัดสนามนอกและวัดสนามใน ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Barro, R. J., & McCleary, R. M. (2003). Religion and economic growth across countries. American Sociological Review, 68(5), 760–781.

Kohlberg, L. (1976). Moral stage and moralization: The cognitive development approach. In T. Lickona (Ed.), Moral development and behavior (pp. 31–53). New York: Holt Rinehart and Winston.

Rabi'u, A., Mansor, N., & Nuhu, M. S. (2015). Fraud Triangle Theory and Fraud Diamond Theory: Understanding the convergent and divergent for future research. International Journal of Academic Research in Accounting Finance and Management Sciences, 5(4), 38-45.

Smith, D. I. (2018). On Christian teaching: Practicing faith in the classroom. William B. Eerdmans.

Teo, T., Huang, F., Hue, M.-T., & Cheung, H.-Y. (2024). The influence of religious beliefs on bullying and cheating among secondary school students in Hong Kong. Acta Psychologica, 251(2), 1-7.

Zahran, W. S., Terada, A., & Saengsroi, J. (2023). Implementation of good governance principles in improving public services: A case study of the Ministry of Education and Culture. Ilomata International Journal of Social Science, 4(1), 119–131.

การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเพื่อความยั่งยืนทางการศึกษาและสังคม*

THE DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE STRUCTURES FOR PARIYATTI DHAMMA SCHOOLS (GENERAL EDUCATION DIVISION) TOWARD EDUCATIONAL AND SOCIAL SUSTAINABILITY SUSTAINABILITY

พระครูธีรภัทรจารี (พิชิต ธีรภทฺโท)
Phrakhru Thiraphattarachari (Phichit Dhīrabhaddo)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand
Corresponding Author Email: beesweet2442@gmail.com

บทคัดย่อ

สถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญถือเป็นกลไกสำคัญของการจัดการศึกษาในระบบของคณะสงฆ์ไทยที่ผสานการเรียนรู้ทางโลกและทางธรรมเข้าด้วยกันอย่างมีเอกลักษณ์ โดยมีเป้าหมายในการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้คู่คุณธรรม ตลอดจนเป็นแหล่งปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนในชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้สถานศึกษาดังกล่าวจะมีบทบาททางสังคมและศาสนาอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบข้อจำกัดในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการที่ยังไม่มีระบบมาตรฐานรองรับอย่างทั่วถึง ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการบริหารงานและการพัฒนาที่ยั่งยืนยังไม่สามารถบรรลุได้อย่างเต็มศักยภาพ บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาด้านโครงสร้างองค์กร การบริหารที่ยังรวมศูนย์ ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน ข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และระบบการติดตามประเมินผล ตลอดจนความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกที่ยังไม่เข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางการพัฒนาโครงสร้างการบริหารที่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ และแนวทางการพัฒนาองค์กรเพื่อความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การบริหารเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ บทความยังได้นำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับองค์กรคณะสงฆ์ ภาครัฐ และระดับสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยคาดหวังว่าแนวทางเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และ

* Received 21 January 2026; Revised 14 March l 2026; Accepted 17 May 2026

สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ในมิติของการศึกษา ศาสนา และสังคมไทยในระยะยาว

คำสำคัญ : สถานศึกษาพระปริยัติธรรม, การบริหารจัดการ, โครงสร้างองค์กร, ความยั่งยืนทางการศึกษา, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The Pariyatti Dhamma Schools (General Education Division) play a crucial role in Thailand's monastic education system by integrating secular knowledge with Buddhist moral instruction. These institutions serve as unique centers for both academic development and ethical cultivation among Buddhist monks, novices, and youth in local communities. Despite their significance, many of these schools face structural and administrative challenges that undermine their efficiency and long-term sustainability.

This article examines critical issues in the existing organizational structure and management practices, including centralized decision-making, limited community engagement, a shortage of qualified personnel, budget constraints, and weak linkages with external agencies. The article proposes a framework for improving governance by incorporating principles of modern management and sustainable organizational development. Emphasis is placed on decentralization, strategic planning, stakeholder participation, capacity building, community collaboration, and the integration of digital technology to support administrative and instructional processes.

Concrete policy recommendations are provided for governing monastic authorities, the Ministry of Education, and school-level administrators to implement systemic reforms. The proposed framework aims to enhance educational quality, instill moral integrity in youth, strengthen community networks, and align with the Sustainable Development Goals (SDGs)—particularly SDG 4 (Quality Education) and SDG 11 (Sustainable Communities). This article thus contributes new insights toward holistic and culturally grounded school governance that supports both educational excellence and long-term social sustainability.

Keywords: Pariyatti Dhamma School, Educational Management, Organizational Structure, Educational Sustainability, Community Participation

1. บทนำ

สถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นรูปแบบการศึกษาที่คณะสงฆ์ไทยจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการด้านการศึกษาของพระภิกษุสามเณร โดยมีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการระหว่างการศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความรู้ทางธรรมและความรู้ทางโลก อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุสามเณรให้สามารถดำรงตนในฐานะศาสนทายาทที่มีคุณภาพ และมีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่สังคมไทย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565) อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญได้เผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ตลอดจนข้อจำกัดด้านกฎหมายและนโยบายที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างการบริหารจัดการของสถานศึกษาหลายแห่งยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ส่งผลให้การตัดสินใจ การวางแผน และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเป็นไปอย่างล่าช้าและขาดความยืดหยุ่น (ศิริพงษ์ พฤทธิพันธุ์, 2563) ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานและคุณภาพทางการศึกษาโดยรวมของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

ในเชิงวิชาการ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีด้านการบริหารการศึกษาและการพัฒนาองค์การมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะแนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) การกระจายอำนาจการบริหาร (Decentralization) และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัวและตอบสนองต่อบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ แนวคิดเรื่อง “ความยั่งยืนทางการศึกษา” (Educational Sustainability) ยังเน้นการพัฒนาระบบการศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในระยะยาว โดยอาศัยการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทโลกยุคโลกาภิวัตน์และยุคดิจิทัลที่ความรู้และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เขียนเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโครงสร้าง

การบริหารจัดการของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เพื่อให้เกิดระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในปัจจุบัน พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางในการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายความยั่งยืนทางการศึกษาและสังคมในระยะยาว การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานคณะสงฆ์ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมกันพัฒนาระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานทางจริยธรรมของสังคมไทยอย่างมั่นคงต่อไป

2. แนวคิด ทฤษฎี และกรอบการวิเคราะห์

2.1 แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษา

การบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักการบริหารทั่วไปมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานภายในสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด (ภักดี มะนะเวศ, 2559) การบริหารสถานศึกษานั้น มิได้เป็นเพียงการดำเนินงานด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการบริหารบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมรอบข้างด้วย องค์ประกอบหลักของการบริหารสถานศึกษาแบ่งได้เป็น 5 ด้านสำคัญ ได้แก่

การบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร **การบริหารงานบุคคล** มุ่งเน้นการสรรหา พัฒนา ประเมิน และธำรงรักษาครูและบุคลากรให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ **การบริหารงบประมาณ** ครอบคลุมการจัดหา การจัดสรร และการควบคุมการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส **การบริหารงานทั่วไป** เกี่ยวข้องกับระบบงานสนับสนุน เช่น อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์ ระบบเอกสาร และการติดต่อประสานงาน **การบริหารกิจการนักเรียน** เน้นการส่งเสริมความเป็นอยู่ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (บุญทัน ดอกไธสง, 2554)

2.2 แนวคิดการพัฒนาองค์กรเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Organizational Development)

แนวคิดการพัฒนาองค์กรเพื่อความยั่งยืน เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่เน้นการเติบโตขององค์กรอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง โดยไม่สร้างผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม และในขณะเดียวกันสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อโอกาสของคนรุ่นหลัง (Lozano, 2006) ในบริบทของสถานศึกษา ความยั่งยืนมิได้หมายถึงเพียงการอยู่รอดขององค์กรในระยะยาวเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ความเสมอภาคทางการศึกษา การจัดการทรัพยากรอย่างมีจริยธรรม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกมิติ แนวคิดนี้ได้กลายเป็นกรอบสำคัญขององค์การการศึกษาแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 ว่าด้วย "การศึกษาที่มีคุณภาพ" (UNESCO, 2020)

หลักการสำคัญของการพัฒนาองค์กรเพื่อความยั่งยืน ได้แก่ การเป็นผู้นำเชิงคุณธรรมและวิสัยทัศน์ การวางกลยุทธ์ที่มีเป้าหมายระยะยาว การมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ การเรียนรู้และพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง การจัดการความเสี่ยงและการประเมินผลอย่างรอบด้าน (Benn, Dunphy, & Griffiths, 2014) การน้อมนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในบริบทของสถานศึกษาพระปริยัติธรรม จะช่วยให้สามารถบริหารจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับคุณค่าทางพุทธศาสนาไปพร้อมกับการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษาและสังคมได้อย่างสมดุล

2.3 กรอบการวิเคราะห์

การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการศึกษาและสังคมอย่างแท้จริง จำเป็นต้องอาศัยกรอบการวิเคราะห์ที่ชัดเจน โดยสามารถกำหนดกรอบการวิเคราะห์ใน 3 มิติหลัก ดังนี้

1. **โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure)** การจัดโครงสร้างองค์กรเป็นพื้นฐานของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โครงสร้างที่ดีควรมีความยืดหยุ่น โปร่งใส มีลำดับชั้นที่ชัดเจน มีบทบาทหน้าที่ที่ไม่ซ้ำซ้อน และสามารถสนับสนุนให้เกิดความคล่องตัวในการตัดสินใจ (Mintzberg, 1979) สำหรับสถานศึกษาพระปริยัติธรรม โครงสร้างองค์กรควรสะท้อนถึงบริบทของการศึกษาทางพระพุทธศาสนาและควบรวมกับแนวปฏิบัติของภาครัฐและภาคสังคมอย่างสมดุล

2. **การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)** เป็นกระบวนการวางแผนระยะยาวอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนงานที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความคาดหวังของชุมชน โดยเฉพาะสถานศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งต้องเผชิญทั้งกับบริบททางโลกและทางธรรม (Bryson, 2018)

3. **การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Engagement)** การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องไม่ละเลยเสียงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากภายในและภายนอก อาทิ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น พระสงฆ์ ผู้บริหาร และหน่วยงานภาครัฐ การออกแบบระบบที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน และประเมินผล จะช่วยสร้างความไว้วางใจ เสริมสร้างความร่วมมือ และเพิ่มพลังทางสังคมแก่สถานศึกษา (Freeman, 1984)

สรุป การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นกระบวนการนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายทางการศึกษา โดยครอบคลุมการบริหารงานวิชาการ บุคลากร งบประมาณ งานทั่วไป และกิจการนักเรียน แนวคิดการพัฒนาองค์กรเพื่อความยั่งยืนมุ่งเน้นการบริหารองค์กรให้สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาองค์กร คุณภาพการศึกษา และความรับผิดชอบต่อสังคม บทความนี้จึงใช้กรอบการวิเคราะห์ 3 มิติ ได้แก่ โครงสร้างองค์กร การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่ออธิบายแนวทางการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนทางการศึกษาและสังคม

3. สถานการณ์และปัญหาโครงสร้างการบริหารในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

3.1 โครงสร้างปัจจุบันและบริบทของสถานศึกษา

สถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะตัว กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาร่วมระหว่างหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา (ธรรมศึกษา) กับหลักสูตรสามัญตามระบบของกระทรวงศึกษาธิการ จึงเป็นการศึกษาที่มีสองหน้าที่หลัก ได้แก่ การธำรงไว้ซึ่งพระพุทธธรรมตามบทบาทของคณะสงฆ์ และการจัดการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาทางโลกวิสัย ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานทางการศึกษาของพระภิกษุสามเณร และยังมีผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในระยะยาว (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565) ในทางโครงสร้าง สถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญมีความเป็นเอกเทศและมีความยืดหยุ่นสูง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลักที่สะท้อนกลไกการดำเนินงาน ได้แก่

1) ผู้บริหารสถานศึกษา โดยทั่วไปตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาจะเป็นพระภิกษุผู้มีศักยภาพทั้งในด้านการปกครองและด้านศาสนา มีบทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบาย กำกับดูแลการดำเนินงานทั้งทางวิชาการและการบริหารทรัพยากร รวมถึงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้แก่ผู้เรียนและบุคลากรภายในสถานศึกษา การรวมสองบทบาทในบุคคลเดียวกัน

ส่งผลให้บทบาทของผู้อำนวยการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพโดยรวมของสถานศึกษา

2) ฝ่ายวิชาการและครูผู้สอน ประกอบด้วยพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดหลักธรรมและจริยธรรม รวมถึงครูฆราวาสที่รับผิดชอบการเรียนการสอนในรายวิชาสามัญ ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละและอุทิศตน แม้จะมีข้อจำกัดในด้านค่าตอบแทนหรือความมั่นคงในอาชีพ การคัดเลือกครูและการจัดสรรบุคลากรยังอิงอยู่กับบริบทเฉพาะของแต่ละวัด จึงส่งผลต่อคุณภาพและความหลากหลายทางการเรียนการสอนในแต่ละสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3) คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้สนับสนุน คณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่ให้คำปรึกษา สนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย และดูแลความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับชุมชนหรือวัดที่เป็นผู้จัดตั้ง ในหลายกรณี เจ้าอาวาส หรือศิษยานุศิษย์มีบทบาทสำคัญในการระดมทรัพยากร การบริจาค และการประสานงานกับองค์กรภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

แม้จะมีความพยายามในการจัดโครงสร้างบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและเป้าหมายทางการศึกษา แต่ข้อเท็จจริงพบว่า โครงสร้างการบริหารของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมจำนวนมากยังคงมีลักษณะไม่เป็นระบบ ขาดมาตรฐานกลางในการจัดองค์ประกอบด้านบุคลากรหรือแนวทางการบริหารงาน (ศิริพงษ์ พฤทธิพันธุ์, 2563) บางแห่งมีระบบบริหารจัดการที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ เพราะผู้อำนวยการมีวิสัยทัศน์และประสบการณ์สูง แต่บางแห่งกลับอาศัยการบริหารแบบเฉพาะตัวของพระผู้บริหารเพียงลำพัง ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากครู ชุมชน หรือหน่วยงานสนับสนุนภายนอก

3.2 ปัญหาที่เกิดขึ้น

แม้ว่าสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญจะมีบทบาทสำคัญในการให้โอกาสทางการศึกษากับพระภิกษุสามเณร แต่ก็เผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างและการบริหารหลายประการ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและความยั่งยืนขององค์กร ดังนี้:

1) ขาดแคลนบุคลากร สถานศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาขาดแคลนครูผู้สอนโดยเฉพาะวิชาหลักในสายสามัญ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันด้านค่าตอบแทนกับสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ ครูผู้สอนจำนวนมากเป็นอาสาสมัครที่ไม่มีวุฒิวิชาชีพทางการศึกษา และบางแห่งต้องพึ่งพาพระภิกษุผู้มีความรู้เฉพาะด้านเป็นหลัก (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565)

2) การประสานงานที่ไม่เป็นระบบ การบริหารงานของสถานศึกษาในบางแห่งยังคงดำเนินในลักษณะรวมศูนย์อยู่ที่ผู้อำนวยการหรือเจ้าอาวาสเป็นหลัก ส่งผลให้การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น สพฐ., พศ., หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปอย่างล่าช้าและไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

3) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ สถานศึกษาพระปริยัติธรรมจำนวนมากพึ่งพาการบริจาคและเงินอุดหนุนจากรัฐเพียงบางส่วน ทำให้ขาดเสถียรภาพทางการเงิน ส่งผลต่อการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน การซ่อมแซมอาคารสถานที่ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

4) ความเชื่อมโยงกับชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็ง แม้ว่าชุมชนจะเป็นแหล่งสนับสนุนหลักของสถานศึกษาในทางปฏิบัติ แต่ในบางพื้นที่ความร่วมมือยังอยู่ในระดับจำกัด ขาดกลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในเชิงนโยบายและการพัฒนา เช่น การมีส่วนร่วมในคณะกรรมการสถานศึกษา หรือการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน

3.3 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สถานการณ์ของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในเชิงกลยุทธ์สามารถอาศัยกรอบคิด SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) เพื่อให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ ทั้งด้านภายในและภายนอกองค์กร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จุดแข็ง (Strengths)

สถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญมีจุดแข็งสำคัญประการแรก คือ การมีอัตลักษณ์ทางศาสนาที่ชัดเจน ซึ่งมีรากฐานจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยทางจิตใจควบคู่ไปกับการเรียนรู้วิชาสามัญ อัตลักษณ์ดังกล่าวยังช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งพัฒนาเยาวชนที่มีความประพฤติดี มีความเคารพในคุณค่าทางจิตวิญญาณ และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (พระราชวรมุนี, 2562) สถานศึกษายังมีโครงข่ายของวัดและพระภิกษุที่เข้มแข็งในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การบริหารจัดการ และการระดมทุนสนับสนุนโดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากรัฐเพียงอย่างเดียว วัดจำนวนมากยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ส่งผลให้สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดสามารถเข้าถึงแรงสนับสนุนจากศรัทธาสาธารณะได้ง่าย

จุดอ่อน (Weaknesses) ในขณะเดียวกัน สถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญก็ประสบกับข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างการบริหาร ซึ่งในหลายแห่งยังขาดรูปแบบการบริหารที่เป็นระบบและทันสมัย ขาดการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย การตัดสินใจยังคงขึ้นอยู่กับผู้บริหารเพียงบางคน ส่งผลให้ขาดความคล่องตัวในการปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลง (ศิริพงษ์ พฤทธิพันธุ์, 2563) การขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะครูในสายสามัญซึ่งจำเป็นต้องมีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์เฉพาะทาง เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการเงินและทรัพยากร ซึ่งทำให้การพัฒนาทางกายภาพ เช่น อาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน หรือระบบเทคโนโลยียังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ทั้งในระดับภายใน (Internal Quality Assurance: IQA) และภายนอก ยังขาดการประเมินผลที่เป็นระบบและต่อเนื่อง บางสถานศึกษายังไม่สามารถจัดทำรายงานคุณภาพที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ครบถ้วน

โอกาส (Opportunities) สถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญมีโอกาสสำคัญจากการตื่นตัวของภาครัฐและภาคประชาชนในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมซึ่งสอดคล้องกับกระแสความต้องการของสังคมในยุคที่เผชิญกับปัญหาความเสื่อมถอยทางคุณธรรม ยังมีโอกาสจากการสนับสนุนของภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่ส่งเสริมความดีงาม การระดมทรัพยากรจากหลายภาคส่วนสามารถเป็นแหล่งทุนสนับสนุนการพัฒนาในระยะยาวได้อย่างมีเสถียรภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565) ในด้านความร่วมมือ ปัจจุบันมีแนวโน้มที่องค์กรทางศาสนา สถาบันการศึกษา และหน่วยงานราชการ จะประสานงานกันมากขึ้นผ่านโครงการร่วม เช่น โครงการบูรณาการธรรมะในสถานศึกษา หรือโครงการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างมีทิศทาง

อุปสรรค (Threats) อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายรัฐด้านการศึกษาศาสนา ซึ่งมักขึ้นอยู่กับรัฐบาลหรือผู้บริหารในแต่ละยุคสมัย ส่งผลให้สถานศึกษาขาดความมั่นใจในการวางแผนระยะยาว ทั้งยังต้องเผชิญกับการแข่งขันจากโรงเรียนเอกชนหรือโรงเรียนทางเลือกที่มีความคล่องตัวสูงกว่า มีงบประมาณและบุคลากรที่พร้อมกว่า ทำให้เยาวชนบางส่วนเลือกเรียนในระบบที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะทาง เช่น การเรียนภาษาต่างประเทศ หรือหลักสูตรแบบสองภาษา สังคมบางส่วนยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของสถานศึกษาพระปริยัติธรรม โดยมองว่าเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุเท่านั้น ไม่ได้มองว่าเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลเมืองดีที่มีคุณธรรม ส่งผลต่อการขาดแรงสนับสนุนจากภาคสังคมโดยรวมในบางพื้นที่

สรุป สถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเป็นระบบการศึกษาที่บูรณาการการศึกษาพระพุทธศาสนากับวิชาสามัญ โดยมีโครงสร้างการบริหารประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดทิศทางและสนับสนุนการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ในหลายแห่งยังประสบปัญหาโครงสร้างการบริหารที่ไม่เป็นระบบ การตัดสินใจมักรวมศูนย์อยู่ที่ผู้บริหารเพียงบางคน ส่งผลให้การบริหารจัดการขาดความคล่องตัว ปัญหาสำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนครูผู้สอน ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ยังไม่เป็นระบบ แม้ว่าสถานศึกษาจะมีจุดแข็งด้านอัตลักษณ์ทางศาสนาและการสนับสนุนจากวัดและชุมชน แต่ก็ยังเผชิญความท้าทายจากการแข่งขันของสถานศึกษาอื่น ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายรัฐ และความเข้าใจของสังคมต่อ

บทบาทของสถานศึกษาประเภทนี้ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างการบริหารให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

4. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน

การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเพื่อความยั่งยืนเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยมีแนวทางสำคัญดังนี้

4.1 การปรับโครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่ การปรับโครงสร้างองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ (Robbins & Coulter, 2018) โดยสถานศึกษาพระปริยัติธรรมควรออกแบบโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมกับบริบทและลักษณะเฉพาะของสถานศึกษา เช่น การแบ่งส่วนงานที่ชัดเจนในเรื่องการบริหารการศึกษา การประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและประสิทธิผลสูงสุด นอกจากนี้ ควรมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ (Decentralization) เพื่อเพิ่มความคล่องตัวและเสริมสร้างความรับผิดชอบในระดับหน่วยงานย่อย (Daft, 2015) ซึ่งจะส่งผลให้ระบบบริหารจัดการสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม

4.2 การวางระบบการบริหารที่ยืดหยุ่นและเน้นการมีส่วนร่วม ระบบการบริหารที่ยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจะช่วยสร้างความผูกพันและแรงจูงใจในการทำงาน (Likert, 1967) โดยสามารถนำแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) มาใช้ในการจัดประชุมระดมความคิดเห็น รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่ประกอบด้วยตัวแทนจากครู นักเรียน พระภิกษุ และผู้แทนชุมชน การบริหารแบบนี้ช่วยลดความขัดแย้งภายในองค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ (Yukl, 2013) อีกทั้งยังส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดกว้างและสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

4.3 การเชื่อมโยงกับเครือข่ายชุมชน ท้องถิ่น และภาครัฐ

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น และภาครัฐถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนและสร้างความยั่งยืนให้กับสถานศึกษา (Putnam, 2000) โดยสถานศึกษาควรสร้างกลไกการประสานงานกับวัด หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ เพื่อร่วมกันวางแผนและพัฒนาโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ตัวอย่างของความร่วมมือ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน การระดมทุนสนับสนุนโครงการพัฒนาสถานศึกษา หรือการจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากรร่วมกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะช่วยสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาสถานศึกษาในระยะยาว (Bronfenbrenner, 1979)

4.4 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการเรียนรู้ตลอดชีวิต บุคลากรถือเป็นทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (Senge, 2006) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเรื่องจำเป็น โดยสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสเข้าร่วมอบรม สัมมนา และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งในเชิงวิชาการและด้านการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาและสังคม (Knowles, Holton & Swanson, 2015)

4.5 การนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการบริหารและการเรียนการสอน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความทันสมัยให้กับสถานศึกษา (Drucker, 1999) สถานศึกษาควรพัฒนาระบบสารสนเทศที่ช่วยในการบริหารทรัพยากร การติดตามผลการเรียนของนักเรียน และการสื่อสารระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง ในส่วนของการเรียนการสอน ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือสื่อมัลติมีเดีย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับยุคดิจิทัล (Selwyn, 2012) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างทั่วถึงและเพิ่มแรงจูงใจในการศึกษา

สรุป การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเพื่อความยั่งยืนควรมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างองค์กรและกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน พร้อมทั้งกระจายอำนาจการตัดสินใจเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหาร นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบการบริหารที่ยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษา ควบคู่กับการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน อีกทั้งควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคดิจิทัล อันจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสถานศึกษาในระยะยาว

5. ประโยชน์และผลกระทบเชิงบวกของการพัฒนาโครงสร้างการบริหาร

การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญไม่เพียงแต่เป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพของการบริหารภายในองค์กรเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีในหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สังคม ชุมชน และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถแบ่งประโยชน์และผลกระทบเชิงบวกได้ดังนี้

5.1 ประโยชน์ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม (Fullan, 2007) การบริหารที่ชัดเจนและมีระบบช่วยให้การวางแผนและการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนมีความสอดคล้องและมีมาตรฐานมากขึ้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ครูและบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพและมีความรับผิดชอบอย่างสูง ส่งผลให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับยุคสมัย

5.2 ประโยชน์ต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน สถานศึกษาพระปริยัติธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (Nyanaponika Thera, 1998) การบริหารจัดการที่ดีช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมและหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาเยาวชนในด้านจิตใจและศีลธรรมได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของความดี มีจิตสำนึกต่อสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

5.3 ประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา การพัฒนาโครงสร้างการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่าง ๆ ช่วยสร้างความเข้มแข็งในเครือข่ายชุมชนและส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับท้องถิ่น (Swearer, 2010) สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเผยแพร่หลักธรรมคำสอน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาสังคมที่มีความสงบสุขและมีคุณธรรม

5.4 ประโยชน์ต่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) การพัฒนาโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีคุณภาพ การส่งเสริมความเท่าเทียมในโอกาสการศึกษา และการสร้างสังคมที่ยั่งยืนด้วยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนานี้ยังช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางศาสนาในฐานะกลไกสำคัญของการพัฒนาองค์รวมในสังคมไทย

สรุป การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารและคุณภาพการศึกษา ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีระบบและมาตรฐานมากขึ้น ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนตามหลักพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านความร่วมมือระหว่างวัด สถานศึกษาและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา

โดยช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเพื่อความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่ายทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยข้อเสนอแนะในแต่ละกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานกำกับดูแลของคณะสงฆ์

จัดทำกรอบนโยบายและมาตรฐานโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรม หน่วยงานกำกับดูแลของคณะสงฆ์ควรกำหนดกรอบนโยบายและแนวปฏิบัติกลางด้านโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เพื่อให้เกิดความเป็นระบบ ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างสถานศึกษา และเพิ่มความชัดเจนด้านบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรในทุกระดับ พัฒนาศักยภาพผู้นำทางการศึกษาในคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบ โดยจัดหลักสูตรหรือโครงการพัฒนาผู้นำเฉพาะด้าน เพื่อรองรับบทบาทการบริหารในบริบทการศึกษาสมัยใหม่ เสริมสร้างระบบกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่ชัดเจน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐและกระทรวงศึกษาธิการ

สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับบริบท ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในลักษณะระยะยาว เพื่อสร้างเสถียรภาพในการบริหารจัดการ ลดการพึ่งพาการบริจาค และส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และเทคโนโลยีทางการศึกษา พัฒนากลไกความร่วมมือเชิงนโยบายระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ ควรส่งเสริมการบูรณาการนโยบายด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมเข้ากับระบบการศึกษาสามัญ โดยเคารพอัตลักษณ์ทางศาสนา ควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการ การเรียนรู้ดิจิทัล และการบริหาร

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ปรับโครงสร้างการบริหารสู่รูปแบบการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรออกแบบโครงสร้างการบริหารที่เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร พระสงฆ์ และตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และประเมินผล เพื่อเพิ่มความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนขององค์กร เชื่อมโยงการจัดการศึกษากับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ควรพัฒนากิจกรรมและโครงการที่เชื่อมโยงสถานศึกษากับชุมชน และการใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม เพื่อพัฒนาบุคลากรและผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ จริยธรรม และทักษะชีวิต

สรุป การพัฒนาโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ และผู้บริหารสถานศึกษา โดยหน่วยงานคณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายและมาตรฐานการบริหารที่ชัดเจน พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพผู้นำทางการศึกษาและระบบติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ขณะที่ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือเชิงนโยบายระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษา ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับโครงสร้างการบริหารให้มีส่วนร่วมและกระจายอำนาจ เชื่อมโยงการจัดการศึกษากับชุมชน และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษาในระยะยาว

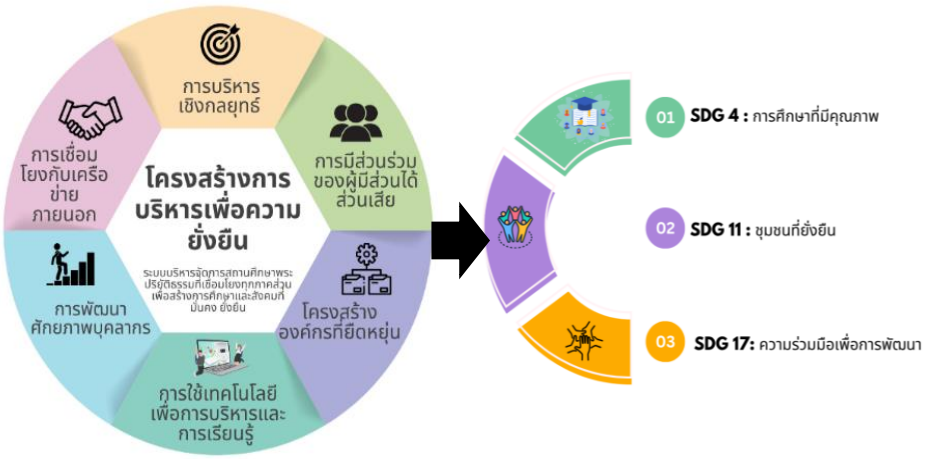
7. บทสรุป

บทความนี้นำเสนอความสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนทั้งในด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคม โดยเน้นการปรับโครงสร้างองค์กรให้มีความชัดเจน ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทของการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ควบคู่กับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งการเชื่อมโยงความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายการสนับสนุนที่เข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถดำเนินบทบาทในการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณธรรมของเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ การพัฒนาโครงสร้างการบริหารดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานกำกับดูแลของคณะสงฆ์ ภาครัฐ กระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษาและเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมืออย่างเป็นระบบและสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม การนำแนวทางที่นำเสนอในบทความไปประยุกต์ใช้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม และสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาให้มีความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้จากบทความนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและสังคมโดยรอบ พร้อมทั้งการปรับโครงสร้างองค์กรให้มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนการบริหารและการเรียนการสอนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร และขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การพัฒนาระบบบริหารจัดการในลักษณะ

ดังกล่าวจะช่วยสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างวัด สถานศึกษา ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม อันนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน

ภาพประกอบที่ 1 โครงสร้างการบริหารเพื่อความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

บุญทัน ดอกไธสง. (2554). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2562). พุทธธรรมกับการศึกษาเพื่อความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

ภักดี มะนะเวศ. (2559). หลักการบริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิริพงษ์ พฤทธิพันธุ์. (2563). การบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคปฏิรูปการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). รายงานการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2564). แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาพระปริยัติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สมศ.

Benn, S., Dunphy, D., & Griffiths, A. (2014). Organizational Change for Corporate Sustainability (3rd ed.). London: Routledge.

Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Harvard University Press.

Daft, R. L. (2015). Organization Theory and Design (12th ed.). Cengage Learning.

Drucker, P. F. (1999). Management Challenges for the 21st Century. HarperBusiness.

Freeman, R. E. (1984). Strategic Management: A Stakeholder Approach. Boston: Pitman.

Fullan, M. (2007). The New Meaning of Educational Change (4th ed.). Teachers College Press.

Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development (8th ed.). Routledge.

Likert, R. (1967). The Human Organization: Its Management and Value. McGraw-Hill.

Lozano, R. (2006). Incorporation and institutionalization of SD into universities: Breaking through barriers to change. Journal of Cleaner Production, 14(9–11), 787–796.

Mintzberg, H. (1979). The Structuring of Organizations. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Nyanaponika Thera. (1998). The Heart of Buddhist Meditation. Buddhist Publication Society.

Putnam, R. D. (2000). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. Simon & Schuster.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2018). Management (14th ed.). Pearson.

Selwyn, N. (2012). Education in a Digital World: Global Perspectives on Technology and Education. Routledge.

Senge, P. M. (2006). The Fifth Discipline: The Art & Practice of The Learning Organization. Doubleday.

Swearer, D. K. (2010). The Buddhist World of Southeast Asia. State University of New York Press.

UNECO. (2020). Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. UNESCO Publishing.

United Nations. (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations.

Yukl, G. (2013). Leadership in Organizations (8th ed.). Pearson.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤต*

SCHOOL ADMINISTRATION BASED ON GOOD GOVERNANCE IN CRISIS SITUATIONS

ภารดี อนันต์นาวี[1] และ สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง[2]

Paradee Anannawee[1] and Sittiporn Prawatrungruang[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

[1-2]North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: Paradee.an@northbkk.ac.th, Sittiporn@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสภาวะวิกฤตที่มีเศรษฐกิจผันผวน สังคมเปราะบาง โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่ต้องยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างเข้มข้น เรียกว่า GG-Crisis Model ที่มีการปรับใช้อย่างมีกลยุทธ์มี 7 หลักคือ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความคุ้มค่า บูรณาการกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการปรับลดบทบาท ขนาด ปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการทำงานใหม่ ๆ ใช้กลไกในการกำหนดนโยบายและนำสู่การปฏิบัติ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากขึ้น มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนและสถานศึกษา สามารถนำพาสถานศึกษาผ่านพ้นสถานการณ์วิกฤตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนเกิดความเชื่อมั่นกับทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล, สภาวะวิกฤติ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

In an era of crisis have economic volatility, fragile social structures, and rapid global change, school administrators' management must rigorously adhere to good governance principles. This approach is known as the GG-Crisis Model: a strategically adapted framework comprising 7 core principles of good governance applied in response to crisis conditions; Ethic, Rule of Law, Accountability,

* Received 7 April 2026; Revised 27 April l 2026; Accepted 17 May 2026

Transparency and Auditability, Participation, Efficiency and Effectiveness, Value for Money and in relation to academic affairs, personnel affairs, budget affairs, and general affairs of schools with an emphasis on downsizing roles and organizational scale, adopting new working methods and approaches, and utilizing mechanisms for policy formulation and implementation. Providing greater opportunities for participation in administration, ensuring transparency and auditability, in order to deliver education with efficiency and effectiveness for the maximum benefit of learners and the schools, enabling the schools to navigate through crisis situations with stability and sustainability, and building confidence among all stakeholders.

Keywords: School administration, Good governance, Crisis situations, School administrators

บทนำ

ปัจจุบันสภาวะวิกฤตที่มีเศรษฐกิจผันผวน ปัญหาเศรษฐกิจที่รุนแรง สังคมเปราะบาง การสู้รบระหว่างประเทศตะวันออกกลาง ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเกิดผลกระทบทางลบ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว VUCA World ความผันผวน (Volatility) เป็นความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในโลก ความไม่แน่นอน (Uncertainty) อนาคตไม่สามารถคาดเดาได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ความซับซ้อน (Complexity) เป็นสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ทำให้เกิดความซับซ้อน ต้องมีการพิจารณาตัดสินใจ และความคลุมเครือ (Ambiguity) เป็นความไม่ชัดเจนของการสื่อสาร ความเห็นไม่ตรงกัน ไม่ชัดเจนในทิศทาง เป็นต้น กำเนิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรุนแรง ทุกภาคส่วนต้องพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง และต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคต และโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วยิ่งขึ้น (Bawany, 2018b; สุพริศร์ สุวรรณิก, 2564)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570) กำหนดให้ผู้บริหารมีแนวทางในการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ จึงไม่ใช่แต่ช่วยการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) จากการสำรวจดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index หรือ CPI) ขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) ได้จัด

อันดับผล จาก 180 ประเทศทั่วโลก พบว่า ปี 2566 ค่าดัชนีของประเทศไทยมีค่าที่ 35 คะแนน ลดลงจาก 36 คะแนน ในปี 2565 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ , 2567) ประกอบกับเนื่องมาจากผลปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ข้อบกพร่องเกิดจากการบริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการควบคุมและตรวจสอบถ่วงดุลอย่างเป็นระบบ ขาดการปลูกจิตสำนึกจริยธรรม ทำให้เกิดรูรั่วไหล การกระทำผิด ฉ้อฉลและทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะภาครัฐพบว่า มีความซ้ำซ้อนสิ้นเปลืองและปัญหาที่สั่งมาเป็นเวลายาวนาน จำเป็นต้องมีการรื้อปรับระบบราชการให้มีความทันสมัย

ดังนั้นหลักธรรมาภิบาลทำให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม ยุติธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เชิงประสิทธิผล เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์กร หน่วยงานทุกภาคส่วนของสังคม ภาครัฐต้องมีการปฏิรูปบทบาทหน้าที่ทัศนคติ ค่านิยม และวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยถือประโยชน์ของประชาชนเป็นจุดมุ่งหมายในการทำงาน การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมี 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), 2555) สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ คุณธรรม ยุติธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เชิงประสิทธิผล ถือประโยชน์ของประชาชนหรือนักเรียน ผู้ปกครองเป็นหลัก ในการบริหารงานของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 มี 4 งาน คืองานการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนและสถานศึกษา

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤต

ความหมายของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้หลักคุณธรรม นิติธรรม มีความรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ บริหารแบบมีส่วนร่วม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความคุ้มค่า ตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤต จึงหมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม นิติธรรม รับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและคุ้มค่า ในสถานการณ์ที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ (VUCA World) ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างรุนแรงและเร่งด่วน จนต้องการการตอบสนองพิเศษที่แตกต่างจากการบริหารในภาวะปกติเพื่อนำพาสถานศึกษาผ่านพ้นสถานการณ์วิกฤตได้อย่างมั่นคง โดยยังคงรักษา

คุณภาพการจัดการศึกษาและความเชื่อมั่นของทุกภาคส่วนไว้ได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2562)

หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเองมีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย เคารพในสิทธิของผู้อื่นทำให้บุคลากรของสถานศึกษาอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากความขัดแย้งกัน มีความสามัคคีเกิดประโยชน์โดยรวม **หลักนิติธรรม** หมายถึง การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมที่ยอมรับของสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ สังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรือตามอำนาจของตัวบุคคล เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพการณ์และบริบท **หลักความรับผิดชอบ** หมายถึง การที่ผู้บริหารและข้าราชการ บุคลากรทุกฝ่าย ปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มกำลังความสามารถ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล **หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้** หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกัน โดยมีการให้และการรับข้อมูลที่สะดวกเป็นจริง ทันเหตุการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจนและเท่าเทียม มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องได้ชัดเจนทำให้สถานศึกษาเป็นที่ไว้วางใจของทุกภาคส่วน ปราศจากการคดโกงและการคอรัปชั่นในด้านต่าง ๆ **หลักความมีส่วนร่วม** หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิดร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น ซึ่งการบริหารสถานศึกษามีการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อสถานศึกษา **หลักการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล** หมายถึง การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน สถานศึกษา สังคมโดยส่วนรวม **หลักความคุ้มค่า** หมายถึง การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ในการบริหารสถานศึกษามีการนำทรัพยากรต่าง ๆ ที่ได้รับนำมาใช้ในให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและสถานศึกษาโดยส่วนรวม

หลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤต

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nation Economic and Social Commission for Asia and the Pacific UNESCAP, 2009) มีหลักการที่สำคัญ 8 หลักการ คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม 2) หลักนิติธรรม 3) ความโปร่งใส 4)

การตอบสนอง 5) การมุ่งเน้นฉันทามติ 6) ความเสมอภาค 7) การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 8) ความรับผิดชอบ หลักธรรมาภิบาลตามแนวคิดขององค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Programme) ได้เสนอการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารบ้านเมืองที่ดี อันนำไปสู่หลักธรรมาภิบาล ซึ่งมี 9 หลักการ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วม 2) นิติธรรม 3) ความโปร่งใส 4) การตอบสนอง 5) การมุ่งเน้นฉันทามติ 6) ความเสมอภาค/ความเที่ยงธรรม 7) ประสิทธิผลและประสิทธิภาพ 8) ภาระรับผิดชอบ 9) วิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ (สุเมธ แสงนิ่มนวล. 2552) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), 2555) จำแนกหลักธรรมาภิบาลไว้ 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร. 2562) จำแนกหลักธรรมาภิบาลไว้ 10 หลักการ คือ 1) หลักประสิทธิภาพ (efficiency) 2) หลักประสิทธิผล (effectiveness) 3) หลักการตอบสนอง (responsiveness) 4) หลักภาระรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ (accountability) 5) หลัก ความเปิดเผยและโปร่งใส (transparency) 6) หลักนิติธรรม (rule of law) 7) หลักความเสมอภาค (equity) 8) หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ (participation/consensus oriented) 9) หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) 10) หลักคุณธรรมและจริยธรรม (morality/ethics) สรุปได้ว่าการวิเคราะห์ สังเคราะห์หลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในการนำเสนอครั้งนี้ที่เหมาะสมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤติ มี 7 หลักคือ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความคุ้มค่า ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 1 สังเคราะห์หลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤต

หลักธรรมาภิบาล	UNESCAP, 2009)	ก.พ.ร. 2555	สุเมธ นิ่มนวล, 2552	ก.พ.ร, 2562
หลักคุณธรรม	✓	✓	✓	✓
หลักนิติธรรม	✓	✓	✓	✓
หลักความรับผิดชอบ	✓	✓	✓	✓
หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้	✓	✓	✓	✓
หลักการมีส่วนร่วม	✓	✓	✓	✓
หลักประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล	✓		✓	✓
หลักความคุ้มค่า	✓	✓	✓	✓

ผู้บริหารสถานศึกษา

สถานศึกษามีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นนักบริหารมืออาชีพที่มีความรู้ ความสามารถทักษะทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในสภาวะวิกฤตโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ทางการบริหารที่สามารถขับเคลื่อนการบริหารงานด้านการศึกษาสู่จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสร้างและจุดประกายให้การบริหารจัดการดำเนินการให้เป็นไปอย่างราบรื่นและมีคุณภาพสูงสุด (ภารดี อนันต์นาวี, 2565) ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) สามารถแสดงบทบาทการบริหารจัดการองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาโดยเป็นผู้นำดิจิทัล มีทักษะและความคิดสร้างสรรค์ที่จะเอื้ออำนวยให้บุคคลหรือองค์กรนำพาบุคลากรให้สามารถอยู่รอดในสภาวะวิกฤตได้ โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้เพื่อการศึกษา ผู้บริหารจึงต้องมีศักยภาพ มีทักษะและความคิดสร้างสรรค์ การมีปฏิสัมพันธ์กับทุกคน สามารถใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมดิจิทัลบริหารจัดการ เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาใหม่ ๆ นำการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยการกระตุ้นและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี นวัตกรรมดิจิทัลผลักดันให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ การทำงาน และการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรมดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาให้มีสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีคุณภาพและอยู่รอดได้ในสภาวะวิกฤตที่เด่นชัดปรากฏเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชน สังคม (ภารดี อนันต์นาวี, 2564) ดังนั้นผู้บริหารต้องมีบทบาทการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีบทบาทผู้บริหารเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) มากกว่าที่จะเป็นผู้สั่งการ สามารถบริหารจัดการ พัฒนา สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานภายใต้ความกดดันของวิกฤตการณ์ โดยการบริหารจะต้องมีหลักคุณธรรม มีความเป็นธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามยึดมั่นในความ

ถูกต้องดีงาม หลักนิติธรรม กฎหมาย การกำหนดกฎเกณฑ์การปฏิบัติ มีความรับผิดชอบผู้บริหารและข้าราชการ บุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มกำลังความสามารถ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิดร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาของสถานศึกษา สามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้อย่างทันต่อสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล มีความคุ้มค่า สามารถบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม แก่นักเรียนและสถานศึกษาตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย ดังที่ ถวิล อรัญเวศ (2564) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีความเป็นมืออาชีพในการบริหารในยุค Thailand 4.0 ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลสามารถมองเห็นภาพอนาคตและแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาได้ดี 2) กล้าตัดสินใจ มีข้อมูลทันสมัยสามารถใช้ตัดสินใจได้ถูกต้อง 3) ไวต่อข้อมูล มีการติดตามข้อมูลข่าวสารการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ 4) มีความซื่อสัตย์สุจริต บริหารงานด้วยความโปร่งใสยึดหลักธรรมาภิบาล 5) มีความสร้างสรรค์ต่อเทคนิคการบริหาร การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมและการสื่อสารผลงานต่อสาธารณะชน คิดสร้างสรรค์ในการทำงานใหม่ ๆ 6) การประสานงานสามารถประสานงานได้เป็นอย่างดี 7) การอุทิศเวลา มีภาวะผู้นำสามารถโน้มน้าวให้บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกัน กระตือรือร้นและอุทิศเวลาในการปฏิบัติงาน 8) บริหารงานแบบมีส่วนร่วมสมานสามัคคีปรองดอง สร้างความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน 9) มีความยืดหยุ่น บริหารงานตามสถานการณ์ มีความยืดหยุ่น สรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงนักบริหารมืออาชีพที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการบริหารใหม่ ๆ มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสามารถบริหารมีภาวะผู้นำในการนำการบริหารการศึกษาเป็นผู้บริหารมืออาชีพที่สามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สามารถคิดคาดการณ์ล่วงหน้า (Forecasting) และบริหารงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงโดยมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เปิดโอกาสในการมีส่วนร่วม ยึดหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม กฎระเบียบ มีความรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้บริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลอย่างคุ้มค่าตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสภาวะวิกฤต

การบริหารสถานศึกษาในสภาวะวิกฤตของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) มี 4 งาน ได้แก่ งานการบริหารวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารงานงบประมาณ และงานบริหารงานทั่วไป ทั้ง 4 งานต้องบริหารตามหลักธรรมาภิบาล จากการสังเคราะห์แล้วมี 7 หลัก ได้แก่ 1) หลักคุณธรรม (morality) 2) หลักนิติธรรม (rule of law) 3) หลักความรับผิดชอบ (responsiveness) 4) หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ (transparency/accountability) 5)

หลักการมีส่วนร่วม (participation) 6) หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency and effectiveness) และ 7) หลักความคุ้มค่า (Value)

การบริหารงานของสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤต เป็นการบริหารที่ต้องมีผลอย่างมีประสิทธิภาพยึดมั่นนโยบายอย่างมีคุณธรรม หลักกฎหมาย มีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมโปร่งใสตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล ได้ผลคุ้มค่าตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย สอดคล้องกับ อภิญญา อุปวงค์ษา และคณะ (2569) พบว่าการยึดหลักคุณธรรมช่วยเสริมสร้างจริยธรรมของบุคลากรทางการศึกษาก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ขณะที่ความโปร่งใสช่วยสร้างระบบการบริหารที่เปิดเผย ตรวจสอบได้เป็นการบริหารจัดการที่ดีที่สร้างประโยชน์และความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การบริหารการศึกษาทุกระดับจึงจำเป็นต้องตระหนักในประเด็นดังกล่าวอย่างรอบด้านและเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาในยุคใหม่ ความสำคัญของการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ต้องมีคุณธรรมและความโปร่งใส การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลจะเป็นข้อค้นพบที่เป็นคุณค่าในการบริหารการศึกษาที่มีการบูรณาการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เน้น “คุณธรรม” การยึดมั่นในกฎระเบียบและความถูกต้อง ผู้ปฏิบัติต้องมีคุณธรรม และ “ความโปร่งใส” มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงต่อสาธารณะภายนอกหน่วยงานได้ บริหารอย่างโปร่งใส เสริมสร้างคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต จึงมั่นใจได้ว่าการนำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยุติธรรม และจากการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามงาน 4 งาน สามารถสรุปได้ดังนี้

การบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาล จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษาที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการที่สถานศึกษาถูกคุกคามอย่างรุนแรงจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่อ่อนแอ ทำให้เกิดการเสียหายด้านการจัดการ ซึ่งการจัดและออกแบบสภาพแวดล้อมนั้นสถานศึกษาจำเป็นจะต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญในยุคดิจิทัล คือ 1) ทักษะใดบ้างที่จำเป็นต่อผู้เรียน 2) หลักสูตร การเรียนการสอน และกิจกรรมใดบ้างที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสม 3) วิธีการประเมินการเรียนรู้แบบใดที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ตามผลลัพธ์ที่ต้องการ 4) บรูณาการเทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตรและการประเมินผลอย่างไรถึงจะเหมาะสม 5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบใดที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Bellanca & Brandt, 2010) **การบริหารงานวิชาการตามหลักคุณธรรม** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) ส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการให้บริการด้วยความซื่อสัตย์และเสียสละ 3) จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่ครูและนักเรียน 4) ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน

จากตำแหน่งหน้าที่ 5) มีกลไกป้องกันและจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนในการจัดซื้อสื่อ หนังสือ วัสดุการเรียน **หลักนิติธรรม** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำและประกาศใช้ระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติด้านวิชาการ 2) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเคร่งครัด 3) บังคับใช้กฎระเบียบอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ 4) มีกระบวนการพิจารณาโทษหรือร้องทุกข์ที่ชัดเจนและเป็นธรรม 5) จัดให้มีการทบทวนปรับปรุงระเบียบให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ **หลักความรับผิดชอบ** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดบทบาทและภาระหน้าที่ของบุคลากรทางวิชาการอย่างชัดเจน 2) มีระบบการรายงาน ติดตามและประเมินผลเชิงประจักษ์การปฏิบัติงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง 3) ยอมรับผลการตรวจสอบและดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องอย่างจริงจัง 4) มีมาตรการลงโทษเมื่อเกิดความผิดพลาดหรือบกพร่องในงานวิชาการ 5) รายงานผลการดำเนินงานต่อผู้บังคับบัญชาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามกำหนด **หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) เปิดเผยข้อมูลหลักสูตร ผลการเรียน และเกณฑ์การวัดผลต่อสาธารณะ 2) เผยแพร่แผนงานวิชาการ งบประมาณ และผลการดำเนินงานผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ 3) ประกาศเกณฑ์การพิจารณาตัดสินใจต่าง ๆ ล่วงหน้าอย่างชัดเจน 4) จัดให้มีระบบรายงานผลการดำเนินงานวิชาการต่อคณะกรรมการและสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ 5) ไม่ปิดบังข้อมูลที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรรับรู้ เว้นแต่เป็นข้อมูลที่กฎหมายคุ้มครอง

หลักการมีส่วนร่วม ต้องมีการดำเนินการดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม มีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตร 2) จัดประชุม เวทีรับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจนโยบายวิชาการสำคัญ ๆ 3) ตั้งคณะกรรมการวิชาการที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 4) ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและพัฒนาการเรียนการสอน 4) รับฟังและนำข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำไปปรับปรุงการบริหารงานวิชาการ **หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ให้ก้าวทันเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลใหม่ ๆ การจัดสื่อการสอน จัดแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกอนาคต พัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษา เพื่อเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับสภาพผู้เรียน มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัลที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาทำให้ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้ครู บุคลากรและนักเรียนคิดค้นนวัตกรรมดิจิทัลใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัลใหม่ ๆ มาใช้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ และประโยชน์อย่างแท้จริง มีความแตกต่างจากเดิมทำให้เกิดความโดดเด่นตามเป้าหมายเป็นที่ยอมรับจากผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง 2) พัฒนาศักยภาพครู บุคลากรวิชาการ อย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม/PLC และนักเรียน ในภาวะวิกฤตผู้บริหารต้องบริหารงานวิชาการต้องยึดหลัก “นักเรียนต้องไม่หยุด

เรียน” โดยปรับเทคนิควิธีการให้ยืดหยุ่น แต่รักษามาตรฐานคุณภาพให้มั่นคงและให้ความสำคัญกับนักเรียนทุกคน 3) เปิดทางเลือกทางการเรียนหลากหลายรูปแบบ เช่น ออนไลน์ ออนแฮนด์ หรือผสมผสาน (Hybrid) ตามบริบทวิกฤต 4) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานวิชาการตามสภาพจริง เปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จขั้นต่ำที่วัดได้จริงในสภาวะวิกฤต รายงานผลแบบ Real-time ผ่านระบบที่ทุกคนเข้าถึงได้ 5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการทำงานตามวงจร PDCA และ PLC อย่างสม่ำเสมอ และ**หลักความคุ้มค่า** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดสรรงบประมาณด้านวิชาการโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน 2) เลือกใช้สื่อ อุปกรณ์ และทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม 3) ประเมินผลโครงการและกิจกรรมวิชาการเทียบกับต้นทุนที่ใช้ไป 4) ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน 5) นำผลการประเมินคุ้มค่ามาเป็นข้อมูลในการวางแผนงบประมาณรอบต่อไป

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล หลักคุณธรรม ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับบุคลากรทุกระดับและแจ้งให้รับทราบโดยทั่วกัน 2) คัดเลือกและแต่งตั้งบุคลากรด้วยความซื่อสัตย์ โดยยึดความรู้ความสามารถเป็นหลัก ไม่ใช้ระบบอุปถัมภ์ 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ 4) มีมาตรการป้องกัน การจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนในกระบวนการบริหารงานบุคคล 5) มีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ครู นักเรียนอย่างต่อเนื่อง **หลักนิติธรรม** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) การดำเนินการสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง และเลื่อนขั้นบุคลากรตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน 2) จัดทำคู่มือการบริหารงานบุคคล มีขั้นตอนและเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร 3) บังคับใช้วินัยและบทลงโทษตามระเบียบที่กำหนดอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ 4) ทบทวนและปรับปรุงระเบียบด้านบุคคลให้สอดคล้องกับกฎหมายและบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ **หลักความรับผิดชอบ** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากรทุกตำแหน่งอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร 2) จัดให้มีระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับผลตอบแทน 3) ดำเนินการสอบสวนและลงโทษทางวินัยอย่างจริงจังเมื่อบุคลากรบกพร่องต่อหน้าที่ 4) จัดทำรายงานผลการบริหารงานบุคคลเสนอต่อผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่กำกับดูแลตามกำหนด 5) ติดตามและแก้ไขปัญหาด้านบุคคลอย่างทันท่วงทีโดยไม่ปล่อยให้ปัญหาสะสม **หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) ประกาศเกณฑ์การสรรหา คัดเลือก บรรจุ และเลื่อนตำแหน่งบุคลากรให้ทุกคนรับทราบล่วงหน้า 2) เปิดเผยผลการประเมินสมรรถนะและผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามขอบเขตที่เหมาะสม 3) เผยแพร่แผนอัตรากำลังและแผนพัฒนาบุคลากรผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย 4) ดำเนินการสอบคัดเลือกและประเมินผลอย่างเปิดเผย มีหลักฐานการพิจารณาที่ชัดเจน 5) รายงานผลการบริหารงานบุคคลต่อผู้บริหารและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

หลักการมีส่วนร่วม ต้องดำเนินการดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา 2) จัดตั้งคณะกรรมการด้านบุคคลที่มีตัวแทนจากบุคลากรทุกกลุ่มอย่างเหมาะสม 3) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคลากรก่อนการตัดสินใจในเรื่องสำคัญด้านบุคคล 4) ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลเชิงประจักษ์การปฏิบัติงานของตนเองและเพื่อนร่วมงาน 5) นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม 6) การจัดการความขัดแย้ง โดยกำหนดบทบาทความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีช่องทางการสื่อสารที่เชื่อถือได้ เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว มีการประเมินสถานการณ์วิกฤต การสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร ฟังทุกฝ่ายอย่างตั้งใจ ใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศที่ดีปลอดภัย มีกติกาที่สร้างสรรค์ ดูแลสุภาพจิตที่ดีของทุกคน สร้างความไว้วางใจระหว่างกันและกัน เอาใจใส่ช่วยเหลือเกื้อกูลทุกคนอย่างเสมอภาคเป็นธรรม ส่งเสริมการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ AI คิดค้นงานใหม่ ๆ เสริมสร้างความสำเร็จในการปฏิบัติงาน **หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดตัวชี้วัดสมรรถนะ (KPI) ของบุคลากรทุกระดับที่ชัดเจน วัดได้ และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา 2) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานบุคคล เช่น ระบบฐานข้อมูลบุคลากร ระบบประเมินออนไลน์ 3) จัดระบบพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องตามเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) 4) ติดตามและประเมินผลการบริหารงานบุคคลเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ 5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการบริหารงานบุคคลตามวงจร PDCA หรือ PLC เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการบูรณาการเทคโนโลยี เช่น การใช้ Big Data ในการตัดสินใจ หรือการใช้ Cloud Computing ในการตรวจสอบความโปร่งใส **หลักความคุ้มค่า** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) วางแผนอัตรากำลังให้สอดคล้องกับภาระงานจริง ไม่ให้เกินความจำเป็นหรือขาดแคลน 2) จัดสรรงบประมาณพัฒนาบุคลากรอย่างมีเหตุผล โดยเลือกหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการและมีผลต่อองค์กรจริง 3) ประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนพัฒนาบุคลากร (ROI) เพื่อวางแผนการพัฒนาในรอบต่อไป 4) ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรด้านบุคคลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เช่น การแชร์วิทยากร หรือการฝึกอบรมร่วม 5) ลดความซ้ำซ้อนของตำแหน่งและภาระงานโดยการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม

การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล หลักคุณธรรม ต้องดำเนินการดังนี้ ส่งเสริมให้บุคลากรที่รับผิดชอบงบประมาณปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและโปร่งใส 2) มีมาตรการป้องกันการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อนในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและเบิกจ่ายงบประมาณ 3) ไม่ใช้งบประมาณของหน่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องโดยเด็ดขาด 4) จัดอบรมเสริมสร้างจริยธรรมด้านการเงินการคลังแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ **หลักนิติธรรม** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำและดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 อย่างเคร่งครัด 2)

ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ในทุกขั้นตอน 3) กำหนดอำนาจอนุมัติงบประมาณของผู้บริหารแต่ละระดับให้ชัดเจนตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องทางกฎหมายก่อนดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณทุกครั้ง 4) จัดให้มีกลไกการร้องเรียนและการอุทธรณ์เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณที่ชัดเจนและเป็นธรรม **หลักความรับผิดชอบ** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบโครงการและกิจกรรมแต่ละรายการในแผนปฏิบัติการให้ชัดเจน พร้อมระบุงบประมาณและตัวชี้วัด 2) จัดทำระบบรายงานความก้าวหน้าการใช้จ่ายงบประมาณเป็นรายไตรมาส รายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา 3) ประเมินผลสำเร็จของโครงการเทียบกับงบประมาณที่ใช้จริง และรายงานให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทราบ 4) ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และดำเนินการแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด 5) สร้างระบบควบคุมภายใน (Internal Control) ที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันความผิดพลาดและการทุจริต 6) หากพบการใช้จ่ายงบประมาณผิดพลาดหรือผิดระเบียบ ต้องดำเนินการแก้ไขและรายงานต่อผู้บังคับบัญชาทันที ไม่ปิดบัง **หลักความโปร่งใส** ต้องดำเนินการดังนี้ **1)** ประกาศแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีให้ทุกฝ่ายรับทราบผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย 2) เปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างผ่านระบบ e-GP ของกรมบัญชีกลางตามที่กฎหมายกำหนด 3) จัดทำรายงานสรุปผลการใช้จ่ายงบประมาณรายไตรมาสและรายปีเผยแพร่ต่อสาธารณะ 4) ติดประกาศข้อมูลงบประมาณในสถานที่ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ภายในหน่วยงาน 5) ไม่ปิดบังข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีสิทธิรับรู้ตามกฎหมาย **หลักการตรวจสอบได้** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายงบประมาณทุกรายการให้ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน 2) จัดให้มีระบบการตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ที่เป็นอิสระและดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ 3) ให้ความร่วมมือกับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และผู้ตรวจสอบภายนอกอย่างเต็มที่ 4) จัดเก็บเอกสารการเงินและบัญชีตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้ตรวจสอบได้ทุกเมื่อ 5) นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและรายงานผลต่อผู้บังคับบัญชาภายในเวลาที่กำหนด

หลักการมีส่วนร่วม ต้องดำเนินการดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการ

จัดทำแผนงบประมาณประจำปี 2) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ก่อนการจัดสรรงบประมาณในโครงการสำคัญ 3) ตั้งคณะกรรมการบริหารงบประมาณที่มีตัวแทนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม 4) เปิดช่องทางรับข้อเสนอแนะและความต้องการด้านงบประมาณจากบุคลากรทุกระดับ 5) นำข้อมูลความต้องการจากการมีส่วนร่วมไปใช้ประกอบการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณอย่างแท้จริง **หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จ (KPI) ของการใช้จ่ายงบประมาณแต่ละโครงการที่ชัดเจนและวัดได้จริง 2) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น

ระบบ GFMIS และระบบ e-budgeting มาใช้เพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการบริหารงบประมาณ 3) จัดทำแผนปฏิบัติการและปฏิทินงบประมาณที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการเบิกจ่ายล่าช้าหรือตกเบิก 4) ติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณเทียบกับแผนที่กำหนดไว้อย่างน้อยทุกไตรมาส 5) นำผลการประเมินประสิทธิภาพมาปรับปรุงกระบวนการบริหารงบประมาณตามวงจร PDCA และ PLCอย่างต่อเนื่อง โดยมีการบูรณาการเทคโนโลยี เช่น การใช้ Big Data ในการตัดสินใจ หรือการใช้ Cloud Computing ในการตรวจสอบความโปร่งใส **หลักความคุ้มค่า** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำแผนงบประมาณโดยวิเคราะห์ความจำเป็นและความคุ้มค่าของแต่ละโครงการอย่างรอบคอบก่อนอนุมัติ 2) **การ**เปรียบเทียบราคากลางและดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบเพื่อให้ได้สินค้า/บริการที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม 3) ประเมินผลตอบแทนทางสังคมและการศึกษา (Social Return on Investment) ของการใช้จ่ายงบประมาณแต่ละโครงการ 4) ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อประหยัดงบประมาณ 5) นำผลการประเมินความคุ้มค่ามาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนงบประมาณในปีถัดไป

การบริหารงานทั่วไปตามหลักธรรมาภิบาล หลักคุณธรรม ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดและประกาศใช้ประมวลจริยธรรมของผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรอย่างเป็นทางการและแจ้งให้ทุกคนรับทราบ 2) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส เสมอภาค และเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) ดำเนินการตามมาตรการป้องกันการทุจริต การรับสินบน และผลประโยชน์ทับซ้อนในทุกกระบวนการบริหารงานทั่วไป 4) จัดกิจกรรมและโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้แก่บุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 5) ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติตนตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร **หลักนิติธรรม** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) ดำเนินการบริหารงานทั่วไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2) จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานทั่วไปที่เป็นลายลักษณ์อักษร ครอบคลุมทุกขั้นตอนและกระบวนการทำงาน 2) บังคับใช้ระเบียบและวินัยแก่บุคลากรทุกระดับอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติหรืองดเว้นโทษโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร 3) จัดให้มีกระบวนการร้องเรียน อุทธรณ์ และการระงับข้อพิพาทภายในองค์กรที่ชัดเจน ยุติธรรม และเป็นไปตามกฎหมาย 4) ทบทวนปรับปรุง และพัฒนาระเบียบการบริหารงานทั่วไปให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ **หลักความรับผิดชอบ** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบงานบริหารทั่วไปแต่ละด้านอย่างชัดเจน เช่น งานอาคาร งานสารบรรณ งานความสัมพันธ์ชุมชน งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) จัดทำตัวชี้วัด (KPI) ของงานบริหารทั่วไปแต่ละด้านที่วัดผลได้จริง เช่น ความพึงพอใจ ของผู้ใช้บริการ ความสะอาดของอาคาร ความปลอดภัยของนักเรียน 3) มีระบบการรายงานผลดำเนินงานบริหารทั่วไปต่อผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษาอย่าง

สม่ำเสมอ 4) ดำเนินการตรวจสอบและบำรุงรักษาอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ตามรอบระยะเวลาที่กำหนด พร้อมบันทึกผลการตรวจสอบทุกครั้ง 5) สร้างระบบการติดตามและจัดการเรื่องร้องเรียนจากผู้ปกครองและชุมชนที่มีกำหนดเวลาตอบสนองชัดเจน 6) ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านการบริหารและการดำเนินงาน มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 7) จัดทำแผนเพื่อรับมือต่อเหตุฉุกเฉิน แผนอพยพ มีการซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และรายงานผล **หลักความโปร่งใส** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) เปิดเผยข้อมูลข่าวสารด้านการบริหารงานทั่วไปต่อสาธารณะผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ ป้ายประกาศ และสื่อสังคมออนไลน์ 2) จัดทำและเผยแพร่แผนปฏิบัติการประจำปี รายงานผลการดำเนินงาน และรายงานการประชุมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ 3) ประกาศเกณฑ์การตัดสินใจในเรื่องสำคัญของการบริหารงานทั่วไปล่วงหน้าอย่างชัดเจนและโปร่งใส 4) ดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เป็นความลับตามที่กฎหมายกำหนด 5) ไม่ปกปิดข้อมูลที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีสิทธิรับรู้ และจัดให้มีระบบสืบค้นข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็ว **หลักการตรวจสอบได้** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำระบบเอกสาร หลักฐาน และบันทึกการปฏิบัติงานทั่วไปทุกขั้นตอนให้ครบถ้วน ถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ 2) จัดให้มีหน่วยตรวจสอบภายใน (Internal Audit Unit) ที่เป็นอิสระและดำเนินการตรวจสอบการบริหารงานทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ 3)เปิดรับการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และองค์กรกำกับดูแลต่าง ๆ อย่างเต็มที่และให้ความร่วมมืออย่างดี 4) จัดเก็บเอกสารการบริหารงานทั่วไปอย่างเป็นระบบตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ทุกเมื่อ 5) นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องอย่างจริงจังและรายงานผลการดำเนินการแก้ไขต่อผู้บังคับบัญชาภายในกำหนดเวลา

หลักการมีส่วนร่วม ต้องดำเนินการดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย แผนงาน และการตัดสินใจในงานบริหารทั่วไปที่สำคัญ 2) จัดประชุมเวทีสาธารณะ หรือการสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนการดำเนินโครงการสำคัญ 3) ตั้งคณะกรรมการบริหารงานทั่วไปที่มีตัวแทนจากบุคลากรทุกกลุ่มและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม 4) จัดช่องทางรับข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และข้อร้องเรียนจากบุคลากรและชุมชนผ่านหลากหลายรูปแบบ เช่น กล่องรับความคิดเห็น สายด่วน หรือระบบออนไลน์ 5) นำข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากกระบวนการมีส่วนร่วมไปปรับปรุงและพัฒนางานบริหารทั่วไปอย่างเป็นรูปธรรม **หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPI) ของงานบริหารทั่วไปที่ชัดเจน วัดได้และสอดคล้องกับพันธกิจขององค์กร 2) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการงานทั่วไป เช่น ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ระบบประชุมออนไลน์ และระบบติดตามงาน 3) พัฒนาสมรรถนะและทักษะของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไป

อย่างต่อเนื่องผ่านการฝึกอบรมและการเรียนรู้ในที่ทำงาน 4) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานบริหารทั่วไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างน้อยทุกไตรมาส 5) นำผลการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาปรับปรุงกระบวนการบริหารงานทั่วไปตามวงจรคุณภาพ PDCA และ PLC อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยมีการบูรณาการเทคโนโลยี เช่น การใช้ Big Data ในการตัดสินใจ หรือการใช้ Cloud Computing ในการตรวจสอบความโปร่งใส **หลักความคุ้มค่า** ต้องดำเนินการดังนี้ 1) วิเคราะห์ความจำเป็นและความคุ้มค่าของทุกโครงการและกิจกรรมในการบริหารงานทั่วไปก่อนการอนุมัติดำเนินการ 2) จัดสรรทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารงานทั่วไปอย่างประหยัด เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด 3) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานทั่วไป เช่น ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office) 4) ประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของการดำเนินงานเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไปในแต่ละโครงการและกิจกรรม 5) นำผลการประเมินความคุ้มค่ามาเป็นข้อมูลในการวางแผนและจัดสรรทรัพยากรในการบริหารงานทั่วไปในรอบต่อไป

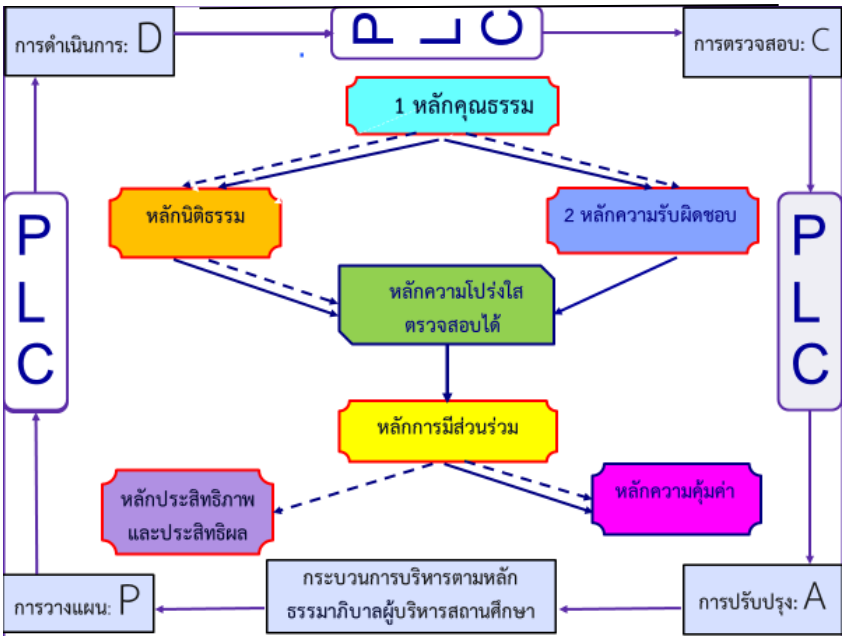
การนำการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาในสภาวะวิกฤต

การนำหลักธรรมาภิบาลใช้ในการบริหารสถานศึกษาในสภาวะวิกฤตนั้น มีความจำต่อสถานศึกษาและองค์กร หน่วยงานเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤต เนื่องจากสถานศึกษาเป็นองค์กรที่ต้องจัดการศึกษาเกี่ยวข้องกับนักเรียน ผู้บริหาร ครู ต้องมีหลักคุณธรรม สิทธิความเสมอภาค ความเป็นธรรมที่สำคัญที่สุด เชื่อมโยงและส่งไปหลักนิติธรรม กฎ ระเบียบ เชื่อมโยงไปหลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม เชื่อมโยงและส่งไปหลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักความรับผิดชอบส่งไปหลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ สามารถเปิดเผยข้อมูล เชื่อมั่นได้ หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ส่งไปหลักการมีส่วนร่วม ระดมพลังทุกภาคส่วน หลักการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงหลักประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล เกิดความถูกต้อง รวดเร็ว ได้ผล หลักการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงและส่งไปหลักความคุ้มค่า สามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ น้อยที่ต้องมีความคุ้มค่าโดยใช้กระบวนการบริหาร PDCA และ PLC ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ปัญหาร่วมกัน การบริหารมีการ บูรณาการการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ AI ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนและสถานศึกษา ซึ่งการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาย่อมมีบริบทแตกต่างกัน ดังนั้นปัจจัยตัวแปรต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ทำงานของบุคลากร ขนาดของสถานศึกษา จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้สถานศึกษาแต่ละแห่งเกิดความซับซ้อน ปัญหาความวุ่นวายและความขัดแย้งภายในสถานศึกษา ที่ต้องพบกับปัญหาความขัดแย้งที่สูง บุคลากรเกิดการแย่งชิงกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การแบ่งฝ่ายและเลือกพวกพ้องอย่างชัดเจน ขาดความ

รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในตำแหน่งงานของตนเองขาดการช่วยเหลือกัน ไม่สนใจงานส่วนรวม ทำให้สถานศึกษาขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานและปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสภาวะวิกฤต เป็นการจัดการสถานศึกษาที่เน้นการใช้หลักคุณธรรม เป็นหลักสำคัญที่สุด หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม หลักมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีความคุ้มค่า บูรณาการในงานของสถานศึกษา 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณและงานบริหารทั่วไปท่ามกลางสภาวะวิกฤตที่มีเศรษฐกิจผันผวน ปัญหาเศรษฐกิจที่รุนแรง สังคมเปราะบาง การสู้รบระหว่างประเทศตะวันออกกลาง ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเกิดผลกระทบทางลบ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เรียกว่า ”VUCA World” มีความผันผวน (Volatility) เป็นความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในโลก ความไม่แน่นอน (Uncertainty) อนาคตไม่สามารถคาดเดาได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ความซับซ้อน (Complexity) เป็นสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ทำให้เกิดความซับซ้อน ต้องมีการพิจารณาตัดสินใจ และความคลุมเครือ (Ambiguity) เป็นความไม่ชัดเจนของการสื่อสาร ความเห็นไม่ตรงกัน ไม่ชัดเจนในทิศทาง ดังนั้นการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลต้องมีการบริหารจัดการตามรูปแบบที่เรียกว่า GG-CRISIS Model ประกอบด้วย 7 หลัก คือ หลักคุณธรรม เป็นหลักสำคัญที่สุดในภาวะวิกฤต เชื่อมโยงและส่งไปหลักนิติธรรมและหลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรมเชื่อมโยงและส่งไปหลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักความรับผิดชอบเชื่อมโยงไปหลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ส่งไปยังหลักการมีส่วนร่วม หลักการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงไปหลักประสิทธิภาพ/ประสิทธิผล และหลักการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงและส่งไปหลักความคุ้มค่า โดยใช้กระบวนการบริหาร PDCA และ PLC ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ปัญหาร่วมกัน การบริหารมีการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ๆ AI เช่น การใช้ Big Data ในการตัดสินใจ โดยการสร้างข้อมูลกลาง มีระบบการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการคาดการณ์วางแผนเชิงกลยุทธ์ สร้าง Data Dashboard ของผู้บริหาร มีการใช้ Cloud Computing ในการตรวจสอบความโปร่งใส มีการจัดการเอกสาร ข้อมูล การบริหารงบประมาณบน Cloud สร้างความโปร่งใสของบุคลากรด้วยการประเมินผลการปฏิบัติงานเชิงประจักษ์ มีการสื่อสาร เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมบน Cloud ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการในสภาวะวิกฤตให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมายที่เป็นเลิศอยู่รอดได้ สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 GG-CRISIS Model การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสภาวะวิกฤต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กระทรวงศึกษาธิการ.

ถวิล อรัญเวศ. (2564). *คุณลักษณะของนักบริหารมืออาชีพยุคไทยแลนด์ 4.0*. https//www.gotoknow.org/Posts/69372

ภารดี อนันต์นาวี. (2564). องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา: การบริหารจัดการ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 10*(2), 10-21. DOI: https://so01.tci-thaijo.org/index.php/NBU

ภารดี อนันต์นาวี. (2565). ผู้บริหารสถานศึกษา: ภาวะผู้นำดิจิทัล.*วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 11*(2), 1-12. DOI: https://so01.tci-thaijo.org/index.php/NBU

สุพริศร์ สุวรรณิก. (2564). *โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไรหลังโควิด-19 จบลง?. ออนไลน์.* https//www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/aticle/Page/Areticle_30Mar2020.aspx.

สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2552). *ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* ส เจริญ การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ. (2567). *ผลการประเมิน. (ออนไลน์).* https//itas.nacc.go.th/report/rpt0201new

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี.* สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา (2562) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562.* https://www.businesseventsthailand.com/uploads/image_file/file/2 1 0 4 2 8 - file-DJhearvqU.pdf

อภิญญา อุปวงค์ษา รักชนกชรินร์ พูลสุวรรณนธี และวรรณรี ปานศิริ. (2569). การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรมและความโปร่งใส. *วารสารวิจัยและวิชาการ, 9*(2), 300-315. DOI: https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/issue/view/18510

Bawany, S. (2018b). *Identifying, Assessing and Selecting NextGen Leaders*. Expert Insights Series by Business Express Press (BEP) Inc.

Bellanca, James & Brandt, Ron. (Editors). (2010). *21st Century Skills: Rethinking how Students Learn*. Solution Tree Press.

United Nations ESCAP. (2009). *What is Good Governance? ESCAP Newsletter*. http://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf

ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น*

SEEING SUFFERING, LIVING IN HAPPINESS

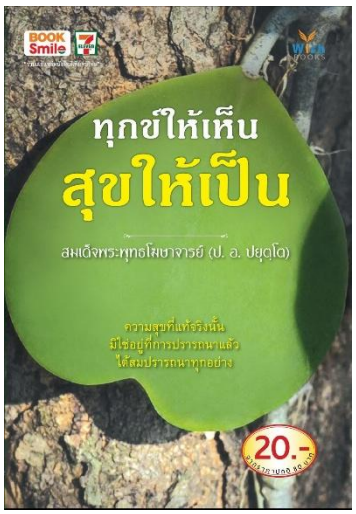
พระอุดมคุณาภรณ์[1] และ พระครูสุธีสารบัณฑิต[2]

Phradomkunaphorn[1] and Phrakhrusudhisarabanditta[2]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1-2]

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand[1-2]

Corresponding Author, E-mail: 680510 5022@gmail.com

ผู้เขียน : สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)
ปีที่พิมพ์ : 2561
จำนวนหน้า : 80 หน้า
สำนักพิมพ์ : บุ๊คสไมล์
ISBN 978-616-8056-24-0

บทนำ

หนังสือ ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น เป็นงานธรรมะเชิงปฏิบัติที่สะท้อนภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ ผลงานของศาสตราจารย์พิเศษ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาร่วมสมัยผู้มีบทบาทสำคัญในการอธิบายหลักธรรมเชิงลึกให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ยุคใหม่ ผลงานทางวิชาการและธรรมนิพนธ์ของท่านมีจำนวนมาก ครอบคลุมทั้งด้านพุทธปรัชญา จริยศาสตร์ การศึกษา และการพัฒนาสังคม อาทิ พุทธธรรม และ พระพุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์ ซึ่งล้วนได้รับการยอมรับในฐานะงานอ้างอิงสำคัญในแวดวงวิชาการพุทธศาสนา

* Received 12 March 2026; Revised 14 April l 2026; Accepted 17 May 2026

หนังสือเล่มนี้ได้รับการเรียบเรียงจากธรรมนิพนธ์และธรรมบรรยายที่เผยแผ่ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศของวัดญาณเวศกวัน โดยสำนักพิมพ์บุ๊คสไมล์ทำหน้าที่คัดเลือก จัดระบบเนื้อหา และแบ่งหมวดหมู่เป็นบทตอน เพื่อเอื้อต่อการอ่านและการทำความเข้าใจของผู้อ่านทั่วไป ลักษณะรูปเล่มได้รับการออกแบบอย่างเรียบง่าย คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสุขภาวะของผู้อ่าน ทั้งในด้านวัสดุและการใช้สีถนอมสายตา สะท้อนเจตนารมณ์ของงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสงบและการใคร่ครวญภายใน

สาระสำคัญของหนังสือมุ่งนำเสนอแนวคิดว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติเพื่อความสุขของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ความสุขในทัศนะของผู้เขียนมิได้หมายถึงการเสพสุขหรือการหลีกหนีปัญหา หากเป็นสภาวะของจิตใจที่มีความสามารถในการเผชิญความทุกข์ได้อย่างมีสติและปัญญา กล่าวคือ เป็นสภาพที่ “ทนได้ง่าย” ต่างจากความทุกข์ซึ่งเป็นสภาวะที่ “ทนได้ยาก” และก่อให้เกิดความบีบคั้นทั้งทางกายและทางใจ

หนังสือ ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น จึงมุ่งชี้ให้ผู้อ่านเรียนรู้ที่จะเข้าใจความทุกข์ตามความเป็นจริง พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการฝึกจิตใจให้สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความไม่สมบูรณ์ของชีวิตได้อย่างมั่นคง แนวคิดดังกล่าวสะท้อนแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาในฐานะระบบการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม ที่มุ่งนำพาชีวิตไปสู่ความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

โครงสร้างหนังสือ

หนังสือ ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น ได้รับการตีพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน พุทธศักราช 2561 ในจำนวน 35,000 เล่ม สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจและการตอบรับจากสาธารณชนต่อผลงานธรรมะเชิงปฏิบัติของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) โครงสร้างของหนังสือถูกออกแบบอย่างมีระบบ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) ความจริงในธรรม (2) ความเข้าใจในชีวิต และ (3) ความสุขในใจ ซึ่งมิใช่เพียงการแบ่งหมวดเนื้อหาเชิงเทคนิค หากแต่เป็นการจัดลำดับความคิดที่สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ส่วนที่หนึ่ง “ความจริงในธรรม” ทำหน้าที่วางรากฐานทางปัญญา โดยมุ่งอธิบายหลักความจริงตามธรรมชาติของชีวิตและโลกในกรอบพุทธปรัชญา เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสภาวธรรมและกฎเกณฑ์พื้นฐานที่กำกับชีวิตมนุษย์ ส่วนที่สอง “ความเข้าใจในชีวิต” เป็นการนำหลักธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ชีวิตจริง ช่วยให้ผู้อ่านสามารถตีความปัญหา ความทุกข์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผลและไม่หลงติดอยู่กับอารมณ์หรืออคติ ขณะที่ส่วนที่สาม “ความสุขในใจ” เป็นจุดหมายปลายทางของโครงสร้างทั้งเล่ม โดยเน้นการพัฒนาภาวะภายใน อันนำไปสู่ความสุขที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจ ความยอมรับ และความมั่นคงทางจิตใจ

การจัดวางโครงสร้างในลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงอย่างเป็นองค์รวมระหว่างหลักธรรม ความเข้าใจชีวิต และผลลัพธ์ทางจิตใจ กล่าวคือ จากการรู้ความจริงตามธรรม นำไปสู่การมองชีวิตอย่างถูกต้อง และพัฒนาไปสู่ความสุขภายในอย่างยั่งยืน โครงสร้างหนังสือจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงจัดระเบียบเนื้อหาให้เข้าใจง่ายเท่านั้น หากยังสะท้อนวิธีคิดและหลักการสอนของผู้แต่งอย่างชัดเจนในฐานะนักปราชญ์พุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงกระบวนการและการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

สารัตถะที่สำคัญของเนื้อหา

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ได้บรรยายลำดับของเนื้อเรื่องซึ่งมีเนื้อหาโดยย่อเกี่ยวกับเรื่อง “ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น” ดังนี้

1.ความจริงในธรรม

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ลำดับการบรรยายเนื้อหาในหนังสือทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น อย่างมีนัยสำคัญทางพุทธปรัชญา โดยเริ่มต้นจากการวางฐานคิดในหัวข้อ “ความจริงในธรรม” ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานของทั้งเล่ม แก่นสำคัญของเนื้อหาในส่วนนี้คือการเน้นย้ำบทบาทของสัมมาทิฏฐิในฐานะจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา กล่าวคือ หากมนุษย์มีความเห็นชอบ มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อความเป็นจริงของโลกและชีวิต และสามารถตั้งท่าทีทางจิตใจให้สอดคล้องกับความเข้าใจนั้นแล้ว การดำเนินชีวิตในมิติอื่น ๆ ย่อมเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเกื้อหนุนต่อความเจริญทั้งทางกายและทางใจ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่า สัมมาทิฏฐิในความหมายเชิงพุทธมิได้เป็นเพียงความเชื่อ หากแต่เป็นความเข้าใจตามความเป็นจริงว่า สรรพสิ่งทั้งหลายดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย ภายใต้กฎแห่งอนิจจัง คือความไม่เที่ยงแท้แน่นอน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างเลื่อนลอย หากเป็นผลโดยตรงจากเหตุและปัจจัยที่ประกอบกัน เมื่อเหตุปัจจัยเป็นกุศล ผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นกุศล และในทางกลับกัน หากเหตุปัจจัยเป็นอกุศล ผลย่อมนำไปสู่ความทุกข์ ดังนั้น การดำเนินชีวิตที่มุ่งหวังผลอันพึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการสร้างเหตุปัจจัยที่ถูกต้อง ในกรอบความคิดนี้ อริยสัจ 4 ถูกนำเสนอในฐานะโครงสร้างหลักของการแก้ปัญหาชีวิตอย่างเป็นระบบ โดยแต่ละข้อมี “หน้าที่เฉพาะ” ที่ผู้ปฏิบัติต้องกระทำให้ถูกต้อง หากปฏิบัติผิดหน้าที่ ย่อมหมายถึงการดำเนินชีวิตที่คลาดเคลื่อนจากแนวทางแห่งการดับทุกข์ อริยสัจข้อที่หนึ่งคือ “ทุกข์” ทำหน้าที่เป็นตัวปัญหาที่ต้องกำหนดรู้ มิใช่ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยง แต่ต้องทำความเข้าใจอย่างชัดเจนว่าทุกข์คืออะไร เกิดขึ้นอย่างไร มีขอบเขตเพียงใด การกำหนดรู้ทุกข์อย่างถูกต้องจึงเป็นจุดตั้งต้นของการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)ยังเน้นย้ำลักษณะพิเศษของมนุษย์ในฐานะ “สัตว์ที่ฝึกได้” กล่าวคือ มนุษย์มิได้ดำรงอยู่ด้วยสัญชาตญาณเพียงอย่างเดียว หากมีศักยภาพในการฝึกตน พัฒนาตน และยกระดับชีวิตของตนเองผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติ การฝึกตนในทัศนะนี้มิใช่เรื่องง่าย หากเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความเพียร ความอดทน และการเผชิญกับความยากลำบาก โดยมีคติสำคัญว่า งานที่ยากยิ่งเป็นโอกาสในการฝึกตนอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น หลักกรรมจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนให้มนุษย์ละเว้นกรรมชั่ว มุ่งสร้างกรรมดี และตั้งเป้าหมายชีวิตอย่างถูกต้อง ไม่ใช่การรอคอยผลกรรมอย่างเลื่อนลอย หากเป็นการลงมือสร้างเหตุปัจจัยที่ดีอย่างมีสติและปัญญา

ในทัศนะของผู้วิจารณ์ เนื้อหาในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ในการอธิบายหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ ซึ่งหมายถึงความเห็นชอบ ความเข้าใจ และความรู้ที่เกิดจากปัญญา อันนำไปสู่การรู้แจ้งอริยสัจ 4 คือ การรู้จักทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์อย่างถูกต้องตามพระไตรปิฎก การคิดอย่างถูกต้องในกรอบนี้ย่อมสัมพันธ์กับการละความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งเป็นรากเหง้าของความขัดข้องหมองใจทั้งปวง

การอธิบายเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) มุ่งให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยของสรรพสิ่ง และเรียนรู้ที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง เพราะเมื่อใดที่มนุษย์ไม่รู้เท่าทันอารมณ์ เมื่อนั้นความทุกข์ย่อมเกิดขึ้น ความเป็นอิสระทางใจที่ไม่ถูกครอบงำด้วยอารมณ์จึงถูกนำเสนอในฐานะความสุขที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม ความเป็นอิสระดังกล่าวย่อมตั้งอยู่บนฐานของปัญญา คือการรู้เท่าทันอารมณ์และความจริงของชีวิต การละความเห็นผิดและความยึดติดถือมั่นอย่างสิ้นเชิงย่อมช่วยบรรเทาความทุกข์ทางใจ และทำให้มนุษย์สามารถวางใจได้อย่างถูกต้องแม้เผชิญเหตุการณ์รุนแรงหรือไม่อาจแก้ไขได้ในทันที

โดยสรุป ประโยชน์สุขที่แท้จริงตามแนวคิดในส่วน “ความจริงในธรรม” มิใช่ความสุขเชิงอารมณ์ หากเป็นความสุขที่ตั้งอยู่บนธรรม หมายถึงความจริง ความถูกต้อง และความชอบธรรม อันเกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา สติ และความเข้าใจอย่างถูกต้องต่อโลกและชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพ้นทุกข์อย่างแท้จริงในพระพุทธศาสนา

2. ความเข้าใจในชีวิต

เนื้อหาในส่วน “ความเข้าใจในชีวิต” สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มุ่งอธิบายหลักการสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธ โดยเน้นการมองประสบการณ์ทั้งปวงอย่างมีปัญญา ไม่ว่าสถานการณ์ที่ประสบจะเป็นไปในทางที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม แก่นสำคัญของแนวคิดคือ การเรียนรู้ที่จะสกัด “ประโยชน์” ออกจากทุกสถานการณ์ แม้ในยามเคราะห์หรือความสูญเสีย ก็สามารถแปรเปลี่ยนให้เป็นโอกาสแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้ หากบุคคลนั้นเป็นผู้ไม่ประมาทและมีความฉลาดทางปัญญา เคราะห์ในความหมายนี้จึงมิใช่

เพียงเหตุแห่งความเสียหาย หากยังทำหน้าที่เป็นกลไกกระตุ้นให้เกิดสติ ความตื่นรู้ และความเข้มแข็งทางจิตใจ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ชี้ให้เห็นว่า การเจริญงอกงามของชีวิตมักเกิดขึ้นควบคู่กับการเผชิญปัญหา เพราะปัญหาทำหน้าที่เป็นสนามฝึกฝนศักยภาพของมนุษย์ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมิใช่ผู้ที่ปราศจากอุปสรรค หากเป็นผู้ที่สามารถใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาและเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง เมื่อบุคคลขาดโอกาสในการเผชิญอุปสรรค สติปัญญาและความสามารถย่อมไม่ได้รับการใช้งาน และย่อมไม่เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง การผ่านบททดสอบของชีวิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้มนุษย์มีความเข้มแข็ง มั่นคง และเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

ในมิติของหลักกรรม ผู้เขียนเสนอให้เข้าใจและปฏิบัติต่อกรรมอย่างถูกต้อง โดยจำแนกออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ กรรมในอดีต กรรมในปัจจุบัน และกรรมในอนาคต กรรมในอดีตเป็นสิ่งที่ได้กระทำไปแล้ว ไม่อาจย้อนกลับไปแก้ไขได้ แต่สามารถเรียนรู้จากผลของกรรมนั้นเพื่อนำมาปรับปรุงการกระทำในปัจจุบัน ส่วนกรรมในปัจจุบันเป็นพื้นที่แห่งการกระทำที่แท้จริง ซึ่งบุคคลต้องใส่ใจและตั้งใจทำให้ดีที่สุด เพราะเป็นปัจจัยกำหนดทั้งความเจริญในปัจจุบันและเงื่อนไขของอนาคต ขณะที่กรรมในอนาคต แม้ยังไม่อาจกระทำได้โดยตรง แต่สามารถเตรียมพร้อมและวางแผนผ่านการสร้างเหตุปัจจัยที่ดีในปัจจุบัน เมื่อกระบวนการนี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ย่อมนำไปสู่การกระทำที่เป็นกุศลในระดับสูงขึ้นตามลำดับ

ในทัศนะของผู้วิจารณ์เห็นว่า เนื้อหาในส่วนนี้สะท้อนความเข้าใจชีวิตตามหลักพุทธแท้อย่างชัดเจน กล่าวคือ เป็นการมองชีวิตด้วยปัญญา รู้เท่าทันสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ปล่อยให้กิเลสเข้ามาครอบงำการคิดและการตัดสินใจ ผู้เขียนมิได้สนับสนุนการแสวงหาความสุขเพียงเพื่อความสบายกายสบายใจ หากแต่ชี้ให้เห็นความจริงว่า เมื่อเหตุเป็นอย่างไร ผลย่อมเป็นอย่างนั้น ทุกสิ่งล้วนเกิดจากกรรมอันเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์กระทำเองทั้งสิ้น การยึดติดอยู่กับอารมณ์ความรู้สึก เช่น การหมกมุ่นอยู่กับความทุกข์ว่าตนเป็นผู้ทุกข์ยิ่งกว่าผู้อื่น หรือการครุ่นคิดกับเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว ย่อมเป็นการสร้างทุกข์ซ้ำซ้อนให้แก่ตนเองโดยไม่จำเป็น พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องทุกข์ มิใช่เพื่อให้มนุษย์จมอยู่กับความทุกข์ หากเพื่อกระตุ้นให้เกิดการฉุกคิดและเริ่มต้นกระบวนการแก้ไขปัญหา เพราะทุกข์ในทัศนะของพระองค์มิใช่สิ่งถาวร หากเป็นสิ่งที่สามารถเข้าใจ แก้ไข และดับได้ การรู้เท่าทันทุกข์จึงหมายถึงการทำหน้าที่ต่อทุกข์อย่างถูกต้อง เมื่อบุคคลมีความสามารถในการรับรู้ แยกแยะ และจัดการกับปัญหาได้อย่างมีสติและปัญญา ชีวิตย่อมคลายความคับข้อง เกิดความปลอดโปร่งโล่งเบา และนำไปสู่ความสุขที่แท้จริงในที่สุด

3. ความสุขในใจ

เนื้อหาในส่วน “ความสุขในใจ” สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มุ่งอธิบายแนวคิดว่าความสุขที่แท้จริงมิได้เกิดจากการสนองตอบความปรารถนาอย่างไม่รู้จบ หากแต่เกิดจาก

ความสามารถของมนุษย์ในการจัดวางความปรารถนาให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม และฝึกจิตใจให้ดำรงอยู่อย่างเป็นสุขได้ภายใต้เงื่อนไขของชีวิตตามความเป็นจริง ความสุขในทัศนะนี้จึงมิใช่ผลลัพธ์ของการได้สิ่งที่ต้องการทั้งหมด หากเป็นผลจากการทำจิตให้ถูกต้อง รู้จักประมาณตน และรู้จักพัฒนาภายในอย่างมีสติและปัญญา

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์อธิบายว่า เมื่อบุคคลตั้งจิตมุ่งฝึกตนเป็นหลัก ทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์ทั้งหลายย่อมเปลี่ยนแปลงไป สิ่งที่ไม่น่าพอใจหรือดูเป็นลบจะถูกมองในฐานะ “บททดสอบ” มากกว่าจะเป็นอุปสรรคหรือภัยคุกคาม บททดสอบดังกล่าวทำหน้าที่ฝึกฝนสติปัญญา และความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าสถานการณ์นั้นจะดีหรือร้าย ทุกประสบการณ์จึงกลายเป็นโอกาสในการพัฒนาตนเองและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ กระบวนการฝึกตนในลักษณะนี้ทำให้ชีวิตมีความหมาย และเปลี่ยนความยากลำบากให้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อความเจริญงอกงามของชีวิต ความสุขตามแนวคิดนี้จำเป็นต้องเป็น “ความสุขที่ชอบธรรม” กล่าวคือ เป็นความสุขที่ไม่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่ผู้อื่น และในระดับที่สูงขึ้น เป็นความสุขที่สามารถเกื้อกูลให้ผู้อื่นมีความสุขร่วมด้วย ผู้เขียนจำแนกระดับของความสุขออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ความสุขแบบแย่งชิง ซึ่งตั้งอยู่บนการแข่งขันและการเอาชนะกัน ความสุขแบบไปด้วยกันหรือแบบประสาน ซึ่งตั้งอยู่บนความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และความสุขแบบอิสระ ซึ่งเป็นความสุขภายในที่ไม่ขึ้นอยู่กับการเปรียบเทียบหรือการแสวงหาภายนอก และถือเป็นระดับสูงสุดในเชิงพุทธปรัชญา

ในกรอบคำสอนของพระพุทธศาสนา สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ชี้ให้เห็นว่า ความทุกข์เป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขชีวิตที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเป็นความแปรปรวน ความเดือดร้อน ความเจ็บปวด ความสูญเสีย หรือความพลัดพราก มนุษย์จำเป็นต้องเผชิญและเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น หากปรารถนาจะดำรงชีวิตอย่างดีที่สุด มนุษย์จำเป็นต้องยอมรับความจริงนี้อย่างตรงไปตรงมา กล้าที่จะรับรู้ปัญหา ตั้งทัศนคติที่ถูกต้องต่อปัญหา และเลือกวิธีจัดการแก้ไขอย่างเหมาะสม ชีวิตที่ดีและมีความสุขอย่างแท้จริงจึงเป็นชีวิตที่ไม่หลีกหนีปัญหา หากเป็นชีวิตที่รู้จักเผชิญและจัดการกับปัญหาด้วยสติและปัญญา ในทางตรงกันข้าม การหลีกเลี่ยงการรับรู้ปัญหา หรือการสร้างภาพชีวิตให้เป็นไปตามความต้องการโดยไม่สอดคล้องกับความจริง ย่อมเป็นเพียงการหลอกตนเอง และไม่สามารถนำพาไปสู่ความพ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง ตรงกันข้าม กลับเป็นการสะสมความกลัวและความกังวลไว้ในจิตใจ ซึ่งกลายเป็นรากฐานของความทุกข์ในระยะยาว

ในทัศนะของผู้วิจารณ์ เห็นว่า ความสุขตามแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เริ่มต้นจากการวางรากฐานชีวิตอย่างถูกต้อง เปรียบเสมือนการสร้างพระเจดีย์ที่ต้องเริ่มจากฐานที่มั่นคง เมื่อฐานแข็งแรง โครงสร้างส่วนบนย่อมตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคงและงดงาม แม้มนุษย์ทุกคนต่างแสวงหาความสุข แต่การไม่เข้าใจแหล่งที่มาของความสุขทำให้คนจำนวนมากไม่พบ

สิ่งที่ตนแสวงหา เพราะเข้าใจว่าความสุขอยู่ภายนอกตน แท้จริงแล้ว ความสุขเป็นภาวะที่ดำรงอยู่กับมนุษย์ทุกขณะ เพียงแต่ถูกมองข้ามไป เนื่องจากความคุ้นชินและความใกล้ชิด

การรู้จักชื่นชมคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ พอใจในสิ่งที่ตนมี ยินดีในสิ่งที่ได้รับ และภูมิใจในสิ่งที่ตนเป็น ประกอบกับการกระทำความดี การเอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น และการเข้าถึงความสงบเย็นภายใน ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์ตระหนักได้ว่า ความสุขที่แท้จริงมิได้อยู่ที่ใด หากแต่อยู่ ณ ศูนย์กลางของจิตใจตนเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

บทวิจารณ์

1. จุดเด่นของหนังสือ

จุดเด่นสำคัญของหนังสือ “ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น” มิได้จำกัดอยู่เพียงการจัดหมวดหมู่เนื้อหาอย่างเป็นระเบียบเท่านั้น หากแต่สะท้อนให้เห็นถึงกรอบคิดเชิงพุทธปรัชญาที่ลุ่มลึกและเป็นระบบ โดยผู้เขียนวางโครงสร้างจาก “ความจริงในธรรม” เป็นฐานรากทางปัญญา ก่อนนำไปสู่ “ความเข้าใจในชีวิต” ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับประสบการณ์มนุษย์ และจบลงที่ “ความสุขในใจ” อันเป็นผลลัพธ์เชิงปฏิบัติ การเรียงลำดับเช่นนี้แสดงให้เห็นกระบวนการพัฒนาจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่การรู้เท่าทันความจริงของชีวิต ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมภายในจิตใจ

ในเชิงเนื้อหา หนังสือมีลักษณะเด่นในการถ่ายทอดธรรมะจากนามธรรมให้กลายเป็นสิ่งที่จับต้องได้ ผ่านการอธิบายที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้อ่านไม่เพียง “เข้าใจ” แต่สามารถ “เห็น” และ “เป็น” ตามชื่อหนังสือ กล่าวคือ เห็นทุกข์ตามความเป็นจริง และฝึกตนให้เข้าถึงความสุขที่ถูกต้องตามหลักธรรม ความโดดเด่นในประเด็นนี้อยู่ที่การไม่เสนอความสุขในลักษณะหลีกหนีปัญหา หากแต่เน้นการเผชิญหน้า ยอมรับ และจัดการกับความทุกข์อย่างมีสติและปัญญา ซึ่งสะท้อนหัวใจของพุทธธรรมเรื่องอริยสัจและการพัฒนาชีวิตด้วยการฝึกตน

ในด้านรูปแบบและการสื่อสาร หนังสือมีจุดแข็งในการใช้ภาษาที่เรียบง่าย กระชับ และตรงประเด็น แม้เนื้อหาจะมีความลึกทางปรัชญา แต่ไม่ซับซ้อนจนเป็นอุปสรรคต่อผู้อ่านทั่วไป การจัดลำดับจากบทใหญ่สู่หัวข้อย่อยช่วยให้การรับรู้เป็นระบบ ลดความซับซ้อนของแนวคิดเชิงนามธรรม ขณะเดียวกันภาพประกอบและรูปเล่มขนาดกะทัดรัด จำนวน 80 หน้า ยังเอื้อต่อการอ่านอย่างต่อเนื่องและการทบทวนซ้ำ

เมื่อพิจารณาในเชิงคุณค่า หนังสือเล่มนี้จึงมีจุดเด่นในฐานะงานธรรมะที่ทำหน้าที่เป็นทั้ง “กรอบคิด” และ “คู่มือชีวิต” ไปพร้อมกัน กล่าวคือ ให้ทั้งความเข้าใจเชิงหลักการและแนวทางปฏิบัติที่นำไปใช้ได้จริง ส่งผลให้หนังสือมิใช่เพียงสื่อการอ่านเชิงความรู้ หากแต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

2. คุณค่าของหนังสือ

หนังสือ “ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น” มีคุณค่าวรรณกรรมเด่นชัดในฐานะงานธรรมเทศนาที่ถูกถอดความและเรียบเรียงใหม่ให้มีลักษณะกึ่งวรรณกรรมเชิงปรัชญา กล่าวคือ มิได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดหลักธรรมตามคัมภีร์ หากแต่ปรับรูปแบบภาษาและโครงสร้างเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทชีวิตร่วมสมัย ทำให้สาระทางพุทธศาสนาที่มีความลึกซึ้งสามารถเข้าถึงผู้อ่านทั่วไปได้โดยง่าย คุณค่าทางวรรณกรรมจึงปรากฏทั้งในมิติของ “เนื้อหา” และ “วิธีการนำเสนอ” ที่ผสานความเป็นธรรมะกับศิลปะแห่งภาษาอย่างกลมกลืน

ในเชิงเนื้อหา หนังสือสะท้อนแก่นแท้ของพุทธปรัชญาเรื่องทุกข์และความสุขอย่างเป็นระบบ โดยอธิบายที่มาของทุกข์ว่าเกิดจากตัณหา และชี้แนวทางการดับทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4 การนำเสนอทุกข์ในสามระดับ ได้แก่ ทุกขเวทนา ทุกข์ในอริยสัจ และทุกข์ในไตรลักษณ์ แสดงให้เห็นมิติความลึกของแนวคิดพุทธศาสนา ตั้งแต่ระดับประสบการณ์ทางอารมณ์ของมนุษย์ ไปจนถึงระดับสัจธรรมของธรรมชาติ การเรียบเรียงลักษณะนี้ช่วยยกระดับหนังสือจากงานอธิบายธรรมะทั่วไป ไปสู่การเป็นวรรณกรรมทางความคิด (literature of ideas) ที่เปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านใคร่ครวญและทำความเข้าใจชีวิตอย่างรอบด้าน

ในด้านการนำเสนอความสุข หนังสือมีคุณค่าเชิงวรรณกรรมจากการวางโครงสร้างความสุขเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่กามสุข ฌานสุข จนถึงนิพพานสุข ซึ่งมิใช่เพียงการจำแนกเชิงทฤษฎี แต่เป็นการชี้ให้เห็นพัฒนาการของจิตใจมนุษย์ผ่านภาษาเชิงอธิบายที่เรียบง่าย ชัดเจน และมีน้ำหนักทางจริยธรรม ภาษาในหนังสือมิได้เร้าอารมณ์หรือโน้มน้าวด้วยถ้อยคำสวยหรู หากใช้ภาษาที่สงบ สุขุม และมีเหตุผล สอดคล้องกับเนื้อหาที่เน้นปัญญาและการรู้เท่าทันสภาวะตามความเป็นจริง

นอกจากนี้ คุณค่าทางวรรณกรรมยังปรากฏในบทบาทของหนังสือในฐานะ “สื่อกลางระหว่างคัมภีร์กับชีวิตจริง” กล่าวคือ หนังสือทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักธรรมจากโลกแห่งพระไตรปิฎกมาสู่โลกของประสบการณ์มนุษย์ โดยใช้ภาษาและตัวอย่างที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ผู้อ่านมิได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่กลายเป็นผู้มีส่วนร่วมทางความคิดในการพิจารณาทุกข์ สุข และคุณค่าของชีวิต

โดยสรุป หนังสือ “ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น” มีคุณค่าวรรณกรรมในฐานะงานเขียนเชิงพระพุทธศาสนาที่ใช้ภาษาเรียบง่ายแต่ทรงพลัง ถ่ายทอดสาระลึกซึ้งด้วยโครงสร้างที่เป็นระบบ และเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านพัฒนาปัญญาและคุณธรรมไปพร้อมกัน คุณค่าดังกล่าวทำให้หนังสือเล่มนี้มิใช่เพียงงานธรรมะเชิงสั่งสอน หากแต่เป็นวรรณกรรมทางความคิดที่ช่วยยกระดับการมองชีวิตของผู้อ่านให้ลึกซึ้งและงอกงามยิ่งขึ้น

3. จุดที่ควรปรับปรุง

แม้หนังสือ “ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น” จะมีความสมบูรณ์สูงในด้านการนำเสนอหลักคิดเชิงพุทธปรัชญาและการอธิบายธรรมะอย่างเป็นระบบ ทว่าเมื่อพิจารณาในมิติของการสื่อสารองค์ความรู้ร่วมสมัย ยังมีประเด็นบางประการที่อาจนำมาพัฒนาเพิ่มเติมได้ เพื่อขยายขอบเขตการเข้าถึงผู้อ่านในกลุ่มที่หลากหลายยิ่งขึ้น

ประการแรก หนังสือมุ่งเน้นการอธิบายความจริงตามกรอบพุทธศาสนาเป็นหลัก โดยแทบมิได้เชื่อมโยงหรือสนทนากับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา หรือสังคมศาสตร์สมัยใหม่อย่างชัดเจน แม้แนวทางดังกล่าวมิใช่ข้อบกพร่องในเชิงสาระ เพราะผู้เขียนมีจุดยืนชัดเจนในการนำเสนอธรรมะในฐานะหนทางแห่งปัญญาและการดับทุกข์ แต่ในบริบทของผู้อ่านร่วมสมัย โดยเฉพาะผู้ศึกษาด้านวิชาการ อาจคาดหวังการเชื่อมโยงหรือเปรียบเทียบกับกรอบความรู้สมัยใหม่ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในมิติพหุวิทยาการ (interdisciplinary) และช่วยให้ผู้อ่านเห็นความสอดคล้องหรือความแตกต่างของแนวคิดพุทธศาสนากับศาสตร์อื่นอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ประการที่สอง ลักษณะของหนังสือเป็นการถอดและเรียบเรียงจากธรรมบรรยาย จึงเน้นการชี้แนะแนวคิดและทิศทางการพิจารณาชีวิต มากกว่าการอธิบายเชิงวิธีวิทยาอย่างเป็นขั้นตอน ผู้ที่ต้องการกรอบปฏิบัติหรือเครื่องมือเชิงระบบในการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ อาจรู้สึกว่ายังต้องอาศัยการตีความและการศึกษาต่อยอดด้วยตนเอง กล่าวคือ หนังสือทำหน้าที่ “ชี้ให้เห็นความจริง” ได้อย่างชัดเจน แต่เปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านต้องแสวงหาแนวทางการลงมือปฏิบัติในรายละเอียดเพิ่มเติม

อย่างไรก็ตาม จุดที่ควรปรับปรุงดังกล่าว มิได้ลดทอนคุณค่าของหนังสือ หากแต่สะท้อนลักษณะเฉพาะของงานเขียนเล่มนี้ที่มุ่งให้ผู้อ่านหันกลับมาพิจารณาความจริงของชีวิตด้วยตนเอง มากกว่าการมอบคำตอบสำเร็จรูป หนังสือจึงเป็นพื้นที่แห่งการตั้งคำถามสำคัญว่ามนุษย์จะสร้างความสุขด้วยการดับทุกข์อย่างรู้เท่าทันได้อย่างไร และจะสร้างสุขโดยไม่ก่อทุกข์ใหม่ตามมาได้หรือไม่ ประเด็นเหล่านี้ยังคงเปิดกว้างให้เกิดการสนทนา แลกเปลี่ยน และบูรณาการความคิดจากหลากหลายศาสตร์ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจชีวิตที่ลึกซึ้งและรอบด้านยิ่งขึ้นในอนาคต

สรุป

หนังสือ “ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น” เป็นงานธรรมะที่นำเสนอสาระสำคัญของพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและลุ่มลึก โดยมุ่งชี้ให้ผู้อ่านเห็นความจริงของชีวิตผ่านกรอบอริยสัจ 4 ตั้งแต่การรู้เท่าทันทุกข์ การเข้าใจเหตุแห่งทุกข์ ไปจนถึงการพัฒนาปัญญาเพื่อดับทุกข์และเข้าถึงความสุขที่แท้จริง โครงสร้างหนังสือที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ความจริงใน

ธรรม ความเข้าใจในชีวิต และความสุขในใจ ช่วยให้ผู้อ่านค่อย ๆ พัฒนาความเข้าใจจากระดับหลักคิดเชิงธรรม สู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

จุดเด่นของหนังสืออยู่ที่การอธิบายธรรมะด้วยภาษาที่เรียบง่ายแต่มีพลังทางปัญญา ทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับประสบการณ์ชีวิตจริงได้โดยตรง แม้หนังสือจะมิได้มุ่งบูรณาการกับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์สมัยใหม่อย่างชัดเจน แต่กลับมีคุณค่าในฐานะพื้นที่แห่งการใคร่ครวญและตั้งคำถามต่อความหมายของทุกข์และสุขอย่างลึกซึ้ง โดยไม่จำกัดคำตอบไว้เพียงกรอบเดียว

โดยสรุป หนังสือเล่มนี้มิได้เป็นเพียงงานอ่านเพื่อความรู้ หากเป็นคู่มือทางปัญญาที่ชวนผู้อ่านหันกลับมาพิจารณาชีวิตด้วยสติและเหตุผล อันนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง สมดุล และเข้าถึงความสุขที่ตั้งอยู่บนฐานของคุณธรรมและความจริงตามหลักพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากหนังสือ “ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น” คือความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความจริงของชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา โดยชี้ให้เห็นว่าความทุกข์มิใช่สิ่งที่ต้องหลีกหนี หากเป็นปรากฏการณ์ที่ควรรู้เท่าทันและใช้เป็นฐานในการพัฒนาปัญญา หนังสือทำให้เห็นความสำคัญของสัมมาทิฏฐิ การเข้าใจอริยสัจ 4 และกฎแห่งเหตุปัจจัย อันนำไปสู่การจัดการชีวิตอย่างมีสติและเหตุผล ความสุขที่แท้จริงจึงมิได้เกิดจากการสนองตัณหา แต่เกิดจากการฝึกตน การรู้จักวางใจ และการพัฒนาจิตให้เป็นอิสระจากการยึดติดถือมั่น องค์ความรู้ดังกล่าวช่วยยกระดับมุมมองต่อชีวิตจากการแสวงหาความสุขภายนอก ไปสู่การสร้างความสุขภายในที่มั่นคง ถูกต้อง และยั่งยืนตามหลักธรรม

เอกสารอ้างอิง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). ทุกข์ให้เห็น สุขให้เป็น. กรุงเทพมหานคร : บุ๊คสไมล์.

เรื่องเหนือสามัญวิสัยอิทธิปฏิหาริย์-เทวดา*

SUPERNATURAL PHENOMENA: MIRACLES AND DEITIES

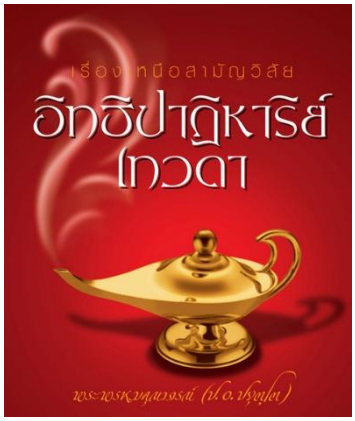
พระมหาอินถนอม มหาวีโร (ศรีหาตา)[1] และ พระครูสุธีสารบัณฑิต[2]

Phra Maha Inthanom Mahaviro (Srihata)[1] and Phrakhrusudhisarabanditta [2]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1-2]

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand[1]

Corresponding Author, E-mail: in.buddhist2015@gmail.com

ผู้เขียน : สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
ปีที่พิมพ์ : 2550
จำนวนหน้า : 132 หน้า
สำนักพิมพ์ : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด
ISBN : 9748828182

บทนำ

หนังสือ เรื่องเหนือสามัญวิสัยอิทธิปาฏิหาริย์–เทวดา นิพนธ์โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) นับเป็นผลงานทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งในเชิงเนื้อหาและวิธีการอธิบาย ผู้ประพันธ์เป็นพระเถระชั้นปราชญ์ผู้มีบทบาทโดดเด่นในการพัฒนาความรู้ทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยและนานาชาติ มีผลงานทางวิชาการจำนวนมากที่ครอบคลุมพุทธปรัชญา จริยศาสตร์ พุทธศาสนากับการศึกษา และพุทธศาสนากับสังคมร่วมสมัย ลักษณะเด่นของงานเขียนของท่านคือการอธิบายหลักธรรมอย่างเป็นระบบ มีฐานอ้างอิงจากพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถา ควบคู่กับการใช้เหตุผลเชิงวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับบริบทของโลกสมัยใหม่

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มุ่งคลี่คลายประเด็นเรื่อง “อิทธิปาฏิหาริย์” และ “เทวดา” ซึ่งมักถูกเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือถูกนำไปผูกโยงกับความเชื่อเชิงงมงาย ผู้ประพันธ์เสนอกรอบความเข้าใจใหม่โดยวางอยู่บนหลัก กฎแห่งกรรม และหลักเหตุปัจจัย (ปฏิจจสมุปบาท) มากกว่าการยกย่องอำนาจเหนือธรรมชาติในตัวมันเอง เทวดาในทรรศนะทางพระพุทธศาสนา มิได้เป็น

* Received 12 March 2026; Revised 14 April l 2026; Accepted 17 May 2026

ผู้ดลบันดาลชีวิตมนุษย์ตามอำเภอใจ หากแต่เป็นสรรพชีวิตที่ยังอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม เช่นเดียวกับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างเทวดากับมนุษย์จึงเป็นความสัมพันธ์เชิงจริยธรรม กล่าวคือ มนุษย์จะเข้าถึงภาวะที่ประณีตขึ้นได้ด้วยการกระทำของตนเอง ไม่ใช่ด้วยการอ้อนวอนหรือพึ่งพาอำนาจภายนอก

ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการทำให้ผู้อ่านตระหนักว่า “อิทธิปาฏิหาริย์ที่แท้จริง” มิใช่ปรากฏการณ์อัศจรรย์ภายนอก หากคือพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงตนเองผ่านการละความชั่ว การบำเพ็ญความดี และการฝึกฝนจิตใจให้เจริญด้วยศีล สมาธิ และปัญญา กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีจิตใจที่สงบและมีคุณธรรม ย่อมเอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมโดยรวม

ดังนั้น การนำหนังสือเล่มนี้มาวิจารณ์จึงมิได้เป็นเพียงการสรุปสาระของงานเขียน หากแต่เป็นการชี้ให้เห็นบทบาทของพุทธศาสนาในการทำหน้าที่ “กลั่นกรองความเชื่อ” ให้ตั้งอยู่บนฐานปัญญา การวิจารณ์ดังกล่าวช่วยเปิดพื้นที่ทางความคิดให้ผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้ที่ยึดติดกับความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์และเทวดาในเชิงไสยศาสตร์ ได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติและเข้าถึงสาระที่แท้จริงของคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อตนเอง การพัฒนาจิตใจ และการพ้นทุกข์ด้วยปัญญาอย่างมีเหตุผลและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาในทุกยุคสมัย

โครงสร้างของหนังสือ

หนังสือ เรื่องเหนือสามัญวิสัยอิทธิปาฏิหาริย์–เทวดา ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 และฉบับที่ผู้วิจารณ์นำมาศึกษาเป็นการพิมพ์ครั้งที่ 5 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 สะท้อนให้เห็นถึงความต่อเนื่องของความสนใจจากผู้อ่านและคุณค่าทางวิชาการของงานเขียนเล่มนี้ วัตถุประสงค์สำคัญของการนิพนธ์ คือการทำความเข้าใจ “การบูชา” และ “ความเชื่อ” ให้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาความเชื่อเกี่ยวกับผีสางเทวดา อำนาจลึกลับ อิทธิฤทธิ์ และปาฏิหาริย์ ว่าสิ่งเหล่านี้มีสถานะอย่างไรในกรอบคำสอนของพระพุทธเจ้า และควรมีท่าทีในการรับรู้และปฏิบัติต่อความเชื่อดังกล่าวอย่างไรจึงจะไม่ขัดต่อหลักเหตุผลและการพัฒนาปัญญา โดยมีประเด็นที่สำคัญของหนังสือแบ่งออกเป็นเรื่องใหญ่ๆ 5 ตอน ได้แก่ ประกอบไปด้วยเนื้อหา 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เรื่องเหนือสามัญวิสัย: อิทธิปาฏิหาริย์–เทวดา

ในส่วนนี้ ผู้ประพันธ์วางกรอบความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า “เหนือสามัญวิสัย” โดยชี้ให้เห็นว่า อิทธิปาฏิหาริย์ เทวดา หรือเทพเจ้า มิได้เป็นเพียงความเชื่อเชิงคติชน หากแต่เป็นสภาวะที่ได้รับการยอมรับตามตัวอักษรแห่งคัมภีร์พระไตรปิฎก อย่างไรก็ตาม การยอมรับดังกล่าวมิได้มีนัยให้ผู้อ่านต้องมุ่งพิสูจน์ความมีอยู่หรือไม่มีอยู่ของสิ่งเหล่านี้ในเชิง

ประจักษ์ เนื่องจากการหมกมุ่นอยู่กับการพิสูจน์เรื่องเหนือธรรมชาติ อาจก่อให้เกิดผลเสียทั้งต่อปัจเจกบุคคลในแง่การหลงงมงาย และต่อสังคมในแง่การบิดเบือนเป้าหมายของพระพุทธศาสนา

ผู้ประพันธ์จึงเสนอท่าทีเชิงพุทธปรัชญาที่สำคัญว่า สำหรับสิ่งที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยประสบการณ์ตรง และมิใช่ธรรมอันควรเข้าถึงเพื่อความหลุดพ้น มนุษย์ควรใช้ “วิธีวางท่าทีที่ถูกต้อง” กล่าวคือ มิใช่การปฏิเสธอย่างสุดโต่ง แต่ก็ไม่ยึดถืออย่างงมงาย หากควรพิจารณาสิ่งเหล่านี้ภายใต้กรอบกฎแห่งกรรมและเหตุปัจจัยเป็นสำคัญ

ในเชิงวิเคราะห์ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนจุดยืนของพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัญญาและการแก้ปัญหาชีวิตมากกว่าการแสวงหาอำนาจลึกลับหรือปาฏิหาริย์ สิ่งเหนือสามัญวิสัยจึงถูกจัดวางไว้ในฐานะบริบทของคำสอน มิใช่สาระหลักของการปฏิบัติ ผลคือผู้อ่านได้รับกรอบคิดที่ช่วยปรับทัศนคติจากการยึดติดในความเชื่อ ไปสู่การใช้ความเชื่ออย่างมีสติและสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือการดับทุกข์ด้วยปัญญาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ส่วนที่ 2 อิทธิปาฏิหาริย์

ในส่วนนี้ ผู้ประพันธ์มุ่งอธิบายความหมายและสถานะของอิทธิปาฏิหาริย์ในกรอบพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ โดยชี้ชัดว่าอิทธิปาฏิหาริย์จัดอยู่ในขอบข่ายของ “อภิญญา” อันหมายถึงความรู้หรือความสามารถพิเศษที่เกินกว่าปกติของมนุษย์ทั่วไป มิใช่สิ่งลึกลับไร้เหตุผล หากเป็นผลจากการฝึกฝนจิตตามหลักสมาธิ อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์ได้จำแนกปาฏิหาริย์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และอนุสาสนีปาฏิหาริย์ เพื่อชี้ให้เห็นระดับคุณค่าและบทบาทที่แตกต่างกันของปาฏิหาริย์แต่ละประเภทในทางธรรม

ประเด็นสำคัญเชิงหลักการที่ผู้ประพันธ์เน้นย้ำ คือ อิทธิปาฏิหาริย์มิใช่แก่นสารของพระธรรมวินัย โดยอ้างอิงเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธองค์มิได้ทรงสนับสนุนให้ภิกษุแสดงฤทธิ์อิทธิปาฏิหาริย์แก่สาธารณชน เนื่องจากการแสดงฤทธิ์อาจก่อให้เกิดความหลงใหลมัวเมา และการยึดติดในอำนาจพิเศษ อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาปัญญาและการเข้าถึงความจริงของชีวิต แนวคิดดังกล่าวสะท้อนท่าทีของพระพุทธศาสนาที่ให้คุณค่าสูงสุดแก่การเปลี่ยนแปลงภายใน มากกว่าการสร้างความอัศจรรย์ภายนอก

นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังนำเสนอการจำแนก “อิทธิฤทธิ์ที่เป็นอริยะและไม่เป็นอริยะ” ซึ่งมีนัยเชิงจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง โดยฤทธิ์ที่มิใช่อริยะถูกอธิบายว่าเป็นการใช้ความสามารถพิเศษเพื่อตอบสนองกิเลส ความทะยานอยาก หรือความต้องการยกตนเหนือผู้อื่น ขณะที่ฤทธิ์ที่เป็นอริยะเป็นการใช้พลังจิตเพื่อการละกิเลส การขัดเกลาตน และการเกื้อกูลต่อการหลุดพ้นของตนและผู้อื่น การแบ่งแยกดังกล่าวมิได้วัดคุณค่าที่ตัวฤทธิ์เอง หากแต่วัดที่เจตนาและเป้าหมายของการใช้ฤทธิ์เป็นสำคัญ

ในเชิงวิเคราะห์ ส่วนนี้สะท้อนสาระสำคัญว่า อิทธิปาฏิหาริย์เป็นเพียงเครื่องมือ มิใช่เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ฤทธิ์ย่อมให้คุณหรือโทษขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ หากใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาตนและลดละกิเลส ย่อมเกื้อกูลต่อทางธรรม แต่หากใช้เพื่อสนองความยึดมั่นถือมั่น ย่อมนำมาซึ่งโทษทั้งแก่ผู้มีฤทธิ์เองและผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้ ผู้ประพันธ์จึงชี้นำผู้อ่านให้มีท่าทีที่รอบคอบ มีปัญญากำกับความเชื่อ และมองอิทธิปาฏิหาริย์ในฐานะองค์ประกอบรองที่ต้องอยู่ภายใต้กรอบแห่งศีล ปัญญา และเป้าหมายแห่งการดับทุกข์อย่างแท้จริง

ส่วนที่ 3 เทวดา

ในส่วนว่าด้วยเรื่องเทวดา ผู้ประพันธ์นำเสนอกรอบความเข้าใจที่สอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญา โดยลดทอนภาพเทวดาในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือโลกให้กลับมาอยู่ในฐานะ “เพื่อนร่วมสังสารวัฏ” ของมนุษย์ เทวดามิได้เป็นผู้พ้นจากกฎไตรลักษณ์ หากยังคงอยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่งการเกิด แก่ เจ็บ และตายเช่นเดียวกับสรรพสัตว์ทั้งหลาย อีกทั้งส่วนใหญ่ยังจัดอยู่ในสถานะของปุถุชนผู้มีกิเลส มิได้แตกต่างจากมนุษย์ในเชิงโครงสร้างของจิตใจ หากแตกต่างกันเพียงระดับของภพภูมิและผลของกรรมที่สั่งสมมา

ผู้ประพันธ์ได้เสนอการเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ระหว่างมนุษย์กับเทวดา เพื่อชี้ให้เห็นความได้เปรียบและเสียเปรียบในเชิงคุณค่าอย่างรอบด้าน เทวดาเหนือกว่ามนุษย์ใน 3 ประการ ได้แก่ อายุทิพย์ที่ยืนยาว ผิวพรรณทิพย์ที่งดงาม และความสุขทิพย์ที่ละเอียดประณีต ในขณะที่มนุษย์กลับมีความได้เปรียบในอีก 3 มิติสำคัญ คือ ความกล้าหาญในการเผชิญความทุกข์ มีสติสัมปชัญญะที่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญา และมีโอกาสประพฤติพรหมจรรย์เพื่อการหลุดพ้นได้อย่างเต็มศักยภาพ ประเด็นนี้สะท้อนนัยสำคัญว่า ความประเสริฐของภพภูมิ มิได้วัดจากความสุขหรือความงดงามภายนอก หากวัดจากโอกาสในการพัฒนาจิตและปัญญา

ในเชิงมโนทัศน์ ผู้ประพันธ์ชี้ให้เห็นความย้อนแย้งทางความเชื่อในสังคมมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์มักยกย่องเทวดาเป็นภพภูมิที่สูงกว่าและปรารถนาจะไปเกิดในสวรรค์ แต่ในทัศนะของเทวดาเอง กลับถือว่าการได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นสุคติที่ประเสริฐกว่า เนื่องจากมนุษย์มีเงื่อนไขที่เหมาะสมต่อการบำเพ็ญธรรมและการบรรลุมรรคผล แนวคิดนี้มีนัยเชิงวิพากษ์ต่อค่านิยมที่หลงยึดติดกับความสุขเชิงเสพ มากกว่าคุณค่าเชิงการพัฒนาภายใน

นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังวิพากษ์แนวปฏิบัติเรื่องการอ้อนวอนขอความช่วยเหลือจากเทวดา โดยชี้ว่าท่าทีดังกล่าวขัดกับหลักความเพียรพยายามตามกฎแห่งกรรม ขัดกับหลักการพึ่งตนเอง และไม่สอดคล้องกับอุดมคติแห่งความเป็นอิสระและการหลุดพ้นตามคำสอนของพระพุทธเจ้า การหวังพึ่งอำนาจภายนอกย่อมทำให้มนุษย์ละเลยการรับผิดชอบต่อการกระทำของตน และบั่นทอนพลังแห่งการพัฒนาจิตใจ

ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทวดา ผู้ประพันธ์ตั้งข้อสังเกตอย่างรอบคอบว่า เทวดามิได้มีแต่ฝ่ายดี หากยังมีฝ่ายที่เป็นโทษต่อการปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะ

“มาร” ซึ่งจัดเป็นเทวดาประเภทหนึ่งในช่วงคั่นระหว่างชั้นเทวดาและพรหม และทำหน้าที่ขัดขวางการหลุดพ้นของสัตว์โลก ด้วยเหตุนี้ แนวทางที่ถูกต้องในการสัมพันธ์กับเทวดา มิใช่การอ้อนวอนหรือยึดถือเป็นที่พึ่ง แต่เป็นการแผ่เมตตาอย่างไม่มีเงื่อนไข พร้อมทั้งดำรงตนอยู่บนหลักศีล ปัญญา และความไม่ประมาท อันเป็นแก่นแท้ของพุทธจริยศาสตร์และพุทธวิธีในการดำเนินชีวิตอย่างมีอิสรภาพทางจิตใจ.

ส่วนที่ 4 สรุปวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องต่อเรื่องเหนือสามัญวิสัย

ในส่วนสรุปว่าด้วยแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเรื่องเหนือสามัญวิสัย ผู้ประพันธ์มุ่งวางกรอบจริยปฏิบัติของ “ชาวพุทธที่แท้จริง” โดยชี้ให้เห็นพัฒนาการทางความคิดและท่าทีทางจิตใจที่ต้องก้าวข้ามจากระดับของการอ้อนวอนหวังพึ่งอำนาจเหนือธรรมชาติ ไปสู่ระดับของการอยู่ร่วมกันด้วยไมตรีและความเข้าใจตามหลักธรรม แนวคิดนี้สะท้อนการเปลี่ยนจุดศูนย์กลางของศรัทธา จากการพึ่งพาภายนอกมาสู่การพึ่งตนเองบนฐานของศีล ปัญญา และความเพียร

ผู้ประพันธ์เน้นย้ำว่า การปฏิบัติต่อเทวดาและสิ่งเหนือสามัญวิสัย มิใช่การแสวงหาความคุ้มครองหรือผลสำเร็จจากการอ้อนวอน หากแต่เป็นการสร้างสัมพันธภาพเชิงคุณธรรมผ่านเมตตาจิต การแผ่เมตตาไปยังเทวดาทั้งหลายถูกเสนอเป็นรูปแบบของความเอ็นดูที่บริสุทธิ์ เปรียบเสมือนความรักของมารดาที่มีต่อลูก ซึ่งมิได้คาดหวังสิ่งตอบแทน แนวทางนี้ทำให้ความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือสามัญวิสัยอยู่ในกรอบของมนุษยธรรมและจริยธรรม มิใช่ความงมงายหรือการยอมจำนนต่ออำนาจลึกลับ

ในเชิงโครงสร้างความคิด ผู้ประพันธ์ยังเสนอพัฒนาการของความสัมพันธ์เป็นลำดับขั้น 3 ระดับ ซึ่งสะท้อนกระบวนการเติบโตทางจิตวิญญาณของชาวพุทธ ตั้งแต่ขั้นพึ่งพาและหวังผลจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขั้นอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและเป็นมิตร จนถึงขั้นของการมีชีวิตที่เป็นอิสระจากความหวาดกลัวและความยึดติด การก้าวสู่ขั้นสุดท้ายนี้เองที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงตนอยู่ในโลกอย่างมั่นคง มีสติ และไม่ตกเป็นทาสของความเชื่อที่ไร้การไตร่ตรอง

ผู้ประพันธ์สรุปอย่างมีนัยสำคัญว่า วิธีปฏิบัติต่อเทวดา อิทธิปาฏิหาริย์ หรือมงคลฤทธิ์ทั้งหลาย มิได้เป็นเรื่องซับซ้อนหรือเกินวิสัย หากบุคคลดำรงชีวิตอยู่บนหนทางแห่งธรรมอย่างถูกต้องแล้ว สิ่งเหนือสามัญวิสัยย่อมไม่กลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชีวิต หากแต่ถูกจัดวางให้อยู่ในฐานะของสภาพแวดล้อมทางความเชื่อที่ไม่บั่นทอนปัญญา ตรงกันข้าม กลับเอื้อต่อการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติ สงบ และมีอิสรภาพทางจิตใจ อันสอดคล้องกับอุดมคติสูงสุดของพระพุทธศาสนาในการปลดเปลื้องมนุษย์จากความหลงและความทุกข์โดยสิ้นเชิง.

ส่วนที่ 5 บันทึกพิเศษท้ายบท

ส่วนบันทึกพิเศษท้ายบททำหน้าที่เป็นภาคผนวกเชิงวิชาการที่ช่วยขยายกรอบความเข้าใจของผู้อ่านจากระดับการตีความเชิงแนวคิด ไปสู่การตรวจสอบเชิงหลักฐานทางคัมภีร์อย่างเป็นระบบ ผู้ประพันธ์มุ่งชี้ให้เห็นว่า เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนามิใช่

เพียงตำนานเล่าลอย ๆ หากแต่มีร่องรอยปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกอย่างชัดเจน โดยระบุแหล่งที่มาเป็นสูตร ๆ พร้อมทั้งกล่าวถึงบริบท เหตุการณ์ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้สนใจสามารถสืบค้น ตรวจสอบ และพิจารณาด้วยตนเองตามหลักการศึกษาเชิงพุทธที่ไม่ปิดกั้นการไต่ถามด้วยเหตุผล

นอกจากการอ้างอิงหลักฐานทางคัมภีร์แล้ว ผู้ประพันธ์ยังนำเสนอกรณีศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระอินทร์ ทั้งในมิติของการช่วยเหลือและการทดสอบมนุษย์ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างเทวดากับมนุษย์ในวรรณกรรมพุทธศาสนา การที่พระอินทร์ลงมาช่วยมนุษย์เนื่องจาก “อาสน์ร้อน” ถูกอธิบายในฐานะสัญลักษณ์ของกฎแห่งกรรมและความรับผิดชอบทางศีลธรรม ขณะเดียวกัน เรื่องการแกล้งหรือการทดสอบตบะของมนุษย์ ก็ถูกนำเสนอเพื่อชี้ให้เห็นว่า แม้เทวดาเองก็ยังอยู่ภายใต้กิเลสและการเวียนว่ายในสังสารวัฏ มิได้เป็นผู้ทรงอำนาจเหนือธรรมอย่างสมบูรณ์

ผู้ประพันธ์ยังหยิบยกแนวคิดเรื่อง “สัจกิริยา” มาอภิปรายในฐานะทางเลือกเชิงจริยธรรมสำหรับผู้ที่ยังคงยึดถือความหวังในอำนาจดลบันดาล สัจกิริยาถูกอธิบายว่าไม่ใช่การอ้อนวอนขอความช่วยเหลือจากภายนอก แต่เป็นการตั้งมั่นในความจริง ความดี และความเพียรของตนเอง อันเป็นการเสริมสร้างพลังใจและความเชื่อมั่นบนฐานคุณธรรม มากกว่าการฝากชะตากรรมไว้กับอำนาจลี้ลับ

ในตอนท้าย ผู้ประพันธ์เน้นย้ำประเด็นสำคัญเชิงปรัชญาเกี่ยวกับสถานะของพระพุทธเจ้า โดยสรุปอย่างชัดเจนว่าพระพุทธเจ้าเป็น “มนุษย์” มิใช่เทวดาหรือเทพเจ้า การยืนยันเช่นนี้มีนัยสำคัญอย่างยิ่งในเชิงพุทธปรัชญาและการศึกษา เพราะสะท้อนอุดมคติว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองจนถึงความตรัสรู้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจเหนือธรรมชาติใด ๆ เป็นแก่นสาร

โดยภาพรวม บันทึกพิเศษท้ายบทจึงทำหน้าที่เชื่อมโยงโลกแห่งความเชื่อกับโลกแห่งการศึกษาค้นคว้าอย่างมีวิจารณญาณ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถวางตำแหน่งเรื่องเหนือสามัญวิสัยไว้ในกรอบของพุทธธรรมอย่างถูกต้อง ทั้งในเชิงหลักฐานคัมภีร์ จริยปฏิบัติ และอุดมคติของการพัฒนามนุษย์ด้วยปัญญา อันสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและลุ่มลึก.

ส่วนที่ 6 ภาคผนวก: ประเด็นเสริมเพื่อย้ำความเข้าใจ

ภาคผนวกส่วนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับพระพุทธดำริที่ทรงห้ามมิให้พระภิกษุทั่วไปแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ แม้พระพุทธศาสนาจะยอมรับการมีอยู่ของฤทธิ์อำนาจพิเศษในฐานะอภิญญาประเภทหนึ่งก็ตาม เหตุผลสำคัญมิได้อยู่ที่การปฏิเสธฤทธิ์โดยสิ้นเชิง หากแต่อยู่ที่การพิจารณาผลกระทบเชิงโครงสร้างและเชิงสังคมต่อความมั่นคงของพระศาสนาในระยะยาว

ในเชิงวิเคราะห์ ผู้ประพันธ์ชี้ให้เห็นว่า หากไม่มีข้อห้ามดังกล่าว พระภิกษุที่มีความถนัดหรือโน้มเอียงไปทางการแสดงฤทธิ์—ซึ่งในความเป็นจริงมีจำนวนน้อยมาก—อาจกลายเป็นศูนย์รวมความสนใจของสาธารณชน ลาภสักการะและศรัทธาของประชาชนย่อมไหลไปรวมอยู่ที่บุคคลเพียงไม่กี่รูป ขณะที่พระภิกษุส่วนใหญ่ซึ่งมิได้แสดงฤทธิ์ แต่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการศึกษา การอบรม และการเผยแผ่ธรรมตามปกติ กลับถูกลดทอนบทบาทและโอกาสในการทำหน้าที่ทางศาสนาอย่างเป็นระบบ ผลกระทบดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่ในระดับบุคคล หากแต่ส่งผลต่อโครงสร้างของพระศาสนาโดยรวม กล่าวคือ เมื่อศรัทธาของประชาชนผูกติดอยู่กับ “ตัวบุคคลผู้มีฤทธิ์” มากกว่าหลักธรรม หากวันหนึ่งบุคคลนั้นประสบปัญหา เสื่อมศรัทธา หรือมรณภาพ ศรัทธาของประชาชนก็ย่อมสั่นคลอนตามไปด้วย และมีแนวโน้มที่จะไม่หันไปพึ่งพาพระภิกษุรูปอื่นหรือหลักธรรมโดยรวม ส่งผลให้การสั่งสอน การสืบทอด และการขยายตัวของพระศาสนาอ่อนแรงลงอย่างรวดเร็ว

ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาเรื่องการปลูกป่าเพื่ออธิบายภาพรวมของปัญหานี้ได้อย่างคมชัด กล่าวคือ หากผู้ปลูกพืชมุ่งรดน้ำและใส่ปุ๋ยให้กับต้นไม้เพียงต้นเดียว ต้นไม้นั้นอาจเจริญเติบโตอย่างโดดเด่น แต่ต้นไม้ต้นอื่น ๆ จะขาดการบำรุงจนแคระแกร็นหรือยืนต้นตาย ในที่สุด เมื่อไม้ต้นเดียวที่ได้รับการบำรุงนั้นล้มลง ป่าทั้งผืนก็ย่อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ อุปมานี้สะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามิได้มุ่งสร้าง “บุคคลพิเศษ” หากแต่มุ่งสร้าง “ระบบแห่งการเรียนรู้และการปฏิบัติ” ที่เปิดโอกาสให้พระภิกษุทุกระดับสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมดุล

ดังนั้น การห้ามแสดงฤทธิ์จึงมิใช่ข้อจำกัดเชิงอำนาจ หากแต่เป็นกลไกเชิงปัญญาและเชิงนโยบายทางศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อคุ้มครองสาระสำคัญของพระธรรมวินัย นั่นคือ การยึดหลักธรรมเป็นศูนย์กลาง มากกว่าการยึดติดกับอำนาจอัศจรรย์หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่และพัฒนาอย่างมั่นคงในฐานะศาสนาแห่งปัญญาและการพึ่งตนเองของมนุษย์.

บทวิจารณ์

1. จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือ เรื่องเหนือสามัญวิสัยอิทธิปฏิหาริย์–เทวดา ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) มีจุดเด่นสำคัญอยู่ที่การวางกรอบความเข้าใจเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์และเทวดาอย่างมีระบบ บนฐานคัมภีร์พระไตรปิฎกควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงเหตุผลตามหลักพุทธปรัชญา ผู้ประพันธ์มิได้ปฏิเสธการมีอยู่ของเทวดาและอิทธิปาฏิหาริย์ หากยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่าสิ่งเหล่านี้ “มีอยู่จริง” ตามหลักฐานทางคัมภีร์ แต่ในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นข้อจำกัดเชิงญาณวิทยาว่า การรับรู้หรือพิสูจน์สิ่งเหนือสามัญวิสัยดังกล่าว มิใช่วิสัยของปุถุชนทั่วไป หากเป็นประสบการณ์เฉพาะของผู้ที่มีคุณวิเศษทางจิต เช่น พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ผู้บรรลุอภิญญาจากการเจริญสมถะและวิปัสสนาอย่างสมบูรณ์

ในเชิงวิเคราะห์ จุดเด่นของหนังสืออยู่ที่การ “เปลี่ยนจุดสนใจ” ของผู้อ่าน จากการถกเถียงว่ามีหรือไม่มีเทวดา ไปสู่คำถามที่ลึกซึ้งกว่า คือ ควรมีท่าทีอย่างไรต่อสิ่งที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยประสบการณ์ตรง ผู้ประพันธ์เสนอหลักการสำคัญว่า สิ่งใดที่มิใช่ธรรมสำหรับเข้าถึงโดยตรง และไม่เอื้อต่อการพ้นทุกข์ ควรวางท่าทีอย่างถูกต้อง มิใช่หมกมุ่นหรือยึดถือจนกลายเป็นความงมงาย แนวคิดนี้สะท้อนจุดยืนของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาแห่งปัญญาที่ให้ความสำคัญกับผลทางการปฏิบัติมากกว่าความตื่นเต้นทางอภิปรัชญา

อีกประเด็นที่โดดเด่นคือ การตีความ “เทวดา” ในเชิงพุทธปรัชญา มิใช่ในฐานะอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่ควรอ้อนวอนพึ่งพา หากแต่เป็นเพียงมนุษย์ผู้สั่งสมกรรมดีจนไปเกิดในภพภูมิที่ละเอียดกว่า ซึ่งยังคงอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมและสังสารวัฏเช่นเดียวกับมนุษย์ การเน้นย้ำประเด็นนี้ทำให้ผู้อ่านหันกลับมาพิจารณาสาระสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และการพึ่งพากรรมดีของตน มากกว่าการหวังพึ่งอิทธิปาฏิหาริย์จากภายนอก

ในเชิงวิพากษ์ ผู้ประพันธ์ยังชี้ให้เห็นว่า ความมัวเมาในกามคุณ ไม่ว่าจะแสดงออกในรูปแบบมนุษย์หรือเทวดา ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาจิตเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้น ผู้ที่เสวยสุขอย่างเพลิดเพลินย่อมยากที่จะมีจิตใจโปร่งใสและตั้งมั่นเพียงพอสำหรับการเข้าใจอริยสัจและนิพพาน ดังนั้น เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาจึงมิใช่การมุ่งหวังสวรรค์หรือภพภูมิอันประณีต หากแต่เป็นการดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง

กล่าวโดยสรุป จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การนำเสนอความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์และเทวดาอย่างรอบด้าน ไม่ตกไปสู่การปฏิเสธแบบเหตุผลนิยมสุดโต่ง และไม่ปล่อยให้ความเชื่อกลายเป็นความงมงาย หากแต่ชี้นำผู้อ่านให้เข้าใจแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือ การประพฤติความดี การไม่เบียดเบียน การตั้งอยู่ในศีลธรรม และการพัฒนาปัญญา ซึ่งเป็น “พลังที่แท้จริง” ที่นำมาซึ่งความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์หรือยึดติดกับสิ่งเหนือสามัญวิสัยใด ๆ ทั้งสิ้น

2. คุณค่าของหนังสือ

หนังสือ เรื่องเหนือสามัญวิสัย อิทธิปาฏิหาริย์–เทวดา ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) มีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงพุทธปรัชญาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการทำความเข้าใจแนวคิดเรื่อง “อิทธิปาฏิหาริย์” ให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้เขียนได้อธิบายอย่างชัดเจนว่า อิทธิปาฏิหาริย์มิใช่สิ่งลึกลับเหนือเหตุผล หากแต่เป็นผลของอภิญญาซึ่งเกิดจากการฝึกฝนจิตอย่างเป็นระบบจนเกิดสมาธิขั้นสูง มีจิตตั้งมั่น สงบ ผ่องใส และปราศจากกิเลสหยาบที่รบกวนจิตใจในขณะนั้น

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนได้จำแนกปาฏิหาริย์ออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ (1) อิทธิปาฏิหาริย์ คือ การแสดงฤทธิ์ทางกาย (2) อาเทสนาปาฏิหาริย์ คือ การรู้ใจหรือทายใจ และ (3) อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือ ปาฏิหาริย์แห่งคำสอน ซึ่งผู้เขียนให้ความสำคัญสูงสุด เนื่องจากเป็น

ปาฏิหาริย์ที่มิได้อาศัยฤทธิ์เหนือธรรมชาติ หากแต่อาศัยพลังแห่งปัญญา การอธิบายเหตุผล และการชี้นำให้ผู้ฟังเกิดการพิจารณาเห็นความจริงตามสภาวธรรม จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาชีวิตและการดับทุกข์ได้ด้วยตนเอง

คุณค่าที่สำคัญของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การเน้นย้ำอย่างหนักแน่นว่า “อิทธิปาฏิหาริย์ไม่ใช่แก่นของพระธรรม” ทั้งอิทธิปาฏิหาริย์และอาเทสนาปาฏิหาริย์เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามพระสาวกนำไปแสดงต่อสาธารณชน เพราะอาจนำไปสู่การอวดอ้างเพื่อแสวงหาลาภสักการะ ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเสื่อมทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม การแสดงฤทธิ์โดยยังมีอาสวะหรืออุปธิ คือกิเลสแฝงอยู่ ย่อมนำไปสู่ความหลงตน ความทะยานอยาก และการเบียดเบียนผู้อื่นโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในขณะเดียวกัน ผู้เขียนมิได้ปฏิเสธคุณค่าของฤทธิ์โดยสิ้นเชิง หากแต่ชี้ให้เห็นว่า ฤทธิ์ที่ปราศจากอาสวะ คือฤทธิ์ที่ไม่ก่อทุกข์ ไม่ยึดตนเป็นศูนย์กลาง และไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน อาจเป็นผลพลอยได้ของการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง และมีบทบาทเพียงเป็นเครื่องช่วยให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเบื่อหน่ายในขันธ์ เห็นความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช่ตัวตนของสรรพสิ่ง อันเป็นหนทางสู่การหลุดพ้น มิใช่เป้าหมายในตัวมันเอง

อีกคุณค่าหนึ่งที่โดดเด่น คือ การอธิบายสถานะของเทวดาอย่างมีดุลยภาพทางปรัชญา ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า แม้เทวดาจะอยู่ในภพภูมิที่ประณีตกว่ามนุษย์ แต่โดยสภาวะพื้นฐานแล้ว เทวดาทุกชั้นยังคงเป็นผู้เวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่นเดียวกับมนุษย์ ส่วนเทวดาที่เป็นอริยบุคคลนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้บรรลุธรรมตั้งแต่ครั้งยังเป็นมนุษย์ มิใช่เพราะความเป็นเทวดาโดยกำเนิด ดังนั้น เทวดาจึงมิใช่แบบอย่างสูงสุดของชีวิต หากแต่เป็นเพียงสุคติภูมิหนึ่งในวัฏสงสารเท่านั้น จากมุมมองนี้ หนังสือได้วิพากษ์แนวโน้มของสังคมร่วมสมัยที่มักฝากความหวังไว้กับอำนาจเร้นลับหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอก โดยละเลยการพัฒนาตนเองตามหลักเหตุปัจจัย ผู้เขียนเสนอกรอบความเข้าใจเชิงพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทวดา 3 ขั้น ได้แก่ (1) ขั้นอ้อนวอนหวังพึ่ง ซึ่งเป็นระดับก่อนพัฒนา (2) ขั้นอยู่ร่วมกันด้วยไมตรีและคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของชุมชนอารยะ และ (3) ขั้นที่ได้รับความเคารพบูชาจากเทวดา อันเป็นผลจากการพัฒนาตนจนเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา

ในระดับปฏิบัติ ผู้เขียนชี้แนะแนวทางที่ชาวพุทธพึงมีต่อเทวดาอย่างเหมาะสม ได้แก่ การแผ่เมตตาและกุศลให้ การเคารพในฐานะผู้มีคุณธรรม การใช้คุณธรรมของเทวดาเป็นเครื่องเตือนใจผ่านการปฏิบัติเทวตานุสติ และการยกย่องบุคคลผู้ฝึกตนดีแล้วให้เป็นแบบอย่างของสังคม มิใช่การประจบสอพลอหรือรอคอยการดลบันดาลจากสิ่งเหนือธรรมชาติ

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอย่างยิ่งในการชี้นำให้ผู้อ่านกลับคืนสู่แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือ การพึ่งตนเอง การเข้าใจกรรมและผลของกรรม และการพัฒนาปัญญาเพื่อดับทุกข์อย่างแท้จริง มิใช่การหลงมัวเมาในอิทธิปาฏิหาริย์ ภพภูมิ หรืออำนาจภายนอก ซึ่งแม้จะดูสูงส่งเพียงใด ก็ยังไม่พ้นจากวัฏจักรแห่งกิเลสและความทุกข์อยู่ดี

3. จุดที่ควรเพิ่มเติม

แม้ว่าหนังสือ เรื่องเหนือสามัญวิสัย อิทธิปาฏิหาริย์–เทวดา ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) จะมีความสมบูรณ์ทั้งในเชิงหลักธรรมและการวิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญาอย่างลุ่มลึกแล้วก็ตาม อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในมิติของการขยายองค์ความรู้และการเข้าถึงผู้อ่านร่วมสมัย ยังมีประเด็นบางประการที่อาจเพิ่มเติมเพื่อเสริมความสมบูรณ์ของเนื้อหาให้เด่นชัดยิ่งขึ้น โดยสามารถบูรณาการกับแนวคิดและงานวิจัยทางวิชาการเพื่อเสริมความน่าเชื่อถือได้ ดังนี้

ประการแรก ควรเพิ่มเติมการเชื่อมโยงแนวคิดเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์และเทวดาเข้ากับบริบทสังคมไทยร่วมสมัยอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะปรากฏการณ์ความนิยมในเครื่องรางของขลัง การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการแสวงหาความสำเร็จทางลัดผ่านอำนาจเร้นลับ ซึ่งในทางสังคมวิทยาศาสนา Max Weber อธิบายว่าเป็นลักษณะของ “การแสวงหาความมั่นคงเชิงความหมาย” (meaning-seeking behavior) ในสภาวะที่มนุษย์เผชิญความไม่แน่นอน ขณะที่งานศึกษาทางพุทธศาสนาในสังคมไทย เช่น Stanley Jeyaraja Tambiah ได้ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์และวัตถุมงคลเป็นส่วนหนึ่งของ “พุทธศาสนาเชิงปฏิบัติ” (practical Buddhism) ที่ผสมผสานระหว่างคติพุทธกับความเชื่อพื้นบ้าน ดังนั้น หากมีการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ว่าความเชื่อเหล่านี้สอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลัก อนุสาสนีปาฏิหาริย์ และหลักพึ่งตนเองอย่างไร จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะระหว่าง “ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา” กับ “ศรัทธาแบบงมงาย” ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ประการที่สอง อาจเพิ่มเติมการอธิบายเชิงเปรียบเทียบระหว่างอิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเรื่องปาฏิหาริย์ในศาสนาอื่น โดยอาศัยกรอบการศึกษาศาสนาเปรียบเทียบของ Ninian Smart ซึ่งเสนอว่าปาฏิหาริย์เป็นส่วนหนึ่งของมิติ “ประสบการณ์และตำนาน” ของศาสนา (experiential and mythic dimensions) ในขณะที่ Mircea Eliade มองปาฏิหาริย์เป็นการแสดงออกของ “ความศักดิ์สิทธิ์” ที่ปรากฏในโลกมนุษย์ อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาในทัศนะของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มีความแตกต่างตรงที่มิได้ยกปาฏิหาริย์เป็นศูนย์กลางของศาสนา หากจัดวางไว้ในฐานะองค์ประกอบรองภายใต้กระบวนการพัฒนาปัญญา การเปรียบเทียบดังกล่าวจะช่วยให้เห็นเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในฐานะ “ศาสนาแห่งการรู้แจ้งด้วยตนเอง” อย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น

ประการที่สาม ควรเสริมตัวอย่างเชิงปฏิบัติหรือกรณีศึกษาในพระไตรปิฎกเพิ่มเติม โดยเฉพาะกรณีที่ พระพุทธเจ้า ทรงใช้ อนุสาสนีปาฏิหาริย์ ในการแก้ไขความเชื่อผิด เช่น ใน Kalama Sutta ที่ทรงสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณา ไม่เชื่อเพียงเพราะคำบอกเล่าหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ หรือกรณีการทรงแสดงปาฏิหาริย์เพื่อ “เปิดโอกาสให้เกิดศรัทธา” ก่อนนำเข้าสู่การสอนธรรมะในระดับลึก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “อนุปุพพิกถา” หรือการสอนแบบเป็น

ลำดับขั้น การเพิ่มเติมกรณีศึกษาเช่นนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่า พระพุทธศาสนาใช้ปาฏิหาริย์ในเชิง “เครื่องมือทางการสื่อสารธรรม” มิใช่เป้าหมายสูงสุด

ประการสุดท้าย หากมีการสรุปเชิงสังเคราะห์โดยอาศัยกรอบคิดร่วมสมัย เช่น แนวคิดเรื่อง “Rational Buddhism” หรือ “Engaged Buddhism” ที่ Thich Nhat Hanh เสนอ ซึ่งเน้นการนำหลักธรรมไปใช้แก้ปัญหาชีวิตและสังคม จะช่วยชี้ให้เห็นว่า การลดบทบาทของอิทธิปาฏิหาริย์และการยกระดับอนุสาสนีปาฏิหาริย์ มิใช่เพียงหลักการเชิงทฤษฎี หากเป็นกลไกสำคัญในการทำให้พระพุทธศาสนาสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในโลกสมัยใหม่ที่เน้นเหตุผลและประสบการณ์ตรงได้อย่างมั่นคง

โดยสรุป การเพิ่มเติมแนวคิดและงานวิจัยรองรับดังกล่าว มิได้เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของเนื้อหาเดิม หากเป็นการ “เสริมพลังทางวิชาการ” (academic reinforcement) ที่ช่วยให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นทั้งในมิติของการอธิบายหลักธรรม การวิเคราะห์เชิงปรัชญา และการประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมร่วมสมัย อันจะทำให้หนังสือสามารถทำหน้าที่เป็นทั้ง “ตำราทางพุทธปรัชญา” และ “กรอบคิดเชิงวิพากษ์” สำหรับชาวพุทธในโลกปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป

หนังสือ **“เรื่องเหนือสามัญวิสัยอิทธิปฏิหาริย์–เทวดา”** ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) สะท้อนจุดยืนเชิงวิพากษ์ต่อการทำความเข้าใจเรื่องเทวดา นรก และสวรรค์ในพระพุทธศาสนา โดยมิได้มุ่งเน้นการพิสูจน์เชิงอภิปรัชญาหรือเชิงประจักษ์ว่าภพภูมิเหล่านี้มีอยู่จริงในลักษณะใด หากแต่เสนอให้พิจารณาในฐานะ “สื่อทางการสอน” (pedagogical device) ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นอุบายเพื่อชี้นำมนุษย์ให้หันกลับมาพิจารณาความจริงพื้นฐานของชีวิต กล่าวคือ ความทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ และหนทางแห่งความดับทุกข์ ทัศนะดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักคิดสำคัญว่า การหมกมุ่นถกเถียงเรื่องภพภูมิหลังความตาย มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพุทธปฏิบัติอย่างแท้จริง หากไม่เชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบันขณะ พระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาแห่งการปฏิบัติจึงมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความทุกข์อย่างเป็นระบบ มากกว่าการเสริมสร้างความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับโลกเหนือธรรมชาติ

ในกรอบนี้ พระพุทธเจ้าทรงใช้อุบายการสอนแบบเป็นลำดับ (อนุปุพพีกถา) โดยเริ่มจากเรื่องทาน เพื่อฝึกการสละและลดความยึดติดในวัตถุ ต่อด้วยเรื่องศีล เพื่อจัดระเบียบพฤติกรรมและสร้างความสงบในระดับสังคมและจิตใจ จากนั้นจึงทรงกล่าวถึงสวรรค์ในฐานะผลแห่งกรรมดี เพื่อสร้างแรงจูงใจทางศีลธรรมแก่ผู้ฟัง อย่างไรก็ตาม พระองค์มิได้หยุดอยู่เพียงการยกย่องสวรรค์ หากแต่ทรงชี้ให้เห็นโทษและข้อจำกัดของสวรรค์ว่า ยังเป็นภพภูมิที่อยู่ภายใต้กฎแห่งความไม่เที่ยง ยังไม่พ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ และตาย การเน้นย้ำ “โทษของสวรรค์”

นำไปสู่การเสนอแนวคิดเนกขัมมะ ซึ่งหมายถึงการออกจากกามคุณและความเพลิดเพลินในสุขแบบโลกีย์ แม้สุขนั้นจะประณีตเพียงใดก็ตาม ขั้นตอนนี้มีนัยสำคัญในเชิงจิตวิทยาพุทธ เพราะเป็นการยกระดับจิตจากการแสวงหาความสุขภายนอก ไปสู่การพัฒนาความสงบ สติ และปัญญาภายใน เมื่อจิตใจได้รับการขัดเกลาจนสะอาด ผ่องใส และเป็นอิสระจากอคติในระดับหนึ่งแล้ว ย่อมอยู่ในสภาพพร้อมที่จะรับรู้ความจริงอันลึกซึ้ง

ในที่สุด กระบวนการทั้งหมดนี้มุ่งไปสู่การทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าใจและประจักษ์แจ้งอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งถือเป็นแก่นแกนสูงสุดของพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า เรื่องเทวดา นรก และสวรรค์ในทัศนะของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ มิใช่เป้าหมายสุดท้ายของการเรียนรู้ทางพุทธศาสนา หากเป็นเพียงเครื่องมือเชิงอุบายที่นำพาจิตใจมนุษย์ไปสู่การรู้แจ้งความจริงของชีวิต และการหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้รับ

หนังสือ เรื่องเหนือสามัญวิสัยอิทธิปฏิหาริย์–เทวดา ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพระพุทธศาสนามิได้มุ่งพิสูจน์การมีอยู่ของเทวดา นรก หรือสวรรค์ หากแต่ใช้เรื่องเหล่านี้เป็นอุบายในการสอน เพื่อชี้นำมนุษย์ให้ตระหนักถึงความทุกข์ เหตุแห่งความทุกข์ และหนทางดับทุกข์ แก่นแท้ของคำสอนจึงอยู่ที่อริยสัจ 4 องค์ความรู้สำคัญอีกประการคือ ความเข้าใจโครงสร้างการสอนแบบอนุปุพพีกถา ตั้งแต่ทาน ศีล สวรรค์ การชี้โทษของสวรรค์ ไปจนถึงเนกขัมมะ อันเป็นกระบวนการขัดเกลาจิตใจให้ผ่องใสและพร้อมต่อการเข้าถึงความจริงขั้นสูง สะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นระบบการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นลำดับ เพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). เรื่องเหนือสามัญวิสัย อิทธิปฏิหาริย์-เทวดา บริษัท. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย จำกัด.

พระอรหันต์อยู่ไหน
Where Are the Arahants?

พระอธิการสุดใจ อภิญฺาโณ[1] และ สมเดช นามเกตุ[2]
Phra Athikan Sudjai Abhiñāṇo[1] **and** Somdet Namket[2]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย[1-2]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campas[1-2]
Corresponding Author's Email: Cjinfinix su3@gmail.com

แปลจากหนังสือ: พระอรหันต์อยู่ไหน
ผู้เขียน: ว.วชิรเมธี
ผู้แปล: ว.วชิรเมธี
สำนักพิมพ์: ปราณ
ปีที่พิมพ์: 2556
จำนวนหน้า: 128

บทนำ

ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างไม่หยุดหย่อน ผู้คนสามารถเข้าถึงความรู้ได้จากทุกที่ทุกเวลา แต่กระนั้นก็ตาม คำถามที่ดูเหมือนเรียบง่ายกลับยังคงก้องอยู่ในใจของชาวพุทธจำนวนไม่น้อย นั่นคือ "พระอรหันต์ยังมีอยู่ในโลกนี้หรือไม่ และถ้ามี เราจะรู้ได้อย่างไรว่าใครคือพระอรหันต์ที่แท้จริง?" คำถามนี้ไม่ใช่เพียงเรื่องของความอยากรู้อยากเห็น หากแต่เป็นประเด็นที่แตะต้องรากฐานแห่งความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาโดยตรง เพราะตราบใดที่ชาวพุทธยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องนี้ ย่อมเปิดช่องให้เกิดความเชื่องมงายและการถูกเอารัดเอาเปรียบทางจิตวิญญาณได้อยู่เสมอ

หนังสือ "พระอรหันต์อยู่ไหน" ของ ว.วชิรเมธี เกิดขึ้นจากความห่วงใยต่อสถานการณ์นี้ ท่านในฐานะพระนักวิชาการและนักเขียนผู้อุทิศชีวิตให้กับการเผยแผ่พระธรรมในรูปแบบที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ ได้หยิบยกประเด็นที่อ่อนไหวแต่จำเป็นนี้มาตรวจสอบอย่างตรงไปตรงมาและรอบคอบ โดยใช้พระไตรปิฎกเป็นหลักฐานชั้นต้น แล้วนำมาวิเคราะห์ตีความด้วยเหตุผลและปัญญา แนวทางดังกล่าวสอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับหลักกาลามสูตร (เกสปุตติสูตร) (องฺ.ติก. (ไทย) 20/66/257) ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ชาวกาลามะ ณ เกสปุตตนิคม แคว้นโกศล

พระองค์ทรงวางหลักการอันทรงคุณค่าไว้ว่า “ไม่ควรเชื่อเพียงเพราะได้ยินตามกันมา ไม่ควรเชื่อเพราะถือสืบกันมาตามประเพณี ไม่ควรเชื่อเพราะข่าวเล่าลือ ไม่ควรเชื่อเพราะมีในตำรา และไม่ควรเชื่อแม้เพราะเป็นครูของตน” แต่เมื่อใดที่รู้ได้ด้วยตนเองว่าธรรมเหล่านั้นเป็นกุศล ไม่มีโทษ ผู้รู้สรรเสริญ และนำมาซึ่งประโยชน์สุข เมื่อนั้นจึงควรยึดถือและปฏิบัติ

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มิได้มุ่งทำลายศรัทธาหรือดูแคลนความเคารพที่ชาวพุทธมีต่อพระสงฆ์ ตรงกันข้ามจุดมุ่งหมายสูงสุดของ ว.วชิรเมธี คือการยกระดับศรัทธานั้นให้มั่นคงยิ่งขึ้นด้วยการสร้างฐานรากแห่งปัญญาที่แท้จริง ศรัทธาที่ผ่านการกลั่นกรองด้วยปัญญาย่อมทนทานและลึกซึ้งกว่าศรัทธาที่เกิดจากความกลัวหรือความงมงาย เหมือนต้นไม้ที่มีรากหยั่งลึกย่อมทนทานต่อพายุได้ดีกว่าต้นไม้ที่งอกขึ้นมาอย่างรวดเร็วแต่ไร้ราก สำหรับผู้อ่านที่เพิ่งเริ่มต้นศึกษาพระพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้จะเป็นแสงไฟนำทางที่ช่วยให้เดินในเส้นทางแห่งธรรมได้อย่างมั่นใจโดยไม่หลงเข้าสู่ความเชื่อที่บิดเบือน

สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานธรรมะอยู่แล้ว หนังสือเล่มนี้จะเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนให้มองเห็นความเข้าใจของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยให้สามารถคัดกรองความเชื่อที่ถูกต้องออกจากความเชื่อที่คลาดเคลื่อนได้อย่างเป็นระบบ “พระอรหันต์อยู่ไหน” จึงเป็นหนังสือที่เชิญชวนให้เราลุกขึ้นมาศึกษาและอ่านด้วยดวงตาที่เปิดกว้างและจิตใจที่ตื่นรู้ไปบนเส้นทางที่พระพุทธองค์ทรงเปิดไว้ให้ตลอดกาล

เนื้อเรื่อง

หนังสือ "พระอรหันต์อยู่ไหน" ของ ว.วชิรเมธี เป็นผลงานที่มุ่งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บรรลุธรรมขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา ท่ามกลางสังคมไทยที่ยังคงมีความเชื่อปะปนกันระหว่างหลักธรรมแท้จริงกับความเชื่อพื้นบ้านและไสยศาสตร์ หนังสือเล่มนี้จึงทำหน้าที่เป็นเสมือน “ยาถอนพิษ” ทางปัญญา ที่ช่วยให้ชาวพุทธสามารถแยกแยะระหว่างพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบกับผู้ที่แอบอ้างความศักดิ์สิทธิ์เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ว.วชิรเมธีนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่อ่านง่าย เข้าถึงได้ทั้งผู้ที่มีพื้นฐานธรรมะและผู้เริ่มต้น โดยอาศัยพระไตรปิฎกเป็นฐาน และนำมาวิเคราะห์ตีความอย่างมีเหตุผล

หนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 128 หน้า เริ่มด้วยบทเกริ่นนำและภาคพิเศษ ในบทเกริ่นนำมีเนื้อหา 15 บท ดังนี้ 1.ความมั่นคงของพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับพุทธบริษัทสี่ 2. หา “ความรู้” ก่อนให้ “ความเห็น” 3. การรับรอง/ยืนยัน/การันตีมรรคผล/ไม่ใช่วิสัยของปุถุชน 4. ใครคือพระอรหันต์5. ง่าย งาม ธรรมดา คือ จริยาของพระแท้ 6. ไม่มีทางลัดสู่การเป็นพระอรหันต์ 7. ดัชนีชี้วัดความเป็นพระอรหันต์ 8. พระอรหันต์จะไม่ก้าวล่วงหลักการทั้ง 9 9. กิเลสหลบใน เข้าใจผิดว่าเป็นพระอรหันต์ 10. พระสุปฏิปันโน (พระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ) มีอยู่ทั่วไทย 11. เทศน์ตรงสอนตรง ธำรงพุทธศาสน์ 12. พุทธานุสติ อย่าอุตริเป็นพุทธพาณิชย์ 13. อย่าเสียเวลากับปาฏิหาริย์ 14. ฤกษ์จะงาม ยามจะดี อยู่ที่คน 15. พระอรหันต์ในบ้าน

ส่วนในภาคพิเศษ มีเนื้อหา 3 บท คือ ต่อปัญหาด้วยปัญญา, บุคคลสำคัญทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ และประวัติ ว.วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี, 2556: 1-128)

บทวิจารณ์

บทเกริ่นนำ

ท่านผู้แต่งกล่าวถึงตอนที่อยู่สหรัฐอเมริกาทั้ง ๆ ที่จะต้องบรรยายเรื่อง “สมดุลงานสมดุลชีวิต” แต่ถูกถามจากญาติโยมเกี่ยวกับสถานการณ์ของคณะสงฆ์ไทยเป็นเรื่องที่ดังที่สุดในขณะนั้น ซึ่งผู้แต่งได้พูดถึงหลักการกว้าง ๆ เท่าที่พอจะพูดถึงได้ไม่ได้พูดในฐานะผู้รู้ผู้สันทัดกรณี ไม่ให้ด่วนสรุปเรื่องราวอะไรตอนนี้ (ว.วชิรเมธี, 2556: 3-5)

บทที่ 1 ความมั่นคงของพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับพุทธบริษัทสี่

บทแรกนำเสนอหลักการพื้นฐานว่า ความมั่นคงของพุทธศาสนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับพระสงฆ์แต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับ “พุทธบริษัทสี่” ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ท่านผู้แต่งย้ำว่าฆราวาสหรือชาวพุทธทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการปกป้องและส่งเสริมพุทธศาสนา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับพระภิกษุฝ่ายเดียวเท่านั้น ซึ่งผู้แต่งได้นำบทกลอนมาไว้ตอนท้ายบทเป็นคติเตือนใจพุทธบริษัทสี่ ดังนี้ “วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย บ้านจะสวยเพราะมีวัดดัดนิสัย บ้านช่วยวัดวัดช่วยบ้านผลัดกันไป ถ้าขัดกันก็บรรลัยทั้งสองทาง” (ว.วชิรเมธี, 2556: 7-13) ซึ่งสอดคล้องกับ **บัวผิน สิงห์แก้ว, จันทรัสม์ ตาปูลิง และพระครูโกวิทอรรถวาที** (2568) วิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในยุคสังคมปัจจุบันว่า อุบาสกและอุบาสิกาในฐานะส่วนหนึ่งของพุทธบริษัทสี่ มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและรักษาความมั่นคงของพระศาสนา และการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกามีผลสำคัญต่อทั้งการพัฒนาจิตวิญญาณส่วนบุคคลและความมั่นคงของสังคม

พระกิตติพันธ์ กิตฺติพโล, พระอำนาจ พุทธอาสน์ และพระปลัดสถิตย์ โพธิญาโณ (2563) ศึกษาบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนาพบว่า บทบาทหลักของอุบาสกอุบาสิกาในสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันยังคงเป็นการอุปถัมภ์พระสงฆ์ เป็นหลักทั้งการถวายอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และปัจจัยสี่ ซึ่งถือเป็นบทบาทโดยตรง ส่วนบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เป็นเพียงบทบาท “ทางอ้อม” ผ่านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้ทำหน้าที่เผยแผ่ต่อไป ซึ่งมีมุมมองต่างจากผู้แต่งในแง่ที่ว่า งานวิจัยชิ้นนี้ยังคงมองบทบาทของฆราวาสในลักษณะเสริมหนุนพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่บทบาทที่เท่าเทียมหรือขนานกัน ซึ่งขัดกับแนวคิดที่ว่า “วัดช่วยบ้านบ้านช่วยวัด” อย่างเท่าเทียมกัน งานวิจัยพบว่า แม้อุบาสกอุบาสิกาในปัจจุบันจะมีบทบาทด้านการช่วยเหลือสังคมเพิ่มมากขึ้น แต่กรอบความเข้าใจยังอยู่ในมิติของการช่วยธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง ผ่านการชักนำคนเข้าวัดและสนับสนุนกิจกรรมของพระสงฆ์เป็นหลัก มิใช่การวางบทบาทฆราวาสให้เป็นแกนหลักร่วมกับพระสงฆ์อย่างเท่าเทียมดังที่ผู้แต่งนำเสนอ

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา พุทธบริษัทในฐานะระบบนิเวศทางจิตวิญญาณ ความมั่นคงของพุทธศาสนาไม่ใช่ “หน้าที่” ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่คือ “ความรับผิดชอบร่วม” หากเปรียบพุทธศาสนาเป็นต้นไม้ พระสงฆ์อาจเป็นแก่นไม้ที่ธำรงคำสอน แต่ฆราวาส คือดินและน้ำที่คอยค้ำจุน บทกลอนที่ยกมาสะท้อนถึง Social Contract หรือพันธสัญญาทางสังคมในรูปแบบไทยพุทธที่ว่า หากสถาบันสงฆ์ขาดการสนับสนุนจากฆราวาส (ปัจจัย 4) วัดก็จะร้างและหากฆราวาสขาดที่พึ่งทางจิตใจ (หลักธรรม) สังคมก็จะเสื่อมถอย

บทที่ 2 หา “ความรู้” ก่อนให้ “ความเห็น”

บทนี้เน้นย้ำหลักการสำคัญของพุทธปรัชญา คือ การไม่ด่วนตัดสินสิ่งใดโดยปราศจากความรู้ที่ถูกต้อง เช่น “โลกยุคนี้เราเรียกว่ายุค Hi-Technology จะแสดงข้อคิดความเห็นอะไรต้องระมัดระวัง เพราะเทคโนโลยีมันช่วยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้กว้างไกล และรวดเร็ว...ฉะนั้นก่อนที่จะให้อะไรเผยแพร่ออกไป ต้องพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบ ต้องไตร่ตรองและเลือกเฟ้นอย่างดีที่สุดแล้วค่อยเผยแพร่ออกไป” ท่านว.วชิรเมธีอ้างอิงหลักกาลามสูตรของพระพุทธเจ้าซึ่งสอนให้พิจารณาด้วยเหตุและผล ไม่เชื่อเพียงเพราะบอกเล่า ไม่เชื่อเพียงเพราะศรัทธา แต่ให้พิสูจน์ด้วยประสบการณ์และปัญญา และท่านยังกล่าวอีกว่า “..เรื่องที่ว่าใครเป็นพระอรหันต์หรือใครไม่เป็นพระอรหันต์ มันเป็นเรื่อง “ปัจจัตตัง” คือเป็นเรื่องเฉพาะตัว เราอย่าไปเที่ยวการันตีคนอื่นเลย... เพราะการรับรองมรรคผลเป็นวิสัยของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่วิสัยของพวกเราซึ่งเป็นปุถุชนมีกิเลส” (ว.วชิรเมธี, 2556: 15-21) ซึ่งสอดคล้องกับ **ธำรงเกียรติ อุทัยสาง** (2565) เสนอว่ากาลามสูตรสามารถใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบความจริงแบบพุทธผ่านองค์ประกอบสำคัญสามประการ คือ สิ่งนั้นต้องเป็นจริง เราต้องเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นจริง และเราต้องมีหลักฐานยืนยัน โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการเป็นแกนกลางในการกลั่นกรองข่าวสารอย่างมีปัญญา **สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)** (2547) มีทัศนะที่แตกต่างออกไปในประเด็นสำคัญ กล่าวคือ ท่านมิได้มองว่ากาลามสูตรสอนให้ไม่เชื่อ หรือปฏิเสธความศรัทธาอย่างสมบูรณ์ ท่านชี้ว่าคำว่า “อย่าปลงใจเชื่อ” ในกาลามสูตรนั้น ไม่ใช่การห้ามมิให้เชื่อหรือปฏิเสธความศรัทธา แต่หมายความว่าอย่าพึ่งเชื่อสนิทใจ คือ ให้พิจารณาดูก่อน ปฏิบัติดูก่อนจนประจักษ์แก่ตนว่าเป็นของดีจริง จึงค่อยเพิ่มพูนความเชื่อมั่นขึ้นไปตามลำดับ นอกจากนี้ท่านยังชี้ว่าศรัทธาที่แท้ในทางพระพุทธศาสนา คือศรัทธาที่ไม่ทำให้งมงาย แต่เป็นศรัทธาที่ทำให้หายงมงาย หรือศรัทธาที่เอื้อต่อปัญญา

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา ปัญญาในยุค “ความจริงหลังความจริง” (Post-Truth) ในยุคปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารล้นเกิน การนำหลักกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องทางศาสนา แต่เป็น "ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ" ที่สำคัญที่สุด การที่ท่าน ว.วชิรเมธี เตือนเรื่องการการันตีความเป็น “พระอรหันต์” นั้น สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์ผ่านโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างศรัทธาเชิงพาณิชย์ การยึดหลัก

“ปัจจัตตัง" จึงเป็นเกราะป้องกันไม่ให้ชาวพุทธตกเป็นเครื่องมือของกระแสศรัทธาที่ขาดการไตร่ตรอง

บทที่ 3 การรับรอง/ยืนยัน/การันตีมรรคผล ไม่ใช่วิสัยของปุถุชน

ประเด็นสำคัญในบทนี้คือ ปุถุชน (บุคคลธรรมดาที่ยังไม่บรรลุธรรม) ไม่สามารถตรวจสอบหรือรับรองได้ว่าใครบรรลุมรรคผลหรือเป็นพระอรหันต์ การที่มีผู้อ้างตนหรืออ้างผู้อื่นว่าบรรลุธรรมขั้นสูง ถือเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ เพราะผู้ที่จะทราบได้ว่าอีกคนหนึ่งบรรลุธรรมหรือไม่ ต้องเป็นผู้บรรลุธรรมขั้นเดียวกันขึ้นไปเท่านั้น (ว.วชิรเมธี, 2556: 23-27) สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา หลักการนี้ช่วยป้องกันการโฆษณาชวนเชื่อ และการสร้างกระแสพาณิชย์จากตัวบุคคล อย่างไรก็ตามในสังคมยุคดิจิทัลที่ต้องการความโปร่งใส การอ้างว่าปุถุชนไม่มีสิทธิ์ตรวจสอบอาจกลายเป็นช่องว่างให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ได้ หากไม่ยึดถือเอาพระธรรมวินัย เป็นเกณฑ์มาตรฐานกลางร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)** (2564) ท่านเคยอธิบายไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า ปุถุชนไม่มี “เจโตปริยญาณ” (ญาณหยั่งรู้ใจผู้อื่น) ในระดับที่สามารถตรวจสอบภูมิธรรมขั้นสูงได้ การวิพากษ์วิจารณ์หรือรับรองว่าใครเป็นพระอรหันต์โดยใช้เพียงบุคลิกภาพภายนอกหรือความเลื่อมใสส่วนตัวจึงมีความเสี่ยงที่จะคลาดเคลื่อนสูง ในขณะที่ **สุรพศ ทวีศักดิ์** (2565) นักวิชาการด้านศาสนาและปรัชญา เสนอมุมมองที่ต่างออกไปว่า ในสังคมสมัยใหม่เราไม่ควรติดหล่มอยู่กับคำถามว่า “ใครบรรลุธรรมจริงหรือไม่” เพราะเป็นเรื่องปัจเจกและพิสูจน์ไม่ได้ (Subjective) แต่ควรเปลี่ยนมาตรวจสอบ “พฤติกรรมทางจริยธรรมที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและความโปร่งใส” แทน หากผู้อ้างตนว่าบรรลุธรรมแต่ยังมีพฤติกรรมละเมิดพระธรรมวินัยหรือกฎหมายบ้านเมือง ปุถุชนย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในการตรวจสอบในฐานะพลเมือง

บทที่ 4 ใครคือพระอรหันต์

บทนี้ให้คำนิยามของพระอรหันต์อย่างชัดเจนตามหลักพระไตรปิฎก พระอรหันต์คือผู้ที่ดับกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง ไม่มีราคะ โทสะ โมหะ หลงเหลืออยู่ในจิตใจแม้แต่น้อย ท่านผู้แต่งแยกแยะระหว่างพระอรหันต์ที่มีฤทธิ์ (สาวกบารมีญาณ) กับพระอรหันต์ที่ไม่จำเป็นต้องแสดงฤทธิ์แต่อยู่อย่างสงบ เรียบง่าย ไร้กิเลส (ว.วชิรเมธี, 2556: 29-31) ซึ่งสอดคล้องกับ **สุเชาวน์ พลอยชุม** (2565) ให้ทัศนะว่าแก่นแท้ของความเป็นพระอรหันต์ในพระไตรปิฎกคือ “อาสวขยญาณ” (ญาณหยั่งรู้ถึงความสิ้นไปแห่งอาสวะ) และย้ำว่า “วิชชา” (ความรู้แจ้ง) สำคัญกว่า “อภิญญา” (ความสามารถพิเศษ) พระอรหันต์ประเภท สุขวิปัสสก (ผู้เจริญวิปัสสนาล้วน) มีจำนวนมากในคัมภีร์ ซึ่งท่านเหล่านี้ไม่มีฤทธิ์เดชใด ๆ แต่มีจิตที่บริสุทธิ์จากราคะ โทสะ โมหะอย่างสิ้นเชิง การมุ่งเน้นที่ฤทธิ์จึงเป็นการหลงประเด็นจากเป้าหมายหลักของพุทธศาสนา **ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ** (2566) เสนอมุมมองที่ต่างออกไปในเชิงสังคมวิทยาว่า แม้ในทางทฤษฎี (Textual Buddhism) พระอรหันต์จะไม่จำเป็นต้องมีฤทธิ์ แต่ในทางปฏิบัติของสังคมไทย “นิยามของพระอรหันต์ถูกสร้างผ่านจริตของปุถุชน” และตั้งข้อสังเกตว่า ในโลกยุคดิจิทัลความ

เรียบง่าย หรือความสงบถูกทำให้กลายเป็นสินค้า หรือภาพลักษณ์ (Brand) อย่างหนึ่ง หากเรานิยามพระอรหันต์เพียงแค่ผู้ที่อยู่อย่างสงบ เรียบง่าย อาจกลายเป็นช่องว่างให้ผู้ที่ปรุงแต่งบุคลิกภาพภายนอก (Performance) มาแอบอ้างได้ง่ายขึ้น ดังนั้น การนิยามพระอรหันต์จึงไม่ควรมองแค่ที่ “กิเลสในจิตใจ” (ซึ่งปุถุชนมองไม่เห็น) แต่ต้องพิจารณาถึง “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” ระหว่างครูบาอาจารย์กับศิษย์ที่ไม่ควรนำไปสู่การครอบงำด้วย

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา เห็นว่า อัศจรรย์แห่งการ “ดับกิเลส” คือแก่นแท้การจำแนกประเภทพระอรหันต์ในบทนี้ ช่วยดึงความเข้าใจของสังคมกลับมาสู่ “อนุสาสนีปาฏิหาริย์” (คำสอนที่เป็นจริง) มากกว่าจะหลงติดอยู่กับ “อิทธิปาฏิหาริย์” (การแสดงฤทธิ์) ในบริบทสังคมไทยที่มักยกย่องพระเกจิด้วยอภินิหาร การเน้นย้ำเรื่องการดับกิเลสเป็นหลักการที่ช่วยรักษามาตรฐานของความเป็นพระอริยบุคคลไม่ให้ถูกบิดเบือนไปตามกระแสไสยศาสตร์

บทที่ 5 ง่าย งาม ธรรมดา คือ จริยาของพระแท้

บทนี้นำเสนอลักษณะภายนอกของพระผู้มีคุณธรรมแท้จริง ซึ่งไม่โอ้อวด ไม่แสดงตน ไม่โกรธ ไม่อวดอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่มีชีวิตที่เรียบง่าย งดงามในศีลาจารวัตร พระแท้จะไม่แสวงหาลาภสักการะจากความเชื่อของผู้อื่น แต่จะชี้ทางให้ผู้คนพัฒนาตนเองด้วยการปฏิบัติธรรม (ว.วชิรเมธี, 2556: 35-37) ซึ่งสอดคล้องกับ **พระธรรมศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมฺมสากิโย)** (2566) นักวิชาการด้านมานุษยวิทยาศาสนา ให้ทัศนะที่สอดคล้องว่า “ความเป็นพระ” ไม่ได้อยู่ที่ยศถาบรรดาศักดิ์ แต่อยู่ที่การเป็น “สมณะ” ซึ่งหมายถึงผู้สงบระงับ ประเด็นสำคัญ ท่านเน้นย้ำว่า พระแท้ต้องทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนธรรม ไม่ใช่แม่เหล็กดึงดูดศรัทธาเพื่อผลประโยชน์ การมีชีวิตที่ธรรมดา คือการแสดงธรรมที่ทรงพลังที่สุด เพราะเป็นการพิสูจน์ว่าธรรมะสามารถปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยไม่ต้องพึ่งพาอิทธิปาฏิหาริย์หรือพิธีกรรมที่ซับซ้อน ในขณะที่ **สุรพศ ทวีศักดิ์** (2567) นักวิชาการด้านศาสนาและปรัชญา เสนอแนะมุมมองว่า ในยุค “พุทธพาณิชย์ดิจิทัล” ภาพลักษณ์ความเรียบง่าย (Aesthetics of Simplicity) อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาดได้เช่นกัน ท่านเห็นต่างว่าเราไม่ควรดูแค่ “ความเรียบง่ายภายนอก” เท่านั้น เพราะในปัจจุบันมีการสร้างภาพลักษณ์พระป่าหรือพระที่อยู่อย่างสมถะเพื่อดึงดูดเงินบริจาคจำนวนมหาศาล (Performative Asceticism) ดังนั้น เกณฑ์การตัดสินพระแท้ไม่ควรหยุดแค่ที่จริยาภายนอกที่ดู “ง่าย-งาม-ธรรมดา” แต่ต้องตรวจสอบไปถึง “โครงสร้างการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด” และ “ความโปร่งใสทางการเงิน” ด้วย หากเรียบง่ายแต่มีเงินหมุนเวียนลึกลับ ย่อมไม่ใช่จริยาของพระแท้ตามอุดมคติ

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า “จริยาที่ธรรมดา” คือเกราะป้องกันพุทธศาสนาที่เข้มแข็งที่สุด ในยุคที่สังคมหิวกระหายปาฏิหาริย์จนเกิด “พุทธพาณิชย์” การกลับมาสู่ศีลาจารวัตร ที่งดงามและเรียบง่าย จะช่วยดึงสติให้ฆราวาสหันมาสนใจธรรมะ

มากกว่าตัวบุคคล หรือวัตถุมงคล ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงที่ยั่งยืนกว่าการสร้างศรัทธาด้วยอิทธิฤทธิ์

บทที่ 6 ไม่มีทางลัดสู่การเป็นพระอรหันต์

ท่านว.วชิรเมธีชี้ให้เห็นว่าการบรรลุพระอรหันตผลต้องผ่านการปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา อย่างครบถ้วนและสม่ำเสมอ ไม่มีพิธีกรรม ไม่มีเครื่องรางของขลัง ไม่มีการรับพลังงานลึกลับ หรือเส้นทางลัดใด ๆ ที่จะนำไปสู่การดับกิเลสได้โดยไม่ต้องฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง (ว.วชิรเมธี, 2556: 39-41) ซึ่งสอดคล้องกับ **สุวิญ รักสัตย์** (2566) ให้ความเห็นว่าเรื่องการใช้ "โยนิโสมนสิการ" (การคิดอย่างถูกวิธี) ในการปฏิบัติธรรม ท่านเห็นสอดคล้องว่าการพ้นทุกข์เป็นกระบวนการทางปัญญา ไม่ใช่เรื่องลึกลับเหนือธรรมชาติ ในงานวิจัยของท่านชี้ให้เห็นว่า ความมั่นคงของศาสนาจะเกิดขึ้นเมื่อพุทธบริษัทเข้าใจว่าศาสนาคือ “วิชาชีพแห่งชีวิต” ที่ต้องเรียนรู้และลงมือทำ (Learning by doing) ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งไม่มีเทคโนโลยีหรือเครื่องรางใดจะมาทำแทนกระบวนการนี้ได้ ซึ่งมีแนวคิดที่ไม่สอดคล้อง คือปรากฏการณ์ “พุทธลูกผสม” ในสังคมร่วมสมัย ซึ่ง **นลินี ตันวิเชียร** (2565) เห็นต่างมองว่าแนวคิดเรื่องไม่มีทางลัดเป็นการมองแบบ “พุทธเถรวาทบริสุทธิ์” (Puritan Buddhism) มากเกินไปจนละเลยมิติทางวัฒนธรรม ท่านอาจโต้แย้งว่า ในทางปฏิบัติของสังคมไทยเครื่องราง หรือพิธีกรรม บ่อยครั้งทำหน้าที่เป็น “กุศโลบาย” หรือที่พึ่งทางใจเบื้องต้นสำหรับผู้ที่ยังไม่พร้อมจะปฏิบัติวิปัสสนาอย่างเข้มข้น การปฏิเสธทางลัดหรือพิธีกรรมอย่างสิ้นเชิงอาจทำให้ศาสนาเข้าถึงยากสำหรับคนส่วนใหญ่ (Masses) ที่ยังต้องการสัญลักษณ์และพิธีกรรมเพื่อประคับประคองจิตใจในวิกฤตชีวิต

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา การดึงพุทธศาสนากลับสู่ “ความเป็นเหตุเป็นผล” เห็นด้วยอย่างยิ่งกับผู้แต่งที่ว่าไม่มีทางลัดในยุคที่สังคมไทยเต็มไปด้วย ความเชื่อทางลัด เช่น การรับพลังงานจักรวาล การเปิดตาที่สาม หรือการอาบน้ำมนต์เพื่อล้างกรรม ทัศนะในบทนี้เป็นการยืนยันหลักกัมมวาที (เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม) ว่าผลจะเกิดขึ้นได้ต้องสร้างเหตุที่ตรงกันเท่านั้น การบรรลุธรรมเป็นเรื่องของการฝึกทักษะทางจิตที่ต้องใช้เวลาและความเพียร เช่นเดียวกับการฝึกทักษะทางโลก

บทที่ 7 ดัชนีชี้วัดความเป็นพระอรหันต์

ผู้แต่งนำเสนอเกณฑ์การตรวจสอบความเป็นอริยบุคคลผ่านการละ “สังโยชน์” (กิเลสผูกมัดจิตใจ) เป็น “ดัชนี” หรือเครื่องหมายสำหรับตรวจสอบพระอรหันต์ ระบุว่าพระอริยบุคคลแต่ละขั้นนั้นต้องละกิเลสไปโดยลำดับทีละขั้น ๆ ตามลำดับขั้นในพระไตรปิฎก ดังนี้ 1. พระโสดาบัน: ละความเห็นผิดในตัวตน, ความลังเลสงสัย และการยึดติดธรรมเนียม 2. พระสกทาคามี: ทำราคะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลง 3. พระอนาคามี: ละกามราคะและความปฏิฆะ (ความหงุดหงิดขัดเคือง) ได้เด็ดขาด 4. พระอรหันต์: ละสังโยชน์ครบ 10 ประการ รวมถึงมานะและอวิชชา จนจิตบริสุทธิ์สิ้นเชิง (ว.วชิรเมธี, 2556: 45-47) มุมมองสนับสนุน **Bhikkhu Anālayo** (2023) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการบรรลุธรรมเป็นกระบวนการที่เป็น

ลำดับขั้น (Gradual Path) วัดได้จากการที่กิเลสถูกตัดขาดจากภายในจิตอย่างถาวร ไม่ใช่เพียงสภาวะสมาธิชั่วคราว ส่วนมุมมองโต้แย้ง/ข้อควรระวัง **Rupert Gethin** (1998) กล่าวว่า แม้เกณฑ์นี้จะมีอยู่จริงในคัมภีร์ แต่มีปัญหาในทางปฏิบัติ (เชิงญาณวิทยา) เพราะคนภายนอกไม่สามารถล่วงรู้สภาวะจิตใจที่แท้จริงของผู้อื่นได้ เกณฑ์นี้จึงควรใช้เพื่อตรวจสอบตนเองมากกว่าใช้ตัดสินผู้อื่น

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา บทนี้มีคุณค่าอย่างยิ่งในแง่การรวบรวมหลักธรรมเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ดัชนีดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานทางปริยัติที่มีคุณค่าในการวางระบบธรรมะ แต่ในทางปฏิบัติควรใช้เป็นเครื่องมือ “สำรวจจิตตนเอง” เพื่อการพัฒนา มากกว่าการนำไปเป็นไม้บรรทัดวัดคุณวิเศษของผู้อื่นจากรูปลักษณ์ภายนอก

บทที่ 8 พระอรหันต์จะไม่ก้าวล่วงหลักการทั้ง 9

บทนี้ระบุ “หลักการ 9 ประการ” ที่พระอรหันต์จะไม่ก้าวล่วงเป็นอันขาด เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดพรหมจรรย์ ไม่โกหก ไม่ยึดถือสมบัติไว้สะสม ไม่ลำเอียงเพราะรัก ไม่ลำเอียงเพราะชัง ไม่ลำเอียงเพราะหลง และไม่ลำเอียงเพราะกลัว หากพระรูปใดก้าวล่วงหลักการเหล่านี้ ย่อมไม่ใช่พระอรหันต์อย่างแน่นอน (ว.วชิรเมธี, 2556: 49-51) ซึ่งสอดคล้องกับ **Bhikkhu Anālayo** (2021) เน้นย้ำว่าความเป็นพระอรหันต์ไม่ใช่แค่เรื่องของสภาวะจิตที่สงบ แต่ต้องสะท้อนออกมาเป็น “จริยธรรมที่สมบูรณ์” **Anālayo** อธิบายว่าเมื่อถอนกิเลส (สังโยชน์) ได้เด็ดขาดแล้ว พฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมจะเป็นไปไม่ได้โดยธรรมชาติ เพราะรากเหง้าของความโลภ โกรธ หลง ถูกทำลายแล้ว ดังนั้น หลักการ 9 ประการ จึงเป็นดัชนีชี้วัดภายนอกที่เชื่อถือได้ และ **Sarah Shaw** (2021) ให้ทัศนะเน้นความซับซ้อนของเส้นทางจริยธรรมและการตีความบุคลิกภาพของอริยบุคคล เหตุผล คือแม้เธอจะไม่ปฏิเสธหลักศีลธรรม แต่อาจไม่เห็นด้วยกับการใช้รายการตรวจสอบ (Checklist) แบบตายตัวจากภายนอกเพื่อตัดสินผู้อื่นเพียงอย่างเดียว และมองว่าพฤติกรรมของพระอริยบุคคลในคัมภีร์บางครั้งมีลักษณะเฉพาะตัว (Individual nuances) การนำหลักการมาตัดสินอย่างแข็งตัวโดยไม่พิจารณาบริบทหรือความละเอียดอ่อนของ “เจตนา” อาจทำให้คลาดเคลื่อนจากเป้าหมายของการฝึกจิตที่มุ่งเน้นสภาวะภายใน

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา บทนี้เป็น “ปราการด่านสุดท้าย” ที่ช่วยป้องกันความเชื่อผิด ๆ ในสังคม เพราะช่วยยืนยันว่า “ธรรมะ” กับ “วินัย” แยกขาดจากกันไม่ได้ พระอรหันต์ในอุดมคติของพุทธศาสนาเถรวาทต้องมีพฤติกรรมที่เป็นระเบียบเรียบร้อยตามกรอบศีลธรรมอย่างสิ้นเชิง ไม่มีการอ้างสภาวธรรมชั้นสูงเพื่อทำผิดวินัย

บทที่ 9 กิเลสหลบใน เข้าใจผิดว่าเป็นพระอรหันต์

บทนี้อธิบายปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง คือ การที่บุคคลปฏิบัติธรรมได้ระดับหนึ่งจนกิเลสสงบลงชั่วคราว แต่เข้าใจผิดว่าตนบรรลุอรหัตผลแล้ว ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกว่า "วิปัสสนูปกิเลส" กิเลสที่ซ่อนตัวอยู่นี้ เช่น ผู้แต่งได้กล่าวถึงโยมคนหนึ่งไปปฏิบัติธรรมที่วัดป่า

แห่งหนึ่งกับครูบาอาจารย์ชั้นนำของประเทศไทย ปฏิบัติได้หลายวันวันหนึ่งได้รายงานผลว่า “หลวงพ่อเจ้าคะ ปฏิบัติมาหลายวัน จิตโยมน่ะมันใสคล้ายแก้วผลึก โยมคิดว่าสภาวะจิตของโยมตอนนี้มันน่าจะเป็นพระอนาคามีได้แล้วเจ้าค่ะ” หลวงพ่อท่านเตือนแรง ๆ ว่า “โอ้ อนาคามี รึ มันดีกว่าหมานิดหนึ่ง” พอพูดเท่านั้น ว่าที่พระอนาคามีเดินลงส้นเสียงดังตึง ๆ ลงกุฏิไปเลย หลวงพ่อก็เลยได้รู้ว่าพนะอนาคามีที่ไหนกันเล่าที่ยังโกรธอยู่ จะเห็นได้ว่า การเป็นอริยบุคคลไม่ได้เป็นง่าย ๆ มีขั้นมีตอน มีกระบวนการ ต้องฝึกหัด ต้องพัฒนา มีครูอุปัชฌาย์อาจารย์มาแนะนำพร่ำสอนอย่างเป็นกิจลักษณะ การเข้าใจผิดเช่นโยมที่ได้ยกตัวอย่างมานี้ อาจนำไปสู่ความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่นได้ (ว.วชิรเมธี, 2556: 53-55) ซึ่งสอดคล้องกับ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)** (2564) อธิบายว่า ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ผู้ปฏิบัติอาจประสบกับสภาวะจิตที่สงบ ผ่องใส หรือเกิดปีติ ซึ่งอาจทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นการบรรลุธรรมขั้นสูง ทั้งที่แท้จริงยังเป็นเพียงอาการหนึ่งของจิตในกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า “วิปัสสนูปกิเลส” หากผู้ปฏิบัติขาดปัญญาในการพิจารณา ก็อาจหลงยึดติดและสำคัญตนผิดได้ แนวคิดนี้สอดคล้องกับกรณีตัวอย่างที่กล่าวถึงกิเลสหลบในอย่างชัดเจน ซึ่ง **สมภพ มานะรังสรรค์** (2564) มีความเห็นแย้งว่า ประสบการณ์ทางจิตที่ผู้ปฏิบัติรับรู้ เช่น ความสงบ ความผ่องใส หรือความรู้สึกพิเศษบางอย่าง อาจเป็นแรงจูงใจเชิงบวกที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรมต่อไป แม้จะมีความเสี่ยงต่อความเข้าใจคลาดเคลื่อน แต่หากมีการให้ความรู้ที่เหมาะสม ก็สามารถใช้ประสบการณ์เหล่านี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจได้ ไม่จำเป็นต้องมองว่าเป็นอุปสรรคเสมอไป

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา เห็นว่า “กิเลสหลบใน” เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในทางปฏิบัติธรรม เพราะสะท้อนให้เห็นว่าความสงบของจิตในระดับหนึ่ง มิได้หมายความถึงการหลุดพ้นอย่างแท้จริง หากผู้ปฏิบัติขาดสติปัญญาและครูอาจารย์คอยชี้แนะ ก็อาจหลงยึดติดในสภาวะจิตที่ละเอียดนั้น และสำคัญตนผิดว่าได้บรรลุธรรมขั้นสูงแล้ว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าทางจิตวิญญาณ นอกจากนี้ ยังอาจก่อให้เกิดความหลงตน (อัตตา) และสร้างความเข้าใจคลาดเคลื่อนแก่ผู้อื่นได้

บทที่ 10 พระสุปฏิปันโน (พระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ) มีอยู่ทั่วไทย

ผู้แต่งปลอบใจชาวพุทธว่า แม้พระอรหันต์จะยากจะพบเห็น แต่พระสุปฏิปันโน หรือพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั้นมีอยู่มากมายทั่วประเทศไทย พระดีหรือพระสุปฏิปันโนนั้นก็คือพระผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด หรือพระผู้เพียรฝึกหัดปฏิบัติตนให้งอกงามด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นไตรสิกขางอกงามขึ้นมาตามลำดับในวิถีชีวิตของตน ซึ่งเราควรถือว่าศีล สมาธิ ปัญญา เป็นดัชนีชี้วัดความเป็นพระดีเพื่อให้ชาวพุทธมีความหวังและไม่รู้สึกสิ้นหวังในการแสวงหาที่พึ่งทางจิตใจ ท่านยกตัวอย่างพระเกจิอาจารย์ที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณธรรมแท้จริง เช่น องค์ดาไลลามะ ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ท่านกล่าวว่า “ขออนุโมทนา ที่ท่านทั้งหลายได้มอบรางวัลอันมีเกียรติคุณระดับโลกแก่พระธรรมดา ๆ

รูปหนึ่ง อาตมาภาพเป็นพระธรรมดา ๆ รูปหนึ่งไม่มากไปกว่านี้ และไม่น้อยไปกว่านี้” จะเห็นได้ว่า ท่านถ่อมตนตามวิสัยปราชญ์ว่าท่านเป็นพระธรรมดา แต่ในชีวิตจริงคนทั่วโลกเคารพนับถือท่าน ก็เพราะสัมผัสได้ถึงความเป็นพระธรรมดา ๆของท่านนั่นเอง (ว.วชิรเมธี, 2556: 57-59) ซึ่งสอดคล้องกับ **พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)** (2565) อธิบายว่า พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักพระธรรมวินัย ยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคมไทย โดยเฉพาะในการเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน ทั้งนี้ การพิจารณาความเป็นพระที่ดีควรยึดหลักไตรสิกขาเป็นสำคัญ ไม่ใช่พิจารณาจากชื่อเสียงหรือภาพลักษณ์ภายนอก แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการมอง “พระสุปฏิปันโน” ว่าเป็นที่พึ่งทางจิตใจของสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่ง **นิธิ เอียวศรีวงศ์** (2564) มีความเห็นแย้งว่า ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไม่ได้ถูกกำหนดจากการปฏิบัติธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสื่อมวลชน ซึ่งอาจทำให้การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับ “พระดี” มีความคลาดเคลื่อนหรือถูกสร้างขึ้นได้ ดังนั้น การยืนยันว่าพระสุปฏิปันโนมีอยู่ทั่วไป อาจต้องพิจารณาควบคู่กับบริบทเชิงโครงสร้างของสังคม ไม่ใช่พิจารณาเฉพาะในมิติทางธรรมเพียงอย่างเดียว

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา แนวคิดเรื่อง “พระสุปฏิปันโน” เป็นการนำเสนอที่ช่วยสร้างความสมดุลทางความคิดให้กับชาวพุทธได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ แม้พระอรหันต์จะเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ยาก แต่การยืนยันว่าพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบยังมีอยู่จริงในสังคมไทย ช่วยเสริมสร้างศรัทธาและกำลังใจในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นเกณฑ์วัดความเป็นพระดีนั้น ถือเป็นแนวทางที่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในหมู่พระสงฆ์และฆราวาส

บทที่ 11 เทศน์ตรงสอนตรง ธำรงพุทธศาสน์

บทนี้เน้นความสำคัญของพระสงฆ์ที่กล้าสอนธรรมะตรง ๆ โดยไม่บิดเบือน ไม่เอาอกเอาใจโยมด้วยการพยากรณ์ดวงชะตา ไม่สอนนอกรีตนอกรอย พระสงฆ์ที่แท้จริงต้องกล้าสอนสัจธรรม แม้ว่าจะทำให้ผู้ฟังไม่พอใจก็ตาม นี่คือหน้าที่ที่แท้จริงของผู้นำทางจิตใจ เช่น มีคนมาขอชานหมากของหลวงปู่ดูลย์ไว้สักการะบูชา ท่านตอบโยมท่านนั้นอย่างตรงไปตรงมาว่า “เอาไปทำไม ของสกปรก” นี่คือตัวอย่างของพระสุปฏิปันโนที่ก้าวข้ามเรื่องคุณวิเศษเวทย์ไสยไปได้ ทั้งยังพาคนอื่นก้าวข้ามไปอีกด้วย (ว.วชิรเมธี, 2556: 61-65) ซึ่งสอดคล้องกับ **พระพรหมบัณฑิต** (2565) อธิบายว่า พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตใจจำเป็นต้องแสดงธรรมตามหลักพระธรรมวินัยอย่างถูกต้องและตรงไปตรงมา โดยไม่ประยุกต์หรือบิดเบือนคำสอนเพื่อเอาใจผู้ฟัง เพราะจะทำให้สาระสำคัญของพระพุทธศาสนาถูกลดทอนลง การสอนธรรมะอย่างตรงจึงเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความถูกต้องของพระศาสนา และช่วยให้ประชาชนเข้าถึงแก่นแท้ของธรรมะได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “เทศน์ตรง สอนตรง” อย่างชัดเจน และ **ประเวศ วะสี** (2564) เสนอว่าการสื่อสารธรรมะในสังคมปัจจุบันควรมีความยืดหยุ่นและ

สอดคล้องกับบริบทของผู้ฟัง โดยอาจต้องมีการประยุกต์วิธีการนำเสนอให้เหมาะสมกับระดับความเข้าใจและวิถีชีวิตของประชาชน การสอนธรรมะอย่างตรงเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงบริบท อาจทำให้ผู้ฟังไม่เปิดรับและไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาธรรมะได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การธำรงพระพุทธศาสนาอาจต้องอาศัยทั้งความตรงและความเหมาะสมควบคู่กัน

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา แนวคิดเรื่อง “เทศน์ตรง สอนตรง” เป็นหัวใจสำคัญของการธำรงพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน เนื่องจากสังคมมีแนวโน้มที่จะผสมผสานความเชื่อหลากหลายรูปแบบเข้าด้วยกันจนอาจทำให้สาระของพระธรรมถูกบิดเบือนได้ การที่พระสงฆ์กล้าสอนความจริงตามหลักธรรมวินัย แม้จะไม่เป็นที่พอใจของผู้ฟัง ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อตรงและมีความรับผิดชอบต่อพระศาสนา อีกทั้งยังช่วยให้พุทธศาสนิกชนเกิดปัญญาไม่หลงงมงายในสิ่งที่อยู่นอกหลักคำสอนดั้งเดิม

บทที่ 12 พุทธานุสติ อย่าอุตริเป็นพุทธพาณิชย์

ท่านว.วชิรเมธีวิพากษ์อย่างตรงไปตรงมาถึงปรากฏการณ์ “พุทธพาณิชย์” คือการนำพระพุทธศาสนาไปเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์ เช่น การขายของมงคล การรับโชคลาภ การดูดวง ซึ่งเบี่ยงเบนจากแก่นแท้ของพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาจิตใจ ท่านเตือนว่าชาวพุทธควรระมัดระวังไม่ตกเป็นเหยื่อของพุทธพาณิชย์เหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น มีผู้หลักผู้ใหญ่ในประเทศไทยมาขออนุญาตขอทำเหรียญหลวงปู่รุ่นพิเศษ และหลวงปู่เทศก์ เทสรังสี ท่านอนุญาตให้ทำเหรียญหลวงปู่รุ่นพิเศษ ในฐานะเป็นอนุสรณ์ของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้ทำจำนวนจำกัด และงานเดียวจบ ต่อมามีนายทุนจะขอทำเพิ่มหลวงปู่ท่านไม่อนุญาต บอกว่าถ้าจะทำขายหลวงปู่ไม่อนุญาต ถ้าผิดหลักการหลวงปู่ขอยึดคืนทั้งหมด (ว.วชิรเมธี, 2556: 66-67) ซึ่งสอดคล้องกับ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)** (2564) อธิบายว่า การนำพระพุทธศาสนาไปใช้ในเชิงวัตถุหรือเชิงพาณิชย์ เช่น การยึดติดวัตถุมงคลหรือความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นการเบี่ยงเบนจากหลักคำสอนที่แท้จริง ซึ่งเน้นการพัฒนาปัญญาและการหลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการวิพากษ์ “พุทธพาณิชย์” ที่ชี้ให้เห็นถึงอันตรายของการใช้ศาสนาในทางที่ผิด ด้าน **เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์** (2565) มีความเห็นต่างว่าการใช้สัญลักษณ์หรือวัตถุทางศาสนาในบางบริบทอาจมีบทบาทเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่ช่วยให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงผู้คนได้กว้างขึ้น และสามารถเป็นสื่อกลางในการสร้างศรัทธาเบื้องต้นแก่ประชาชน แม้จะมีความเสี่ยงต่อการกลายเป็นพุทธพาณิชย์ แต่หากมีการควบคุมอย่างเหมาะสม ก็อาจเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมยุคใหม่ได้

ความเห็นของผู้ศึกษา แนวคิดเรื่อง “พุทธพาณิชย์” เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมไทยปัจจุบัน เนื่องจากมีการนำความเชื่อทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างแพร่หลาย จนอาจทำให้สาระสำคัญของพระธรรมถูกบิดเบือน จากการมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจ กลายเป็นการแสวงหาผลประโยชน์หรือความหวังทางวัตถุ เช่น

โชคลาภหรือความร่ำรวย การที่ผู้เขียนเน้นให้ใช้ “พุทธานุสติ” คือการระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง จึงเป็นแนวทางที่ช่วยดึงชาวพุทธกลับสู่แก่นแท้ของศาสนา และลดการหลงงมงายในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรม

บทที่ 13 อย่าเสียเวลากับปาฏิหาริย์

บทนี้อธิบายเรื่องปาฏิหาริย์สามประการในพุทธศาสนา ได้แก่ อิทธิปาฏิหาริย์ (ฤทธิ์), อาเทสนาปาฏิหาริย์ (การรู้จิตผู้อื่น) และอนุสาสนีปาฏิหาริย์ (การสอนธรรม) พระพุทธเจ้าทรงถือว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือการสอนธรรมให้ผู้คนพ้นทุกข์ได้ด้วยตนเอง เป็นปาฏิหาริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ท่านผู้แต่งเตือนให้ไม่หมกมุ่นกับการแสวงหาอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์จากพระสงฆ์ ความตอนหนึ่งในหนังสือกล่าวถึง หลวงพ่อชา สุภัทโท ท่านเขียนไว้ในสมุดบันทึกของท่านว่า “เราทั้งหลายซึ่งเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า จะต้องปฏิบัติให้มีคุณสมบัติ 4 ประการ คือ ส.อ.ญ.ส. สุปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว) อุชุปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว) ญายปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออกจากทุกข์) สามีจิปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติสมควรแล้ว)....” วันหนึ่งมีคนไปถามท่านว่า “หลวงพ่อครับ เขาว่าหลวงพ่อเหาะได้จริงหรือ” โยมคิดดูนะ.... “เหาะได้มันวิเศษตรงไหนโยม เมื่อวานอาตมาภาพเห็นแมงกุดจี่มันเป็นข้ามหัว แมงกุดจี่มันก็เหาะได้ มันวิเศษตรงไหน” (ว.วชิรเมธี, 2556: 69-77) ซึ่งสอดคล้องกับ **พระพรหมบัณฑิต** (2565) อธิบายว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับ “อนุสาสนีปาฏิหาริย์” หรือการสอนธรรมที่ทำให้มนุษย์เกิดปัญญาและดับทุกข์ได้ด้วยตนเอง มากกว่าการแสดงฤทธิ์อิทธิฤทธิ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความหลงงมงาย แนวคิดนี้สอดคล้องกับการไม่ส่งเสริมการยึดติดในปาฏิหาริย์ ส่วน **สุรพศ ทวีศักดิ์** (2565) มีความเห็นแย้งว่า ความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์ยังมีบทบาททางวัฒนธรรมและจิตวิทยาในสังคมไทย โดยสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของศรัทธา แม้จะไม่ใช่แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธบทบาทในเชิงสังคมได้ทั้งหมด

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา เห็นว่าแนวคิดเรื่อง “อย่าเสียเวลากับปาฏิหาริย์” เป็นการชี้นำที่ถูกต้องตามแก่นพระพุทธศาสนา เพราะช่วยให้พุทธศาสนิกชนไม่หลงยึดติดกับอิทธิฤทธิ์หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ แต่หันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองผ่านการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นหนทางที่นำไปสู่การพ้นทุกข์อย่างแท้จริง

บทที่ 14 ฤกษ์จะงาม ยามจะดี อยู่ที่คน

บทนี้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องฤกษ์งามยามดี วันมงคล และโหราศาสตร์ในบริบทพุทธศาสนา ท่านว.วชิรเมธีอ้างพุทธพจน์ว่า ฤกษ์ยามที่แท้จริงคือการกระทำความดี ความขยันหมั่นเพียร และการปฏิบัติธรรม ไม่ใช่การเลือกวันเวลาตามตำราโหราศาสตร์ หากคนทำดีทุกวันก็เป็นวันมงคลทุกวัน ความตอนหนึ่งในหนังสือกล่าวถึง พระพุทธองค์ตรัสว่า “ประโยชน์เป็นฤกษ์ของประโยชน์อยู่แล้วในตัวมันเอง ดวงดาวทั้งหลายจะทำอะไรได้” หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ หรือพระพรหมมังคลาจารย์ กล่าวถึง หลักพุทธแท้ ๆ เป็นอย่างนี้ กล่าวคือ เชื่อกรรม ไม่เชื่องมงาย เชื่อกรรม โดยถือว่า “ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ สูงต่ำอยู่ที่ทำตัว” ไม่ได้อยู่ที่ฤกษ์พานาที

ยกตัวอย่างเช่น ทำบุญบ้านนิมนต์พระ 9 รูป ไปเจริญพระพุทธมนต์ สวดมนต์เสร็จพระกลับไปวัด เย็นวันนั้นเจ้าของบ้านทะเลาะกันเพราะว่าสามีไม่ไว้ใจภรรยาเอาซองไปแกะที่ไหนไม่รู้ นั่นพระ 9 รูปนะ ยังไม่ทันข้ามวันเลยทะเลาะกันแล้ว เพราะฉะนั้นมงคลมันอยู่ไหน....” (ว.วชิรเมธี, 2556: 78-81) ซึ่งสอดคล้องกับ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)** (2564) อธิบายว่า พระพุทธศาสนาเน้นหลักกรรมเป็นสำคัญ คือการกระทำของมนุษย์เป็นตัวกำหนดผลลัพธ์ของชีวิต ไม่ใช่ดวงดาวหรือฤกษ์ยาม แนวคิดนี้สอดคล้องกับการมองว่าความเป็นมงคลเกิดจากการประพฤติดีปฏิบัติชอบ ส่วน **เกษียร เตชะพีระ** (2565) มีความเห็นต่างว่าความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามและโหราศาสตร์ยังคงมีบทบาทในสังคมไทยในฐานะกลไกทางวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างความมั่นใจและความสบายใจให้แก่ผู้คน แม้จะไม่สอดคล้องกับหลักพุทธแท้โดยตรง แต่ก็มีคุณค่าในเชิงสังคมและจิตวิทยา

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา เห็นว่า แนวคิด “ฤกษ์จะงาม ยามจะดี อยู่ที่คน” สอดคล้องกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เพราะเน้นให้มนุษย์รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยภายนอกอย่างฤกษ์ยามหรือโหราศาสตร์ ซึ่งอาจนำไปสู่ความงมงายได้ การทำความดีอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นมงคลที่แท้จริง

บทที่ 15 พระอรหันต์ในบ้าน

บทสุดท้ายของเนื้อหาหลักเป็นบทที่น่าประทับใจที่สุด ท่านผู้แต่งเสนอมุมมองใหม่ว่า “พระอรหันต์” ในความหมายอย่างกว้าง อาจหมายถึงผู้ที่ครองตนอยู่อย่างมีธรรมะในชีวิตประจำวัน เช่น บิดามารดาที่เสียสละเพื่อลูก ครูที่ทุ่มเทสอนศิษย์ คนงานที่ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ บทนี้สร้างแรงบันดาลใจให้ชาวพุทธทุกคนพัฒนาตนเองให้เป็น “พระอรหันต์ในชีวิตประจำวัน” ในระดับที่ตนสามารถทำได้ ความตอนหนึ่งในหนังสือกล่าวถึง “ก่อนจะจบก็จะขอแนะนำให้รู้จักพระอรหันต์อีกประเภทหนึ่ง ซึ่งพระอรหันต์ประเภทนี้ดูง่าย เพราะว่าอยู่กับเราทุกเมื่อเชื่อวัน.....ทุก ๆ ครั้งที่เราแต่ละคนก้มกราบพระองค์ไหน ให้เราลองถามตัวเองว่าเรากราบพระในบ้านแล้วหรือยัง ทุก ๆ ครั้งที่เรากำลังจะบำรุงพระองค์ไหน ให้เราลองถามตัวเองว่า เราบำรุงพระในบ้านเราแล้วหรือยัง...” (ว.วชิรเมธี, 2556: 83-89) ซึ่งสอดคล้องกับ **พระไพศาล วิสาโล** (2565) อธิบายว่า การปฏิบัติธรรมสามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันผ่านบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล เช่น การเป็นพ่อแม่ ครู หรือผู้ทำงานอย่างสุจริต ซึ่งเป็นการพัฒนาจิตใจให้สอดคล้องกับหลักธรรม แนวคิดนี้สอดคล้องกับการมอง “พระอรหันต์” ในความหมายเชิงคุณธรรม ส่วน **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)** (2564) มีมุมมองต่างอธิบายว่าคำว่า “พระอรหันต์” ในทางพระพุทธศาสนามีความหมายเฉพาะ คือผู้ที่บรรลุธรรมขั้นสูงสุดและสิ้นกิเลสโดยสมบูรณ์ การนำมาใช้ในความหมายเชิงเปรียบเทียบ อาจทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในหลักธรรมดั้งเดิมได้

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษา เห็นว่า แนวคิด “พระอรหันต์ในบ้าน” เป็นการตีความเชิงสร้างสรรค์ที่ช่วยให้หลักธรรมเข้าถึงชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้น โดยเน้นคุณค่าของความกตัญญู

ความเสียสละ และความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนตามแนวทางพุทธศาสนา ทำให้ชาวพุทธเห็นว่าการปฏิบัติธรรมไม่ใช่เรื่องไกลตัว

ภาคพิเศษ: ต่อปัญหาด้วยปัญญา/บุคคลสำคัญทางพุทธศาสนา/ประวัติและผลงานผู้แต่ง

ภาคพิเศษรวบรวมคำถามที่ชาวพุทธมักถามบ่อยเกี่ยวกับเรื่องพระอรหันต์ ปาฏิหาริย์ และหลักธรรมต่าง ๆ พร้อมคำตอบที่ชัดเจนและอ้างอิงจากพระไตรปิฎก นับเป็นคู่มือที่ใช้งานได้จริงสำหรับชาวพุทธที่ต้องการคำตอบเพื่อแก้ข้อข้องใจ (ว.วชิรเมธี, 2556: 93-97) ในส่วนบุคคลสำคัญทางพุทธศาสนา ที่ปรากฏในหนังสือนี้ คือ ท่านอนาคาริก ธรรมปาละ หลวงพ่อชา สุภัทโท, หลวงปู่ดูลย์ อตุโล, หลวงปู่เทศน์ เทสรังสี, หลวงพ่อเทียน จิตตะสุโภ พุทธทาสภิกขุ, หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ, องค์ดาไลลามะ, ดิช นัท ฮันห์ และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (ว.วชิรเมธี, 2556: 98-118)

ประวัติและผลงานผู้แต่ง ว.วชิรเมธี หรือพระเมธีวชิโรดม (วุฒิชัย วชิรเมธี) เกิดปี 2516 จ.เชียงราย เป็นพระนักวิชาการและนักเขียนผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสตร์ระดับเปรียญธรรม 9 ประโยค มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้อำนวยการวิมุตตยาลัยและผู้ก่อตั้งวัดไร่เชิญตะวัน โดดเด่นด้วยการถ่ายทอดธรรมะแนว “ธรรมประยุกต์” ที่ทันสมัย เข้าใจง่าย ผ่านผลงานเขียนกว่า 200 เล่ม เช่น ชุดธรรมะติดปีก และรายการคมธรรมประจำวัน มุ่งเน้นการใช้พุทธธรรมแก้ปัญหาชีวิตคนรุ่นใหม่และขับเคลื่อนสังคมเพื่อสันติภาพ จนได้รับรางวัลผู้อุปถัมภ์ด้านสันติภาพและเมตตาธรรมจาก UNHCR เป็นคนแรกของไทย ถือเป็นภิกษุรูปสำคัญที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตคนร่วมสมัยได้อย่างลงตัว (ว.วชิรเมธี, 2556: 119-128)

บทวิจารณ์

1. จุดเด่นของหนังสือ หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอย่างยิ่งในแง่ของการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ชาวพุทธ ท่านว.วชิรเมธีนำเสนอหลักธรรมจากพระไตรปิฎกในภาษาที่ร่วมสมัย เข้าถึงได้ง่ายและไม่วนเวียนในความเป็นวิชาการมากเกินไป ทำให้แม้แต่ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งก็สามารถเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ได้ ท่านมีความกล้าวิพากษ์ปรากฏการณ์ทางสังคมที่บิดเบือนพุทธศาสนาอย่างตรงไปตรงมาของท่านผู้แต่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากในวงการพุทธศาสนาไทย การวิพากษ์เรื่องพุทธพาณิชย์ การอ้างอรหัตผล และการหลงใหลในปาฏิหาริย์ สะท้อนความกล้าหาญทางวิชาการและจริยธรรมของผู้แต่ง สำหรับ “ดัชนีชี้วัดความเป็นพระอรหันต์” ในบทที่ 7 เป็นส่วนที่มีคุณค่าเชิงปฏิบัติสูงมาก เพราะให้เครื่องมือที่เป็นรูปธรรมแก่ชาวพุทธในการพิจารณาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นตัดสินแทน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพึ่งตนเองของพุทธศาสนา

2. ข้อสังเกตและข้อจำกัด ในฐานะผู้ศึกษา มีข้อสังเกตบางประการที่ควรกล่าวถึงเพื่อความรอบด้าน หนังสือมีความยาวเพียง 128 หน้า ทำให้บางบทยังสามารถขยายความได้อีกมาก โดยเฉพาะบทที่ 9 เรื่องวิปัสสนูปกิเลส ซึ่งเป็นประเด็นละเอียดอ่อนและสำคัญมาก แต่ได้รับการอธิบายค่อนข้างกระชับ และหนังสือเน้นมิติของการปฏิเสธ หรือระวังเป็นหลัก แต่อาจให้น้ำหนักกับมิติเชิงบวก คือวิธีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองสู่ความหลุดพ้นน้อยไปสักหน่อย ผู้อ่านที่ต้องการแนวทางปฏิบัติอาจต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่น แม้ว่าท่านผู้แต่งจะไม่ระบุชื่อบุคคลหรือองค์กรใดโดยตรง แต่ผู้อ่านที่ติดตามข่าวสารบ้านเมืองในยุคนั้น ย่อมทราบว่าหนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นในบริบทของกรณีเฉพาะบางกรณี ซึ่งอาจทำให้การตีความมีขอบเขตจำกัดอยู่ในบริบทนั้น

3. คุณค่าต่อสังคมไทยและพุทธศาสนิกชน ในภาพรวมหนังสือ “พระอรหันต์อยู่ไหน” ถือเป็นหนังสือธรรมะที่มีคุณค่าสูงมากสำหรับสังคมไทยยุคปัจจุบัน ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการอ้างอำนาจเหนือธรรมชาติสามารถสร้างผู้ติดตามจำนวนมากได้ในเวลาอันสั้น ความรู้จากหนังสือเล่มนี้จึงยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น ท่านว.วชิรเมธีทำหน้าที่ของนักวิชาการพุทธศาสนาที่ดีในการเป็น "ยามรักษาการณ์" ของแก่นธรรมอันบริสุทธิ์ โดยไม่ยอมให้ความงมงายและการหลอกลวงมาบดบังความจริงของพุทธศาสนา คุณค่าของหนังสือเล่มนี้ไม่ได้อยู่เพียงแค่ความรู้ที่ถ่ายทอด แต่อยู่ที่การปลูกฝัง “วิธีคิด” ที่ถูกต้องแก่ชาวพุทธ โดยเฉพาะผู้ที่กำลังแสวงหาครูบาอาจารย์ทางจิตใจ ได้อ่านหนังสือเล่มนี้เป็นพื้นฐานก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อให้มีหลักในการพิจารณาด้วยปัญญา ไม่หลงเชื่อโดยไม่มีเหตุผล และสามารถแยกแยะระหว่างพระแท้กับพระเทียมได้อย่างมีวิจารณญาณ

สรุป

“พระอรหันต์อยู่ไหน” โดย ว.วชิรเมธี เป็นหนังสือที่กระชับ ทรงพลัง และมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมพุทธไทย ท่านผู้แต่งสำเร็จในการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างความรู้ทางพระไตรปิฎกกับชีวิตประจำวันของชาวพุทธทั่วไป ด้วยภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่าย มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม และมีท่าทีที่กล้าหาญในการวิพากษ์ความเสื่อมของพุทธศาสนาแบบตรงไปตรงมาสาระสำคัญที่หนังสือเล่มนี้ฝากไว้กับผู้อ่านมีอยู่ว่าพุทธศาสนาที่แท้จริงคือศาสตร์แห่งการพัฒนาจิตใจด้วยตนเอง ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ้อนวอนหรือพึ่งอำนาจลึกลับ พระอรหันต์ที่แท้จริงคือผู้ที่ดับกิเลสโดยสิ้นเชิง ซึ่งพิสูจน์ได้จากพฤติกรรมที่สงบ เรียบง่าย และไม่ก้าวล่วงหลักธรรม ชาวพุทธทุกคนมีสิทธิ์และหน้าที่ในการพิจารณาด้วยปัญญา ไม่ใช่ศรัทธาที่ปราศจากเหตุผล โดยเฉพาะความโดดเด่นทางเนื้อหาและความสำคัญต่อสังคม ซึ่งอาจจะต้องมีการปรับปรุงในส่วนของความลึกของเนื้อหาเฉพาะบางบทในการพิมพ์ครั้งต่อ ๆ ไป

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2565). การบริหารจัดการชีวิตตามหลักธรรมาภิบาล: การประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการสร้างชาติ.

เกษียร เตชะพีระ. (2565). วิกฤตความเชื่อและทางเลือกของสังคมไทยในโลกเปลี่ยนผ่าน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

ธำรงเกียรติ อุทัยสาง. (2565). กาลามสูตรกับทางรอดของสังคมไทยในยุคออนไลน์. วารสารมจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 270–283. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2569 จาก https://so06.tci-thaijo.org/ index.php/mcjou/article/ download/ 260002/ 174544.

นลินี ตันวิเชียร. (2565). พุทธศาสนากับวัฒนธรรมประชานิยม: ความหมายและการปรับตัวของสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทยร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2564). พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

บัวผิน สิงห์แก้ว. จันทรัสม์ ตาปูลิง และพระครูโกวิทอรรถวาที. (2568). วิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในยุคสังคมปัจจุบัน. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 2568(1), 84–97. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2569 จาก https://so02.tci-thaijo.org/ index.php/jcr/article/view/274033.

ประเวศ วะสี. (2564). พุทธธรรมกับทางรอดของมนุษยชาติ: วิกฤตซ้อนวิกฤตและการสร้างสังคมแห่งความสุข. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

พระกิตติพันธ์ กิตฺติพโล, พระอำนาจ พุทธอาสน์ และพระปลัดสถิตย์ โพธิญาโณ. (2563). วิเคราะห์บทบาทในการบำรุงพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา: กรณีศึกษาตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 11(2), 462-477. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2568 จาก https://so02.tci-thaijo.org/ index.php/JBS/article/view/246043.

พระธรรมศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมฺมสากิโย). (2566). พุทธศาสนากับการปรับตัวในโลกยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2564). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระไพศาล วิสาโล. (2565). อยู่กับปัจจุบันอย่างตื่นรู้: จริยธรรมและแนวปฏิบัติเพื่อการดับทุกข์ในสังคมร่วมสมัย. ชัยภูมิ: วัดป่าสุคะโต.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2565). ธรรมะร่วมสมัย: พุทธวิธีบริหารและการสร้างสันติสุขในสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ว.วชิรเมธี. (2556) พระอรหันต์อยู่ไหน. นนทบุรี: ปราณ.

วิจักขณ์ พานิช. (2563). พุทธศาสนาในวิกฤตเปลี่ยนผ่าน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ. (2566). พุทธไทยในโลกที่เปลี่ยนไป: มานุษยวิทยาว่าด้วยความเชื่อและการปรุงแต่ง. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2547). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

สมภพ มานะรังสรรค์. (2564). พุทธเศรษฐศาสตร์: การประยุกต์ธรรมะเพื่อการพัฒนาตนและองค์กรในยุควิกฤต. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.

สุเชาวน์ พลอยชุม. (2565). หลักการตีความพระธรรมวินัยและสถานะของพระอริยบุคคลในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2565). ศาสนากับการเมืองในโลกสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2567). พุทธศาสนากับอำนาจและการเมือง: วิจารณ์โครงสร้างคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.

สุวิญ รักสัตย์. (2566). โยนิโสมนสิการ: นวัตกรรมแห่งการคิดเพื่อการดับทุกข์ในศตวรรษที่ 21. วารสารพุทธจักร, 77(1), 15-30.

อาสา คำภา. (2564). กว่าจะเป็นเกจิ: พัฒนาการของพระสงฆ์ในสังคมไทยสมัยใหม่. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Anālayo, Bhikkhu. (2021). Superiority Conceit in Buddhist Traditions: A Historical and Comparative Study. Somerville, MA: Wisdom Publications.

Anālayo, Bhikkhu. (2023). The Path to Awakening: A Comparative Study of Buddhist Meditative Systems. Cambridge: Windhorse Publications.

Gethin, R. (1998). The Foundations of Buddhism. Oxford: Oxford University Press.

Shaw, S. (2021). Mindfulness: Where it Comes From and What it Means. Boulder: Shambhala Publications.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและ

ตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300-350 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย

รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/issue/view/25 เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : manichettharam@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

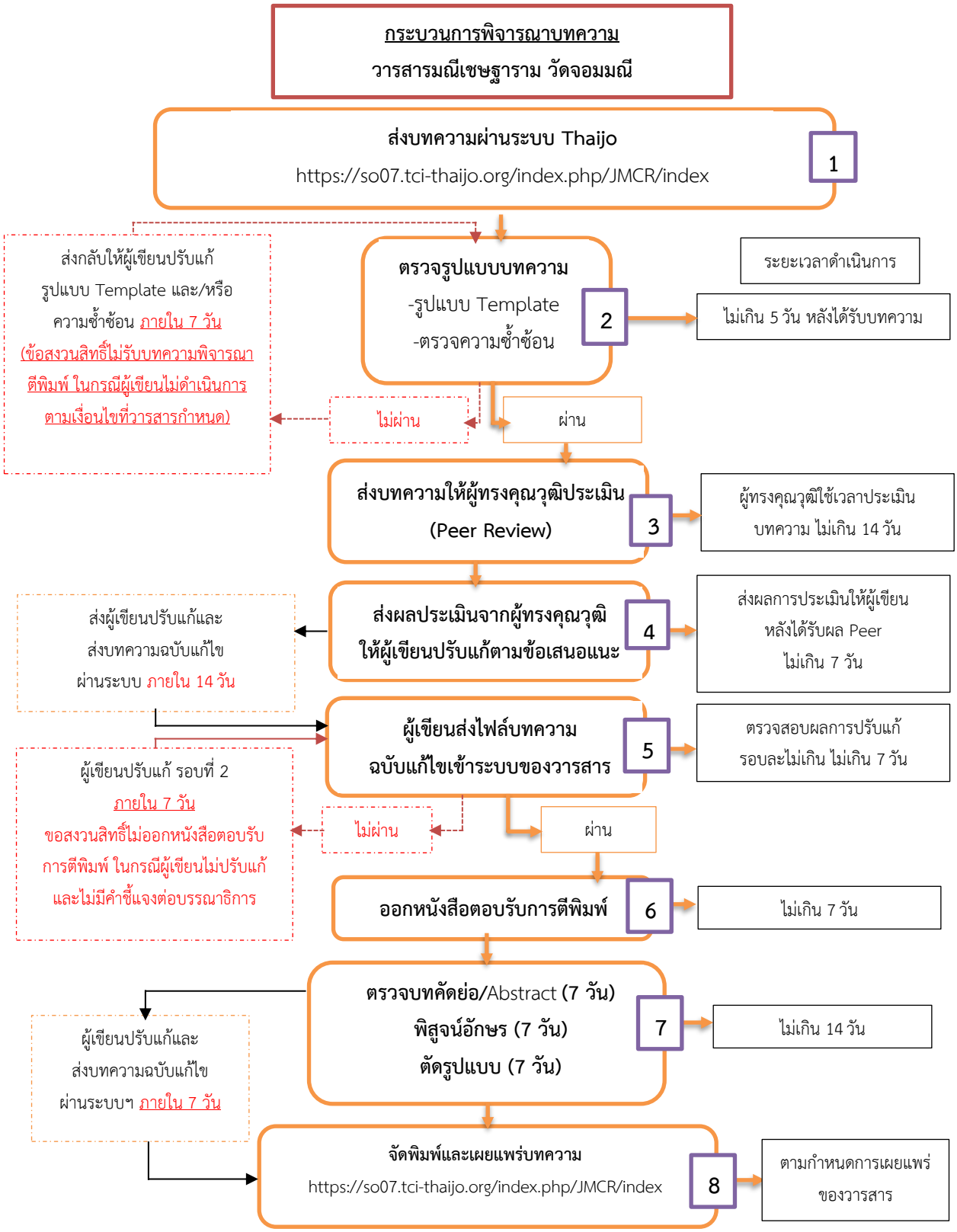
(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)